

OBSAH

ÚVOD	3
A ZÁKLADNÉ ÚDAJE	
I. Základné údaje o obstarávateľovi	8
I.1. Označenie	8
I.2. Sídlo	8
I.3. Meno, priezvisko, adresa, telefónne číslo a iné kontaktné údaje oprávneného zástupcu obstarávateľa a miesto na konzultácie	8
II. Základné údaje o strategickom dokumente	8
II.1. Názov	8
II.2. Územie (SR, samosprávny kraj, okres, obec)	8
II.3. Dotknuté obce	8
II.4. Dotknuté orgány	8
II.5. Schvaľujúci orgán	10
II.6. Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu a jeho vzťah k iným strategickým dokumentom	10
II.6.1. Vecný a časový harmonogram prípravy a schvaľovania Programu Slovensko	10
II.6.2. Obsah a hlavné ciele Programu Slovensko	13
II.6.3. Vzťah Programu Slovensko k iným strategickým dokumentom	23
III. Základné údaje o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia	29
III.1. Informácie o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať	29
III.1.1. Súčasný stav životného prostredia	29
III.1.1.1. Obyvateľstvo (demografické charakteristiky, nezamestnanosť, vzdelanostná úroveň, dostupnosť zdravotnej a sociálnej starostlivosti, energetická chudoba, zdravie ľudí / zdravotný stav obyvateľstva a kvalita života a ďalšie ukazovatele o obyvateľstve)	29
III.1.1.2. Sídelné prostredie	33
III.1.1.3. Ovzdušie, najvýznamnejšie stacionárne zdroje znečistenia ovzdušia, emisné zaťaženie Slovenska, oblasti riadenia kvality ovzdušia	37
III.1.1.4. Klimatické pomery a vplyvy zmeny klímy	39
III.1.1.5. Geológia, horninové prostredie a prírodné zdroje	41
III.1.1.6. Voda, vodný režim a vodné hospodárstvo	46
III.1.1.7. Útvary podzemných vôd, štruktúry geotermálnych vôd	47
III.1.1.8. Kanalizácia a čistiarne odpadových vôd v sídlach	48
III.1.1.9. Energetický potenciál	51
III.1.1.10. Pôda, kontaminácia pôdy, náchylnosť poľnohospodárskych pôd na eróziu	54
III.1.1.11. Lesy, zdravotný stav lesov	56
III.1.1.12. Prírodné hodnoty, chránené územia a biodiverzita	58
III.1.1.13. Územný systém ekologickej stability	61
III.1.1.14. Kultúrne dedičstvo, historické pamiatky a pozoruhodnosti	61
III.1.1.15. Migračná priepustnosť krajiny a fragmentácia krajiny	62
III.1.1.16. Dopravná infraštruktúra	62
III.1.1.17. Hlukové pomery	66
III.1.1.18. Odpady a obehové hospodárstvo	66
III.1.1.19. Environmentálne záťaž	67
III.1.2. Pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať	69
III.2. Informácia vo vzťahu k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam, akými sú navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, európska sústava chránených území (Natura2000), chránené vodohospodárske oblasti a pod.	94

III.3.	Charakteristika životného prostredia vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú pravdepodobne významne ovplyvnené	101
III.4.	Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu	103
III.5.	Environmentálne aspekty vrátane zdravotných aspektov zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu, ako aj to, ako sa zohľadnili počas prípravy strategického dokumentu.....	105
III.5.1.	Prehľad významných environmentálnych aspektov, vrátane zdravotných aspektov, relevantných pre Program Slovensko zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni.....	105
III.5.2.	Posúdenie, ako boli zohľadnené environmentálne aspekty vrátane zdravotných aspektov počas prípravy Programu Slovensko	112
III.5.3.	Posúdenie súladu priorít cieľov politík Programu Slovensko so šiestimi národnými prioritami implementácie Agendy 2030.....	115
III.5.4.	Posúdenie súladu Plánu spravodlivej transformácie územia SR (PST) s národnými strategickými dokumentmi z oblasti životného prostredia, zmeny klímy, energetiky, verejného zdravia, výskumu a inovácií.....	121
IV.	Základné údaje o predpokladaných vplyvoch Programu Slovensko na životné prostredie, vrátane zdravia.....	122
IV.1.	Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne).....	122
IV.1.1.	Postup hodnotenia vplyvov na životné prostredie a zmenu klímy podľa zásady „výrazne nenarušiť“	122
IV.1.2.	Hodnotenie predpokladaných vplyvov cieľov politík na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia podľa priorít, špecifických cieľov alebo navrhovaných opatrení	129
IV.1.3.	Hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na verejné zdravie, dlhodobú sociálno-zdravotnú starostlivosť, environmentálne zdravie a kvalitu života	227
V.	Navrhované opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie	244
V.1.	Návrhy na odvrátenie, zníženie alebo zmiernenie prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia, ktoré by mohli vyplývať z realizácie strategického dokumentu	244
V.2.	Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie navrhovaných opatrení a akcií.....	246
VI.	Dôvody výberu zvažovaných alternatív zohľadňujúcich ciele a geografický rozmer strategického dokumentu a opis toho, ako bolo vykonané vyhodnotenie vrátane ťažkostí s poskytovaním potrebných informácií, ako napr. technické nedostatky alebo neurčitosti	260
VI.1.	Dôvody výberu zvažovaných alternatív zohľadňujúcich ciele a geografický rozmer strategického dokumentu	260
VII.	Návrh monitorovania environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie.....	261
VIII.	Pravdepodobne významné cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie	262
VIII.1.	Identifikácia predpokladaných významných nepriaznivých cezhraničných vplyvov na životné prostredie a zdravie	263
VIII.2.	Identifikácia predpokladaných významných pozitívnych cezhraničných vplyvov na životné prostredie a zdravie	263
IX.	Netechnické zhrnutie poskytnutých informácií.....	268
X.	Informácia o ekonomickej náročnosti (ak to charakter a rozsah strategického dokumentu umožňuje)	269
XI.	Doplňujúce informácie	271

ÚVOD

Strategické environmentálne hodnotenie (Strategic Environmental Assessment – SEA) je právne regulovaný proces, ktorým sa realizuje hodnotenie predpokladaných vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie, vrátane vplyvov na zdravie obyvateľov. Strategické dokumenty v konečnom dôsledku:

- a) stanovujú rámec pre budúci rozvoj územia alebo odvetvia/sektora;
- b) podmieňujú konkrétne rozvojové aktivity alebo projekty; a
- c) podporujú smerovanie k udržateľnému rozvoju.

Cieľom procesu SEA je komplexne, systematicky a transparentne identifikovať a posúdiť predpokladané účinky strategického dokumentu na životné prostredie, vrátane vplyvov na zdravie obyvateľov, navrhnúť potrebné opatrenia na ich elimináciu a zároveň navrhnúť spôsob monitorovania významných environmentálnych účinkov a dopadu na verejné zdravie implementácie strategických dokumentov. Predpokladané (pravdepodobné) vplyvy a účinky strategického dokumentu je najlepšie posudzovať už počas jeho prípravy, t.j. v čase, kedy sú ešte otvorené možnosti na úpravu ich definitívneho znenia.

V súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o posudzovaní vplyvov) „**vplyv na životné prostredie je akýkoľvek priamy alebo nepriamy vplyv na životné prostredie vrátane vplyvu na zdravie ľudí, flóru, faunu, biodiverzitu, pôdu, klímu, ovzdušie, vodu, krajinu, prírodné lokality, hmotný majetok, kultúrne dedičstvo a vzájomné pôsobenie medzi týmito faktormi**“.

V prípade návrhu **Programu Slovensko 2021 – 2027** (ďalej len „Program Slovensko“) ako strategického dokumentu s celoštátnym dosahom, je jedným z cieľov procesu SEA zahrnúť výsledky posudzovania predpokladaných vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie ľudí, so zohľadnením stanovísk dotknutých orgánov, organizácií a verejnosti, do rozhodovacieho procesu na úrovni vlády SR a na úrovni EK.

Postup strategického environmentálneho hodnotenie Programu Slovensko

Podľa zákona o posudzovaní vplyvov Program Slovensko ako strategický dokument s celoštátnym dosahom, podľa § 3 písm. e) zákona o posudzovaní vplyvov podlieha povinnému posudzovaniu vplyvov v súlade s § 4 ods. 1 zákona o posudzovaní vplyvov a § 17 zákona o posudzovaní vplyvov. Postup posudzovania návrhov strategických dokumentov a strategických dokumentov s celoštátnym dosahom upravuje druhá časť zákona. Zákon o posudzovaní vplyvov zohľadňuje požiadavky Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/42/ES z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie (tzv. smernica SEA) a Protokolu o strategickom environmentálnom hodnotení k Dohovoru z ESPOO.¹

Pri posudzovaní predpokladaných vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia sa v správe o hodnotení v súlade s požiadavkami Protokolu o strategickom environmentálnom hodnotení zohľadňujú:

- a) súčasné poznatky a metódy hodnotenia;
- b) obsah a miera rozpracovanosti programu a jeho etapa v rozhodovacom procese;
- c) záujmy verejnosti;
- d) informačné potreby rozhodovacieho orgánu.

Oznámenie o strategickom dokumente

Obstarávateľ, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI SR), zabezpečilo vypracovanie Oznámenia o strategickom dokumente „Operačný program Slovensko“ s celoštátnym dosahom podľa § 5 ods. 5 a prílohy č. 2 k zákonu o posudzovaní vplyvov. Oznámenie bolo podľa § 17 ods. 3 zákona o posudzovaní vplyvov doručené Ministerstvu životného prostredia SR (MŽP SR) a v súlade s § 6 ods. 1 zákona o posudzovaní vplyvov zverejnené formou informácie o oznámení v hromadnom informačnom prostriedku s celoštátnym dosahom (v denníku Pravda) a na webovom sídle MIRRI SR. Dňa 13. júla 2021 bolo oznámenie zverejnené na informačnom portáli MŽP SR (<https://www.enviroportal.sk/sk/SK/eia/detail/operacny-program-slovensko>). Spolu s Oznámením o strategickom dokumente bola dňa 13. júla 2021 zverejnená informácia pre verejnosť, že stanoviská verejnosti k oznámeniu o strategickom dokumente „Operačný program Slovensko“

¹ Protokol o strategickom environmentálnom hodnotení k Dohovoru o hodnotení vplyvu na životné prostredie presahujúceho štátne hranice (oznámenie č. 162/2000 Z. z.).

s celoštátnym dosahom, posudzovanom podľa zákona o posudzovaní vplyvov je možné predkladať najneskôr do 15 dní od zverejnenia na adresu: MŽP SR, Sekcia posudzovania vplyvov na životné prostredie, Odbor posudzovania vplyvov na životné prostredie, Námestie Ľudovíta Štúra č. 1, 812 35 Bratislava.

MIRRI SR, ako rezortný orgán vo veciach posudzovania vplyvov strategických dokumentov s celoštátnym dosahom, podľa § 57 písm. a) zákona o posudzovaní vplyvov v spojení s § 17 ods. 2 zákona o posudzovaní vplyvov, v spolupráci s MŽP SR, ako ústredným orgánom štátnej správy starostlivosti o životné prostredie, predložilo podľa § 6 ods. 2 zákona o posudzovaní vplyvov dotknutému orgánu a schvaľujúcemu orgánu oznámenie, spolu s informáciami uvedenými v § 6 ods. 3 zákona o posudzovaní vplyvov, na zaujatie stanoviska. Na MIRRI SR a na MŽP SR bolo k Oznámeniu o strategickom dokumente doručených **128 stanovísk a pripomienok od 15 zainteresovaných subjektov.**

Rozsah hodnotenia strategického dokumentu

Rozsah hodnotenia vypracovalo MIRRI SR ako rezortný orgán, v spolupráci s MŽP SR podľa § 8 a § 17 ods. 5 zákona o posudzovaní vplyvov dňa 24. augusta 2021. Dňa 3. septembra 2022 bola zverejnená informácia pre verejnosť v hromadnom informačnom prostriedku s celoštátnym dosahom (v denníku Pravda), na webovom sídle MIRRI SR, ako aj na informačnom portáli MŽP SR (<https://www.enviroportal.sk/sk.SK/eia/detail/operacny-program-slovensko>) spolu s určeným rozsahom hodnotenia. Pri vypracovaní rozsahu hodnotenia sa prihliadalo aj na doručené stanoviská a pripomienky k Oznámeniu o strategickom dokumente.

V rozsahu hodnotenia boli zadefinované:

- **varianty pre ďalšie hodnotenie**, ktoré je potrebné vyhodnotiť, a to nasledovne: „Pre ďalšie, podrobnejšie hodnotenie vplyvov strategického dokumentu sa určuje dôkladné zhodnotenie nulového variantu (stav, ktorý by nastal, ak by sa strategický dokument neprijal a nerealizoval) a navrhovaný variant riešenia strategického dokumentu uvedený v oznámení, zohľadňujúci jeho ciele a geografický rozmer“;
- **rozsah hodnotenia určených variantov**, v ktorom boli uvedené všeobecné podmienky a špecifické požiadavky.

Svoje stanoviská k rozsahu hodnotenia strategického dokumentu s celoštátnym dosahom „Operačný program Slovensko“, posudzovanému podľa zákona o posudzovaní vplyvov, mala verejnosť možnosť predkladať najneskôr do 10 dní od zverejnenia rozsahu hodnotenia na adresu: MIRRI SR, Sekcia Operačný program Slovensko Štefánikova 15, 811 05 Bratislava e-mail: opslovensko@mirri.gov.sk Rozsah hodnotenia bol zverejnený aj na webovom sídle MŽP SR. Zároveň bol rozsah hodnotenia zverejnený na webovom sídle MIRRI SR a v denníku Pravda. Spolu prišlo k rozsahu hodnotenia 12 pripomienok od dvoch zainteresovaných subjektov.

Vypracovanie Správy o strategickom dokumente

MIRRI SR ako obstarávateľ strategického dokumentu, zabezpečilo vypracovanie Správy o hodnotení Programu Slovensko² podľa § 9 zákona o posudzovaní vplyvov. Správa o hodnotení bola vypracovaná podľa prílohy č. 4 zákona o posudzovaní vplyvov v rozsahu zodpovedajúcom charakteru strategického dokumentu.

Pri vypracovaní správy o hodnotení sa dôkladne zhodnotil nulový variant (stav, ktorý by nastal, ak by sa strategický dokument Program Slovensko neprijal a nerealizoval), navrhovaný variant riešenia strategického dokumentu a boli zohľadnené všetky všeobecné pripomienky a špecifické pripomienky určené v rozsahu hodnotenia. Prihliadalo sa tiež na relevantné pripomienky doručené k rozsahu hodnotenia.

V Správe o hodnotení je posudzovaný strategický dokument Program Slovensko, ktorý bol predložený na medzirezortné pripomienkové konanie (MPK) dňa 11. apríla 2022. Súčasťou Programu Slovensko boli dve prílohy: Aplikácia zásady Európskej komisie „výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“)³ na úrovni špecifických cieľov Programu Slovensko a Plán spravodlivej transformácie územia SR (ďalej aj PST).

Vyhodnotenie stanovísk a pripomienok predložených k oznámeniu a rozsahu hodnotenia strategického dokumentu „Program Slovensko“ (pôvodný názov „Operačný program Slovensko“) je v Prílohe 1 Správy o hodnotení Programu Slovensko.

² Pôvodný názov strategického dokumentu „Operačný program Slovensko“, uvedený v Oznámení o strategickom dokumente, zverejnenom 13. júla 2021, bol pri jeho predložení Európskej komisii na posúdenie dňa 10. decembra 2021 upravený na „Program Slovensko 2021 – 2027“.

³ Zdroj: Metodická príručka k výstavbe a obnove budov, Príloha č. 3.1 – 4. a jej príloha: Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“) (vypracovaná pre MIRRI SR v rámci prípravy Plánu obnovy a odolnosti, 2021).

Vyhodnotenie požiadaviek z Rozsahu hodnotenia strategického dokumentu s celoštátnym dosahom „Program Slovensko“, určeného podľa § 8 zákona o posudzovaní vplyvov, je v Prílohe 2 Správy o hodnotení Programu Slovensko.

Metodické východiská a základné princípy posudzovania vplyvov na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia a kvality života v Správe o hodnotení Programu Slovensko

Metodické východiská metodiky hodnotenia predpokladaných vplyvov Programu Slovensko

Metodika hodnotenia predpokladaných vplyvov na životné prostredie, vrátane vplyvov na zdravie obyvateľov a kvalitu života, vychádza z požiadaviek nižšie uvedených záväzných predpisov k postupu strategického environmentálneho hodnotenia (SEA), súvisiacich technických usmernení EK a metodických príručiek.

- Protokol o SEA k Dohovoru o hodnotení vplyvu na životné prostredie presahujúceho štátne hranice (Oznámenie č. 162/2000 Z. z.).
- Právne predpisy EÚ z oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie, vrátane zdravia: Smernica 2001/42/ES Európskeho parlamentu a Rady z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie a Smernica 2011/92/EÚ o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie.
- Právne predpisy týkajúce sa ochrany biotopov a biodiverzity: Smernica 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (vrátane sústavy chránených oblastí Natura 2000, lokalít svetového dedičstva UNESCO a hlavných oblastí biodiverzity, ako aj iných chránených oblastí); článok 6(3) Smernice o biotopoch požaduje vhodné posudzovanie (tiež uvádzané ako posudzovanie Smernice o biotopoch alebo posudzovanie v rámci Natura 2000), ktoré má byť realizované tam, kde akékoľvek plány alebo projekty, ktoré nie sú priamo prepojené na správu konkrétnej lokality, môžu mať významný dopad na ciele starostlivosti o biotopy a v konečnom dôsledku by ovplyvnili integritu danej lokality. Integritu je možné definovať ako schopnosť lokality plniť svoje funkcie s cieľom pokračovať v podpore chránených biotopov alebo druhov. Príloha I Smernice o biotopoch obsahuje úplný zoznam chránených biotopov, zatiaľ čo Príloha II uvádza zoznam chránených druhov.
- Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov.
- Technické usmernenie EK týkajúce sa uplatňovania zásady „výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“)⁴,
- Technické usmernenie EK k zabezpečeniu odolnosti infraštruktúry proti zmene klímy⁵.
- Návrh usmernenia o hodnotení vplyvov na zdravie v strategickom environmentálnom hodnotení. Pracovná skupina pre hodnotenie vplyvov na životné prostredie a strategické environmentálne hodnotenie.⁶

Prihliadali sme aj na odporúčané postupy k hodnoteniu vplyvov zverejnené napr. v Príručke na integrovanie zmeny klímy a biodiverzity do strategického dokumentu⁷ a v Metodike hodnotenia významnosti vplyvov plánov a projektov na územia sústavy Natura 2000 v Slovenskej republike.⁸

⁴ Oznámenie Komisie Technické usmernenie týkajúce sa uplatňovania zásady „výrazne nenarušiť“ podľa Nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti. V Bruseli 12. 2. 2021 C(2021) 1054 final [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0218\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0218(01)&from=EN)

⁵ Oznámenie Komisie: Technické usmernenie k zabezpečeniu odolnosti infraštruktúry proti zmene klímy v období 2021 – 2027 (2021/C 373/01) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2021.373.01.0001.01.SLK&toc=OJ%3AC%3A2021%3A373%3AFULL

⁶ Promoting ratification and application of the Convention and the Protocol: draft guidance on assessing health impacts in strategic environmental assessment. Working Group on Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment. Ninth meeting Geneva, 9–11 June 2020 Item 5 (b) of the provisional agenda. United Nations. ECE/MP.EIA/WG.2/2020/7. 25 March 2020 https://unece.org/sites/default/files/2021-08/ece_mp.eia_wg.2_2020_7_eng.pdf

⁷ Európska komisia. Príručka pre integrovanie zmeny klímy a biodiverzity do strategického posudzovania vplyvov na životné prostredie. 2013. https://www.enviroportal.sk/uploads/files/EIA_SEA/SEA-guidancesvk.pdf

⁸ Metodika hodnotenia významnosti vplyvov plánov a projektov na územia sústavy Natura 2000 v Slovenskej republike. Aktualizované znenie. Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky. Slovenská agentúra životného prostredia. 2016. https://www.enviroportal.sk/uploads/files/EIA_SEA/info%20zdroje/Prirucka-EIA-FINAL--24.2.2017.pdf

Prístupy, z ktorých vychádza posudzovanie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia a kvality života

a) Integrovaný prístup - hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko ako celku

Opatrenia a aktivity, navrhované v špecifických cieľoch jednotlivých cieľov politik Programu Slovensko, budú účinnejšie a efektívnejšie, ak budú pôsobiť vo vzájomných interakciách. Podporí sa tým minimalizácia nepriaznivých vplyvov a zvýši sa efektívnosť a účinnosť pozitívnych vplyvov na životné prostredie, vrátane zdravia.

Pri hodnotení predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na životné prostredie, vrátane vplyvov na zdravie, sme preto strategický dokument, spolu s jeho prílohami, hodnotili predovšetkým ako integrovaný celok. Za prioritu sme považovali hodnotiť efektívnosť a účinnosť vzájomného (pozitívneho vplyvu a/alebo elimináciu negatívneho vplyvu) spolupôsobenia navrhovaných opatrení a aktivít v jednotlivých špecifických cieľoch politik 1, 2, 3, 4 a 5, vrátane špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu. Všetky navrhované priority, špecifické ciele a opatrenia boli preto posúdené aj z hľadiska toho, ako sú koordinované:

- horizontálne, t.j. ako prispievajú k vzájomnému zosúladňovaniu cieľov národných sektorových strategických dokumentov;
- vertikálne, t.j. ako prepájajú jednotlivé hierarchické úrovne plánovania;
- z hľadiska ich vzájomnej časovej nadväznosti (ak boli dostupné informácie);
- z hľadiska synergie navrhovaných špecifických cieľov a ich opatrení a možností posilnenia spoločného a koordinovaného úsilia o dosiahnutie väčšieho pozitívneho vplyvu (napr. na životné prostredie, verejné zdravie, kvalitu života), účinnosti a efektivity vynaložených finančných prostriedkov.

b) Posúdenie súladu cieľov politik Programu Slovensko s prioritnými referenčnými cieľmi ochrany a tvorby životného prostredia, ochrany verejného zdravia a zabezpečenia udržateľného rozvoja

Pri hodnotení Programu Slovensko sa prihliadalo na kompatibilitu s referenčnými cieľmi ochrany a tvorby životného prostredia, ochrany verejného zdravia a zabezpečenia udržateľného rozvoja stanovenými na medzinárodnej, európskej a národnej úrovni. Pri výbere referenčných cieľov sa vychádzalo z cieľov významných medzinárodných, európskych a národných strategických dokumentov najmä pre oblasť udržateľného rozvoja, ochrany a tvorby životného prostredia, ochrany verejného zdravia a kvality života, pričom sa zároveň prihliadalo na analýzu aktuálneho stavu životného prostredia, závažných environmentálnych problémov a aktuálny zdravotný profil Slovenskej republiky. Na získanie celkového obrazu, ako Program Slovensko svojimi cieľmi politik a nastavením ich priorit prispieva k požiadavkám udržateľného rozvoja, sme vypracovali tab. III.31 (kapitola III.5.3 Správy o hodnotení), v ktorej sme vyjadrili súlad priorit cieľov politik Programu Slovensko so šiestimi národnými prioritami implementácie Agendy 2030 (a jej zodpovedajúcimi cieľmi udržateľného rozvoja).⁹

V tab.III.33 je vyjadrený súlad pilierov Plánu spravodlivej transformácie územia SR s národným strategickým rámcom v oblasti životného prostredia, zmeny klímy, energetiky, verejného zdravia, výskumu a inovácií.

c) Hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na životné prostredie a zmenu klímy podľa zásady EK „výrazne nenarušiť“

Pri aplikácii zásady „výrazne nenarušiť“ sme vychádzali z prílohy **Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“)** Programu Slovensko. Formou kontrolného zoznamu je v tejto prílohe Programu Slovensko vypracovaná aplikácia prístupu zásady „výrazne nenarušiť“, a to na úrovni špecifických cieľov jednotlivých cieľov politik 1, 2, 3, 4, 5 a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu Programu Slovensko. V hodnotení každého špecifického cieľa sa prihliada na šesť environmentálnych cieľov, z ktorých zásada „výrazne nenarušiť“ vychádza:

1. Zmierňovanie zmeny klímy,
2. Adaptácia na zmenu klímy,
3. Udržateľné využívanie a ochrana vôd a vodných zdrojov,
4. Obehové hospodárstvo, vrátane prevencie tvorby odpadov a recyklácie,
5. Prevencia a kontrola znečistenia ovzdušia, vody a pôdy,
6. Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov.

V tab. IV.1 (kapitola IV.1.1 Správy o hodnotení) uvádzame prehľad vyhodnotenia aplikácie zásady „výrazne nenarušiť“ na úrovni špecifických cieľov politik 1, 2, 3, 4 a 5 a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú

⁹ Národné priority implementácie Agendy 2030. Úrad vlády SR. 2018.

transformáciu Programu Slovensko. V tab. IV.1 je ku každému špecifickému cieľu priradené, či sa jeho realizáciou očakáva, resp. neočakáva dopad na vyššie uvedené environmentálne a klimatické ciele – tak ako boli vyhodnotené v prílohe Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko.

d) Hodnotenie predpokladaných vplyvov jednotlivých cieľov politik Programu Slovensko a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia podľa priorít, špecifických cieľov alebo podľa navrhovaných opatrení

Jednotlivé okruhy špecifických cieľov a ich opatrení v cieľoch politik Programu Slovensko sú rôznorodé, preto sú hodnotené v kapitole IV.1.2 každé osobitne v pododsekoch v členení:

- **Súvisiace typy akcií** (zostručnenie/rekapitulácia a vymedzenie kategórie): v tomto bode sme uviedli najvýznamnejšie súvisiace akcie. Zároveň sme identifikovali tie opatrenia investičného charakteru, pre ktoré tvorí Program Slovensko rámec, a ktoré budú podliehať posudzovaniu podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z. (príloha č. 8).
- **Vplyvy na životné prostredie a zdravie** (odhad podľa kritérií): hodnotili sme všetky kategórie pravdepodobne významných environmentálnych vplyvov na životné prostredie a vplyvov na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne). Zo štruktúry strategického dokumentu je zrejmé, že sa v ňom vytvárajú predpoklady pre niekoľkonásobné kumulatívne či synergické efekty pôsobenia na skupiny obyvateľstva alebo na konkrétne aktivity, ktoré budú Programom Slovensko podporované. Pri hodnotení efektívnosti a účinnosti pozitívnych vplyvov sledujeme a hodnotíme možnosti na posilnenie spoločného a koordinovaného spojenia účinkov navrhovaných opatrení s cieľom dosiahnuť čo najvýznamnejší pozitívny vplyv na životné prostredie, verejné zdravie a kvalitu života.
- **Cezhraničné vplyvy**: výsledné zhodnotenie cezhraničných vplyvov je spracované v samostatnej kapitole VIII Správy o hodnotení.
- **Opatrenia a odporúčania**: zhrnutie najvýznamnejších opatrení a odporúčaní, ktoré zlepšia implementáciu Programu Slovensko, je uvedené v samostatnej kapitole V.1 Správy o hodnotení.

V kapitole III.1.2 je v tab. III.21 samostatne vyhodnotený **nulový variant**, t.j. stav, ktorý by nastal, ak by sa strategický dokument Program Slovensko neprijal a nerealizoval.

e) Hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na verejné zdravie: priority ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia, dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti, environmentálneho zdravia a kvality života

Na celkové hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na verejné zdravie, environmentálne zdravie a kvalitu života sme okrem vyššie uvedeného hodnotenia v bode d) zostavili tri kontrolné zoznamy. Sú uvedené v kapitole IV.1.3 Správy o hodnotení. Prvým kontrolným zoznamom sme identifikovali a vyhodnotili **významné predpokladané vplyvy špecifických cieľov (opatrení) politik Programu Slovensko na ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti** (tab. IV.25). Druhým kontrolným zoznamom sme identifikovali a vyhodnotili **významné predpokladané vplyvy špecifických cieľov (opatrení) politik Programu Slovensko na environmentálne zdravie** (tab. IV.26). Pri jeho zostavení sme vychádzali z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR V. (NEHAP V.). Tretím kontrolným zoznamom sme identifikovali a vyhodnotili **významné predpokladané vplyvy špecifických cieľov (opatrení) politik Programu Slovensko na kvalitu života** (tab. IV.27). Pri zostavení tretieho kontrolného zoznamu sme vychádzali zo súboru indikátorov kvality života, zverejneného na portáli Štatistického úradu SR.

A. ZÁKLADNÉ ÚDAJE

I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O OBSTARÁVATEĽOVI

I.1. Označenie

Názov: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

Identifikačné číslo: 50349287

I.2. Sídlo

Adresa sídla: Štefánikova 882/15, 811 05 Bratislava

I.3. Meno, priezvisko, adresa, telefónne číslo a iné kontaktné údaje oprávneného zástupcu obstarávateľa a miesto na konzultácie:

Mgr. Ing. Ján Ridzoň, generálny riaditeľ sekcie Operačný program Slovensko

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

Štefánikova 882/15

811 05 Bratislava

Email: jan.ridzon@mirri.gov.sk

Tel.: 0903 315 851

Meno, priezvisko, adresa, telefónne číslo a iné kontaktné údaje kontaktnej osoby, od ktorej možno dostať relevantné informácie o strategickom dokumente, miesto a čas na konzultácie:

Odbor tvorby a riadenia operačného programu, sekcia Operačný program Slovensko:

JUDr. Matúš Drotár, MBA, riaditeľ odboru

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

Štefánikova 882/15

811 05 Bratislava

email: matus.drotar@mirri.gov.sk

Tel.: 02/2092 8103

Konzultovať vo veci posudzovaného strategického dokumentu s celoštátnym dosahom podľa § 63 ods. 1 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, okrem konzultácií osobitne ustanovených v zákone, ktorými sú napr. verejné prerokovanie, predkladanie písomných stanovísk k správe o hodnotení a pod., je možné počas celého procesu posudzovania strategického dokumentu.

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O STRATEGICKOM DOKUMENTE

II.1. Názov:

Program Slovensko 2021 – 2027

II.2. Územie (SR, samosprávny kraj, okres, obec):

Celé územia Slovenska

II.3. Dotknuté obce:

Všetky mestá a obce SR

II.4. Dotknuté orgány:

Centrálne orgány štátnej správy:

- Úrad Vlády SR, Námestie slobody 1, 813 70 Bratislava
- Ministerstvo dopravy a výstavby SR, Námestie slobody č. 6, 810 05 Bratislava

- Ministerstvo životného prostredia SR, Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava
- Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky, Štefánikova 15, 811 05 Bratislava
- Ministerstvo hospodárstva SR, Mlynské nivy 44/a, 827 15 Bratislava
- Ministerstvo zdravotníctva SR, Limbová 2, 837 52 Bratislava
- Ministerstvo financií SR, Štefanovičova 6, 817 82 Bratislava
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Špitálska 4, 6, 8, 816 43 Bratislava 1
- Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Stromová 1, 813 30 Bratislava
- Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Hlboká cesta 2, 833 36 Bratislava
- Štatistický úrad SR
- Ministerstvo vnútra SR, Pribinova 2, 812 72 Bratislava
- Ministerstvo obrany SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava
- Ministerstvo kultúry SR, Nám. SNP č. 33, 813 31 Bratislava
- Protimonopolný úrad SR, Drieňová 24, 826 03 Bratislava
- Úrad pre verejné obstarávanie, Ružová dolina 10, 821 09 Bratislava
- Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity, Ministerstvo vnútra SR, Pribinova 2, 812 72 Bratislava
- Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo vnútra SR, Pribinova 2, 812 72 Bratislava

Regionálna samospráva:

- Bratislavský samosprávny kraj, Sabinovská 16, 820 05 Bratislava
- Trnavský samosprávny kraj, Starohájska 10, 917 01 Trnava
- Nitriansky samosprávny kraj, Rázusova 2A, 949 01 Nitra
- Trenčiansky samosprávny kraj, K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín
- Žilinský samosprávny kraj, Komenského 48, 011 09 Žilina
- Banskobystrický samosprávny kraj, Námestie SNP 23, 974 01 Banská Bystrica
- Prešovský samosprávny kraj, Námestie mieru 2, 080 01 Prešov
- Košický samosprávny kraj, Námestie Maratónu mieru 1, 042 66 Košice

Ostatné dotknuté subjekty na národnej úrovni

- Konfederácia odborových zväzov SR, Odborárske námestie 3, 815 70 Bratislava
- Republiková únia zamestnávateľov, Digital Park III, Einsteinova 19, 851 01 Bratislava
- Únia miest Slovenska, Biela 6, 811 01 Bratislava
- Združenie miest a obcí Slovenska, Bezručova 9, 811 09 Bratislava
- Združenie podnikateľov Slovenska, Cukrová 14, 813 39 Bratislava
- Klub 500, Obchodná 6, 811 06 Bratislava
- Asociácia zamestnávateľských zväzov, Nevädzová 5, 821 01 Bratislava

Vymedzenie zainteresovanej verejnosti vrátane jej združení:

Vzhľadom na celoštátny charakter dokumentu a jeho obsah, zainteresovanou verejnosťou sú všetci občania SR a subjekty, združenia a iniciatívy občanov, právnických a fyzických osôb pôsobiacich v SR, ktoré budú mať záujem zapojiť sa do implementácie Programu Slovensko 2021 – 2027.

Dotknuté susedné štáty

Predpokladané významné cezhraničné vplyvy, ktoré môžu nastať po realizácii Programu Slovensko 2021 – 2027 ako strategického dokumentu s celoštátnym dosahom, sú vyhodnotené v kap. IV. pre ciele politik 1, 2, 3, 5 a pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu na úrovni opatrení a pre cieľ politiky 4 na úrovni priorít a špecifických cieľov. Ich vyhodnotenie je zhrnuté v kap. VIII.

II.5. Schvaľujúci orgán

Vláda Slovenskej republiky

Európska komisia

Druh schvaľovacieho dokumentu

Uznesenie Vlády Slovenskej republiky

Rozhodnutie Európskej komisie o schválení Programu Slovensko

II.6. Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu¹⁰ a jeho vzťah k iným strategickým dokumentom

Program Slovensko je strategický dokument s celoštátnym dosahom, ktorý bude implementačným dokumentom Partnerskej dohody SR na programové obdobie 2021 – 2027 pre využívanie finančných prostriedkov z fondov súdržnosti EÚ. Je vypracovaný na princípe partnerstva s územnou samosprávou, akademickou obcou, súkromným sektorom, verejnosťou, vrátane mimovládnych organizácií a inými socioekonomickými partnermi.

Riadiacim orgánom pre Program Slovensko je MIRRI SR,, ktoré je zodpovedné aj za riadenie a realizáciu programov cezhraničnej spolupráce, podporovaných z EFRR a zároveň plní úlohy Centrálného koordinačného orgánu (CKO). MIRRI SR bude delegovať výkon právomocí na 10 sprostredkovateľských orgánov. Hlavnými kompetenciami riadiaceho orgánu sú:

- programovanie a príprava riadiacej dokumentácie na úrovni programu v súčinnosti so sprostredkovateľskými orgánmi a relevantnými ministerstvami (MPSVR SR pre implementáciu aktivít ESF+ v spolupráci s riadiacim orgánom a sprostredkovateľským orgánom pre ESF+);
- koordinácia a usmerňovanie sprostredkovateľských orgánov; krízové riadenie; monitorovanie a hodnotenie v spolupráci s relevantnými ministerstvami (MPSVR SR pre monitorovanie a hodnotenie aktivít ESF+);
- prípravy výziev, písomných vyzvaní, výberu operácií a implementácie projektov v oblastiach, pre ktoré nie je určený sprostredkovateľský orgán v spolupráci s relevantným ministerstvom.

II.6.1. Vecný a časový harmonogram prípravy a schvaľovania Programu Slovensko

Podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 každý členský štát Európskej únie vypracuje základný strategický dokument na národnej úrovni, ktorým je v podmienkach Slovenska Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027, schválená uznesením vlády Slovenskej republiky č. 253 zo 6. apríla 2022. Členský štát následne v spolupráci s partnermi pripraví programy na implementáciu fondov EÚ na obdobie od 1. januára 2021 do 31. decembra 2027. MIRRI SR pripravilo Návrh Programu Slovensko na roky 2021 – 2027 na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 71 z 2. februára 2021. Pri príprave návrhu Programu Slovensko na roky 2021 – 2027 sa vychádza z právnych, strategických a koncepčných dokumentov Slovenskej republiky, vzťahujúcich sa k jednotlivým cieľom politiky súdržnosti na programové obdobie 2021 – 2027. Návrh programu Slovensko je výsledkom niekoľko stoviek bilaterálnych a multilaterálnych rokovaní a stretnutí so zástupcami štátnej správy a verejnej správy, územnej samosprávy, sociálno-ekonomickými partnermi, ako aj verejnosťou. Materiál bol vypracovaný v spolupráci s Európskou komisiou.

Príprava, vykonávanie a hodnotenie Programu Slovensko sa realizuje od začiatku v súlade s princípmi partnerstva a viacúrovňového riadenia. MIRRI SR aplikovalo pri príprave Programu Slovensko široko participatívny prístup. Vo všetkých cieľoch politik sa prihliadalo na integrovanie environmentálnych aspektov, vrátane aspektov zdravia. V súlade s princípom partnerstva spolupracuje na jeho príprave **pracovná skupina Partnerstvo pre politiku súdržnosti 2020+** (široké spektrum sociálno-ekonomických partnerov z prostredia štátnej správy, územnej samosprávy, akademickej obce, profesijných združení, mimovládnych neziskových organizácií), mimovládne neziskové organizácie (aktívna spolupráca s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti). Konzultácie k Programu Slovensko, moderované zástupcami mimovládnych neziskových organizácií, sa uskutočnili v dvoch kolách. Prvé kolo, zamerané na vecnú náplň programu, t. j.

¹⁰ Charakterizujeme a posudzujeme verziu Programu Slovensko, ktorá bola predložená dňa 11. apríla 2022 do medzirezortného pripomienkového konania.

stratégiu, hlavné výzvy a aktivity, cez ktoré by mali byť tieto výzvy naplnené, spolu s identifikáciou cieľových skupín, bolo zrealizované podľa jednotlivých cieľov politiky súdržnosti EÚ v priebehu mesiacov september a október 2021. Pri príprave výsledného návrhu Programu Slovensko sa uskutočnilo v apríli 2022 druhé kolo partnerského dialógu so zameraním na alokácie, ukazovatele a na reakciu, resp. odpovede Slovenska na podnety a pripomienky Európskej komisie.

1. kolo partnerských dialógov: september až október 2021

V septembri a októbri 2021 MIRRI SR spustilo sériu rokovaní s **predstaviteľmi samospráv, odborných organizácií, akademického sektora, záujmových združení, mimovládneho sektora a ďalšími socio-ekonomickými partnermi o novom Operačnom programe Slovensko.**¹¹ V rámci neho bude Slovensko v programovom období 2021 – 2027 investovať z európskych zdrojov takmer 12,6 miliardy eur.

V prvom kole partnerského dialógu sa diskusia sústredila na to, ktoré investície bude Slovensko financovať z politiky súdržnosti 2021 – 2027 a kto budú potenciálni prijímatelia. Každý workshop bol zameraný na jeden konkrétny cieľ politiky alebo časť Programu Slovensko.

MIRRI SR v septembri a októbri 2021 spustilo 1. kolo partnerských dialógov:

23. september 2021	Prepojenejšia Európa
27. september 2021	Európa bližšie občanom a Fond na spravodlivú transformáciu
04. október 2021	Sociálnejšia Európa
11. október 2021	Zelenšia nízkouhlíková Európa
18. október 2021	Inteligentnejšia Európa
20. október 2021	Technická pomoc

Vecní gestori politiky predstavili formou prezentácií akcie, navrhované na podporu v Programe Slovensko a následne k nim prebehla diskusia, moderovaná zástupcom občianskej spoločnosti. Vďaka návrhom partnerov sa podarilo vylepšiť program vo viacerých oblastiach.

Prvá konzultácia, zameraná na cieľ politiky 3 – Prepojenejšia Európa, sa uskutočnila dňa 23. septembra 2021. Bola venovaná najmä kľúčovým investíciám do ciest a železníc, vrátane regionálnych. Zúčastnilo sa jej 61 zástupcov sociálno-ekonomických partnerov a gestorov politického cieľa z radov štátnej a verejnej správy (ďalej len partneri). Spolu bolo k návrhu politického cieľa 3 predložených 40 pripomienok/podnetov (z toho 2 zo samostatného dialógu neziskového sektora).

Partnerský dialóg k cieľu politiky 5 – Európa bližšie občanom a Fondu na spravodlivú transformáciu (FST) boli konzultované v partnerskom dialógu dňa 27. septembra 2021. Dialógu sa zúčastnilo 70 partnerov za časť, týkajúcu sa FST a 90 partnerov za politický cieľ 5. Spolu bolo k návrhu politického cieľa 5 predložených 64 pripomienok/podnetov (z toho 18 zo samostatného dialógu neziskového sektora) a k FST 91 pripomienok/podnetov (z toho dialóg neziskového sektora ich mal 41).

Tretia konzultácia, zameraná na cieľ politiky 4 - Sociálnejšia Európa, sa uskutočnila dňa 4. októbra 2021. Na procese konzultácie sa zúčastnilo 106 partnerov. Tento cieľ je z pohľadu neziskového sektora najviac relevantný, čo preukazuje to, že zo všetkých pripomienok/podnetov, ktorých bolo spolu 356, z nich predstavovalo 214 zo strany neziskového sektora.

K cieľu politiky 2 – Zelenšia nízkouhlíková Európa sa uskutočnila konzultácia dňa 11. októbra 2021. Zúčastnilo sa jej 157 partnerov. Spolu bolo k návrhu politického cieľa 2 predložených 132 pripomienok/podnetov (dialóg neziskového sektora prispel 26 pripomienkami a podnetmi).

Dňa 18. októbra 2021 sa uskutočnila konzultácia k politickému cieľu 1 – Inteligentnejšia Európa. Zúčastnilo sa jej 157 partnerov. Spolu bolo k návrhu politického cieľa 1 predložených 97 pripomienok a podnetov (z dialógu neziskového sektora vzišlo 12 pripomienok/podnetov).

K technickej pomoci sa konzultácia so sociálno-ekonomickými partnermi uskutočnila 20. októbra 2021. Zúčastnilo sa jej 88 partnerov. Spolu bolo k návrhu technickej pomoci predložených 23 pripomienok/podnetov. Pre túto oblasť nebol uskutočnený samostatný dialóg neziskového sektora.

Výstupy zo všetkých online konzultačných workshopov pre zástupcov MNO, ktoré boli realizované v októbri 2021, Úrad splnomocnenca vlády SR pre občiansku spoločnosť spracoval do súhrnnej tabuľkovej formy a zaslal ich na MIRRI SR, ako aj na vecne príslušné ministerstvá, ktoré pripravujú jednotlivé časti návrhu Programu Slovensko. Taktiež boli tieto vstupy poslané zástupcom EK. V procese implementácie Programu Slovensko budú MNO spolupracovať s riadiacimi orgánmi, predovšetkým pri participatívnej tvorbe výziev, výbere odborných

¹¹ Pôvodne mal strategický dokument názov Operačný program Slovensko.

hodnotiteľov, činnosti monitorovacieho výboru a pri tvorbe riadiacej dokumentácie pre Program Slovensko. Výkon princípu partnerstva bude monitorovaný a hodnotený. Činnosť zástupcov občianskej spoločnosti bude podporená z prostriedkov technickej pomoci. V záujme minimalizácie administratívnej záťaže MNO bude projekty zamerané na podporu partnerstva s MNO prioritne realizovať Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Úrad bude s jednotlivými zástupcami MNO uzatvárať zmluvné vzťahy, cez ktoré bude podporovať ich činnosť pre Program Slovensko.

Konzultácie so zástupcami územnej samosprávy

Pre proces konzultácie k implementačnému mechanizmu integrovaných územných investícií so zástupcami územnej samosprávy bola zriadená osobitná platforma. V rámci dialógu k implementačnému mechanizmu integrovaných územných investícií sa **v priebehu mesiaca október 2021 uskutočnilo 8 bilaterálnych stretnutí s každým samosprávnym krajom a zástupcami miest zapojených do udržateľného mestského rozvoja**. Okrem uvedených stretnutí sa uskutočnili aj dve spoločné stretnutia so zástupcami územnej samosprávy (predstavitelia udržateľného mestského rozvoja, zástupcovia samosprávnych krajov, SK8, Únie miest Slovenska, Združenia miest a obcí Slovenska a Národnej siete miestnych akčných skupín SR) na technickej úrovni (**dňa 30. septembra 2021**) a na politickej úrovni (**dňa 12. októbra 2021**). Na týchto stretnutiach sa diskutovali aktivity Programu Slovensko implementované aj prostredníctvom Integrovaných územných stratégií/Udržateľného mestského rozvoja (IÚS/UMR). Diskutovala sa aj metodika rozdelenia alokácie Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) pre Integrované územné investície (IÚI), ktoré budú realizované v 8 samosprávnych krajoch a v 17 územiach UMR¹², proces prípravy a schvaľovania projektov IÚI spadajúcich do politiky súdržnosti 2021 – 2027, ako aj technické sekretariáty Rád partnerstva a administratívne kapacity pre UMR. Konzultácie so zástupcami územnej samosprávy prebiehajú na technickej úrovni podľa potreby priebežne aj počas roka 2022. Zástupcovia územnej samosprávy budú členmi monitorovacieho výboru. Socio-ekonomickí partneri sa budú podieľať na príprave integrovaných územných stratégií a budú členmi Rád partnerstva.

Odborné kolá a univerzálne kolo celonárodnej konzultácie: november – december 2021

MIRRI SR od novembra 2021 spustilo päť odborných kôl a jedno univerzálne kolo celonárodnej konzultácie

12. november 2021	Zelenšie nízkouhlíkové Slovensko pre budúce generácie
13. november 2021	Mobilita, doprava a prepojenosť
19. november 2021	Kvalitný život v regiónoch
26. november 2021	Inovatívne Slovensko
03. december 2021	Sociálne, spravodlivé a vzdelané Slovensko
10. december 2021	Šieste kolo konzultácií určené pre širokú verejnosť

Míľniky v príprave Programu Slovensko na roky 2021 – 2027 vo väzbe na Partnerskú dohodu na roky 2021 – 2027 v období od decembra 2021 do júla 2022

10. december 2021: MIRRI SR predložilo Európskej komisii na posúdenie Program Slovensko (verzia 1.0)

V decembri 2021 zaslalo MIRRI SR návrh PSK, verzia 1.0, Európskej komisii, s ktorou v závere roka 2021 viedlo náročné rokovania k pripomienkam a odporúčaniam EK.

04. marec 2022: Doručenie pripomienok od Európskej komisie

Všetky rezorty, ktoré sa podieľajú na príprave Programu Slovensko, zapracovali pripomienky EK do nového návrhu Programu Slovensko, ktorý bol dňa 11. apríla 2022 predložený na medzirezortné pripomienkové konanie. Pripomienky bolo možné predložiť do 27. apríla 2022. Viaceré pripomienky sa týkali aj environmentálnych aspektov a aspektov zdravia. Na základe pripomienok EK doplnilo MIRRI SR do Programu Slovensko osobitnú prílohu „Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“) na úrovni špecifických cieľov Programu Slovensko 2021 – 2027.

16. marec 2022: Schválenie zákona č. 121/2022 Z. z. o príspevkoch z fondov EÚ (s účinnosťou od 1. mája 2022)

¹² Aktuálne je schválených 18 UMR, v tom čase v septembri – októbri 2021 ich počet bol 17.

Prístupom spolupráce so sociálno-ekonomickými partnermi sa pripravoval aj návrh zákona o príspevkoch z fondov Európskej únie. S týmto cieľom bola zriadená pracovná skupina na prípravu právneho rámca 2021 – 2027, zložená v súlade s článkom 8 všeobecného nariadenia EÚ. Spolupráca s partnermi prispela k príprave jednoduchšieho návrhu zákona, a to v porovnaní s programovým obdobím 2014 – 2020.

22. a 24. marec 2022: Schválenie Partnerskej dohody na Hospodárskej a sociálnej rade SR a následne na Rade vlády SR pre politiku súdržnosti

Súčasťou systému riadenia fondov EÚ sa stane Systém riadenia spolupráce a partnerstva so zástupcami občianskej spoločnosti pri príprave, implementácii a monitoringu fondov EÚ v programovom období 2021 – 2027. Dokument vymedzil spoluprácu riadiacich orgánov s občianskou spoločnosťou pri príprave a implementácii programu a spôsob nominovania a výberu zástupcov občianskej spoločnosti do monitorovacieho výboru. Spolupráca bude zo strany zástupcov občianskej spoločnosti priebežne monitorovaná a hodnotená. Systém rámcovo určuje aj vzdelávanie v dvoch rovinách – vzdelávanie zástupcov občianskej spoločnosti o fondoch EÚ a vzdelávanie zástupcov riadiaceho a sprostredkovateľských orgánov o potrebách občianskej spoločnosti (napr. v oblasti zrozumiteľnosti poskytovania informácií).

1. apríl 2022: MIRRI SR zorganizovalo v piatok, 1. apríla 2022 ďalšie online zasadnutie členov pracovnej skupiny Partnerstvo pre politiku súdržnosti 2020+ (socioekonomických partnerov)

Išlo o koordinačné stretnutie k aktuálnemu stavu prípravy Programu Slovensko a k harmonogramu ďalších krokov súvisiacich s pokračovaním partnerského dialógu. Za účelom zefektívnenia diskusie k návrhu Programu Slovensko sa na koordinačnom stretnutí dohodlo, že sa v priebehu mesiaca apríl 2022 zorganizujú **workshopy k jednotlivým politickým cieľom** (vrátane k Fondu na spravodlivú transformáciu a Technickej pomoci).

06. apríl 2022: Schválenie Partnerskej dohody SR na roky 2021 – 2027 vládou SR

12. apríl 2022: Schválenie stratégie financovania Programu Slovensko vládou SR

11. apríl 2022: Predloženie Programu Slovensko na medzirezortné pripomienkové konanie (MPK) a do partnerského dialógu (27. apríl 2022: Ukončenie MPK)

MIRRI SR v apríli 2021 spustilo 2. kolo partnerských dialógov:

21. apríl 2022	PO2 Zelenšie nízkouhlíkové Slovensko
22. apríl 2022	PO1 Inteligentnejšia Európa
22. apríl 2022	Fond na spravodlivú transformáciu
25. apríl 2022	PO3 Prepojenejšia Európa + Udržateľná mestská mobilita (PO2)
28. apríl 2022	PO4 Sociálnejšia Európa
02. máj 2022	Technická pomoc

apríl – máj 2022: Zapracovanie pripomienok z MPK a partnerstva, predloženie Programu Slovensko na Radu vlády SR, schválenie vládou SR

08. júl 2022: Konečný termín na predloženie Programu Slovensko do systému správy fondov (SFC) na EK

II.6.2. Obsah a hlavné ciele Programu Slovensko

Návrh Programu Slovensko na roky 2021 – 2027 je investičným nástrojom pre rast životnej úrovne obyvateľov a zvyšovanie konkurencieschopnosti Slovenskej republiky. Program stanovuje podmienky pre využitie finančných prostriedkov politiky súdržnosti Európskej únie v Slovenskej republike na obdobie od 1. januára 2021 do 31. decembra 2027. Investície budú smerované do oblastí podpory v piatich cieľoch politiky súdržnosti EÚ: 1. Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa, 2. Zelenšia, nízkouhlíková Európa, 3. Prepojenejšia Európa, 4. Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa, 5. Európa bližšie k občanom, samostatného špecifického cieľa pre Fond na spravodlivú transformáciu a technickej pomoci na dosahovanie očakávaných cieľov a výsledkov prostredníctvom budovania kvalitných ľudských zdrojov.

Priority programu Slovensko sú rozdelené do nasledujúcich cieľov politik:

CIEĽ POLITIKY 1: Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT

CIEĽ POLITIKY 2: Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmiernenia zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility

CIEĽ POLITIKY 3: Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility

CIEĽ POLITIKY 4: Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)

CIEĽ POLITIKY 5: Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív

ŠIESTYM JE ŠPECIFICKÝ CIEĽ Fond na spravodlivú transformáciu.

CIEĽ POLITIKY 1

Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT

Priorita 1P1 Veda, výskum, inovácie

Špecifické ciele

RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií

RSO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy

RSO1.3 Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP, a to aj produktívnymi investíciami

RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie

Priorita 1P2 Digitálna pripojiteľnosť

Špecifický cieľ

RSO1.5 Zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti

Hlavným cieľom intervencií v ciele politiky 1 bude rozvíjať ekonomiku založenú na VVal, s osobitným dôrazom na zelenú a obehovú transformáciu v súlade s cieľmi Európskej zelenej dohody ako hybnej sily rozvoja hospodárstva SR a konkurencieschopnosti. Pri intervenciách bude kladený dôraz na zosúladenie priorít pre tento špecifický cieľ s doménami inteligentnej špecializácie identifikovanými prostredníctvom **procesu podnikateľského objavovania (EDP proces)** v rámci SK RIS3 2021+. EDP procesom bolo identifikovaných päť domén inteligentnej špecializácie, konkrétne: Inovatívny priemysel pre 21. storočie; Mobilita pre 21. storočie; Digitálna transformácia Slovenska; Zdravá spoločnosť; Zdravé potraviny a životné prostredie.

Navrhované zavádzanie inovatívnych riešení a budovanie inteligentných miest a regiónov skvalitní život obyvateľov, najmä v oblastiach, ako sú doprava a mobilita, zdravie, životné prostredie, energetické a odpadové hospodárstvo a prístup k digitálnym službám mobility a službám verejnej správy. Zlepší sa zapájanie občanov do verejného života, elektronické platformy a proaktívne elektronické služby pre vnútornú správu mesta, zefektívnia a skvalitnia služby samosprávy pre občanov a podnikateľov. Rozvoj inteligentných miest a regiónov, najmä schopnosť vytvárať kvalitné projekty a ich efektívna implementácia, budú tiež podporené napr. opatreniami na zlepšenie technických kapacít verejnej správy, zefektívnením procesov verejného obstarávania inovatívnych riešení a systematickým prístupom k tvorbe, využitiu a zdieľaniu dát. Intervencie v tejto oblasti nadviažu aj na skúsenosti z implementácie iniciatívy Európskej komisie Catching-up Regions, najmä v kontexte rozvoja priestorových dát, ktoré boli identifikované ako kľúčový komponent regionálneho rozvoja.

Ďalšími opatreniami v ciele politiky 1 bude zvýšenie konkurencieschopnosti slovenských MSP, a to aj v dôsledku vyššej intenzity produktových, procesných, organizačných a marketingových inovácií. K vyššej konkurencieschopnosti MSP prispeje aj častejšie využívanie IKT a zvýšenie digitálnych zručností. Podpora rozvoja zručností záujemcov o podnikanie, podnikateľov a zamestnancov prostredníctvom individuálneho a skupinového poradenstva, ako aj programov na zvyšovanie povedomia a zručností umožní zlepšiť prístup k MSP službám, internacionalizáciou vo forme účasti na veľtrhoch a podnikateľských misiách sa zvýši konkurencieschopnosť MSP na zahraničných trhoch a prostredníctvom kooperačných a sourcingových podujatí sa podporí sieťovanie firiem. Podporí sa prechod na zelené a obehové hospodárstvo.

Zvýši sa miera spolupráce medzi školami a podnikmi pri vytváraní a nastavovaní relevancie programov, odborov a kvalifikácií a zapájajú sa do vzdelávania, ktoré zaručia súlad ponuky vzdelávania a zručností s potrebami domén SK RIS3 2021+.

Systémová digitalizácia bude podporená investíciami do podpory budovania vysokokapacitných sietí v miestach zlyhania trhu (biele adresy). Intervencie na vybudovanie prístupovej komunikačnej infraštruktúry budú realizované v súlade s EÚ stratégiou 2030 Digitálny kompas: Európska cesta pre digitálnu dekádu, Národným plánom širokopásmového pripojenia a na základe výsledkov aktualizovanej investičnej medzery (na základe mapovania, verejnej konzultácie a výsledkov štúdie uskutočniteľnosti), s víziou zabezpečiť prístup ku komunikačnej infraštruktúre, ktorá bude schopná v dlhodobom horizonte naplniť kvalitatívne a kapacitné požiadavky na gigabitové siete pre občanov, podnikateľov, ako aj inštitúcie verejnej správy.

V cieľ politiky 1 sa podpora aktivít zabezpečí v synergii s Plánom obnovy a odolnosti SR, ale aj napriec ďalšími podpornými nástrojmi (napr. regionálna investičná pomoc, schémy štátneho rozpočtu a pod). Deliace línie medzi Programom Slovensko a Plánom obnovy a odolnosti SR sú definované na základe 3 hlavných princípov: regionálneho, časového (časová nadväznosť) a princípu vecného obsahového prerozdelenia. Zároveň bude aplikovaný koordinačný mechanizmus medzi týmito nástrojmi vo fáze prípravy výziev na podávanie projektov ako aj vo fáze kontroly žiadostí o platbu tak, aby bolo zamedzené dvojitému financovaniu aktivít.

CIEĽ POLITIKY 2

Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility

Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia

Špecifické ciele

- RSO2.1** Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov
- RSO2.2** Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené
- RSO2.3** Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E)

Priorita 2P2 Životné prostredie

Špecifické ciele

- RSO2.4** Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy
- RSO2.5** Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva
- RSO2.6** Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje
- RSO2.7** Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženia všetkých foriem znečistenia

Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita

Špecifický cieľ

- RSO2.8** Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka

Smerovanie k zeleňšej a nízkouhlíkovej Európe je zamerané na komplexný prístup k mitigácii a adaptácii na zmenu klímy, udržateľné využívanie zdrojov a zvýšenie ochrany prírody, biodiverzity a krajiny. V súlade s Európskou zelenou dohodou (European Green Deal), záväzkom klimatickej neutrality do roku 2050 Zelenšie Slovensko – Stratégiou environmentálnej politiky SR do roku 2030 a ďalšími národnými programovými dokumentmi, sú intervencie zamerané na zvýšenie konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky a podporu ekonomického rastu cestou komplexného prístupu k zmenám v systéme výroby a spotreby energie, tovarov a služieb, znižovania spotreby prírodných zdrojov a podporou prechodu na obehové nízkouhlíkové hospodárstvo.

Opatrenia v oblasti životného prostredia budú zároveň podporovať rast pracovných miest (tzv. zelené pracovné miesta), prispievať k cieľom sociálnych politík a posilnia prípravu a implementáciu energetického plánovania na regionálnej a lokálnej úrovni a regionálne rozvojové ciele v oblasti nízkouhlíkového obehového hospodárstva.

V súlade s cieľmi Európskej zelenej dohody, Stratégie environmentálnej politiky SR do roku 2030 a ďalšími medzinárodnými a domácimi cieľmi bude v oblasti ochrany prírody, biodiverzity a krajiny, ekosystémov a ekosystémových služieb podpora zameraná na zvýšenie odolnosti krajiny proti dôsledkom zmeny klímy a trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov. Opatrenia povedú k zvýšeniu ochrany prírody, biodiverzity a krajiny, najmä prostredníctvom realizácie dokumentov starostlivosti v územiach sústavy Natura 2000 a v ostatných chránených územiach a realizáciou systematických opatrení mimo chránených území. Hlavnou výzvou pri realizácii opatrení sú vlastnícke vzťahy k pozemkom (z dôvodu rozdrobenosti pozemkov), ako aj dodržiavanie pravidiel štátnej pomoci (na veľkej časti pozemkov je vykonávaná hospodárska činnosť). Očakáva sa tiež pozitívny vplyv na kvalitu ekosystémov a ekosystémových služieb, vrátane obnovy degradovaných ekosystémov či eradikáciu a potlačanie invázií nepôvodných druhov.

Program Slovensko v **cieľi politiky 2** v oblasti životného prostredia a energetiky vytvára synergie s cieľmi reforiem a investícií, ktoré definuje Plán obnovy a odolnosti SR (POO). V rámci financovania opatrení ďalej buduje synergie s využitím finančných nástrojov, zdrojov štátneho rozpočtu, ako aj samospráv.

V prioritě energetická efektívnosť a dekarbonizácia bude komplementárne podporené znižovanie energetickej náročnosti budov, a to tak, že z Programu Slovensko bude obnova budov cieleňá na verejné budovy a bytové domy a rodinné domy a z POO na verejné historicky a pamiatkovo chránené budovy. V oblasti podpory využívania obnoviteľných zdrojov energie (OZE) budú investície z Programu Slovensko zamerané na podporu využívania OZE v podnikoch na báze aktívnych odberateľov elektriny, samospotrebitelov energie z OZE a komunit využívajúcich OZE, pričom pôjde o podporu nových výrobných kapacít elektrickej energie z OZE s inštalovaným výkonom maximálne 250 kW, v prípade výrobných kapacít elektrickej energie z OZE v ostrovej prevádzke bez obmedzenia výkonu a v prípade podpory nových a modernizovaných výrobných kapacít tepelnej energie z OZE tiež bez obmedzenia výkonu. Proces programovania ovplyvnila agresia na Ukrajine a urgentná potreba odpútania sa od závislosti od dovozu uhlia a najmä zemného plynu z RF (napr. z PS sa počas programovania úplne vyradila podpora všetkých zdrojov energie na báze zemného plynu).

V oblasti adaptácie na zmenu klímy synergicky pôsobí podpora programov LIFE+ a grantov Finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu a zo zdrojov EÚ v rámci programu LIFE a LIFE+.

Ďalšie komplementárne zdroje predstavuje napr. Environmentálny fond, Modernizačný fond, príjmy zo systému obchodovania s emisnými kvótami EÚ ETS a v neposlednom rade privátne náklady firiem a domácností. Navrhované opatrenia, ktoré budú vychádzať z Vodného plánu a/alebo Konceptie vodnej politiky SR, bude možné realizovať aj s podporou v rámci programu Horizont Europe, Mission 'Restore our ocean and waters by 2030'.

V oblasti životného prostredia sa budú financovať aj špecifické potreby dobiehajúcich regiónov iniciatívy Catching-up Regions – Rozvoj endogénneho potenciálu z hľadiska cestovného ruchu a dobudovania základnej environmentálnej infraštruktúry (so špecifickým zameraním na okres Snina a oblasť Národného parku Poloniny).

CIEĽ POLITIKY 3

Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility

Priorita 3P1 Doprava

Špecifické ciele

RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy

RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu TEN-T a cezhraničnej mobility

Vzhľadom na ekologické výhody a relatívne vysokú bezpečnosť pri preprave osôb a tovaru je dôležité zvyšovať podiel železničnej dopravy na dopravnom trhu. Cieľom je dosiahnuť rozvinutú a po technickej stránke vyhovujúcu interoperabilnú sieť železníc, spĺňajúcu potrebné kvalitatívne parametre (rýchlosť, bezpečnosť a spoľahlivosť) na zvýšenie konkurencieschopnosti železničnej infraštruktúry. Prioritnou oblasťou podpory zo

zdrojov prioritnej osi je v oblasti železníc modernizácia železničných tratí a kľúčových uzlov zaradených do transeurópskej dopravnej siete TEN-T. Tieto aktivity plne rešpektujú existujúce záväzky SR týkajúce sa budovania siete TEN-T, pričom plynule nadväzujú na prípravné fázy a projekty implementované v predchádzajúcich obdobiach.

Geografická poloha SR potvrdzuje dôležitosť pozície cestnej siete SR v celoeurópskej dopravnej infraštruktúre. Z dôvodu zlepšenia prístupu na európsku cestnú sieť zo SR, ako aj za účelom zvládnutia tranzitnej dopravy je preto nevyhnutné v čo najkratšom čase dobudovať nosnú diaľničnú sieť. Zdroje budú smerovať na výstavbu nových úsekov diaľnic a rýchlostných ciest v trasách, kde existujúca cesta I. triedy svojimi parametrami už nespĺňa požiadavky v oblasti kapacity a v dôsledku dlhodobého preťaženia už ani v oblasti kvality infraštruktúry.

Aj keď diaľničná sieť môže zabezpečiť rýchle a kvalitné prepojenie sídelných útvarov, obslúži a pokryje len časť územia a realizuje sa na nej len časť prepravných požiadaviek. Za účelom zlepšenia dostupnosti regiónov je potrebná výstavba tých úsekov, ktoré tvoria prekážku mobility a ich absencia sa negatívne premieťa v hospodárstve aj na životnom prostredí a predstavujú adekvátnu hodnotu za peniaze. Zlepšenie regionálnej dopravnej obslužnosti je nevyhnutnou podmienkou rozvoja regiónov, preto bude podporené investíciami do rekonštrukcie, modernizácie a výstavby regionálnych ciest (cesty II. a III. triedy).

Za ekologicky a energeticky priaznivý dopravný mód je považovaná aj vodná doprava. Jej potenciál v SR je však obmedzený. V súčasnosti sa realizuje iba na rieke Dunaj, ktorý je súčasťou trans-kontinentálnej vodnej cesty spájajúcej Severné more s Čiernym morom. Z hľadiska podpory vodnej dopravy budú zo zdrojov prioritnej osi realizované projekty so zameraním na zabezpečenie celoročnej splavnosti dunajskej vodnej cesty. Tá je zaradená do základnej siete TEN-T. Zlepšenie splavnosti Dunaja bude mať aj významný dosah na lepšie a efektívnejšie využívanie už existujúcich verejných prístavov na Dunaji. Verejné prístavy Bratislava a Komárno patria medzi medzinárodné prístavy zahrnuté do základnej siete TEN-T.

CIEĽ POLITIKY 4

Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)

Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce

Špecifické ciele

- SO (a)** Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva
- SO (b)** Modernizácia inštitúcií a služieb trhu práce s cieľom posúdiť a predvídať potreby v oblasti zručností a zabezpečiť včasnú a cielenú pomoc a podporu v záujme zosúladenia ponuky s potrebami trhu práce, ako aj pri prechodoch medzi zamestnaniami a mobilitou
- SO (c)** Podpora rodovo vyváženej účasti na trhu práce, rovnakých pracovných podmienok a lepšej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom vrátane prístupu k cenovo dostupnej starostlivosti o deti a odkázané osoby
- SO (d)** Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôbeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká
- RSO4.1** Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva

Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Špecifické ciele

- SO (e)** Zvýšenie kvality, inkluzívnosti a účinnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj ich relevantnosti z hľadiska trhu práce okrem iného prostredníctvom potvrdzovania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa s cieľom podporiť nadobúdanie kľúčových kompetencií vrátane podnikateľských a digitálnych zručností, a tiež prostredníctvom podpory zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy
- SO (f)** Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním

a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím

RSO4.2 Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu

Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu

Špecifické ciele

SO (d) Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôbeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká

SO (g) Podpora celoživotného vzdelávania, najmä flexibilných príležitostí na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu pre všetkých s prihliadnutím na podnikateľské a digitálne zručnosti, lepšie predvídanie zmien a nových požiadaviek na zručnosti na základe potrieb trhu práce, uľahčovanie kariérnych zmien a podpora profesijnej mobility

RSO4.2 Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu

Priorita 4P4 Záruka pre mladých

Špecifické ciele

SO (a) Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva

SO (f) Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím

SO (l) Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí

Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby

Špecifické ciele

SO (h) Podpora aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín

SO (i) Podpora sociálno-ekonomickej integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín vrátane migrantov

SO (k) Zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a individualizovanú starostlivosť vrátane zdravotnej starostlivosti; modernizácia systémov sociálnej ochrany, vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane, s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny; zlepšovanie prístupnosti, a to aj pre osoby so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti

SO (l) Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí

RSO4.3 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunít, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb

RSO4.5 Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšenie odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti, a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť

RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie

Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít

Špecifické ciele

SO (j) Podpora sociálno-ekonomickej integrácie marginalizovaných komunít, ako sú napríklad Rómovia

RSO4.3 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunít, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb

Priorita 4P7 Sociálne inovácie a experimenty

Špecifické ciele

SO (a) Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva

SO (f) Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím

SO (h) Podpora aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín

Priorita 4P8 Potravinová a materiálna deprivácia

Špecifický cieľ

SO (m) Riešenie materiálnej deprivácie prostredníctvom potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci pre najodkázanejšie osoby vrátane detí a zabezpečenie sprievodných opatrení podporujúcich ich sociálne začlenenie

Špecifické ciele vychádzajú z prebiehajúcich a očakávaných demografických trendov, odporúčaní Rady EÚ a analýz aktuálneho stavu vo všetkých prioritách, na ktoré je zameraný cieľ politiky 4.

Demografické trendy výrazne ovplyvnia pracovný trh – hoci sa má počet obyvateľov v celej krajine v dlhodobej perspektíve (do roku 2035) znižovať, podľa prognózy sa najviac zníži v regiónoch, ktoré už zápasia s nedostatkom pracovných síl (s výnimkou Bratislavy). Starnutie obyvateľstva bude v nasledujúcich 20 rokoch veľmi intenzívne, s dopadmi na sociálne a zdravotné zabezpečenie, vzdelávací systém a dopyt po kvalitných zdravotno-sociálnych službách.

Úbytok pracovnej sily bude možné zmierniť rýchlejším nástupom mladej generácie na trh práce, zlepšením prístupu kvalifikovaných zahraničných pracovníkov k adekvátnym pracovným miestam, lepším využitím potenciálu neaktívnych osôb a seniorov, čo predpokladá vzrastajúce požiadavky na individualizovaný a kvalifikovaný prístup poskytovateľov služieb zamestnanosti, ako aj na inovatívne a experimentálne prístupy všetkých subjektov zapojených do prípravy a implementácie projektov, vrátane zavádzania vekového manažmentu u zamestnávateľov. Bude potrebné podporiť aktívne a zdravé starnutie, osvetové činnosti a aktívne zapojenie seniorov do života komunít, napr. prostredníctvom dobrovoľníctva.

Odporúčania Rady vo vzťahu k národnému programu reforiem Slovenska upozorňujú na význam celoživotného vzdelávania, intenzívnejšej spolupráce medzi podnikmi a vzdelávacím systémom na všetkých úrovniach a lepšieho napojenia programov odbornej prípravy a rekvalifikácie na súčasné a budúce potreby trhu práce, posilnenie digitálnych zručností a zabezpečenie rovnakého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu. Súčasne poukazujú na potrebu posilniť odolnosť systému zdravotnej starostlivosti v oblasti zdravotníckeho personálu, kritických zdravotníckych materiálov a infraštruktúry a na potrebu zlepšiť poskytovanie primárnej zdravotnej starostlivosti a koordináciu medzi jednotlivými druhmi starostlivosti. Odporúčania sa sústredili aj na poskytovanie primeranej náhrady príjmu a zabezpečenie prístupu k sociálnej ochrane a základným službám pre všetkých. Odporúčania budú koordinované so zásadami a právami stanovenými v Európskom pilieri sociálnych práv, pričom budú odrážať osobitné výzvy identifikované na vnútroštátnej a regionálnej úrovni.

V **cieli politiky 4** je možné identifikovať investičné potreby a komplementárnosť a synergie s ďalšími formami podpory. V prioritě **Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie** sa podpora vzdelávania vrátane infraštruktúry v rámci špecifických cieľov SO (e), SO (f) a RSO4.2 zabezpečí v synerгии s Plánom obnovy a odolnosti SR (komponent 6 Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch a komponent 7 Vzdelávanie pre 21. storočie). V prioritě **Aktívne začlenenie a dostupné služby** sa v rámci špecifického cieľa SO (i) podpora sociálno-ekonomickej integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín vrátane migrantov podporí aktivita typu „integrácia vysokokvalifikovaných cudzincov na trh práce“ až po skončení podpory tejto aktivity z Plánu obnovy a odolnosti SR, t. j. od konca roka 2026. Všetky ostatné typy aktivít v tomto špecifickom ciele sa budú zabezpečovať v synerгии z AMIF, pričom podporované aktivity budú vzájomne komplementárne a aktivity podporované z ESF+ sa zamerajú na podporu dlhodobej sociálno-ekonomickej integrácie cudzincov a na zabezpečenie dlhodobých podporných opatrení pre najodkázanejšie osoby. Aktivity typu „dobudovanie zariadení dlhodobej (sociálnej a zdravotnej) starostlivosti komunitného typu“ podporované v rámci špecifického cieľa RSO4.5 budú podporené synergicky s Plánom obnovy a odolnosti SR.

CIEĽ POLITIKY 5

Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív

Priorita 5P1 Moderné regióny

Špecifické ciele

RSO5.1 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch

RSO5.2 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných ako mestských regiónoch

Navrhované opatrenia v špecifických cieľoch sú zamerané na posilnenie kvalitného výkonu verejných politík, ktorý vyžaduje budovanie výkonných analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv, ako aj podporu kapacity samospráv pre otvorené vládnutie. Kvalitné analytické výstupy sú základom strategického plánovania a prípravy strategických dokumentov v kompetencii samosprávy; ich absencia môže mať nepriaznivý dopad na úspešnosť integrovaných územných stratégií, ktoré predstavujú základ realizácie programového obdobia 2021 – 2027 na danom území. Je preto potrebné zamerať sa na efektivitu procesov hodnotenia s cieľom pripraviť vstupy do reformných politík, hodnotiť dopady politík a legislatívy, resp. zabezpečovať projektové riadenie reformných procesov.

S cieľom identifikovať kľúčové problémy v rozvoji regiónov a nájsť vhodné nástroje na ich odstránenie, pristúpila regionálna a miestna samospráva, v súlade s princípom partnerstva, k vypracovaniu územných stratégií podľa článku 29 všeobecného nariadenia (na úrovni NUTS3) a článku 11 nariadenia o EFRR (UMR). Ich cieľom bola analýza potrieb rozvoja a potenciálu regiónov a návrh integrovaného prístupu ich riešenia. Súčasťou týchto stratégií je aj zoznam operácií, ktoré budú podporené z Programu Slovensko. Okrem priamej podpory týchto operácií budú na projekty vyhlasované aj dopytovo-orientované výzvy. Ich cieľom je zabezpečiť plynulú podporu projektov regionálneho rozvoja a synergickú podporu projektom, ktoré budú súčasťou integrovaných územných stratégií a stratégií udržateľného miestneho rozvoja.

Integrovaný územný rozvoj bude v Programe Slovensko realizovaný formou integrovaných územných investícií podľa článku 28 písm. a) všeobecného nariadenia. Integrované územné investície budú podporované zo všetkých cieľov politiky Programu Slovensko. Konkrétny rozsah podpory je uvedený pri každom zo špecifických cieľov v každom ciele politiky. Aktivity podporované v ciele politiky 5 budú teda iba doplnkovým zdrojom k iným špecifickým cieľom podporujúcim integrovaný územný rozvoj.

Na Slovensku sa bude implementovať celkovo 8 Integrovaných územných stratégií (IÚS), v ktorých budú harmonicky podporené mestské aj vidiecke územia samosprávnych krajov na úrovni NUTS 3 prostredníctvom implementácie IÚI. Na podporu cieľov politiky súdržnosti bolo definovaných 18 udržateľných mestských regiónov (UMR). Hlavným kritériom pre vymedzenie podporovaných mestských regiónov bola Koncepcia územného rozvoja SR a zohľadnenie minimálneho počtu obyvateľov jadrového mesta. Koncepcia slúžila ako podklad pre vymedzenie území UMR (udržateľného mestského rozvoja), ktorých hranice boli podrobne

zadefinované v spolupráci so sociálno-ekonomickými partnermi na danom území. Vzťahuje sa na nasledujúce územia UMR s jadrovými mestami: Bratislava, Trnava, Nitra, Nové Zámky-Komárno, Trenčín, Prievidza-Nováky, Žilina, Martin, Liptovský Mikuláš-Ružomberok, Banská Bystrica, Zvolen, Lučenec, Rimavská Sobota, Prešov, Poprad-Kežmarok-Svit, Humenné, Michalovce a Košice.

Aktivity podporované v **cieľi politiky 5** sú významným doplnkovým zdrojom k iným špecifickým cieľom podporujúcim integrovaný územný rozvoj v cieľoch politik 1, 2, 3 a 4. Aktivity budú pôsobiť komplementárne k špecifickým cieľom ostatných cieľov politiky a to aj s ohľadom na integrovaný a komplexný prístup nástroja integrovaných územných investícií (v súlade s integrovanými územnými stratégiami). Vzhľadom na vysoké regionálne rozdiely naprieč jednotlivými samosprávnymi krajinami, bude v rámci cieľa politiky 5 pokračovať aj podpora iniciatívy Catching-up regions (dobiehajúce regióny).

Hlavnými cieľovými skupinami budú zamestnanci samosprávy v útvaroch pripravujúcich analytické a strategické dokumenty (napr. útvary mestského, resp. regionálneho rozvoja); z podpory tejto priority bude profitovať aj vedenie miest a regiónov, ako aj poslanci mestských a regionálnych zastupiteľstiev. Výstupy útvarov mestského alebo regionálneho rozvoja sú základom pre tvorbu politik s dopadom na každodenný život obyvateľov. V procese dlhodobého budovania a posilňovania analyticko-strategických kapacít hrá kľúčovú úlohu dlhodobé, resp. celoživotné vzdelávanie pracovníkov na všetkých úrovniach verejnej správy, počas ktorého získajú potrebné zručnosti, a taktiež ich adekvátne ohodnotenie. V súlade s identifikovanými potrebami a riešeniami by mala regionálna a miestna samospráva zapojiť do životného cyklu verejných politik vhodnými spôsobmi aj občiansku spoločnosť a jej zástupcov (vrátane marginalizovaných skupín), ako aj socioekonomických partnerov.

ŠPECIFICKÝ CIEĽ

Fond na spravodlivú transformáciu

Priorita 6P1 Fond na spravodlivú transformáciu

FST: Cieľom tohto špecifického cieľa je umožniť regiónom a obyvateľom riešiť sociálne, hospodárske a environmentálne dôsledky spôsobené transformáciou v rámci plnenia energetického a klimatického cieľa Únie do roku 2030 a dosahovania klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050 na základe Parížskej dohody.

Fond na spravodlivú transformáciu (FST) sa zameriava na tie regióny a odvetvia, ktoré sú najviac postihnuté transformáciou vzhľadom na ich závislosť od fosílnych palív vrátane uhlia, alebo priemyselných procesov s vysokou intenzitou skleníkových plynov a znečisťujúcich látok vplývajúcich na kvalitu okolitého ovzdušia. Na Slovensku boli na podporu z FST zaradené tri vybrané regióny: Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj.

Zameranie v Trenčianskom samosprávnom kraji sa zužuje na Región horná Nitra, špecificky na okresy Prievidza a Partizánske. Hornonitriansky región je jediným uhoľným regiónom na Slovensku. Na základe rozhodnutia vlády SR bude ťažba a spaľovanie uhlia ukončená do roku 2023. Postupné ukončenie ťažby a výroby uhoľnej energie v tomto regióne povedie k strate približne 2 170 priamych pracovných miest do roku 2030 (0,086 % z celkovej zamestnanosti na Slovensku k 2. štvrtroku 2021).

Košický samosprávny kraj bol identifikovaný ako jeden z regiónov, ktoré budú prechodom na klimatickú neutralitu najviac postihnuté. V kontexte plánovaných dekarbonizačných opatrení v oceliarskom priemysle má zo všetkých analyzovaných regiónov najvyšší potenciál na zníženie emisií CO₂ do roku 2030, ktorého vedľajším efektom bude negatívny vplyv na zamestnanosť v regióne. V rámci Košického samosprávneho kraja sú najviac zasiahnuté tie okresy, v ktorých sa nachádzajú kľúčoví producenti emisií skleníkových plynov - Košice I – IV, Košice-okolie a okres Michalovce.

Banskobystrický samosprávny kraj je najviac vidieckym regiónom, jeho ekonomika je výrazne závislá od priemyslu náročného na produkciu emisií a prevádzky veľkých podnikov. Región výrazne ovplyvnilo náhle zatvorenie uhoľných baní v meste Veľký Krtíš v roku 2015, ktoré ešte viac prehĺbilo hospodársky pokles spôsobený ekonomickou transformáciou v 90. rokoch a takmer úplne zničilo miestny priemysel. Región čelí negatívnym dôsledkom transformácie do súčasnosti. Medzi najviac ohrozené okresy patria predovšetkým tie, ktoré sú silne závislé od činnosti ETS podnikov. Konkrétne sa jedná o okresy Brezno, Revúca, Rimavská Sobota a Zvolen. Medzi ohrozené okresy patrí tiež Žiar nad Hronom, Žarnovica a Banská Štiavnica, a to najmä kvôli ich blízkosti a previazanosti na transformačné procesy na hornej Nitre.

PST je východiskovou stratégiou pre programovanie FST. Vymedzuje **3 základné piliere pre oprávnené územia**, ktoré sú odrazom regionálnych vízií a cieľov spojených s riešením transformačných dôsledkov a ktoré prispievajú k implementácii PST.

Štruktúra pilierov a opatrení:

Pilier I: Hospodárska diverzifikácia

- Opatrenie 1.1 Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest
- Opatrenie 1.2 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov
- Opatrenie 1.3 Podpora výskumu, vývoja a inovácií
- Podpora pre veľké podniky

Pilier II: Udržateľné životné prostredie

- Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu
- Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území
- Opatrenie 2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra

- Opatrenie 3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie
- Opatrenie 3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny.

Pilier I sa zameriava na tvorbu nových udržateľných pracovných miest, podporu podnikania a rozvoj MSP, VVal a podporu digitalizácie. Opatrenia sú zamerané na potrebu vytvoriť nové príležitosti pre ľudí, ktorí prídu o zamestnanie v dôsledku transformácie. Rovnako dôležité je vytvoriť nové príležitosti pre mladú generáciu s cieľom predchádzania odlivu mozgov z území.

Produktívne investície do podnikov, ktoré nie sú MSP (veľké podniky), možno podporiť za predpokladu, že táto investícia bola schválená v rámci PST na základe informácií požadovaných podľa článku 11 ods. 2 písm. h) Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu. Takéto investície sú oprávnené len vtedy, ak sú potrebné na vykonávanie PST, a ak prispievajú k prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo EÚ do roku 2050 a súčasne aj k dosiahnutiu súvisiacich environmentálnych cieľov, v prípade ak sú potrebné na vytvorenie pracovných miest v danej oblasti a nevedú k premiestňovaniu, ako sa vymedzuje v článku 2 ods. 27 nariadenia (EÚ) 2021/1060.

Pilier II sa zameriava na podporu projektov v oblasti čistej energie, podporu obehového hospodárstva, dekarbonizácie, revitalizácie a rekonverzie priemyselných území a podpory udržateľnej miestnej mobility.

V rámci druhého piliera sú opatrenia zamerané na riešenie negatívnych environmentálnych vplyvov ťažby, výroby energie a tepla z uhlia a fosílnych palív a na podporu nových udržateľných energetických riešení v súlade s cieľmi transformácie na klimatickú neutralitu.

Rovnako je cieľom podporiť investície do inovatívnych projektov na podporu dekarbonizácie. To zároveň pomôže vytvoriť pracovné miesta v nových hospodárskych odvetviach. Pilier sa zameriava aj na podporu nových príležitostí v rozvíjajúcich sa a transformovaných odvetviach a technológiách, ako je napríklad výroba zeleného vodíka a uskladňovanie energie. Práve na tieto projekty môže byť využitá existujúca priemyselná infraštruktúra v regiónoch. Transformácia odvetví vytvára príležitosť pre revitalizáciu priemyselných území v ťažobnom, priemyselnom a energetickom sektore a ich premenu na nové využitie vrátane inštalácie OZE na brownfieldoch.

Nedostatky v dopravnej infraštruktúre ako napr. nedostatočná integrácia verejnej dopravy a alternatívnych druhov mobility, ktoré môžu brániť rozvoju regiónov, vytvárajú potenciál pre rozvoj inteligentnej mobility, mikromobility, dopravy s nulovými emisiami a infraštruktúry pre alternatívne palivá. Opatrenia sú preto zamerané aj na podporu udržateľnej miestnej mobility.

Cieľom **Piliera III** je reagovať na výzvy spojené s očakávaným zánikom pracovných miest v dôsledku dekarbonizačných projektov. Jedným z kľúčových problémov transformujúcich sa regiónov je nízka pripravenosť pracovníkov a nesúlad zručností pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s budúcimi potrebami trhu práce, ako aj nedostatočná úroveň vzdelania s ohľadom na potenciál v nových technológiách a rozvíjajúcich sa odvetviach v regióne. Podpora je zameraná na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu a posilnenie kapacít sociálnych služieb a investícií do infraštruktúry sociálnej starostlivosti a vzdelávania. Výstupom opatrení spojených s riešením sociálnych dôsledkov transformácie bude zvyšovanie špecializácie

a úrovne zručností, rekvalifikácia vrátane odbornej prípravy dotknutých pracovníkov bez ohľadu na to, či sú stále zamestnaní alebo v dôsledku transformácie prišli o prácu. Opatrenia pomôžu ľuďom v transformujúcich sa regiónoch adaptovať sa na zmeny na trhu práce a získať zručnosti adekvátne pre nové pracovné príležitosti. Spoločným cieľom týchto opatrení je celkový rozvoj a zlepšenie kvality života v transformujúcich regiónoch.

Zdrojmi z FST sú dopĺňané zdroje dostupné v rámci politiky súdržnosti s cieľom komplexného riešenia dôsledkov transformácie hospodárstva. FST zároveň komplementárne a synergicky dopĺňa zdroje Modernizačného fondu, a to najmä pri riešení sociálno-ekonomických a zamestnaneckých dopadov modernizácie energetických systémov a zvýšenia energetickej efektívnosti, ako aj Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti.

II.6.3. Vzťah Programu Slovensko k iným strategickým dokumentom

Program Slovensko vychádza z prioritných cieľov medzinárodných strategických a legislatívnych dokumentov, dokumentov EÚ a národných dokumentov. Hlavným cieľom Programu Slovensko je vytvoriť rámec pre integráciu navrhovaných politík (ich horizontálne previazanie) a zabezpečiť efektívnu implementáciu navrhovaných špecifických cieľov a ich konkrétnych opatrení (vrátane požadovaných investičných zámerov). Dôraz sa pritom kladie na naplnenie cieľov udržateľného rozvoja, ochranu a tvorbu životného prostredia, zlepšovanie zdravia obyvateľov a ich kvality života a podporu prosperujúceho rozvoja regiónov. Nižšie uvádzame prehľad strategických a legislatívnych dokumentov, z ktorých Program Slovensko vychádza.

Medzinárodná úroveň

- *Agenda 2030. Program OSN udržateľného rozvoja do roku 2030 (prijatá v roku 2015)*
- *Dohovor OSN o biologickej diverzite (prijatý v roku 1992)*
- *Habitat III a Nová urbánna agenda (prijaté na tretej Konferencii OSN o bývaní a udržateľnom rozvoji miest v roku 2016)*
- *Kjótsky protokol k Rámcovému dohovoru OSN o zmene klímy (prijatý v roku 1997)*
- *Parížska globálna klimatická dohoda, rozhodnutie 1/CP.21, 21 (prijatá v roku 2015) a Glasgowský klimatický pakt (prijatý v roku 2021)*
- *Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (prijatý v roku 1992)*

Európska úroveň

- *Akčný plán EK k Stratégii EÚ pre dunajský región (2020)*
- *Akčný plán EÚ na dosiahnutie nulového znečistenia ovzdušia, vody a pôdy*
- *Akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo (2020)*
- *Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv – ciele do roku 2030*
- *Akčný program EÚ v oblasti zdravia („program EU4Health“) na obdobie rokov 2021 – 2027*
- *BIELA KNIHA: Plán jednotného európskeho dopravného priestoru – vytvorenie konkurencieschopného dopravného systému účinne využívajúceho zdroj (COM(2011) DC0144*
- *Deklarácia Bellagio (2021) – sedem základných princípov monitorovacieho rámca pre efektívny prechod hospodárstva na cirkulárnu ekonomiku v súlade s Novým akčným plánom EÚ pre obehové hospodárstvo ako aj Európskou zelenou dohodou.*
- *Dohovor o krajine Rady Európy (2000)*
- *Energetický plán do roku 2050 COM(2011) 885 v konečnom znení*
- *Energetický plán do roku 2050, COM(2011) 885 v konečnom znení*
- *Environmentálny akčný program (návrh) na roky 2022 – 2030*
- *Európa ako popredná svetová destinácia cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky turizmus*
- *Európska dohoda o medzinárodných železničných magistrálach (AGC)*
- *Európska dohoda o najdôležitejších trasách medzinárodnej kombinovanej dopravy a príslušných objektoch (AGTC)*
- *Európska charta miestnej samosprávy (1985)*
- *Európska perspektíva priestorového rozvoja (ESPD, 1999)*
- *Európska stratégia pre nízkoemisnú mobilitu (COM(2016) 501 z 20. 7. 2016)*

- *Európska zelená dohoda (European Green Deal) publikovaná v decembri 2019, ktorá stanovuje plán opatrení s cieľom prechodu na plne klimaticky neutrálne hospodárstvo EÚ*
- *Európsky pilier sociálnych práv (2017) a Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv (2021) a závery sociálneho samitu v Porte v dňoch 7. – 8. 5. 2021 (Deklarácia z Porta)*
- *Koncepcia na ochranu vodných zdrojov Európy (2012)*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu (Ú. v. EÚ L 231, 30. 6. 2021, s. 1 – 20)*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013 (Ú. v. EÚ L 231, 30.6. 2021, s. 21 – 59)*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1058 z 24. júna 2021 o Európskom fonde (Ú. v. EÚ L 231, 30. 6. 2021, s. 60 – 93)*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1059 z 24. júna 2021 o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Európska územná spolupráca (Interreg) podporovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a vonkajších finančných nástrojov (Ú. v. EÚ L 231, 30. 6. 2021, s. 94 – 158)*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom fonde námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku (Ú. v. EÚ L 231, 30. 6. 2021, s 159 – 706)*
- *Nariadenie Rady (EÚ, Euratom) 2020/2093 zo 17 decembra 2020, ktorým sa stanovuje viacročný finančný rámec na roky 2021 až 2027 (Ú. v. EÚ L 433 I, 22. 12. 2020, s.11 – 22)*
- *Nástroj na prepájanie Európy (2021 – 2027)*
- *Nástroj na prepájanie Európy (CEF)*
- *Obnovená stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ (2016)*
- *Oznámenie Komisie EP, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Fit for 55“: plnenie cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2030 na ceste ku klimatickej neutralite (COM(2021) 550 final)*
- *Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Nová priemyselná stratégia pre Európu*
- *Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo do roku 2050, COM(2011) 112 v konečnom znení*
- *Priority kohéznej politiky EÚ pre obdobie 2021 – 2027 (zelená a digitálna transformácia, ekonomika, ktorá pracuje pre ľudí*
- *Program Digitálna Európa (2021 - 2027)*
- *Program Erasmus+ na roky 2021 - 2027 (oblasť rozvoja vzdelávania a odbornej prípravy zameraného na inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie).*
- *Program Horizont Európa na roky 2021 – 2027 (9. Rámcový program)*
- *Program pre sociálnu zmenu a inovácie v oblasti zamestnanosti a sociálneho začleňovania*
- *Program pre životné prostredie a ochranu klímy LIFE (oblasť ochrany biodiverzity, prechodu na obehové hospodárstvo, adaptácie na zmenu klímy a podpory obnoviteľných zdrojov energie)*
- *Program spolupráce v Dunajskom regióne 2021 – 2027*
- *Protokol o trvalo udržateľnom cestovnom ruchu k Rámcovému dohovoru o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (2011):*
- *Rámcový dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (2003)*
- *Smernica 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 28. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva*
- *Smernica 2006/118/ES Európskeho parlamentu a Rady z 12. decembra 2006, o ochrane podzemných vôd pred znečistením a zhoršením kvality*
- *Správa o Slovensku 2019 (príloha D) (dokument Komisie č. SWD(2019) 1024 final z 27. 2. 2018*
- *Správa o Slovensku 2020 (dokument Komisie č. SWD(2020) 524 final z 26. 2. 2020)*
- *Stratégia EÚ pre podunajskú oblasť (2014) a Akčný plán Stratégia EÚ pre dunajský región (júl 2019)*
- *Stratégia EÚ pre pôdu do roku 2030 (EU Soil Strategy for 2030)*
- *Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030: Prinávratenie prírody do našich životov (2020)*

- Špecifické odporúčania Rady EÚ pre SR
- Územná agenda EÚ 2020 (2016) – Smerom k inkluzívnej, inteligentnej a udržateľnej Európe rozmanitých regiónov – výzvy a potenciál
- Zmluva o fungovaní Európskej únie

Národná úroveň

Prierezové dokumenty, ktoré majú vzťah ku prioritám všetkých cieľov politik strategického dokumentu Program Slovensko

- Konceptcia implementácie Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí (2017)
- Konceptcia územného rozvoja Slovenska 2001 – v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001)
- Moderné a úspešné Slovensko. Národný integrovaný reformný plán (2020)
- Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja SR do roku 2030 (2017)
- Národné priority implementácie Agendy 2030 (Slovensko schválilo v roku 2018 šesť prioritných oblastí Agendy 2030, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce)
- Národný infraštruktúrny plán Slovenskej republiky na roky 2018 – 2030 (2017)
- Národný investičný plán 2018 – 2030 (2018)
- Národný program reforiem Slovenskej republiky (2018, 2019, 2020, 2022 – v schvaľovacom procese)
- Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (2022)
- Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (2021)
- Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024 (2020)
- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 (Vláda SR, 2021)

Strategické dokumenty, ktoré majú vzťah najmä k prioritám cieľa politiky 1 (výber)

(Priorita 1P1 Veda, výskum a inovácie; Priorita 1P2 Digitálna pripojiteľnosť)

- Akčný plán digitálnej transformácie Slovenska na roky 2019 – 2022
- Akčný plán implementácie Cestovnej mapy výskumných infraštruktúr na obdobie rokov 2021 – 2025 (v etape schvaľovania, 2022)
- Cestovná mapa výskumných infraštruktúr (SK VI Roadmap 2020 – 2030) Aktualizované znenie, marec 2022
- Národný plán široko pásmového pripojenia (2021)
- Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030 (2019)
- Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 (2018)
- Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR 2021 – 2027 (SK RIS3 2021+) (2021)

Strategické dokumenty, ktoré majú vzťah najmä k prioritám cieľa politiky 2 (výber)

(Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia; Priorita 2P2 Životné prostredie; Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita)

- Aktualizácia plánov manažmentu povodňového rizika v SR (2021)
- Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020 (2014)
- Aktualizovaný Program starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2019 – 2024 (2019)
- Dlhodobá stratégia obnovy fondu budov (2021)
- H2ODNOTA JE VODA - Akčný plán na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody
- Iniciatíva "Catching-up Regions" – rozvoj endogénneho potenciálu z hľadiska cestovného ruchu a dobudovania základnej environmentálnej infraštruktúry (so špecifickým zameraním na okres Snina a oblasť NP Poloniny) (2015)
- Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030 (2019)
- Konceptcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030 (2019)
- Konceptcia vodnej politiky SR na roky 2021-2030, s výhľadom do roku 2050 (2021)

- *Národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie v Slovenskej republike v rokoch 2016 až 2020 (2016)*
- *Národný politický rámec pre rozvoj trhu s alternatívnymi palivami (2019)*
- *Národný program SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd – aktualizácia k 31.12.2012 (2012)*
- *Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie SR (2019),*
- *Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021 – 2027 (2021)*
- *Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie SR (2019)*
- *Plány udržateľnej mobility regiónov Slovenska (BSK, 2021, ostatné sú v príprave)*
- *Prioritný akčný rámec (PAF) pre sústavu Natura 2000 v Slovenskej republike podľa článku 8 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) vo viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027 (2021)*
- *Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2021 – 2025 (2021)*
- *Program predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025 (2019)*
- *Program prevencie a manažmentu zosuvných rizík 2021-2029 (2020)*
- *Programy starostlivosti o ostatné chránené vtáčie územia*
- *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – aktualizácia (2018) a Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (2021)*
- *Stratégia nízkouhlíkového rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 (2021)*
- *Stratégia obmedzovania ukladania biologicky rozložiteľných odpadov na skládky odpadov (2010)*
- *Štátny program sanácie environmentálnych záťaží (2022 – 2027) (2021)*
- *Vodný plán Slovenska na 2022 – 2027 (VPS): Plán manažmentu správneho územia povodia Dunaja, Plán manažmentu správneho územia povodia Visly (2020)*
- *Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030)*

Strategické dokumenty, ktoré majú vzťah najmä k prioritám cieľa politiky 3 (výber)

(Priorita 3P1 Doprava)

- *Akčný plán rozvoja elektromobility v Slovenskej republike (2019)*
- *Harmonogram prípravy a výstavby projektov cestnej infraštruktúry (2021)*
- *Koncepcia rozvoja intermodálnej dopravy Slovenskej republiky do roku 2030 (2022, po MPK – pripravený na rokovanie vlády SR)*
- *Národná stratégia cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike (2015)*
- *Národný implementačný plán technickej špecifikácie interoperability týkajúcej sa subsystému „riadenie – zabezpečenie a návštevovanie“ železničného systému Európskej únie (2016)*
- *Priority v obnove a rozvoji železničnej infraštruktúry (2021)*
- *Priority vo výstavbe cestnej infraštruktúry (2020)*
- *Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 (2017)*

Strategické dokumenty, ktoré majú vzťah najmä k prioritám cieľa politiky 4 (výber)

(Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce; Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie; Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu; Priorita 4P4 Záruka pre mladých; Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby; Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít; Priorita 4P7 Sociálne inovácie a experimenty a Priorita 4P8 Potravinová a materiálna deprivácia)

- *Akčný plán na ďalšie posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v SR s výhľadom do roku 2030*
- *Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky V. (2019)*
- *Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021 – 2027 (2021)*
- *Aktualizácia Národného programu podpory zdravia pre roky 2021 – 2030 (schválená uzn. vlády SR č. 44/2022 zo dňa 19. 1. 2022).*
- *Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021 – 2027 (2021)*
- *Implementačný plán Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania 2018 – 2027 (2018)*

- *Integračná politika Slovenskej republiky (2014)*
- *Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe*
- *Národná stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti (2021)*
- *Národná stratégia rozvoja koordinovaných služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách 2021 – 2027 (2021)*
- *Národný plán posilnenia Záruky pre mladých ľudí v SR s výhľadom do roku 2030*
- *Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (2018)*
- *Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Nultý akčný plán stratégie inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní na rok 2021 (2021)*
- *Pripravovaná aktualizácia Strategického rámca starostlivosti o zdravie do roku 2030*
- *Program informatizácie školstva do roku 2030/Akčný plán informatizácie školstva do roku 2024*
- *Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Stratégia dlhodobej starostlivosti v Slovenskej republike, Integrovaná sociálno-zdravotná starostlivosť*
- *Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní (2021)*
- *Stratégia pracovnej mobility cudzincov v SR*
- *Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 a jeho akčný plán (2021)*
- *Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2021 – 2028 (2021)*
- *Strategické priority rozvoja zamestnanosti v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030*
- *Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030 (a pripravovaná aktualizácia Strategického rámca starostlivosti o zdravie do roku 2030)*
- *Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030 (2014)*

Strategické dokumenty a metodické a koncepčné materiály, ktoré majú vzťah najmä k prioritám cieľa politiky 5 (výber)

(Priorita 5P1 Moderné regióny)

- *Akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie na roky 2020 – 2021 (2019)*
- *Akčný plán Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2021 – 2024 (2021)*
- *Akčný plán na roky 2021 – 2022 ku Stratégii ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022 (2021)*
- *Koncepcia mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 (2018)*
- *Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS, 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001)*
- *Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja pre programové obdobie po roku 2020 (2020)*
- *Stratégia ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022 (2017)*
- *Stratégia rozvoja udržateľného cestovného ruchu do roku 2030 (2020)*
- *Stratégie integrovaného územného rozvoja pre 8 samosprávnych krajov a 16 koncepcie udržateľného mestského rozvoja (v etape prípravy, 2022)*

Strategické dokumenty, ktoré majú vzťah najmä k prioritě špeciálneho cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu (výber)

(Priorita 6P1 Fond na spravodlivú transformáciu)

- *Aktualizácia Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra (2021)*
- *Iniciatíva "Catching-up Regions" – rozvoj endogénneho potenciálu z hľadiska cestovného ruchu a dobudovania základnej environmentálnej infraštruktúry (so špecifickým zameraním na okres Snina a oblasť NP Poloniny) (2015)*
- *Integrovaná územná stratégia Košického samosprávneho kraja na roky 2021 – 2027 (2021)*
- *Integrovaná územná stratégia pre oblasť udržateľného mestského rozvoja Prievidza-Nováky na roky 2021 – 2027 (2021)*

- *Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030 schválený uznesením vlády SR č. 606/2019 z 11. decembra 2019*
- *Koncepcia geologického výskumu a geologického prieskumu územia Slovenskej republiky (schválená uznesením vlády SR č. 549/2017 zo dňa 21.11.2017)*
- *Národná vodíková stratégia schválená uznesením vlády SR č. 356/2021 z 23. júna 2021*
- *Národný program reforiem SR na rok 2020 (v etape schvaľovania je už Národný program reforiem SR na rok 2022)*
- *Národný program znižovania emisií (schválený uznesením vlády SR č. 103/2020 zo dňa 5. marca 2020)*
- *Nízkouhlíková stratégia rozvoja SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 schválená uznesením vlády SR č. 104/2020 z 5. marca 2020*
- *Plán spravodlivej transformácie územia Slovenskej republiky (2022)*
- *Podporný dokument k určaniu rozsahu podpory z Fondu na spravodlivú transformáciu (2021)*
- *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja 2021 – 2027 (2021)*
- *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja 2021 – 2027 (2021)*
- *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja 2021 – 2027 (2021)*
- *Program odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025 (schválený uznesením vlády SR č. 676/2021 zo dňa 24. 11. 2021)*
- *Program predchádzania vzniku odpadov SR na roky 2019 – 2025 a na ďalšie obdobie (schválený uznesením vlády SR č. 86/2019 zo dňa 27. 2. 2019)*
- *Program prevencie a manažmentu zosuvných rizík (2021 – 2029)*
- *Regionálna inovačná stratégia KSK*
- *Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy – aktualizácia 2018 (schválená uznesením vlády SR č. 478/2018 zo dňa 17. 10. 2018) a Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (2021)*
- *Stratégia dlhodobej starostlivosti v Slovenskej republike (Integrovaná sociálno-zdravotná starostlivosť)*
- *Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 schválená uznesením vlády SR č. 300/2018 z 27. júna 2018*
- *Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky 2021 – 2027 (SK RIS3 2021+) schválená uznesením vlády SR č. 726/2021 z 8. decembra 2021.*
- *Štátny program sanácie environmentálnych záťaží (2016-2021)*
- *Vodíková stratégia pre KSK*
- *Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky SR do roku 2030 schválená uznesením vlády SR č. 87/2019 z 27. februára 2019*

III. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

III.1. Informácie o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať

III.1.1. Súčasný stav životného prostredia

Táto kapitola obsahuje analýzu s dôrazom na oblasti a problematiky, ktoré sú relevantné z hľadiska posudzovania dopadov realizácie Programu Slovensko na životné prostredia, vrátane aspektov zdravia. Jej rozsah vychádza zo stanovených environmentálnych cieľov a indikátorov, ktoré umožňujú posúdenie vplyvov implementácie Programu Slovensko a následný monitoring jej realizácie. Kapitola sa podrobnejšie venuje územiám troch samosprávnych krajov – Trenčianskeho, Košického a Banskobystrického, kde sa uplatnia opatrenia špecifického cieľa Fond na spravodlivú transformáciu.

Informácie boli získané predovšetkým z celoštátnych databáz a súborných materiálov MŽP SR a jeho odborných organizácií: Environmentálna regionalizácia SR – 2016 (MŽP SR, pozn. využili sme najnovšiu verziu dokumentu z roku 2016), Správa o stave životného prostredia SR v roku 2020 (SAŽP, 2022), doplňujúcich materiálov Inštitútu environmentálnej politiky MŽP SR a ďalších odborných organizácií MŽP SR (najmä SAŽP, SHMÚ, VÚVH, ŠGÚDŠ), podkladov z MH SR, MPSVR SR a ďalších strategických dokumentov, plánov a programov, z ktorých Program Slovensko vychádza. Okrem toho vychádzame aj z materiálov Európskej komisie a Európskej environmentálnej agentúry, ktoré sa týkajú Slovenskej republiky.

III.1.1.1. Obyvateľstvo (demografické charakteristiky, nezamestnanosť, vzdelanostná úroveň, dostupnosť zdravotnej a sociálnej starostlivosti, energetická chudoba, zdravie ľudí / zdravotný stav obyvateľstva a kvalita života a ďalšie ukazovatele o obyvateľstve)

Základné demografické charakteristiky

Najväčšia koncentrácia obyvateľstva je v západnej a severozápadnej časti Slovenskej republiky. Nižšia koncentrácia je v oblasti východného, stredného a juhovýchodného Slovenska (tab. III.1). Členenie obyvateľstva Slovenska podľa vzdelanostnej úrovne je uvedené v tabuľke III.2.

Tabuľka III.1: Počet obyvateľov v krajských mestách a funkčných mestských regiónoch (ŠÚ SR)

Územie	Obyvateľstvo k 1.1.					Rast/pokles (%)
	2018	2019	2020	2021	2022	2018 - 2022
Slovenská republika	5 443 120	5 450 421	5 457 873	5 449 270	5 434 712	-0,2
Bratislava	429 564	432 864	437 726	475 503	475 577	10,7
Trnava	65 382	65 207	65 033	63 803	63 194	-3,3
Trenčín	55 537	55 333	55 383	54 740	54 458	-1,9
Nitra	77 048	76 655	76 533	78 489	77 610	0,7
Žilina	80 978	80 810	80 727	82 656	81 940	1,2
Banská Bystrica	78 484	78 327	78 084	76 018	75 317	-4,0
Prešov	89 138	88 680	88 464	84 824	83 897	-5,9
Košice	239 095	238 757	238 593	229 040	227 458	-4,9
Bratislavský kraj	650 838	659 598	669 592	719 537	723 714	11,2
okres Trnava	131 644	132 130	132 779	131 894	131 940	0,2
okres Trenčín	114 381	114 376	114 670	113 777	113 940	-0,4
okres Nitra	161 025	161 441	161 679	164 788	164 580	2,2
okres Žilina	157 281	157 807	158 279	161 377	161 052	2,4

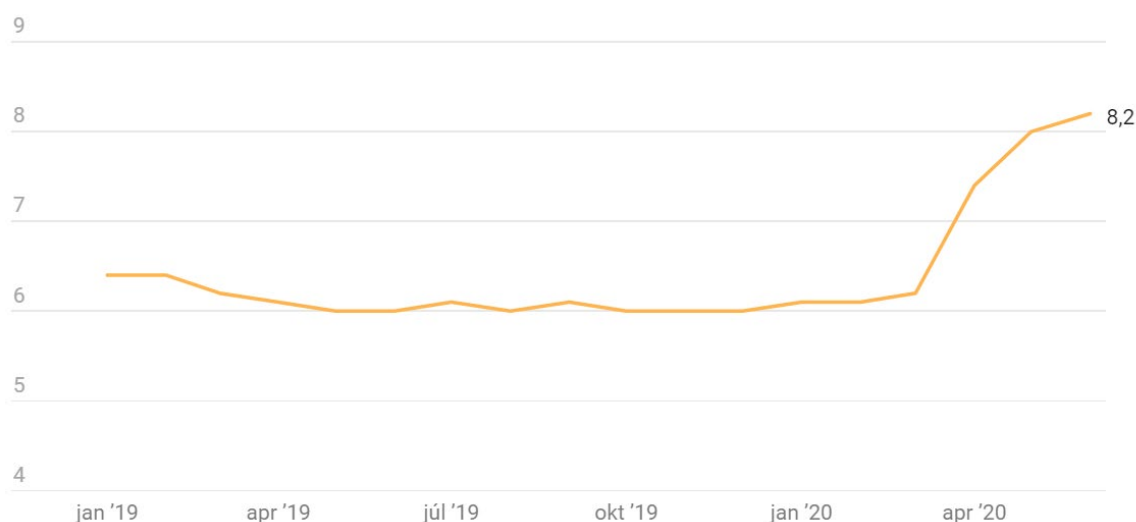
Územie	Obyvateľstvo k 1.1.					Rast/pokles (%)
	2018	2019	2020	2021	2022	2018 - 2022
okres Banská Bystrica	110 931	110 941	110 716	108 730	108 120	-2,5
okres Prešov	174 286	175 038	176 181	172 804	173 187	-0,6
Košice mesto + okres Košice – okolie	366 460	367 712	368 725	357 386	356 695	-2,7

Tabuľka III.2: Štruktúra obyvateľstva SR podľa vzdelania (ŠÚ SR, 2022)

Úroveň vzdelania	Počet obyvateľov	
	Absolútny počet	%
bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0-14 rokov	623 199	11,44
základné vzdelanie	924 608	16,97
stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity)	1 047 353	19,22
úplné stredné vzdelanie (s maturitou)	1 343 972	24,66
vyššie odborné vzdelanie	267 701	4,91
vysokoškolské vzdelanie	1 001 446	18,37
bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	14 987	0,28
nezistené	226 004	4,15
SPOLU	5 449 270	100,00

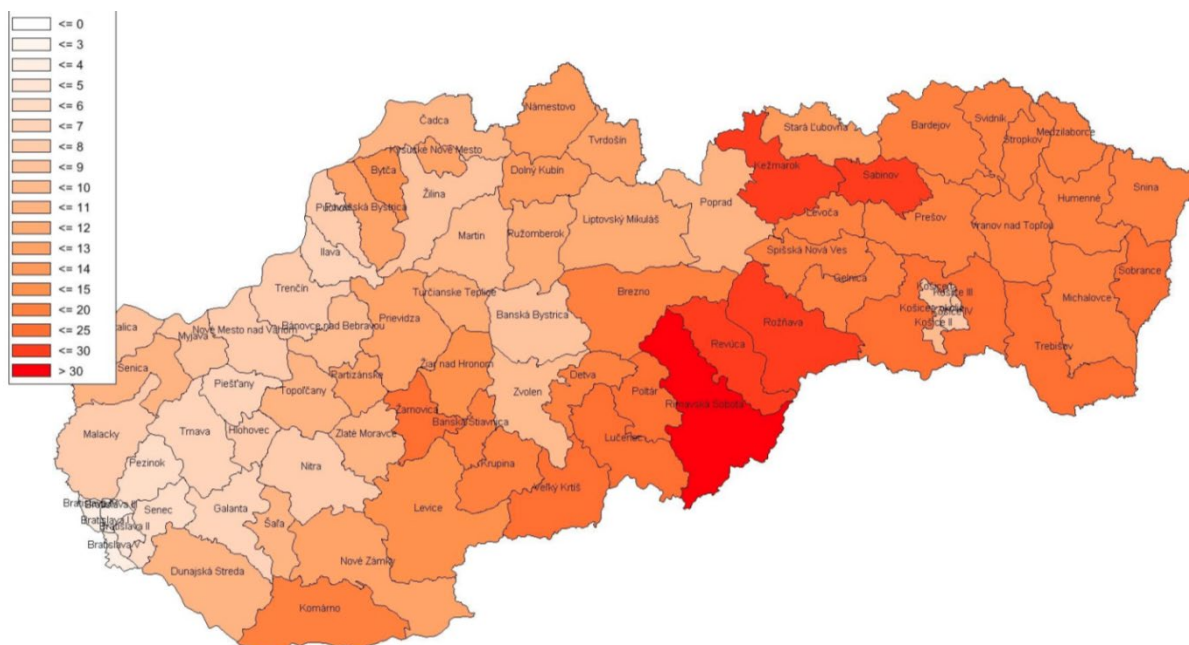
Nezamestnanosť

Vývoj miery nezamestnanosti mal na Slovensku do r. 2008 výrazne klesajúcu tendenciu z 18,6 % na 9,6 %. V dôsledku ekonomickej krízy však miera nezamestnanosti opäť v roku 2011 narástla na 13,6 % a v posledných dvoch rokoch sa na vývoji nezamestnanosti odzrkadlila pandémia Covid-19. Koronavírus zásadne zasiahol do bežného fungovania v rôznych spoločenských oblastiach. Reštriktívne opatrenia mali kľúčový vplyv na podnikanie v niektorých sektorových oblastiach, čo sa prejavilo na prudkom vzraze miery nezamestnanosti už na začiatku pandemického obdobia (obr. III/1).

Obrázok III.1: Vývoj miery nezamestnanosti na prelome rokov 2019-2020 (ÚPSVaR, 2021)

Na západnom Slovensku je dlhodobá nezamestnanosť nižšia ako na východnom Slovensku. Najhoršia situácia z hľadiska nezamestnanosti je v okresoch Rimavská Sobota, Revúca, Rožňava, Kežmarok a Sabinov (obr. III.2).

Obrázok III.2: Miera nezamestnanosti na Slovensku v % (r. 2010)

Energetická chudoba

Energetická chudoba sa zisťuje sociologickými metódami, získavaním odpovedí na otázku, či si respondent môže alebo nemôže dovoliť udržiavať v dome primerané teplo. Na túto otázku odpovedalo v roku 2006 záporne spolu 9,7 % respondentov. Počas prieskumu (EU-SILC, 2006) boli zistené veľké rozdiely medzi domácnosťami pracujúcich, nezamestnaných a dôchodcov. Až 17,6 % domácností nezamestnaných nemôže v byte udržiavať primerané teplo. Treba tiež vedieť, že daný prieskum nezahŕňa ľudí žijúcich v nedokumentovaných obydliach a ani rómska populácia, žijúca v osadách, v údajových výsledkoch nie je dostatočne zohľadnená. Preto možno usudzovať, že podiel ľudí, trpiacich nedostatkom tepla, je na Slovensku väčší. V kontexte sociálnych dopadov trvania pandémie Covid-19 (2020-2022), kedy časť populácie stratila pravidelný finančný príjem v dôsledku straty alebo zániku zamestnania a tiež v kontexte vojenského konfliktu na Ukrajine (02/2022-), ktorého sprievodným javom je o. i. zvyšovanie cien za energiu je istý predpoklad, že percento energeticky chudobného obyvateľstva na Slovensku sa počnúc rokom 2022 výrazne zvýši.

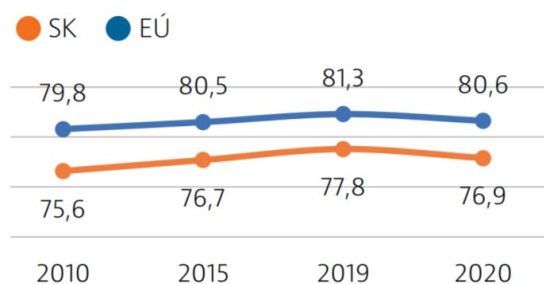
Energetická chudoba je definovaná ako vynakladanie viac než 10 % príjmu na udržanie teplého domova. Avšak energetická chudoba sa netýka len rastúcich cien samotných zdrojov energie a zabezpečovania dostatočnej výšky finančného príjmu obyvateľstva. Týka sa aj zníženia spotreby obyvateľstva prostredníctvom energetickej efektívnosti a tiež úzko súvisí s procesmi spravodlivej tvorby cien.

Zdravie ľudí, zdravotný stav obyvateľstva a kvalita života

Stredná dĺžka života pri narodení sa na Slovensku medzi rokmi 2000 a 2020 predĺžila o 3,6 roka zo 73,3 roka na 76,9 roka, no zostáva o 3,7 roka kratšia v porovnaní s priemerom EÚ. Stredná dĺžka života na Slovensku sa medzi rokmi 2010 a 2019 predĺžila o viac ako dva roky. Ale medzi rokmi 2019 a 2020 sa stredná dĺžka života dočasne skrátila takmer o jeden rok (v dôsledku úmrtí spôsobených ochorením Covid-19), čo je najvýznamnejšie skrátenie za predchádzajúcich 20 rokov.

Rozdiely v strednej dĺžke života na základe sociálnoekonomického postavenia sú naďalej jedny z najväčších v EÚ. Slovensko má takisto jednu z najvyšších mier úmrtnosti na rakovinu v EÚ.

V priemere žijú ženy takmer o sedem rokov dlhšie ako muži: 80,4 roka v porovnaní so 73,5 roka. Tento rodový rozdiel je v porovnaní s priemerom EÚ výraznejší (5,6 roka) a prevažne odráža rozdiely vo vystavení rizikovým faktorom.

Obrázok III.3: Stredná dĺžka života v období rokov 2010-2020 v krajinách EÚ a na Slovensku (OECD, 2021)

Rozdiely v strednej dĺžke života existujú na základe pohlavia, ako aj sociálno-ekonomického postavenia. Vo veku 30 rokov žijú slovenskí muži s vysokou úrovňou vzdelania v priemere takmer o 15 rokov dlhšie než muži s najnižším vzdelaním. Vzdelanostný rozdiel u žien je len spolovice taký veľký (viac ako sedem rokov), je však oveľa väčší než vo väčšine krajín EÚ. Tieto rozdiely sa dajú sčasti vysvetliť rozdielmi v životnom štýle a vystavení rizikovým faktorom vrátane vyšších podielov fajčiarov a horšej výživy u mužov a žien s nízkou úrovňou vzdelania. Takisto môžu súvisieť s rozdielmi v úrovniach príjmov a životných úrovniach. Rozdiely v strednej dĺžke života existujú aj na základe regiónu, keďže veľké rozdiely sú v sociálnych ukazovateľoch a ukazovateľoch týkajúcich sa trhu práce. (OECD, 2021)

Nárast strednej dĺžky života medzi rokmi 2000 a 2020 bol spôsobený najmä zníženiami úmrtnosti na kardiovaskulárne ochorenia – predovšetkým na ischemickú chorobu srdca. Napriek tomu bola v roku 2019 ischemická choroba srdca naďalej vedúcou príčinou smrti a spôsobovala každé štvrté úmrtie. Miera úmrtnosti na cievne mozgové príhody od roku 2000 takisto klesla, ale zostala druhou vedúcou príčinou smrti v roku 2019.

Úmrtnosť obyvateľov Slovenska na rakovinu je veľmi vysoká. Rakovina pľúc a rakovina hrubého čreva a konečníka sú u Slovákov najčastejšími príčinami úmrtia na rakovinu, aj keď sa od roku 2000 táto úmrtnosť mierne znížila.

Podľa najnovších odhadov Spoločného výskumného centra na základe tendencií výskytu v predchádzajúcich rokoch sa na Slovensku v roku 2020 očakávalo takmer 30 000 nových prípadov ochorenia na rakovinu (OECD, 2021). Predpoklad bol, že u mužov budú štandardizované miery výskytu pre všetky druhy rakoviny v porovnaní s priemerom EÚ vyššie, ale u žien budú podobné. U mužov sú hlavnými druhmi rakoviny: rakovina hrubého čreva a konečníka (18 %), rakovina pľúc (16 %), rakovina prostaty (16 %). U žien je vedúcim druhom rakoviny rakovina prsníka (23 %), rakovina hrubého čreva a konečníka (15 %) a rakovina maternice (8 %). (OECD, 2021)

Takmer jedna tretina dospelých na Slovensku (32 %) v roku 2019 uviedla, že má aspoň jedno chronické ochorenie, čo je mierne pod priemerom EÚ. Tento podiel s vekom narastá. Viac ako 70 % Slovákov vo veku nad 65 rokov uviedlo jeden alebo viac chronických stavov, pričom mnohé zvyšujú riziko vzniku vážnych zdravotných komplikácií v súvislosti s ďalšími.

So zdravím obyvateľstva bezprostredne súvisia aj štatistické údaje o počte zomretých pri dopravných nehodách (tab. III.3). Tieto údaje dlhodobo výrazne neklesajú.

Tabuľka III.3: Úmrtnosť pri cestných dopravných nehodách v krajských mestách a funkčných mestských regiónoch Slovenska (Prezídium policajného zboru Ministerstva vnútra SR, databáza DATAcube)

Územie (SR/krajské mesto/okres)	Zomretí pri dopravných nehodách					Zomretí pri dopravných nehodách na 100 000 obyvateľov				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Slovenská republika	242	250	229	245	224	4,5	4,6	4,2	4,5	4,1
Bratislava	14	10	6	8	7	3,3	2,3	1,4	1,8	1,6
Trnava	1	2	-	2	1	1,5	3,1	-	3,1	1,5
Trenčín	1	-	1	-	1	1,8	-	1,8	-	1,8

Územie (SR/krajské mesto/okres)	Zomretí pri dopravných nehodách					Zomretí pri dopravných nehodách na 100 000 obyvateľov				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Nitra	3	2	2	10	1	3,9	2,6	2,6	13,1	1,3
Žilina	3	4	4	4	1	3,7	4,9	4,9	5,0	1,2
Banská Bystrica	4	-	-	3	-	5,1	-	-	3,8	-
Prešov	3	2	3	1	1	3,3	2,2	3,4	1,1	1,1
Košice	3	4	6	5	3	1,3	1,7	2,5	2,1	1,3
okres Trnava	8	9	7	7	7	6,1	6,8	5,3	5,3	5,3
okres Trenčín	6	11	9	2	6	5,3	9,6	7,9	1,7	5,2
okres Nitra	14	7	11	20	10	8,7	4,4	6,8	12,4	6,2
okres Žilina	7	6	13	5	7	4,5	3,8	8,3	3,2	4,4
okres Banská Bystrica	8	1	3	4	2	7,2	0,9	2,7	3,6	1,8
okres Prešov	4	8	8	6	3	2,3	4,6	4,6	3,4	1,7
Košice mesto + okres Košice – okolie	4	11	11	14	9	1,1	3,0	3,0	3,8	2,4

Slovensko vynakladá na zdravotníctvo menej ako polovicu finančných prostriedkov v porovnaní s priemerom krajín EÚ, čo predstavuje 1 513 EUR na osobu v porovnaní s 3 521 EUR na osobu v roku 2019 (poznámka: sumy sú upravené o rozdiely v kúpnej sile). Približne 80 % výdavkov na zdravotníctvo je financovaných z verejných zdrojov. Hotovostné platby predstavovali v roku 2019 takmer 20 % výdavkov na zdravotníctvo v porovnaní s 15,4 % v EÚ.

Slovensko má jedny z najvyšších mier úmrtnosti v EÚ z príčin, ktorým sa dalo predísť a príčin, ktoré sú liečiteľné. Napriek zlepšeniam zostávajú kardiovaskulárne ochorenia najvýznamnejšou príčinou smrti. Stále existuje značný priestor na zlepšenie, pokiaľ ide o účinné politiky v oblasti verejného zdravia s cieľom znížiť počet predčasných úmrtí.

Dostupnosť zdravotnej a sociálnej starostlivosti

Prístup k zdravotnej starostlivosti je na Slovensku všeobecne dobrý. Pred pandémiou Covid-19 uviedlo len 2,7 % obyvateľstva nenaplnené potreby v oblasti lekárskej starostlivosti. Počas prvých 12 mesiacov trvania pandémie však 23 % ľudí uviedlo, že sa zdržali vyhľadania lekárskej starostlivosti. (OECD, 2021)

Slovensko prevádzkuje systém povinného zdravotného poistenia s tromi konkurenčnými zdravotnými poisťovňami (jedna verejná a dve súkromné), ktoré rokujú o zmluvách s poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti na základe kvality, cien a objemov. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou slúži ako nezávislý monitorovací orgán pre trhy s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, poistenia a nákupov. Ministerstvo zdravotníctva zohráva kľúčovú regulačnú úlohu pri vymedzení balíka služieb, regulácii maximálnych čakacích lehôt, stanovení minimálneho počtu ambulantných a ústavných sietí, s ktorými musia poisťovne uzatvárať zmluvy, a regulovaní cien liekov a (od roku 2015) používateľských poplatkov. Ministerstvo zdravotníctva SR je jediným akcionárom verejnej (najväčšej) zdravotnej poisťovne, VŠZP, v ktorej bolo na konci roka 2019 poistených 60 % obyvateľstva (UDZS, 2020).

Teoreticky je systém zdravotného poistenia všeobecne dostupný. Malá časť obyvateľstva (5 % v roku 2019) neplatí odvody a nie je krytá zdravotným poistením.

III.1.1.2. Sídelné prostredie

Územno-správne členenie SR upravuje zákon NR SR č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní SR v znení neskorších predpisov a nariadenie vlády SR č. 258/1996 Z. z., ktorým sa vydáva Zoznam obcí a vojenských obvodov tvoriacich jednotlivé okresy v znení neskorších predpisov. Zákon č. 221/1996 Z. z. delí správne celky na 8 krajov (tab. III.4) a 79 okresov. Hlavným mestom SR je Bratislava.

Tabuľka III.4: Charakteristika krajov Slovenska k 31. 12. 2020 (ŠÚ SR)

Kraj	Rozloha (km ²)	Hustota obyvateľstva (obyv. km ⁻²)	Počet okresov	Počet obcí
Bratislavský	2 053	324	8	73
Trnavský	4 146	136	7	251
Trenčiansky	4 502	130	9	276
Nitriansky	6 344	106	7	354
Žilinský	6 808	102	11	315
Banskobystrický	9 454	68	13	516
Prešovský	8 973	92	13	665
Košický	6 754	119	11	440
Spolu	49 035	Ø 135	79	2 890

Na území Slovenska sa nachádza 2 890 obcí. Najväčší počet obcí tvoria vidiecke sídla (90 %), žije v nich 45,6 % obyvateľstva. Niektoré vidiecke obce sú vysoko urbanizované, najmä v suburbárnych zónach v okolí krajských miest. Štatutárnych miest je 141, žije v nich viac ako polovica obyvateľov SR (53,4 %). Kompaktné sídla sa nachádzajú predovšetkým v nížinách, kde boli historicky vhodné podmienky pre hospodársku činnosť. Prevládajú sídla s počtom 1000 – 2000 obyvateľov a sídla od 2000 do 5000 obyvateľov, ktoré tvoria prechod k mestským sídlam. Pre horské oblasti Slovenska sú charakteristickejšie malé sídla. Pre nedostatok poľnohospodárskej pôdy a menej vhodné fyzickogeografické a klimatické podmienky sa obyvateľstvo zameriavalo na iné hospodársko-výrobné aktivity. V minulosti to boli remeselné odvetvia, drevorubačstvo, baníctvo a i., neskôr boli v mnohých regiónoch stredného a severného Slovenska sústredené priemyselné výrobné podniky.

Vidiecke sídla v súčasnosti plnia prevažne obytnú funkciu. Väčšina obyvateľov z nich dochádza za prácou do miest a menších hospodárskych centier. Niektoré vidiecke sídla majú aj priemyselnú funkciu. Vidiecke sídla v blízkosti atraktívnych turistických stredísk nadobúdajú (v poslednej dekáde intenzívne) novú funkciu – rekreačnú a turistickú.

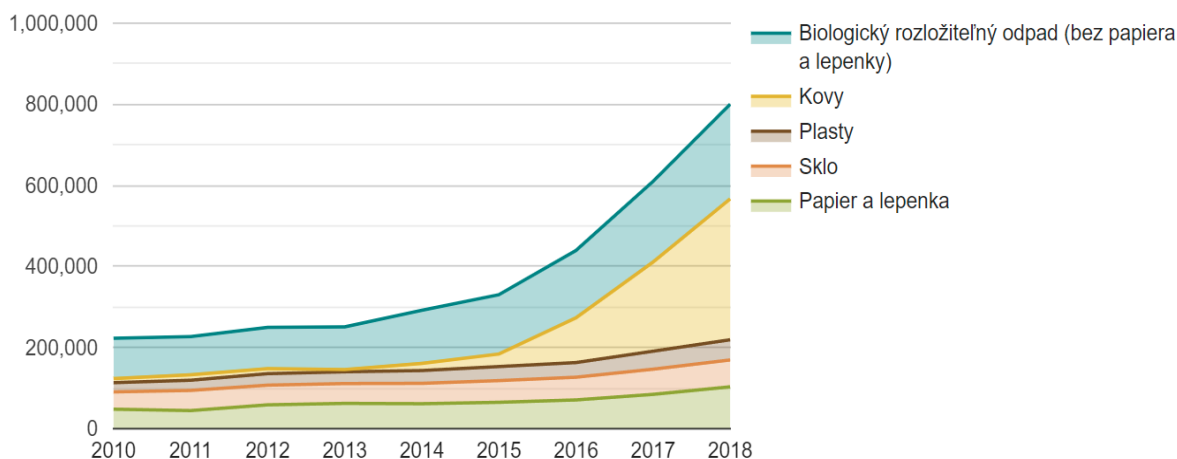
Sídelné prostredie je zdrojom mnohých negatívnych javov, ktoré sa spájajú s rôznorodými antropogénnymi činnosťami a s dopadmi na životné prostredia, ktoré sú podmienené ľudskými aktivitami (znečistenie a kontaminácia zložiek životného prostredia, hluk, svetelný smog, vizuálny smog, znížená biodiverzita a ďalšie). Sídelné prostredie je prostredníctvom obyvateľstva aj významným producentom komunálneho zmesového odpadu. Objem zmesového komunálneho odpadu (ZKO) sa na Slovensku pohybuje vo vysokých číslach (tab. III.4). V zákone č. 79/2015 Z. z. o odpadoch je stanovená povinnosť povinnej úpravy odpadov pred jeho uložením na skládku. Detailnejšie sa tejto povinnosti venuje vyhláška MŽP SR č. 382/2018 Z. z. o skládkovaní odpadov a uskladnení odpadovej ortuti. Novelou zákona o odpadoch sa povinnosť povinnej úpravy odpadov pred jeho uložením na skládku posunula na termín platnosti od 1. 1. 2023.

Začlenenie tejto požiadavky do národnej legislatívy bolo akcelerované Európskou Komisiou, ktorá v nedávnej minulosti vytýkala Slovenku nesúlady slovenskej právnej úpravy (zákona o odpadoch vrátane príslušných vykonávacích vyhlášok) s európskou smernicou o skládkach odpadu, a to v zmysle výkladu tejto smernice podľa rozsudku Súdneho dvora EÚ. Tento rozsudok sa síce týkal Talianska, avšak je záväzný aj pre Slovenskú republiku, keďže predstavuje záväzný výklad práva EÚ. Súdny dvor EÚ trvá na tom, že skládkovanie neupraveného odpadu predstavuje porušenie smernice o skládkach odpadov a taktiež rámcovej smernice o odpade. Rozsudok Súdneho dvora EÚ potvrdil, že na skládky má byť uložený iba taký odpad, ktorý prešiel úpravou. V tomto kontexte je hlavným cieľom ukladať na skládky odpadov len taký odpad, ktorý prešiel úpravou. Cieľom úpravy vyhlášky SR č. 382/2018 Z. z. sa zabezpečí postupné znižovanie množstva objemu zmesového komunálneho odpadu na skládkach. Tento cieľ bude možné dosiahnuť v synerгии s ďalšími zavádzanými opatreniami, ktoré vyplývajú buď zo zákona o odpadoch alebo z rôznych schválených strategických dokumentov (napr. triedenie odpadu, obr. III.4; triedený zber biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov, tab. III.6). Zároveň sa vyhláškou odstránia nedostatky, na ktoré poukazuje Európska komisia, napr.: precizujú sa povinnosti pri ukladaní odpadov na skládku odpadov (spracováva sa tzv. skládkovací plán), spresňujú sa monitorovacie procesy skládok odpadov a dopĺňajú sa poznatky z aplikačnej praxe pri náležitostiach záväzných stanovísk. Výsledkom navrhovaných legislatívnych úprav je zlepšenie kvality životného prostredia.

Tabuľka III.5: Množstvo komunálneho odpadu v krajských mestách a funkčných mestských regiónoch (ŠÚ SR)

Územie	Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg)				
	2016	2017	2018	2019	2020
Slovenská republika	348	378	414	421	433
Bratislava	476	506	489	480	482
Trnava	585	608	622	601	601
Trenčín	482	488	540	507	523
Nitra	548	694	682	617	617
Žilina	458	609	608	561	575
Banská Bystrica	455	493	597	570	552
Prešov	434	409	403	449	473
Košice	336	399	364	382	421

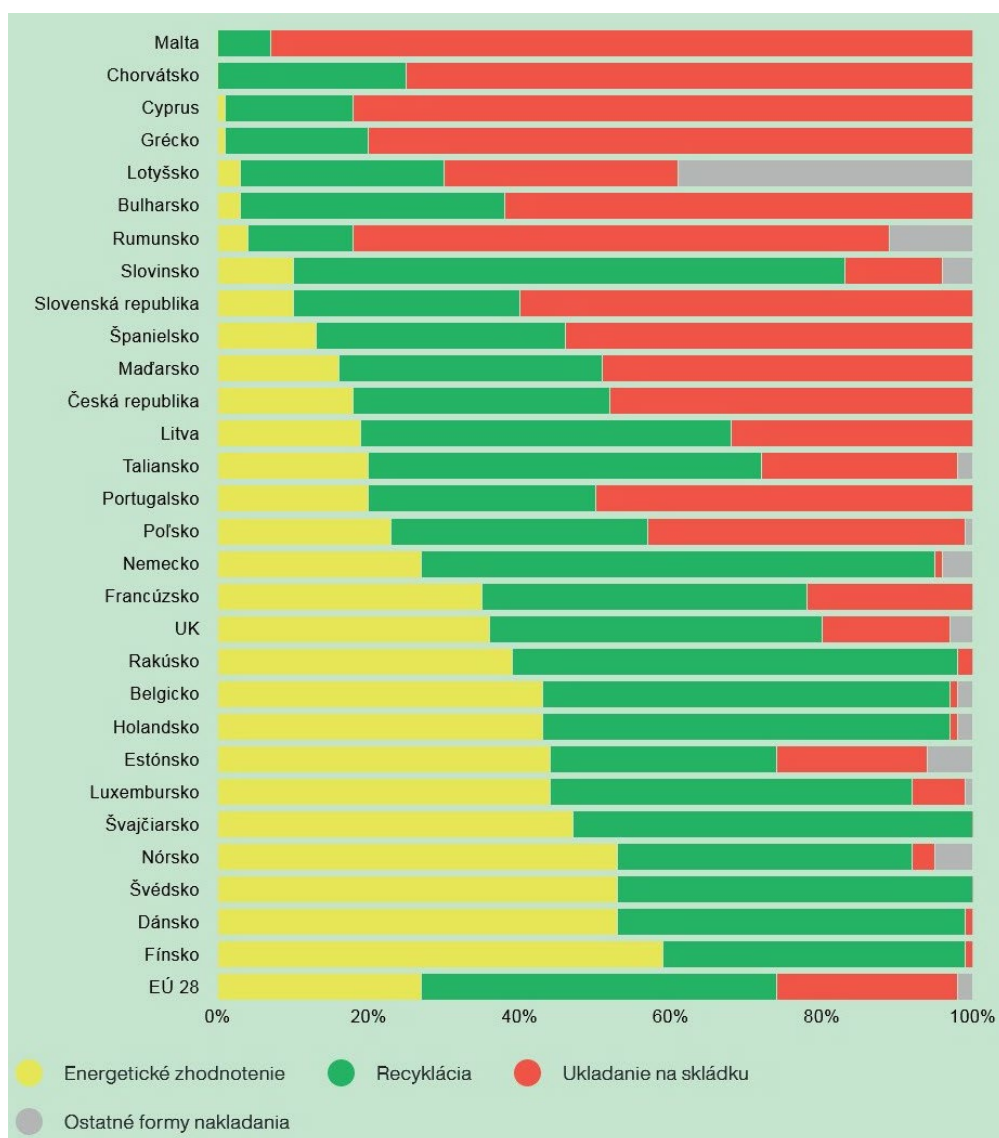
Dotknutými subjektmi pre plnenie povinností vyplývajúcich z vyhlášky č. 382/2018 Z. z. sú Environmentálny fond, prevádzkovatelia skládok, zberové spoločnosti a občania Slovenskej republiky. Zákon o odpadoch v súvislosti so zabezpečením úpravy zmesového komunálneho odpadu jednoznačne neurčil konkrétny subjekt, ktorý má byť povinný vykonávať úpravu odpadu, ale ustanovil zákaz zneškodňovať skládkovaním odpad, ktorý nebol upravený. Z uvedeného vyplýva, že zvýšenie poplatkov za uloženie odpadu na skládku sa najviac dotkne občanov SR. Je preto predpoklad, že práve tento prístup bude nútiť obce, aby realizovali sofistikované systémy zberu odpadu. Najčastejšie aplikovaný mechanizmus platby za odpad, aplikovaný v mnohých štátoch EÚ, je adresný, prostredníctvom ekonomického nástroja výrazným spôsobom vplýva na správanie sa občanov v intenciách myšlienky: “zaplať toľko, koľko odpadu vyhodíš”. Povinnosti vyplývajúce z vyhlášky sú časovo rozdelené do troch adaptačných fáz, so začiatkom platnosti od 1. 1. 2021, 1. 1. 2023 a od 1. 1. 2027.

Obrázok III.4: Vývoj triedeného zberu odpadov zložiek komunálnych odpadov v SR do r. 2018 (www.enviroportal.sk)

Trend objemu triedeného zberu odpadu má na Slovensku vzrastajúci charakter (tab. III.6), ale v porovnaní s krajinami Európy dosahuje Slovensko stále nízke hodnoty, a to aj z hľadiska energetického zhodnocovania komunálneho odpadu a tiež z aspektu miery recyklácie odpadu. Tieto dve formy nakladania s odpadom si nekonkurujú. Ako vidieť z obrázku III.5., krajiny, ktoré majú vysokú mieru recyklácie a energetického zhodnocovania odpadov, majú zároveň minimálne objemy skládkovaného komunálneho odpadu.

Tabuľka III.6: Vývoj triedeného zberu biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov v SR (t) (ŠÚ SR, 2020)

Kód odpadu	Druh odpadu	2014	2015	2016	2017	2018
200101	papier a lepenka	61 686	65 157	71 011	84 717	103 311
200108	biologicky rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad	3 212	4 755	27 030	24 788	19 345
200138	drevo	5 272	7 518	8 651	10 484	13 382
200125	jedlé oleje a tuky	123	450	176	242	334
200201	biologicky rozložiteľný komunálny odpad zo zelene	122 085	133 582	129 854	163 248	199 970
200302	Odpad z trhovísk	403	707	632	653	578
Spolu		192 781	212 169	237 356	284 132	336 919

Obrázok III.5: Podiel foriem nakladania s komunálnym odpadom v kajinách Európy v r. 2017 (www.nulaodpadu.sk)

III.1.1.3. Ozdušie, najvýznamnejšie stacionárne zdroje znečistenia ovzdušia, emisné zaťaženie Slovenska, oblasti riadenia kvality ovzdušia

Kvalitu ovzdušia je stanovovaná na základe obsahu znečisťujúcich látok vo vonkajšom ovzduší. Kritériá kvality ovzdušia stanovuje vyhláška MŽP SR č. 244/2016 Z. z. o kvalite ovzdušia. Základným východiskom pre hodnotenie kvality ovzdušia na Slovensku sú výsledky meraní koncentrácií znečisťujúcich látok v ovzduší realizované SHMÚ na staniciach Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia. Na základe výsledkov meraní v rokoch 2017 – 2019 SHMÚ na rok 2020 vymedzilo 11 oblastí riadenia kvality ovzdušia v 5 zónach a v 2 aglomeráciách (tab. III.7). Vymedzené oblasti zaberajú rozlohu 1 519 km² a na tomto území v roku 2020 žilo 1 093 310 obyvateľov, čo predstavuje 20 % z celkového počtu obyvateľov SR. Z uvedených 11 oblastí riadenia kvality ovzdušia bolo v 9 prípadoch znečisťujúcou látkou PM₁₀ (suspendované častice s priemerom 10 mikrometrov), v 6 prípadoch benzo(a)pyrén (BaP), v 2 prípadoch PM_{2,5} (suspendované častice s priemerom 2,5 mikrometra) a NO₂ (oxid dusičitý) (SHMÚ, 2021).

Tabuľka III.7: Oblasti riadenia kvality ovzdušia v roku 2020 (SHMÚ, stav k 31. 12. 2020)

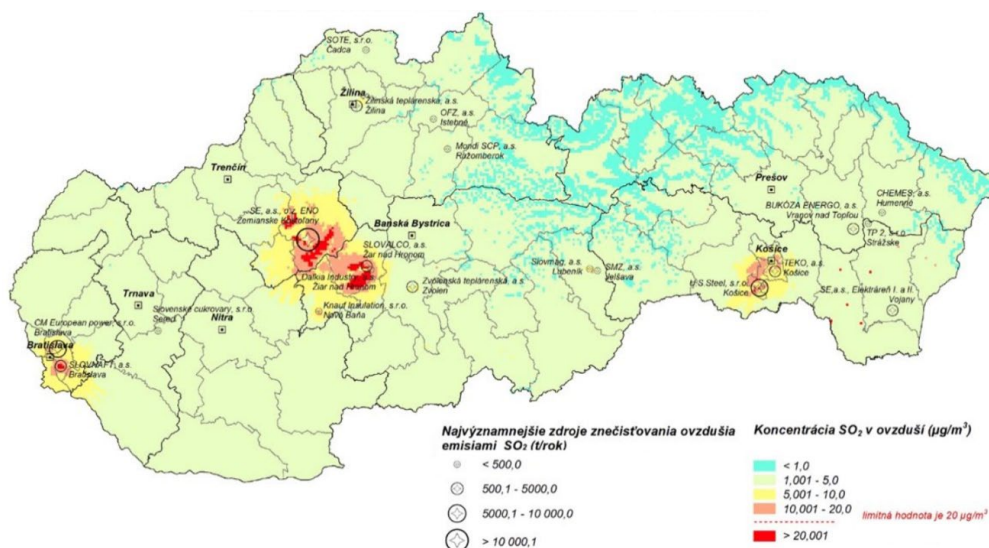
Aglomerácia, zóna	Vymedzená oblasť riadenia kvality ovzdušia	Znečisťujúca látka	Plocha (km ²)	Počet obyvateľov
Bratislava	územie hl. mesta SR Bratislava	NO ₂	368	440 948
Košice	územie mesta Košice a obcí Bočiar, Haniska, Sokoľany a Veľká Ida	PM ₁₀ , BaP	296	246 344
Banskobystrický kraj	územie mesta Banská Bystrica	PM ₁₀ , BaP		77 719
	územie mesta Jelšava a obcí Lubeník, Chyžné, Magnezitovce, Mokrý Lúka, Revúcka Lehota	PM ₁₀ , PM _{2,5} , BaP	109	6 316
	územie mesta Hnúšťa a doliny rieky Rimavy od miestnej časti Hnúšťa – Likier po mesto Tisovec	PM ₁₀	191	11 426
Košický kraj	územie mesta Krompachy	PM ₁₀ , BaP	23	8 658
Prešovský kraj	územie mesta Prešov a obce Ľubotice	PM ₁₀ , NO ₂	79	91 570
Trenčiansky kraj	územie mesta Trenčín	PM ₁₀	82	55 416
	územie okresu Prievidza	BaP	43	45 141
Žilinský kraj	územie mesta Ružomberok a obce Likavka	PM ₁₀	145	29 386
	územie mesta Žilina	PM ₁₀ , PM _{2,5} , BaP	80	80 386

Problémom oblastí riadenia kvality ovzdušia sú predovšetkým zvýšené koncentrácie PM₁₀ a BaP. Tieto látky negatívne vplyvajú na zdravotný stav obyvateľstva, prispievajú ku vzniku ochorení dýchacieho systému, k alergickým reakciám (najmä v prípade prítomnosti zvýšených koncentrácií PM₁₀). Chronická expozícia voči časticiam PM môže vyvolať nielen riziko rozvoja kardiovaskulárnych a respiračných ochorení, ale aj rakovinu pľúc. BaP majú tiež významné karcinogénne a mutagénne vlastnosti.

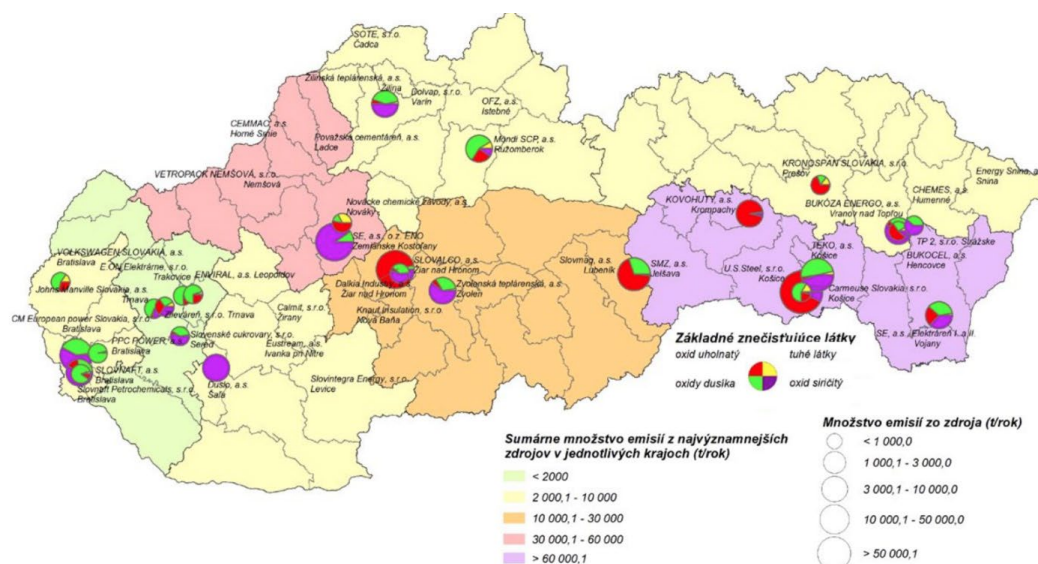
Pôsobením vetra sú PM častice prenášané na veľké vzdialenosti, usádzajú sa na zemskom povrchu, na vodných hladinách. V závislosti od ich chemického zloženia môžu spôsobovať acidifikáciu vodných plôch a tokov, menia tak nutričnú rovnováhu v pobrežných vodách, spôsobujú pokles živín v pôde, poškodzujú senzitivitu lesov a poľnohospodárskych plodín, a teda ovplyvňujú diverzitu ekosystému, prispievajú k negatívnym účinkom kyslých dažďov. Významnými zdrojmi PM sú skládky, odkryté haldy a iné devastované plochy s charakterom environmentálnych záťaží.

Ukazovateľom kvality ovzdušia je tiež údaj o emisii skleníkových plynov. V dlhodobjšom časovom horizonte poklesli na Slovensku emisie skleníkových plynov o takmer 41 % (údaj z porovnania stavu v r. 2018 a r. 1990). Emisie skleníkových plynov v sektoroch, ktoré sú zahrnuté pod Európskou schémou obchodovania s emisnými kvótami (EU ETS – Európsky systém obchodovania s emisiami) poklesli v období 2005 – 2018 o 12 %. Emisie skleníkových plynov v sektoroch, ktoré nie sú zahrnuté pod EU ETS poklesli v období 2005 – 2018 o 18,4 % a v porovnaní rokov 2018-2019 poklesli o 1,2 % (MŽP SR, 2020).

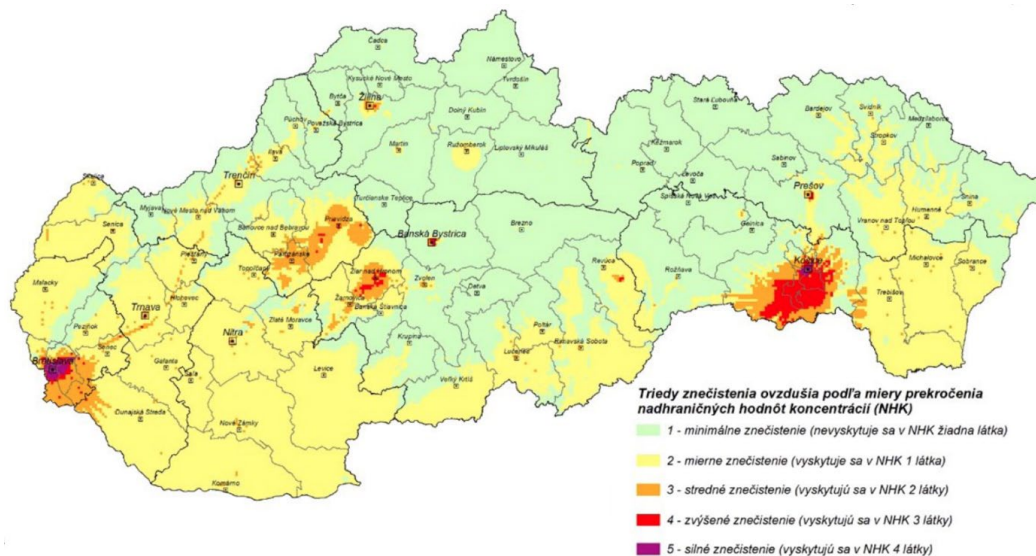
Obrázky III.6 až III.8 reprezentujú mapy zaťaženia územia SR priemernými ročnými koncentraciami vybraných znečisťujúcich látok v ovzduší. Na mapách sú premietnuté vplyvy stacionárnych zdrojov znečistenia ovzdušia, automobilovej dopravy a hodnoty pozadia.

Obrázok III.6: Priemerné ročné koncentrácie SO₂ zo stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia, z dopravy a pozadia (SAŽP, 2016)

Obrázok III.7: Najvýznamnejšie stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia v SR (SAŽP, 2016)

Obrázok III.8: Syntéza zaťaženia ovzdušia základnými znečisťujúcimi látkami (SAŽP, 2016)

III.1.1.4. Klimatické pomery a vplyvy zmeny klímy

Klimatické pomery Slovenska sú ovplyvnené makroklimatickými, mikroklimatickými a geografickými faktormi. Nižšie uvedené klimatické charakteristiky sú prevzaté zo zdrojov SHMÚ (www.shmu.sk), ide o údaje vychádzajúce z dlhodobých meraní pozorovaní klimatických ukazovateľov.

Teplota vzduchu

Na základe dlhodobých meraní teploty vzduchu z viacerých regiónov Slovenska je v priemere najteplejšou oblasťou Podunajská nížina s priemernou teplotou vzduchu v januári -1 až -2 °C, v júli 18 až 21 °C a v ročnom priemere 9 až 11 °C. V oblasti Východoslovenskej nížiny je v priemere teplota vzduchu o niečo nižšia. V kotlinách a dolinách riek, nadväzujúcich na nížiny (napr. Považie, Ponitrie, Pohronie a i.) dosahuje priemerná ročná teplota vzduchu hodnoty v intervale 6 až 8 °C, v najvyššie položených kotlinách (Popradská, Oravská kotlina) je to menej než 6 °C. S nadmorskou výškou priemerná ročná teplota vzduchu klesá. Vo výške 1000 m dosahuje v priemere hodnoty v rozmedzí 4 až 5 °C, vo výške 2000 m n. m. okolo -1 °C, na hrebeňoch Vysokých Tatier menej ako -3 °C. V horských dolinách a kotlinách sa vyskytujú v zime často teplotné inverzie, pričom sa na ich dne hromadí studený vzduch aj počas niekoľkých dní. Kým v dobre vetraných polohách neklesajú absolútne minimá ani na -30 °C, v uzavretých horských dolinách a kotlinách bývajú za mimoriadne tuhých zím mrazy aj okolo -40 °C. Absolútne teplotné maximum v lete sú podstatne rovnomernejšie rozložené a dosahujú v nížinách v extrémnych prípadoch 39 až 40 °C. Absolútne teplotné maximum bolo namerané dňa 20.07.2007 v Hurbanove 40,3°C. V ročnom chode priemernej mesačnej teploty vzduchu je najteplejším mesiacom júl, v najvyšších polohách Tatier august. Priemerná mesačná teplota vzduchu v júli dosahuje v kotlinách od 16 do 18 °C, v pohoriach, v závislosti od nadmorskej výšky, menej ako 15 °C (napr. Tatranská Lomnica 14,8 °C, Štrbské Pleso 12,3 °C, Skalnaté pleso 9,4 °C, Chopok 6,8 °C, v auguste na Lomnickom štíte 3,6 °C). Najchladnejším mesiacom je január, v najvyšších polohách Tatier február. Najmiernejšie zimy sú v južnej a západnej časti Záhorskej a Podunajskej nížiny s januárovým priemerom teploty vzduchu nad -2 °C. Vplyv kontinentality sa smerom na východ prejavuje poklesom priemernej januárovej teploty vzduchu v nížinách na hodnoty -2 °C až -4 °C. V kotlinách je priemerná mesačná teplota vzduchu v januári -3 až -5 °C. V zime sú časté teplotné inverzie, ktoré znižujú priemerné mesačné teploty vzduchu v kotlinách na úroveň stredných horských polôh, ležiacich o niekoľko 100 metrov vyššie. V najvyšších polohách Tatier je teplota najchladnejšieho mesiaca nižšie ako -10 °C.

Počet letných dní, kedy maximálna denná teplota vzduchu dosahuje 25 °C a viac, sa vyskytuje v našich južných oblastiach a v niektorých kotlinách južnej polovice Slovenska každoročne, v priemere nad 50 dní približne do nadmorskej výšky 350 m. Napríklad Hurbanovo má takýchto dní v priemere 74, Lučenec 78, Sliach 68, Trebišov 68. Vo výškach okolo 1000 m sa v priemere za rok vyskytuje 5 až 10 letných dní. Vo výškach približne nad 1800 m sa letný deň v priemere už nevyskytuje. Výskyt mrazov, charakterizovaný mrazovými dňami, kedy minimálna denná teplota poklesne pod 0 °C, je tak isto v našej oblasti veľmi rozdielny. V okolí Bratislavy je takýchto dní v priemere okolo 90, v Podunajskej nížine do 100, vo Východoslovenskej nad 110, v kotlinách pod Tatrami nad 160 za rok.

Atmosférické zrážky

Na Slovensku kolíše priemerný ročný úhrn zrážok od menej ako 500 mm v oblasti Galanty, Senca a východnej časti Žitného ostrova do približne 2 000 mm vo Vysokých Tatrách. Relatívne nízke úhrny zrážok sú v tzv. dažďovom tieni pohorí. Z tohto dôvodu sú pomerne suché spišské kotliny, chránené od juhozápadu až severozápadu Vysokými a Nízkymi Tatrami a od juhu Slovenským Rudohorím. V priemere tu miestami spadne aj menej ako 600 mm zrážok za rok. Množstvo zrážok na Slovensku vo všeobecnosti pribúda s nadmorskou výškou o približne 50-60 mm na 100 m výšky. Pohoria na severozápade a severe Slovenska sú vo všeobecnosti bohatšie na atmosférické zrážky, než pohoria v strednej, južnej a východnej oblasti Slovenska. Táto skutočnosť je podmienená väčšou exponovanosťou týchto pohorí voči prevládajúcemu severozápadnému prúdeniu. Pri južných cyklonálnych situáciách sa môžu vysoké úhrny atmosférických zrážok vyskytovať aj na náveterných polohách južnejšie položených pohorí, typické je to najmä v priestore Vihorlatu a Popričného na východe Slovenska. V priebehu roka pripadá na letné obdobie (jún až august) približne 40 %, na jar 25 %, na jeseň 20 % a na zimu 15 % zrážok (zreteľná je teda prevaha zrážok v lete). Najdaždivejší mesiac býva jún alebo júl a najmenej zrážok je v januári až marci. Veľká premenlivosť zrážok spôsobuje najmä na nížinách časté a niekedy dlhotrvajúce obdobia sucha. Podunajská nížina patrí k najsuchším oblastiam Slovenska, a to jednak tým, že sú tu najmenšie úhrny (aj menej ako 500 mm za rok), ale najmä tým, že je málo zrážok v lete a je to tiež najteplejšia a relatívne najveternejšia oblasť, v dôsledku čoho je tu vysoký potenciálny výpar.

V letnom období sa na celom území Slovenska relatívne často vyskytujú búrky, pri ktorých spadne veľké množstvo zrážok (skoro každý rok niekde na Slovensku dosahuje denný úhrn zrážok viac ako 100 mm). Najväčší počet dní s búrkou je na horách, v dolinách a kotlinách, kde sa v priemere vyskytne až 30 až 35 takýchto dní za rok. Najmenej ich býva na nížinách. Výskyt búrok v zimnom období je na Slovensku zriedkavý.

V zimnom období padá veľká časť zrážok, najmä v stredných a vysokých horských polohách, vo forme snehu. Sneženie zaznamenávame na nížinách od októbra až do apríla a v polohách nad 1500 až 2000 nad morom po celý rok, teda aj v letných mesiacoch. Priemerný dátum prvého dňa so snehovou pokrývkou pripadá na nížinách na začiatok decembra, v horských dolinách po 10. novembri a v horských oblastiach nad 1 500 m n.m. je snehová pokrývka možná po celý rok. Priemerné trvanie snehovej pokrývky je na južnom Slovensku menej ako 40 dní, kým na Východoslovenskej nížine, ktorá je kontinentálnejšia, je trvanie viac ako 50 dní za rok. V kotlinách je to v priemere 60 až 80 dní, v pohoriach 80 až 120 dní. Najväčší počet dní so snehovou pokrývkou je vo vrcholových polohách Vysokých Tatier, aj viac ako 200 dní za rok. Vo výškach nad 1 300 m n.m. sa bežne vyskytuje snehová pokrývka aj viac ako 100 cm vysoká. Vo vysoko položených zatienených vysokotatranských dolinách sa snehová pokrývka udrží ojedinele aj celoročne v podobe dočasných alebo trvalých snehových polí.

Veterné pomery

Veterné pomery Slovenska sú komplikované nielen v dôsledku zložitej orografie, ale veľkú zásluhu na tom má aj značná premenlivosť počasia v priebehu roka. Dôležitú úlohu zohráva aj homogenita aktívneho povrchu, ktorá určuje jeho drsnosť. Na nížinách západného Slovenska sa priemerná ročná rýchlosť vetra vo výške 10 metrov nad aktívnym povrchom pohybuje v intervale od 3 do 4 m/s, na východnom Slovensku od 2 do 3 m/s. V kotlinách je veternosť závislá od ich polohy a uzavretosti, resp. otvorenosti voči prevládajúcim prúdeniam. V otvorenejších kotlinách, napr. v Považskom podolí, Podtatranskej kotline, Košickej kotline, sa priemerná ročná rýchlosť vetra pohybuje v intervale od 2 do 3 m/s, v uzavretejších kotlinách, kde je i najväčší výskyt inverzií, napr. Zvolenská kotlina, Žiarska kotlina, Žilinská kotlina, dosahuje priemerná ročná rýchlosť vetra hodnoty v intervale od 1 do 2 m/s, v uzavretých dolinách i menej než 1 m/s. Aj v nižších polohách sa vyskytujú exponované lokality s vyšším ročným priemerom rýchlosti vetra ako 4 m/s (Košice, Bratislava). V pohoriach, v závislosti od nadmorskej výšky je priemerná ročná rýchlosť vetra 4 až 8 m/s. Maximálna rýchlosť vetra v nížinách presahuje 35 m/s, v pohoriach až 60 m/s.

Smer prúdenia vzduchu je najviac ovplyvňovaný všeobecnou cirkuláciou atmosféry v strednej Európe a reliéfom. Prevláda západná a severozápadná zložka prúdenia vzduchu, ktorá v niektorých lokalitách býva modifikovaná dôsledkom konfigurácie reliéfu, najmä v priesmykoch, dolinách a kotlinách. V ročnom priemere na Záhorí prevláda juhovýchodný vietor nad severozápadným. V Podunajskej nížine je to práve naopak. Na strednom Považí a na Ponitří prevláda, tak ako na východnom Slovensku, severné prúdenie. K najveternejším regiónom Slovenska patria Podunajská a Východoslovenská nížina. Bratislava patrí k najveternejším mestám strednej Európy, čo spôsobuje prítomnosť Devínskej a Lamačskej brány. V ročnom priemere fúka najsilnejší vietor vo februári a v marci, ale aj v novembri. Naopak september je v priemere najmenej veterným mesiacom.

Slnčné žiarenie (radiácia)

Priemerné ročné sumy globálneho žiarenia sú na Slovensku najvyššie v nížinách, 1200 až 1300 kWh/m², v najvyšších polohách východnej časti Tatier je to 1100 až 1200 kWh/m², v stredných horských polohách a na krajnom severozápade Slovenska 1050 až 1100 kWh/m², čo je ovplyvnené hlavne zväčšenou oblačnosťou. V kotlinách je globálne žiarenie ovplyvňované inverziami a nízkou oblačnosťou, hodnoty sa pohybujú v intervale 1100 až 1200 kWh/m².

Slnčný svit a oblačnosť

V priemere najslnečnejšou oblasťou je juhovýchodná polovica Podunajskej nížiny s 2 000 až 2 200 hodinami slnečného svitu za rok (maximálne astronomicky možné trvanie slnečného svitu pre túto oblasť je 4 447 hodín za rok). Značne dlhé trvanie slnečného svitu je typické aj pre vrcholové polohy vysokých horských masívov, napríklad vrcholy východnej časti Vysokých Tatier majú v priemere za rok až 1800 hodín slnečného svitu. Súvisí to jednak s voľným obzorom a jednak s malou oblačnosťou v týchto nadmorských výškach v zime. V horských dolinách a kotlinách severného Slovenska a na krajnom severozápade Slovenska všeobecne klesá doba trvania slnečného svitu v dôsledku zatienenia a väčšej oblačnosti až na 1 400 až 1 500 hodín za rok.

Výskyt hmiel, odhliadnuc od vyšších horských polôh, je viazaný najmä na teplotné inverzie a náveterne efekty. Väčšina hmiel vzniká za pokojného počasia najmä v dolinách a kotlinách, a to prevažne na jeseň a v zime. Na horách vzniká hmla vtedy, keď sú vrcholky zahalené oblakmi. Oblačnosť je na Slovensku veľmi premenlivá,

určuje ráz počasia a je veľmi citlivá na orograficky členitý reliéf. Najmenšia oblačnosť pripadá na Slovensku v nižších polohách na koniec leta a začiatok jesene, najväčšia naopak na november a december. Vo vysokých horských polohách pripadá najmenšia oblačnosť na zimné obdobie, naopak najväčšia je zaznamenávaná v lete, predovšetkým v júni.

Zmena klímy

Podľa globálnej klimatickej klasifikácie patrí územie Slovenska do mierneho klimatického pásma s rovnomerne rozloženými zrážkami počas roka. Obvod PPÚ patrí do tej časti Slovenska, ktorá je ovplyvnená zmierňujúcim vplyvom Atlantického oceánu a smerom na východ sa viac uplatňuje kontinentálny vplyv. Striedanie vzduchových hmôt rôznych vlastností má za následok veľkú variabilitu klimatických prvkov, čo sa prejavuje rýchlym a pestrým striedaním rôzne teplých a rôzne vlhkých krátkych časových období, ale tiež rozličným teplotným a vlhkosťným rázom mesiacov, ročných sezón alebo rokov. Táto prirodzená premenlivosť klímy a nástup meniacej sa klímy spôsobujú, že časový priebeh teploty vzduchu nevykazuje plynulý vzostup, ale podlieha určitej periodicite a rôznym časovým trendom. Podobne to platí aj o iných klimatických prvkoch.

Na Slovensku bol v období 1901 – 2020 zaznamenaný rast priemernej ročnej teploty vzduchu o cca 1,9 °C. Teplý a chladný polrok mali podobný rastúci teplotný trend ako ročné priemery. Trend ročných úhrnov atmosférických zrážok bol prakticky bez rastúceho, alebo klesajúceho trendu. Po roku 1970 však došlo k zvýšeniu medziročnej premenlivosti úhrnov zrážok (striedali sa aj mimoriadne vysoké aj mimoriadne nízke úhrny a bolo aj dlhé obdobie s nízkymi úhrnmi zrážok, 1975- 1993), čo viedlo k väčšej variabilite klímy. V chladnom i teplom polroku bol trend zrážok podobný, zároveň sa len málo územne líšil.

Od začiatku 20. storočia nastal na Slovensku pomerne výrazný pokles relatívnej vlhkosti. Vzrast potenciálneho výparu a pokles vlhkosti pôdy spôsobili, že sa mnohé oblasti južného a čiastočne aj stredného Slovenska postupne vysušujú.

Do roku 2100 predpokladajú klimatické scenáre Slovenska nasledujúci vývoj klímy:

- Priemery teploty vzduchu na Slovensku by sa mali postupne zvyšovať o 2 až 4°C v porovnaní s priemerom obdobia 1951-1980, pričom sa zachová doterajšia medziročná a medzi sezónna časová premenlivosť. O niečo viac by mali rásť denné minimá ako denné maximá teploty vzduchu. To spôsobí pokles priemernej dennej amplitúdy teploty vzduchu. Scenáre nepredpokladajú výraznejšie zmeny v ročnom chode teploty vzduchu. Rast teploty v jesenných mesiacoch by mal byť menší ako v ostatných ročných obdobiach.
- Ročné úhrny zrážok by sa nemali podstatne meniť, budú sa len mierne zvyšovať na severe a o málo meniť alebo klesať na juhu. K väčším zmenám by malo dôjsť v ročnom chode a v časovom režime zrážok. Predpokladá sa, že tam, kde bolo doteraz občas sucho, bude sucho častejšie a bude aj dlhšie trvať. Naproti tomu tam, kde sa doteraz vyskytovali občas privalové a intenzívne dlhotrvajúce zrážky, tieto budú častejšie a nebezpečnejšie. Nárast úhrnov zrážok bude v chladnom polroku a najmä na severe. Pokles, alebo len malá zmena bude v lete na juhu územia. Predpokladá sa nárast podielu konvektívnych zrážok na úkor trvalých frontálnych zrážok. V teplej časti roka sa očakáva zvýšenie premenlivosti úhrnov zrážok, zrejme sa predĺžia a častejšie vyskytnú málozrážkové (suché) obdobia na strane jednej a budú zrážkovo výdatnejšie krátke daždivé obdobia na strane druhej.
- Klimatické scenáre neukazujú žiadne významné zmeny v priemeroch globálneho žiarenia, rýchlosti a smeru vetra. Vzhľadom na zosilnenie búrok v teplej časti roka sa očakáva častejší výskyt silného vetra, víchric a tornád v súvislosti s búrkami (doteraz sa na celom Slovensku vyskytovalo v priemere asi 1 tornádo kategórie F1 alebo F2 za rok). Neočakávajú sa tiež významné zmeny v ročných priemeroch relatívnej vlhkosti vzduchu. Je predpoklad, že na juhu Slovenska zotrvá terajšia priemerná relatívna vlhkosť vzduchu vo vegetačnom období.

III.1.1.5. Geológia, horninové prostredie a prírodné zdroje

Najstaršími horninami na území Slovenska sú metamorfované horniny. Pôvodne to boli niekoľko km hrubé usadeniny, ktoré sa ukladali na dne starého oceánu hlavne v období starších prvohôr a možno aj skôr (zhruba v období pred 600 až 400 mil. rokov). Pri vzniku Prakarpát sa tieto sedimenty ponorili do hĺbok zemskej kôry, kde sa pri zvýšenom tlaku a teplote zmenili na kryštalické bridlice. Zároveň sa časti týchto hornín tavili v oblastiach s najvyššou teplotou, v hĺbke vznikala magma, ktorá po ochladení a stuhnutí vytvorila pestrú mozaiku žulových (granitoidných) variet hornín. Všetky tieto horniny pri následných pohyboch v kôre boli z hĺbok vyzdvihnuté a procesmi zvetrávania obnažené v pohoriach. Tvoria centrálnu časť Malých Karpát, Považského Inovca, Tribeča, Strážovských vrchov Vysokých a Nízkych Tatier, Žiaru a Braniska. Magmatické horniny vznikali počas celého

obdobia prvohôr, ale hlavne v období mladších prvohôr (350 až 300 mil. rokov). V ďalšom období pohorie prvých Karpát bolo zarovnané a zaliate morom. Usadzovali sa v ňom prevažne vápencové (karbonátové) horniny druhohôr. Horniny boli neskôr z juhu tlakom afrického štítu na európsku platformu zvrásnené a vzniklo pohorie druhých Karpát. Po výzdvihoch a poklesoch blokov kôry v období starších treťohôr (paleogénu) boli tieto horniny, spolu so staršími, opäť obnažené. Po ich čiastočnom poklese a zarovnaní povrchu sa usadzovali ílovité, piesčité a štrkovité sedimenty v mladotretihorných (neogénnych) moriach, resp. sladkovodných jazerách. Neogénne sedimenty sa zachovali v zníženinách (nížinách a medzihorských kotlinách). Pohyby blokov boli na zlomoch sprevádzané intenzívnou vulkanickou činnosťou, ktorej maximum spadá do obdobia cca 10 až 13 mil. rokov. Niektoré sopky vyhasli pred necelým miliónom rokov, najmladšia pred približne 120 000 rokmi (Putikov vršok pri Novej Bani). Na vyššie uvedených horninách od počiatku štvrtohôr (pred cca 2,5 mil. rokov), sa vytváral, už výlučne v suchozemskom prostredí, premenlivo hrubý pokryv kvartérnych uložením rôznych typov. Sú tvorené zvetralinami, najmä na granitoidných a karbonátových horninách jadrových pohorí Slovenska. Na ich úpätiach sú uložené deluviálne sedimenty a sutiny. V juhozápadných oblastiach Slovenska sú kvartérne sedimenty reprezentované hlavne mohutnými uloženinami vetrom naviatych spraší, sprašových hĺn a pieskov. Všade sú vodnými tokmi nanosené uloženiny štrkov a pieskov vo forme výplavových kužeľov, riečnych terás a naplavenín riečnych údolných nív všeobecne. Vo Vysokých a Nízkych Tatrách, vo Veľkej a Malej Fatre sa v období zaľadnenia vytvorili glaciálne sedimenty. Vo viacerých oblastiach Slovenska pozdĺž zlomov prebieha až do súčasnosti tvorba travertínov.

Tektonika

V priebehu roka 2020 bolo dilatometricky monitorovaných 6 lokalít na území SR: Branisko, Demänovská jaskyňa Slobody, Banská Hodruša, Ipeľ a Dobrá Voda. Dlhodobý trend mikroposunov bol zaznamenaný na lokalitách Branisko, Banská Hodruša a Dobrá Voda, zatiaľ čo na lokalite Demänovská jaskyňa a štôľňa Ipeľ pohyby stagnovali. Spracovanie nameraných údajov nepreukázalo na žiadnom z referenčných bodov významné pohybové aktivity.

Nepretržitá registrácia seizmických javov je vykonávaná na 14 staniciach Národnej siete seizmických staníc, spravovaných Ústavom vied o Zemi SAV. V roku 2020 bolo zo záznamov seizmických staníc interpretovaných 11 229 teleseizmických, regionálnych alebo lokálnych seizmických javov a určených bolo takmer 35 000 seizmických fáz.

Makroseizmicky bolo v roku 2020 na území Slovenska pozorovaných 7 zemetrasení, z toho 4 s epicentrom na Slovensku a 3 s epicentrom v Chorvátsku. Na Slovensku boli epicentrá zemetrasení lokalizované na Záhorí (8. 2. 2020), vo Vihorlatských vrchoch (24. 4. a 30. 4. 2020) a pri Brezne (31. 8. 2020). Najviac hlásených makroseizmických pozorovaní (713) súviselo so zemetrasením v Chorvátsku zo dňa 29. 12. 2020 s magnitúdom 6,4. Na území Slovenska dosiahlo najvyššiu hodnotu lokálneho magnitúda (3,2) zemetrasenie s epicentrom vo Vihorlatských vrchoch zo dňa 24. 4. 2020.

Svahové deformácie

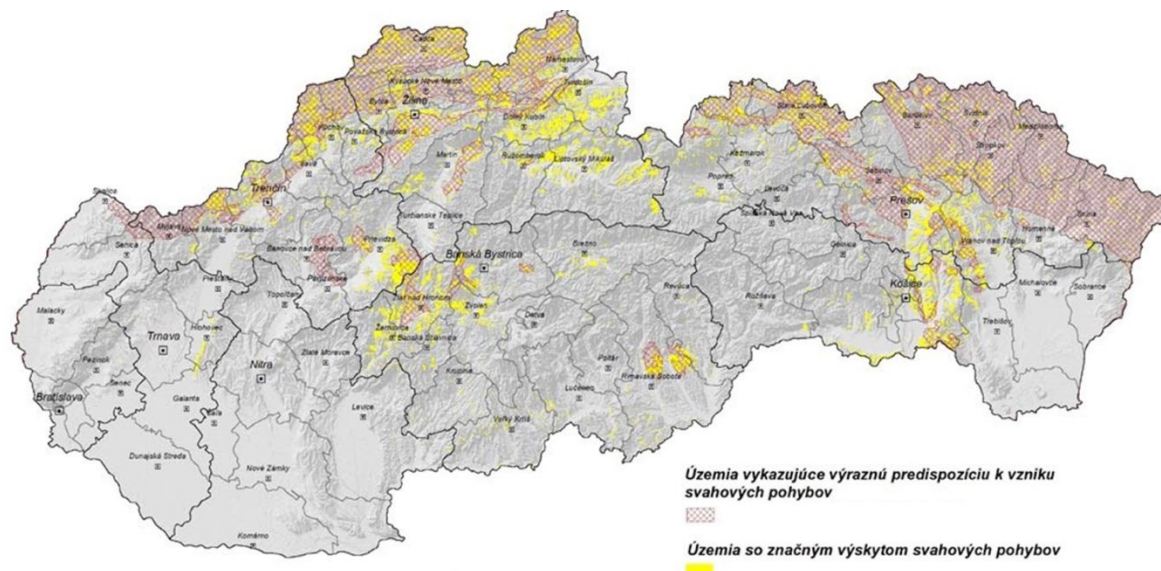
Svahové deformácie predstavujú najvýznamnejšie geologické ohrozenie. Za najrizikovejšie horniny z aspektu svahových pohybov je možné považovať paleogénne a neogénne ílovce, pieskovce a rovnako vulkanické horniny neogénneho veku. Mechanicko-pevnostné charakteristiky týchto horninových druhov v súčinnosti s nevhodnými zásahmi človeka do prostredia podmieňujú vznik pomerne nemalých škôd, vyžadujúcich dlhodobú sanáciu.

V roku 2020 zaberali plochu 2 557,5 km² rozlohy SR. V dôsledku nepriaznivých klimatických pomerov došlo v poslednom desaťročí vo viacerých častiach Slovenska k aktivizácii, resp. reaktivácii viac ako 700 zosuvov, ktoré v mnohých prípadoch priamo ohrozili životy a majetok obyvateľov a vyžiadali si vyhlásenie mimoriadnej situácie. V roku 2020 sa vykonávalo monitorovanie troch základných typov svahových pohybov – zosúvanie (12 lokalít), plazenie (4 lokality) a náznaky aktivizácie rúťivých pohybov (6 lokalít). Samostatnou špecifickou skupinou hodnotenia stability prostredia je lokalita stabilizačného násypu v Handlovej. Na území SR boli v rámci projektu "OP KŽP Monitoring zosuvných deformácií" monitorované i ďalšie socioekonomicky významné zosuvné územia.

V rámci OP KŽP bolo sanovaných 7 lokalít s celkovou rozlohou 91,98 ha. Informačný systém „Zosuvy a iné svahové deformácie“ spravovaný ŠGÚDŠ v súčasnosti zahŕňa viac ako 1 500 monitorovacích objektov a viac ako 2,5 mil. nameraných údajov na 61 zosuvných lokalitách Slovenska.

Na základe hodnotenia výsledkov pohybovej aktivity z inklinometrických meraní bola v roku 2020 najaktívnejšia zosuvná lokalita Handlová – Morovnianske sídlisko (územie nad železničným oblúkom). Zvýšená pohybová aktivita bola zaznamenaná aj na zosuvnej lokalite Svätý Anton. Mierne zvýšená pohybová aktivita

bola nameraná aj na lokalite Dačov. V roku 2020 bol na väčšine zosuvných telies zaznamenaný vzostup hladiny podzemnej vody, čo predstavuje nepriaznivý faktor vplývajúci na stabilné pomery zosuvných lokalít. Výrazný vzostup hladiny podzemnej vody v porovnaní s rokom 2019 bol zaznamenaný aj v hydrotechnickom diele stabilizačného násypu v Handlovej, čo sa prejavilo zvýšeným priemerným prietokom odvodňovacieho systému až o 154 l/min. Vzostup hladiny podzemnej vody, pozorovaný na lokalite Šenkvice, je podľa klimatických vplyvov zapríčinený aj znefunkčnením drenážneho potrubia, ktorého úlohou je odvádzať zrážkovú vodu mimo zosuvné územie.

Obrázok III.9: Územia Slovenska s predispozíciou svahových pohybov (ŠGÚDŠ in MŽP SR, 2021)

Prírodné zdroje

V roku 2020 došlo v porovnaní s predchádzajúcim rokom k poklesu **dobývania surovín na povrchu aj v podzemí**. V porovnaní rokov 2005 a 2020 došlo k poklesu ťažby hnedého uhlia o 61 %, magnezitu o 49 %, u rúd bol pokles až o 92 %. Z hľadiska využívania prírodných zdrojov a vplyvov na životné prostredie spojených s ťažbou možno tento vývoj hodnotiť pozitívne. V roku 2020 bolo prevádzkovaných 102 úložísk ťažobného odpadu, z toho bolo 82 odvalov a 20 odkalísk. Na území SR je evidovaných 338 uzavretých a opustených úložísk ťažobného odpadu, z nich je 28 rizikových.

Zásoby ložísk vyhradených (tab. III.8) a nevyhradených nerastov v Slovenskej republike predstavovali v roku 2020 sumárne cca 22 mld. ton. V zásobách aj v ťažbe majú značnú prevahu nerudné nerastné suroviny (tab. III.9).

Tabuľka III.8: Zásoby ložísk vyhradených nerastov v SR (stav k 1. 1. 2021, ŠGÚDŠ)

Nerast	Zásoby (mil. t)	Zásoby (%)
Energetické suroviny	1 125,116	5,9
Rudné suroviny	1 341,556	7,1
Nerudné suroviny	14 459,25	76,1
Stavebné suroviny	2 078,219	10,9
Spolu SR	19 004,141	100,0

V roku 2020 bolo v SR evidovaných 879 ložísk nerastov v podzemí i na povrchu. Hospodársky význam majú hlavne ložiská energetických surovín (hnedé uhlie, ropa, zemný plyn), rúd (Au, Ag, Zn), magnezitu, stavebných materiálov (stavebný kameň, štrkopiesky a piesky, tehliarske suroviny), vápencov (výroba cementu, vápna a iné špeciálne účely), ale aj ostatných surovín (bentonit, perlit, mastenec a iné).

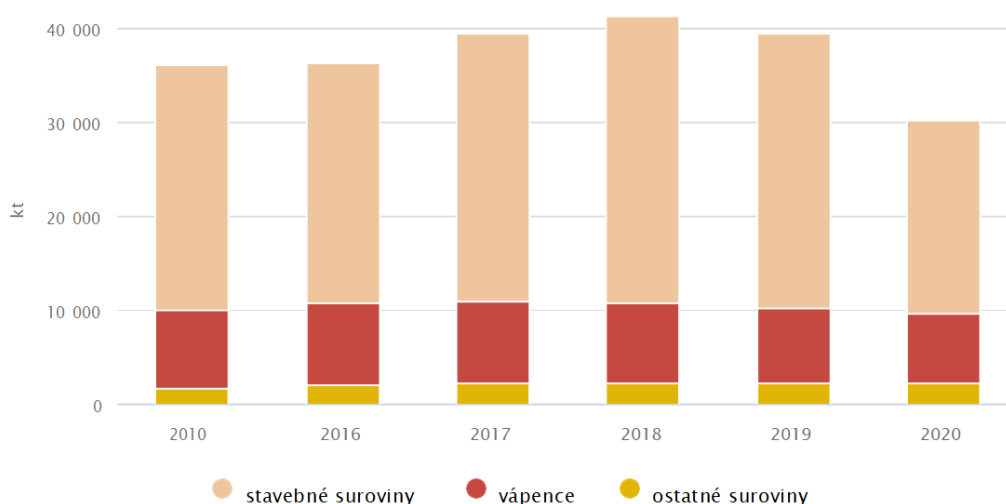
Z podzemia bolo vydobytých 1 991,68 kt úžitkových nerastov v pevnom skupenstve, 3,79 kt ropy a gazolínu a 70 464 tis. m³ zemného plynu (tab. III.10). Na povrchu bolo vydobytých 30 218,32 kt surovín.

Tabuľka III.9: Zásoby ložísk nevyhradených nerastov v SR (stav k 1. 1. 2021, ŠGÚDŠ)

Nerast	Zásoby (mil. t)	Zásoby (%)
Ostatné suroviny	78	2,7
Stavebný kameň	2 197	75,0
Štrkopiesky a piesky	523	17,8
Tehliarske suroviny	133	4,5
Spolu SR	2 931	100,0

Tabuľka III.10: Ťažba nerastných surovín (Hlavný banský úrad, 2020)

Ťažený nerast	Merná jednotka	Objem vyťaženého nerastu v roku 2020
hnede uhlie a lignit	kt	986,27
ropa vrátane gazolínu	kt	3,79
zemný plyn	tis. m ³	70 464,00
rudy	kt	54,11
magnezit	kt	787,00
soľ	kt	0,00
stavebný kameň	kt	15 629,51
štrkopiesky a piesky	kt	10 405,90
tehliarske suroviny	kt	488,00
vápence a cementárske suroviny	kt	2 357,90
vápence pre špeciálne účely	kt	1 249,90
vápenec vysokopercentný	kt	3 891,90

Obrázok III.10: Vývoj ťažby nerastných surovín na povrchu v období rokov 2010-2020 (MŽP SR, 2021)

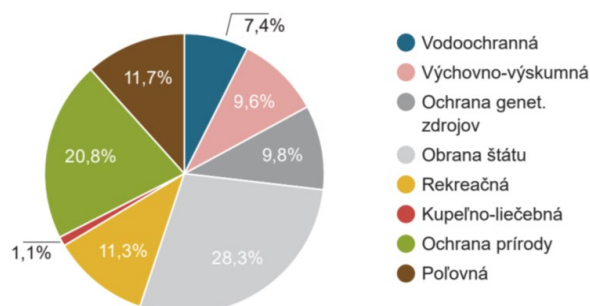
V súčasnosti je na území Slovenska vymedzených 31 geotermálnych útvarov podzemných vôd. V porovnaní s rokom 2019, kedy sa na Slovensku nachádzalo 28 geotermálnych útvarov, v roku 2020 k nim pribudli

nasledujúce geotermálne útvary: Zvolenská kotlina (kódové označenie SK300290FK), Beskydská brázda (SK300300FP) a Moldavská kotlina (SK300310FP). Od roku 2020 boli začlenené do geotermálnych útvarov podzemných vôd aj zdroje, ktoré majú charakter liečivých vôd podľa zákona č. 538/2005 Z. z.

Geotermálne zdroje sa spravidla nachádzajú v oblastiach terciérnych paniev a vo vnútrohorských depresii, ktoré sú rozložené prevažne v pásme vnútorných Západných Karpát. Médium na akumuláciu, transport a exploatáciu zemského tepla z horninového prostredia sú geotermálne vody vyskytujúce sa v triasových dolomitoch a vápencoch, ako i v neogénnych pieskoch, pieskovočoch a zlepenoch, resp. v neogénnych vulkanitoch (najmä andezity) a ich pyroklastikách. Len v jednom prípade bola geotermálna voda overená v horninovom prostredí tektonických brekcií paleogénnych pieskovcov. Uvedené kolektory geotermálnych vôd sa nachádzajú v hĺbke od 200 do 5 000 m s teplotou geotermálnych vôd od 20 do 240 °C. Celkový tepelno-energetický potenciál geotermálnej energie je vo vymedzených útvaroch geotermálnych vôd v roku 2020 vyčíslený na 7 153 MWt pri dobe produkcie 40 rokov a 3 358 MWt pri dobe produkcie 100 rokov. V predmetných útvaroch bolo doteraz realizovaných 155 geotermálnych zdrojov, ktorými bolo overených 2 152 l/s vôd s teplotou na ústiach zdrojov od 18 do 129 °C. Geotermálne vody boli zistené vrtmi hlbokými 56 až 3 616 m. Výdatnosť vrtov bola v rozmedzí od 1,50 l/s do 100 l/s. Prevažuje Na-HCO₃, Ca-Mg-HCO₃-SO₄ a Na-Cl typ vôd s mineralizáciou od 0,4 do 90,0 g/l.

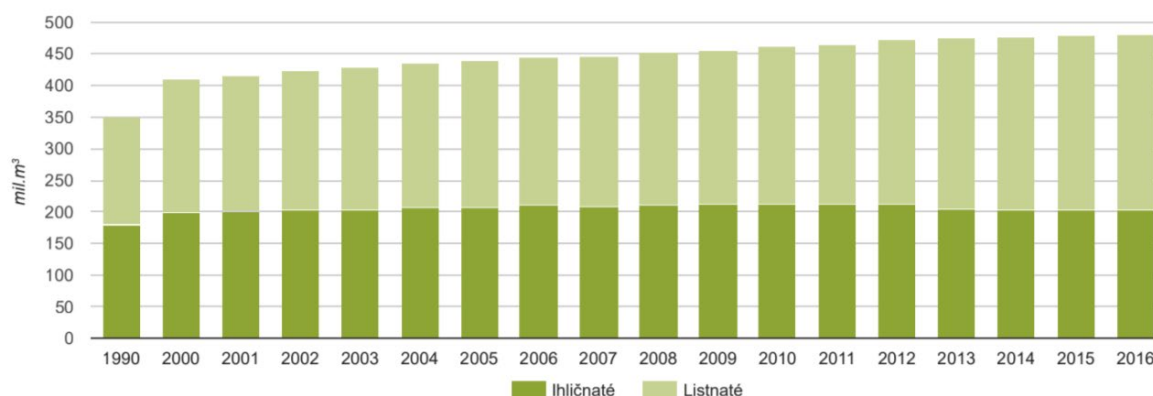
Geotermálna energia na Slovensku bola v roku 2020 využívaná z 96 geotermálnych zdrojov na 52 lokalitách, pričom z uvedeného počtu geotermálnych zdrojov bolo 39 zdrojov liečivej vody. Tepelne využiteľný výkon týchto zdrojov predstavuje hodnotu 187,07 MWt, ktorý bol v danom roku využitý na 34 %.

Lesné zdroje sú reprezentované lesnými porastmi, ktoré často súbežne plnia viac funkcií a poskytujú viacero ekosystémových služieb. Ide o poskytovanie produkčných (hospodárskych) a mimoprodukčných (verejnoprospešných) funkcií. Z hľadiska prevažujúcich funkcií sa lesné porasty členia na príslušné kategórie. Najviac zastúpenou kategóriou sú lesy hospodárske (72,2 %; oproti roku 2015 sa zvýšil ich podiel o 0,3 % na úkor lesov osobitného určenia), nasledujú lesy ochranné (17,3 %) a najmenšie zastúpenie lesov podľa kategórií majú lesy osobitného určenia (10,5 %). Väčšina hospodárskych lesov sú lesy polyfunkčné, ktoré plnia okrem produkčnej i ďalšie pridružené ekologické a sociálne funkcie.

Obrázok III.11: Štruktúra a percentuálne zastúpenie lesov osobitného určenia v SR podľa plnenia funkcie (NLC, 2021)

Porastové zásoby dreva v lesných porastoch sa dlhodobo zvyšujú (obr. III.12). V roku 2016 dosiahli 480,65 mil. m³ hrubiny bez kôry. Rovnako rastie aj priemerná zásoba dreva na hektár, ktorá dosahuje hodnotu 248 m³/ha.

Obrázok III.12: Vývoj porastovej zásoby dreva v lesoch SR (MŽP SR, 2021)

Vykazované zvyšovanie zásob dreva súvisí hlavne s vyšším zastúpením lesov v 8. – 9. vekovom stupni. Súčasný trend vekovej štruktúry lesov poukazuje na starnutie lesov na Slovensku, teda vek všetkých hlavných drevín s výnimkou smreka (v dôsledku častých kalamitných situácií) sa zvyšuje.

III.1.1.6. Voda, vodný režim a vodné hospodárstvo

Z geografického hľadiska leží územie SR na rozvodnici dvoch morí, Čierneho mora (96 % územia SR) a Baltického mora (4 % územia), ktoré na území SR korešpondujú so správnym územím povodia rieky Dunaja a správnym územím povodím rieky Visly. V rámci týchto povodí, resp. správnych území povodí, je podľa prirodzených hydrologických hraníc v SR vymedzených 10 čiastkových povodí a k nim priradených 141 1 hydrogeologických rajónov s podobnými hydrogeologickými pomermi, typom zvodnenia a obehom podzemných vôd. Správne územie povodia je hlavnou jednotkou pre vodohospodársky manažment povodia podľa zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, resp. podľa Rámcovej smernice o vodách. Základnou jednotkou, pre ktorú sú v zákone o vodách, resp. v Rámcovej smernice o vodách (2000/60/EC – RSV) stanovené environmentálne ciele, je vodný útvar.

V rámci prípravy 3. cyklu plánov manažmentu povodí Slovenska bola v roku 2019 v súlade s aktualizovanou prílohou Spoločnej stratégie implementácie RSV k metodickému usmerneniu č. 4 (Určenie a vymedzenie výrazne zmenených a umelých vodných útvarov) uskutočnená revízia útvarov povrchovej vody. Výsledkom revízie sú počty útvarov povrchovej vody uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Počet útvarov povrchovej vody v SR sa po revízii znížil o 159, na celkový počet 1 351 útvarov povrchových vôd. Z tohto počtu bolo 1 328 útvarov povrchových vôd vymedzených v kategórii rieky (tečúce vody) a 23 v kategórii rieky so zmenenou kategóriou (stojaté vody).

Tabuľka III.11: Počet útvarov povrchových vôd v 3. plánovacom cykle Vodného plánu Slovenska (2021)

	Správne územie povodia Dunaja	Správne územie povodia Visly	SR
Počet útvarov povrchových vôd, z toho:	1282	69	1 351
- v kategórii rieky	1282	69	1 351
- z toho rieky so zmenenou kategóriou (vodné nádrže)	23	0	23
- v kategórii jazera	0	0	0
- výrazne zmenené vodné útvary (rieky a vodné nádrže)	253	11	264
- umelé vodné útvary	53	0	53

Hospodárenie s vodou je bezprostredne prepojené so stavom a vývojom využívania vody z pohľadu zachovania vodných zdrojov do budúcnosti. Percento celkových odberov z odtoku z územia SR po roku 2000 nedosahuje ani 10 % s výnimkou rokov 2002–2004. Odbery povrchovej vody po roku 1995 zaznamenali významný pokles napriek minimálnym medziročným nárastom a poklesom. V roku 2018 odbery poklesli oproti roku 1995 o 71 % a oproti roku 2005 o 56,0 %. Medziročne (2017 – 2018) odbery poklesli o 4,0 %. Odbery podzemných vôd tiež zaznamenali po roku 1995 pokles, ale od roku 2005 majú vyrovnaný charakter s minimálnymi medziročnými nárastmi a poklesmi. V roku 2018 odbery poklesli o 41,4 % oproti roku 1995 a o 9,5 % oproti roku 2005. Medziročný nárast predstavoval 1,31 %. Bilanciu vodných zdrojov uvádza tabuľka III.12.

Tabuľka III.12: Celková vodná bilancia vodných zdrojov (MŽP SR, 2018)

Hydrologická bilancia	Objem (mil. m ³)		
	r. 1996	r. 2000	r. 2018
Zrážky	41 127	37 500	32 286
Ročný prítok do SR	65 465	77 999	53 795
Ročný odtok	79 996	90 629	65 075
Ročný odtok z územia SR	12 842	12 842	8 823
Vodohospodárska bilancia			

Hydrologická bilancia	Objem (mil. m ³)		
	r. 1996	r. 2000	r. 2018
Celkové odbery SR	1 336,80	1 172	573,26
Výpar z vodných nádrží	46,89	60,00	58,48
Vypúšťanie do povrchových vôd	1 160,31	989,80	599,60
Vplyv vodných nádrží	144,87	32,98	306,40
	Akumulácia	Nadlepšovanie	Nadlepšovanie
Celkové zásoby vo VN k 1. 1. nasl. roka	857,3	757,0	726,4
% zásobného objemu v akumulačných VN SR	69	65	63
% celkových odberov z odtoku z územia SR	10,4	9,1	6,5

V roku 2018 celkové odbery povrchových vôd oproti predchádzajúcemu roku klesli o 4,0 %. Odbery pre priemysel zaznamenali pokles o 2,5 %, pokles o 1,2 % bol zaznamenaný v odberoch povrchových vôd pre vodovody. Odbery povrchových vôd pre závlahy klesli na hodnotu 12,95 mil./m³, čo predstavovalo pokles o 26,5 %. Tabuľka III.13 zobrazuje objemy využitia povrchovej vody vo vybraných rokoch v jednotlivých odvetviach a zároveň tieto dáta poukazujú na vývojový trend v príslušnom odvetví.

Tabuľka III.13: Užívanie povrchovej vody (mil./m³) (SHMÚ)

Rok	Vodovody	Priemysel	Závlahy	Ostatné poľnohospodárstvo	Odbery spolu	Vypúšťanie
1995	71,963	661,836	74,325	0,0360	808,159	1 1120,290
2005	53,828	467,957	11,006	0,0110	532,791	871,865
2018	46,940	174,470	12,950	0,0200	234,380	599,600

III.1.1.7. Útvary podzemných vôd, štruktúry geotermálnych vôd

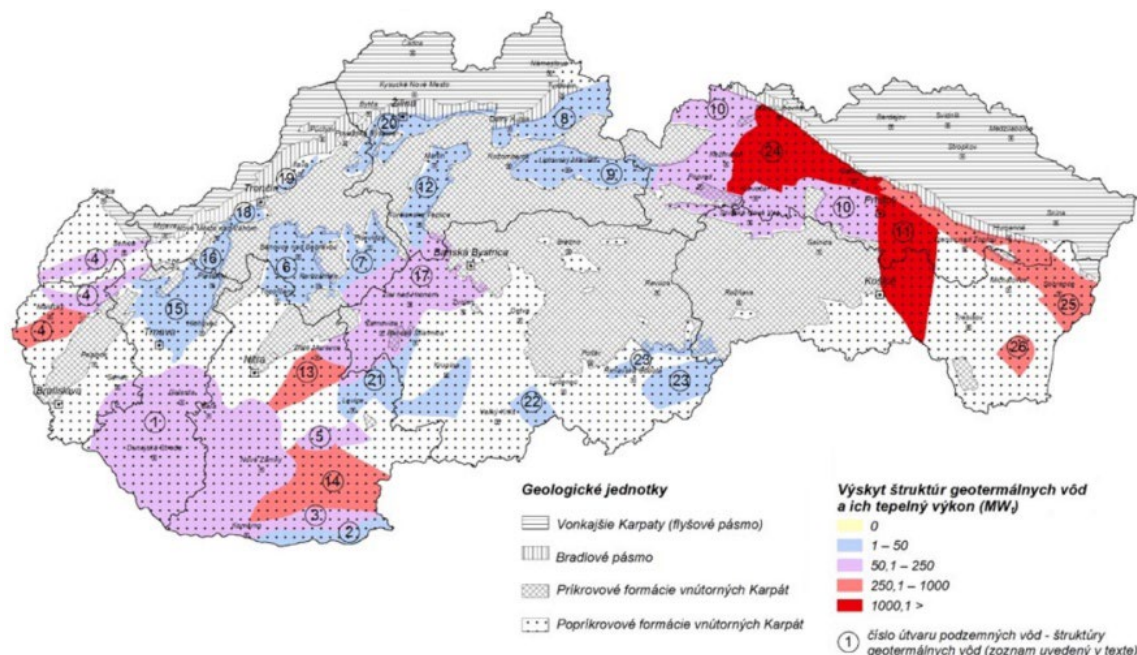
Na Slovensku je aktuálne vymedzených 106 útvarov podzemných vôd (tab. III.14), ktoré sú situované v kvartérnych sedimentoch, predkvartérnych horninách a v geotermálnych štruktúrach. V rámci aktualizácie geotermálnych útvarov podzemných vôd za obdobie rokov 2016 – 2020 boli v:

- Správne územie povodia (SÚP) Dunaja vyčlenené perspektívne geotermálne oblasti v počte 31, resp. geotermálnych útvarov podzemných vôd, z toho 4 sú nové geotermálne útvary podzemných vôd: SK30028FKP – Turovsko-levická hrasť, SK300290FK – Zvolenská kotlina, SK300300FP – Podbeskydská brázda a SK300310FP – Moldavská kotlina
- SÚP Visly aktualizované hranice geotermálnych útvarov podzemných vôd; pri geotermálnych útvaroch SK300140FK – Levočská panva (západná a južná časť) a SK300150FK – Levočská panva (severovýchodná časť) zaberajúcich súčasne plochu v SÚP Dunaja a SÚP Visly rozhodovalo prevažujúce plošné zastúpenie, a tak boli priradené k SÚP Dunaj, preto je v nasledujúcej tabuľke uvedená nula.

Z počtu 106 útvarov podzemných vôd na území SR je 7 cezhraničných útvarov podzemných vôd.

Tabuľka III.14: Počet útvarov podzemných vôd v 3. plánovacom cykle Vodného plánu Slovenska (2021)

	Správne územie povodia Dunaja	Správne územie povodia Visly	SR
Počet útvarov podzemných vôd, z toho	102	4	106
- v kvartérnych sedimentoch	15	1	16
- v predkvartérnych horninách	56	3	59
- geotermálne štruktúry	31	0	31
Počet cezhraničných útvarov	7	0	7

Obrázok III.13: Útvary podzemných vôd – štruktúry geotermálnych vôd na Slovensku (ŠGÚDŠ, 2014)

III.1.1.8. Kanalizácia a čistiarne odpadových vôd v sídlach

Úroveň funkčnosti kanalizačnej infraštruktúry patrí k základným ukazovateľom prístupu k ochrane obyvateľstva a životného prostredia pred nepriaznivými vplyvmi vyprodukovaného znečistenia v komunálnych odpadových vodách. Funkciou kanalizačného systému je bezproblémové a bezpečné odvádzanie a čistenie odpadových vôd za každých prevádzkových stavov (mimo neobvyklých situácií) bez negatívneho vplyvu na povrchové a podzemné vody v mieste ich vzniku, vypúšťania a tiež bez vplyvu na nižšie položené vodné toky.

Pre členské štáty EÚ stanovuje podmienky odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd smernica Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd. Tieto podmienky sú transponované do vodohospodárskej legislatívy SR a do koncepčných a strategických materiálov.

Cieľom naplňovania plánov rozvoja verejných kanalizácií je na jednej strane rozvoj obecnej infraštruktúry, zvýšenie úrovne sanitácie, komfortu bývania a životnej úrovne obyvateľstva a na druhej strane zvýšená ochrana a zlepšenie stavu prírodných zdrojov a vôd, vodných ekosystémov ako aj zdravia obyvateľstva vyúsťujúceho do návrhu výsledných kanalizačných systémov. Základné charakteristiky verejnej kanalizácie a vodovodov uvádza tabuľka III.15.

Tabuľka III.15: Verejné vodovody a kanalizácie k 31. 12. príslušného roku (ŠÚ SR, DATAcube)

SR/kraj	Rok	Vodovodná sieť (km)	Kanalizačná sieť (km)	Čistiarne odpadových vôd	Obyv. zásobovaní vodou z verejných vodovodov (%)	Obyv. v domoch napojených na verejnú kanaliz. sieť (%)
SR spolu	2016	30 079	13 731	690	88,7	66,4
	2017	30 307	14 067	697	88,9	67,7
	2018	30 528	14 414	706	89,3	68,4
	2019	30 757	14 604	713	89,5	69,1
	2020	30 989	14 859	727	89,8	69,7
Bratislavský kraj	2016	2 433	1 691	33	98,1	89,2
	2017	2 485	1 766	33	98,2	90,6
	2018	2 514	1 787	33	98,4	91,2
	2019	2 528	1 805	33	98,5	91,6
	2020	2 560	1 823	34	98,6	91,7

SR/kraj	Rok	Vodovodná sieť (km)	Kanalizačná sieť (km)	Čistiarne odpadových vôd	Obyv. zásobovaní vodou z verejných vodovodov (%)	Obyv. v domoch napojených na verejnú kanaliz. sieť (%)
Trnavský kraj	2016	2 732	1 821	64	89,2	66,4
	2017	2 765	1 866	67	89,3	67,6
	2018	2 767	1 883	68	89,7	68,8
	2019	2 826	1 910	68	90,1	69,9
	2020	2 849	1 928	70	90,4	70,7
Trenčiansky kraj	2016	3 129	1 213	66	91,0	64,8
	2017	3 134	1 210	63	91,3	65,8
	2018	3 124	1 289	62	91,6	66,6
	2019	3 131	1 293	62	91,7	66,3
	2020	3 159	1 388	67	91,9	68,0
Nitriansky kraj	2016	4 889	1 620	81	91,4	52,8
	2017	4 915	1 626	82	91,6	53,9
	2018	4 954	1 738	83	91,9	55,4
	2019	4 953	1 804	87	92,3	56,7
	2020	4 974	1 826	93	92,6	57,3
Žilinský kraj	2016	4 091	2 213	68	90,6	66,4
	2017	4 128	2 233	68	91,1	69,3
	2018	4 197	2 270	68	91,4	70,1
	2019	4 249	2 284	69	91,8	71,4
	2020	4 281	2 296	68	92,1	72,0
Banskobystrický kraj	2016	4 179	1 226	129	87,3	61,7
	2017	4 194	1 275	132	87,5	62,1
	2018	4 200	1 310	135	87,6	62,2
	2019	4 208	1 314	134	87,7	62,4
	2020	4 220	1 347	132	87,7	62,7
Prešovský kraj	2016	4 292	2 268	157	80,9	67,5
	2017	4 329	2 308	159	81,0	68,0
	2018	4 366	2 335	162	81,5	68,6
	2019	4 416	2 367	164	81,9	69,5
	2020	4 452	2 377	165	82,1	69,4
Košický kraj	2016	4 334	1 679	92	84,2	63,4
	2017	4 357	1 783	93	84,6	65,4
	2018	4 406	1 802	95	84,9	65,1
	2019	4 446	1 827	96	85,3	65,7
	2020	4 494	1 874	98	85,8	66,0

Súčasný stav v odvádzaní a čistení odpadových vôd v SR zodpovedá historickému vývoju spoločnosti ako celku, možnostiam ekonomiky, stavu vývoja a aplikácie nových technológií v oblasti realizácie stokových sietí a ČOV, kvalite stavebných materiálov a stavebných prác, morálnemu a fyzickému opotrebovaniu strojnotechnologických zariadení a kanalizačných objektov. Technické parametre a konštrukčné riešenia kanalizačných systémov zodpovedajú koncepčným zámerom a účelu, ktorý bol aktuálny v dobe ich návrhu a realizácie, ako aj finančným a technickým možnostiam danej doby.

Súčasný stav v odvádzaní a čistení komunálnych odpadových vôd v SR v členení podľa krajov (stav k 31.12.2018) uvádza tabuľka III.16.

Tabuľka III.16: Stav v odvádzaní a čistení komunálnych odpadových vôd na Slovensku v r. 2018 (MŽP SR, 2021)

Kraj	Počet obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu		Dĺžka kanalizačnej siete (km)	Voda vypúšťaná do vodných tokov tis. m ³ za rok	Z toho čistené odpadové vody tis. m ³ za rok
	počet	z toho počet pripojených na ČOV			
Bratislavský	597 342	597 342	1 787	60 535	60 534
Trnavský	387 186	387 519	1 883	35 382	35 382
Trenčiansky	390 307	390 661	1 289	35 896	35 414
Nitriansky	375 162	372 218	1 738	39 287	37 936
Žilinský	484 272	484 158	2 270	91 229	89 901
Banskobystrický	403 537	388 052	1 310	51 528	49 774
Prešovský	565 731	565 447	2 335	54 540	54 516
Košický	520 839	513 757	1 802	46 430	45 784
SR spolu	3 724 376	3 699 154	14 415	414 825	409 240

Ku koncu roku 2018 podľa štatistických údajov bol počet obyvateľov v SR bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu 68,40 % z celkového počtu obyvateľov, z čoho kanalizácie v správe vodárenských spoločností (VS) zabezpečovali odvádzanie odpadových vôd od 3 311 717 obyvateľov (88,92 %) a kanalizácie v správe obecných úradov (OÚ) od 412 659 obyvateľov (11,08 %).

Do r. 2019 bol dosiahnutý pokrok vo výstavbe stokových sietí a ČOV, ale nepodarilo sa v plnej miere naplniť záväzky vyplývajúce z prístupovej zmluvy SR k EÚ. Verejná podpora výstavby stokovej siete a ČOV sa doteraz sústreďovala na mestá, resp. obce nad 2000 obyvateľov (vyplývalo to z politických záväzkov SR, vyššej investičnej náročnosti synitačnej infraštruktúry v malých sídlach a veľmi veľkého počtu malých obcí v SR). Štát nepodporoval výstavbu prírodných systémov čistenia odpadových vôd. Mnohé malé sídla, najmä v marginalizovaných regiónoch južného Slovenska, ktoré nie sú napojené na verejný vodovod a nemajú ani kanalizačný systém, sú zdrojmi negatívnych vplyvov na zložky životného prostredia a majú priamy dopad na kvalitu života obyvateľov, pretože pod povrchové zdroje vody sú znečistené splaškami, často aj poľnohospodárskou činnosťou.

Počet obyvateľov napojených na kanalizáciu s ČOV je 3 699 154 (67,94 % z celkového počtu obyvateľov, k 31.12.2018). Aktuálne je verejná kanalizácia/stoková sieť v prevádzke v 1 128 obciach (tab. III.17), čo je 39,03 % z celkového počtu obcí v SR. Cez verejnú kanalizáciu bolo v r. 2018 vypúšťaných do vodných tokov 414 825 tis. m³ odpadových vôd, z čoho splaškové vody predstavovali 29,60 %. Cudzie (balastné vody) predstavovali 36,85 %, čo svedčí o zlom fyzickom stave stokových sietí aj v tomto období.

Tabuľka III.17: Vybrané základné štatistické údaje charakterizujúce verejnú kanalizáciu v SR v roku 2018

Ukazovateľ	Merná jednotka
Počet obcí s verejnou kanalizáciou	1 128
% obcí s VK z celkového počtu obcí	39,03 %
Počet obcí s verejnou kanalizáciou a ČOV	1 126
% obcí s VK s ČOV z celkového počtu obcí	38,96 %
Počet obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu	3 724 378 obyv.
% obyvateľov s VK z celkového počtu obyvateľov	68,40 %
Počet kanalizačných prípojok	563 214 ks
Dĺžka kanalizačných prípojok	4 347 km

Budovanie a uvádzanie stokových sietí do prevádzky má stúpajúci trend. Napriek tomu požiadavky vyplývajúce zo smernice Rady 91/271/EHS o odvádzaní a čistení komunálnych odpadových vôd pre aglomerácie nad 2 000 obyvateľov, ktorých splnenie bolo záväzkom SR voči EÚ do 31. 12. 2015 neboli do súčasnosti v plnej miere naplnené. Dôvodom nedobudovania kanalizačného systému v SR, resp. stagnácia obnovy kanalizácií je niekoľko problémov. Sú to najmä (MŽP SR, 2019a):

- koncepčné riešenie starých kanalizačných systémov nevyhovuje súčasným a budúcim požiadavkám na

- odvádzanie komunálnych a dažďových vôd,
- časté zaústenie väčších profilov stôk do menších, ako dôsledok dodatočného budovania nových kmeňových stôk,
- predimenzované profily zberačov, v ktorých dochádza k sedimentácii znečistenia, v dôsledku veľkorysých prognóz rozvoja miest v minulosti,
- nariadenie a ochladzovanie odpadových vôd v dôsledku zaústenia drenáží, potokov prameňov a pod. čo spôsobuje zvýšené hydraulické zaťaženie a ochladzovanie vôd,
- častý prítok vôd z extravilánu do kanalizácie,
- vysoký podiel balastných vôd (v roku 2018 36,85 %),
- malá kapacita stokových sietí, nedodržanie periodicity preťaženia a zaplavenia,
- nedodržanie riediaceho pomeru pri odľahčovaní dažďových vôd,
- vysoký stupeň fyzického opotrebovania stokových sietí a nezrekonštruovaných čistiarní odpadových vôd,
- zlý technický stav starších dielčích kanalizácií (spravidla realizované v obciach ako akcia „Z“), ktorých napojenie na ČOV je veľmi problematické a vyžaduje komplexné riešenia,
- nevhodné dispozičné, technologické a strojnotechnologické riešenie nezrekonštruovaných ČOV,
- nedostatočný rozsah opráv, údržby a obnovy stokových sietí a ČOV,
- malý objem finančných prostriedkov na realizáciu kanalizačných stavieb,
- zaústovanie vôd z povrchového odtoku do splaškovej kanalizácie,
- pomalé pripájanie obyvateľov (v individuálnych prípadoch neochota pripojenia, najmä z dôvodu finančnej náročnosti) na vybudovanú stokovú sieť,
- nedostatok odborníkov s vodohospodárskym zameraním na všetkých úrovniach.

Čistenie odpadových vôd a otázka budovania kanalizácií je prepojená s tematikou zásobovania obyvateľstva pitnou vodou. Súčasný stav zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov nie je dostačujúci. Z hľadiska jednotlivých krajov je najpriaznivejšia situácia v Bratislavskom kraji, kde zásobovanie obyvateľov dosahuje 98,4 %. Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou vyššie ako celoslovenský priemer vykazujú aj Trenčiansky kraj (91,6 %), Nitriansky kraj (91,9 %) a Žilinský kraj (91,4 %). Tesne nad úrovňou priemeru je Trnavský kraj (89,7 %). Za celoslovenským priemerom zaostávajú kraje Banskobystrický (87,6 %), Košický (85,0 %) a Prešovský s 81,5 % podielom obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov. Vysoký podiel chudobnej populácie nemá prístup k nezávadnej pitnej vode.

III.1.1.9. Energetický potenciál

Cieľmi v oblasti energetiky do roku 2030 je v rámci celej EÚ dosiahnuť v porovnaní s rokom 1990 zníženie emisií skleníkových plynov aspoň o 40 %, dosiahnuť podiel energie z obnoviteľných zdrojov energie (OZE) na hrubej konečnej energetickej spotrebe aspoň 32 %, pričom podiel OZE v doprave musí byť aspoň 14 %, národný príspevok v oblasti energetickej efektívnosti aspoň 32,5 % a prepojenosť elektrických sústav na úrovni minimálne 15 %.

Hlavnými kvantifikovanými cieľmi NECP v rámci SR do roku 2030 je zníženie emisií skleníkových plynov pre sektory mimo obchodovania s emisiami (non-ETS) o 20 %. Využívanie OZE na konečnej spotrebe energie je stanovené v roku 2030 vo výške 19,2 % s plnením požadovaného cieľa 14 % OZE v doprave. Spracované opatrenia pre dosiahnutie národného príspevku SR v oblasti energetickej efektívnosti ukazujú hodnoty o niečo nižšie (30,3 %) ako je európsky cieľ 32,5 %. Kľúčovými pre dosiahnutie cieľov budú sektory priemyslu a budov. Prepojenosť elektrických sústav sa už teraz pohybuje nad hranicou 50 % a bude taká aj v roku 2030, takže cieľ minimálne 15 % bude splnený.

Dlhodobou prioritou energetickej politiky SR je vybudovanie konkurencieschopného nízkouhlíkového hospodárstva, smerujúceho k uhlíkovej neutralite. Kľúčové pre dosiahnutie nízkouhlíkovej ekonomiky je optimálne využívanie obnoviteľných zdrojov energie, jadrovej energie, dekarbonizovaných plynov a inovačných technológií, ktoré prispievajú k efektívnemu využívaniu zdrojov energie. Prispieť k tomu môže aj využitie odpadových plynov a odpadov v rámci obehového hospodárstva.

Jedna z alternatív zvýšenia celkového podielu OZE v roku 2030 z 19,2 % na 20 % je v oblasti výroby tepla. To by však znamenalo vyššie využitie biomasy vrátane výroby bioplynu a biometánu (pochádzajúceho najmä z odpadov z rastlinnej a živočíšnej produkcie, z biologicky rozložiteľnej časti komunálneho odpadu, biologicky rozložiteľných kuchynských a reštauračných odpadov a odpadov z ČOV), tepelných čerpadiel, solárnych panelov a geotermálnej energie. Proti vyššiemu využitiu OZE v sektore tepla pôsobí vysoká úroveň plošnej plynifikácie,

pri ktorej má prístup k zemnému plynu viac ako 90 % obyvateľov. Prechod na biomasu zo zemného plynu v rodinných domoch je preto problematický z hľadiska kvality ovzdušia, čo by mohlo ohroziť dodržanie legislatívy EÚ. Jedným z riešení je aj implementácia biometánu a vodíka do existujúcej plynárenskej infraštruktúry.

Tabuľka III.18: Celoeurópske a národné ciele v oblasti energetiky (MH SR)

	EÚ 2030	SR 2030
Emisie skleníkových plynov (k r. 1990)	- 40 %	Nie sú stanovené ciele pre jednotlivé členské štáty
Emisie v sektore ETS (k r. 2005)	- 43 %	
Emisie skleníkových plynov v non-ETS (k r. 2005)	- 30 %	- 20 %
Podiel obnoviteľných zdrojov energie (OZE) spolu	32 %	19,2 %
Podiel OZE v doprave	14 %	14 %
Energetická efektívnosť	32,5 %	30,3 %
Prepojenie elektrických sústav	15 %	52 %

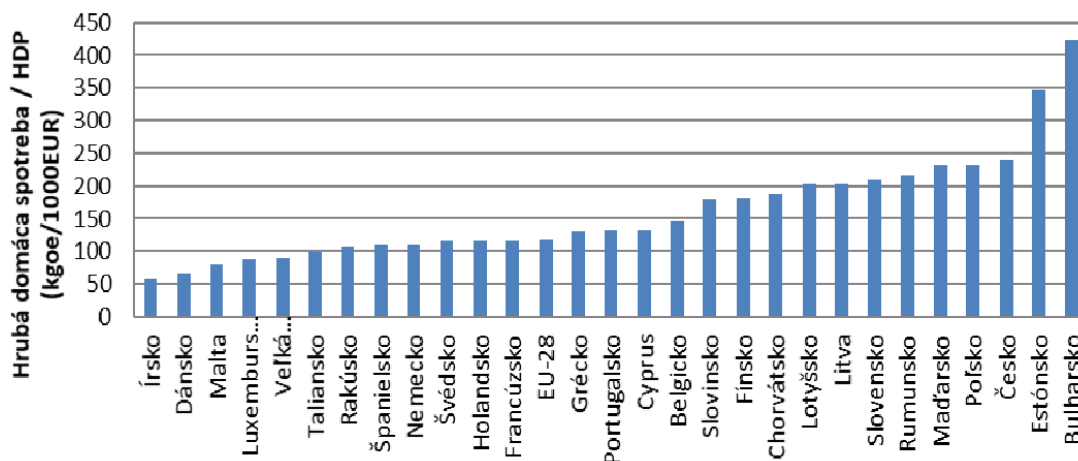
Pri projekcii využívania OZE sa zohľadňuje princíp minimalizácie nákladov pri integrovanom prístupe využívania OZE a zníženia emisií skleníkových plynov. To znamená, že vhodnou kombináciou OZE a nízkouhlíkových technológií sa bude znižovať spotreba fosílnych palív, teda aj emisie skleníkových plynov. Prioritou v nasledujúcom období bude využívanie OZE najmä v doprave a na výrobu tepla a chladu, pričom podpora výroby elektriny sa bude obmedzovať.

S ohľadom na súčasné technológie a cenovú náročnosť (vysoké vstupné investície) je široké využívanie geotermálnej energie nepravdepodobné. K širšiemu využitiu geotermálnej energie dôjde pravdepodobne až v budúcnosti.

Energetický zdroj predstavuje aj palivová drevná biomasa – dendromasa (lesné štiepky a palivové drevo), ktorá je jedným z dôležitých obnoviteľných zdrojov energie v SR. Ročný využiteľný potenciál lesných pozemkov určených na pestovanie dendromasy sa pohybuje na úrovni 2,8 mil. t a tvorí okolo 60 % celkového ročného využiteľného potenciálu tejto suroviny v SR. V roku 2016 odvetvie lesného hospodárstva dodalo na trh 1,44 mil. ton palivovej drevnej biomasy vo forme palivového dreva a štiepok.

SR má vzhľadom na vysoký podiel jadrových zdrojov na výrobe elektriny a vysoký podiel zemného plynu v teplárstve jednu z najmenej emisných energetík v EÚ. Priestor na dekarbonizáciu energetiky je v náhrade uhlia nízko-emisnými zdrojmi resp. zdrojmi na alternatívne zdroje paliva, v opatreniach energetickej efektívnosti a v dekarbonizácii dopravy. Po nahradení tuhých fosílnych palív obnoviteľnými zdrojmi energie budeme mať v SR jednu z najmenej emisných energetík v celej EÚ (konkrétne siedmu emisne najmenej náročnú energetiku v celej EÚ z pohľadu CO₂ intenzity výroby elektrickej energie a tepla).

Energetická efektívnosť synergicky prispieva k znižovaniu energetickej náročnosti ekonomiky, prispieva k zvyšovaniu energetickej bezpečnosti a má vplyv aj na znižovanie prevádzkových nákladov energetických podnikov, a v neposlednom rade úspory primárnych energetických zdrojov prispievajú k zmierňovaniu dopadov energetiky na životné prostredie.

Obrázok III.14: Energetická náročnosť členských štátov EÚ v roku 2017 (Eurostat (2019))

Energetická náročnosť SR má v posledných rokoch klesajúci trend. O významnom pokroku v znižovaní energetickej náročnosti svedčí jej vývoj v rokoch 2000-2015, kedy podľa údajov Eurostatu SR znížila energetickú náročnosť o 50,8 %. Tento pozitívny vývoj je okrem iného výsledkom úspešnej reštrukturalizácie priemyslu, zavedenia nízkoenergetických výrobných procesov v priemysle, zlepšovania tepelno-technických vlastností budov a obmeny spotrebičov za úspornejšie. Slovenská republika má však napriek tejto skutočnosti siedmu najvyššiu energetickú náročnosť v EÚ. Tento fakt je daný najmä štruktúrou priemyslu v SR, kde má veľký podiel priemysel s vysokou energetickou náročnosťou. (MH SR, 2019)

Na Slovensku sa v súčasnosti využíva niekoľko zdrojov energie. Najčastejšie používané zdroje energie sú uvedené v tab. III.19.

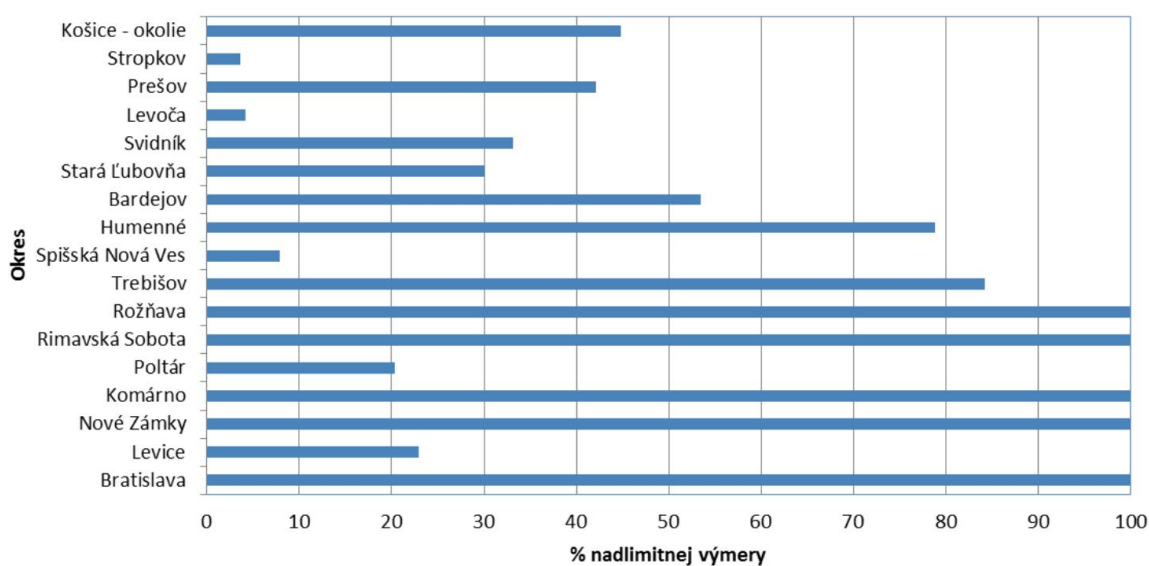
Tabuľka III.19: Spotreba vybraných druhov palív, elektriny a tepla v rokoch 2016-2020 (ŠÚ SR)

SR/ kraj	Rok	Elektrina (MWh)	Čierne, hnedé uhlie, koks (t)	Zemný plyn (1000 m ³)	Motorová nafta (t)	Vykurovacie oleje (t)	Teplo (GJ)
SR spolu	2016	16 751 859	7 705 785	2 733 040	600 499	251 041	255 535 663
	2017	17 355 687	7 766 840	2 692 757	610 337	227 431	257 851 743
	2018	17 307 700	7 604 284	2 731 026	833 782	243 694	261 394 402
	2019	16 132 568	6 396 596	2 863 591	585 406	229 167	246 415 733
	2020	15 372 877	5 384 636	2 805 914	548 941	236 972	247 950 748
Bratislavský kraj	2016	4 328 687	2 049 309	956 832	147 365	248 435	197 495 387
	2017	4 284 686	2 038 420	861 671	151 369	225 856	200 596 805
	2018	4 426 549	1 843 517	870 942	374 951	241 944	199 431 154
	2019	3 462 827	1 580 179	886 475	157 605	227 671	192 576 085
	2020	4 676 583	1 339 786	709 217	148 621	229 039	195 338 854
Trnavský kraj	2016	1 076 363	36 502	214 671	92 880	4	2 799 643
	2017	991 885	39 582	215 089	80 436	11	2 211 031
	2018	1 027 170	36 044	222 920	67 645	-	2 717 947
	2019	1 108 363	33 464	446 075	56 963	-	1 844 799
	2020	931 656	28 824	537 911	65 418	-	1 786 455
Trenčiansky kraj	2016	1 888 457	81 375	245 656	57 371	142	6 086 235
	2017	1 963 236	81 136	254 254	64 950	64	6 189 438
	2018	1 830 451	71 896	210 471	56 208	91	5 661 911
	2019	1 876 576	63 858	211 912	60 883	95	6 141 393
	2020	1 630 509	56 859	207 261	57 525	100	6 015 178
Nitriansky kraj	2016	1 060 494	519	574 672	81 162	-	3 121 116
	2017	1 168 561	542	604 779	91 160	18	3 208 037
	2018	1 231 848	459	698 038	95 479	14	4 000 737
	2019	1 227 758	463	577 321	80 881	8	3 242 918
	2020	963 694	367	595 315	75 009	2	3 180 343
Žilinský kraj	2016	2 109 100	349 783	142 663	62 487	-	14 418 034
	2017	2 351 330	345 194	132 055	60 876	11	12 937 682
	2018	2 243 512	340 333	123 065	64 199	13	14 619 500
	2019	2 143 415	302 499	154 820	58 342	12	14 023 910
	2020	1 415 924	225 892	148 713	50 178	1	14 343 684
Banskobystrický kraj	2016	3 434 669	129 478	222 426	62 797	27	4 991 981
	2017	3 514 930	133 435	231 455	60 984	28	5 156 290
	2018	3 468 238	143 089	232 534	67 167	23	4 959 140
	2019	3 504 438	115 713	227 578	64 801	251	4 247 268
	2020	3 163 230	85 591	215 913	56 028	6 630	4 643 612
Prešovský kraj	2016	644 545	163 547	123 883	50 727	2 423	6 777 918
	2017	733 768	170 387	125 747	50 972	1 331	6 841 192

SR/ kraj	Rok	Elektrina (MWh)	Čierne, hnedé uhlie, koks (t)	Zemný plyn (1000 m ³)	Motorová nafta (t)	Vykurovacie oleje (t)	Teplo (GJ)
	2018	713 423	157 181	120 106	52 570	1 409	6 261 107
	2019	704 960	156 458	113 533	51 821	1 091	6 406 965
	2020	661 159	144 402	112 995	48 417	1 191	6 026 513
Košícký kraj	2016	2 209 544	4 895 272	252 237	45 710	10	19 845 349
	2017	2 347 291	4 958 144	267 707	49 590	112	20 711 268
	2018	2 366 509	5 011 765	252 950	55 563	200	23 742 906
	2019	2 104 231	4 143 962	245 877	54 110	39	17 932 395
	2020	1 930 122	3 502 915	278 589	47 745	9	16 616 109

III.1.1.10. Pôda, kontaminácia pôdy, náchylnosť poľnohospodárskych pôd na eróziu

Rozloha poľnohospodárskej pôdy v SR predstavuje 2 375 025 ha. Lesné pozemky zaberajú 2 027 852 ha a nepoľnohospodárske a nelesné pozemky 500 528 ha. Z hľadiska kontaminácie pôd sú na Slovensku sledované najmä rizikové prvky Cd, Pb, Cu, Zn, Ni, As. V hodnotených skupinách pôd – černozeme a černozeme hnedozemné na sprašiach orných pôd (OP), rendziny trvalých trávnych porastov (TTP), čiernice na karbonátových fluvialných sedimentoch OrP, čiernice na karbonátových fluvialných sedimentoch OrP, rendziny OrP, rendziny, pararendziny a litozeme karbonátové TTP, andozeme na vulkanitoch TTP – na sledovaných kontaminovaných lokalitách bol na základe doterajších pozorovaní zaznamenaný pozitívny trend vo vývoji celkového obsahu Cd a negatívny trend v prípade celkového obsahu Pb a Zn.

Obrázok III.15: Percentuálny podiel zisteného výskytu akejkoľvek nájdenej nadlimitnej kontaminácie pôd v SR (2014, ÚKSÚP, 2017)

Acidifikácia pôd predstavuje jeden zo závažných procesov chemickej degradácie, ktorý priamo aj nepriamo ovplyvňuje chemické procesy a funkcie pôdy. Optimálna hodnota pôdnej reakcie patrí ku kľúčovým aspektom pri hodnotení pôdy. V posledných desaťročiach sa na zmenách pôdnej reakcie významne podieľajú antropogénne činitele. K okysľovaniu pôd prispieva používanie fyziologicky kyslo pôsobiacich hnojív, ako aj kyslé atmosférické polutanty. Výsledky agrochemického skúšania pôd poukazujú na nárast zastúpenia poľnohospodárskych pôd s kyslou (+0,5 %) a alkalickou (+2,9 %) pôdnou reakciou. Naopak, zastúpenie poľnohospodárskych pôd so slabou kyslou (-1,7 %) a neutrálnou (-1,7 %) pôdnou reakciou zaznamenávajú v posledných rokoch pokles.

Z hľadiska acidifikácie pôd SR patria černozeme a černozeme hnedozemné k pôdnym typom rezistentným voči acidifikácii, hodnota pôdnej reakcie je slabou alkalická. Čiernice na karbonátových fluvialných sedimentoch si

udržívajú hodnotu pôdnej reakcie v neutrálnej až alkalickej oblasti. Priemerná hodnota aktívnej pôdnej reakcie je v hĺbke 0 – 10 cm o 0,83 jednotiek vyššia v porovnaní s čiernicami na nekarbonátových fluvialných sedimentoch, v hĺbke 35 – 45 cm až o 1,43 jednotiek.

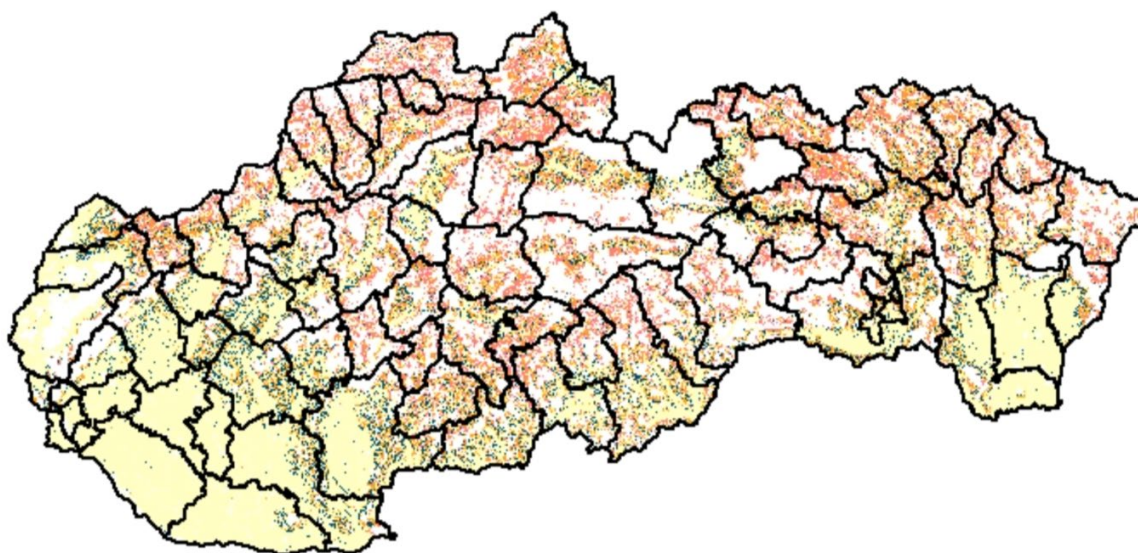
Nižšie hodnoty aktívnej pôdnej reakcie majú skupiny pôd využívané ako trávny porast (skupina rendziny, pararendziny a litozeme karbonátové TTP) oproti skupine pôd rendziny využívaných ako orné pôdy, čo môže byť dôsledok kyslých koreňových výlučkov trávnych porastov. Rozdiel priemernej hodnoty aktívnej pôdnej reakcie oproti skupine pôd využívaných ako orné pôdy je - 0,22 jednotiek.

Erózia pôdy je v súčasnosti chápaná ako významná environmentálna hrozba, ktorá je dlhodobo v podmienkach Slovenska akcelerovaná neuváženou činnosťou človeka. Na Slovensku sa často vyskytuje vodná erózia pôdy, ktorá ovplyvňuje úrodnostné vlastnosti poľnohospodárskych pôd (odnosom pôdy nastáva úbytok organickej hmoty a živín v pôde, zhoršuje sa pôdna štruktúra) a má zásadný dopad aj na modelovanie reliéfu a charakter krajiny (zmenšovaním pôdneho profilu – zhoršovanie textúry a štruktúry pôdy, vodného režimu, poškodzovanie rastlinnej pokrývky, zanášanie vodných tokov, nádrží a priekop, chemické znečisťovanie povrchovej a podzemnej vody).

Stratou pôdy v dôsledku potenciálnej vodnej erózie je dotknutých cca 44 % územia Slovenska (tab. III.20). Ohrozenými oblasťami sú prevažne územia s vyššími sklonmi svahov, dlhými svahmi bez prerušenia (absencia ekostabilizačných krajinných prvkov najmä v poľnohospodársky využívannej krajine) (obr. III.16).

Tabuľka III.20: Výmera kategórií potenciálnej vodnej erózie na území Slovenska (www.podnemapy.sk)

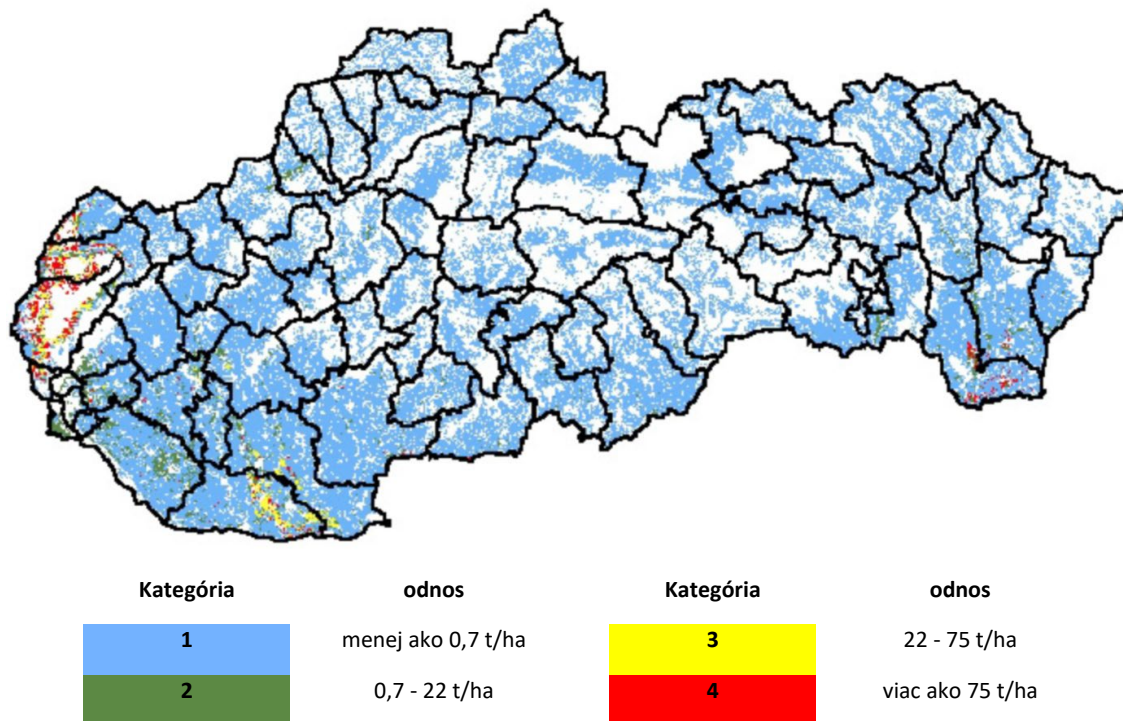
Kategória erodovanosti pôdy	Výmera (ha)	% z poľnohospodárskej pôdy
Žiadna až slabá (0 - 4 t/ha/rok)	1 357 390	56,01
Stredná (4 - 10 t/ha/rok)	230 473	9,51
Vysoká (10 - 30 t/ha/rok)	354 555	14,63
Extrémna (> 30 t/ha/rok)	481 060	19,85
Spolu	2 423 478	100,00

Kategória	odnos	Kategória	odnos
1	menej ako 4 t/ha	3	10 - 30 t/ha
2	4 - 10 t/ha	4	viac ako 30 t/ha

Obrázok III.16: Potenciálna vodná erózia pôd v SR (www.podnemapy.sk)

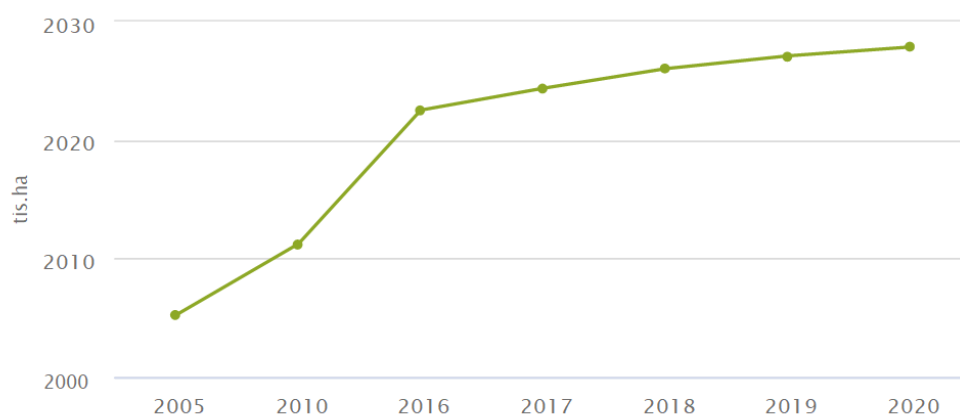
Veterná erózia je degradačným procesom, ktorý spôsobuje škody nielen na poľnohospodárskej pôde a výrobe, odnosom ornice, hnojív, osív a ničením poľnohospodárskych plodín, ale aj zanášaním komunikácií, vodných tokov, vytváraním návejov a znečisťovaním ovzdušia. Pôdy ohrozené silnou až extrémnou veternou eróziou sú najviac sústredené na Záhorskej nížine a Východoslovenskej nížine, čiastočne aj na Podunajskej nížine (obr. III.17).

Obrázok III.17: Veterná erózia pôd v SR (www.podnemapy.sk)

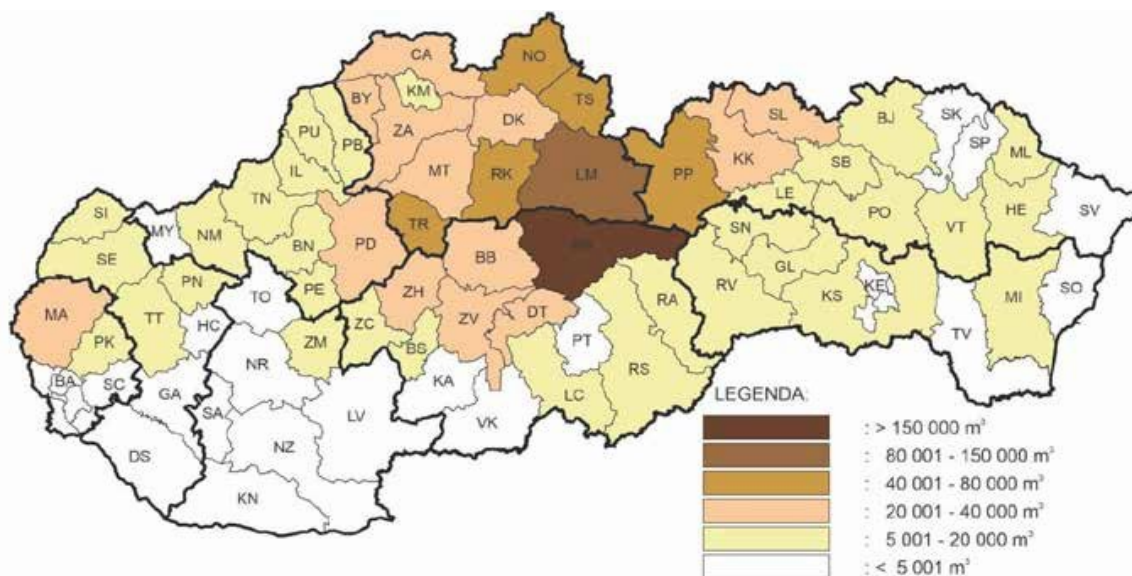
III.1.1.11. Lesy, zdravotný stav lesov

Slovensko má zalesnených cca 41,3 % územia. Podľa údajov z katastra nehnuteľností je zalesnených 2 027 852 ha (obr. III.18). Okrem lesných pozemkov sa lesné dreviny vyskytujú aj na poľnohospodárskych pozemkoch a ostatných plochách. Tieto lesy zaberajú cca 39 000 ha. Skutočná výmera lesov na Slovensku sa teda pohybuje okolo 45,1 %.

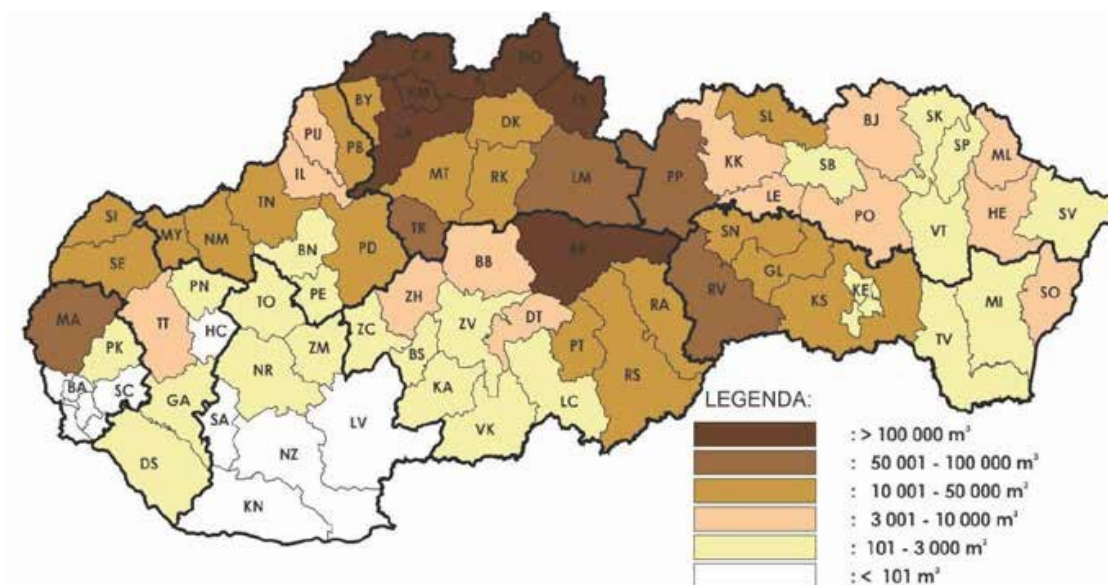
Obrázok III.18: Vývoj výmery lesných pozemkov (ÚGKK)

Na poškodzovaní lesov sa podieľajú abiotické, biotické a antropogénne škodlivé činitele. V rámci abiotických škodlivých činiteľov – pôsobením vetra, snehu, námrazy, sucha a ostatných abiotických činiteľov bolo k roku 2020 poškodených 1 645 228 m³ drevnej hmoty, z čoho 120 619 m³ tvoril nespracovaný objem z predchádzajúceho roku. Podiel vetra na abiotických škodlivých činiteľoch predstavoval až 79,9 %. Spracovaných bolo 88,2 % drevnej hmoty.

Obrázok III.19: Poškodenie ihličnatých a listnatých drevín abiotickými činiteľmi (NLC, 2020)

Z biotických škodlivých činiteľov sú najvýznamnejšou skupinou podkôrníky (najmä lykožrút smrekový), ktoré z dlhodobého hľadiska zaznamenali postupný nárast výskytu a škodlivého pôsobenia. Objem kalamitnej hmoty spôsobenej podkôrnym a drevokazným hmyzom v roku 2020 činil 1 730 842 m³. K ďalším škodlivým činiteľom patria fytopatogénne mikroorganizmy (s objemom poškodenia 168 373 m³ drevnej hmoty v roku 2020), hubové ochorenia, listožravý a cicavý hmyz a poľovná zver.

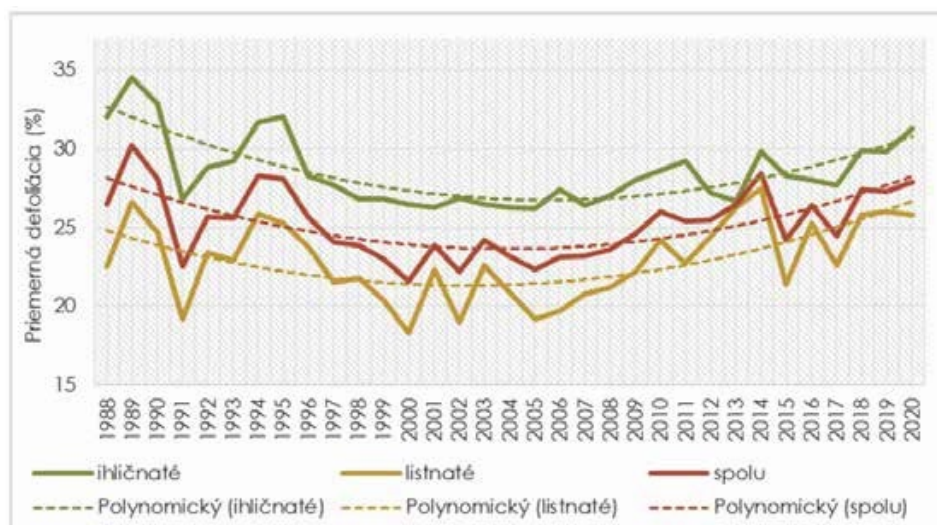

Obrázok III.20: Poškodenie ihličnatých a listnatých drevín biotickými činiteľmi (NLC, 2020)

V roku 2020 bolo antropogénnymi škodlivými činiteľmi poškodených 12 782 m³ drevnej hmoty, z čoho 1 347 m³ tvoril nespracovaný objem z predchádzajúceho roku. Najväčší podiel pripadal na imisie (až 53,2 %) a vysoký podiel zaznamenali aj krádeže dreva (34,8 %).

V roku 2020 bolo v SR zaznamenaných 221 požiarov lesa (o 11 viac ako v roku 2019) na ploche 477 ha, čo bolo najviac od roku 2012. Priama vyčíslená škoda bola 574 550 eur. Medzi najčastejšie príčiny požiarov v lesoch patrili: vypaľovanie trávy a suchých porastov, nezistená príčina, iná nedbalosť a neopatrnosť dospelých, zakladanie ohňov v prírode a úmyselné zapálenie neznámou osobou.

Zdravotný stav lesov Slovenska, charakterizovaný mierou defoliácie (obr. III.21), je nepriaznivý, je dlhodobo horší ako celoeurópsky priemer. V roku 2020 sa zdravotný stav listnatých drevín opäť mierne zlepšil, naopak pri ihličnanoch, ako aj celkovo došlo k jeho zhoršeniu. V rámci jednotlivých druhov drevín je dlhodobo zaznamenaný mierne zlepšujúci sa trend vývoja defoliácie pri jedli, stabilizovaný je pri smreku a zhoršujúci pri borovici, dube, buku a hrabe. Oblasťami s dlhodobo najhorším zdravotným stavom lesov na Slovensku sú Kysuce, Orava a spišsko-tatranská oblasť, čo súvisí s masívnym rozpadom smrekových lesných porastov.

Obrázok III.21: Vývoj priemernej defoliácie drevín ihličnatých, listnatých a spolu

V roku 2020 bol podiel ihličnatých drevín v stupňoch defoliácie 2 – 4, t. j. stredne až silne defoliované a mŕtve stromy, 51,3 %, čo predstavuje zhoršenie oproti roku 2019 o 6 %. Podiel listnatých drevín v uvedených stupňoch defoliácie dosiahol 33,8 % a v porovnaní s rokom 2019 sa znížil o 1 % (obr. III.18). Najmä v poslednej dekáde vidno výrazné výkyvy v defoliácii listnatých aj ihličnatých drevín, ktoré pravdepodobne súvisia s aktuálne meniacou sa klímou. Priemerná defoliácia ihličnatých drevín je vyššia ako pri listnatých drevinách. V roku 2020 dosiahla 31,3 %, čo je najviac za posledných 25 rokov. V roku 2020 bola priemerná defoliácia listnatých drevín 25,8 %.

Z ihličnatých drevín sa defoliácia dlhodobo znižuje pri jedli, stabilizovaná je pri smreku a približne od roku 2005 sa výrazne dlhodobo zhoršuje pri borovici. Pri všetkých najviac zastúpených listnatých drevinách (dub, buk a hrab) má defoliácia rastúci (zhoršujúci) trend. Najviac poškodenou listnatou drevinou je dub.

III.1.1.12. Prírodné hodnoty, chránené územia a biodiverzita

Prírodné hodnoty územia Slovenska charakterizuje podiel a kvalita chránených území. Národnú sústavu chránených území (CHÚ) Slovenska tvorí: 9 národných parkov (NP), 14 chránených krajinných oblastí (CHKO) (obr. III.22) a 1 089 tzv. maloplošných chránených území (tab. III.21). Celková výmera osobitne chránených častí prírody a krajiny v SR klasifikovaných stupňami územnej ochrany (2. – 5. stupeň ochrany) dosiahla v roku 2020 1 147 582 ha (23,4 % z územia SR). Sieť chránených území v SR dopĺňajú územia, ktoré nie sú klasifikované stupňami ochrany, ale sú súčasťou európskej siete chránených území. Do tejto kategórie území patrí 41 vyhlásených chránených vtáčích území (CHVÚ) (obr. III.23) s celkovou výmerou 1 310 287 ha (údaj podľa GIS ŠOP SR) a 20 jaskýň (14 NPP, 6 PP) s vyhláseným ochranným pásmom s celkovou výmerou 3 347 ha. CHVÚ

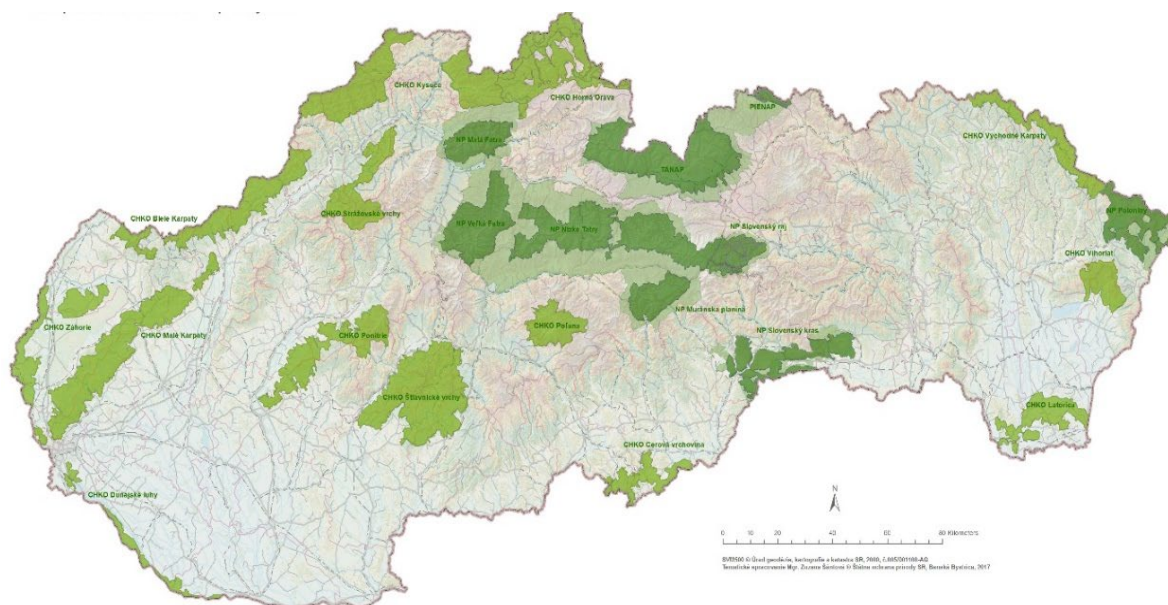
zahŕňajú 22,8 % území poľnohospodárske pozemky 69,7 % lesné pozemky (ŠOP SR, 2021). Do európskej siete chránených území (územia Natura 2000) patria aj územia európskeho významu (ÚEV) (obr. III.21). Vzájomný prekryv ÚEV a CHVÚ predstavuje 31,6 % z ich spoločnej výmery (Správa o stave ŽP, 2020).

Mnohé z území patriacich do sústavy Natura 2000 sa prekrývajú s CHÚ národného významu. Vzájomný prekryv území národnej sústavy CHÚ a území patriacich do európskej siete CHÚ predstavuje 42,3 % z ich spoločnej výmery.

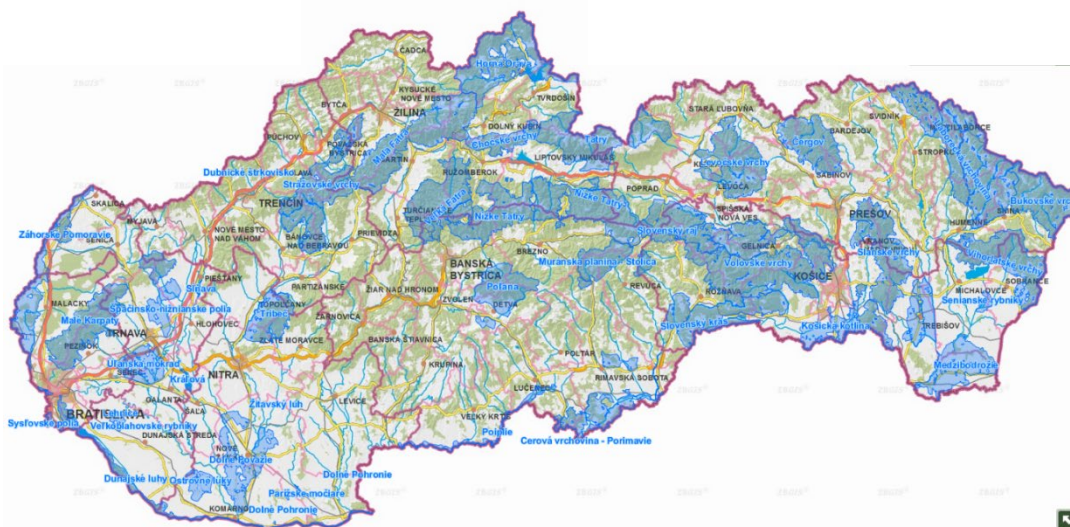
Tabuľka III.21: Rozloha chránených území v SR podľa kategórií CHÚ (ŠOP SR)

Kategória CHÚ		Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)	% z rozlohy SR (vrátane OP)
veľkoplošné CHÚ	Chránené krajinné oblasti	14	522 582	-	10,66
	Národné parky	9	317 541	262 591	11,83
maloplošné CHÚ	Chránené krajinné prvky (CHKP)	1	3	-	>0
	Chránené areály (CHA)	181	11 707	2 425	0,29
	Prírodné rezervácie (PR), vrátane 3 súkromných PR	376	16 338	547	0,34
	Národné prírodné rezervácie (NPR)	202	80 342	2 239	1,68
	Prírodné pamiatky (PP) – bez jaskýň a vodopádov	215	1 521	202	0,04
	Prírodné pamiatky – verejnosti voľne prístupné jaskyne	45	0	31	>0
	Prírodné pamiatky – ostatné vyhlásené jaskyne	9	0	261	0,01
	Národné prírodné pamiatky (NPP) – bez jaskýň a vodopádov	11	59	27	>0
	Národné prírodné pamiatky – jaskyne	44	0	3 055	0,06
	Národné prírodné pamiatky – prírodné vodopády	5	0	0	0

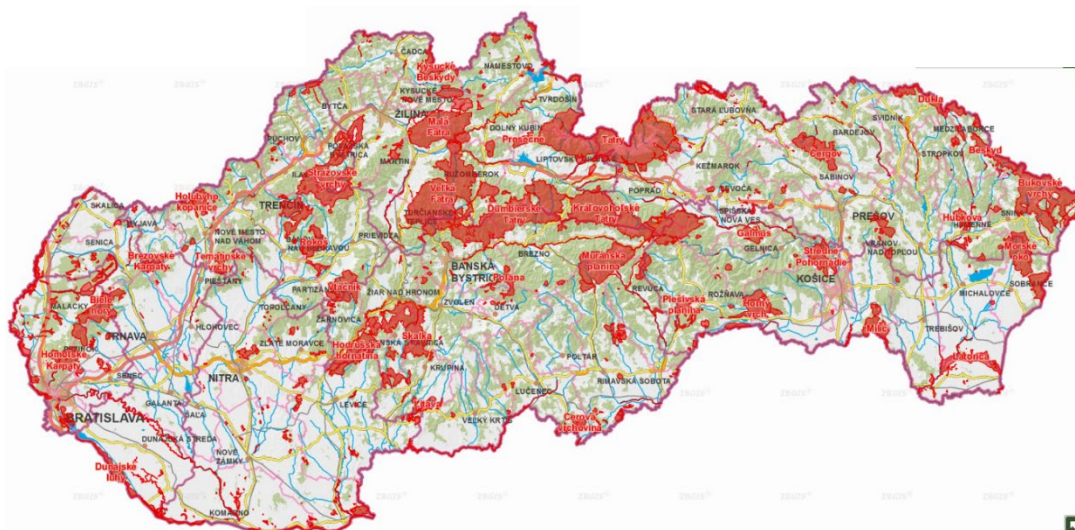
Kvalitatívny stav maloplošných CHÚ je na Slovensku na rôznej úrovni. Z celkovej výmery 118 757 ha MCHÚ je degradovaných 0,2 % MCHÚ, ohrozených je 16,7 % MCHÚ a v optimálnom stave je 83,1 % MCHÚ.

Obrázok III.22: Veľkoplošné chránené územia Slovenska (ŠOP SR, 2017)

Obrázok III.23: Chránené vtáče územia v SR (www.biomonitring.sk)

Obrázok III.24: Územia európskeho významu v SR (webgis.biomonitring.sk)

Na Slovensku je vyhlásených podľa Ramsarského dohovoru (Dohovor o mokradiach majúcih medzinárodný význam) 14 lokalít (tab. III.22). Ide o územia reprezentujúce biotopy vodného vtáctva.

Tabuľka III.22: Zoznam ramsarských lokalít na Slovensku CHÚ (ŠOP SR)

Názov	Rozloha (ha)	Okres
1. Parížske močiare	184	Nové Zámky
2. Šúr	1 136,60	Pezinok
3. Senné - rybníky	425	Michalovce
4. Dunajské luhy	14 488,0	Bratislava II, V, Senec, D. Streda, Komárno
5. Moravské luhy	5 380,00	Bratislava IV, Malacky, Senica, Skalica
6. Latorica	4 404,70	Michalovce, Trebišov
7. Alúvium Rudavy	560	Malacky, Senica
8. Mokrade Turca	750	Martin, Turčianske Teplice
9. Poiplie	410,9	Levice, Veľký Krtíš
10. Mokrade Oravskej kotliny	9 287,00	Námestovo, Tvrdošín
11. Rieka Orava a jej prítoky	865	Dolný Kubín, Tvrdošín

Názov	Rozloha (ha)	Okres
12. Domatica	622	Rožňava
13. Tisa	734,6	Trebišov
14. Jaskyne Demänovskej doliny	1 448,00	Liptovský Mikuláš
Spolu	40 695,8 (0,8 % z územia SR)	

III.1.1.13. Územný systém ekologickej stability

Priestorové rozmiestnenie prvkov územného systému ekologickej stability je prehľadne spracované v dokumentáciách územných systémov ekologickej stability. Pre územie Slovenska je spracovaný Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability Slovenskej republiky (GNÚSES) ako dokument určený pre tvorbu stratégií a koncepcií súvisiacich s ochranou rozmanitosti podmienok a foriem života v štáte. GNÚSES je spracovaný pre v mierkach 1 : 500 000 a 1 : 200 000 a vytvára základný východiskový rámec a stratégiu pre tvorbu dokumentov ÚSES s nižšou hierarchickou úrovňou.

Pre environmentálne hodnotenia zahŕňajúce územie celého Slovenska sú podstatné územné systémy ekologickej stability regionálnej úrovne. Regionálne územné systémy ekologickej stability (RÚSES) sú spracované na mapách v mierke 1 : 50 000 (prípadne aj 1 : 25 000 a 1 : 100 000) pre jednotlivé okresy Slovenska. Od r. 2017 do r. 2021 boli aktualizované dokumentácie RÚSES pre 77 okresov: Banská Štiavnica, Čadca, Detva, Dolný Kubín, Ilava, Levoča, Liptovský Mikuláš, Martin, Michalovce, Poprad, Prešov, Ružomberok, Sobrance, Spišská Nová Ves, Stropkov, Svidník, Trebišov, Trenčín, Turčianske Teplice, Tvrdošín, Zvolen, Žiar nad Hronom, Malacky, Pezinok, Senec, Bratislava - mesto, Dunajská Streda, Galanta, Trnava, Hlohovec, Piešťany, Senica, Skalica, Nitra, Topoľčany, Zlaté Moravce, Šaľa, Komárno, Nové Zámky, Levice, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Bánovce nad Bebravou, Partizánske, Prievidza, Považská Bystrica, Púchov, Námestovo, Bytča, Žilina, Kysucké Nové Mesto, Banská Bystrica, Brezno, Krupina, Žarnovica, Veľký Krtíš, Lučenec, Poltár, Rimavská Sobota, Revúca, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Sabinov, Bardejov, Medzilaborce, Humenné, Snina, Vranov nad Topľou, Rožňava, Gelnica, Košice – mesto, Košice – okolie. V týchto dokumentáciách sú zahrnuté aktuálne zmeny v územiach a zmeny vyplývajúce z aktualizácie právnych predpisov.

Spracovanie dokumentácií RÚSES vo forme digitálnych priestorových údajov predstavuje pre plánovacie procesy a prípravu strategických dokumentov kľúčový podklad zahŕňajúci informácie o prírode a krajine, o požiadavkách na zvyšovanie ekologickej kvality územia a tiež o opatreniach, ktoré súvisia s ochranou a plánovaním krajiny tak, aby sa posilnila celoplošná ochrana prírody a rozvíjala sa biodiverzita.

Územné systémy ekologickej stability sú spracovávané aj na nižšej hierarchickej úrovni, sú to miestne územné systémy ekologickej stability (MÚSES), ktoré detailnejšie rozpracovávajú koncepcie RÚSESov, či už v rámci územného plánovania, alebo v rámci projektov pozemkových úprav. Potenciál týchto dokumentácií nie je plnohodnotne v plánovaní krajiny využívaný. Dokumentácie ÚSES sú v súčasnosti spracovávané v digitálnej forme, priestorový priemet jednotlivých prvkov ekologických sietí je prepojený s databázou (charakteristiky prvkov ÚSES) a v prípade prvkov ÚSES spracovaných v rámci projektov komplexných pozemkových úprav je zrejme aj vysporiadané vlastníctvo parciel, na ktorých sa dané prvky ÚSES nachádzajú.

Dokumentácie ÚSES poskytujú prehľad o biocentrách, biokoridoroch, genofondových lokalitách, interakčných prvkov a ekologicky významných segmentoch krajiny. Prehľad o výsledných počtoch prvkov ÚSES regionálnej úrovne a záberoch územia, ktoré pokrývajú nie je v súčasnosti spracovaný, pretože niektoré aktualizované dokumentácie RÚSES sú v štádiu pripomienkovania.

III.1.1.14. Kultúrne dedičstvo, historické pamiatky a pozoruhodnosti

Svetové dedičstvo predstavuje jedinečnú hodnotu, ktorá je dôležitá pre súčasné a budúce generácie ľudstva. Ochrana svetového dedičstva (kultúrneho, prírodného i zmiešaného) je zabezpečená prijatím Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva na generálnej konferencii UNESCO v Paríži v roku 1972, ktorý SR ratifikovala 15. 11. 1990.

Do Zoznamu svetového prírodného dedičstva sú za SR zapísané dve lokality:

- Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu (spolu s Maďarskom) s rozšírením o Dobšinskú ľadovú jaskyňu a Stratenskú jaskyňu podľa časti nominačného projektu Rokliny Slovenského raja, predloženého 26. 6. 1997
- Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy (zápis v roku 2007) (súčasť sériovej cezhraničnej lokality s Albánskom, Belgickom, Bosnou a Hercegovinou, Bulharskom, Českou republikou, Francúzskom, Chorvátskom, Nemeckom, Poľskom, Rakúskom, Rumunskom, Severným Macedónskom, Slovinskom, Španielskom, Švajčiarskom, Talianskom a Ukrajinou). Na Slovensku ide o lokality – Bukovské vrchy, Havešová, Rožok a Vihorlat (zápis v roku 2007).

Súčasťou zoznamu pamiatok svetového kultúrneho dedičstva UNESCO je aj 5 kultúrnych lokalít:

- Banská Štiavnica s technickými pamiatkami okolia (zápis v roku 1993)
- Levoča, Spišský hrad a kultúrne pamiatky okolia (zápis v roku 1993, rozšírenie v roku 2009)
- Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Vlkolínec (zápis v roku 1993)
- Historické jadro mesta Bardejov (zápis v roku 2000)
- Drevené chrámy v slovenskej časti Karpatského oblúka (zápis v roku 2008)
- Hranice Rímskej ríše – Limes Romanus (západný segment) (zápis v roku 2021).

V roku 2006 prijala Slovenská republika Dohovor UNESCO na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva. Tento krok bol podnetom na zvýšenie záujmu štátnych orgánov o typ tohto dedičstva. V Reprezentatívnom zozname nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva a obsahuje osem prvkov:

- Fujara – hudobný nástroj a jeho hudba (2005, 2008)
- Terchovská muzika (2013)
- Gajdošská kultúra (2015)
- Bábkarstvo na Slovensku a v Čechách (2016)
- Horehronský viachlasný spev (2017)
- Modrotlač (2018)
- Drotárstvo (2019)
- Sokoliarstvo – živé dedičstvo ľudstva (2021).

III.1.1.15. Migračná priepustnosť krajiny a fragmentácia krajiny

Migračné koridory sú v súčasnosti na území Slovenska prerušené antropogénnymi bariérami. Ide najmä o líniové prvky (cesty, rýchlostné cesty, diaľnice, železnice), oplotená a zastavaná územia. V poslednej dekáde sa záujmy ochrany prírody v súvislosti so zvyšujúcim trendom budovania antropogénnych bariér zamerali na vypracovávanie migračných štúdií. Tieto dokumentácie sa zameriavajú na identifikáciu kolíznych bodov a úsekov pre všetky druhy voľne žijúcich organizmov a pri návrhoch budúcich antropogénnych bariér sú navrhnuté opatrenia a aj nové ekologické prvky (ekodukty, zelené mosty, podchody, rybovody), ktoré umožňujú aj po realizácii nových bariérov pôsobiacich antropogénnych objektov migráciu voľne žijúcej zveri.

III.1.1.16. Dopravná infraštruktúra

V rámci územnej súdržnosti regiónov, ktorá je dlhodobo akceptovaná na úrovni EÚ, je potrebné zabezpečiť kvalitné dopravné spojenie jednotlivých hustejšie obývaných oblastí pre umožnenie ďalšieho rozvoja. Z pohľadu rozvoja dopravného sektora Slovenskej republiky sú spomínané fakty významné najmä vo vzťahu k potenciálnym zahraničným investorom. Dôvodom sú okrem iného vysoké požiadavky na infraštruktúrnú dostupnosť, kvalitu dopravnej infraštruktúry a pod., v okolí potenciálnych investícií (priemyselné závody a pod.).

Kľúčovými prvkami dopravnej infraštruktúry v rámci vnútroštátnej i medzinárodnej dopravy sú siete cestnej a železničnej dopravy. Vnútrozemská vodná a letecká doprava sú mierou ich využívania len doplnkovými druhmi dopravy, a to tak v preprave osôb ako aj nákladov.

V roku 2020 bolo na Slovensku 3627 km železničných tratí (tab. III.23), pričom z hľadiska kvality železničnej siete sú kľúčovými ukazovateľmi dvojkolažnosť a stupeň elektrifikácie. Elektrifikované trate na území Slovenska využívajú v podstate dve rozličné elektrizačné systémy (25 kV v západnej a juhozápadnej časti siete a starší trakčný systém s jednosmerným prúdom 3 kV v severnej a východnej časti siete).

Tabuľka III.23: Dĺžka a štruktúra železničnej siete Slovenska (Štatistický úrad SR)

Rok		1990		2000		2020	
		km	% z celk. dĺžky	km	% z celk. dĺžky	km	% z celk. dĺžky
Celková dĺžka tratí		3660	100,0	3662	100,0	3627	100,0
z toho	jednokoľajové	2496	68,2	2492	68,1	2467	68,0
	dvoj- a viackoľajové	1011	27,6	1020	27,9	1015	28,0
	širokorozchodné	102	2,8	100	2,7	99	2,7
	úzkorozchodné	51	1,4	50	1,4	46	1,3
	elektrifikované	1330	36,3	1536	41,9	1585	43,7

Cestná sieť predstavuje v súčasnosti popri sieti železníc jeden z rozhodujúcich prvkov dopravnej infraštruktúry. Jej kvalita, hustota, priestorová konfigurácia a vzájomná prepojenosť medzi jednotlivými jej hierarchickými úrovňami ako aj prepojenosť s inými prvkami dopravnej infraštruktúry sú znakmi, ktoré veľmi výrazne determinujú možnosti socio-ekonomického rozvoja jednotlivých regiónov. Osobitne to platí pre územia, ktoré nedisponujú inými druhmi dopravnej infraštruktúry. V týchto regiónoch predstavuje cestná sieť v podmienkach Slovenska jedinou možnosť dopravnej komunikácie medzi sídlami a hospodárskymi centrami navzájom v rámci regiónu, ako i s okolitými regiónmi. Súčasná štruktúra cestnej siete SR je uvedená v tab. III.24. Najväčší podiel v cestnej sieti Slovenska majú cesty II. a III. triedy a miestne komunikácie.

Tabuľka III.24: Vývoj cestnej infraštruktúry Slovenska – dĺžka siete v km (Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky)

Prvok cestnej siete:	1995	2000	2020
Diaľnice (vrátane privádzačov)	198	296	522
Rýchlostné cesty (vrátane privádzačov)	nedostupný údaj	27	297
cesty I. triedy	3074	3222	3567
cesty II. triedy	3878	3826	3703
cesty III. triedy	10718	10394	10397
Miestne komunikácie	24572	25219	38895

Všetky uvedené cesty majú v celej dĺžke spevnený povrch (v prevažnej miere asfaltový). Diaľnice spolu s cestami I. triedy sú komunikáciami medzinárodného i vnútroštátneho významu a vytvárajú základnú kostru cestnej siete Slovenska. V súčasnej etape je rozvoj siete cestných komunikácií na Slovensku zameraný predovšetkým na rozvoj siete diaľnic a rýchlostných ciest. Tabuľka naznačuje dynamický rast dĺžky siete hlavne v segmente rýchlostných ciest.

Vnútrozemská vodná a letecká doprava v Slovenskej republike hrajú iba doplnkovú úlohu. Dĺžka vodných ciest na území Slovenska dosahuje v súčasnosti približne 250 km, pričom 172 km pripadá na hraničnú rieku Dunaj. Vodná cesta Dunaj (jeden z koridorov základnej siete TEN-T) slúži predovšetkým ako medzinárodná vodná cesta a pre vnútroštátnu prepravu na území Slovenska má len malý význam, predovšetkým pre jeho hraničnú polohu. Na slovensko-rakúskom, ale i slovensko-maďarskom úseku vodnej cesty Dunaj je niekoľko problematických úsekov, ktoré vyžadujú opatrenia na zlepšenie plavebných podmienok.

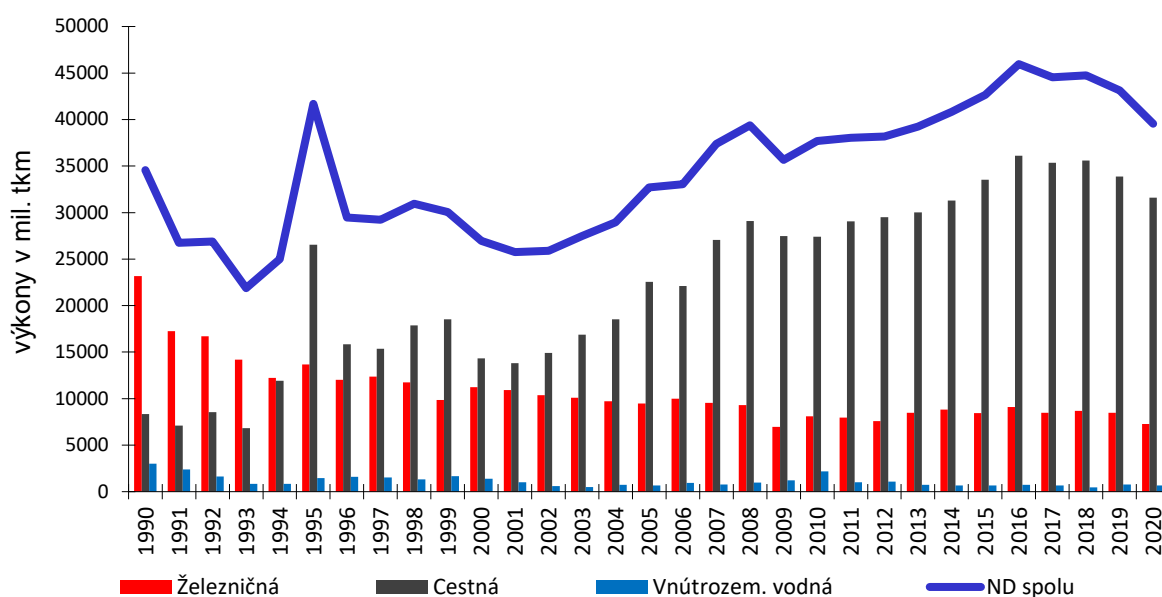
Pokiaľ ide o infraštruktúru leteckej dopravy, na území Slovenska je v súčasnosti v prevádzke 6 verejných letísk s možnosťou medzinárodnej leteckej prevádzky: Bratislava, Košice, Poprad-Tatry, Piešťany, Sliač, Žilina, pričom letiská Bratislava, Košice a Poprad-Tatry sú verejnými medzinárodnými letiskami určenými na nepretržité vybavenie pasažierov cestujúcich do, resp. zo schengenského priestoru. Okrem týchto letísk existuje na Slovensku sieť malých letísk, ktoré sa uplatňujú len malou mierou vo verejnej doprave, slúžia prevažne na hospodárske (hlavne v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve, príležitostne aj pre iné odvetvia) a športovo-rekreačné účely. Osobitné úlohy plnia vojenské letiská.

Pre účely nákladnej dopravy sú významným infraštruktúrnym prvkom terminály kombinovanej (intermodálnej) dopravy. V súčasnosti (k roku 2020) je na Slovensku 8 terminálov. Ich rozmiestnenie, ale i technologické

vybavenie terminálov kombinovanej dopravy patria medzi príčiny zaostávania rozvoja tohto modelu nákladnej dopravy na Slovensku v porovnaní s vyspelejšími krajinami EÚ. Rozloha Slovenska a prepravné vzdialenosti po železnici medzi terminálmi sú dôvodmi, prečo sa kombinovaná doprava u nás využíva predovšetkým v medzinárodnej výmene tovarov.

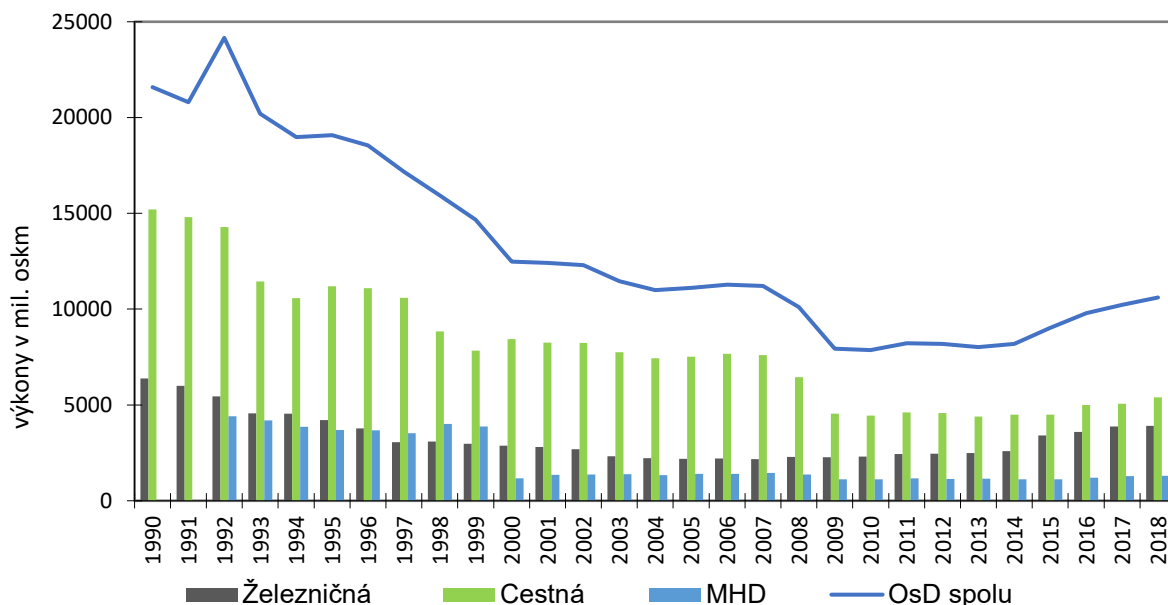
V preprave osôb zastupuje verejná doprava dôležitú sociálnu a environmentálnu úlohu. Verejná osobná doprava predstavuje ekologicky výhodnejšiu a dlhodobo udržateľnú formu mobility v porovnaní s individuálnou automobilovou dopravou. Z pohľadu organizácie verejnej dopravy však v SR pretrvávajú nízka miera integrácie jednotlivých druhov verejnej dopravy. Vzájomná koordinácia cestovných poriadkov železničnej a autobusovej dopravy v regiónoch je nedostatočná. Nesúlad a slabá koordinácia železničných cestovných poriadkov osobnej prepravy a autobusových cestovných poriadkov vyvolávajú dlhodobo zbytočný prekryv (súbeh vlakov a autobusov) a nedostatočnú vzájomnú časovú nadväznosť vlakov a autobusov. V porovnaní s vyspelými krajinami tiež zaostáva proces modernizácie mobilného parku, ale tiež zavádzania alternatívnych druhov pohonu vozidiel (v železničnej i autobusovej doprave). Po roku 2000 prišlo k prerušeniu alebo úplnému ukončeniu prevádzky osobnej vlakovej dopravy na viacerých regionálnych železničných tratiach, čo sa dotklo predovšetkým regiónov v južnej časti západného, stredného a východného Slovenska, z ktorých viaceré patria medzi ekonomicky zaostávajúce.

Ako naznačujú štatistické dáta (obr. III.25), všeobecná konjunktúra slovenskej ekonomiky po roku 2000 priniesla postupný rast dopytu po nákladnej doprave, pričom sa však na tomto náraste podieľa hlavne cestná (kamiónová) doprava. Príčinu treba hľadať v pomalej adaptácii slovenského železničného prepravcu na ekonomický vývoj v strednej Európe, ale tiež v rastúcom dopyte po flexibilnej cestnej doprave zo strany globálnych spoločností, ktoré v strednej Európe prispeli k zmene štruktúry priemyslu smerom najmä k výrobe automobilov a elektrotechniky. Takýto trend je z environmentálneho hľadiska dlhodobo neudržateľný.

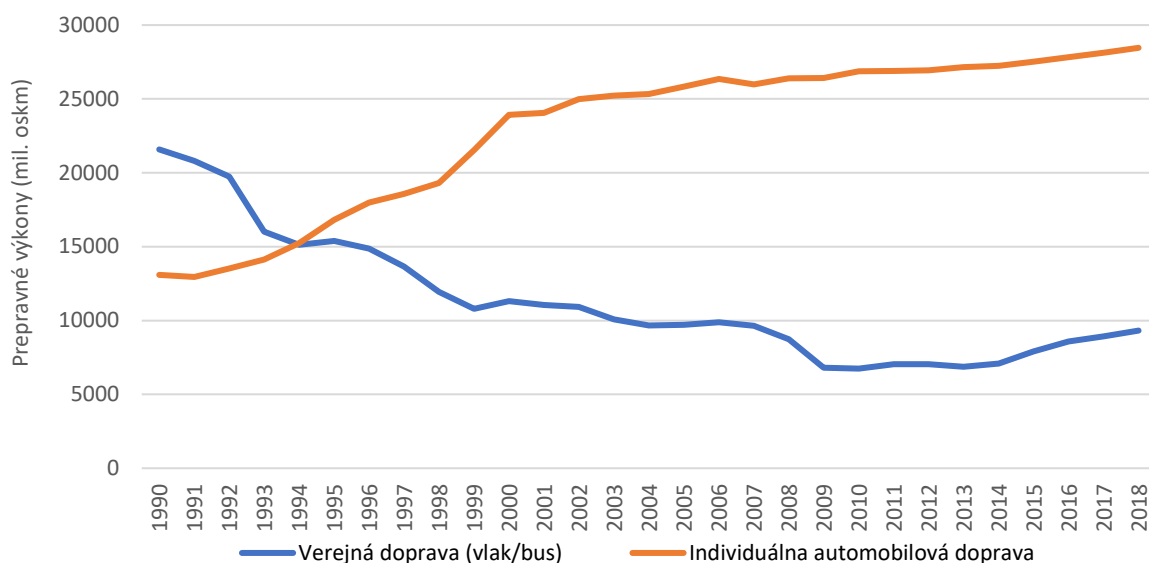
Obrázok III.25: Vývoj výkonov nákladnej dopravy Slovenska (Ministerstvo dopravy a výstavby SR, 2021)

V druhej polovici 20. storočia počet osôb prepravených železničnou dopravou klesal, pričom tento trend pokračoval aj po roku 1990. Naopak v hromadnej cestnej doprave bolo možné v tomto období sledovať dosť výrazný nárast počtu prepravených osôb (obr. III.26, údaje dokumentujúce vývoj cestnej dopravy zachytávajú iba verejnú autobusovú dopravu, bez individuálneho motorizmu). Po roku 1991 začal počet prepravených verejnou autobusovou dopravou klesať, čo súvisí s explóziou individuálnej automobilovej dopravy na Slovensku, ale tiež s narastajúcou nezamestnanosťou, ktorá spôsobila zmeny vo vzťahoch medzi miestom pracovných príležitostí a zdrojom pracovných síl, čo sa prakticky prejavilo znižovaním dochádzky za prácou. S nárastom podielu nezamestnaných občanov klesal dopyt po preprave do zamestnania, ale aj po prepravách realizovaných na účely spoločenského a kultúrneho života, čo bolo tiež jednou s príčin poklesu ukazovateľa počtu prepravených osôb autobusovou i železničnou dopravou.

Obrázok III.26: Vývoj výkonov verejnej osobnej dopravy SR (Ministerstvo dopravy a výstavby SR) (Pozn.: údaje o MHD za roky 1990 a 1991 nie sú dostupné)

Z obrázku III.26 vyplýva, že podiel železničnej dopravy na verejnej preprave osôb je dlhodobo nižší ako podiel cestnej dopravy. Preprava po železnici má však stále relatívne veľký význam v preprave cestujúcich na veľké vzdialenosti. Pre porovnanie: v roku 2002 bola priemerná prepravná vzdialenosť osobnej železničnej dopravy 45 km (v roku 2017 to bolo 52 km), vo verejnej cestnej doprave len 15,3 km v roku 2002 a 21 km v roku 2017. Autobusová doprava s krátkou priemernou cestovnou vzdialenosťou sa aj naďalej významnejšie (v porovnaní s vlakovou dopravou) podieľa na realizácii hromadnej prímestskej dopravy. Od polovice 90. rokov však v preprave osôb dominuje doprava osobnými automobilmi (obr. III.27). Počet evidovaných osobných vozidiel narástol spolu s postupným prijímaním západného štýlu života, s ktorým je úzko spojené vlastníctvo a užívanie osobného automobilu, a tiež s rozvojom súkromno-podnikateľského sektora (tab. III.25). Výraznejšie presadenie udržateľného spôsobu využívania osobného automobilu formou car-poolingu alebo car-sharingu, resp. e-car-sharingu je zatiaľ málo úspešné, podobne nízka je miera podielu automobilov s alternatívnym pohonom.

Obrázok III.27: Výkony pozemnej verejnej prepravy osôb (cestná a železničná doprava) v porovnaní s individuálnym motorizmom na území SR (Ministerstvo dopravy a výstavby SR)

Tabuľka III.25: Vývoj počtu registrovaných motorových vozidiel na Slovensku (Ministerstvo dopravy a výstavby SR)

Rok	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Počet motorových vozidiel* (tis.)	1527	1498	1752	1801	2339	2844	3350
z toho: osobné automobily (tis.)	876	1016	1274	1304	1669	2035	2440

* od roku 1995 bez malých motocyklov

III.1.1.17. Hlukové pomery

Problematiku ochrany zdravia obyvateľstva pred nepriaznivými účinkami hluku a vibrácií upravuje zákon č. 2/2005 Z. z. o posudzovaní a kontrole hluku vo vonkajšom prostredí v znení neskorších predpisov. Na uvedený zákon nadväzuje nariadenie vlády SR č. 43/2005 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o strategických hlukových mapách a akčných plánoch ochrany pred hlukom. Nasledujúce údaje a informácie o strategických hlukových mapách sú prevzaté z informačného portálu MŽP SR (www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=521).

V roku 2016 boli vypracované strategické hlukové mapy pre vybrané úseky železničných dráh, na ktorých bola intenzita pohybov vlakových súprav vyššia ako 30 tis. pohybov za rok. Územie bolo rozdelené do šiestich súvislých celkov s počtom 393 234 obyvateľov, čo predstavuje približne 7,2 % celkového počtu obyvateľov. V tom istom roku boli spracované aj strategické hlukové mapy pre vybrané úseky ciest II. a III. triedy, ciest, ktoré sú v správe Regionálnych ciest Bratislava. V okolí sledovaných úsekov ciest v skúmanom období žilo cca 2 000 obyvateľov v zóne s prekročenou akčnou hodnotou hlukového indikátora L_{dvn} a približne 1 100 obyvateľov s prekročenou akčnou hodnotou hlukového indikátora L_{noc} .

Na základe vyhodnotenia konfliktných plánov v roku 2011 na úsekoch ciest I. triedy v správe Slovenskej správy ciest žilo 84 700 obyvateľov v zóne s prekročenou akčnou hodnotou $L_{dvn} = 60$ dB, 108 400 obyvateľov s prekročenou akčnou hodnotou $L_{noc} = 50$ dB, 43 600 obyvateľov s prekročenou akčnou hodnotou $L_{dvn} = 65$ dB a 60 300 obyvateľov s prekročenou akčnou hodnotou $L_{noc} = 55$ dB. Podobné vyhodnotenie bolo spracované aj pre diaľnice. V okolí diaľnic a rýchlostných komunikácií v správe Národnej diaľničnej spoločnosti a. s. žilo v r. 2011 16 900 obyvateľov v zóne s prekročenou akčnou hodnotou $L_{dvn} = 60$ dB, 31 700 obyvateľov v zóne s prekročenou akčnou hodnotou $L_{noc} = 50$ dB, 3 800 obyvateľov v zóne s prekročenou akčnou hodnotou $L_{dvn} = 65$ dB a 6 700 obyvateľov v zóne s prekročenou akčnou hodnotou $L_{noc} = 55$ dB.

Na základe hodnotenia konfliktných plánov v roku 2011 v Bratislavskej aglomerácii z celkového počtu 494 546 obyvateľov žilo 64 000 obyvateľov v bytoch s prekročenou akčnou hodnotou $L_{dvn} = 65$ dB z dopravy po pozemných komunikáciách, 23 900 obyvateľov z dopravy na železnici a 200 obyvateľov z dopravy na letisku M. R. Štefánika. Prekročenou akčnou hodnotou $L_{noc} = 55$ dB z dopravy po pozemných komunikáciách bolo ovplyvnených 50 800 obyvateľov, 34 900 obyvateľov bolo ovplyvnených hlukom zo železničnej dopravy a leteckou dopravou neboli exponovaní žiadni obyvatelia.

Na základe vyhodnotenia konfliktných plánov v roku 2011 v Košickej aglomerácii z celkového počtu 231 917 obyvateľov žilo 16 300 obyvateľov v zóne s prekročenou akčnou hodnotou $L_{dvn} = 65$ dB z dopravy po pozemných komunikáciách a 2 000 obyvateľov v zóne ovplyvnenej hlukom z dopravy na železnici. S prekročenou akčnou hodnotou $L_{noc} = 55$ dB z dopravy po pozemných komunikáciách bolo ovplyvnených 16 700 obyvateľov a zo železničnej dopravy to bolo 4 400 obyvateľov.

Na úsekoch diaľnic, rýchlostných ciest a ciest I. triedy, ktoré sú v správe NDS a.s. bolo identifikovaných 20 problémových miest. Výstavbou protihlukových stien sa minimalizuje hluková záťaž obyvateľstva. Celková dĺžka protihlukových stien v roku 2020 v cestnej doprave mala 180 151 m a v železničnej doprave 64 099 m.

III.1.1.18. Odpady a obehové hospodárstvo

Súčasný lineárny ekonomický model spôsobuje rozsiahle environmentálne a zdravotné riziká, vedie k zvyšovaniu emisií skleníkových plynov, plytvaniu, urýchľuje znižovanie biodiverzity, vyčerpáva surovinové zdroje a vedie k vytváraniu nespravodlivej spoločnosti. Zelené hospodárstvo predstavuje alternatívu na zmenu. Rast príjmov a zamestnanosti je v ňom zabezpečovaný investíciami, ktoré znižujú emisie uhlíka, celkové znečistenie ovzdušia a vody, zvyšujú efektívnejšie využívanie energie a surovinových zdrojov, zabraňujú strate biodiverzity a ekosystémových služieb. V rámci zeleného hospodárstva sa prechádza od lineárneho modelu, kedy sa produkty po použití stávajú odpadom na skládkach alebo končia v spaľovniach, na obehový, v ktorom

sa zdroje využívajú efektívne s dôrazom na opätovné použitie a recykláciu a v duchu predchádzania vzniku odpadu.

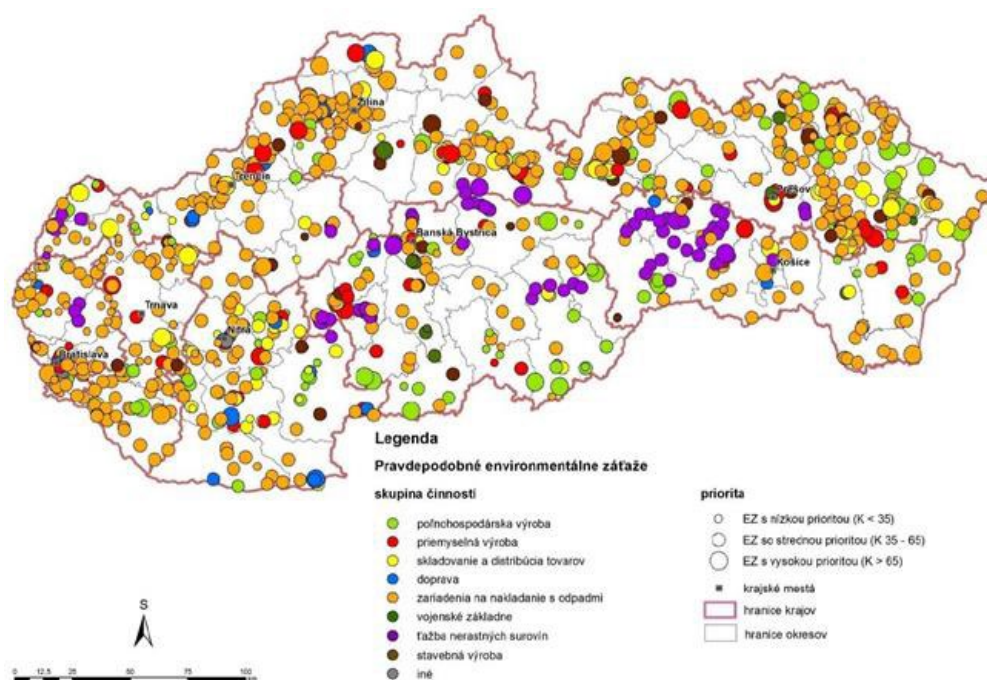
V roku 2016 počas slovenského predsedníctva v Rade EÚ Ministerstvo životného prostredia SR odštartovalo tzv. bratislavský proces prechodu na zelené hospodárstvo. Prechod na obehové hospodárstvo definuje ako jednu zo strategických priorít aj Stratégia Environmentálnej politiky do roku 2030. V oblasti legislatívy v súčasnosti MŽP SR nastavuje dôležité aspekty fungovania odpadového hospodárstva. Zmeniť spotrebné a výrobné vzorce sa usilujeme aj využitím ekonomických nástrojov vrátane posilnenia zeleného verejného obstarávania. Otázka prechodu na zelené obehové hospodárstvo je však komplexnou problematikou, v ktorej kľúčom k úspechu je intenzívne zapojenie všetkých aktérov spoločnosti, tak štátnej a verejnej správy ako aj partnerov z biznis sféry, akademickej obce, občianskej spoločnosti.

III.1.1.19. Environmentálne záťaž

Zhromažďovanie údajov a poskytovanie informácií o environmentálnych záťažach (EZ) na území SR zabezpečuje Informačný systém environmentálnych záťaží (IS EZ). Základné obsahové časti IS EZ stanovuje § 46a vyhlášky č. 51/2008 Z. z., sú to: Štátny program sanácie environmentálnych záťaží, Register dokumentov environmentálnych záťaží a Register environmentálnych záťaží.

Na konci roka 2020 bolo v IS EZ evidovaných 1 817 lokalít (2 052 registračných listov, nakoľko niektoré lokality sú začlenené v dvoch častiach registra). V registri časť A (pravdepodobné environmentálne záťaž, obr. III.28) bolo 929 lokalít, v registri časť B (environmentálne záťaž) bolo 310 lokalít, v registri časť C (sanované a rekultivované lokality) bolo 813 lokalít, pričom v registri časti A a súčasne v registri časti C bolo 114 lokalít, v registri časti B a súčasne v registri časti C bolo 121 lokalít. Z hľadiska rizikovosti bolo 154 potvrdených environmentálnych záťaží klasifikovaných ako záťaž s najvyššou prioritou riešenia, 122 so strednou a 34 s nízkou prioritou.

V súlade s cieľom Envirostratégie 2030 (MŽP SR, 2020) vyvíja Slovensko úsilie na odstránenie environmentálnych záťaží s najvyššou prioritou. V roku 2020 boli realizované sanácie 22 lokalít s vysokou prioritou. Z tohto počtu 3 boli ukončené a na 19 lokalitách sanácia pokračuje. 17 z nich bolo financované prostredníctvom OP KŽP, 1 sanácia zo štátneho rozpočtu a 4 sanácie boli financované súkromným sektorom. Sanácie s podporou OP KŽP prebiehali aj na 3 lokalitách so strednou prioritou riešenia a jednu lokalitu s nízkou prioritou riešenia riešil súkromný sektor. (MŽP SR, 2021b)

Obrázok III.28: Pravdepodobné environmentálne záťaž evidované v IS EZ, REZ – časť A (MŽP SR, 2021b)

Najväčší podiel (53 %) na vzniku pravdepodobných environmentálnych záťaží (PEZ) evidovaných v registri A majú zariadenia na nakladanie s odpadmi, pričom najväčší podiel tvoria skládky (úložiská) komunálneho odpadu (87 %). V rámci skupín činností, ktoré sa podieľajú na vzniku PEZ, predstavuje 13 % poľnohospodárska výroba a 9 % priemyselná výroba a skladovanie a distribúcia tovarov.

Podľa údajov v registri B majú na vzniku EZ 33 % podiel zariadenia na nakladanie s odpadmi, ktoré predstavujú najmä skládky komunálneho odpadu (44 %), za nimi nasledujú úložiska priemyselného odpadu (28 %) a odkaliská s 15 % podielom.

Celkový finančný odhad výdavkov na riešenie problematiky EZ do roku 2027 je uvedený v tabuľke III.26.

Tabuľka III.26: Odhadované celkové finančné výdavky na riešenie problematiky EZ do roku 2027 (MŽP SR, 2021b)

Číslo	Aktivita	Suma/€
1	Podporné aktivity – vzdelávanie a práca s verejnosťou v oblasti EZ	3,20 mil.
2	Podporné aktivity – veda a výskum v oblasti EZ	53,32 mil.
3	Geologický prieskum PEZ (vo vzťahu k Tab. 35 strategického dokumentu)	OP KŽP: 7,26 mil. 11,42 mil.
4	Odhad výdavkov na podrobný prieskum EZ na vybraných lokalitách	9,00 mil.
5	Sanácia lokalít, ktorých geologický prieskum bol ukončený	533,25 mil.
6	Odhad výdavkov na sanáciu vybraných lokalít (vo vzťahu k Tab. 38 strateg. dokumentu)	nestanovené
7	Monitorovanie EZ	18,6 mil.
SPOLU		636,05 mil.

Pozn.: p oložku č. 6 v Tabuľke 39 stratégie nie je možné vyčíslieť, vzhľadom na neúplnosť informácií týkajúcich sa niektorých lokalít.

V tabuľke č. III.26 nie sú zahrnuté potreby sanácie areálu Bratislava – Nové Mesto – CHZJD a lokality Poša – odkalisko Chemka Strážske a aj ďalšie lokality. Odhadovaná suma sanácie celého areálu Bratislava – Nové Mesto CHZJD je na úrovni 350 až 500 mil. eur. Zdrojmi krytia finančných výdavkov potrebných na riešenie problematiky EZ predstavujú fondy EÚ (kohézny fond), štátny rozpočet, Environmentálny fond a vlatné zdroje právnych subjektov s účasťou štátu.

III.1.2. Pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať

Nulový variant predstavuje stav, ktorý by nastal v prípade, ak by nedošlo k schváleniu a realizácii strategického dokumentu. Pri hodnotení nulového variantu zohľadňujeme pravdepodobný vývoj a očakávané trendy vývoja v každej riešenej oblasti. Pravdepodobný vývoj nerealizácie Programu Slovensko pre ciele politik 1, 2, 3 a 5 hodnotíme na úrovni navrhovaných opatrení pre špecifické ciele. Pravdepodobný vývoj pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu hodnotíme na úrovni opatrení navrhovaných pre jednotlivé piliere. Nulový variant pre cieľ politiky 4 hodnotíme na úrovni navrhovaných priorit¹³, ku ktorým sú priradené špecifické ciele (tab. III.27).

Tabuľka III.27: Vyhodnotenie nulového variantu (nerealizácie Programu Slovensko) pre ciele politik 1, 2, 3, 4 a 5 a špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu

CIEĽ POLITIKY 1 Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT		
Špecifický cieľ	Opatrenie	Vplyv nulového variantu (nerealizácie opatrení)
RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií	1.1.1. Podpora medzisektorovej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch	<p>Nerealizácia opatrenia 1.1.1 by mala výrazné dopady prvotného charakteru – priamo na oblasť výskumu, vývoja a inovácií, druhotného charakteru na rozvoj odvetví využívajúcich riešenia a výsledky výskumných, vývojových a inovačných aktivít – teda na podnikateľskú sféru a v neposlednom rade na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nízka pripravenosť riešení založených na vede a výskumu pre využitie v praxi. Nedostatok aplikovateľných výsledkov pre využitie v praxi. Nízka motivácia pracovníkov vedy a výskumu a ich odchod do krajín s vyššou mierou medzisektorovej spolupráce. Nedostatočná spolupráca pracovísk výskumu a vývoja s praxou. Nižšia orientácia pracovníkov výskumu a vývoja na potreby praxe. Nízke zapojenie komerčných inštitúcií do definovania obsahu vedecko-výskumných aktivít a úloh. Pravdepodobný negatívny vplyv na nedostatok inovácií s priaznivejším dopadom na životné prostredie, ktoré špecificky vyžadujú medzisektorový prístup. Pravdepodobný ekonomický rozvoj sektorov s vyššou záťažou na životné prostredie. Negatívny druhotný dopad na ekonomiku v oblasti inovácií, start-upov, scale-upov a podnikov s globálnou perspektívou, resp. vysokou pridanou hodnotou, unicornov atď. Ďalšie rozdrobenie inovačného snaženia medzi jednotlivé sektory a tým neschopnosť naplniť SMART stratégie.
	1.1.2. Podpora ľudských zdrojov v oblasti výskumu, vývoja a inovácií	<p>Nerealizácia opatrenia 1.1.2 by mala výrazné dopady prvotného charakteru – priamo na oblasť výskumu, vývoja a inovácií, zároveň by postihla aj rozvoj vyšších vzdelávacích inštitúcií a to najmä univerzít, dopady druhotného charakteru na rozvoj odvetví využívajúce riešenia a výsledky výskumných vývojových a inovačných aktivít – teda na podnikateľskú sféru a v neposlednom rade na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> Brain-drain – únik najkvalitnejších ľudských zdrojov do krajín s vyššou mierou podpory.

¹³ Cieľ politiky 4 má inú štruktúru ako ostatné ciele politik Programu Slovensko. V politickom ciele 4 nie sú pre jednotlivé špecifické ciele uvedené konkrétnejšie opatrenia.

		<ul style="list-style-type: none"> • Ďalšie zvyšovanie rozdielu medzi kvalitou vedecko-výskumných inštitúcií medzi poprednými krajinami EÚ a Slovenskom. • Špecificky trvale sa znižujúca kvalita univerzít z pohľadu kapacít úspešných výskumných pracovníkov pôsobiach vo výuke. • Nižšia kapacita ľudských zdrojov v oblasti generovania inovácií využiteľných praxou. • Nižšia možnosť podporiť definovaním kritérií špecifické výskumné, vývojové a inovačné aktivity s pozitívnym dopadom na životné prostredie, resp. znižujúce negatívne dopady na životné prostredie. • Celkový negatívny dopad na kvalitu života najmä znižovaním motivácie mladej generácie a ochoty zapájať sa do výskumných a inovačných aktivít. • Znižovanie medzinárodnej prestíže slovenskej vedy, výskumu a inovácií. • Nižšia možnosť zapojenia sa do medzinárodnej spolupráce a projektov. • Druhotný dopad na ekonomický rozvoj sektorov s vyššou záťažou na životné prostredie. • Nevyužitie možnosti špecializácie regiónov v zmysle SMART stratégií a v jednotlivých regiónov napĺňanie RIS – regionálnych inovačných stratégií.
	1.1.3. Podpora medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií	<p>Nerealizácia opatrenia 1.1.3 by mala výrazné dopady prvotného charakteru – priamo na oblasť výskumu, vývoja a inovácií, zároveň by postihla aj rozvoj vyšších vzdelávacích inštitúcií a to najmä univerzít, dopady druhotného charakteru na rozvoj odvetví využívajúcich riešenia a výsledky výskumných vývojových a inovačných aktivít – teda na podnikateľskú sféru a v neposlednom rade na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ďalšie znižovanie schopností a možností zapojenia sa slovenských inštitúcií do medzinárodnej vedy, výskumu, vývoja a inovácií. • Nedostatočné využitie disponibilných komunitárnych zdrojov EÚ slovenskými inštitúciami. • Nedostupnosť zdrojov na kofinancovanie projektov financovaných z komunitárnych zdrojov, ktoré to vyžadujú. • Znižovanie medzinárodnej prestíže slovenských výskumných vývojových a vzdelávacích inštitúcií. • Zvyšovanie rozdielu medzi vyspelými krajinami EÚ a Slovenskom v rozvoji inovatívnych zámerov a v neposlednom rade takých ekonomických aktivít, ktoré v zmysle podnikateľskej kultúry majú nižší dopad na životné prostredie a majú priaznivé socio-ekonomické dopady. • Menšie využívanie technologického transferu s cieľom ekonomického rozvoja a rozvoja inovácií. • Celkovo negatívny dopad na ekonomické aktivity v zmysle ich trvalej udržateľnosti, globálnych dopadov, nižšieho ohrozenia rýchlo sa rozvíjajúcimi ekonomikami (najmä ázijskými). • Negatívny dopad na rozvoj ľudských zdrojov v zmysle zaostávania za ekonomickou kultúrou a kultúrou spolupráce vo vyspelých krajinách EÚ. • Slabnúca schopnosť aplikovať osvedčené technologické riešenia vyspelých krajín z nižšími dopadmi na životné prostredie.
	1.1.4. Podpora optimalizácie, rozvoja a modernizácie výskumnej infraštruktúry	<p>Nerealizácia opatrenia 1.1.4 Podpora optimalizácie, rozvoja a modernizácie výskumnej infraštruktúry by mala výrazné dopady prvotného charakteru – priamo na oblasť výskumu, vývoja a inovácií, zároveň by postihla aj rozvoj vyšších vzdelávacích inštitúcií a to najmä univerzít, dopady druhotného charakteru na rozvoj odvetví využívajúcich riešenia a výsledky výskumných vývojových a inovačných aktivít – teda na podnikateľskú sféru a v neposlednom rade na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatok modernej výskumnej infraštruktúry pre medzinárodnú spoluprácu, výskum a vývoj riešení využiteľných v praxi.

		<ul style="list-style-type: none"> • Nemožnosť realizácie veľkej časti riešení a inovácií a ich dopracovanie do takej úrovne TRL, aby boli využiteľné praxou a ďalej financovateľné komerčnými metódami. • Živelné obnovovanie výskumnej infraštruktúry bez rešpektovania SMART stratégie, prípadne RIS v jednotlivých regiónoch. • Nižšia možnosť koordinácie obnovovania infraštruktúry medzi jednotlivými výskumnými a vývojovými pracoviskami. • Nemožnosť zaobstarania najdrahších zariadení z dôvodu fragmentácie zdrojov. • Potreba migrácie najkvalifikovanejších ľudských zdrojov za infraštruktúrou do iných krajín a následný brain-drain.
RSO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy	1.2.1. Podpora v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie	<p>Nerealizácia opatrenia 1.2.1 Podpora v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie by mala výrazné dopady prvotného charakteru – priamo na občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy v oblasti ďalšieho vývoja a aplikácie technológií a inovácií. Zároveň by postihla aj celkový rozvoj a rast konkurencieschopnosti ekonomiky Slovenska, dopady druhotného charakteru na rozvoj odvetví využívajúcich riešenia a výsledky výskumných vývojových a inovačných aktivít v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie – teda na verejnú a podnikateľskú sféru, čo sa priamo prejavuje v dostupnosti kvalitnejších a sofistikovanejších produktov a služieb a v neposlednom rade to má vplyv na kvalitu života a životné prostredie ako také. Dôležitým dopadom v prípade nerealizácie opatrenia je aj zanedbanie oblasti kybernetickej bezpečnosti. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatočné využitie moderných informačných a digitálnych technológií využiteľných v praxi (platí pre sektor firiem a verejnej správy). • Nevyužitie možnosti spracovania veľkého množstva dát. • Energetické straty v dôsledku nedostatočnej implementácie inteligentných systémov. • Stagnácia/strata kybernetickej bezpečnosti. • Riziko zväčšovania regionálnej disparity. • Nízka hodnota kofinancovania Európskych projektov (Digital Europe Programme, Horizon Europe, Seal of Excellence, Important Projects of Common European Interest - IPCEI, ...) – nedostatočná alokácia národných zdrojov. • Obmedzenie vzniku a fungovania nových business modelov. • Obmedzenie modernizácie a automatizácie poskytovania verejných služieb. • Narastanie zaostávania za vyspelými štátmi v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie. <p>Situáciu na Slovensku by mohlo zlepšiť zviditeľnenie benefitov digitalizácie a masívne investície do informatizácie a digitálnej transformácie slovenskej ekonomiky a nespoliehanie sa len na projekty Horizon Europe a European Digital Innovation Hubs – EDIH.</p>
	1.2.2. Podpora budovania inteligentných miest a regiónov	<p>Nerealizácia opatrenia 1.2.2 Podpora budovania inteligentných miest a regiónov by mala výrazné dopady prvotného charakteru – priamo na občanov, podniky, výskumné organizácie a miestne orgány verejnej správy v oblasti ďalšieho vývoja a aplikácie inovatívnych technológií, netechnologických riešení a inteligentného riadenia v mestách a regiónoch. Zároveň by postihla aj celkový rozvoj miest a regiónov Slovenska, čo sa priamo prejavuje v dostupnosti kvalitnejších a sofistikovanejších služieb poskytovaných na úrovni miest a regiónov a má to podstatný vplyv na kvalitu života a životné prostredie. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stagnácia rozvoja inteligentného riadenia miest a regiónov. • Zaostávanie technickej infraštruktúry a inteligentných technológií v mestách a regiónoch (pri poskytovaní

		<p>administratívnych, sociálnych, zdravotných, dopravných a iných služieb).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostačené využitie generovaných dát na účely skvalitňovania a generovania nových služieb. • Zväčšovanie regionálnych disparít.
RSO1.3 Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP, a to aj produktívnymi investíciami	1.3.1. Podpora malého a stredného podnikania	<p>Nerealizácia opatrenia 1.3.1 by mala výrazné dopady primárneho charakteru – priamo na podniky, najmä v oblasti ďalšieho rozvoja a aplikácie najnovších technológií a inovácií. Zároveň by postihla aj celkový rozvoj a rast konkurencieschopnosti ekonomiky Slovenska, čo sa priamo prejavuje v tvorbe pridanej hodnoty, zamestnanosti a v neposlednom rade v dostupnosti kvalitnejších a sofistikovanejších produktov a služieb. Nepochybne to má to má vplyv aj na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zníženie inovačnej výkonnosti malých a stredných podnikov (MSP). • Zníženie prístupu MSP k zdrojom financovania. • Zníženie prístupu MSP k najnovším technológiám a inovatívnym podporným službám. • Zvýšenie nezamestnanosti. • Zníženie HDP a celkovej výkonnosti národného hospodárstva. • Zvýšenie zadlženosti štátu.
	1.3.2. Internacionalizácia malého a stredného podnikania	<p>Nerealizácia opatrenia 1.3.2 by mala výrazné dopady primárneho charakteru – priamo na podniky, najmä v oblasti medzinárodnej spolupráce a ďalšieho rozvoja a aplikácie najnovších technológií a inovácií. Zároveň by postihla aj celkový rozvoj a rast konkurencieschopnosti ekonomiky Slovenska, čo sa priamo prejavuje v tvorbe pridanej hodnoty, zamestnanosti a v neposlednom rade v dostupnosti kvalitnejších a sofistikovanejších produktov a služieb. Nepochybne to má to má vplyv aj na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obmedzenie možnosti účasti MSP na medzinárodných prezentačných podujatiach, obchodných misiách, brokerage eventoch a konferenciách. • Zníženie prístupu MSP k najnovším technológiám a inovatívnym podporným službám. • Zníženie exportnej výkonnosti. • Zhoršenie obchodnej bilancie štátu. • Zvyšovanie zadlženosti štátu.
	1.3.3. Podpora sieťovania podnikateľských subjektov	<p>Nerealizácia opatrenia 1.3.3 by mala výrazné dopady primárneho charakteru – priamo na podniky, najmä v oblasti sieťovania a ďalšieho rozvoja a aplikácie najnovších technológií a inovácií. Zároveň by postihla aj celkový rozvoj a rast konkurencieschopnosti ekonomiky Slovenska, čo sa priamo prejavuje v tvorbe pridanej hodnoty, zamestnanosti a v neposlednom rade v dostupnosti kvalitnejších a sofistikovanejších produktov a služieb. Nepochybne to má to má vplyv aj na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zníženie/stagnácia podpory klastrov na Slovensku. • Zníženie synergického efektu zo spolupráce MSP. • Spomalenie rastu sektora MSP.
RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a	1.4.1. Zručnosti pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít pre RIS3	<p>Nerealizácia opatrenia 1.4.1 by mala výrazné dopady primárneho charakteru – priamo na podniky, najmä v oblasti rastu konkurencieschopnosti a ďalšieho rozvoja firiem na Slovensku najmä v dôsledku stagnácie a poklesu ponuky profesionálne pripravenej pracovnej sily. To by následne postihlo aj celkový rozvoj a rast konkurencieschopnosti ekonomiky Slovenska, čo sa priamo prejavuje v tvorbe pridanej hodnoty, zamestnanosti a v neposlednom rade v dostupnosti kvalitnejších a sofistikovanejších produktov a služieb. Nepochybne to má to má vplyv aj na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p>

<p>podnikanie</p>	<p>1.4.2. Digitálne zručnosti prispôsobené doménam RIS3 a potrebám priemyselnej a zelenej transformácie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatočná ponuka kvalifikovanej pracovnej sily. • Nevyužitie výskumného potenciálu škôl v nadväznosti na dopyty z podnikovej praxe. • Spomalenie rozvoja ľudských zdrojov potrebných na realizáciu priorít Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky (RIS3). • Spomalenie rastu národného hospodárstva. <p>Nerealizácia opatrenia 1.4.2 by mala výrazné dopady prvotného charakteru – priamo na podniky a organizácie verejnej správy v oblasti ďalšieho vývoja a aplikácie technológií a inovácií v oblasti digitálnej transformácie a zelenej transformácie. Nerealizovanie opatrenia by znamenalo stagnáciu inovačnej schopnosti vo všetkých aspektoch – od vzdelávania pracovnej sily, využívania celoeurópskych interoperabilných služieb, využívanie inovatívnych technológií a digitálnych riešení, finančnej podpory a medzinárodnej spolupráce podnikov a organizácií verejnej správy. To by postihlo aj celkový rozvoj a rast konkurencieschopnosti ekonomiky Slovenska, dopady druhotného charakteru na rozvoj odvetví využívajúcich riešenia a výsledky výskumných vývojových a inovačných aktivít v oblasti informatizácie, digitálnej a zelenej transformácie, – teda na verejnú a podnikateľskú sféru, čo sa priamo prejavuje v dostupnosti kvalitnejších a sofistikovanejších produktov a služieb a v neposlednom rade to má vplyv na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spomalenie rozvoja ľudských zdrojov potrebných na realizáciu domén RIS3. • Nedostatočné využitie moderných informačných a digitálnych technológií využiteľných v praxi (platí pre sektor firiem a verejnej správy). • Nízka hodnota kofinancovania Európskych projektov (Digital Europe Programme, Horizon Europe, Seal of Excellence, IPCEI, ...) – nedostatočná alokácia národných zdrojov. • Obmedzenie modernizácie a automatizácie poskytovania verejných služieb. • Narastanie zaostávania za vyspelými štátmi v oblasti informatizácie, digitálnej a zelenej transformácie. • Spomalenie rastu národného hospodárstva.
<p>RSO1.5 Zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti</p>	<p>1.5.1. Podpora digitálnej pripojiteľnosti</p>	<p>Nerealizácia opatrenia 1.5.1 by znamenala výrazné dopady prvotného charakteru – priamo na poskytovateľov telekomunikačných služieb, domácnosti, podniky a organizácie verejnej správy v oblasti ďalšieho poskytovania a skvalitňovania širokopásmového pripojenia s vysokou kapacitou dát. Nerealizovanie opatrenia by znamenalo stagnáciu rozvoja infraštruktúry – vysokokapacitných širokopásmových sietí. Malo by to dopady druhotného charakteru na rozvoj odvetví využívajúcich širokopásmové pripojenie a výsledky výskumných vývojových a inovačných aktivít v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie, teda na verejnú a podnikateľskú sféru, čo sa priamo prejavuje v dostupnosti kvalitnejších a sofistikovanejších produktov a služieb a v neposlednom rade to má vplyv na kvalitu života a životné prostredie ako také. Špecifické dopady sú nasledovné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pravdepodobné zväčšovanie regionálnych disparít. • Nulový variant by znamenal nevyužitú príležitosť aj vo vzťahu k zamestnanosti. • Nedostatočné využitie infraštruktúry, moderných informačných a digitálnych technológií využiteľných v praxi (platí pre sektor firiem a verejnej správy). • Nízka hodnota kofinancovania Európskych projektov (Seal of Excellence) – nedostatočná alokácia národných zdrojov. • Obmedzenie modernizácie a automatizácie poskytovania verejných služieb. • Narastanie zaostávania za vyspelými štátmi v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie. • Spomalenie rastu národného hospodárstva.

CIEĽ POLITIKY 2 Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obhového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility		
Špecifický cieľ	Opatrenie	Vplyv nulového variantu (nerealizácie opatrení)
RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov	2.1.1. Zlepšovanie energetickej efektívnosti v podnikoch	Nerealizácia opatrenia 2.1.1. (vo väzbe aj na opatrenie 2.1.2) by znamenala, že SR v rokoch 2021 - 2029 nedosiahne dostatočné úrovne úspor primárnej spotreby energie ani emisií skleníkových plynov (pre uvedené opatrenia), s ktorými sa uvažuje v národných strategických dokumentoch (Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030 – INEKP, Nízkouhlíková stratégia rozvoja SR do roku 2030, s výhľadom do roku 2050 – NUS). V tejto súvislosti treba upozorniť na to, že aktuálne národné klimatické a energetické ciele stanovené INEKP sú samy osebe neaktuálne a nevedú k uhlíkovej neutralite SR do roku 2050 (a po prijatí dodatočných dekarbonizačných opatrení v rámci balíka Fit for 55 ich čaká zásadnejšia aktualizácia). Plánovaná podpora na nákup elektromobilov v rámci tohto opatrenia má z hľadiska dosahovania dekarbonizačných cieľov SR iba obmedzený a nevýrazný význam. Aby bola efektívna, musela by byť naviazaná na stratégiu presunu individuálnej dopravy na verejnú, rozvoj integrovaných nízkouhlíkových dopravných systémov a na jasné kritériá naviazané na úsporu energie (napr. podpora nákupu elektromobilov by mala byť podmienená súčasným vyradením vozidiel na fosílny pohon so stanovenou minimálnou hodnotou najazdených kilometrov za posledných 12 mesiacov atď.).
	2.1.2. Znižovanie energetickej náročnosti budov	V prípade nerealizovania opatrenia 2.1.2. by SR nespĺnila ciele stanovené v Dlhodobej stratégii obnovy fondu budov (2020), ktorá nadväzuje na INEKP a NUS a naznačuje emisné a energetické míľniky SR pre roky 2030, 2040 a 2050 vedúce k uhlíkovej neutralite SR. Odporovalo by to aj predpokladom NUS, podľa ktorých práve obnova budov do roku 2030 predstavuje najdôležitejší potenciál úspor energie. Okrem negatívneho vplyvu na zmierňovanie zmeny klímy by nerealizácia tohto opatrenia zvýšila ekonomickú záťaž verejnej správy aj domácností, prispela k rozvoju energetickej chudoby a negatívne by ovplyvnila nielen kvalitu ovzdušia, ale aj hygienické podmienky v interiéroch budov. Nulový variant by znamenal nevyužitú príležitosť aj vo vzťahu k zamestnanosti, najmä v stavebnom priemysle. Zároveň je treba upozorniť na nedostatočné predpokladané cieľové parametre obnovených budov v návrhu Programu Slovensko, čo môže vyústiť v suboptimálnu obnovu, a teda aj nevyužitú príležitosť vo vzťahu k výške navrhovanej finančnej alokácie na toto opatrenie.
	2.1.3. Podpora rozvoja regionálnej a lokálnej energetiky	Opatrenie 2.1.3. je nutným predpokladom pre dosiahnutie uhlíkovej neutrality regiónov a bez jeho dôslednej realizácie nebude možné dosiahnuť v stanovenom termíne ani uhlíkovú neutralitu SR. Nerealizácia by znamenala, že v regiónoch by pokračoval doterajší (značne) živelný prístup v oblasti rozvoja energetiky, ktorý je prirodzeným dôsledkom absencie akýchkoľvek odborných kapacít a štandardizovaných postupov schopných plošne transponovať národné emisné a energetické ciele na regionálnu a lokálnu úroveň. S tým by boli spojené všetky ďalšie negatívne environmentálne, ekonomické, sociálne aj bezpečnostné dôsledky vyplývajúce zo závislej energetiky s vysokou emisnou stopou.
RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001	2.2.1. Podpora využívania OZE v podnikoch na báze aktívnych odberateľov elektriny, samospotrebitelov energie z OZE a komunít vyrábajúcich energiu z OZE	Nerealizácia opatrenia 2.2.1. by znamenala zníženie reálneho podielu OZE na hrubej konečnej spotrebe energie oproti cieľom, s ktorými sa uvažuje v národných strategických dokumentoch, pričom aktuálny národný cieľ stanovený INEKP (19,2 %) je neambiciózny a nezabezpečí splnenie záväzku dosiahnuť uhlíkovú neutralitu SR do roku 2050 (EK oprávnené navrhuje tento cieľ výrazne zvýšiť).

<p>vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené</p>	<p>2.2.2. Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou</p>	<p>Opatrenie 2.2.2. je komplementárne k opatreniu 2.1.2. a k niektorým ďalším opatreniam v rámci priority 2P1. Táto skutočnosť by mala byť explicitne spomenutá v opise opatrenia. Výstavbu, modernizáciu a obnovu systémov zásobovania teplom/chladom (energetickú ponuku) je potrebné programovať paralelne s programami výstavby a obnovy budov (energetickým dopytom). Ich vzájomne izolované programovanie blokuje dekarbonizáciu teplárstva, neumožňuje naplno využívať rozvoj technológií, obmedzuje možnosti využívania potenciálu úspor aj obnoviteľných zdrojov a konzervuje dlhodobé negatívne vplyvy teplárenských systémov na životné prostredie. Súčasný teplársky systém na Slovensku (3. generácia centrálného zásobovania teplom – CZT) boli dimenzované na vysokú konečnú energetickú potrebu/spotrebu, čo limituje možnosti dosahovania požadovaných energetických aj emisných úspor. Z hľadiska dekarbonizácie je nevyhnutná ich transformácia na systémy 4. alebo 5. generácie, ktoré sa vyznačujú nízkou teplotou vykurovacej vody, sezónnymi úložiskami tepla, integráciou OZE a nízkoteplotnými vykurovacími systémami v napojených budovách.</p> <p>Na hodnotenie vplyvov nulového variantu by bolo potrebné poznať predpokladané rozdelenie celkovej alokácie na opatrenie 2.2.2 na jednotlivé typy akcií uvedené v návrhu Programu Slovensko. Ak sa opatrenie 2.2.2. sústreďuje najmä na predĺžovanie životnosti morálne zastaraných systémov CZT 3. generácie (aj keď s uplatnením modernejších technológií a s vyšším podielom obnoviteľných zdrojov energie – OZE), jeho nerealizácia by umožnila presmerovať finančné zdroje na systémovú transformáciu teplárenských systémov na nízkoteplotné, čo bude nevyhnutné na dosiahnutie uhlíkovej neutrality SR. Na druhej strane, nerealizáciou zavádzania inteligentných energetických systémov vrátane uskladňovania energie z OZE by sa spomalila nevyhnutná transformácia teplárstva.</p> <p>K predpokladanej výstavbe zariadení na výrobu vodíka a syntetických uhľovodíkových palív s využitím OZE a ich využitie v energetických systémoch, vrátane diaľkového vykurovania a chladenia, treba uviesť, že vodíkové technológie by sa mali uplatňovať iba tam, kde neexistujú ekonomicky, energeticky a emisne výhodnejšie alternatívy.</p>
	<p>2.2.3. Podpora využívania OZE v domácnostiach (inovácia projektu "Zelená domácnosti")</p>	<p>Nerealizácia opatrenia 2.2.3. by znamenala okrem zníženia podielu OZE na hrubej konečnej spotrebe energie a redukcii emisií aj nevyužitú príležitosť na zvyšovanie podpory verejnosti pre energetickú a klimatickú politiku.</p>
	<p>2.2.4. Podpora vyhľadávania a prieskumu zdrojov geotermálnej energie za účelom ich sprístupnenia na energetické účely</p>	<p>Nerealizácia opatrenia 2.2.4. by viedla k zníženiu pripravenosti SR využívať geotermálnu energiu, čo by nepriamo negatívne ovplyvnilo vývoj podielu OZE na hrubej konečnej spotrebe energie. Je dôležité už na úrovni Programu Slovensko zdôrazniť, že podpora musí byť sústredená na využitie geotermálnej energie na vykurovanie v bytovom a komunálnom sektore, nie na komerčné využitie v turistickom priemysle (napr. v akvaparkoch).</p>
<p>RSO2.3 Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E)</p>	<p>2.3.1. Podpora inteligentných energetických systémov vrátane uskladňovania energie</p>	<p>Nerealizácia opatrenia 2.3.1. by spomalila proces elektrifikácie, rozvoja využívania OZE, najmä zo slnka a vetra a proces decentralizácie energetiky.</p>
<p>RSO2.4 Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj</p>	<p>2.4.1.A Vodozádržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach a krajine a /alebo ochranu pred povodňami</p>	<p>Nerealizáciou opatrení 2.4.1.A - vodozádržných resp. protipovodňových opatrení by sa prehľovali trendy v zмене klímy a vo výskyt externalít v režime vôd, trendy častejšieho výskytu sucha na strane jednej i povodňových udalostí na strane druhej. Krajinou situáciou sú výkyvy v režime vôd, nedostatok vody a devastatívne účinky povodní na krajinu, život, zdravie a majetok obyvateľov.</p>

odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy	2.4.1.B. Adaptácia na zmenu klímy v obciach a mestách	Ak by sa aktivity opatrenia 2.4.1.B. nerealizovali, pretrval by súčasný stav, ktorý nie je v urbanizovaných priestoroch z hľadiska prítomnosti prvkov zelenej a modrej infraštruktúry a ich kvality vyhovujúci. Dopady zmeny klímy sa intenzívne prejavujú vo všetkých sídlach, osobitne vo väčších mestách a mestských regiónoch a nerealizovaním aktivít, ktoré reprezentujú adaptačné opatrenia voči dopadom meniacej sa klímy, sa bude zvyšovať diskomfort pre obyvateľov a návštevníkov obcí a miest.
	2.4.2. Hydrogeologický prieskum zameraný na overenie možností využívania podzemnej vody v oblastiach ohrozených jej deficitom	Nerealizáciou opatrenia 2.4.2. by sa v kontexte trendov zmien klímy prehýbil nedostatok vody, čo by v niektorých oblastiach znamenalo zhoršenie ekonomického prostredia, prípadne s dopadom na zdravie ľudí, alebo až tendenciu vyľudňovania niektorých oblastí a pod.
	2.4.3. Podpora prevencie a manažmentu zosuvných rizík súvisiacich s nadmernou zrážkovou činnosťou	V rámci opatrenia 2.4.3. na prevenciu a manažment zosuvných rizík je významným momentom pre elimináciu závažných hospodárskych škôd, s priamym ohrozením života, zdravia a majetku obyvateľov. V podmienkach prejavov zmien klímy by sa nerealizáciou opatrenia uvedené riziká znásobovali.
	2.4.4. Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami viazané na vodný tok	Bez realizácie podporovaných aktivít opatrenia 2.4.4. by sa zintenzívnil vplyv povodní s priamym dopadom na život, zdravie a majetok obyvateľov, na hospodárske aspekty využívania územia.
	2.4.5. Vytváranie koncepčných východísk pre implementáciu adaptačných opatrení na národnej, regionálnej a miestnej úrovni	Opatrenia v oblasti adaptácie na zmenu klímy sú medzinárodným vedecky odôvodneným konsenzom. Bez príspevku opatrenia 2.4.5. v podobe koncepčných východísk pre ich implementáciu nie je možné dosiahnuť stanovené ciele. Nulový variant by mal negatívny dopad na vodu, od ktorej sú závislé všetky ostatné abiotické i biotické zložky životného prostredia, rovnako aj sociálno-ekonomická sféra.
	2.4.6. Podpora prevencie a manažmentu rizík vyplývajúcich z porušovania legislatívnych predpisov v životnom prostredí	Porušovanie environmentálnej legislatívy poškodzuje životné prostredie. Neriešením opatrení 2.4.6. by pretrvávala alebo sa aj zhoršovala jeho kvalita, s dopadom primárne na vodu, ovzdušie a ľudské zdravie a sekundárne aj na všetky ostatné zložky životného prostredia.
	2.4.7. Identifikácia vývoja rizík, určenie spôsobov prevencie, zavádzanie postupov a opatrení na pripravenosť a reakciu na katastrofy spôsobené zmenou klímy	Bez uvedených analytických a metodologických činností opatrenia 2.4.7. vedúcich k identifikácii vývoja rizík, určenia spôsobov prevencie a zavedenia postupov pre prípad mimoriadnych udalostí ako dôsledku zmien klímy, nebude možné zvládať prírodné krízy a z tým súvisiace núdzové situácie, čo by mohlo viesť k epizodám destabilizácie prírodného i urbánneho komplexu v lokálnych alebo aj širších súvislostiach.
	2.4.8. Posilnenie a modernizácia intervenčných kapacít a infraštruktúry na zvládanie katastrof	V nulovom variante, bez realizácie opatrení 2.4.8. v oblasti intervenčných kapacít a súvisiacej infraštruktúry hrozí možnosť prejavu závažných dôsledkov katastrof na životné prostredie, na lesy, sídla, majetok, zdravie a život obyvateľov.
	2.4.9. Budovanie a modernizácia systémov včasného varovania a vyrozumievania	V prípade nerealizácie aktivít opatrenia 2.4.9. sú riziká pre životné prostredie vyššie ako v akčnom variante, napr. čo sa týka zlepšovania ochrany životného prostredia, vrátane obyvateľstva a ekonomických aspektov.
RSO2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva	2.5.1. Výstavba stokovej siete a čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO v zmysle záväzkov SR voči EÚ	Nulový variant pre oblasť nakladania s komunálnymi odpadovými vodami: Neriešením záchytu odpadových vôd z komunálneho prostredia vrátane čistiacej koncovky by sa neplnili ciele Plánu rozvoja verejných kanalizácií pre územie SR, ktorými je „predchádzanie zhoršovaniu kvality povrchových a podzemných vôd, podstatnej redukcii kyslíka v recipientoch, nadmernému obohatovaniu recipientov živinami, hlavne makronutrientami (dusík, fosfor), nadmernému vypúšťaniu patogénnych mikroorganizmov fekálneho pôvodu,
	2.5.2.A Podpora infraštruktúry v oblasti nakladania s odpadovými vodami	

	v aglomeráciách do 2 000 EO so zameraním najmä na územia prioritné z environmentálneho hľadiska mimo dobiehajúcich regiónov	poškodzovaniu recipienta počas dažďovej udalosti odľahčovaním odpadových vôd a vôd z povrchového odtoku nad predpísaný riediaci pomer.“ Nulový variant by mal negatívny vplyv na kvalitu povrchových a podzemných vôd, a na kvalitu zdrojov vôd vo vzťahu k zdraviu ľudí a vodným ekosystémom, ktoré spôsobuje vypúšťanie nečistených alebo nedostatočne čistených splaškových a komunálnych odpadových vôd do recipientov, neprípustné odľahčovanie a nedodržanie predpísaných riediacich pomerov pri odľahčení vôd z povrchového odtoku.
	2.5.2.B Podpora infraštruktúry v oblasti nakladania s odpadovými vodami v aglomeráciách do 2 000 EO v dobiehajúcich regiónoch	
	2.5.3. Výstavba verejných vodovodov v obciach nad 2 000 obyvateľov	Nulový variant v oblasti budovania verejných vodovodov, vodovodných sietí a súvisiacej infraštruktúry:
	2.5.4.A Výstavba verejných vodovodných sietí v obciach do 2 000 obyvateľov za podmienky súbežnej výstavby alebo existencie infraštruktúry na nakladanie s komunálnymi odpadovými vodami mimo dobiehajúcich regiónov	Podiel obcí SR, ktoré majú k r. 2018 aspoň pre časť obce vybudovaný vodovod je 83,7%. Najnižší podiel je v Prešovskom a Banskobystrickom samosprávnom kraji. Na úrovni okresov je nepriaznivá situácia v okrese Medzilaborce, Stropkov a Snina. Najvyššia rozostavanosť verejných vodovodov, dlhodobo z dôvodu nedostatku financií je v obciach Košického a Prešovského samosprávneho kraja. 16,3 % zo všetkých obcí nemá vodovod, hlavne v Prešovskom samosprávnom kraji (221 obcí z celkového počtu 471 obcí). Nerealizáciou projektov z Programu Slovensko by sa uvedené rozdiely v rozvoji zásobovania regiónov bezpečnou pitnou vodou prehľbovali. Nulový variant by bol nepriaznivý z pohľadu požiadaviek na rovnakú kvalitu životného prostredia pre všetkých.
	2.5.4.B Zabezpečenie prístupu k pitnej vode a nakladania s komunálnymi odpadovými vodami v obciach do 2 000 EO v dobiehajúcich regiónoch	Dopad nerealizácie opatrenia 2.5.4.B je rovnaký ako pre nulový variant v oblasti budovania verejných vodovodov, vodovodných sietí a súvisiacej infraštruktúry (2.5.3., 2.5.4.A) a ako pre nulový variant pre oblasť nakladania s komunálnymi odpadovými vodami (2.5.1., 2.5.2.A, 2.5.2.B).
	2.5.5. Výstavba, intenzifikácia alebo modernizácia úpravní vôd	Dopad nerealizácie opatrenia 2.5.5. je rovnaký ako pre nulový variant v oblasti budovania verejných vodovodov, vodovodných sietí a súvisiacej infraštruktúry (2.5.3., 2.5.4.A, 2.5.4.B čiastočne)
	2.5.6. Obnova verejnej stokovej siete a čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO	Dopad nerealizácie opatrenia 2.5.6. je rovnaký ako pre nulový variant pre oblasť nakladania s komunálnymi odpadovými vodami (2.5.1., 2.5.2.A, 2.5.2.B, 2.5.4.B čiastočne).
	2.5.7. Obnova verejných vodovodov v obciach nad 2 000 obyvateľov	Dopad nerealizácie opatrenia 2.5.7. je rovnaký ako pre nulový variant v oblasti budovania verejných vodovodov, vodovodných sietí a súvisiacej infraštruktúry (2.5.3., 2.5.4.A, 2.5.4.B čiastočne, 2.5.5.)
	2.5.8. Komplexné a spoľahlivé monitorovanie a hodnotenie stavu povrchových a podzemných vôd	Nulový variant je nepriaznivý v porovnaní s variantom podpory súvisiacich typov akcií opatrení 2.5.8. a 2.5.9.
	2.5.9. Podpora (optimalizácia) spracovania dát a informovanosti pre efektívnejšiu vodnú politiku SR	Bez informácií o stave vôd a vplyvoch na vodu a bez systemizácie údajov o vode by došlo k živelnému zhoršovaniu stavu vôd a vodného hospodárstva a nekoordinovanému rozhodovaniu o vode. Podobne by k zhoršovaniu stavu vôd a súvisiacich zložiek životného prostredia došlo bez informovanosti rôznych skupín verejnosti o vodnej politike napr. na úseku zodpovednej výroby, spotreby a ochrany vôd.
RSO2.6 Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje	2.6.1. Podpora vybraných aktivít v oblasti predchádzania vzniku odpadov	Bez realizácie opatrenia 2.6.1. , teda ak by neboli podporované vybrané aktivity v oblasti predchádzania vzniku odpadov, bolo by rovnako, ako je to v súčasnosti, pravdepodobne veľmi náročné dodržiavať hierarchiu odpadového hospodárstva, kde predchádzanie vzniku odpadov je na prvej priečke. Pravdepodobne by sa nepodarilo splniť ciele stanovené v Programe predchádzania vzniku odpadu Slovenskej republiky na roky 2019 – 2025 (znižiť množstvo zmesového komunálneho odpadu do roku 2025 o 50% v porovnaní s rokom 2016, znížiť množstvo biologicky rozložiteľných odpadov v zmesovom komunálnom odpade o 60 % do roku 2025 oproti stavu v

		roku 2016 a ďalšie.) Nepodarilo by sa znižovať celkové množstvo odpadov a teda by sa pravdepodobne ani nepodarilo znížiť mieru skládkovania komunálneho odpadu na 10 % z celkového množstva komunálneho odpadu do roku 2035 (v Envirostratégii 2030 je v tejto oblasti stanovený cieľ 25 %).
	2.6.2. Podpora zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov	Bez realizácie opatrenia 2.6.2. , teda ak by nebol podporovaný zber a dobudovanie, intenzifikácia a rozšírenie systémov triedeného zberu komunálnych odpadov, infraštruktúra triedeného zberu by zostala nedostatočná a triedený zber málo intenzívny. Cieľ pre triedený zber komunálnych odpadov stanovený v Programe odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025 zvýšiť mieru triedeného zberu komunálneho odpadu do roku 2025 na 60 % by sa pravdepodobne nepodarilo splniť. Bez podpory zavádzania množstvového zberu (PAYT), bude chýbať zásadný motivačný nástroj na zníženie množstva produkovaného zmesového komunálneho odpadu. Pravdepodobne by sa teda ani nepodarilo znížiť mieru skládkovania komunálneho odpadu na 10 % z celkového množstva komunálneho odpadu do roku 2035 (v Envirostratégii 2030 je v tejto oblasti stanovený cieľ 25 %).
	2.6.3. Podpora prípravy odpadov na opätovné použitie, recyklácie odpadov vrátane anaeróbného a aeróbného spracovania biologicky rozložiteľných odpadov	Bez realizácie opatrenia 2.6.3. , teda ak by nebola podporovaná príprava odpadov na opätovné použitie a recyklácia odpadov vrátane anaeróbného a aeróbného spracovania biologicky rozložiteľných odpadov, vytriedený odpad by nebol v dostatočnom množstve pripravovaný na opätovné použitie (ten, u ktorého to je možné) a ani materiálovo zhodnotený. Splnenie záväzného cieľa miery prípravy na opätovné použitie a miery recyklácie komunálneho odpadu do roku 2025, ktorý je stanovený v Programe odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025 na 55 % (do roku 2030 najmenej na 60 % a do roku 2035 najmenej na 65 %), by sa pravdepodobne nepodarilo. Cieľ zvýšiť mieru recyklácie komunálneho odpadu, vrátane jeho prípravy na opätovné použitie na 60 % do roku 2030 je stanovený aj v Envirostratégii 2030. Rovnako by sa nepodaril ani odklon skládkovania komunálneho odpadu do roku 2035 na 10 % (v Envirostratégii 2030 je v tejto oblasti stanovený cieľ 25 %).
	2.6.4. Podpora zvyšovania environmentálneho povedomia a informovanosti spotrebiteľa a širokej verejnosti o obehovom hospodárstve a podpora koncepčných činností v oblasti obehového hospodárstva	Bez realizácie opatrenia 2.6.4 sa nebude zvyšovať environmentálne povedomie a informovanosť spotrebiteľa a širokej verejnosti o obehovom hospodárstve a nebudú vypracované žiadne štúdie a analýzy v oblasti obehového hospodárstva. Zainteresované strany nebudú mať informácie o predchádzaní vzniku odpadu, jeho opätovnom použití, opraviteľnosti výrobkov a udržateľnej výrobe a spotrebe ako takej, nebudú poznať dobrovoľné nástroje environmentálnej politiky. To bude mať za následok zníženú mieru predchádzania vzniku odpadov, triedenia a recyklácie a neplnenie cieľov ako je uvedené vo vyhodnotení 0-vého variantu pre opatrenie 2.6.1., 2.6.2. a 2.6.3.
	2.6.5. Podpora elektronického zberu dát v oblasti odpadového hospodárstva	Bez realizácie opatrenia 2.6.5 nebudú k dispozícii aktuálne, jednotné a prehľadné informácie o odpade a jeho toku. Jedná sa o dáta kľúčové pre strategické plánovanie v oblasti odpadového hospodárstva, ktoré bez nich nie je efektívne.
RSO2.7 Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia	2.7.1. Vypracovanie a realizácia schválených dokumentov manažmentu osobitne chránených častí prírody a krajiny	V prípade nerealizovania plánovaných aktivít opatrenia 2.7.1. – manažmentových opatrení v chránených územiach, vrátane území NATURA 2000, je predpoklad kvalitatívneho znehodnocovania daných území a zhoršovania existenčných podmienok pre väčšinu predmetov ochrany, ktorými sú najmä rastlinné a živočíšne druhy a biotopy. Nespracovaním nových dokumentácií ochrany prírody a krajiny (OPK), resp. neaktualizovaním existujúcich dokumentácií OPK budú absentovať základné dokumenty, obsahovo zodpovedajúce požiadavkám Európskej komisie, podľa ktorých sa majú v praxi vykonávať záujmy územnej a druhovej ochrany. Pri nezlepšení technicko-materiálových podmienok pre plnenie aktivít (nedobudovanie a nerozšírenie záchraných staníc pre ohrozené druhy živočíchov, nerealizovanie rekonštrukcií objektov určených na výkon funkcií ŠOP SR), ktoré má zabezpečovať ŠOP SR a stráž prírody je pravdepodobné, že kvalita starostlivosti o chránené druhy organizmov, ako aj chránené územia, bude mať klesajúci trend. V súčasnosti personálne

		a materiálno-technicky dlhodobopoddimenzované pracoviská ŠOP SR nebudú schopné v požadovanom rozsahu zabezpečovať aktivity vyplývajúce z už schválených programov záchrany, programov starostlivosti, manažmentových plánov a z platných národných a európskych koncepcných dokumentácií (napr.: Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030, Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030, Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030).
	2.7.2. Mapovanie a monitoring biotopov a druhov a monitoring cieľov ochrany prírody a biodiverzity	V prípade nulového variantu, teda keby sa plánované aktivity podľa opatrenia 2.7.2 , nerealizovali, bude narastať dátové vákuum. Absencia údajov získavaných monitoringom rôznych druhov organizmov a rôznych biotopov znamená znemožnenie systematického budovania databázy ochrany prírody a krajiny – komplexného informačného a monitorovacieho systému (KIMS). Informačný systém založený na plnení databáz o biote patrí na Slovensku k pomaly sa rozvíjajúcim oblastiam. Systematické monitorovanie vybraných druhov rastlín, živočíchov a biotopov začalo až v r. 2009, hoci sa o rezortnom informačnom systéme MŽP SR zahŕňajúceho aj dáta o biote a biotopoch hovorilo už v polovici 90. rokov 20. storočia. Neplnením aktivít v rámci monitoringu biotopov, druhov organizmov a cieľov ochrany prírody a biodiverzity by Slovensko nebudovalo databázu o chránených druhoch a o biotopoch, neplnilo by si záväzky vyplývajúce zo Smernice Európskej komisie a Rady č. 2007/2/ES o INSPIRE (Európska infraštruktúra priestorových informácií), ktorá stanovuje všeobecné pravidlá pre vybudovanie infraštruktúry na podporu environmentálnych politík a politík, ktoré majú dopad na životné prostredie. Hlavným cieľom INSPIRE je zabezpečiť prístupnosť veľkého množstva kvalitných a štandardizovaných priestorových informácií na úrovni Európskeho spoločenstva a na všetkých úrovniach členských štátov EÚ. Nerealizovaním plánovaných aktivít definovaných v opatrení 2.7.2. by sa nezbierali požadované kvalitné a štandardizované priestorové informácie. Idey Smernice o INSPIRE sú na Slovensku transformované do zákona č. 3/2010 Z. z. o národnej infraštruktúre priestorových informácií v znení neskorších predpisov. Nerealizovaním monitoringu už v súčasnosti monitorovaných druhov (vrátane druhov európskeho významu, biotopov (vrátane biotopov hlucháňa hôrneho) a cieľov ochrany prírody by sa prerušila kontinuita pozorovaní, čím by sa monitoring z metodického a systémového hľadiska degradoval len na prieskumné aktivity. Monitoring druhov prináša aj kolaterálne benefity. Pri nerealizovaní a nerozširovaní cieľov monitoringu by pravdepodobne neboli spracovávané a aktualizované pre každý druh a biotop samostatné metodiky.
	2.7.3. Podpora biologickej a krajinej diverzity a kvality ekosystémových služieb prostredníctvom udržovania a budovania zelenej a modrej infraštruktúry a prevencie a manažmentu invázií nepôvodných druhov	Ak by sa nerealizovali navrhnuté aktivity v rámci opatrenia 2.7.3. nevytvorili by sa podmienky pre pozitívny rozvoj biologickej a krajinej diverzity, čo by sa zároveň odzrkadlilo v neplnohodnotnom využití potenciálu ekosystémových služieb. Nerozvíjala by sa krajinná diverzita, ktorá vďaka dlhodoboplikovaným hospodárskym prístupom degraduje, krajinná štruktúra je fragmentovná, sú prerušené mnohé migračné koridory voľne žijúcej zveri, v krajine (najmä v intenzívne poľnohospodársky využívannej krajine) absentujú prvky zabezpečujúce základné funkcie ekologických sietí (terestrické vegetačné prvky, funkčné hydrické prvky) vytvárajúce podmienky pre rozvoj biologickej diverzity. Chýbajúci monitoring invázií by prehľboval informačný deficit v oblasti identifikácie problémových lokalít z hľadiska ochrany prírody a krajiny. Bez údajov o výskyte a šírení invázií by bolo zložité navrhovať vhodný manažment územia a biotopov.
	2.7.4. Zabezpečenie kontinuity vodných tokov a ich revitalizácie za účelom podpory biodiverzity	V prípade nerealizovania plánovaných aktivít opatrenia 2.7.4. by stagnoval územný rozvoj v oblasti revitalizácie riečnej krajiny, opätovná obnova mnohých biotopov by sa neuskutočnila, v dôsledku čoho by sa nevytvorili podmienky na zastavenie poklesu biodiverzity, nevytvorili by sa ani podmienky pre obnovu mnohých vzácných biotopov (vodných, pobrežných, mokradových), neplnili by sa plnohodnotne podmienky definované rámcovou smernicou o vode a smernicami ochrany prírody a tiež by sa neplnili ciele stanovené v Stratégii adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – aktualizácia (2018), v Akčnom pláne pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (2021), v Stratégii

	environmentálnej politiky SR do roku 2030 – Zelenšie Slovensko (2019).
2.7.5. Podpora environmentálneho povedomia aj prostredníctvom environmentálnych centier	V prípade nerealizovania aktivít opatrenia 2.7.5. sa nebude dynamicky rozvíjať environmentálne povedomie cieľových skupín občanov. Počet environmentálnych centier sa na Slovensku nebude zvyšovať a nebudú sa zväčšovať ani súčasné kapacitné možnosti týchto centier. Nerozvíjaním a systematickým nezvyšovaním environmentálneho povedomia sa Slovensko vystavuje prehlbovaniu problémov vznikajúcich pri akceptácii implementácií smerníc EK súvisiacich s ochranou životného prostredia. Len permanentnou environmentálnou edukáciou obyvateľstva je možné očakávať u ľudí porozumenie v oblasti záujmov ochrany životného prostredia.
2.7.6. Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží	Nerealizovaním opatrenia 2.7.6. sa významne podporí trend poškodzovania a znehodnocovania zložiek životného prostredia. Nebudú sa riešiť problémy životného prostredia, ktoré vznikli v minulosti a ktorých negatívne dopady sa často vďaka dynamickým procesom priestorovo rozširujú. Nerealizovaním prieskumu a monitorovania EZ nebudú známe reálne stavy znehodnotenia zložiek životného prostredia. Bez relevantných údajov z prieskumu a monitoringu EZ nie je možné navrhnúť a realizovať adekvátne sanačné opatrenia. Akcie opatrenia 2.7.6. sú zásadné, je nutné ich akútne riešiť, aby Slovensko dodržalo záväzky súvisiace s udržateľným rozvojom a zvyšovaním kvality životného prostredia deklarované v mnohých aktuálnych strategických dokumentoch.
2.7.7. Technické, technologické a ekonomické opatrenia na zníženie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých a stredných stacionárnych zdrojov	Nulový variant bude vždy horší ako realizácia opatrenia 2.7.9. Nerealizáciou opatrenia by bolo ohrozené najmä inštalovanie a modernizácia technológií na znižovanie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, hlavne odľučovacích zariadení a iných koncových technológií, ako aj realizácia zmien technologických postupov za účelom zníženia emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia.
2.7.8. Zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie prostredníctvom náhrady kotlov na tuhé palivá v domácnostiach za vykurovacie zariadenia, nízkoemisné z hľadiska produkcie prachových častíc, vrátane informačných aktivít zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia	Nerealizácia opatrenia 2.7.8. by konzervovala zbytočne vysokú spotrebu drevnej biomasy na vykurovanie domácností a zároveň aj vysoké emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia. Negatívne by sa to prejavilo najmä z oblastí s riadenou kvalitou ovzdušia a v rizikových oblastiach kvality ovzdušia.
2.7.9. Zlepšovanie systému monitorovania kvality ovzdušia na národnej, lokálnej/ regionálnej úrovni, monitorovania vplyvu znečistenia ovzdušia na ekosystémy, riadenia kvality ovzdušia, vrátane vybudovania nového	Nulový variant bude vždy horší ako realizácia opatrenia 2.7.9. Nerealizáciou opatrenia by bola ohrozená aktualizácia a modernizácia monitorovacieho systému kvality ovzdušia, ktorej súčasťou má byť obnova prístrojového vybavenia, zabezpečenie monitorovania na lokálnej/regiónálnej úrovni, ale aj rozšírenie monitorovania o ďalšie znečisťujúce látky a doplnenie monitorovania vplyvu znečistenia na ekosystémy, t. j. monitorovanie niektorých ďalších ukazovateľov a zraniteľných ekosystémov v zmysle smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2284. Ohrozené by bolo aj

	informačného systému o emisiách	zriadenie elektronickej databázy o malých zdrojoch znečisťovania ovzdušia a databázy o vykurovacích zariadeniach v domácnostiach.
	2.7.10. Eliminácia fragmentácie krajiny rozrastania zastavaných plôch prostredníctvom revitalizácie zanedbaných a nevyužívaných území v intravilánoch sídiel	Nerealizovaním aktivít opatrenia 2.7.10. bude spomalený územný rozvoj, nevyužívané a zanedbané plochy nebudú revitalizované a neprejdú ani funkčnou premenou. Takáto fragmentácia urbánnej krajiny je nežiadúca z hľadiska funkčného využívania územia, kvality životného prostredia a je nežiadúca aj z estetického aspektu. Nevyužívané územia v sídelnom prostredí predstavujú zdroje negatívnych prejavov, napr. invázie druhov, šírenie kontaminantov do zložiek životného prostredia (napr. na územiach opustených a degradujúcich výrobných areálov a v ich okolí), negatívne estetické charakteristiky, kumuláciu asociálnych javov a pod.
RSO2.8 Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka	2.8.1. Rozvoj verejnej dopravy 2.8.3. Udržateľná mobilita BSK	Opatrenia 2.8.1. a 2.8.3. sú dôležité nástroje na podporu ekologizácie verejnej dopravy a rozvoj integrovaných dopravných systémov (IDS). Ich nerealizácia by posilnila nežiadúci trend rastu intenzity individuálnej cestnej dopravy, čím by prispela k rastu uhlíkových aj ďalších emisií. Na hodnotenie vplyvov nulového variantu by bolo ale potrebné poznať predpokladané rozdelenie celkových alokácií na jednotlivé typy akcií uvedené v návrhu Programu Slovensko. Nie je totiž zrejmé, aký podiel alokácií na obe opatrenia je naplánovaný na obnovu vozového parku, konkrétne na nákup plynobusov, resp. aký objem je v rámci opatrenia 2.8.1. nasmerovaný do budovania IDS (alokácia by mala umožniť financovanie pilotných IDS v každom kraji v kategórii menej rozvinutý región ako príklad dobrej praxe). Aj keď § 3 ods. 1 zákona č. 214/2021 Z. z. o podpore ekologických vozidiel cestnej dopravy medzi tzv. ekologické vozidlá zaraďuje aj plynobusy, podpora z opatrení 2.8.1. a 2.8.3. by mala byť prioritne smerovaná na nákup elektrobusesov a plynobusy by sa mali podporiť iba v prípade, že takáto alternatíva nie je možná.
	2.8.2. Podpora cyklo dopravy	Nerealizácia opatrenia 2.8.2. by spomalila rozvoj bezemisnej dopravy v mestách a regiónoch, čo by prispelo k zvyšovaniu uhlíkových aj ďalších emisií z dopravy. Zároveň by prišlo k oslabeniu jedného z pilierov podpory zdravého mestského životného štýlu a aktívneho trávenia voľného času, ktoré sa týkajú v súčasnosti všetkých vekových skupín obyvateľstva. Bez podpory cyklo dopravy a budovania ďalšej cykloinfraštruktúry nebude revitalizácia multifunkčných mestských priestorov dostatočne zohľadňovať potreby adaptácie pre nemotorové druhy dopravy. Spomalil, príp. zastavil by sa tým aktuálny trend podpory súvisiacich opatrení (napr. podpora bikesharingu, budovanie cyklostojanov, zber dát o cyklo mobilite v mestách slúžiacich pre dlhodobé vyhodnocovanie opatrení), čo by výrazne prispelo k spomaleniu alebo zastaveniu rastu podielu cyklistickej dopravy na mestskej a prímestskej mobilite.

CIEĽ POLITIKY 3 Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility

Špecifický cieľ	Opatrenie	Vplyv nulového variantu (nerealizácie opatrení)
RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy	3.1.1. Odstránenie kľúčových úzkych miest na železničnej infraštruktúre prostredníctvom modernizácie a rozvoja hlavných železničných tratí a uzlov	Opatrenie 3.1.1 je kľúčovým opatrením pre zabezpečenie konkurencieschopnosti železníc na trhu osobnej i nákladnej dopravy. Nerealizáciou opatrenia 3.1.1 by prišlo k spomaleniu, resp. zastaveniu modernizácie kľúčových železničných tratí na území SR zaradených do siete TEN-T, čím by bola ohrozená kompatibilita železničnej siete Slovenska s celoeurópskou železničnou sieťou (z hľadiska traťových rýchlostí, zabezpečovacích systémov a ďalších kvalitatívnych ukazovateľov). Nerealizácia opatrenia by tiež ohrozila snahy o zvýšenie priepustnosti železničných tratí a uzlov, ktorých ambíciou je presunúť časť prepravy osôb a nákladov z cestnej dopravy na environmentálne akceptovateľnejšie železnice, zároveň by bol ohrozený proces napredovania elektrifikácie tratí. Pokiaľ ide o mobilitu osôb, nenaplnenie opatrenia by ohrozilo snahy zacielené na presun časti výkonov diaľkovej prepravy osôb, ako i regionálnej osobnej dopravy na kapacitne

		<p>a environmentálne výhodnejšie železnice, keďže modernizácia železničnej infraštruktúry v sieti TEN-T je podmienkou pre rozvoj efektívnejších integrovaných dopravných systémov s výraznejším zapojením železničnej dopravy. K zníženiu atraktivity železničnej dopravy pre mobilitu osôb by prispela nerealizácia krokov zameraných na modernizáciu infraštruktúry staničných budov. Pokiaľ ide o nákladnú dopravu, súčasťou opatrenia 3.1.1 je tiež modernizácia, príp. výstavba terminálov kombinovanej dopravy, takže nerealizovanie tohto opatrenia by skomplikovalo presun časti nákladnej dopravy z ciest na železnice a okrem iného by to bolo v rozpore s platnou koncepciou rozvoja intermodálnej dopravy Slovenskej republiky do roku 2030, ktorá predpokladá rozvoj intermodálnej dopravy ako environmentálne akceptovateľnej formy prepravy nákladov.</p>
	3.1.2. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre prostredníctvom výstavby nových úsekov diaľnic	<p>Nerealizovaním opatrenia 3.1.2 by prišlo k spomaleniu alebo zastaveniu modernizácie a ďalšieho budovania nadradenej cestnej infraštruktúry (hlavne diaľnic a rýchlostných ciest v trasách základnej siete TEN-T – Transeurópska dopravná sieť). Z pohľadu dlhodobých trendov v prerozdelení výkonov jednotlivých dopravných módov na Slovensku cestná doprava tvorí cca 90,% výkonov v preprave osôb (vrátane verejnej autobusovej dopravy) a v nákladnej doprave približne 80%. Hoci ide z hľadiska klimatického a energetického cieľa o nežiadúci trend, nie je možné ho v krátkom časovom horizonte zvrátiť. Nerealizovaním opatrenia 3.1.2 by bola ohrozená priepustnosť cestnej siete v uzlových bodoch cestnej siete, kde dlhodobo prichádza ku kongesciám, čo povedie k nárastu emisií i negatívnych dopadov na zdravie obyvateľstva a socioekonomických dopadov (stres, nehodovosť, ekonomické straty, atď.) v týchto miestach. Tým by boli ohrozené i ambície zlepšiť napojenie cestnej siete SR na infraštruktúru susedných štátov a celoeurópsku základnú sieť TEN-T, a mohlo by prísť k ohrozeniu konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky v rámci stredoeurópskeho priestoru. Z pohľadu dlhodobých environmentálnych cieľom EK treba zdôrazniť, že nerealizácia opatrenia 3.1.2. môže prispieť k spomaleniu trendu nárastu mobility najmä prostredníctvom individuálnej automobilovej dopravy (nepriechodnosť cestnej siete vo vyspelých krajinách vo všeobecnosti spolu s cieľenými aktívnymi protiopatreniami relatívne znižuje atraktivitu cestnej dopravy). Toto môže spolu s predpokladaným nárastom podielu vozidiel s alternatívnym pohonom prispieť k celkovému zmierneniu nárastu uhlíkových a ďalších emisií z cestnej dopravy. Takýto trend by bol však akceptovateľný len v prípade, že sa súčasne s nerealizáciou opatrenia 3.1.2. posilnia opatrenia podporujúce ostatné druhy dopravy (železničná doprava, podpora verejnej dopravy a rozvoj IDS, atď.) tak, aby sa zmiernili negatívne efekty nepriepustnej cestnej siete.</p>
	3.1.3. Zlepšenie kvality služieb poskytovaných na dunajskej a vážskej vodnej ceste	<p>Nerealizácia opatrenia 3.1.3 ohrozí predovšetkým snahu o skvalitnenie našej prioritnej vodnej cesty Dunaj (okrem iného ide o súčasť základnej siete TEN-T) a modernizáciu našich kľúčových prístavov Bratislava a Komárno na tejto medzinárodnej vodnej trase. Plavebné podmienky na našom úseku Dunaja (resp. rakúsko-slovenskom a maďarsko-slovenskom hraničnom úseku rieky) dlhodobo nevyhovujú požiadavkám na bezpečnú celoročnú splavnosť, takže nerealizovanie opatrenia by mohlo potenciálne prispieť k presunu časti prepravovaných nákladov na environmentálne problematickú cestnú nákladnú dopravu. Keďže opatrenie zahŕňa kľúčovú stredoeurópsku vodnú cestu spájajúcu juhovýchodnú časť EÚ s jej západnou časťou, nerealizovanie opatrenia by ohrozilo ambície presunúť časť kontinentálnej nákladnej prepravy z cestnej na vnútrozemskú vodnú dopravu, čo je v rozpore so snahou znížiť uhlíkové a ostatné emisie európskej nákladnej dopravy. Zároveň by to bolo v rozpore s dokumentom Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 – fáza II (2016), v ktorom zlepšenie plavebných podmienok na Dunaji a modernizácia slovenských prístavov na Dunaji patria medzi priority v rámci navrhovaných opatrení pre zlepšenie infraštruktúry vnútrozemskej vodnej dopravy.</p>
RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a	3.2.1. Odstránenie kľúčových úzkych miest na železničnej infraštruktúre prostredníctvom modernizácie a rozvoja železničných tratí a zvýšenie atraktivity a	<p>Opatrenie 3.1.2 predstavuje súbor intervencií zameraných na zlepšenie priepustnosti železničnej siete (tratí a uzlov) tak, aby sa zabezpečila ich optimálna nadväznosť na modernizovanú železničnú infraštruktúru zaradenú do siete TEN-T. Nerealizácia opatrenia 3.1.2 by znamenala nevyužitie potenciálu modernizovanej siete TEN-T pre vnútroštátnu osobnú i nákladnú prepravu. Z hľadiska európskych snáh o zníženie environmentálnych vplyvov dopravy majú regionálne</p>

intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu TEN-T a cezhraničnej mobility	kvality služieb železničnej verejnej osobnej dopravy prostredníctvom obnovy mobilných prostriedkov	železnice dôležitú úlohu v preprave osôb i nákladov, nerealizovaním ich modernizácie by prišlo k ohrozeniu ich konkurencieschopnosti, najmä voči neekologickej cestnej doprave, hlavne v tých regiónoch SR, ktoré ležia mimo železničných trás zaradených do základnej siete TEN-T, a ktoré sú zvlášť dotknuté extenzívnym rozvojom automobilového priemyslu. Nerealizovaním opatrenia by boli ohrozené kroky smerujúce k zvýšeniu prevádzkovej bezpečnosti regionálnej železničnej infraštruktúry. Neprišlo by tým k dostatočnej eliminácii nehôd na tratiach i železničných priecestiach, ktoré predstavujú v súčasnosti hlavne na regionálnych železničiach výrazné riziko. Ohrozený by bol i zámer zvýšiť podiel environmentálnej výhodnejšej intermodálnej nákladnej dopravy, keďže niektoré terminály kombinovanej dopravy ležia na regionálnych železničných tratiach. Keďže súčasťou opatrenia 3.2.1 je i modernizácia mobilného parku, nerealizovaním opatrenia sa výrazne spomalila snaha o zvýšenie atraktivity a bezpečnosti regionálnej železničnej dopravy, čo by najmä v regionálnej osobnej doprave bolo nežiadúce.
	3.2.2. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest I. triedy	Vzhľadom na kľúčový význam ciest I. triedy v cestnej sieti Slovenska, a najmä v regiónoch bez siete diaľnic a rýchlостných ciest by nerealizovanie opatrenia 3.2.2. ohrozilo modernizáciu ciest I. triedy smerujúcu k zvýšeniu ich priepustnosti, bezpečnosti a bezkolíznosti. Ohrozené by bolo budovanie plánovaných obchvatov mimo zastavané územia obcí, čo je z dlhodobého hľadiska neakceptovateľné vzhľadom na negatívne dopady intenzívnej cestnej dopravy z pohľadu emisií, hlučnosti, kongescií, bezpečnostných rizík, nehodovosti a kvality života v územiach, kde pri vysokých súčasných i očakávaných intenzitách cestnej dopravy vedú prietahy ciest I. triedy cez zastavané územie. Vzhľadom na skutočnosť, že opatrenie 3.2.2. zahŕňa tiež rekonštrukciu a modernizáciu viacerých mostov na predmetnej cestnej sieti, nenaplnenie opatrenia by v konečnom dôsledku viedlo tiež k obmedzeniu až úplnému zastaveniu cestnej dopravy na niektorých úsekoch siete ciest I. triedy. Táto skutočnosť by mala výrazný negatívny dopad nielen na ekonomickú konkurencieschopnosť a výkonnosť dotknutých regiónov, ale ohrozilo by tiež bezpečnosť obyvateľstva z pohľadu dostupnosti miest a vidieckych obcí pre verejnú dopravu a mobilné prostriedky protipožiarnej techniky, rýchlej zdravotníckej pomoci a ostatných záchranných zložiek. V niektorých regiónoch by mohlo pri nenaplnení opatrenia prísť k nežiadúcemu presmerovaniu časti dopravy z ciest I. triedy na paralelné cestné komunikácie nižších tried.
	3.2.3. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest II. a III. triedy	Opatrenie 3.2.3 patrí medzi dôležité kroky k udržaniu, resp. posilneniu ekonomickej konkurencieschopnosti regiónov. Jeho nerealizovaním by zaostávala modernizácia prepojenia regiónov na základnú cestnú sieť TEN-T, čo by mohlo v budúcnosti prispieť k zaostávaniu regiónov v socioekonomickom rozvoji, keďže cesty II. a III. triedy sprostredkovávajú napojenie regiónov na nadradenú cestnú sieť (cesty I. triedy, diaľnice a rýchlостné cesty). Zároveň by nerealizácia opatrenia ohrozila rozvoj integrovaných systémov regionálnej osobnej dopravy, keďže značná časť verejnej prepravy osôb v regiónoch je realizovaná autobusovou dopravou po regionálnych cestách II. a III. triedy. Nakoľko dôležitou súčasťou opatrenia je zvýšenie bezpečnosti týchto komunikácií (vrátane pridruženej výstavby infraštruktúry pre cyklistov a peších účastníkov dopravy), nerealizovaním opatrenia by došlo pri ďalšom náraste cestnej dopravy k nárastu nehodovosti a ohrozeniu zdravia obyvateľov. Nerealizovanie opatrenia by ohrozilo tiež bezpečnosť obyvateľstva z pohľadu dostupnosti miest a vidieckych obcí pre verejnú dopravu a mobilné prostriedky protipožiarnej techniky, rýchlej zdravotníckej pomoci a ostatných záchranných zložiek.
	3.2.4. Miestne komunikácie	Nerealizovanie opatrenia 3.2.4 by ohrozilo rekonštrukciu, modernizáciu miestnych komunikácií ako kľúčového prvku cestnej siete v napojení osídleného územia na komunikácie vyššej kategórie. Miestne komunikácie tvoria nielen kľúčový prvok v dostupnosti služieb, práce, vzdelania a pod. v osídlenom priestore prostredníctvom prostriedkov individuálnej či verejnej dopravy, ale zároveň aj komunikačnú sieť pre cyklo dopravu a pešiu dopravu na území miest a vidieckych obcí, preto by nenaplnenie opatrenia spôsobilo zaostávanie tohto segmentu infraštruktúry za bezpečnostnými normami. To by potenciálne mohlo viesť k nárastu nehodovosti a škôd na zdraví obyvateľstva. Nerealizovanie opatrenia by ohrozilo tiež

	bezpečnosť obyvateľstva z pohľadu dostupnosti a priechodnosti miestnych komunikácií pre verejnú dopravu a mobilné prostriedky protipožiarnej techniky, rýchlej zdravotníckej pomoci a ostatných záchranných zložiek. V niektorých obciach sú miestne komunikácie kľúčovými prvkami priestorovej integrácie MRK, takže nerealizovanie opatrenia by ohrozilo snahy o integráciu obyvateľov MRK, osobitne v prípade priestorovo segregovaných osídlení.
--	--

Cieľ politiky 4 Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)	
Priority cieľa politiky 4	Vplyv nulového variantu (nerealizácia súvisiacich akcií špecifických cieľov) Cieľ politiky 4 vychádza z Európskeho piliera sociálnych práv, ktorý má osem priorít. Ich plnenie sa bude v podmienkach Slovenskej republiky realizovať v kontexte viacerých strategických dokumentov. O tieto dokumenty sa opiera aj prognóza dosiahnutia špecifických cieľov v rámci jednotlivých priorít v príslušnej oblasti podľa Správy o krajine za rok 2020 – Slovensko ¹⁴ . V tabuľke je hodnotený trend v prípade, že by sa intervencie a súvisiace typy akcií Programu Slovensko pre cieľ politiky 4 nerealizovali. Vzhľadom na rozsiahly počet špecifických cieľov hodnotíme akcie špecifických cieľov politiky 4 podľa priorít v oblasti adaptabilného a prístupného trhu práce, kvalitného inkluzívneho vzdelávania, zručností pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, záruky pre mladých, aktívneho začlenenia a dostupných služieb, aktívneho začlenenia rómskych komún, špeciálnych inovácií a experimentov, potravinovej a materiálnej deprivácie.
Adaptabilný a prístupný trh práce	Stav bez realizácie intervencií a súvisiacich typov akcií špecifických cieľov SO (a) až SO (d) a špecifického cieľa RSO4.1. Investovaním do najviac znevýhodnených skupín na trhu práce by sa podporilo napĺňanie Akčného plánu Európskeho piliera sociálnych práv (AP EPSP) v kapitole I: Rovnaké príležitosti a prístup na trh práce a v kapitole II: Spravodlivé pracovné podmienky. Medzi ciele AP EPSP patrí aj zvýšenie zamestnanosti obyvateľstva vo veku 20 až 64 rokov do roku 2030 a zníženie rozdielu v zamestnanosti žien a mužov v zmysle rodovej rovnosti na trhu práce. Významná je aj podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, podpora aktívneho a zdravého starnutia, zdravého a prispôbeného pracovného prostredia, a tiež rozvoj sociálnej infraštruktúry a podpora sociálneho hospodárstva s vplyvom na zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce. V prípade, že sa intervencie z fondov a súvisiace typy akcií nebudú realizovať, nebude reálne naplnenie AP EPSP, a nebude tak možné reagovať na zmeny klímy, environmentálne výzvy, digitalizáciu a robotizáciu, globalizáciu a demografické trendy, ani zmierniť dopady pandémie COVID-19 či vojnového konfliktu na Ukrajine.
Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie	Stav bez realizácie intervencií a súvisiacich typov akcií špecifických cieľov SO (e) a SO (f) a špecifického cieľa RSO4.2. Aktivity v rámci tejto priority majú byť realizované v synergii s Plánom obnovy a odolnosti SR (komponent 6 Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch a komponent 7 Vzdelávanie pre 21. storočie). Posilnenie kvalitného a inkluzívneho vzdelávania je nutné zamerať na viaceré oblasti – od aktivít zameraných na pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, rozvoj gramotnosti a zručností detí, žiakov a mládeže (vrátane digitálnych) až po prepojenie vzdelávania s potrebami trhu práce. Hlavným cieľom podpory je zvýšiť prístupnosť a prijateľnosť vzdelávacieho systému bez akejkoľvek diskriminácie a bariér a zvýšiť flexibilitu vzdelávacieho systému tak, aby zohľadňovalo rozmanité potreby všetkých účastníkov vzdelávania. Prierezovým cieľom bude riešenie dopadov pandémie COVID-19, predovšetkým vo vzťahu ku vzdelávaniu zraniteľných skupín a prevencii zhoršovania výchovno-vzdelávacích výsledkov, socio-emotívneho stavu a wellbeingu, a určite aj dopadov nepriaznivej situácie na Ukrajine, ktorá vyžaduje inklúziu detí do výchovno-vzdelávacieho procesu a dospelých na trh práce. Nerealizovanie intervencií a akcií v rámci špecifických cieľov smerujúcich ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu by znamenalo negatívne dôsledky v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania vzhľadom na meniace sa podmienky.
Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu	Stav bez realizácie intervencií a súvisiacich typov akcií špecifických cieľov SO (d) a SO (g) a špecifického cieľa RSO4.2. Podporované aktivity reflektujú na ciele EPSP v oblasti budovania silnejšej, spravodlivejšej a inkluzívnejšej Európy do roku 2030 poskytovaním dostatku príležitostí na zvyšovanie zručností pre všetkých, vrátane základných digitálnych zručností. V prípade nerealizovania intervencií by sa prehlbovala tzv. digitálna priepasť (podľa veku, pohlavia, regiónu, vysoko a nízko kvalifikovanej práce) v podobe nedostatočných vedomostí a zručností v oblasti informačno-komunikačných technológií

¹⁴ Správa o krajine za rok 2020 – Slovensko. Európska komisia. 2020.

	u znevýhodnených skupín. Zároveň by sa neposilňovala inkluzívnosť vzdelávania dospelých a účasť dospelých na vzdelávaní, ani efektívnejšie prepojenie vzdelávania a trhu práce s dôrazom na očakávané zmeny štruktúry pracovných miest. Podpora ľudských zdrojov v jednotlivých oblastiach vzdelávania je priamo prepojená na vytvorenie vhodného priestorového a materiálo-technického a technologického zázemia. Rozvoj tejto infraštruktúry by bol tiež ohrozený.
Záruka pre mladých	Stav bez realizácie intervencií a súvisiacich typov akcií špecifických cieľov SO (a), SO (f) a SO (l). Potreba zabezpečiť znížovanie nezamestnanosti mladých vyplýva z AP EPSP, a to predovšetkým mladých ľudí NEET – bez práce, bez účasti na vzdelávaní alebo pracovnej praxi, s dôrazom na nízkokvalifikovaných ľudí, osoby so zdravotným postihnutím, osoby žijúce vo vidieckych a odľahlých oblastiach, LGBTIQ osoby, Rómov a iné skupiny, ktorým najviac hrozí vylúčenie alebo diskriminácia na trhu práce. Mladí NEET tvoria najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných a v nízkej miere sa zúčastňujú na aktivitách ďalšieho vzdelávania a odbornej prípravy, hoci ich vzdelanie, resp. zručnosti nezodpovedajú aktuálnym potrebám trhu práce. Zároveň mladí ľudia, často zo znevýhodneného sociálno-ekonomického prostredia, nemajú prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave. Z uvedených dôvodov majú intervencie a akcie tejto priority veľký význam. V prípade, že by neboli implementované, nebol by napĺňaný ani Národný plán posilnenia Záruky pre mladých v SR s výhľadom do roku 2030.
Aktívne začlenenie a dostupné služby	Stav bez realizácie intervencií a súvisiacich typov akcií špecifických cieľov SO (h), SO (i), SO (k), SO (l) a špecifických cieľov RSO4.3 a RSO4.5. Oblasť podpory aktívneho začlenenia v kontexte rovnosti príležitostí, nediskriminácie a aktívnej účasti a zlepšenia zamestnateľnosti, ako aj podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením bude ohrozená v prípade, že sa plánované špecifické ciele a aktivity v rámci nich nebudú realizovať. Stagnovať bude aj zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám, vrátane služieb v súvislosti s bývaním, individualizovanou starostlivosťou, modernizáciou systémov sociálnej ochrany, s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny. Zlepšovanie prístupnosti, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti nebude reálne, hoci pandemická situácia v súvislosti s COVID-19 ešte prehĺbila a zvýraznila už pomerne naliehavé problémy rezortu zdravotníctva aj systému sociálnych služieb. Osobitnou kategóriou je aj stupňujúca sa potreba individualizovanej pomoci osobám, ktorým bol udelený azyl alebo poskytnutá doplnková ochrana.
Aktívne začlenenie rómskych komunit	Stav bez realizácie intervencií a súvisiacich typov akcií špecifických cieľov SO (j) a RSO4.6. Sociálno-ekonomická segregácia marginalizovaných komunit, ako sú napríklad Rómovia, je dlhodobý problém v podmienkach SR. Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunit, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín prostredníctvom integrovaných akcií, vrátane bývania a sociálnych služieb, nebude na požadovanej a najmä efektívnej úrovni, ak sa ciele v tejto oblasti nebudú môcť naplňať.
Sociálne inovácie a experimenty	Stav realizácie intervencií a súvisiacich typov akcií špecifických cieľov SO (a), SO (f) a SO (h). Predmetom podpory v rámci tejto priority sú sociálne inovácie, pričom nejde iba o zavedenie inovácií, ale aj šírenie inovatívnych riešení s preukázaným pozitívnym dopadom. V období pandémie COVID-19, ktorej dôsledky sa negatívne prejavili na sociálno-ekonomickom vývoji krajiny, sa zvýšila miera evidovanej nezamestnanosti aj v najviac znevýhodnených skupinách, ktorými sú dlhodobo nezamestnané osoby, osoby s nízkym stupňom vzdelania a osoby so zdravotným postihnutím. S ohľadom na početnosť týchto cieľových skupín sa javí ako efektívne podporiť sociálne inovácie zamerané na rôzne oblasti (napr. spolupráca verejných služieb zamestnanosti s neverejnými, podpora vstupu mladých dospelých na trh práce po odchode z inštitucionálnej starostlivosti, podpora zamestnanosti a nezávislého života osôb so zdravotným postihnutím, podpora mladých NEET a ďalšie). V prípade, že ciele tejto priority nebudú napĺňané, nebude možné podporiť inovatívne projekty v oblasti podpory vstupu znevýhodnených a neaktívnych osôb na trh práce, inovatívne projekty v oblasti výchovy a vzdelávania, ani inovatívne projekty v oblasti aktívneho začlenenia. Bez implementácie inovácií v týchto problémových oblastiach výrazne determinovaných aj pandemiou COVID-19 a negatívnymi dôsledkami vojnového konfliktu na Ukrajine sa budú problémy ešte prehľbovať.
Potravinová a materiálna deprivácia	Stav bez realizácie intervencií a súvisiacich typov akcií špecifických cieľov SO (m) a SO (i). Pri nastavení podpory v rámci tejto priority sa bude vychádzať z doterajších skúseností v rámci operačného programu Fondu Európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (FEAD). Ak sa program v tejto prioritě nebude implementovať, nebude možné poskytnúť pomoc cieľovým skupinám ohrozeným materiálnou a potravinovou depriváciou v podobe distribúcie potravinových a hygienických balíčkov, poskytovania teplého jedla a distribúcie základnej materiálnej pomoci. Tiež nebude možné realizovať sprievodné opatrenia ako sociálne poradenstvo, odborné činnosti na prevenciu vzniku krízových situácií v rodine, zapájanie príjemcov pomoci do aktivít, duchovný program, pomoc a poradenstvo pri hľadaní zamestnania, poradenstvo o zdravej výžive, nakladaní s potravinami a rodinnými financiami, hygienická osвета a budovanie hygienických návykov, osveta zameraná na prevenciu šírenia infekčných ochorení a ďalšie.

Cieľ politiky 5 Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív		
Špecifický cieľ	Opatrenie	Vplyv nulového variantu (nerealizácie opatrení)
RSO5.1 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch	5.1.1. Investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiacich v komunite alebo partnerov pôsobiacich v komunite, na základe skúseností s podporou analytických kapacít na úrovni ústrednej štátnej správy	Nerealizáciou opatrenia 5.1.1. by sa výraznou mierou obmedzila a spomalila možnosť potrebného skvalitňovania administratívnych kapacít lokálnych a regionálnych samospráv a ďalších uvedených participujúcich partnerov. Nedokončená a dlhšiu dobu nepokračujúca komunálna reforma ako aj potrebná optimalizácia fungovania regionálnej samosprávy spolu s nerealizáciou tohto opatrenia by znamenali pretrvávajúcu stagnáciu fungovania a výkonov územnej samosprávy. Nerealizovanými investíciami by nepokračovala potrebná modernizácia inštitúcií samosprávy a ich partnerov, spomalila by sa informatizácia a kvalitnejšie využívanie doterajších informačných systémov v mestských regiónoch a realizovanie ich postupného potrebného zosieťovania. Nerealizované investície by ovplyvnili aj tvorbu a kvalitu strategických dokumentov v územnej samospráve.
	5.1.2. Investície zvyšujúce kvalitu verejných politík a odolnosť demokracie prostredníctvom projektov spolupráce v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy, prípadne intervenčné projekty v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy na zvýšenie kvality verejných politík a odolnosť demokracie	Nerealizácia opatrenia 5.1.2. neumožní potrebné skvalitňovanie verejných politík a odolnosť demokracie. V poslednom období sa ešte viac oslabil dôvera vo verejnej politike, dôvera k inštitúciám verejnej politiky a k efektívnemu využívaniu verejných financií. Máme však aj pozitívne príklady projektov, ktoré pomohli zlepšovať túto súčasnú situáciu. K realizácii ďalších takýchto úspešných projektov však treba investície, v prípade nerealizovania opatrenia budú chýbať potrebné investície do riešenia pripravených a plánovaných projektov a bude oslabená aj spolupráca a aktivity participujúcich partnerov, ktorých variabilita je v mestských regiónoch väčšia ako mimo nich.
	5.1.3. Investície do bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov	Nerealizáciou opatrenia 5.1.3. budú pretrvávať viaceré problémy bezpečnosti fyzického prostredia obcí, miest a regiónov. Bezpečnosť pritom patrí medzi základné atribúty kvality životného prostredia. Súčasné možnosti územnej samosprávy pri riešení bezpečnosti obyvateľov sú výrazne limitované a nedovoľujú zlepšovanie tak personálneho posilňovania, ako aj investícií do zlepšovania a modernizácie technického vybavenia (kamerové systémy, atď.). Osobitným prípadom sú lokality vyžadujúce intenzívnejšie nasadenie ochrany fyzického prostredia, tieto v žiadnom prípade samotná samospráva nie je schopná sama zvládnuť.
	5.1.4. Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku	Opatrenie 5.1.4. je pomerne široko koncipované na budovanie infraštruktúry na podporu zdravého životného štýlu a aktívneho trávenia voľného času. Jeho nerealizácia by výraznou mierou negatívne zasiahla do nového trendu zdravšieho spôsobu života týkajúceho sa všetkých vekových skupín obyvateľstva. V mestských regiónoch treba zohľadniť aj väčší záujem o tieto aktivity. Pre napĺňanie takéhoto trendu je súčasná infraštruktúra absolútne nepostačujúca a tá doterajšia vyžadujúca rekonštrukcie, resp. modernizáciu.
	5.1.5. Investície do kultúrneho dedičstva, miestnej a regionálnej	Nerealizácia opatrenia 5.1.5. by výraznou mierou ovplyvnila uvedené oblasti kultúry a cestovného ruchu a spomalila proces zlepšovania situácie v tejto sfére, možno konštatovať, že dlhodobo finančne poddimenzovanej zo strany štátu, ale aj málo

	kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch	zakomponovanej v prvých strategických dokumentoch SR (KURS 1994, 1997, atď.). Až v ďalších dokumentoch bola postupne táto problematika pridávaná a viac zakomponovaná do strategických materiálov (KURS 2001, atď.). Napriek takejto situácii zaznamenala Slovenská republika úspechy v oblasti kultúrneho dedičstva prijatím ďalších nových lokalít hmotného dedičstva, ale aj predovšetkým v poslednej dekáde viacerých prvkov nehmotného dedičstva, ktoré sú príkladom vysokého potenciálu tradícií, folklóru a miestnej kultúry doteraz málo využívaného aj v oblasti cestovného ruchu.
	5.1.6. Európske hlavné mesto kultúry 2026	Opatrenie 5.1.6 v prvom špecifickom cielej Politiky 5 má osobitné postavenie a je najužšie zamerané zo všetkých, v tomto prípade len na jedno mesto SR – vybrané víťazné mesto Trenčín výberovým konaním. Pri nulovom variante a nerealizácii opatrení nie je vôbec reálne naplnenie tohto cieľa. Výhodou pritom je, že s takýmto cieľom má Slovenská republika už skúsenosti, pretože takúto funkciu plnilo v roku 2013 už mesto Košice a skúsenosti z celého procesu tak prípravy, ako aj realizácie a pozitívnych výsledkov sú využiteľné, ale len v prípade realizácie opatrenia.
RSO5.2 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných ako mestských regiónoch	5.2.1. Investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite, na základe skúseností s podporou analytických kapacít na úrovni ústrednej štátnej správy	Nerealizáciu opatrenia 5.2.1. by sa mimo mestských regiónov ešte výraznejšou mierou obmedzila a spomalila možnosť potrebného skvalitňovania administratívnych kapacít lokálnych a regionálnych samospráv a ďalších uvedených participujúcich partnerov. Nedokončená a dlhšiu dobu nepokračujúca komunálna reforma, ako aj potrebná optimalizácia fungovania regionálnej samosprávy spolu s nerealizáciou tohto opatrenia by znamenali pretrvávajúcu stagnáciu fungovania a výkonov územnej samosprávy. Nerealizovanými investíciami by nepokračovala potrebná modernizácia inštitúcií samosprávy a ich partnerov, naďalej by zaostávala potrebná informatizácia (predovšetkým v malých obciach). Nerealizované investície by ovplyvnili aj tvorbu a kvalitu strategických dokumentov v územnej samospráve.
	5.2.2. Investície zvyšujúce kvalitu verejných politík a odolnosť demokracie prostredníctvom projektov spolupráce v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy, prípadne intervenčné projekty v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy na zvýšenie kvality verejných politík a odolnosť demokracie	Nerealizácia opatrenia 5.2.2. neumožní potrebné skvalitňovanie verejných politík a odolnosť demokracie. V poslednom období sa ešte viac oslabil dôvera vo verejnej politike, dôvera k inštitúciám verejnej politiky a efektívne využívanie verejných financií. Máme však pozitívne príklady projektov, ktoré by pomohli zlepšovať súčasnú situáciu. K realizácii projektov však treba investície, v prípade nerealizovania opatrenia budú chýbať potrebné investície do riešenia pripravených a plánovaných projektov a bude oslabená aj spolupráca a aktivity participujúcich partnerov.
	5.2.3. Investície do bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov	Nerealizáciu opatrenia 5.2.3. budú pretrvávajúť viaceré problémy bezpečnosti fyzického prostredia obcí, miest a regiónov. Bezpečnosť pritom patrí medzi základné atribúty kvality životného prostredia. Súčasné možnosti územnej samosprávy pri riešení bezpečnosti obyvateľov sú výrazne limitované a nedovoľujú zlepšovanie tak personálneho posilňovania, ako aj investícií do zlepšovania a modernizácie technického vybavenia (kamerové systémy, atď.). Dôkazom sú príklady zrušenia mestskej alebo obecnej polície v niektorých mestách a väčších vidieckych obciach. Osobitným prípadom sú lokality vyžadujúce intenzívnejšie nasadenie ochrany fyzického prostredia, tieto v žiadnom prípade samotná samospráva nie je schopná sama zvládnuť.
	5.2.4. Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové	Opatrenie 5.1.4. je pomerne široko koncipované na budovanie infraštruktúry na podporu zdravého životného štýlu a aktívneho trávenia voľného času. Jeho nerealizácia by výraznou mierou negatívne zasiahla do nového trendu zdravšieho

aktivity, cykloturistiku	spôsobu života týkajúceho sa všetkých vekových skupín obyvateľstva. Pre napĺňanie takéhoto trendu je súčasná infraštruktúra mimo mestských regiónov buď úplne absentujúca alebo tá doterajšia nepostačujúca.
5.2.5. Investície do kultúrneho dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch	Nerealizácia opatrenia 5.2.5. mimo identifikovaných mestských regiónov by ešte výraznejšou mierou ovplyvnila uvedené oblasti kultúry a cestovného ruchu a spomalila proces zlepšovania situácie v tejto sfére, možno konštatovať, že dlhodobou finančne poddimenzovanej zo strany štátu, ale aj málo zakomponovanej v prvých strategických dokumentoch SR (KURS 1994, 1997, atď.). Až v ďalších dokumentoch bola postupne táto problematika pridávaná a viac zakomponovaná do strategických materiálov (KURS 2001, atď.). Napriek takejto situácii zaznamenala Slovenská republika úspechy v oblasti kultúrneho dedičstva prijatím ďalších nových lokalít hmotného dedičstva, ale aj predovšetkým v poslednej dekáde viacerých prvkov nehmotného dedičstva (mimo mestských regiónov), ktoré sú príkladom vysokého potenciálu tradícií, folklóru a miestnej kultúry doteraz málo využívaného aj v oblasti cestovného ruchu.

Špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu		
Pilier I – Hospodárska diverzifikácia	Pilier II – Udržateľné životné prostredie	Pilier III – Kvalita života a sociálna infraštruktúra
Špecifický cieľ FST a jeho piliere	Opatrenie	Vplyv nulového variantu (nerealizácie opatrení)
Pilier I Región horná Nitra	1.1 Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest	<p>Nerealizácia opatrenia 1.1 by mala nasledovné dopady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovanie nezamestnanosti. • Znižovanie udržateľnosti novo vytvorených pracovných miest. • Nedostatok pracovných miest s pozitívnym dopadom na kvalitu života. • Nedostatok možností výberu práce na základe osobných zručností a vzdelania. • Riziko vzniku ekonomických aktivít s negatívnymi dopadmi na životné prostredie. • Nevyužitie brownfieldov a tým neodstránenie záťaží brownfieldov na životné prostredie, kvalitu života a obraz krajiny. • Celkový negatívny dopad na ekonomiku regiónu. • Mrhanie zdrojmi na neefektívne spôsoby podpory v nezamestnanosti. • Znižovanie populácie regiónu a to najmä v radoch vyššie kvalifikovaných ľudských zdrojov.
	1.2 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov	<p>Nerealizácia opatrenia 1.2 by mala nasledovné dopady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovanie nezamestnanosti. • Znižovanie udržateľnosti novo vytvorených pracovných miest. • Nedostatok možností pre uplatnenie nových uchádzačov o prácu. • Problém s využitím kvalifikácie nových uchádzačov o prácu. • Nedostatok pracovných miest s pozitívnym dopadom na kvalitu života. • Nedostatok pracovných miest v MSP. Nedostatok možností výberu práce na základe osobných zručností a vzdelania. • Znižovanie populácie regiónu, a to najmä v radoch vyššie kvalifikovaných ľudských zdrojov. • Celkový negatívny dopad na ekonomiku regiónu v zmysle finančnej náročnosti udržania zamestnanosti. • Brain-drain vyššie kvalifikovaných ľudských zdrojov do vyspelejších regiónov. • Nevyužitie voľného pôdneho fondu v regióne. • Nevyužitie pestovania nedostatkových poľnohospodárskych komodít, ktoré SR zbytočne dováža.

		<ul style="list-style-type: none"> • Nevyužitie možnosti rozvoja živočíšnej výroby – hydiny, HD, ošípaných, oviec, rýb a pod. ktoré SR v stále väčšom množstve dováža. • Nerozvinutie kapacít potravinárskeho priemyslu a nevyužitie možnosti znižovania negatívneho salda dovozu potravín. • Nevyužitie možnosti rozvoja lesníctva, drevospracujúcej a nábytkárskej výroby. • Spomalenie udržania / rastu pracovných miest v regióne. • Nevyužitie možnosti rozvoja biohospodárstva a ekonomického rastu regiónu. • Nedostatočná agilita súkromného sektora pri rozvoji cestovného ruchu. • Nedostatočné zohľadnenie potrieb trhu pri rozvoji cestovného ruchu. • Nedostatočné využitie tradícií regiónu pri rozvoji cestovného ruchu. • Únik perspektívnych podnikateľov s kapacitou tvorby udržateľných pracovných miest do iných regiónov. • Nedostatočné zlepšenie obrazu regiónu s priamym negatívnym vplyvom na rozvoj cestovného ruchu.
	1.3 Podpora výskumu, vývoja a inovácií	<p>Nerealizácia opatrenia 1.3 by mala nasledovné dopady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatok pracovných príležitostí pre vyššie kvalifikované ľudské zdroje. • Nedostatok zdrojov inovácií pre rozvoj MSP. • Riziko vyššej miery ekonomických aktivít zaťažujúcich životné prostredie. • Rozvoj energetiky bez snahy o jej trvalú udržateľnosť. • Nedostatočne udržateľný rozvoj obehového hospodárstva. • Brain-drain kvalifikovaných ľudských zdrojov do iných regiónov. • Zlý obraz regiónu.
Pilier I Košícký samosprávny kraj	1.1 Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest	<p>Nerealizácia opatrenia 1.1 Podpora podnikania a MSP by mala nasledovné dopady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovanie nezamestnanosti. • Znižovanie udržateľnosti novo vytvorených pracovných miest. • Nedostatok možností pre uplatnenie nových uchádzačov o prácu. • Problém s využitím kvalifikácie nových uchádzačov o prácu. • Nedostatok pracovných miest s pozitívnym dopadom na kvalitu života. • Nedostatok pracovných miest v MSP. • Nedostatok možností výberu práce na základe osobných zručností a vzdelania. • Znižovanie populácie regiónu, a to najmä v radoch vyššie kvalifikovaných ľudských zdrojov. • Celkový negatívny dopad na ekonomiku regiónu v zmysle finančnej náročnosti udržania zamestnanosti. • Brain-drain vyššie kvalifikovaných ľudských zdrojov do vyspelejších regiónov.
	1.2 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov	<p>Nerealizácia opatrenia 1.2 by mala nasledovné dopady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovanie nezamestnanosti. • Znižovanie udržateľnosti novo vytvorených pracovných miest. • Nedostatok možností pre uplatnenie nových uchádzačov o prácu. • Problém s využitím kvalifikácie nových uchádzačov o prácu. • Nedostatok pracovných miest s pozitívnym dopadom na kvalitu života. • Nedostatok pracovných miest v MSP. Nedostatok možností výberu práce na základe osobných zručností a vzdelania. • Znižovanie populácie regiónu, a to najmä v radoch vyššie kvalifikovaných ľudských zdrojov. • Celkový negatívny dopad na ekonomiku regiónu v zmysle finančnej náročnosti udržania zamestnanosti.

		<ul style="list-style-type: none"> • Brain-drain vyššie kvalifikovaných ľudských zdrojov do vyspelejších regiónov. • Nevyužitie voľného pôdneho fondu v regióne. • Nevyužitie pestovania nedostatkových poľnohospodárskych komodít, ktoré SR zbytočne dováža. • Nevyužitie možnosti rozvoja živočíšnej výroby – hydiny, HD, ošípaných, oviec, rýb a pod. ktoré SR v stále väčšom množstve dováža. • Nerozvinutie kapacít potravinárskeho priemyslu a nevyužitie možnosti znižovania negatívneho salda dovozu potravín. • Nevyužitie možnosti rozvoja lesníctva, drevospracujúcej a nábytkárskej výroby. • Spomalenie udržania / rastu pracovných miest v regióne. • Nevyužitie možnosti rozvoja biohospodárstva a ekonomického rastu regiónu. • Nedostatočná agilita súkromného sektora pri rozvoji cestovného ruchu. • Nedostatočné zohľadnenie potrieb trhu pri rozvoji cestovného ruchu.
	1.3 Podpora výskumu, vývoja a inovácií	<p>Nerealizácia opatrenia 1.3 by mala nasledovné dopady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nízka pripravenosť riešení založených na vede a výskumu pre využitie v praxi. • Negatívny dopad na ekonomiku v oblasti inovácií, start-upov, scale-upov a podnikov s vysokou pridanou hodnotou. • Nedostatok aplikovateľných výsledkov pre využitie v praxi. • Nízka motivácia pracovníkov vedy a výskumu. • Nedostatočná spolupráca pracovísk výskumu a vývoja s praxou. • Nižšia orientácia pracovníkov výskumu a vývoja na potreby praxe. • Nízke zapojenie komerčných inštitúcií do definovania obsahu vedecko-výskumných aktivít a úloh. • Pravdepodobný negatívny vplyv na nedostatok inovácií s priaznivejším dopadom na životné prostredie, ktoré špecificky vyžadujú interdisciplinárny prístup. • Ďalšie rozdrobenie inovačného snaženia medzi jednotlivé sektory a tým neschopnosť naplňať SMART stratégie. • Väčší priestor pre ekonomický rozvoj sektorov s vyššou záťažou na životné prostredie
Pilier I Banskobystrický samosprávny kraj	1.1 Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest	<p>Nerealizácia opatrenia 1.1 by mala nasledovné dopady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovanie nezamestnanosti. • Znižovanie udržateľnosti novo vytvorených pracovných miest. • Nedostatok možností pre uplatnenie nových uchádzačov o prácu. • Problém s využitím kvalifikácie nových uchádzačov o prácu. • Nedostatok pracovných miest s pozitívnym dopadom na kvalitu života. • Nedostatok pracovných miest v MSP. • Nedostatok možností výberu práce na základe osobných zručností a vzdelania. • Znižovanie populácie regiónu, a to najmä v radoch vyššie kvalifikovaných ľudských zdrojov. • Celkový negatívny dopad na ekonomiku regiónu v zmysle finančnej náročnosti udržania zamestnanosti. • Brain-drain vyššie kvalifikovaných ľudských zdrojov do vyspelejších regiónov.
	1.2 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov	<p>Nerealizácia opatrenia 1.2 by mala nasledovné dopady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brain-drain - únik najkvalitnejších ľudských zdrojov do regiónov s vyššou mierou podpory. • Nižšia kapacita ľudských zdrojov v oblasti generovania inovácií využiteľných praxou. • Nižšia možnosť podporiť definovaním kritérií špecifické výskumné, vývojové a inovačné aktivity s pozitívnym dopadom na životné prostredie, resp. znižujúce negatívne dopady na životné prostredie a aktivity v oblasti obehového a digitálneho hospodárstva.

		<ul style="list-style-type: none"> • Celkový negatívny dopad na kvalitu života najmä znižovaním motivácie mladej generácie a ochoty zapájať sa do výskumných a inovačných aktivít. • Druhový dopad na ekonomický rozvoj sektorov s vyššou záťažou na životné prostredie. • Nevyužitie možnosti špecializácie regiónov v zmysle SMART stratégií.
	1.3 Podpora výskumu, vývoja a inovácií	<p>Nerealizácia opatrenia 1.3 by mala nasledovné dopady:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nízka pripravenosť riešení založených na vede a výskumu pre využitie v praxi. • Negatívny dopad na ekonomiku v oblasti inovácií, start-upov, scale-upov a podnikov s vysokou pridanou hodnotou. • Nedostatok aplikovateľných výsledkov pre využitie v praxi. • Nízka motivácia pracovníkov vedy a výskumu. • Nedostatočná spolupráca pracovísk výskumu a vývoja s praxou. • Nižšia orientácia pracovníkov výskumu a vývoja na potreby praxe. • Nízke zapojenie komerčných inštitúcií do definovania obsahu vedecko-výskumných aktivít a úloh. • Pravdepodobný negatívny vplyv na nedostatok inovácií s priaznivejším dopadom na životné prostredie, ktoré špecificky vyžadujú interdisciplinárny prístup. • Ďalšie rozdrobenie inovačného snaženia medzi jednotlivé sektory a tým neschopnosť naplňať SMART stratégie. • Väčší priestor pre ekonomický rozvoj sektorov s vyššou záťažou na životné prostredie
Pilier II Región horná Nitra	2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu	<p>Nerealizáciou opatrenia by sa nezvyšila predpokladaná výrobná kapacita v oblasti energie z OZE ani celková produkcia energie z OZE. Nerealizáciou obnovy bytových a verejných budov by sa nezlepšila ich energetická hospodárnosť, čo by obmedzilo možnosti budúcej transformácie súčasných systémov diaľkového vykurovania na nízko teplotné, a tým by obmedzila možnosť integrovať do nich OZE s využitím sezónnych úložísk tepla. To by znamenalo udržanie závislosti od využívania fosílného plynu, resp. vysokého podielu biomasy v energetickom mixe teplárenských systémov s negatívnym vplyvom na kvalitu ovzdušia. Nerealizáciou opatrenia by sa tiež spomalil prechod zo súčasnej značne živelnej energetickej správy majetku subjektov územnej samosprávy k modernému energetickému manažmentu.</p> <p>Nezavedenie nových technológií v oblasti obehového hospodárstva a bez rozvoja nových spracovateľských kapacít by sa v danom regióne znemožnilo intenzívne predchádzať vzniku odpadov a recyklovať vytriedené odpady. Nepodarilo by sa znižovať celkové množstvo odpadov. Pokračoval by súčasný lineárny spôsob nakladania s primárnymi zdrojmi a suroviny by sa naďalej strácali pri zneškodňovaní odpadu, prípadne v energetickom zhodnotení. Hierarchia odpadového hospodárstva by nebola dodržiavaná. Nepodarilo by sa splniť ciele stanovené v Programe predchádzania vzniku odpadu Slovenskej republiky na roky 2019 – 2025 ani ciele stanovené v Programe odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025.</p>
	2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území	<p>Neriešením sanácií environmentálnych záťaží a vplyvov spôsobených ťažbou uhlia a jeho spaľovaním a bez podpory premeny environmentálne znečistených území pre nové využitie na hornej Nitre by pretrvával nepriaznivý stav v znečistení horninového prostredia a vôd s dopadom na ďalšie zložky životného prostredia, najmä ľudské zdravie. Stagnovala by revitalizácia zastaraných areálov výroby. Nové presadzujúce sa odvetvia ekologickej energetiky (OZE) by zaberali neobsadené priestory využiteľné užitočnejšie napr. pre ekosystémy.</p>
	2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy	<p>Nerealizácia opatrenia by spomalila rozvoj bezemisnej dopravy a mikromobility v mestách a regiónoch, čo by mohlo prispieť k zvyšovaniu uhlíkových aj ďalších emisií z dopravy. Nevyužitý by tiež ostal potenciál pre rozvoj infraštruktúry pre alternatívne palivá.</p>
Pilier II Košický samosprávny kraj	2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie	<p>Nerealizáciou opatrenia by sa nedosiahlo očakávané zníženie uhlíkových emisií z priemyselnej činnosti. Nedosiahla by sa nedosiahla zlepšená energetická hospodárnosť bytových domov a verejných budov, čo by v budúcnosti komplikovalo transformáciu teplárenských systémov na nízko teplotné s možnosťou rozsiahlej integrácie OZE vrátane sezónnych úložísk tepla. To by predĺžilo závislosť na využívaní fosílného plynu, resp. vysokom podiele biomasy v energetickom mixe teplárenských systémov s negatívnym vplyvom na kvalitu ovzdušia.</p>

	priemyslu	<p>Nemodernizovali by sa existujúce systémy diaľkového vykurovania a nezvýšila by sa predpokladaná výrobná kapacita v oblasti energie z OZE ani celková produkcia energie z OZE. Spomalil by sa prechod na moderný energetický manažment, najmä v subjektoch územnej samosprávy.</p> <p>Nezavedenie nových technológií v oblasti obehového hospodárstva a bez rozvoja nových spracovateľských kapacít by sa v danom regióne znemožnilo intenzívne predchádzať vzniku odpadov a recyklovať vytriedené odpady. Nepodarilo by sa znižovať celkové množstvo odpadov. Pokračoval by súčasný lineárny spôsob nakladania s primárnymi zdrojmi a suroviny by sa naďalej strácali pri zneškodňovaní odpadu, prípadne v energetickom zhodnotení. Hierarchia odpadového hospodárstva by nebola dodržiavaná. Nepodarilo by sa splniť ciele stanovené v Programe predchádzania vzniku odpadu Slovenskej republiky na roky 2019 – 2025 ani ciele stanovené v Programe odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025.</p>
	2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území	Nulový variant je nepriaznivý pre životné prostredie, predovšetkým pre stav horninového prostredia, vôd a ľudského zdravia. Absencia premeny a obnovy priemyselných areálov by mohla prehĺbiť konflikt medzi požiadavkami pre rozvoj hospodárstva a disponibilných priestorov napr. z hľadiska záberu zelených plôch.
	2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy	Nerealizácia opatrenia by spomalila rozvoj bezemisnej dopravy a mikromobility v mestách a regiónoch, čo by mohlo prispieť k zvyšovaniu uhlíkových aj ďalších emisií z dopravy. Nevyužitý by tiež ostal potenciál pre rozvoj infraštruktúry pre alternatívne palivá.
Pilier II Banskobystrický samosprávny kraj	2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu	<p>Nerealizáciou opatrenia by sa nedosiahla zlepšená energetická hospodárnosť verejných budov, a tým ani zníženie prevádzkových nákladov verejnej správy. Spomalil by sa proces dekarbonizácie priemyslu a nedosiahlo by sa predpokladané zníženie uhlíkových emisií z priemyselnej činnosti. Nezvýšila by sa výrobná kapacita v oblasti energie z OZE ani plánovaná celková vyrobená energia z OZE a spomalil by sa prechod zo súčasnej značne živelnej energetickej správy majetku subjektov (najmä samospráv) na moderný energetický manažment.</p> <p>Nerealizácia podpory inovatívnych aktivít zameraných na predchádzanie vzniku odpadu by sťažila až znemožnila dodržiavať hierarchiu odpadového hospodárstva, kde predchádzanie vzniku odpadov je na prvej priečke. Nepodarilo by sa znižovať celkové množstvo odpadov a teda by sa pravdepodobne ani nepodarilo znížiť mieru skládkovania komunálneho odpadu na 10 % z celkového množstva komunálneho odpadu do roku 2035 (v Envirostratégií 2030 je v tejto oblasti stanovený cieľ 25 %).</p> <p>Pravdepodobne by sa nepodarilo splniť ani ciele stanovené v Programe predchádzania vzniku odpadu Slovenskej republiky na roky 2019 – 2025. (znížiť množstvo zmesového komunálneho odpadu do roku 2025 o 50 % v porovnaní s rokom 2016, znížiť množstvo biologicky rozložiteľných odpadov v zmesovom komunálnom odpade o 60 % do roku 2025 oproti stavu v roku 2016 a ďalšie).</p> <p>Pokračoval by súčasný lineárny spôsob nakladania s primárnymi zdrojmi a suroviny by sa naďalej strácali pri zneškodňovaní odpadu, prípadne v energetickom zhodnotení.</p>
	2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území	Nulový variant je nepriaznivejší ako variant realizácie opatrení, najmä zo sociálno-ekonomického hľadiska, prípadne záberov nových plôch, využiteľných užitočnejšie, napr. pre ekosystémové aktivity.
	2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy	Nerealizácia opatrenia by spomalila rozvoj bezemisnej dopravy a mikromobility v mestách a regiónoch, čo by mohlo prispieť k zvyšovaniu uhlíkových aj ďalších emisií z dopravy. Nevyužitý by tiež ostal potenciál pre rozvoj infraštruktúry pre alternatívne palivá.
Pilier III Región horná Nitra	3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekválifikácie	Nerealizáciou opatrenia 3.1 by sa nemohlo podporiť v požadovanom rozsahu celoživotného vzdelávania a rekválifikácie pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie, spolupráca MSP a stredných odborných škôl, spolupráca podnikov s akademickým sektorom, podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania. V Regióne horná Nitra by sa zvýšilo riziko vyľudnenia a na trhu by pokračoval štruktúrny nesúlad medzi kvalifikáciou a voľnými pracovnými miestami. V regióne by chýbali potrebné vyškolené pracovné sily so zručnosťami na využívanie nových

		technológií a odborníci s ďalšími požadovanými zručnosťami. Nebolo by možné v požadovanom rozsahu realizovať zvyšovanie environmentálneho povedomia a podporu a poradenstvo v oblasti manažmentu životného prostredia pre samosprávy a iných aktérov súkromného a verejného sektora a potrebné aktivity sieťovania partnerov v vedy, výskumu, inovácií a praxe.
	3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny	V prípade nerealizovania opatrenia 3.2 by sa nemohla zabezpečiť požadovaná zdravotná starostlivosť o starších obyvateľov ako aj o bývalých baníkov, ktorých práca mala preukázateľne nepriaznivý dopad na ich zdravotný stav. Nebolo by možné zabezpečiť v požadovanom rozsahu poskytovanie sociálnych služieb. Chýbali by zdroje na posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov procesov dekarbonizácie a na investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí.
Pilier III Košícký samosprávny kraj	3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie	Nerealizáciou opatrenia 3.1 by sa nemohlo podporiť v požadovanom rozsahu celoživotné vzdelávanie a rekvalifikácia pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie, spolupráca MSP a stredných odborných škôl, spolupráca podnikov s akademickým sektorom, podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania. V prípade nerealizovania opatrenia by nebolo možné v Košickom samosprávnom kraji podporiť vzdelávanie a odbornú prípravu na zlepšenie zručností vo vyspelých technológiách (napr. pre oblasť vodíkových technológií, batériových technológií) so zameraním na digitálnu inováciu, prechod na ekologické hospodárstvo, energetickú efektívnosť a obehové hospodárstvo. Nebolo by možné podporiť mladých a zatriktívniť vzdelávanie. Nebolo by možné v požadovanom rozsahu realizovať zvyšovanie environmentálneho povedomia a podporu a poradenstvo v oblasti manažmentu životného prostredia pre samosprávy a iných aktérov súkromného a verejného sektora a potrebné aktivity sieťovania partnerov v vedy, výskumu, inovácií a praxe.
	3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny	Ak by sa nerealizovalo opatrenie 3.2 nebolo by možné zabezpečiť v požadovanom rozsahu potrebnú pomoc zraniteľným skupinám obyvateľstva, ktoré si budú musieť v dôsledku transformácie priemyslu hľadať nové pracovné miesta. Nebolo by možné dobudovať potrebnú sociálnu infraštruktúru a posilniť kapacity na poskytovanie sociálnych služieb. Chýbali by zdroje na posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov procesov dekarbonizácie a na investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí.
Pilier III Banskobystrický samosprávny kraj	3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie	Nerealizáciou opatrenia 3.1 by sa nemohlo podporiť v požadovanom rozsahu celoživotné vzdelávanie a rekvalifikácia pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie, spolupráca MSP a stredných odborných škôl, spolupráca podnikov s akademickým sektorom, podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania. Ak by sa nerealizovalo opatrenie prehlboval by sa v Banskobystrickom samosprávnom kraji nesúlad medzi ponukou a dopytom po pracovnej sily a vysokou ponukou pracovnej sily s nízkou kvalifikáciou, pre ktorú nie sú na trhu práce dostatočné pracovné príležitosti. Nepodarilo by sa odstrániť nedostatky v digitálnych zručnostiach a zručnostiach v oblasti obehového hospodárstva. Chýbali by tiež preškolení odborníci so zručnosťami v oblasti marketingu, s komunikačnými a manažérskymi schopnosťami. Napriek rastúcemu záujmu študentov o účasť na duálnom vzdelávaní, nenapĺňa táto účasť kapacitu a potrebu pre MSP, ktoré majú v porovnaní s veľkými podnikmi nízke, alebo žiadne zdroje na zabezpečenie podmienok duálneho vzdelávania. Nebolo by možné v požadovanom rozsahu realizovať zvyšovanie environmentálneho povedomia a podporu a poradenstvo v oblasti manažmentu životného prostredia pre samosprávy a iných aktérov súkromného a verejného sektora a potrebné aktivity sieťovania partnerov v vedy, výskumu, inovácií a praxe.
	3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny	Bez realizácie opatrenia 3.2 by sa nepodarilo zlepšiť sociálnu starostlivosť o zraniteľné skupiny. Chýbali by zdroje na posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov procesov dekarbonizácie a na investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí

III.2. Informácia vo vzťahu k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam, akými sú navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, európska sústava chránených území (Natura2000), chránené vodohospodárske oblasti a pod.

Na Slovensku je územná a druhová ochrana nastavená s podporou právnych predpisov a manažmentovými plánmi pozitívnym smerom. Na národnej úrovni existuje dlhodobá sieť maloplošných a veľkoplošných území, ktorá je lokálne aktualizovaná. Rozširuje sa kontinuálne počet aj rozloha území, ktoré sú súčasťou európskej siete chránených území (sústava Natura 2000), čím sa z právneho hľadiska plnia globálne ciele ochrany prírody. Tento stav však neodzrkadľuje reálny kvalitatívny stav chránených území v oblasti biodiverzity. Mnoho chránených biotopov a stav chránených druhov nie je vyhovujúci, často sú biotopy po kvalitatívne stránke a populácie druhov vyhodnocované ako zlé. Antropogénnym tlakom sa daný stav v niektorých prípadoch ešte zhoršuje.

V posledných rokoch sa zvýšil dôraz aj na akceptáciu prvkov územných systémov ekologickej stability v rámci územného rozvoja k čomu prispeli významne projekty komplexných pozemkových úprav, ktoré sa v jednej z mnohých etáp celého procesu zaoberajú ekologickej stabilitou území, úrovňou prítomnosti a kvality ekostabilizačných prvkov (biokoridorov, biocentier, interakčných prvkov) v krajine. Tento prístup zdôrazňovania dôležitosti zelenej infraštruktúry v krajine vytvárajúcej podmienky pre rozvoj biotopov pre voľne žijúcu zver, prepojený s vysporiadaním vlastníckych vzťahov k pozemkom zvyšuje zásadným spôsobom v rozvoji územia šancu tvoriť nové ekostabilizačné prvky a chrániť existujúce krajinné prvky s možnosťou realizácie konkrétnych žiaducich opatrení. Kľúčovú úlohu pre takéto územia, ktoré nemajú iný status ochrany, zohráva vysporiadanie vlastníckych vzťahov. V projektoch pozemkových úprav sa obvykle takéto územia pridávajú do vlastníctva obcí, alebo v niektorých prípadoch má o takto vysporiadané územia s existujúcimi alebo plánovanými (novo navrhnutými) krajinnými ekostabilizačnými prvkami záujem aj štát prostredníctvom ŠOP SR, ktorá má záujem realizovať na daných územiach konkrétne manažmentové opatrenia v prospech ochrany prírody, rozvoja biodiverzity a plnenia cieľov ochrany prírody.

Najväčšími hrozbami pre prírodu, biotopy, lokality sústavy Natura 2000, chránené druhy rastlín a živočíchov, prvky ÚSES, vrátane migračných koridorov zveri, ako aj pre vodohospodársky chránené oblasti, prírodné minerálne zdroje a lesné zdroje sú: intenzívne poľnohospodárstvo, rozrastanie sídiel, výstavba antropogénnych objektov zvyšujúcich bariérovosť v krajine a fragmentáciu krajiny, neudržateľné lesnícke činnosti a aj meniaci sa klíma, ktorá podporuje šírenie nepôvodných a invázných druhov, mení hydrologický cyklus v krajine a svojimi dopadmi ovplyvňuje biodiverzitu.

Na biotopy, chránené územia (národného a európskeho významu), prvky ÚSES ako aj chránené vodohospodárske oblasti, prírodné liečivé a prírodné minerálne zdroje a lesné zdroje má významný vplyv aj znečistenie ovzdušia, kontaminácia pôdy a vodných útvarov. Na Slovensku sa k uvedeným hrozbám pridávajú opatrenia, ktoré sú vykonávané ako legitímne vodohospodárske zásahy. Často sú degradované až úplne likvidované brehové porasty, brehy a korytá riek sú upravované s argumentáciou potrebných vodohospodárskych zásahov v ochranných pásmach vodných tokov. V dôsledku meniacich sa klimatických podmienok je v niektorých častiach Slovenska v korytách tokov a aj vo vodných plochách výrazne menší objem vody, absencia a degradácia brehových porastov zvyšuje vysušovanie území a prehrievanie vodných plôch, čo má priamy dopad na pokles biodiverzity. Mnohé bývalé poľnohospodársky využívané plochy sú opustené, sukcesne zarastajú. Takto zmenené územia vytvárajú plochy pre veľmi ľahký nástup invázných druhov, ktoré zásadným spôsobom menia charakter pôvodných biotopov a prispievajú k znižovaniu biodiverzity. Narušené ekologické cykly sa prejavujú v celkovej ekologickej kvalite území. Prevažná časť poľnohospodársky využívanej krajiny má na Slovensku veľmi nízky až nízky stupeň ekologickej stability. V krajine absentujú ekostabilizačné prvky vytvárajúce pre zver refúgia, úkryty, potravinovú bázu a pod. Bloky poľnohospodárskej pôdy majú obrovské rozmery, sú nevhodne obhospodarované (s dopadom podpory erózných procesov). V pahorkatinných a horských oblastiach je množstvo svahov bez ich prerušenia vegetačnými alebo inými prvkami. Pričom adekvátna dĺžka svahov (v súlade so sklonom svahu, typom krajinej pokrývky a pôdnymi druhmi) je jeden z kľúčových parametrov pri návrhoch opatrení na elimináciu prejavov vodnej erózie.

V nasledujúcej tabuľke sú zhrnuté vzťahy špecifických cieľov politik 1, 2, 3, 4, 5 a špecifického cieľa FST posudzovaného strategického dokumentu Program Slovensko 2021-2027 k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam, ktorými sú územia patriace do sústavy Natura 2000, úrky územného systému ekologickej stability, migračné koridory zveri, chránené vodohospodárske oblasti, prírodné liečivé a prírodné minerálne zdroje a lesné zdroje.

Tabuľka III.28: Vzťah cieľov strategického dokumentu Program Slovensko 2021 – 2027 k environmentálne obzvlášť dôležitým tematickým oblastiam z hľadiska ich potenciálnych pozitívnych alebo negatívnych vplyvov

Špecifické ciele (ŠC) politik 1, 2, 3, 4 a 5 Programu Slovensko + Piliere I, II a III a ich opatrenia pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj	Vzťahu Programu Slovensko 2021 – 2027 k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam					
	Európska sústava chránených území (Natura 2000) – navrhované CHVÚ a ÚEV	Územný systém ekologickej stability	Migračné koridory zveri	Chránené vodohospodárske oblasti	Prírodné liečivé a prírodné minerálne zdroje	Lesné zdroje
Cieľ politiky 1: Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT						
Priorita 1P1 Veda, výskum, inovácie						
ŠC RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií Pilier I Hospodárska diverzifikácia/Opatrenie 1.3. Podpora výskumu, vývoja a inovácií						
ŠC RSO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy						
ŠC RSO1.3 Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP, a to aj produktívnymi investíciami Pilier I Hospodárska diverzifikácia/Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest a opatrenie 1.2. Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov						
ŠC RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie						
Priorita 1P2 Digitálna pripojiteľnosť						
ŠC RSO1.5 Zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti						

Špecifické ciele (ŠC) politik 1, 2, 3, 4 a 5 Programu Slovensko + Pilieri I, II a III a ich opatrenia pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj	Vzťahu Programu Slovensko 2021 – 2027 k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam					
	Európska sústava chránených území (Natura 2000) – navrhované CHVÚ a ÚEV	Územný systém ekologickej stability	Migračné koridory zveri	Chránené vodohospodárske oblasti	Prírodné liečivé a prírodné minerálne zdroje	Lesné zdroje
Cieľ politiky 2: Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility						
Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia						
ŠC RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu						
ŠC RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu						
ŠC RSO2.3 Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E) Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu						
Priorita 2P2 Životné prostredie						
ŠC RSO2.4 Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy						

Špecifické ciele (ŠC) politik 1, 2, 3, 4 a 5 Programu Slovensko + Piliere I, II a III a ich opatrenia pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj	Vzťahu Programu Slovensko 2021 – 2027 k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam					
	Európska sústava chránených území (Natura 2000) – navrhované CHVÚ a ÚEV	Územný systém ekologickej stability	Migračné koridory zveri	Chránené vodohospodárske oblasti	Prírodné liečivé a prírodné minerálne zdroje	Lesné zdroje
ŠC RSO2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva						
ŠC RSO2.6 Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu						
ŠC RSO2.7 Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu						
Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita						
ŠC RSO2.8 Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.3. Podpora udržateľnej miestnej dopravy						
Cieľ politiky 3: Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility						
Priorita 3P1 Doprava						
ŠC RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy						
ŠC RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a						

Špecifické ciele (ŠC) politik 1, 2, 3, 4 a 5 Programu Slovensko + Piliere I, II a III a ich opatrenia pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj	Vzťahu Programu Slovensko 2021 – 2027 k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam					
	Európska sústava chránených území (Natura 2000) – navrhované CHVÚ a ÚEV	Územný systém ekologickej stability	Migračné koridory zveri	Chránené vodohospodárske oblasti	Prírodné liečivé a prírodné minerálne zdroje	Lesné zdroje
intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu k TEN-T a cezhraničnej mobility						
Cieľ politiky 4: Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)						
Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce						
ŠC RSO4.1 Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva Pilier I Hospodárska diverzifikácia/Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest						
Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie						
ŠC RSO4.2 Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie						
Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu						
ŠC RSO4.2 Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a						

Špecifické ciele (ŠC) politík 1, 2, 3, 4 a 5 Programu Slovensko + Pilieri I, II a III a ich opatrenia pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj	Vzťahu Programu Slovensko 2021 – 2027 k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam					
	Európska sústava chránených území (Natura 2000) – navrhované CHVÚ a ÚEV	Územný systém ekologickej stability	Migračné koridory zveri	Chránené vodohospodárske oblasti	Prírodné liečivé a prírodné minerálne zdroje	Lesné zdroje
rekvalifikácie						
Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby						
ŠC RSO4.3 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunit, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny						
ŠC RSO4.5 Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšenie odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti, a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny						
ŠC RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie						
Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunit						
ŠC RSO4.3 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunit, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny						
Cieľ politiky 5: Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív						

Špecifické ciele (ŠC) politík 1, 2, 3, 4 a 5 Programu Slovensko + Piliere I, II a III a ich opatrenia pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj	Vzťahu Programu Slovensko 2021 – 2027 k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam					
	Európska sústava chránených území (Natura 2000) – navrhované CHVÚ a ÚEV	Územný systém ekologickej stability	Migračné koridory zveri	Chránené vodohospodárske oblasti	Prírodné liečivé a prírodné minerálne zdroje	Lesné zdroje
Priorita 5P1 Moderné regióny						
ŠC RS05.1 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch						
ŠC RS05.2 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných ako mestských regiónoch						
Špecifický cieľ: Fond na spravodlivú transformáciu						
Priorita 6P1 Fond na spravodlivú transformáciu						
ŠC: Umožniť regiónom a obyvateľom riešiť sociálne, hospodárske a environmentálne dôsledky spôsobené transformáciou v rámci plnenia energetického a klimatického cieľa Únie do roku 2030 a dosahovania klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050 na základe Parížskej dohody.						

Legenda:

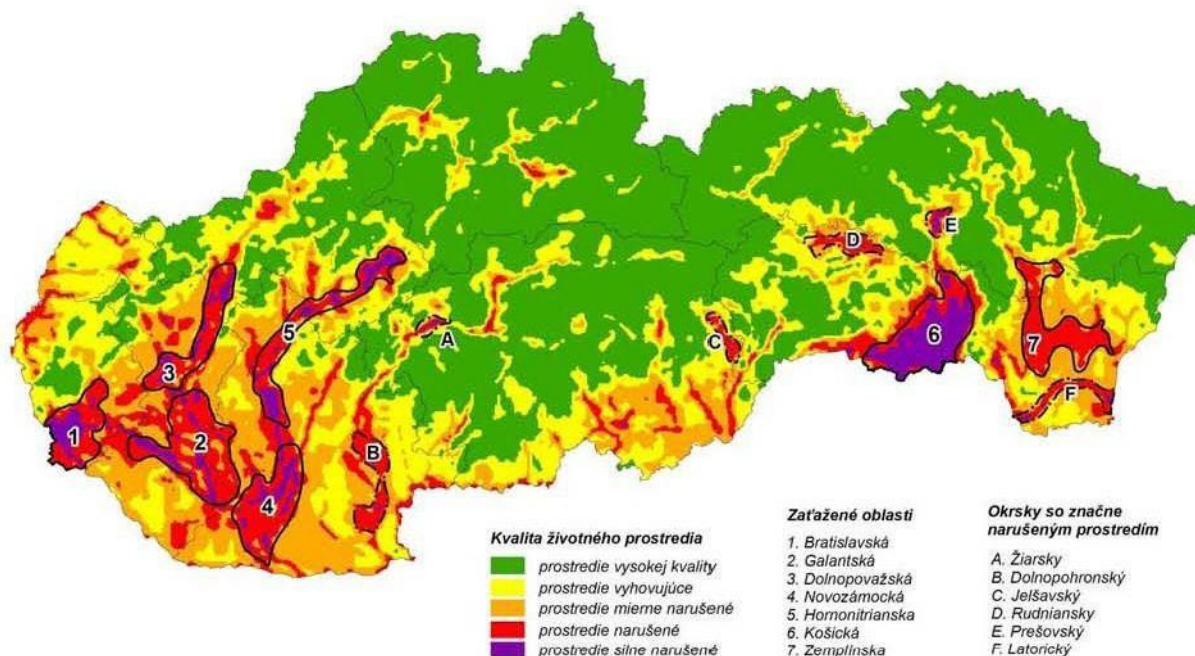
- špecifické ciele strategického dokumentu nie sú kľúčové z hľadiska potenciálnych pozitívnych a negatívnych vplyvov vo vzťahu k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam
- špecifické ciele strategického dokumentu sú významné z hľadiska potenciálnych pozitívnych vplyvov a len lokálne podstatné z hľadiska možných miernych negatívnych vplyvov vo vzťahu k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam
- špecifické ciele strategického dokumentu sú kľúčové z hľadiska potenciálnych negatívnych vplyvov vo vzťahu k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam

III.3. Charakteristika životného prostredia vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú pravdepodobne významne ovplyvnené

Potenciál na ovplyvnenie opatreniami navrhovanými v Programe Slovensko 2021 – 2027 je na celom území Slovenska. Očakávajú sa pozitívne vplyvy z hľadiska životného prostredia vrátane zdravia obyvateľstva v regiónoch, kde budú realizované opatrenia definované v rámci jednotlivých špecifických cieľov. Celkovú informáciu o charaktere kvality životného prostredia, ktoré bude ovplyvnené dopadmi cieľov Programu Slovensko 2021 – 2027 je možné prezentovať prostredníctvom environmentálnej regionalizácie. Územie SR je rozdelené do 5 kategórií environmentálnej kvality (obr. III.29, tab. III.29). Okrem zaťažených oblastí sú v rámci Slovenska vyčlenené aj okrsky so značne narušeným prostredím, ktoré nezodpovedajú týmto kategóriám ani svojim územným rozsahom, ani podielom výskytu územia v 5. stupni environmentálnej kvality, ale sú prejavom nedoriešených environmentálnych problémov z minulých období, keď tvorili súčasť zaťažených oblastí (okrsky A, C, D, E v rámci mapy regiónov environmentálnej kvality na obr. III.29). Takmer 90 % územia SR patrí medzi regióny, ktoré sú z hľadiska kvality životného prostredia hodnotené v pozitívnom stave. Obrázok III.30 znázorňuje regióny environmentálnej kvality. Silne narušené prostredie sa nachádza v Dolnopohronskom, Žiarskom, Jelšavsko-lubenickom, Rudnianskom a Prešovskom okrsku.

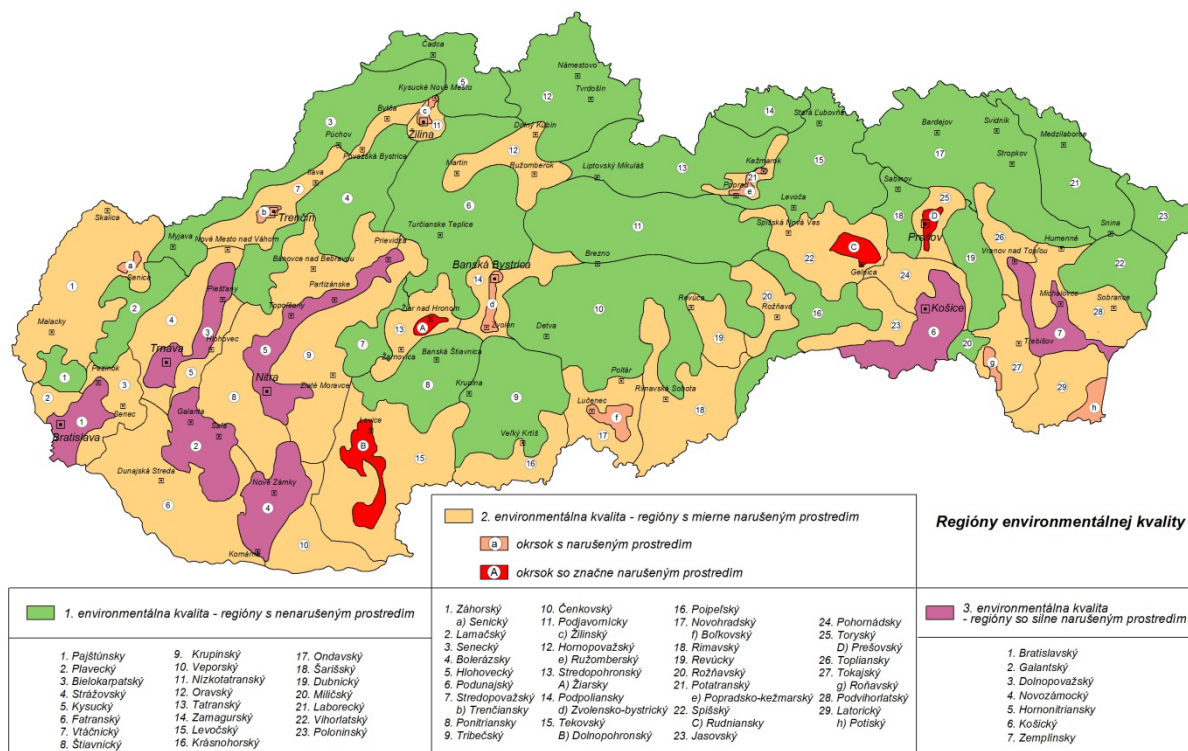
Tabuľka III.29: Diferenciácia územia Slovenska podľa environmentálnej kvality (MŽP SR, 2021)

Environmentálna kvalita	Rozloha (km ²)	% z plochy SR
1 – regióny s nenarušeným prostredím	24 104	49,2
2 – regióny s mierne narušeným prostredím (vyhovujúce)	19 515	39,8
2 – regióny s narušeným prostredím	447	0,9
2 – regióny so značne narušeným prostredím	640	1,3
3 – regióny so silne narušeným prostredím	4 328	8,8

Zdroj: SAŽP

Obrázok III.29: Kvalita životného prostredia s vymedzením zaťažených oblastí a okrskov so značne narušeným prostredím (MŽP SR, 2021)

Obrázok III.30: Regióny environmentálnej kvality Slovenska (MŽP SR, 2021)

Ľudské zdravie a dobré životné podmienky bezprostredne súvisia so stavom a kvalitou zložiek životného prostredia, v ktorom je človek v súčasnosti vystavený znečistenému ovzdušiu, kontaminácii vody a pôdy, hluku, vibráciám, svetelnému a vizuálnemu smogu a pod. Svetová zdravotnícka organizácia vo svojej správe o predchádzaní chorobám zdravým životným prostredím (Wolf a kol., 2016) odhaduje, že stresové faktory súvisiace so životným prostredím sú príčinou 12 – 18 % všetkých úmrtí v 53 členských krajinách WHO v Európe. Zlepšenie kvality životného prostredia v kľúčových oblastiach, ktorými sú ovzdušie, voda a hluk, môže prispieť k predchádzaniu chorobám a zlepšeniu zdravia ľudí.

Znečistenie ovzdušia predstavuje najväčšie environmentálne riziko pre ľudské zdravie v Európe a súvisí so srdcovými chorobami, mŕtvicou, pľúcnyimi chorobami a rakovinou pľúc. Podľa odhadov každoročne v krajinách EÚ, vrátane Slovenska predčasne zomiera 400 000 ľudí v dôsledku znečisteného ovzdušia. Vystavenie hluku z dopravy a priemyslu vedie k podráždeniu, poruchám spánku a vyššiemu riziku vysokého tlaku a srdcovocievnych ochorení.

Jedným zo základných problémov je aj vystavenie obyvateľstva nebezpečným chemikáliám. V každodennom živote sa ľudia môžu dostať do kontaktu s rôznymi chemikáliami v znečistenom vzduchu, vode, spotrebiteľských výrobkoch a potravinách. Niektoré nebezpečné chemikálie dokážu pretrvávajúť v životnom prostredí a bioakumulovať sa v potravinovom reťazci. Stúpajúci objem a počet chemických látok používaných v každodennom živote spolu s rastúcou chemickou výrobou naznačuje, že vystavenie ľudí a životného prostredia negatívnym vplyvom bude naďalej stúpať. Znepokojujúcou predstavou sú možné účinky vystavenia zmesiam chemikálií počas nášho života, najmä počas zraniteľných životných období, ako sú rané detstvo, tehotenstvo a staroba.

Negatívny vplyv zmeny klímy predstavuje bezprostrednú hrozbu pre zdravie ľudí v podobe extrémnych horúčav, vlhového nedostatku a tiež v podobe zmien v šírení nákazlivých chorôb a alergénov.

Kvalita povrchovej a podzemnej vody je na Slovensku ohrozovaná nedobudovaním a nerekonštruovaním kanalizácií (najmä v mestách) a nedostatočnými kapacitami ČOV. Mnohé kanalizačné systémy v mestách sú kapacitne nedostatočné, čo sa prejavuje pri extrémnych prejavoch počasia, kedy kanalizácia nestíha odvádzať zrážky (právilové dažde, silné dažde a búrky prinášajúce veľký objem zrážok v krátkom čase).

Rozloženie environmentálnych rizík však nie je celoplošne rovnomerné. Naopak, nadmerne zasahuje sociálne znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľstva. Spoločensko-ekonomické postavenie jednotlivca ovplyvňuje

jeho vystavenie stresovým faktorom zo životného prostredia, keďže chudobnejší ľudia zvyknú mať horšie podmienky bývania. Sociálne znevýhodnené osoby citlivejšie reagujú na stresové faktory zo životného prostredia vzhľadom na zdravotné problémy, ktoré už majú, zlý nutričný stav a špecifické správanie, ku ktorému patrí fajčenie, nečinnosť, psychická frustrácia a pod.

III.4. Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu

Kvalita životného prostredia sa podieľa na celkovom zdravotnom stave ľudskej populácie minimálne 25 %. Vystavenie ľudí chemickým, fyzikálnym, biologickým i mikrobiologickým škodlivinám v životnom prostredí v kombinácii s ďalšími nepriaznivými podmienkami života je príčinou 86 % predčasných úmrtí, vysokej miery chorobnosti a straty rokov prežitých v zdraví. Príčina mnohých tzv. civilizačných chorôb pochádza z interakcií medzi ľudským organizmom a kvalitou životného prostredia.

Podľa údajov spracovaných zo zdrojov SHMÚ ako aj z priebežných správ o stave životného prostredia Slovenskej republiky sa na nepriaznivom pôsobení na zdravie na Slovensku najvýznamnejšou mierou podieľa znečistenie ovzdušia. Zo zhodnotení zverejnených v správach Európskej environmentálnej agentúry kvalita a Európskej komisie je kvalita ovzdušia na Slovensku naďalej znepokojivá. Podľa odhadov došlo napr. len za rok 2013 približne k 5 620 predčasným úmrtiam, ktoré možno pripísať koncentráciám jemných tuhých častíc a k 200 úmrtiam, ktoré možno pripísať koncentrácii ozónu. Je to aj dôsledok prekročovania noriem EÚ v oblasti kvality ovzdušia (EEA, 2016). Realizáciou cieľov Programu Slovensko 2021 -2027 sa očakáva, že sa výrazne zlepší kvalita ovzdušia.

Ďalším vážnym problémom vplyvujúcim na zdravie ľudí je kvalita vody zo súkromných studní, ktorá je často znečistená a nevyhovujúca štandardom (Haluš, Dráb, 2017). Podľa VÚVH až 80-85 % vody z iných než verejných zdrojov (napr. vlastné studne pri dome) nespĺňa hygienické štandardy (najčastejšie z dôvodu prítomnosti fekálneho znečistenia, nitrátov a železa). Príčinou býva nedostatočná hĺbka studní a únik odpadových vôd do ich blízkosti. V poslednom období bol zaznamenaný pokles spotreby vody z verejných zdrojov, práve z dôvodu vyššieho využitia súkromných zdrojov a nárastu spotreby balenej vody vo fľašiach (SAŽP, 2017).

Z hospodárskych sektorov má nepriaznivé účinky na zdravie predovšetkým energetika a doprava. Ciele Programu Slovensko 2021 – 2027 zahŕňajú kroky, ktorých realizáciou by sa mali v týchto oblastiach výrazne zlepšiť podmienky. Sektor energetiky ovplyvňuje všetky zložky životného prostredia, a tým priamo či nepriamo aj ľudské zdravie. Najviac ovplyvnenou zložkou je ovzdušie, ktoré je znečisťované najmä emisiami skleníkových plynov a ďalších znečisťujúcich látok, ktoré sa uvoľňujú pri spaľovacích procesoch. Skleníkové plyny majú preukázaný vplyv na zmenu klímy, ktorá priamo (zmenené poveternostné podmienky – vlny horúčav, extrémne zrážky, povodne atď.) aj nepriamo (zmeny v kvalite potravy a vody, rozšírenie prenášaných ochorení, alergií a pod.) vplyva na ľudské zdravie. K ďalším znečisťujúcim látkam zo sektora energetiky, ktoré výrazne vplyvávajú na kvalitu ovzdušia a zdravie ľudí, patria emisie oxidov dusíka, síry, polycyklických aromatických uhľovodíkov, nemetánových prchavých organických látok a najmä emisie prachových častíc PM_{2,5} a PM₁₀. Zatiaľ čo emisie väčšiny látok sa darí znižovať, veľkým problémom ostávajú emisie prachových častíc, ktoré pochádzajú najmä z vykurovania domácností. Tieto častice ľahko prenikajú do dýchacích ciest, pričom sa spravidla v ovzduší nachádzajú aj s ďalšími znečisťujúcimi látkami, ako aj látkami s karcinogénnymi vlastnosťami. Po prieniku dráždia sliznice dýchacích ciest, môžu spôsobiť zmeny štruktúry a funkcie riasinkového epitelu, zvýšiť produkciu hlienu či znížiť samočistiacu schopnosť dýchacích ciest a pod. Pri vyšších koncentráciách môžu viesť k nárastu celkovej chorobnosti i úmrtnosti, najmä na ochorenia srdcovo-cievnej a dýchacej sústavy. Dlhodobé vystavenie zvýšeným koncentráciám má za následok vyššiu úmrtnosť na choroby srdcovo-cievnej a respiračnej sústavy vrátane rakoviny pľúc a s tým súvisiace skrátenie strednej dĺžky života. V súčasnosti spôsobuje vystavenie prachovým časticiam z antropogénnych zdrojov stratu 8,6 mesiaca predpokladanej dĺžky života európskej populácie.

Podiel emisií v sektore energetika vrátane dopravy, na celkových emisiách skleníkových plynov bol v roku 2015 bol 66,5 %, emisie z dopravy v rámci sektora energetika tvorili zhruba 32 %. Ďalšou problematickou oblasťou, v ktorej sa nedarí nárast emisií skleníkových plynov účinne regulovať, je spaľovanie fosílnych palív v domácnostiach, tzv. lokálnych kúreniskách. Sektor odpady predstavoval v roku 2015 skoro 3,7 % podiel na celkových emisiách skleníkových plynov.

Znečistenie ovzdušia a hluk z dopravy spôsobujú rôzne zdravotné problémy, pričom najväčší podiel na týchto negatívnych vplyvoch má cestná doprava. Napriek dosiahnutiu poklesu emisií znečisťujúcich látok z cestnej dopravy v uplynulých rokoch naďalej pretrvávajú vystavenie niektorých mestských regiónov vysokým úrovniam znečistenia ovzdušia prekračujúcim prípustné limity. Jednotlivé látky NO_x, tuhé častice (PM₁₀ a PM_{2,5}), SO_x, CO a rôzne ťažké kovy (Cd, Pb, Hg), ktoré sa emitujú vo výfukových plynových vozidlách, majú špecifický vplyv na ľudské zdravie. Vystavenie týmto znečisťujúcim látkam spôsobuje niektoré ochorenia, napríklad pľúcne choroby (čo vedie k dýchacím ťažkostiam), ako aj infarkty, astmu, zníženie imunity, úzkosť, slabosť a únavu, alebo ich zhoršuje. Doprava sa taktiež podieľa na produkcii emisií skleníkových plynov, podieľajúcich sa na zmene klímy a s ňou spojenými vplyvmi na zdravie obyvateľov. Dlhodobé vystavenie organizmu hluku môže vyvolať poruchy spánku a ďalšie nežiaduce účinky. Dlhodobé vystavenie v priebehu denného obdobia môže okrem ďalších ochorení spôsobiť zvýšenie krvného tlaku a vznik kardiovaskulárnych ochorení, spôsobuje nárast stresu, bolesti hlavy, môže byť príčinou zvýšenia cholesterolu, artritídy, poškodenia kostí a kĺbov a i. Vo veľkých mestách je znečisteniu, špine a ďalším environmentálnym problémom vystavených 13,6 %, v menších mestách 11,5 % a na dedinách 9,6 % obyvateľstva (Haluš, Dráb, 2017). Na zmiernenie negatívneho vplyvu hluku sú na Slovensku spracovávané strategické hlukové mapy a na základe ich interpretácie sú realizované protihlukové opatrenia. Realizáciou cieľov Programu Slovensko 2021 -2027 sa očakáva, že transformáciou dopravy sa znížia emisie hluku.

Pribúdanie extrémnych prejavov počas posledných niekoľko dekád a poznatky o procesoch, ktoré k tomuto stavu viedli, sú príčinou rastúceho záujmu vedcov v zdravotníctve určiť mechanizmy, ktorými zmena klímy ovplyvňuje zdravie obyvateľstva. V najbližších desaťročiach bude ľudské zdravie vystavené významným prejavom zmeny klímy, pravdepodobne najmä v podobe zvýšeného počtu tropických dní a častejšiemu výskytu vln horúčav, víchríc, búrok, extrémnych úhrnov zrážok, povodní alebo sucha. Okrem priameho ohrozenia životov a zdravia počas týchto udalostí hrozí obyvateľom nebezpečenstvo aj v dôsledku zhoršenia kvality vodných zdrojov, epidemiologického rizika z kontaminácie potravín, výskytu nových vektorov prenosu infekčných ochorení alebo predĺženia peľovej sezóny.

Zmena klímy prostredníctvom jednotlivých zmien v životnom prostredí má na ľudské zdravie priamy aj nepriamy vplyv. Priamy dopad na zdravie majú práve konkrétne klimatické faktory, ako napríklad teplota. Extrémne horúčavy spôsobujú u ľudí dehydratáciu, tepelný stres, kŕče a môžu vážne zhoršovať prejavy kardiovaskulárnych a iných ochorení. Na Slovensku môže dôjsť k zmene distribúcie infekčných ochorení a k nárastu ochorení súvisiacich s vodou najmä tam, kde je sanitácia a osobná hygiena na nízkej úrovni, a to predovšetkým počas záplav alebo v segregovaných oblastiach, problém sa týka marginalizovaných skupín občanov. Ďalej hrozí nárast respiračných ochorení v dôsledku znečistenia ovzdušia najmä v mestách, prípadne zo zvýšenej distribúcie peľov.

Ako sa uvádza Envirostratégii Slovenska do roku 2030 Slovensko v súčasnosti čelí mnohým environmentálnym výzvam. Ako je už vyššie uvedené Slovensko má problémy s kvalitou ovzdušia, nízkou mierou recyklácie odpadu, ale aj s ochranou ekosystémov, zdrojov podzemných vôd (najmä riziká z poľnohospodárstva a environmentálnych záťaží), starostlivosťou o krajinu a nízkym environmentálnym vedomím. Len samotné znečistenie ovzdušia u nás spôsobuje viac ako 5 000 predčasných úmrtí ročne. Environmentálne problémy majú pritom stále väčší vplyv na ekonomiku, zamestnanosť, ale aj komfort života obyvateľov. Okrem toho, podobne ako na celom svete, Slovensko už v súčasnosti zasahuje zmena klímy s viditeľnými dopadmi, ktoré sa v budúcnosti budú vážne prejavovať v podobe environmentálnych, ekonomických a zdravotných problémov. Podľa odhadov len v roku 2013 dosiahli na Slovensku ekonomické straty z extrémov zmeny klímy hodnotu viac ako 1,3 miliardy eur (MŽP SR, 2019).

Je preto potrebné, aby navrhované ciele Programu Slovensko 2021 – 2027 rešpektovali požiadavky a opatrenia schválené v národných dokumentoch a legislatíve a tiež medzinárodné záväzky, ku ktorých plneniu sa Slovenská republika zaviazala. Ide predovšetkým o strategické dokumenty EÚ, OSN a ďalších medzinárodných organizácií týkajúce sa starostlivosti o životné prostredie a zdravie obyvateľstva. Ako zdôrazňujú aktuálne strategické dokumenty EÚ a tiež Environmentálna stratégia pre Slovensko do roku 2030 (MŽP SR, 2019) na zabezpečenie udržateľného rozvoja v SR, ako aj v celej EÚ je potrebné využívať zdroje inteligentnejším, udržateľnejším spôsobom. Je zrejmé, že lineárny model hospodárskeho rastu, na ktorý sme sa spoliehali v minulosti, už viac nezodpovedá potrebám dnešných moderných spoločností v globalizovanom svete. Prechod na obehové hospodárstvo sa javí ako vhodný systém, ktorý dokáže zabezpečiť environmentálne a ekonomicky udržateľný spôsob využívania dostupných zdrojov. Cieľom obehového hospodárstva je zachovať hodnotu výrobkov a materiálov čo najdlhšie, čím sa minimalizuje odpad a využívanie nových zdrojov. V prípade, že výrobok dosiahne koniec svojho životného cyklu, zdroje sa z hospodárstva nevyradia, ale použijú sa znova a znova na

vytváranie novej hodnoty. Tento model môže na Slovensku vytvoriť pracovné miesta, podporiť inovácie, ktoré zabezpečia konkurencieschopnú výhodu a úroveň ochrany ľudí a životného prostredia. Môže tiež poskytnúť spotrebiteľom trvácnejšie a inovatívnejšie výrobky, ktoré im šetria peniaze a zvyšujú kvalitu života.

III.5. Environmentálne aspekty vrátane zdravotných aspektov zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu, ako aj to, ako sa zohľadnili počas prípravy strategického dokumentu

Ciele politiky súdržnosti EÚ na programové obdobie 2021 – 2027, ktoré vychádzajú z prijatej legislatívy EÚ pre programové obdobie 2021 – 2027, stanovili päť osobitných cieľov politiky súdržnosti EÚ (článok 5 nariadenia EÚ o spoločných ustanoveniach):

1. Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT.
2. Zeleňšia, nízkouhlíková Európa s prechodom na hospodárstvo s nulovým čistým obsahom uhlíka a odolná Európa vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmiernenia zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility.
3. Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility.
4. Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv.
5. Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív.

Vyššie uvedené ciele tvorili základ návrhu Partnerskej dohody SR na roky 2021 – 2027 a tiež aj návrhu Programu Slovensko. Pri príprave Programu Slovensko jeho spracovatelia vychádzali zo strategických a legislatívnych dokumentov, ktorých prehľad sme už uviedli v kap. II.6.3. Osobitne sa prihliadalo aj na Správu o Slovensku 2019, ktorú Európska komisia predložila dňa 27. februára 2019, a na Správu o Slovensku 2020, ktorú Európska komisia predložila dňa 26. februára 2021. Obidve správy obsahujú komplexné makroekonomické zhodnotenie SR s ohľadom na štrukturálne reformy a odporúčané oblasti pre financovanie z fondov EÚ v programovom období 2021 – 2027.

Program Slovensko nahradí v novom programovom období 2021 – 2027 doterajších šesť operačných programov (v programovom období 2014 – 2020): Operačný program Výskum a inovácie (MIRRI SR), Operačný program Integrovaná infraštruktúra (MDV SR), Operačný program Ľudské zdroje (MPSVR SR), Operačný program Kvalita životného prostredia (MŽP SR), Integrovaný regionálny operačný program (MIRRI SR) a Operačný program Efektívna verejná správa (MV SR).

Riadiacim orgánom Programu Slovensko je MIRRI SR. Orgánom auditu a orgánom, ktorý prijíma platby od Komisie, je Ministerstvo financií SR. Sprostredkovateľskými orgánmi sú: Ministerstvo dopravy a výstavby SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo hospodárstva SR, Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Úrad vlády SR, Slovenská inovačná a energetická agentúra a Úrad pre verejné obstarávanie. Veľký počet sprostredkovateľských orgánov potvrdzuje šírku problematiky, ktorú zastrešuje Program Slovensko.

III.5.1. Prehľad významných environmentálnych aspektov, vrátane zdravotných aspektov, relevantných pre Program Slovensko zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni

V tab. III.30 uvádzame rámcový prehľad významných environmentálnych cieľov a priorít, vrátane zdravotných cieľov pre územie Slovenska, relevantných pre Program Slovensko. Ide o záväzky, ktoré vyplývajú pre Slovensko z medzinárodných strategických dokumentov, dokumentov EÚ a prijatých národných strategických dokumentov. Väčšina záväzkov významných medzinárodných dokumentov a dokumentov EÚ je už premietnutá do národných strategických dokumentov.

Tabuľka III.30: Prehľad významných záväzkov pre oblasť udržateľného rozvoja, ochrany a tvorby životného prostredia, ochrany verejného zdravia a kvality života relevantných pre Program Slovensko prijatých na medzinárodnej úrovni, v rámci EÚ a na národnej úrovni

MEDZINÁRODNÉ ZÁVÄZKY
Agenda 2030. Program OSN udržateľného rozvoja do roku 2030 (prijatá v roku 2015)
Agenda 2030 je súhrnom globálnych záväzkov, ktorými medzinárodné spoločenstvo reaguje na najzávažnejšie výzvy súčasnosti. Zmena klímy, chudoba, zvyšujúce sa ekonomické a sociálne nerovnosti alebo neudržateľnosť prevládajúcich vzorcov výroby a spotreby sú komplexné a navzájom previazané problémy. Izolované zásahy a opatrenia preto strácajú účinnosť pri ich riešení. Agenda 2030 bola prijatá členskými štátmi OSN v roku 2015 a vyzýva štáty k spoločnému koordinovanému postupu pri riešení globálnych výziev. Agendu 2030 bola u nás v konzultácii s odbornou verejnosťou premietnutá do užšieho súboru šiestich prioritných oblastí, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickkej a koncepcnej práce. Tieto ciele sú uvedené nižšie pri charakteristike schváleného národného dokumentu Národné priority implementácie Agendy 2030.
Parížska globálna klimatická dohoda, rozhodnutie 1/CP.21, 21 (prijatá v roku 2015) a Glasgowský klimatický pakt (prijatý v roku 2021)
Prijaté ciele Parížskej globálnej klimatickej dohody sú premietnuté v Európskej zelenej dohode, ďalších už schválených strategických dokumentoch EÚ a národných strategických dokumentoch.
Tretia Konferencia OSN o bývaní a udržateľnom rozvoji miest Habitat III a Nová urbánna agenda (2016) – zhrnutie odporúčaní pre mestá a ľudské sídla
Dokument Habitat III a nová urbánna agenda detailnejšie rozpracovali najmä Cieľ 11 Agendy 2030: Premeniť mestá a ľudské obydli na inkluzívne, bezpečné, odolné a trvalo udržateľné
- Zabezpečiť udržateľný rozvoj miest pre sociálne začleňovanie a ukončenie chudoby
- Zabezpečiť udržateľnú prosperitu miest podporujúcu začleňovanie a príležitosti pre všetkých
- Zabezpečiť environmentálne udržateľný a odolný rozvoj miest
EURÓPSKA ÚNIA
Európska zelená dohoda
Cieľom dokumentu je transformovať EÚ na spravodlivú a prosperujúcu spoločnosť s modernou a konkurencieschopnou ekonomikou a ktoré efektívne využíva zdroje. Chce chrániť, zachovávať a posilňovať prírodný kapitál EÚ a chrániť zdravie a blahobyt občanov pred environmentálnymi rizikami a vplyvmi. Táto transformácia musí súčasne byť spravodlivá a inkluzívna. Musí stavať ľudí na prvé miesto a venovať pozornosť regiónom, odvetviam a pracovníkom, ktorí sa budú stretávať s najväčšími problémami. Chce mobilizovať výskum a podporovať inovácie, prepojiť vzdelávanie a odbornú prípravu a chce sa riadiť zásadou „výrazne nenarušiť“. Dohoda si kladie nasledujúce prioritné environmentálne ciele:
- Zvýšiť klimatické ambície EÚ pre roky 2030 a 2050 a záväzok dosiahnuť klimatickú neutralitu v EÚ už v roku 2050
- Premeniť EÚ do roku 2050 na prvý klimaticky neutrálny kontinent a k naplneniu tohto cieľa znížiť emisie do roku 2030 v porovnaní s úrovňami z roku 1990 aspoň o 55 %
- Posilniť povedomie o zmene klímy v EÚ (tzv. European Climate Pact)
- Dodávať čistú, dostupnú a bezpečnú energiu
- Mobilizovať priemysel pre čistú a cirkulárnu ekonomiku
- Budovať a renovovať energeticky a zdrojovo efektívnym spôsobom: EK navrhuje, aby sa záväzný cieľ pre obnoviteľné zdroje v energetickom mixe EÚ zvýšil na 40 %.
- Zvýšiť ciele v oblasti energetickej efektívnosti na úrovni EÚ tak, aby sa dosiahlo celkové zníženie spotreby primárnych energetických zdrojov o 36 – 39 % do roku 2030.
- Zabezpečiť nulové znečistenie pre prostredie bez toxických látok
- Zachovať a obnoviť ekosystémy a biodiverzitu
- Zabezpečiť princíp z "Farmy na stôl": férový, zdravý potravinový systém priateľský k životnému prostrediu

- Podporiť prechod na udržateľnejšiu a múdrejšiu mobilitu
Územná agenda EÚ 2020 (2016) – Smerom k inkluzívnej, inteligentnej a udržateľnej Európe rozmanitých regiónov – výzvy a potenciál
Cieľom Územnej agendy je poskytnúť strategické usmernenia pre územný rozvoj, podporiť zohľadnenie územnej dimenzie v rôznych politikách na všetkých úrovniach správy a zabezpečiť vykonávanie stratégie Európa 2020 v súlade so zásadami územnej súdržnosti. Územná agenda EÚ poskytuje základné princípy územného plánovania. Má nasledujúce prioritné ciele:
- Zvýšený vplyv globalizácie: štrukturálne zmeny po svetovej hospodárskej kríze
- Výzvy integrácie EÚ a rastúcej vzájomnej závislosti regiónov
- Demografické a sociálne výzvy líšiace sa podľa územia, segregácia zraniteľných skupín
- Klimatické zmeny a environmentálne riziká: geograficky rozmanité dôsledky
- Energetické výzvy sa dostávajú do popredia a ohrozujú konkurencieschopnosť regiónov
- Strata biodiverzity, zraniteľné prírodné, krajinné a kultúrne dedičstvo
- Podpora polycentrického a vyváženého územného rozvoja
- Podpora integrovaného rozvoja v mestách, vidieckych a špecifických regiónoch
- Územná integrácia v cezhraničných a nadnárodných funkčných regiónoch
- Zaistenie globálnej konkurencieschopnosti regiónov vychádzajúcej zo silného miestneho hospodárstva
- Zlepšenie územného prepojenia pre jednotlivcov, komunity a podniky
- Riadenie a prepájanie ekologických, krajinných a kultúrnych hodnôt regiónov
8. Environmentálny akčný program (návrh) na roky 2022 – 2030
Dosiahnutie cieľa zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2030 a klimatickej neutrality do roku 2050
Podporiť kapacitu prispôsobenia sa, posilniť odolnosť a znížiť zraniteľnosť z dôvodu klimatických zmien
Postupovať smerom k regeneratívnemu modelu rastu, odčlenenie hospodárskeho rastu od využívania zdrojov a zhoršovania životného prostredia, a urýchlenie prechodu na cirkulárnu ekonomiku
Snaha o nulové znečistenie, vrátane ovzdušia, vody a pôdy a ochrana zdravia a blahobytu Európanov
Ochrana, zachovanie a obnova biodiverzity a podpora prírodného bohatstva (menovite vzduchu, vody, pôdy a lesov, sladkovodných zdrojov, mokradí a morských ekosystémov)
Zníženie environmentálnych a klimatických záťaží spojených s výrobou a spotrebou (predovšetkým v oblastiach energetiky, priemyselného rozvoja, budov a infraštruktúry, mobility a potravinového systému)
EÚ Stratégia v oblasti biodiverzity do roku 2030. Prinavrátanie prírody do našich životov
- Vrátiť prírodu späť k poľnohospodárskej pôde
- Riešenie zaberania pôdy a obnova pôdných ekosystémov
- Zvýšenie množstva lesov a zlepšenie ich zdravia a odolnosti
- Win-win riešenia pre výrobu energie
- Obnova sladkovodných ekosystémov
- Výsadba zelene v mestských a prímestských regiónoch
- Zníženie znečistenia
- Riešenie problému invazívnych nepôvodných druhov
- Zlepšenie vedomostí, vzdelania a zručností
Akčný program EÚ v oblasti zdravia („program EU4Health“) na obdobie rokov 2021 – 2027
- Zabezpečiť „prístup jedno zdravie“ ako viacodvetvový prístup, ktorý vychádza z toho, že ľudské zdravie je spojené so

<p>zdravím zvierat a so životným prostredím a že opatrenia na riešenie ohrozenia zdravia musia zohľadňovať uvedené tri rozmery.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Uplatniť požiadavky zdravia vo všetkých politikách ako prístup k rozvoju, vykonávaniu a preskúvaniu verejných politik bez ohľadu na odvetvie, pri ktorom sa zohľadňujú zdravotné dôsledky rozhodnutí a ktorého cieľom je dosiahnuť synergie a zabrániť škodlivým vplyvom na zdravie spôsobeným takýmito politikami v záujme zlepšenia zdravia obyvateľstva a rovnosti v oblasti zdravia.
<ul style="list-style-type: none"> - Zlepšovať a posilňovať zdravie v EÚ s cieľom znížiť zaťaženie prenosnými a neprenosnými ochoreniami podporou zdravia a prevencie chorôb, znižovaním nerovností v oblasti zdravia, podporou zdravého životného štýlu a podporou prístupu k zdravotnej starostlivosti.
<ul style="list-style-type: none"> - Podporovať koordinované opatrenia v oblasti verejného zdravia na úrovni Únie zamerané na riešenie rôznych aspektov cezhraničných hrozieb ohrozenia zdravia.
<ul style="list-style-type: none"> - Podporovať činnosti, ktoré sú v súlade s klimatickými a environmentálnymi normami a prioritami EÚ a zásadou „nespôsobovať škodu“ stanovenou v Európskej zelenej dohode.
<p>Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv – ciele do roku 2030</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Zabezpečiť, aby mal každý právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie, aby si udržal a získal zručnosti, ktoré mu umožnia plne sa zapojiť do života spoločnosti a úspešne zvládať zmeny postavenia na trhu práce.
<ul style="list-style-type: none"> - Zaručiť a podporovať rovnaké zaobchádzanie a rovnosť príležitostí pre ženy a mužov vo všetkých oblastiach vrátane účasti na trhu práce, podmienok zamestnania a kariérneho rastu.
<ul style="list-style-type: none"> - Zabezpečiť bez ohľadu na pohlavie, rasový či etnický pôvod, náboženstvo či vieru, postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu pre každého právo na rovnaké zaobchádzanie a rovnosť príležitostí, pokiaľ ide o zamestnanie, sociálnu ochranu, vzdelanie a prístup k tovaru a službám dostupným pre verejnosť.
<ul style="list-style-type: none"> - Zabezpečiť pre každého právo na včasnú a cieleňú pomoc na zlepšenie vyhliadok zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti.
<ul style="list-style-type: none"> - Každý má právo na včasný prístup k cenovo dostupnej a kvalitnej preventívnej a liečebnej zdravotnej starostlivosti.
<ul style="list-style-type: none"> - Ľudia so zdravotným postihnutím majú právo na podporu príjmu, ktorý zaručuje dôstojný život, na služby, ktoré im umožnia zapojiť sa do trhu práce a života spoločnosti, a na pracovné prostredie prispôbené ich potrebám.
<ul style="list-style-type: none"> - Každý má právo na cenovo dostupné a kvalitné služby dlhodobej starostlivosti, najmä domácu starostlivosť a komunitné služby.
<ul style="list-style-type: none"> - Ľuďom v núdzi treba poskytnúť prístup ku kvalitnému sociálnemu bývaniu a ku kvalitnej pomoci pri bývaní a prístup k základným službám
<p>Akčný plán k Stratégii Európskej únie pre dunajský región (2020)</p>
<p>Stratégia EÚ pre podunajskú oblasť (EUSDR) je jednou zo štyroch makroregionálnych stratégií EÚ. Dva existujúce rámcové dokumenty EUSDR, oznámenie (COM 2010a) a jeho sprievodný akčný plán z roku 2010 (COM 2010b), boli navrhnuté Európskou komisiou podľa strategických vstupov z podunajských krajín a v partnerstve s nimi, pričom rešpektujú ich iniciatívne vlastníctvo.</p>
<p>Pilier 1: Prepojenie regiónu (Prioritná oblasť 1A: Mobilita vodných ciest, Prioritná oblasť 1B Mobilita železničná doprava – cestná doprava – ovzdušie, Prioritná oblasť 1: Udržateľná energetika, Prioritná oblasť 3: Kultúra a cestovný ruch)</p>
<p>Pilier 2: Ochrana životného prostredia (Prioritná oblasť 4: Kvalita vody, Prioritná oblasť 5: Environmentálne rizika, Prioritná oblasť 6: Biodiverzita a krajina, kvalita ovzdušia a pôdy)</p>
<p>Pilier 3: Budovanie prosperity (Prioritná oblasť 7: Znalostná (vedomostná) spoločnosť? Prioritná oblasť 8: Konkurencieschopnosť podnikov, Prioritná oblasť 9: Ľudia a zručnosti)</p>
<p>Pilier 4: Posilňovanie regiónu (Prioritná oblasť 10: Inštitucionálna kapacita a spolupráca, Prioritná oblasť 11: Bezpečnosť)</p>
<p>SLOVENSKÁ REPUBLIKA</p>
<p>Národné priority implementácie Agendy 2030</p>
<p>Slovensko schválilo v roku 2018 šesť prioritných oblastí Agendy 2030, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce.</p>

1. Vzdelanie pre dôstojný život: <i>podpora cieľov udržateľného rozvoja: Kvalitné vzdelanie (4); Dôstojná práca a ekonomický rast (8); Zníženie nerovností (10).</i>
2. Smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí: <i>podpora cieľov udržateľného rozvoja: Dostupná a čistá energia (7); Dôstojná práca a ekonomický rast (8); Priemysel, inovácie a infraštruktúra (9); Znižovanie nerovností (10); Zodpovedná spotreba a výroba (12)</i>
3. Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia: <i>podpora cieľov udržateľného rozvoja: Žiadna chudoba (1); Žiadny hlad (2); Zníženie nerovností (10).</i>
4. Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy: <i>podpora cieľov udržateľného rozvoja: Čistá voda a hygiena (6); Dostupná a čistá energia (7); Udržateľné mestá a komunity (11); Ochrana klímy (13); Život na pevnine (15).</i>
5. Právny štát, demokracia a bezpečnosť: <i>podpora cieľov udržateľného rozvoja: Rodová rovnosť (5); Mier, spravodlivosť a silné inštitúcie (16).</i>
6. Dobré zdravie: <i>Podpora cieľov udržateľného rozvoja: Kvalita zdravia a života (3); Zníženie nerovností (10).</i>
Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030
Udržateľné využívanie a efektívna ochrana prírodných zdrojov (voda, ekosystémy a krajina, pôda, lesy, suroviny)
- Účinná ochrana prírody a krajiny (zastaviť stratu biodiverzity)
- Udržateľné hospodárenie s pôdou
- Plnenie funkcií lesov
- Racionálne využívanie horninového prostredia
Zmena klímy a ochrana ovzdušia
- Predchádzanie zmene klímy a zmiernenie jej dopadov
- Ochrana pred následkami povodní
- Riešenie sucha a nedostatku vody
- Čisté ovzdušie
Zelené hospodárstvo a riadenie
- Ekonomická a zároveň ekologická energia
- Ekonomické nástroje pre lepšie životné prostredie
- Environmentálna výchova a vzdelávanie v každom veku
- Lepšie údaje pre lepšie rozhodovanie
Národná stratégia ochrany biodiverzity
- Ochrana prírody
- Udržateľnosť a posilnenie ekosystémov
- Ochrana biodiverzity v rámci štátnej poľnohospodárskej, lesníckej a rybárskej politiky
- Boj s invazívnymi druhmi
- Zníženie záťaže na biodiverzitu a rozumné využívanie genetických zdrojov
- Harmonizácia odvetvových a environmentálnych politík
Vízia a stratégia rozvoja Slovenska 2030 – Národná stratégia regionálneho rozvoja (2020)
- Zastaviť demografický pokles a podporiť rast ekonomicky aktívnej populácie
- Podporiť dostupnosť a kvalitu vzdelávania a harmonizovať ho s potrebami trhu práce
- Zlepšiť zdravie obyvateľstva a dĺžku aktívneho života
- Zabezpečiť efektívne a udržateľné riadenie prírodných zdrojov
- Podporiť rozvoj regionálnych ekonomík zameraných na odolné inovácie

- Dokončiť infraštruktúru zelenej ekonomiky zameranej na inovácie
- Podporiť udržateľnosť a odolnosť národných a regionálnych ekonomík
- Podporiť dostupnosť, transparentnosť a efektívnosť verejného riadenia
- Podporiť ekonomickú udržateľnosť lokálnych a regionálnych komunit
- Podporiť dostupnosť a udržateľnosť modernej efektívnej infraštruktúry, služieb a bývania
Plán obnovy a odolnosti Slovenska
- Zelená ekonomika (Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra, Obnova budov, Udržateľná doprava, Dekarbonizácia priemyslu, Adaptácia na zmenu klímy)
- Vzdelávanie (Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch, Vzdelávanie pre 21. storočie, Zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl)
- Veda, výskum, inovácie (Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania vedy, výskumu a inovácií, Lákanie a udržanie talentov)
- Zdravie (Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť, Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie, Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť)
- Efektívna verejná správa a digitalizácia (Zlepšenie podnikateľského prostredia, Reforma justície, Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, bezpečnosť a ochrana obyvateľstva, Digitálne Slovensko / štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika, Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie)
Perspektíva územného rozvoja Slovenskej republiky
- Podpora rozvoja hospodárskej základne a posilnenie jej konkurencieschopnosti a efektívnosti
- Podpora vyváženého rozvoja sídiel, vrátane rozvoja vidieka
- Poskytnutie rovného prístupu k infraštruktúre
- Ochrana a tvorba environmentálneho, prírodného a kultúrneho dedičstva
- Podpora integrácie a kohézie
- Zabezpečenie udržateľného rozvoja
Koncepcia mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 (prijatá v roku 2018)
S cieľom dosiahnuť pokrok v strednodobom časovom horizonte materiál predstavuje súhrn oblastí, v ktorých sú identifikované a navrhované zmeny, zoznam prioritných úloh na nasledujúce obdobie a ich nositelia. Navrhované opatrenia smerujú k systémovo lepšiemu prístupu a vytvoreniu podmienok pre optimálny a cielenejší rozvoj mestských území na Slovensku.
Posilnenie úlohy mestského rozvoja v kontexte regionálneho rozvoja, partnerstvo a spolupráca:
- Pripraviť prehľad služieb poskytovaných na úrovni obcí so statusom mesta, okresných úradov a samosprávnych krajov s dôrazom na ich prepojenosť a spoluprácu.
- Aktívne participovať v procese zavádzania systému strategického plánovania a riadenia v štátnej správe a podporovať prepojenie týchto dokumentov so strategickými zámermi územnej samosprávy.
- Vytvoriť prepojenie rôznych existujúcich platforiem, poskytujúcich informácie o prístupoch, podporných nástrojoch a príkladoch úspešnej praxe pre mestá.
- Pilotne analyzovať prepojenosť vybraného okruhu miest a ich bezprostredného okolia (mestské funkčné územie) a z neho plynúce pozitívne externality pre subjekty a obyvateľov v danom území s možnosťou návrhu úpravy existujúcej štruktúry a z nej vyplývajúcich vzťahov v území.
- Vytvoriť „Platformu pre rozvoj slovenských miest“, úlohou ktorej bude najmä odborná diskusia o princípoch a praktických aplikáciách integrovaného manažmentu rozvoja miest.
- Podporovať vytváranie a rozvoj územných štruktúr spolupráce miest a obcí v ich zázemí a vznik ich integrovaných strategických plánovacích dokumentov.

<ul style="list-style-type: none"> - Integrovať v stratégií regionálneho rozvoja problematiku mestského rozvoja. - Zaradiť podporu udržateľného integrovaného rozvoja miest a ich funkčných území medzi národné priority pri rokovaní o príprave budúcej kohéznej politiky EÚ.
<p>Štrukturálne zmeny vo fungovaní miest:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zhodnotiť dostupnosť existujúcich dát potrebných na korektné výstupy o rozvoji miest. - Analyzovať možnosť zavedenia pilotného podporného nástroja na podporu mestského rozvoja. - Analyzovať prekážky v zhodnocovaní nevyužívaných a zanedbaných území v intraviláne miest a navrhnúť podporné opatrenia. - Cielene podporovať zlepšenie dostupnosti miest prostredníctvom zvyšovania preferencie verejnej osobnej dopravy (koľajovej, motorovej) ako aj prostredníctvom podpory nemotorovej dopravy, napr. budovaním cyklotrás a ďalšej cyklistickej infraštruktúry. - Podporovať prístup miest smerom k adaptácii na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy a podporovať zabezpečenie systémového začlenenia adaptačných opatrení do územnoplánovacej dokumentácie. - Podporovať ochranu biodiverzity v mestách a obciach (ochranou a tvorbou zelenej infraštruktúry, prepojením aktivít pre ochranu biodiverzity a zdravia ľudí a podobne).
Národný investičný plán 2018 – 2030
<ul style="list-style-type: none"> - Podpora a rozvoj zeleného hospodárstva, dopravného, energetického sektora, IKT - Zelená a environmentálna infraštruktúra - Prispôsobenie sa klimatickým zmenám, zmiernenie dopadov - Veda, výskum, inovácie - Vzdelávanie - Verejné zdravie
Aktualizácia Národného programu podpory zdravia pre roky 2021 – 2030 (schválená uzn. vlády SR č. 44/2022 zo dňa 19. 1. 2022)
<p>Snahou Ministerstva zdravotníctva SR je uplatňovať princíp Zdravia vo všetkých politikách (z anglického Health in All Policies - HiAP), a teda spolupracovať pri tvorbe a presadzovaní štátnej politiky zdravia so všetkými sektormi na dosiahnutie stanovených cieľov.</p>
<p>Aktualizovaný Národný program podpory zdravia vychádza v kontexte existujúcich Programov a Akčných plánov v rezorte zdravotníctva a Agendy 2030. Na základe programu EU4Health 2021 – 2027 sa predkladaný materiál zameriava na zlepšenie a podporovanie zdravia prevenciou chorôb v spolupráci s inými rezortami pomocou aktivít a kampaní v oblasti zdravia.</p>
<p>Hlavným cieľom aktualizovaného Národného programu podpory zdravia je zlepšovať zdravotný stav obyvateľstva Slovenskej republiky, prostredníctvom zvyšovania úrovne zdravotného uvedomenia a podpory zdravia.</p>
<p>Program je prioritne zameraný na ovplyvňovanie determinantov zdravia, znižovanie rizikových faktorov vyskytujúcich sa u obyvateľstva a na zvyšovanie zainteresovanosti jednotlivých zložiek spoločnosti.</p>
<p>Ďalším cieľom je dlhodobou zlepšiť úroveň zdravého životného štýlu obyvateľov SR založeného na prevencii a minimalizácii rizík a udržať vykonávanie preventívnych opatrení z hľadiska výskytu infekčných ochorení v minimálne rovnakom rozsahu ako sa vykonávajú v súčasnosti.</p>
Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR V. (NEHAP V.) Priority Ostravskej deklarácie v podmienkach SR
<p>Zlepšenie kvality vnútorného a vonkajšieho ovzdušia pre všetkých, ako jedného z najdôležitejších faktorov ohrozujúcich životné prostredie v tomto regióne, prostredníctvom opatrení smerujúcich k plneniu usmerňujúcich hodnôt kvality WHO v neustálom procese zlepšovania.</p>
<p>Zabezpečenie všeobecného, spravodlivého a trvalo udržateľného prístupu k bezpečnej pitnej vode, sanitácii a hygiene pre všetkých a vo všetkých oblastiach, pričom sa podporí integrované riadenie vodných zdrojov a bezpečné používanie odpadových vôd.</p>

Minimalizácia nepriaznivých účinkov chemických látok na ľudské zdravie a životné prostredie: nahradením nebezpečných chemikálií bezpečnejšími alternatívami vrátane nechemických; znižovanie vystavenia zraniteľných skupín rizikovým chemikáliám, najmä počas skorého vývoja; posilnenie kapacít na hodnotenie rizík a výskum s cieľom lepšie porozumieť vystaveniu ľudí účinkom chemických látok a súvisiacemu zaťaženiu chorobami; podľa potreby uplatniť zásadu predbežnej opatrnosti.
Predchádzanie a odstraňovanie nepriaznivých vplyvov na životné prostredie a zdravie, nákladov a nerovností súvisiacich s odpadovým hospodárstvom a kontaminovanými lokalitami prostredníctvom pokroku smerom k odstráneniu nekontrolovaného a nelegálneho zneškodňovania a obchodovania s odpadmi a riadneho nakladania s odpadmi a kontaminovanými lokalitami v kontexte prechodu na obehové hospodárstvo.
Posilnenie adaptačných schopností a odolnosti voči zdravotným rizikám súvisiacich so zmenou klímy a podporné opatrenia na zmiernenie zmeny klímy a dosiahnutie spoluúčasti na zdraví v súlade s Parížskou dohodou.
Podpora úsilia európskych miest a regiónov o to, aby sa stali zdravšími, inkluzívnejšími, bezpečnejšími, odolnejšími a udržateľnejšími prostredníctvom integrovaného, inteligentného a zdravotne podporovaného prístupu k mestskému a územnému plánovaniu, riadeniu mobility, implementácii účinných a súdržných politík na viacerých úrovniach riadenia, posilnenia mechanizmov zodpovednosti a výmeny skúseností a osvedčených postupov v súlade so spoločnou víziou stanovenou novou mestskou agendou.
Budovanie environmentálnej udržateľnosti zdravotníckych systémov a znižovanie ich vplyvu na životné prostredie okrem iného prostredníctvom efektívnosti využívania energie a zdrojov, riadneho riadenia zdravotníckych výrobkov a chemických látok počas ich životného cyklu a zníženia znečistenia prostredníctvom bezpečne riadeného odpadu a odpadových vôd bez ohrozenia sanitárnej misie zdravotníckych služieb.
Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030
Plán je spracovaný podľa nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy. Hlavnými kvantifikovanými cieľmi NECP v rámci SR do roku 2030 je zníženie emisií skleníkových plynov pre sektory mimo obchodovania s emisiami (non-ETS) o 20 % (podiel bol zvýšený z pôvodne deklarovanej úrovne 12 %). Využívanie OZE na konečnej spotrebe energie je stanovené v roku 2030 vo výške 19,2 % s plnením požadovaného cieľa 14 % OZE v doprave. Spracované opatrenia pre dosiahnutie národného príspevku SR v oblasti energetickej efektívnosti ukazujú hodnoty o niečo nižšie (30,3 %) ako je európsky cieľ 32,5 %. Kľúčovými pre dosiahnutie cieľov budú sektory priemyslu a budov. Prepojenosť elektrických sústav sa už teraz pohybuje nad hranicou 50 % a bude taká aj v roku 2030, takže cieľ minimálne 15 % bude splnený. Stanovené ciele boli neaktuálne už aj v čase prijatia záväzku SR dosiahnuť uhlíkovú neutralitu do 2050, a najmä po schválení balíka „Fit for 55“).
- Emisie skleníkových plynov (k r. 1990): na úrovni EÚ pre SR nie je stanovený cieľ (ale trajektória SR prezentovaná v INEKP vychádzala z cieľa EÚ dosiahnuť redukciiu emisií do roku 2030 o 40 %; tento cieľ bol však zvýšený na 55 %)
- Emisie v sektore ETS (k r. 2005): na úrovni EÚ pre SR nie je stanovený cieľ (ale trajektória SR vychádza z cieľa EÚ dosiahnuť redukciiu emisií do roku 2030 o 43 %; tento cieľ bol však zvýšený na 61 %)
- Emisie skleníkových plynov v non-ETS (k r. 2005): cieľ pre SR 20 % (Tento cieľ vychádzal z cieľa EÚ dosiahnuť redukciiu emisií do roku 2030 o 30 %; tento cieľ bol však zvýšený na 40 %, čo predstavuje zvýšenie cieľa pre SR na 22,7 %)
- Podiel obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej spotrebe energie (do 2030) spolu: cieľ pre SR 19,2 % (ale tento cieľ sa vzťahoval na záväzok EÚ dosiahnuť podiel OZE na úrovni 27 %, medzitým však EÚ svoj záväzok zvýšila najprv na 32 %, aktuálne na 40 %, čo predstavuje zvýšenie cieľa pre SR na približne 24 %)
- Energetická efektívnosť: cieľ pre úsporu konečnej a primárnej spotreby energie SR 30,3 % (tento cieľ vychádzal z cieľa EÚ pre energetickú efektívnosť na úrovni 32,5 % proti roku 2007; po revízii sa však tento cieľ zvýšil na 9 % oproti roku 2020, čo zodpovedá 36 – 39 % podľa pôvodného výpočtu, t.j. oproti roku 2007.)

III.5.2. Posúdenie, ako boli zohľadnené environmentálne aspekty vrátane zdravotných aspektov počas prípravy Programu Slovensko

Pri príprave Programu Slovensko sa vychádzalo z platnej legislatívy EÚ pre politiku súdržnosti na programové obdobie 2021 – 2027, špecifických odporúčaní Európskej únie pre Slovensko (Country Specific Recommendations/Commission Recommendations), Národného programu reforiem Slovenskej republiky Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2021 až 2024, Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030, dokumentu Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do

roku 2030, Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky, Nízkouhlíkovej stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 s výhľadom do roku 2050, Stratégie hospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2030, Integrovaného národného energetického a klimatického plánu Slovenska na roky 2021 – 2030, Stratégie adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy a ďalších strategických dokumentoch Slovenskej republiky, na ktoré sa predkladaný materiál priamo odvoláva.

Pri vypracovaní Programu Slovensko jeho spracovatelia zabezpečili naplnenie požiadaviek horizontálnych základných podmienok, ktoré sú uplatniteľné na všetky špecifické ciele, a to: účinné mechanizmy monitorovania trhu verejného obstarávania, nástroje a kapacita na účinné uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci, účinné uplatňovanie a implementácia Charty základných práv a požiadavky implementácie a uplatňovania Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD) v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES.

V Programe Slovensko sú rešpektované a uplatnené tematicky zamerané základné podmienky uplatniteľné pre Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF+) a Kohézny fond (KF):

a) environmentálne aspekty, a to podpora energetickej efektívnosti, znižovanie emisií skleníkových plynov, adaptácia na zmenu klímy, využívanie energie z obnoviteľných zdrojov, podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva, prechod na obehové hospodárstvo a posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry

- Strategický politický rámec na podporu obnovy budov na bývanie a nebytových budov s cieľom zabezpečiť energetickú efektívnosť
- Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené najmä špecifické ciele politiky 2, 5 a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu, v oblasti výskumu a vývoja aj cieľ politiky 1.
- Efektívne presadzovanie využívania energie z obnoviteľných zdrojov v jednotlivých odvetviach a v celej únii
- Účinný rámec na riadenie rizika katastrof (Podpora adaptácie na zmenu klímy a predchádzania rizikám katastrof, ako aj podpora odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy najmä špecifické ciele politiky 2).
- Aktualizované plánovanie potrebných investícií do odvetvia vodohospodárstva a odpadových vôd (Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva najmä špecifické ciele politiky 2 a 5).
- Aktualizované plánovanie odpadového hospodárstva (Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje).
- Prioritný akčný rámec potrebných ochranných opatrení, ktorého súčasťou je spolufinancovanie zo strany Únie (Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženie všetkých foriem znečistenia).
- Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka.

b) strategický politický rámec aktívnej politiky trhu práce

- Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva
- Zlepšovanie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, najmä mladých ľudí – osobitne prostredníctvom implementácie záruky pre mladých ľudí – a dlhodobo nezamestnaných osôb a znevýhodnených skupín na trhu práce, a pre neaktívne osoby ako aj podporovaním samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva
- Modernizácia inštitúcií a služieb trhu práce s cieľom posúdiť a predvídať potreby zručností a zabezpečiť včasnú a cieleňú pomoc a podporu pre zosúladenie ponuky s potrebami trhu práce.

c) národný strategický rámec pre rodovú rovnosť

- Zvyšovanie účinnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva.
- Podpora rodovo vyváženej účasti na trhu práce, rovných pracovných podmienok a lepšej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom vrátane prístupu k cenovo dostupnej starostlivosti o deti a odkázané osoby.

d) strategický politický rámec pre systém vzdelávania a odbornej prípravy na všetkých stupňoch

- Zlepšovanie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre distančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.
- Zlepšenie kvality, inkluzívnosti, účinnosti a relevantnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy pre trh práce, a to aj prostredníctvom potvrdzovania neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa, podpory nadobúdania kľúčových kompetencií vrátane podnikateľských a digitálnych zručností a podpory zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy.
- Podpora celoživotného vzdelávania, najmä pružných príležitostí na zvyšovanie úrovne zručností a získavanie nových zručností pre všetkých s prihliadnutím na podnikateľské a digitálne zručnosti, lepšie predvídanie zmien a nových požiadaviek na zručnosti na základe potrieb trhu práce, uľahčovanie zmien zamestnania a podpora pracovnej mobility.
- Zlepšovanie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre distančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.
- Zlepšenie kvality, inkluzívnosti, účinnosti a relevantnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy pre trh práce, a to aj prostredníctvom potvrdzovania neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa, podpory nadobúdania kľúčových kompetencií vrátane podnikateľských a digitálnych zručností a podpory zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy.
- Podpora celoživotného vzdelávania, najmä pružných príležitostí na zvyšovanie úrovne zručností a získavanie nových zručností pre všetkých s prihliadnutím na podnikateľské a digitálne zručnosti, lepšie predvídanie zmien a nových požiadaviek na zručnosti na základe potrieb trhu práce, uľahčovanie zmien zamestnania a podpora pracovnej mobility.
- Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a výučbu dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.

e) **národný strategický politický rámec pre sociálne začlenenie a znižovanie chudoby**

- Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komún, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb.
- Posilnenie aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín.

f) **národný strategický politický rámec integrácie Rómov**

- Podpora sociálno-ekonomickej integrácie marginalizovaných komún, ako sú napríklad Rómovia.

g) **strategický politický rámec pre zdravie a dlhodobú starostlivosť**

- Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšenie odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť.
- Zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a starostlivosti orientovanej na ľudí vrátane zdravotnej starostlivosti.
- Modernizácia systémov sociálnej ochrany vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny; zlepšovanie prístupnosti, a to aj pre osoby so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti).

h) **ďalšie oblasti podporujúce priamo alebo nepriamo environmentálne aspekty, vrátane zdravotných aspektov**

- Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch a v iných ako mestských regiónoch.

- Posilnenie kvalitného výkonu verejných politík, ktorý vyžaduje budovanie výkonných analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv, ako aj podporu kapacity samospráv pre otvorené vládnutie.
- Integrovaný územný rozvoj, ktorý bude v Programe Slovensko realizovaný formou integrovaných územných investícií podľa článku 28 písm. a) všeobecného nariadenia, integrované územné investície budú podporované zo všetkých cieľov politiky Programu Slovensko.
- Dobré riadenie národnej alebo regionálnej stratégie pre inteligentnú špecializáciu (Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií a rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie najmä špecifické ciele politiky 1, 4 a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu).
- Národný alebo regionálny plán v oblasti širokopásmového pripojenia (Posilňovanie digitálnej prepojenosti najmä špecifické ciele politiky 1 a cieľa politiky 5).

Na základe posúdenia Programu Slovensko môžeme potvrdiť, že implementáciou opatrení a aktivít špecifických cieľov významne prispeje k plneniu medzinárodných a národných environmentálnych záväzkov, vrátane záväzkov týkajúcich sa zdravia a kvality života obyvateľov.

III.5.3. Posúdenie súladu priorít cieľov politík Programu Slovensko so šiestimi národnými prioritami implementácie Agendy 2030

Slovensko sa ako členský štát OSN prihlásilo k plneniu 17 cieľov udržateľného rozvoja Agendy 2030. Vzhľadom na komplexnosť tejto agendy si jej implementácia vyžaduje inovatívne prístupy a koordinovaný postup zo strany ústredných orgánov štátnej správy, samospráv a obcí, ako aj ďalších zainteresovaných aktérov. Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu v spolupráci s Radou vlády SR pre Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj a po konzultácii so zástupcami zainteresovaných aktérov predložil v roku 2018 na rokovanie vlády SR **návrh šiestich národných priorít implementácie Agendy 2030**¹⁵ a príslušných hlavných výziev. Všetky priority sú vnímané ako rovnocenné a poradie, v ktorom sú predstavené, bolo zvolené náhodne.

Národná priorita 1: Vzdelanie pre dôstojný život

Podporuje ciele udržateľného rozvoja: Kvalitné vzdelanie (4); Dôstojná práca a ekonomický rast (8); Zníženie nerovností (10).

Vzdelanie je vnímané ako základný predpoklad plnohodnotného a dôstojného života, ktorý v sebe zahŕňa kariérne naplnenie za adekvátnu odmenu, kvalitné trávenie voľného času, možnosť viesť zdravý a produktívny život v harmonickom vzťahu so životným prostredím, ako aj schopnosť vnímať a ovplyvňovať spoločenské dianie spôsobom, ktorý zodpovedá princípom humanizmu a solidarity. Vzdelanie má nezastupiteľnú rolu pri naplňovaní všetkých národných priorít implementácie Agendy 2030 a je nevyhnutným predpokladom pre realizáciu udržateľného rozvoja. K riešeniu problémov štrukturálnej nezamestnanosti a vylúčenosti z trhu práce môže prispievať kvalitný systém celoživotného vzdelávania a verejných služieb zamestnanosti. V prípade oboch Slovensko zaostáva v porovnaní s priemerom EÚ, ako aj OECD. Miera účasti dospeléj populácie na celoživotnom vzdelávaní patrí medzi najnižšie, tak medzi krajinami EÚ. Veľkou výzvou zostáva odchod kvalifikovanej pracovnej sily a odliv mozgov do zahraničia.

Národná priorita 2: Smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí

Podporuje ciele udržateľného rozvoja: Dostupná a čistá energia (7); Dôstojná práca a ekonomický rast (8); Priemysel, inovácie a infraštruktúra (9); Znižovanie nerovností (10); Zodpovedná spotreba a výroba (12)

Súčasný ekonomický model spôsobuje environmentálne a zdravotné riziká, podporuje plytvanie vo sfére spotreby a výroby, prispieva k znižovaniu biodiverzity, degradácii ekosystémov a ich služieb a vyčerpávaniu prírodných zdrojov a oslabuje smerovanie k súdržnej spoločnosti. Implementácia Agendy 2030 je príležitosťou na presadenie reforiem v kľúčových oblastiach. Podnikateľská činnosť, investície a inovácie sú hlavnými hnacími silami rastu produktivity. Význam produktivity práce sa bude v najbližšom období zvyšovať aj z dôvodu demografického vývoja, nakoľko v roku 2030 by na jedného dôchodcu malo pripadať len 1,38 pracujúceho, pričom v roku 2013 bol tento údaj ešte 1,75. Hybnou silou vývoja bude v najbližšom období rastúca úroveň

¹⁵ Národné priority implementácie Agendy 2030. Úrad vlády SR. 2018.

vzdelania obyvateľstva, výkonná výskumno-vývojová základňa a inovačný potenciál podnikovej sféry stimulovaný priaznivým pro-inovačným podnikateľským prostredím. Prioritou sa musí stať ochrana a environmentálne udržateľné využívanie prírodných zdrojov, ochrana biodiverzity a ekosystému.

Národná priorita 3: Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia

Podpora cieľov udržateľného rozvoja: Žiadna chudoba (1); Žiadny hlad (2); Zníženie nerovností (10).

Z pohľadu príjmovej chudoby patrí SR ku krajinám s najnižšou mierou rizika chudoby v rámci EÚ. Na Slovensku z hľadiska vývoja v čase podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením od roku 2005 klesal, vplyvom hospodárskej krízy došlo k miernemu zvýšeniu, ale od roku 2012 sa podiel ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením opäť postupne znižoval až na hodnotu 16,3% obyvateľov v roku 2017. Pálčivým problémom na Slovensku je chudoba a sociálne vylúčenie marginalizovaných rómskych komunít. Sociálne vylúčenie, marginalizácia a segregácia Rómov predstavujú jeden z najväčších problémov u nás. Ohrozenie sociálnym vylúčením nevyplýva v každom prípade z príjmovej chudoby, týka sa aj osôb so zdravotným postihnutím, seniorov alebo osôb, ktorým sú poskytované sociálne služby. V oblasti boja s chudobou a posilňovania sociálnej inklúzie sa ukazujú ako kľúčové práve verejné služby, ktoré ak sú kvalitné a dostupné, môžu výrazne prispieť k sociálnemu začleňovaniu znevýhodnených skupín.

Národná priorita 4: Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy

Podpora cieľov udržateľného rozvoja: Čistá voda a hygiena (6); Dostupná a čistá energia (7); Udržateľné mestá a komunity (11); Ochrana klímy (13); Život na pevnine (15).

Slovenská spoločnosť sa musí adaptovať na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy a vysporiadať sa so zhoršujúcim sa stavom životného prostredia a krajiny, od ktorých je závislá jej prosperita ako aj samotná existencia. S rastúcou mierou urbanizácie a demografickými zmenami na Slovensku je čoraz dôležitejšie zamerať sa na kvalitnú politiku regionálneho a sídelného rozvoja, založenú na strategickom plánovaní a kvalitnom výkone verejnej správy pri rešpektovaní princípu partnerstva. Prioritou musí byť kvalitný život občanov a zabezpečenie rovného prístupu k základným službám a zdrojom. Základným predpokladom kvalitného sídelného a regionálneho rozvoja je integrované územné a strategické plánovanie, so zapojením relevantných zainteresovaných aktérov. Zároveň je pri plánovaní dôležité rešpektovať princípy partnerstva a participatívnej tvorby a implementácie verejných politík, rovnosti príležitostí a environmentálnej udržateľnosti, v kontexte prehľbujúcich sa dôsledkov zmeny klímy a zhoršujúcej sa kvality životného prostredia. Úlohou štátu je zabezpečiť prístup obyvateľov k základným zdrojom a službám potrebným pre ich prežitie a kvalitný život. Pri adaptácii sídelného prostredia a krajiny na zmenu klímy na Slovensku musí byť rešpektovaná preferencia prírode blízkych opatrení. Adaptácia na negatívne dôsledky zmeny klímy sa zároveň musí stať súčasťou relevantných verejných politík a strategických dokumentov na všetkých úrovniach verejnej správy, pri rešpektovaní integrovaného prístupu. Na Slovensku je nevyhnutné dosiahnuť významné zníženie znečistenia všetkých zložiek životného prostredia, v súlade s opatreniami a cieľmi Stratégie environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030. Je nevyhnutné podporovať systematickú ochranu prírody a krajiny a komplexný prístup ku krajine, v synerгии s opatreniami na adaptáciu krajiny na zmenu klímy s cieľom zabezpečiť ekologickú stabilitu.

Národná priorita 5: Právny štát, demokracia a bezpečnosť

Podpora cieľov udržateľného rozvoja: Rodová rovnosť (5); Mier, spravodlivosť a silné inštitúcie (16).

Medzi hlavné výzvy patria zlepšenie vymožitelnosti práva, prístupu k spravodlivosti pre všetkých a ochrany a podpory ľudských práv, transparentný, profesionálny a efektívny výkon verejnej správy na všetkých úrovniach zameraný na dosahovanie výsledkov a prijímanie rozhodnutí a tvorba politík na základe relevantných a dôveryhodných dát prístupných odbornej i laickej verejnosti a implementácia konceptu hodnoty za peniaze. Osobitne je potrebné posilniť mechanizmy obrany práv skupín zvlášť ohrozených nedostatočným prístupom k spravodlivosti a porušovaním ľudských práv a slobôd. Poskytovanie právnej pomoci musí byť aj v týchto prípadoch predmetom efektívneho monitoringu a kontroly. Základnou praktickou výzvou je potreba lepšej koordinácie a zosúladovania a synergického pôsobenia prierezových politík pod vedením kľúčových inštitúcií verejnej správy, čo pomôže zlepšiť prepojenie politík a strategických rozhodnutí s plánovanými výdavkami, identifikovať nedostatky, odstrániť rozpočtovú fragmentáciu a zbytočné duplicity. Dôležitá je tiež podpora občianskej spoločnosti, vzdelávania k demokratickému občianstvu a mechanizmov participácie na tvorbe, implementácii a kontrole verejných politík.

Národná priorita 6: Dobré zdravie

Podpora cieľov udržateľného rozvoja: Kvalita zdravia a života (3); Zníženie nerovností (10).

Nevyhnutným predpokladom udržateľného rozvoja spoločnosti je zabezpečenie zdravého života a podpora blahobytu pre všetkých obyvateľov vo všetkých vekových skupinách. Táto podpora musí byť inkluzívna, pretože hospodársky rast nemá nutne za následok zníženie nerovností a zvýšenie kvality života všetkých. Preto je potrebné osobitne sa venovať znevýhodneným a zraniteľným skupinám obyvateľstva; pritom v kontexte zdravia sa pojem „znevýhodnený“ týka širšieho okruhu dotknutých osôb než osoby zasiahnuté príjmovou chudobou. Hlavným cieľom zdravotnej politiky je vytvoriť podmienky na fungovanie takého zdravotného systému, ktorý v dlhodobom horizonte zlepšuje zdravotný stav populácie. Okrem zabezpečenia adekvátnej zdravotnej starostlivosti má preto štát pre dosiahnutie tohto cieľa využívať nástroje na aktívne ovplyvňovanie prostredia, ako aj správania ľudí, ktoré majú výrazný vplyv na ich zdravotný stav. Medzi dôležité výzvy patria podpora zdravého životného štýlu, prevencie a zodpovednosti za vlastné zdravie, zabezpečenie kvalitnej zdravotnej starostlivosti pre celú populáciu.

V septembri 2020 schválila vláda SR prvú správu o dosiahnutých výsledkoch v národných prioritách implementácie Agendy 2030. V správe sa konštatuje, že najväčšie výzvy má Slovensko v národných prioritách Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy, Právny štát, demokracia a bezpečnosť a Dobré zdravie.

V tab. III.31 je v prehľadnej forme vyznačený rámcový vzťah medzi cieľmi Programu Slovensko a národnými prioritami implementácie Agendy 2030. Ide o expertné posúdenie, z ktorého vyplýva, že v návrhu Programu Slovensko sú zohľadnené základné požiadavky cieľov udržateľného rozvoja, ktoré boli prijaté na medzinárodnej a národnej. Program Slovensko svojimi prioritami, špecifickými cieľmi a opatreniami významnou mierou prispeje k zabezpečeniu udržateľného rozvoja na národnej, regionálnej a miestnej úrovni a podporí posilnenie plnenia všetkých cieľov Agendy 2030. V tab. III.32 je vyjadrené na príkladoch opatrení pre oblasť dopravy a energetiky, že pozitívna efektívnosť a účinnosť špecifických cieľov a opatrení navrhovaných v Programe Slovensko bude veľmi závisieť od ich nastavenia a spôsobu realizácie. Preto sme v ďalších krokoch hodnotenia predpokladaných vplyvov v kapitole IV. venovali pozornosť nielen návrhom opatrení na elimináciu predpokladaných nepriaznivých vplyvov na životné prostredie a zdravie, ale aj návrhom odporúčaní ako zabezpečiť a posilniť ich pozitívne účinky a udržateľnosť.

Tabuľka III.31: Posúdenie súladu cieľov politík Programu Slovensko 2021 – 2027 z hľadiska so šiestimi národnými prioritami (a im zodpovedajúcim cieľom udržateľného rozvoja) implementácie Agendy 2030

Národné priority implementácie Agendy 2030						
	1. Vzdelanie pre dôstojný život	2. Smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí	3. Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia	4. Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy	5. Právny štát, demokracia a bezpečnosť	6. Dobré zdravie
Slovensko schválilo v roku 2018 šesť prioritných oblastí Agendy 2030, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce.						
Šesť prioritných cieľov oblastí Agendy 2030 zahŕňa plnenie všetkých 17 cieľov udržateľného rozvoja Agendy 2030 (čísla cieľov sú uvedené v zátvorke).	Kvalitné vzdelanie (4); Dôstojná práca a ekonomický rast (8); Zníženie nerovností (10)	Dostupná a čistá energia (7); Dôstojná práca a ekonomický rast (8); Priemysel, inovácie a infraštruktúra (9); Znižovanie nerovností (10); Zodpovedná spotreba a výroba (12)	Žiadna chudoba (1); Žiadny hlad (2); Zníženie nerovností (10)	Čistá voda a hygiena (6); Dostupná a čistá energia (7); Udržateľné mestá a komunity (11); Ochrana klímy (13); Život na pevnine (15).	Rodová rovnosť (5); Mier, spravodlivosť a silné inštitúcie (16).	Kvalita zdravia a života (3); Zníženie nerovností (10).
Cieľ politiky 1: Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT						
Priorita 1P1 Veda, výskum, inovácie						
Priorita 1P2 Digitálna pripojiteľnosť						
Cieľ politiky 2: Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility						
Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia						
Priorita 2P2 Životné prostredie						
Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita					0	

Cieľ politiky 3 Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility						
Priorita 3P1 Doprava					0	
Cieľ politiky 4 Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)						
Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce						
Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie						
Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu						
Priorita 4P4 Záruka pre mladých						
Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby						
Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít						
Priorita 4P7 Sociálne inovácie a experimenty						
Priorita 4P8 Potravinová a materiálna deprivácia	0			0		
Cieľ politiky 5 Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív						
Priorita 5P1 Moderné regióny						
Špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu						
Priorita 6P1 Fond na spravodlivú transformáciu						

Legenda

Priorita cieľa politiky Programu Slovensko 2021 – 2027 významne podporuje národnú prioritu Agendy 2030 (a jej zodpovedajúce ciele udržateľného rozvoja)

Priorita cieľa politiky Programu Slovensko 2021 – 2027 podporuje národnú prioritu Agendy 2030 (a jej zodpovedajúce ciele udržateľného rozvoja)

Príspevok priority cieľa politiky Programu Slovensko 2021 – 2027 (a jej zodpovedajúcim cieľom udržateľného rozvoja) závisí od nastavenia a spôsobu realizácie navrhnutých opatrení

0

Priorita cieľa politiky Programu Slovensko 2021 – 2027 a národná priorita Agendy 2030 (a jej zodpovedajúce ciele udržateľného rozvoja) navzájom nesúvisia

Tabuľka III.32: Príklady komentárov z hodnotenia očakávaného účinku vybraným opatreniam pre oblasť dopravy a energetiky k podpore národných priorít Agendy 2030

Program Slovensko číslo a názov priority a/alebo opatrenia	Národná priorita Agendy 2030 číslo a názov priority	Komentár k expertnému hodnoteniu očakávaného účinku
2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia	č. 1 Vzdelávanie pre dôstojný život	Ak sa uplatnia navrhované opatrenia (podmienky) uvedené v hodnotení priority 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia (v kapitole IV), môže byť zabezpečená významná podpora národnej priority Agendy 2030 č. 1 a č. 3.
	č. 3 Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia	
	č. 5: Právny štát, demokracia a bezpečnosť	Všetky opatrenia sú nerelevantné z hľadiska národnej priority č. 5 a cieľov 5 a 16 Agendy 2030 (=0), s výnimkou opatrenia 2.1.3. Podpora rozvoja regionálnej a lokálnej energetiky, ktoré bude mať jednoznačne pozitívny vplyv na "profesionálny a efektívny výkon verejnej správy na všetkých úrovniach zameraný na dosahovanie výsledkov" a "prijímanie rozhodnutí a tvorba politík na základe relevantných a dôveryhodných dát".
Priorita 2P2 Životné prostredie, opatrenie 2.7.8	č. 1. Vzdelanie pre dôstojný život	Ak sa uplatnia navrhované opatrenia (podmienky) uvedené v hodnotení opatrenia 2.7.8 Zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie prostredníctvom náhrady kotlov na tuhé a kvapalné palivá v domácnostiach za vykurovacie zariadenia, nízkoemisné z hľadiska produkcie prachových častíc vrátane informačných aktivít zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia (uvedené v kapitole IV) môže byť zabezpečený významný pozitívny účinok na národné priority Agendy 2030 č. 1 a č. 3.
	č. 3 Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia	
2P3 Udržateľná mestská mobilita	č. 2.: Smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí	Významná podpora obidvoch národných priorít Agendy 2030 č. 2 a č. 3 je najmä z hľadiska "budovania infraštruktúry udržateľnej energetiky a dopravy.
2P3 Udržateľná mestská mobilita	č. 3: Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia	Positívny účinok opatrení 2.8.1. Rozvoj verejnej dopravy, 2.8.2. Podpora cyklo dopravy, 2.8.3. Udržateľná mobilita BSK – závisí od kvality previazania na 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia.
3P1 Doprava	č. 1: Vzdelanie pre dôstojný život	Dôležité bude pri hodnotení vplyvov jednotlivých opatrení v rámci tejto priority navrhnúť také podmienky/opatrenia, ktoré zvýšia ich pozitívny vplyv vo vzťahu k národnej prioritě č. 1 Agendy 2030 (napr. prioritizácia podporovaných úsekov ciest a železníc v najmenej rozvinutých okresoch alebo v regiónoch so sídlami v rámci Atlasu rómskych komunít, 2019 atď.)
Priorita 3P1 Doprava	č. 2: Smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí	Environmentálna udržateľnosť je veľmi diskutabilná v prípade opatrenia 3.1.2. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre prostredníctvom výstavby nových úsekov diaľnic, zatiaľ čo ostatné opatrenia budú prínosné. Napriek tomu na toto opatrenie bola navrhnutá najvyššia alokácia nielen rámci Priority 3P1 Doprava, ale dokonca aj v rámci celého Programu Slovensko. Preto je obtiažne hodnotiť túto prioritu ako celok.
Priorita 3P1 Doprava	č. 3 Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia	Veľmi závisí od previazania na 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia (prioritizácia podporovaných úsekov ciest a železníc). Dôležité bude pri hodnotení vplyvov jednotlivých opatrení v rámci tejto priority navrhnúť také podmienky/opatrenia, ktoré zvýšia ich pozitívny vplyv vo vzťahu k národnej prioritě č. 3 (napr. prioritizácia podporovaných úsekov ciest a železníc v najmenej rozvinutých okresoch alebo v regiónoch so sídlami vymedzenými v rámci Atlasu rómskych komunít, 2019 atď.)
Priorita 3P1 Doprava	č. 4: Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy	Vplyvy opatrenia 3.1.2. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre prostredníctvom výstavby nových úsekov diaľnic na ochranu klímy a udržateľné mestá budú veľmi negatívne, zatiaľ čo ostatné opatrenia budú prínosné. Hodnotiť túto prioritu ako celok je teda obtiažne.

III.5.4. Posúdenie súladu Plánu spravodlivej transformácie územia SR (PST) s národnými strategickými dokumentmi z oblasti životného prostredia, zmeny klímy, energetiky, verejného zdravia, výskumu a inovácií

V tab. III.33 je vyjadrený súlad pilierov PST s národným strategickým rámcom v oblasti životného prostredia, a verejného zdravia. Hlavnými národnými stratégiami dekarbonizácie a klimatickej neutrality sú Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 až 2030 podporovaný Nízkouhlíkovou stratégiou rozvoja SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050. Medzi ďalšie významné dokumenty, z ktorých vychádza PST patrí Envirostratégia 2030, Národný integrovaný reformný plán, Plán obnovy a odolnosti SR a Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR 2021 – 2027. Dôležité sú aj dokumenty týkajúce sa zdravia: Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030 a Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR.

Tabuľka III.33: Súlad Plánu spravodlivej transformácie územia SR (PST) s národnými strategickými dokumentmi v oblasti životného prostredia, verejného zdravia, energetiky, verejného zdravia a výskumu a inovácií

Opatrenia Plánu spravodlivej transformácie územia Slovenska	Verejné zdravie a kvalita života		Stratégie v oblasti energetiky a klímy		Stratégie z oblasti výskumu a prierezové dokumenty			Stratégie v oblasti životného prostredia	
	Ochrana verejného zdravia	NEH AP SR V.	INEKP	Nízkouhlíková stratégia	SK RIS3 2021+	NIRP	POO	Envirostratégia 2030	Národná vodíková stratégia SR
Pilier I Hospodárska diverzifikácia									
• Rozvíjajúce sa odvetvia, MSP a začínajúce podniky									
• Inovácie • Výskum a vývoj • Digitalizácia									
Pilier II Udržateľné životné prostredie									
• Klimatická neutralita a dekarbonizácia									
• Regenerácia životného prostredia • Zmena účelu využitia pôdy									
• Energetická efektívnosť • Obehové hospodárstvo									
Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra									
• Vzdelávanie a zručnosti • Špecializované vzdelávanie									
• Domovy pre seniorov • Zvýšenie sociálnej starostlivosti									

Vysvetlivky

POO – Plán obnovy a odolnosti SR; **SK RIS3 2021** - Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR 2021 – 2027; **INEKP** – Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 až 2030; **NIRP** – Národný integrovaný reformný plán, **Ochrana verejného zdravia** – Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030; **NEHAP SR V.** – Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR V.

 Súlad Plánu spravodlivej transformácie s prioritami národných strategických dokumentov z oblasti životného prostredia, energetiky a zmeny klímy, verejného a environmentálneho zdravia a výskumu a inovácií

IV. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O PREDPOKLADANÝCH VPLYVOCH PROGRAMU SLOVENSKO NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE, VRÁTANE ZDRAVIA

IV.1. Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne)

IV.1.1. Postup hodnotenia vplyvov na životné prostredie a zmenu klímy podľa zásady „výrazne nenarušiť“

Nariadenie o spoločných ustanoveniach v odôvodnení 10 uvádza, že v kontexte boja proti zmene klímy „fondy by mali podporovať činnosti, ktoré by rešpektovali klimatické a environmentálne normy a priority Únie a nespôsobili by žiadne významné poškodenie environmentálnych cieľov v zmysle článku 17 nariadenia (EÚ) č. 2020/852“ („nariadenie o taxonómii“). Okrem toho sa v súlade s článkom 9 ods. 4 „ciele fondov sledujú v súlade s cieľom podporovať udržateľný rozvoj, ako sa uvádza v článku 11 ZFEÚ, berúc do úvahy cieľ OSN v oblasti udržateľného rozvoja, Parížsku dohodu, a zásadu „výrazne nenarušiť“.

Pri hodnotení predpokladaných vplyvov na životné prostredie a na zmenu klímy pomocou zásady „výrazne nenarušiť“ sme využili prílohu Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko, v ktorej sú vyhodnotené špecifické ciele politik 1, 2, 3, 4 a 5 a špecifický cieľ Fondu na spravodlivú transformáciu z hľadiska požiadaviek zásady „výrazne nenarušiť“.¹⁶ Pri hodnotení sa prihliadalo na šesť environmentálnych cieľov, z ktorých zásada „výrazne nenarušiť“ vychádza:

1. Zmierňovanie zmeny klímy.
2. Adaptácia na zmenu klímy.
3. Udržateľné využívanie a ochrana vôd a vodných zdrojov.
4. Obehové hospodárstvo, vrátane prevencie tvorby odpadov a recyklácie.
5. Prevencia a kontrola znečistenia ovzdušia, vody a pôdy.
6. Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov.

Pre posúdenie dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“ sú relevantné priame a primárne nepriame vplyvy opatrenia. V posúdení dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“ sa zohľadňuje životný cyklus činnosti, ktorá je dôsledkom daného opatrenia. Rozsah posudzovania by mal zahŕňať fázu výroby, fázu používania a fázu konca životnosti, a to všade tam, kde sa očakáva najväčšie narušenie.

Plnenie environmentálnych a klimatických cieľov sa v prílohe Aplikácie prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko overuje v kontrolnom zozname nasledujúcimi otázkami:

1. **Zmierňovanie zmeny klímy:** Očakáva sa, že opatrenia môžu viesť k zvýšeniu emisií skleníkových plynov (GHG)?
2. **Adaptácia na zmenu klímy:** Očakáva sa, že opatrenia môžu viesť k zníženiu adaptačnej schopnosti na klímu (teraz alebo v budúcnosti) a budú mať vplyv na ľudí, prírodu alebo majetok?
3. **Udržateľné využívanie a ochrana vôd a vodných zdrojov:** Očakáva sa, že opatrenia môžu nepriaznivo ovplyvniť alebo poškodiť súčasný stav, alebo ekologický potenciál vodných útvarov vrátane povrchových a podzemných vôd?
4. **Obehové hospodárstvo, vrátane prevencie tvorby odpadov a recyklácie:** Očakáva sa, že opatrenie: (i) môže viesť k výraznému zvýšeniu tvorby a zneškodňovania odpadov, alebo ii) bude viesť k významným vplyvom v priamom alebo nepriamom využívaní akéhokoľvek prírodného zdroja v ktorejkoľvek fáze jeho životného cyklu, ktoré nie sú minimalizované primeranými opatreniami; alebo iii) môže byť v nesúlade s prechodom na obehové hospodárstvo?
5. **Prevencia a kontrola znečistenia ovzdušia, vody a pôdy:** Existuje riziko, že opatrenia povedú k výraznému zvýšeniu emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, vody alebo pôdy?

¹⁶ OZNÁMENIE KOMISIE. Technické usmernenie týkajúce sa uplatňovania zásady „výrazne nenarušiť“ podľa nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti. V Bruseli 12. 2. 2021 C(2021) 1054 final.

6. **Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov:** *Existuje možnosť, že opatrenia: (i) výrazne poškodia dobrý stav a odolnosť ekosystémov; alebo ii) poškodia stav ochrany biotopov a druhov (vrátane Európskeho významu)?*

V prehľadnej tab. IV.1 sme na základe vyhodnotenia v prílohe Aplikácie prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko priradili pre všetky špecifické ciele politik 1, 2, 3, 4 a 5 odôvodnenie „áno“ a „nie“ dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“.

Odpoveď „nie“ v kontrolnom zozname znamená, že environmentálny cieľ nevyžaduje vecné posúdenie dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“ v súvislosti s daným opatrením na základe jedného z týchto prípadov, to znamená, že:

a) opatrenie má nulový alebo zanedbateľný predvídateľný vplyv na environmentálny cieľ súvisiaci s priamymi a primárnymi nepriamymi účinkami opatrenia počas celého jeho životného cyklu vzhľadom na jeho povahu, a preto sa považuje za opatrenie v súlade so zásadou „výrazne nenarušiť“ z hľadiska príslušného cieľa;

b) opatrenie sa uplatnením sledovania označuje ako opatrenie podporujúce zmenu klímy alebo environmentálny cieľ a jeho koeficient je 100 %, a preto sa považuje za opatrenie v súlade so zásadou „výrazne nenarušiť“ z hľadiska príslušného cieľa;

c) opatrenie „významne prispieva“ k environmentálnemu cieľu podľa nariadenia o taxonómii, a preto sa považuje za opatrenie v súlade so zásadou „výrazne nenarušiť“ z hľadiska príslušného cieľa.

Na tie vyhodnotenia v prílohe Aplikácie prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko, kde je odpoveď „áno“ (t.j. vybrané opatrenia alebo aktivity špecifického cieľa politiky Programu Slovensko môžu „výrazne narušiť“ niektorý z environmentálnych alebo klimatických cieľov), sa odvolávame v ďalšej kapitole pri hodnotení predpokladaných vplyvov jednotlivých cieľov politik Programu Slovensko a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia podľa priorít, špecifických cieľov alebo podľa navrhovaných opatrení (kapitola IV.1.2). Stručne uvádzame, prečo environmentálny cieľ vyžaduje vecné posúdenie dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“, akú intenzitu vplyv na konkrétny environmentálny cieľ (priame a nepriame vplyvy počas celého životného cyklu) a či nehrozia riziká zhoršenia stavu životného prostredia, a akými opatreniami a následnými postupmi hodnotenia budú tieto nepriaznivé vplyvy eliminované.

V Prílohe 5 Správy o hodnotení Programu Slovensko sa vychádza z materiálu, ktorý spracovateľom Správy o hodnotení poskytlo MIRRI SR.¹⁷ V prílohe 5 je uvedený výber tých špecifických cieľov politik 1, 2, 3, 4 a 5 a opatrení Piliarov I, II a III pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj¹⁸, pre ktoré sa predpokladá „výrazné narušenie“ niektorého z environmentálnych a klimatických cieľov. V kontrolnom zozname v Prílohe 5 je zdôvodnenie predpokladaného „výrazného narušenia“ niektorého z environmentálnych a klimatických cieľov a opatrenia na elimináciu očakávaných rizík.

¹⁷ Aplikácia zásady Európskej komisie „výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“) vypracovaná na úrovni špecifických cieľov Programu Slovensko.

¹⁸ Názvy opatrení pre jednotlivé piliere špecifického cieľa Fond na spravodlivú transformáciu sú upravené podľa návrhu Programu Slovensko, predloženého 11. apríla 2022 na medzirezortné pripomienkové konanie.

Tabuľka IV.1: Prehľad aplikácie zásady „výrazne nenarušiť“ na úrovni špecifických cieľov politík Programu Slovensko a opatrení Pilierov I, II a III pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj

Špecifické ciele (ŠC) politík 1, 2, 3, 4 a 5 Programu Slovensko + Pilieri I, II a III a ich opatrenia pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj	Environmentálne a klimatické ciele zásady „výrazne nenarušiť“					
	Zmierňovanie zmeny klímy	Adaptácia na zmenu klímy	Udržateľné využívanie a ochrana vody a vodných zdrojov	Obehové hospodárstvo, vrátane prevencie tvorby odpadov a recyklácie	Prevenia a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody a pôdy	Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov
Cieľ 1 politiky súdržnosti: Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT						
Priorita 1P1 Veda, výskum, inovácie						
ŠC RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií Pilier I Hospodárska diverzifikácia/Opatrenie 1.3. Podpora výskumu, vývoja a inovácií						
ŠC RSO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy						
ŠC RSO1.3 Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP, a to aj produktívnymi investíciami Pilier I Hospodárska diverzifikácia/Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest a opatrenie 1.2. Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov						
ŠC RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie						
Priorita 1P2 Digitálna pripojiteľnosť						
ŠC RSO1.5 Zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti						

Cieľ 2 politiky súdržnosti: Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility						
Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia						
ŠC RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu						
ŠC RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu						
ŠC RSO2.3 Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E) Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu						
Priorita 2P2 Životné prostredie						
ŠC RSO2.4 Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy						
ŠC RSO2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva						
ŠC RSO2.6 Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu						

<p>ŠC RSO2.7 Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia</p> <p>Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu</p>						
Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita						
<p>ŠC RSO2.8 Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka</p> <p>Pilier II Udržateľné životné prostredie/Opatrenie 2.3. Podpora udržateľnej miestnej dopravy</p>						
Cieľ 3 politika súdržnosti: Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility						
Priorita 3P1 Doprava						
<p>ŠC RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy</p>						
<p>ŠC RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu k TEN-T a cezhraničnej mobility</p>						
Cieľ 4 politiky súdržnosti: Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)						
Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce						
<p>ŠC RSO4.1 Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva</p> <p>Pilier I Hospodárska diverzifikácia/Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest</p>						
Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie						
<p>ŠC RSO4.2 Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane</p>						

posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie						
Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu						
ŠC RSO4.2 Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie						
Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby						
ŠC RSO4.3 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komún, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny						
ŠC RSO4.5 Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšenie odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti, a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny						
ŠC RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie						

Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít						
ŠC RSO4.3 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunít, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra/opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny						
Cieľ 5 politiky súdržnosti: Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív						
Priorita 5P1 Moderné regióny						
ŠC RSO5.1 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch						
ŠC RSO5.2 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných ako mestských regiónoch						

Legenda: „Áno“, očakáva sa dopad na environmentálny a klimatický cieľ

„Nie“, neočakáva sa dopad na environmentálny a klimatický cieľ

IV.1.2. Hodnotenie predpokladaných vplyvov cieľov politik na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia podľa priorít, špecifických cieľov alebo navrhovaných opatrení

Pri hodnotení predpokladaných vplyvov na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia sme postupovali podľa nasledujúcich krokov:

1. Identifikovanie opatrení navrhovaných v špecifických cieľoch, ktoré majú:
 - investičný charakter;
 - neinvestičný charakter (napr. opatrenia a činnosti projekčné, administratívne, legislatívne, organizačné, prieskumné, výskumné, vzdelávacie a pod.).
2. Identifikovanie tých opatrení investičného charakteru, pre ktoré tvorí Program Slovensko rámec, a ktoré budú podliehať posudzovaniu podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z. (príloha č. 8).
3. Pri environmentálnych opatreniach, príp. aj pri ďalších opatreniach, kde to bolo relevantné, sme rozlišovali nasledujúce kategórie:
 - „sivé“ infraštruktúrne koncepcie, t.j. fyzické zásahy alebo stavebné opatrenia voči extrémnym javom s využitím inžinierskych služieb, na účely zvýšenia odolnosti budov a infraštruktúr, ktoré majú zásadný význam z hľadiska sociálneho a hospodárskeho blahobytu spoločnosti (ďalej tiež **sivý koncept alebo technické opatrenia**);
 - „zelené“ a „modré“ štruktúrne prístupy, ktoré prispievajú k zvýšeniu odolnosti ekosystémov, s cieľom zastaviť stratu biologickej rozmanitosti a degradáciu ekosystémov a obnoviť vodné cykly, súčasne využívajú funkcie a služby, ktoré poskytujú ekosystémy, na dosiahnutie nákladovo efektívnejšieho a niekedy vhodnejšieho riešenia prispôsobenia sa ako keď sa opierajú iba o sivú infraštruktúru (ďalej tiež **zelený koncept alebo prírodné opatrenia**);
 - „mierne“ neštruktúrne koncepcie, v rámci ktorých sa navrhujú a uplatňujú politiky a postupy, kontroly využívania pôdy, šírenie informácií a hospodárske stimuly na zníženie alebo prevenciu ohrozenia katastrofami. Vyžadujú si dôkladnejšie riadenie príslušných ľudských systémov (ďalej tiež **mierny/mäkký koncept alebo netechnické opatrenia**).

Preferovaná je kombinácia všetkých troch prístupov, s vyšším dôrazom na „zelené“ štruktúrne prístupy, a „mierne/mäkké“ neštruktúrne koncepty.
4. Požiadavky na vstupy (súvisia najmä so záberom pôdy, potrebou vody, potrebou energie napr. elektrina, plyn, teplo, pohonné hmoty), potrebou surovín, s nárokmi na dopravu a inú infraštruktúru a s nárokmi na pracovnú silu) – *uvedú sa iba pre investičné zámery v prípade, ak sú známe a dostupné informácie.*
5. Údaje o výstupoch (pod výstupmi z realizácie opatrení sa rozumie najmä znečisťovanie ovzdušia napr. tvorba nových zdrojov znečisťovania ovzdušia, produkcia látok znečisťujúcich ovzdušie), produkcia odpadových vôd, produkcia odpadov, hluk a vibrácie, svetelné znečistenie a ďalšie) – *uvedú sa iba pre investičné zámery v prípade, ak sú známe a dostupné informácie.*
6. Identifikovanie opatrení neinvestičného charakteru, ktoré môžu byť zdrojom vplyvov (pozitívnych alebo negatívnych) na životné prostredie, zdravie obyvateľov, spokojnosť a kvalitu života.
7. Charakterizovanie významných vplyvov opatrení investičného charakteru a neinvestičného charakteru pre jednotlivé špecifické ciele, so stručnou charakteristikou vplyvu:
 - typ vplyvu: priamy vplyv (priamo zapríčinený implementáciou strategického dokumentu) a/alebo nepriamy vplyv (ide o vplyv, ku ktorému dochádza mimo bezprostrednej oblasti alebo času implementácie strategického dokumentu);
 - druh vplyvu: pozitívny/negatívny/neutrálny;
 - dosah vplyvu: lokálny/regionálny až nadregionálny (minimálne územie okresu, resp. samosprávneho kraja, až štátu), prihliada sa však nielen na veľkosť zasiahnutého územia, ale aj na (geografickú oblasť a veľkosť (početnosť) pravdepodobne dotknutej populácie);
 - charakter vplyvu z hľadiska pôsobenia cez štátnu hranicu (cezhraničný vplyv): dôležitou časťou hodnotenia vplyvov je identifikovanie takých vplyvov, ktoré by mohli mať pravdepodobný negatívny vplyv presahujúci štátne hranice. Ministerstvo životného prostredia SR je príslušným orgánom pre všetky strategické dokumenty, ktorých predpokladané vplyvy presahujú štátne hranice;

- časové pôsobenie vplyvu a prejav vplyvu z hľadiska návratnosti: krátkodobé (do 1 roka)/strednodobé (1 – 5 rokov)/dlhodobé (v horizonte 5 rokov a viac, resp. trvalé pôsobenie);
- významnosť vplyvu: nevýznamný resp. žiaden vplyv/málo významný/významný až veľmi významný;
- riziko pôsobenia vplyvu (pravdepodobnosť, s akou môže implementácia opatrenia negatívne ovplyvniť napr. určitú zložku životného prostredia (riziká sú hodnotené najmä pre oblasti prírodného prostredia a biodiverzity, ale aj verejného zdravia);
- súčasný stav riešenia (nepriaznivý, zraniteľný, primeraný, dobrý, optimálny) – hodnotí sa v prípade potreby
- interaktivita vplyvov:
 - a) kumulatívne vplyvy v dôsledku pôsobenia opatrení Programu Slovensko vo vzájomnej funkčnej a časovej súvislosti s vplyvmi doterajších (predchádzajúcich), súčasných a plánovaných opatrení; sú to teda „prírastkové“ vplyvy strategického dokumentu v prípade jeho priradenia k iným minulým, prítomným a reálne očakávaným aktivitám; kumulatívne vplyvy môžu byť výsledkom samostatne nevýznamných, no spoločne dôležitých aktivít prebiehajúcich počas určitého časového rámca;
 - b) synergické vplyvy (spoločný vplyv) vzniká pôsobením vplyvov rôzneho druhu (napr. súčasné pôsobenie viacerých zdrojov emisií) na niektorú zo zložiek životného prostredia alebo na zdravie ľudí, prírodné lokality, hmotný majetok alebo kultúrne dedičstvo.

V procese posudzovania vplyvov na životné prostredie – pokiaľ to bolo relevantné – sa osobitne hodnotili aj predpokladané vplyvy na jednotlivé zložky životného prostredia, chránené územia, najmä navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu a súvislú európsku sústavu chránených území (Natura 2000). Pri posudzovaní vplyvov sa predovšetkým hodnotia závažné vplyvy, ktoré sa podieľajú na zmene kvality životného prostredia vplyvom implementácie navrhovaných opatrení.

Súčasťou hodnotenia je aj hodnotenie vplyvov na chránené územia podľa vodného zákona. Chránené územia vymedzuje § 5 ods. 1 písm. c) vodného zákona. Budeme sa držať ich vymedzenia podľa Vodného plánu Slovenska (3. cyklus RSV, kap. 6.1.3 Ciele pre chránené územia): (a) oblasti určené na odber vody pre ľudskú spotrebu (ochranné pásma vodárenských zdrojov, povodia vodárenských tokov, chránené vodohospodárske oblasti), (b) vody určené na kúpanie, (c) oblasti citlivé na živiny (citlivé oblasti a zraniteľné oblasti), (d) chránené územia vrátane európskej sústavy chránených území (Natura 2000), (e) mokrade medzinárodného významu, (f) povrchové vody pre život a reprodukciu pôvodných druhov rýb.

Pri pozitívnych vplyvoch sme zároveň hodnotili, či sú opatrenia nastavené tak, aby boli efektívne a účinné. Ak konštatujeme, že opatrenie nie je dostatočne efektívne a účinne nastavené, uvádzame návrhy na zlepšenie. Napr. neefektívnosť možno minimalizovať výrazným zvýšením trvanlivosti, opraviteľnosti, modernizovateľnosti a opätovnej použiteľnosti výrobkov alebo výrazným znížením využívania zdrojov prostredníctvom dizajnu a výberu materiálov, uľahčovaním zmeny využitia, rozobratia a demontáže, najmä s cieľom obmedziť používanie stavebných materiálov a podporiť ich opätovné použitie; efektívnosť je možné ďalej zvýšiť aj prechodom na obchodné modely na báze „výrobok ako služba“ a obehové hodnotové reťazce s cieľom udržať čo najvyššiu užitočnosť a hodnotu výrobkov, súčiastok a materiálov tak dlho, ako to je možné; to zahŕňa aj výrazné zníženie obsahu nebezpečných látok v materiáloch a výrobkoch, okrem iného aj ich nahradením bezpečnejšími alternatívami.

Zo štruktúry strategického dokumentu je zjavné, že sa v ňom vytvárajú predpoklady pre niekoľkonásobné, kumulatívne či synergické efekty pôsobenia na skupiny obyvateľstva alebo konkrétne aktivity, ktoré budú Programom Slovensko podporované. Pri hodnotení efektívnosti a účinnosti pozitívnych vplyvov sledujeme a hodnotíme, či sú využité dostupné možnosti na posilnenia spoločného a koordinovaného spojenia účinkov navrhovaných opatrení s cieľom dosiahnuť účinný a efektívny pozitívny vplyv (na životné prostredie, verejné zdravie a kvalitu života). Synergia môže byť dosiahnutá:

- spojením finančnej podpory z jedného alebo viacerých programov EÚ (Program Slovensko, Program obnovy a odolnosti SR) a z iných nástrojov EÚ a SR v jednom projekte (za predpokladu, že nedochádza k dvojitému financovaniu rovnakých položiek výdavkov);
- realizáciou po sebe idúcich projektov, ktoré na seba naväzujú, alebo
- realizáciou paralelných projektov, ktoré sa navzájom dopĺňajú (za predpokladu, že nedochádza k dvojitému financovaniu rovnakých položiek výdavkov).

Úroveň hodnotenia predpokladaných vplyvov na životné prostredie a zdravie obyvateľov

Program Slovensko, prostredníctvom priamych štrukturálnych a infraštruktúrnych úloh, vytvára rámec na realizáciu projektov. Ich zameranie pritom vytvára predpoklady pre lokálne, prevažne krátkodobé negatívne vplyvy na jednotlivé zložky životného prostredia a požiadavky na vstupy, potrebou surovín, s nárokmi na dopravu a inú infraštruktúru a s nárokmi na pracovné sily. Vyhodnotenie celkového rozsahu vplyvov a dotknutých zložiek nie je v štádiu posúdenia strategického dokumentu Program Slovensko možné. Rozsah, dopady, miera a významnosť negatívnych vplyvov projektov na životné prostredie a zdravie bude závislá od viacerých faktorov. Konkrétne projekty, ktoré budú spĺňať prahové hodnoty definované z prílohy č. 8 zákona o posudzovaní vplyvov, budú posúdené z hľadiska ich možného vplyvu na životné prostredie a zdravie.

Hodnotenie predpokladaných vplyvov opatrení pre jednotlivé ciele politik 1, 2, 3, 4 a 5 a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu sme realizovali na takej miere podrobnosti, ktoré umožňovala detailnosť charakteristiky navrhovaných opatrení v špecifických cieľoch, vrátane informácií o ich rozsahu a lokalizácii (konkrétnych územných priemetov) plánovaných investičných zámerov. V správe nebolo možné realizovať detailnejšie hodnotenie predpokladaných vplyvov navrhovaných opatrení cieľov politik 1, 2, 3, 4 a 5 na životné prostredie, vrátane zdravia na úrovni navrhovaných investičných zámerov aj s konkrétnou identifikáciou území, ktoré budú navrhovanými opatreniami najviac dotknuté. Čiastočne bolo možné realizovať hodnotenie predpokladaných vplyvov, aj s vyjadrením ich územného dopadu, pri hodnotení niektorých investičných zámerov návrhu Plánu spravodlivej transformácie územia SR, ktorý bol vypracovaný k špecifickému cieľu Fondu na spravodlivú transformáciu.

V súlade s definíciou uvedenou v zákone č. 24/2006 Z. z. „*vplyv na životné prostredie je akýkoľvek priamy alebo nepriamy vplyv na životné prostredie vrátane vplyvu na zdravie ľudí, flóru, faunu, biodiverzitu, pôdu, klímu, ovzdušie, vodu, krajinu, prírodné lokality, hmotný majetok, kultúrne dedičstvo a vzájomné pôsobenie medzi týmito faktormi*“.

Jednotlivé okruhy opatrení sú rôznorodé, preto ich hodnotíme každé osobitne v pododsekoch v členení:

- Súvisiace typy akcií (zostručenie/rekapitulácia a vymedzenie kategórie),
- Vplyvy na životné prostredie a zdravie (odhad podľa kritérií),
- Cezhraničné vplyvy (výsledné zhodnotenie cezhraničných vplyvov je v samostatnej kapitole VIII Správy o hodnotení),
- Opatrenia (zhrnutie najvýznamnejších opatrení, ktoré prispievajú ku skvalitneniu implementácie Programu Slovensko, sú uvedené v samostatnej kapitole V.1 Správy o hodnotení).

V prehľadných tabuľkách sú hodnotené vplyvy jednotlivých opatrení podľa nasledujúcich kritérií:

- typ vplyvu (primárny/priamy P, sekundárny/nepriamy N),
- možná interakcia (kumulatívny Ku, synergický Sy)
- druh vplyvu (pozitívny +, negatívny -, žiadny 0),
- významnosť vplyvu (nevýznamný al. žiadny 0, málo významný 1, významný a veľmi významný 2).
- časové pôsobenie vplyvu (krátkodobé K, strednodobé S, dlhodobé D, trvalé T, dočasné D),
- dosah vplyvu (lokálny L, regionálny/nadregionálny R),

IV.1.2.1. CIEĽ POLITIKY 1 Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT

Špecifické ciele RSO1.1 až RSO1.5 a ich navrhované opatrenia sú priemetom záväzkov existujúcich alebo aktuálne pripravovaných strategických dokumentov na národnej úrovni, najmä:

- *Národné priority implementácie Agendy 2030 (2018)*
- *Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (2022)*
- *Stratégia digitálnej transformácie Slovensko 2030 (2019)*
- *Akčný plán digitálnej transformácie Slovenska na roky 2019 – 2022 (2019)*
- *Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR 2021 – 2027 (SK RIS3 2021+)*
- *Cestovná mapa výskumných infraštruktúr (SK VI Roadmap 2020 – 2030) (Aktualizované znenie, marec 2022)*
- *I. Akčný plán implementácie Cestovnej mapy výskumných infraštruktúr na obdobie rokov 2021 – 2025 (v etape pripomienkovania, marec 2022)*

- *Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 (2018)*
- *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska 2030 – Národná stratégia regionálneho rozvoja (2020)*
- *Koncepcia mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 (prijatá v roku 2018)*
- *Akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie na roky 2020 – 2021 (2019)*
- *Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Akčný plán Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2021 – 2024 (2021)*
- *Stratégia ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022 (2017)*
- *Akčný plán na roky 2021 – 2022 ku Stratégii ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022 (2021)*
- *Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 (2013)*
- *Stratégia rozvoja udržateľného cestovného ruchu do roku 2030 (2020)*
- *Európsky rámec pre interoperabilitu (EIF) (2017)*
- *EU Data Strategy (2022)*
- *Web Accessibility Directive (EU) 2016/2102*
- *Open Data Directive (Directive (EU) 2019/1024*

Niektoré z vyššie uvedených dokumentov už boli podrobené procesu posúdenia vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a boli vydané stanoviská MŽP SR z posudzovania strategického dokumentu. Zverejnené sú na enviroportáli <https://www.enviroportal.sk/sk/eia>.

Okrem toho navrhované opatrenia v rámci špecifického cieľa RSO1.2 priamo súvisia v pripravovanýchmi Stratégiami integrovaného územného rozvoja pre 8 samosprávnych krajov a 18 koncepciami udržateľného mestského rozvoja, ktoré sú v etape prípravy (2022). Pre ich tvorbu boli vytvorené metodické usmernenia:

Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja pre programové obdobie po roku 2020 (2020)

- *Príloha 1 Vstupná správa pre spracovanie/aktualizáciu strategického dokumentu PHRSR (2020)*
- *Príloha 2 program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja / program rozvoja obce / Spoločný program rozvoja obcí/ samosprávnych krajov (2020)*
- *Príloha 3 Námety pre zoznam ukazovateľov pre monitorovanie implementácie PHRSR po roku 2020 (2020)*
- *Príloha 4 Jednotný metodický rámec pre prípravu integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021 – 2027 (2020)*
- *Príloha 5 Integrované územné investície a integrované projektové balíčky ako kľúčový nástroj synergie opatrení a aktivít implementácie rozvojových stratégií (2020)*
- *Príloha 6 Smart udržateľný rozvoj ako cieľová kvalita rozvojových stratégií (2020)*
- *Príloha 7 Bezpečnosť ako integrálna súčasť Programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí (2020)*
- *Príloha 8 Problematika energetiky v Programoch hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí (2020).*

PRIORITA 1P1 VEDA, VÝSKUM A INOVÁCIE

Špecifické ciele RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií, **RSO1.2** Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy, **RSO1.3** Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP, a to aj produktívnymi investíciami, **RSO1.4** Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie majú charakter miernych/mäkkých konceptov a ako také nemajú žiadny priamy vplyv na životné prostredie. Keďže však ich výsledkom môžu byť aj ekonomické aktivity je pri posudzovaní nevyhnutné, aby boli hodnotené aj dopady týchto aktivít v zmysle už existujúcich strategických dokumentov rezortu Ministerstva životného prostredia SR.

Špecifický cieľ RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií

Špecifický cieľ bude podporovaný štyrmi opatreniami. Voľba týchto opatrení vychádza z troch základných princípov:

- podpora VVal realizovaná v súlade s najlepšou medzinárodnou praxou,
- zvýšenie miery komplementarity a synergií podpory VVal v súlade so štandardami Európskeho výskumného a inovačného priestoru,
- definovanie aktivít s cieľom prispieť k zvýšeniu excelentnosti predkladaných projektov a využiteľnosti ich výsledkov v hospodárskej/sociálnej praxi.

Pôjde o nasledovné opatrenia:

- 1.1.1. Podpora medzisektorovej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch,
- 1.1.2. Podpora ľudských zdrojov v oblasti výskumu, vývoja a inovácií,
- 1.1.3. Podpora medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií,
- 1.1.4. Podpora optimalizácie, rozvoja a modernizácie výskumnej infraštruktúry.

Jednotlivé okruhy opatrení sú rôznorodé, preto ich hodnotíme každé osobitne v pododsekoch v členení:

Opatrenie 1.1.1. Podpora medzisektorovej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch

Súvisiace typy akcií

Toto opatrenie podporí vytváranie partnerstiev pre rôzne typy projektov v prioritných oblastiach a zvýšenie produktivity, konkurencieschopnosti a inovačnej výkonnosti podnikov. Znalostná ekonomika je postavená na interakcii medzi verejným a súkromným sektorom, kde výskumné inštitúcie tvoria znalosť /know-how/; priemyselné spoločnosti a firmy realizujú inovácie produktov, procesov a služieb a verejný sektor spoluvytvára tento ekosystém, teda napomáha uplatňovať jeho výsledky a stáva sa aj prijímateľom vznikajúcich sociálno-ekonomických benefitov. Cieľom opatrenia je najmä stimulácia spolupráce výskumných inštitúcií a podnikov, ako aj posilnenie výdavkov podnikov do výskumu, vývoja a inovácií.

Vplyvy

Podpora medzisektorovej spolupráce nemá žiadny priamy negatívny vplyv na životné prostredie. Naopak medzirezortná spolupráca má pozitívny vplyv na výsledné inovácie, ich využitie vo výsledných výrobkoch a technologických riešeniach a tým aj na životné prostredie, keďže na trh sú ďalšími opatreniami kladené vysoké nároky z pohľadu ochrany životného prostredia a kvality života. Medzisektorová spolupráca je cestou k vyrovnávaniu disparity sektorov, čo vedie k zvyšovaniu kvality života ľudských zdrojov pôsobiacich v jednotlivých sektoroch. Výrazne pozitívny vplyv má predkladané opatrenie na celkovú ekonomiku.

Cezhraničné vplyvy

Hodnotené opatrenie nemá žiadny špecifický cezhraničný vplyv.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu. Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame prioritizáciu podpory spolupráce tam, kde sú výskum, vývoj a inovácie zamerané na zhodnotenie špecifického regionálneho územného kapitálu v rámci regionálneho quadruple helixu (t.j. spolupráce medzi verejným sektorom, univerzitami, podnikmi a neziskovým sektorom resp. verejnosťou), čím sa podporí prínos aktivít pre zmiernenie negatívnych regionálnych disparít. Osobitnú pozornosť venovať synergii týchto opatrení s aktivitami ekonomickej transformácie podporovanými programom spravodlivej transformácie.

Opatrenie 1.1.2. Podpora ľudských zdrojov v oblasti výskumu, vývoja a inovácií

Súvisiace typy akcií

V rámci tohto opatrenia budú realizované aktivity podpory ľudských zdrojov, zapájania sa do vedecko-výskumnej činnosti, podpora výskumných aktivít, zapájania sa do národnej a medzinárodnej spolupráce pre cieľové skupiny študentov, doktorandov, postdoktorandov, mladých výskumníkov a vysokokvalifikovaných výskumníkov.

Vplyvy

Toto opatrenie nemá žiadne priame negatívne vplyvy na životné prostredie. Samotné opatrenie neurčuje charakter výskumu, ale podporuje aktívne zapojenie rôznych skupín, čo má pozitívny vplyv na výsledky výskumu, zvyšuje pravdepodobnosť využitia výsledkov v praxi s celkovým pozitívnym vplyvom vzniknutých inovácií na životné prostredie a kvalitu života.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú negatívne cezhraničné vplyvy. Opatrenie podporí cezhraničné zapájanie sa do medzinárodného výskumu a medzinárodných výskumných tímov, čo má pozitívny vplyv na vyrovnávanie existujúcich cezhraničných disparít.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame koncentrovať podporu ľudských zdrojov a podmieniť ju existenciou regionálnej inteligentnej špecializácie v danom kraji a súladom aktivít s ňou. Zároveň odporúčame realizovať aktivity tohto opatrenia v synergii s opatreniami na stabilizáciu mladej kvalifikovanej pracovnej sily v regiónoch SR v rámci iných priorít. Zároveň odporúčame v rámci tohto opatrenia koncentrovať podporu na rozvoj talentov a rozšíriť o ďalších pracovníkov kreatívneho sektora tvoriacich inovácie mimo vlastnej vedy. Je nevyhnutné sa zamerať na podporu vedeckého dorastu už na základných a stredných školách, podchytenie technicky a inovačne založených vzdelávacích aktivít, ale rovnako aj na podporu kvalitného celoživotného vzdelávania poskytovaného systémom vysokého školstva.

Opatrenie 1.1.3. Podpora medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií**Súvisiace typy akcií**

Hlavným cieľom opatrenia je posilnenie účasti slovenských subjektov v európskych výskumných a inovačných programoch, partnerstvách a iniciatívach v rámci EÚ (vrátane medzinárodných sietí a asociácií vedecko-technologických parkov, inovačných oblastí a klastrov). Ambíciou je zvýšiť úspešnosť slovenských subjektov v rámci programov EÚ pre výskum a inovácie Horizont Európa a ďalších európskych výskumných a inovačných programoch a iniciatívach. Jedná sa najmä o nasledovné aktivity:

- Podpora zvýšenia účasti slovenských subjektov v projektoch rámcového programu EÚ pre výskum a inovácie Horizont Európa;
- Podpora účasti SR v ďalších európskych a medzinárodných programoch a iniciatívach výskumu a vývoja;
- Internacionalizácia slovenských inštitúcií a organizácií výskumu a vývoja;
- Podpora synergii národných a európskych nástrojov podpory a politik výskumu a vývoja v rámci účasti SR v Európskom výskumnom priestore.

Vplyvy

Podpora medzinárodnej spolupráce nemá žiadny negatívny vplyv na životné prostredie. Skutočnosť, že v predchádzajúcich obdobiach bola podpora cieľa politiky nedostatočná, malo negatívny vplyv na možnosť využívania európskych zdrojov na vedu a výskum a viedlo k zvyšovaniu zaostávania slovenského výskumu v rámci EÚ. Realizácia hodnotených opatrení bude mať pozitívny vplyv na znižovanie rozdielov v oblasti výskumu a vývoja medzi vyspelými krajinami EÚ a Slovenskom. Zároveň bude mať aj pozitívny vplyv na motiváciu ľudských zdrojov a znižovaniu brain-drainu, keďže sa vytvoria podmienky, aby ľudské zdroje boli zapojené do medzinárodnej spolupráce bez opustenia slovenských inštitúcií. Z uvedeného vyplynie druhotný vplyv na kvalitu života a ekonomiku. Využívanie riešení výsledkov medzinárodnej spolupráce bude mať pozitívny vplyv na znižovanie environmentálnych záťaží.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú negatívne cezhraničné vplyvy. Pozitívnym cezhraničným vplyvom je znižovanie cezhraničných disparít.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame osobitnú pozornosť venovať špičkovým tvorivým pracoviskám a pracoviskám zapojeným do medzinárodného výskumu a zabezpečiť stabilizáciu ekonomických a infraštruktúrnych podmienok výskumu v nich.

Opatrenie 1.1.4. Podpora optimalizácie, rozvoja a modernizácie výskumnej infraštruktúry

Súvisiace typy akcií

Hlavným cieľom podpory bude dobudovanie a optimalizácia výskumnej infraštruktúry so zohľadnením Cestovnej mapy výskumných infraštruktúr v SR na európsku úroveň a zabezpečenie sieťovania slovenských výskumných infraštruktúr so zahraničím, najmä v rámci ESFRI. Osobitne v oblasti zdravotnej starostlivosti je zámerom dobudovanie a podpora biomedicínskej infraštruktúry a kapacít pre podporu VaV v oblasti prevencie, diagnostiky, liečby, ako aj následnej starostlivosti spoločensky závažných ochorení s cieľom zlepšiť zdravotný stav obyvateľstva a zvýšiť kvalitu života.

Vplyvy

Hodnotené opatrenie nemá žiadny priamy negatívny vplyv na životné prostredie. Podpora bude mať pozitívny vplyv na konkurencieschopnosť slovenských výskumných inštitúcií a zvýšenie možnosti ich participácie na hľadaní riešení pre závažné problémy najmä v oblasti zdravia, ale aj ďalších oblastiach s významným dopadom na kvalitu života a životného prostredia. Uvedené opatrenia môžu mať vplyv na emisie skleníkových plynov, v rámci dobudovania, modernizácie a optimalizácie infraštruktúry výskumu. Podľa typu a zamerania investície a podľa technických účelov stavieb sa bude uplatňovať požiadavka na úsporu primárnej energie na úrovni minimálne 30%. Pri výbere riešení sa teda bude brať do úvahy spotreba energie a kde je to možné, bude sa podporovať využívanie certifikátov zelenej energie. Pri investíciách do materiálového vybavenia budú vyžadované a plnené podmienky zeleného verejného obstarávania. Prvoradý princíp je nákup energeticky účinných zariadení so zníženým environmentálnym vplyvom, pričom existujú možnosti na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu.

Nemenej významný vplyv tohto opatrenia je v oblasti rozvoja ľudských zdrojov, kde disponibilita výskumnej infraštruktúry výrazne zvýši motiváciu a zníži brain-drain zo Slovenska. Druhotný vplyv bude mať hodnotené opatrenie na kvalitu života, rozvoj ekonomiky a zvýšenie podielu inovačných firiem na celoslovenskej aj regionálnych úrovniach.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame optimalizáciu a prioritizáciu podpory modernizácie a rozvoja výskumnej infraštruktúry tam, kde sú výskum, vývoj a inovácie zamerané na zhodnotenie špecifického regionálneho územného kapitálu v rámci regionálneho quadruple helixu, čím sa podporí vznik synergií s aktivitami rozvoja regionálnej ekonomiky v súlade s PHRSR samosprávnych krajov, ich smart rozvojovými koncepciami, stratégiami inteligentnej špecializácie a aktivitami ekonomickej transformácie podporovanými programom spravodlivej transformácie.

ZHRNUTIE

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO1.1 sú najmä mierne neštruktúrne koncepty. Preferované sú zelené a modré opatrenia, často za podpory sivých konceptov. Samotné rôzne typy podporných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie.

Konečným výsledkom výskumných a inovačných aktivít sú samozrejme ekonomické činnosti, ktoré môžu priniesť aj niektoré negatívne vplyvy na životné prostredie, preto pri posudzovaní nevyhnutné, aby boli hodnotené aj dopady týchto aktivít v zmysle už existujúcich strategických dokumentov rezortu Ministerstva životného prostredia SR.

Nie sú identifikované žiadne kumulatívne vplyvy. Synergie sú zrejmé najmä v oblasti obyvateľstva, ochrany ich života, zvýšenie kvality života.

Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Účinky sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň regionálna a nadregionálna.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií. Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú.

Tabuľka IV.2: Vplyvy RSO1.1 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
1.1.1	N/P	Sy	+	1	D	R
1.1.2	N/P	Sy	+	1	D	R
1.1.3	N/P	Sy	+	1	D	R
1.1.4	N/P	Sy	+	1	D	R
Σ	N/P	Sy	+	1	D	R

Špecifický cieľ RSO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy bude napĺňaný prostredníctvom nasledujúcich opatrení:

- 1.2.1. Podpora v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie
- 1.2.2. Podpora budovania inteligentných miest a regiónov

Predinvestičná a projektová príprava bude oprávnenou aktivitou v rámci tohto špecifického cieľa. Typy opatrení boli vyhodnotené ako zlučiteľné so zásadou "výrazne nenarušiť".

Opatrenie 1.2.1. Podpora v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie

Súvisiace typy akcií

Hlavným cieľom podpory v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie je zvýšenie inovačnej schopnosti ekonomiky, prostredníctvom zavádzania inovatívnych a bezpečných digitálnych technológií, zvýšenie kvality poskytovaných verejných služieb a zabezpečenie kybernetickej bezpečnosti v súlade so Stratégiou digitálnej transformácie Slovensko 2030. Toto opatrenie podporí rôzne typy projektov v prioritných oblastiach a zvýši produktivitu, konkurencieschopnosť a inovačnú výkonnosť najmä podnikov, subjektov verejnej správy, subjektov tretieho sektora, záujmových združení, profesijných organizácií, združení obcí, výchovno-vzdelávacích a zdravotníckych inštitúcií a zariadení sociálnych služieb. V rámci opatrenia sa budú realizovať najmä tieto aktivity:

- podpora projektov na základe prioritných oblastí najmä v doméne Digitálna transformácia Slovenska podľa návrhu Stratégie inteligentnej špecializácie SK RIS3 2021+,
- podpora zapojenia slovenských subjektov do priamo riadených programov EÚ: Digitálna Európa, Horizont Európa a Nástroj na prepájanie Európy v súlade s nastavenými pravidlami EK a podpora zapojenia do európskych projektov spoločného významu,
- podpora rozvoja siete európskych centier digitálnych inovácií (ECDI) a menších regionálnych centier digitálnych inovácií (CDI), ktoré budú reagovať na potreby lokálnych podnikateľov v oblasti nasadzovania digitálnych riešení a digitálnych inovácií,
- rozvoj dátovej interoperability informačných systémov,
- zavádzanie optimalizovaných a automatizovaných procesov,
- budovanie nových a výrazne zmenených personalizovaných služieb,
- budovanie aplikačnej a technologickej architektúry na princípoch cloud native a cloud ready postavenej na bezpečnej sieti Govnet,
- lepšie riadenie a plánovanie zdrojov pomocou analytického spracovania údajov vo verejnej správe za účelom lepšieho poskytovania verejných služieb v prospech občana/podnikateľa,
- zlepšovanie technologického, procesného, infraštruktúrneho, vedomostného a organizačného zabezpečenia zručností a kapacít pre plnenie úloh v oblasti kybernetickej a informačnej bezpečnosti v prostredí orgánov štátnej správy a územnej samosprávy,
- budovanie špecializovaných inštitúcií kybernetickej a informačnej bezpečnosti zameraných na dizajn a vývoj nových bezpečnostných riešení,
- posilnenie prvkov kritickej infraštruktúry a budovanie nástroja pre manažment údajov,

- podporu včasnej detekcie a zvýšenie schopnosti reakcie na kybernetické bezpečnostné incidenty a na adaptáciu najmodernejších technológií, na zvýšenie odolnosti základných služieb pred kybernetickými hrozbami, vrátane podpory inovatívnych produktov a služieb až po úroveň TRL 9.

Vplyvy

Podpora v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie má nepriamy vplyv na znižovanie emisií skleníkových plynov, keďže znižuje náklady na cestovanie, kancelárske priestory a administratívu. Pri výbere riešení sa bude brať do úvahy spotreba energie a kde je to možné, bude sa podporovať využívanie certifikátov zelenej energie. Emisie, ktoré sú súčasťou výroby hardvéru a poskytovania digitálnych služieb sa budú riešiť prostredníctvom prísneho uplatňovania environmentálnych kritérií pre zelené verejné obstarávanie, ako sú definované a odporúčané Pracovným dokumentom zamestnancov Európskej Komisie: Kritériá EÚ pre verejné obstarávanie pre príslušné oblasti.

Očakáva sa, že opatrenie môže viesť k výraznému zvýšeniu tvorby a zneškodňovania odpadov, alebo bude viesť k významným vplyvom v priamom alebo nepriamom využívaní akéhokoľvek prírodného zdroja v ktorejkoľvek fáze jeho životného cyklu, ktoré nie sú minimalizované primeranými opatreniami alebo môže byť v nesúlade s prechodom na obehové hospodárstvo.

Pri investíciách do materiálového vybavenia budú vyžadované a plnené podmienky zeleného verejného obstarávania. Prvoradý princíp je nákup energeticky účinných zariadení so zníženým environmentálnym vplyvom, pričom existujú možnosti na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu. Skutočnosť, že v predchádzajúcich obdobiach bola podpora nedostatočná, malo negatívny vplyv na možnosť využívania európskych zdrojov na informatizáciu a digitálnu transformáciu a to viedlo k zvyšovaniu zaostávania Slovenska v rámci EÚ. Realizácia hodnotených opatrení bude mať pozitívny vplyv na znižovanie rozdielov v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie medzi vyspelými krajinami EÚ a Slovenskom. Zároveň bude mať aj pozitívny vplyv na motiváciu ľudských zdrojov a znižovaniu brain-drainu, keďže sa vytvoria lepšie podmienky v SR a umožní sa, aby ľudské zdroje boli zapojené do medzinárodnej spolupráce bez opustenia slovenských inštitúcií. Z uvedeného vyplynie druhotný vplyv na kvalitu života a ekonomiku. Využívanie riešení informatizácie a digitálnej transformácie a rozšírenia medzinárodnej spolupráce bude mať pozitívny vplyv na znižovanie environmentálnych záťaží.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú negatívne cezhraničné vplyvy. Pozitívnym cezhraničným vplyvom je znižovanie cezhraničných disparít a posilnenie medzinárodnej spolupráce subjektov. Významným vplyvom je aj podpora zapojenia slovenských subjektov do priamo riadených programov EÚ: Digitálna Európa, Horizont Európa a pod. a priama medzinárodná spolupráca vytvorených európskych centier digitálnych inovácií, čo prinesie vyššiu dostupnosť kvalitnejších služieb klientom.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame podmieniť podporu aktivít v oblasti digitalizácie a informatizácie opatreniami na vylúčenie resp. zmiernenie potenciálnych rizík efektov sociálnej exklúzie a sociopadogénnych javov v digitálnom priestore, osobitne z pohľadu zraniteľných skupín obyvateľstva, ako sú starší ľudia, deti a sociálne slabšie vrstvy obyvateľstva.

Opatrenie 1.2.2. Podpora budovania inteligentných miest a regiónov

Súvisiace typy akcií

Hlavným predmetom podpory bude zabezpečenie rozvoja obcí, miest a regiónov prostredníctvom implementácie inovatívnych technologických a netechnologických riešení a inteligentného riadenia. Podpora sa zameria najmä na nasledovné aktivity:

- podpora rozvoja inteligentného riadenia/správy miest a regiónov, najmä zavádzania a zvyšovania kvality a odolnosti systémov a optimalizácie procesov verejnej správy, systémov riadenia kvality, procesov integrovaného plánovania a riadenia, súvisiacich s rozvojom inteligentných miest a regiónov, vrátane analytických aktivít, optimalizácie financovania rozvoja inteligentných miest a regiónov a súvisiacich procesov verejného obstarávania, tvorby a riadenia reformných politík, hodnotení dopadov politík, legislatívy a efektivity procesov,

- podpora rozvoja tvorby, spracovania, využívania a prepájania dát v rámci verejnej správy,
- podpora aktivít a inovatívnych riešení pre zvyšovanie kvality života, ekologickosti, bezpečnosti, odolnosti a udržateľnosti obcí, miest a regiónov, ako aj podpora behaviorálnych a sociálnych inovácií,
- podpora pri budovaní otvorených riešení ekosystémov inteligentných miest a regiónov vrátane súvisiacej infraštruktúry, správy zdrojov, a inteligentného prístupu k aplikovaniu technických štandardov pre takéto riešenia,
- podpora nastavenia a optimalizácie prostredia obcí, miest a regiónov, vrátane vymedzenia území/lokalít pre účely experimentovania s novými technológiami, pilotovania inovatívnych riešení (living labs) a inteligentnej regulácie (regulačné sandboxy),
- podpora aktivít medziobecnej, resp. medziregionálnej či cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja inteligentných miest a regiónov,
- podpora účasti slovenských miest a regiónov v medzinárodných sieťach, platformách, projektoch a partnerstvách.

Ide predovšetkým o akcie investičného a neinvestičného charakteru: analyticko-strategické činnosti územnej samosprávy, budovanie a udržanie kapacít regiónov určených na implementáciu iniciatívy Catching up Regions, rovnako aj na implementáciu IÚI a UMR; celoživotné vzdelávanie pracovníkov na všetkých úrovniach verejnej správy potrebnými zručnosťami a ich adekvátne ohodnotenie; tvorba politík a implementácia prístupov k tvorbe politík na základe princípov otvoreného vládnutia na miestnej a regionálnej úrovni, začleňovanie princípov politík udržateľného rozvoja z centrálnej na regionálnu a miestnu úroveň. Navrhované opatrenia majú byť v súlade s Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030, ktorá plní aj funkciu Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR.

Vplyvy

Účelom opatrení je zlepšenie kvality života obyvateľov vo všetkých regiónoch, zvýšenie udržateľnosti konkurencieschopnosti a rozvoj environmentálne a inovačne orientovaného hospodárstva, harmonizácie regionálneho a územného rozvoja a rozvoj komunit pri súčasnom využití špecifického rozvojového potenciálu dotknutých regiónov. Opatrenia majú prispieť k rozvoju schopností a zlepšeniu technického vybavenia personálnych kapacít územných samospráv, vrátane kapacít ich partnerov.

Vypracovanie politík podporujúcich udržateľný rozvoj a ich následná realizácia bude mať významné priame pozitívne vplyvy na zlepšenie kvality života obyvateľov. Skvalitnenie plánovania bude mať nepriamy pozitívny vplyv aj na životné prostredie, ochranu jeho zložiek, prírodné lokality a kultúrne dedičstvo.

Podpora v oblasti budovania inteligentných miest a regiónov má nepriamy vplyv na znižovanie emisií skleníkových plynov, keďže znižuje náklady na cestovanie, kancelárske priestory a administratívu. Pri výbere riešení sa bude brať do úvahy spotreba energie a kde je to možné, bude sa podporovať využívanie certifikátov zelenej energie. Emisie, ktoré sú súčasťou výroby hardvéru a poskytovania digitálnych služieb sa budú riešiť prostredníctvom prísneho uplatňovania environmentálnych kritérií pre zelené verejné obstarávanie, ako sú definované a odporúčané Pracovným dokumentom zamestnancov Európskej Komisie: Kritériá EÚ pre verejné obstarávanie pre príslušné oblasti.

Očakáva sa, že opatrenie môže viesť k výraznému zvýšeniu tvorby a zneškodňovania odpadov, alebo bude viesť k významným vplyvom v priamom alebo nepriamom využívaní akéhokoľvek prírodného zdroja v ktorejkoľvek fáze jeho životného cyklu, ktoré nie sú minimalizované primeranými opatreniami alebo môže byť v nesúlade s prechodom na obehové hospodárstvo.

Pri investíciách do materiálového vybavenia budú vyžadované a plnené podmienky zeleného verejného obstarávania. Prvoradý princíp je nákup energeticky účinných zariadení so zníženým environmentálnym vplyvom, pričom existujú možnosti na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu. Skutočnosť, že v predchádzajúcich obdobiach bola podpora nedostatočná, malo negatívny vplyv na možnosť využívania európskych zdrojov na budovanie inteligentných miest a regiónov, a to viedlo k zvyšovaniu zaostávania Slovenska v rámci EÚ. Realizácia hodnotených opatrení bude mať priamy pozitívny vplyv na znižovanie rozdielov v oblasti budovania inteligentných miest a regiónov medzi vyspelými krajinami EÚ a Slovenskom. Zároveň bude mať aj pozitívny vplyv na motiváciu ľudských zdrojov a znižovaniu brain-drainu, keďže sa vytvoria lepšie podmienky na Slovensku. Z uvedeného vyplynie nepriamy vplyv na kvalitu života a ekonomiku.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity majú aj cezhraničné vplyvy. Skvalitnenie analyticko-strategických činností územnej samosprávy môže mať veľmi pozitívny vplyv na zlepšenie cezhraničnej spolupráce a zahraničnej partnerskej spolupráce na realizáciu aktivít v spoločných medzinárodných sieťach, platformách, partnerstvách, či v projektoch napr. v programoch INTERREG. Podporované budú aktivity cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja inteligentných miest a regiónov, (napr. v synergii s implementáciou konceptov Smart Village a pod.), experimentovania s novými technológiami, pilotovania inovatívnych riešení, ich škálovania či replikácie, zdieľanie a budovanie administratívnych a technických kapacít.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu. Nenavrhujú sa žiadne opatrenia pre hodnotený dokument PSK21-27, špecifický cieľ RSO1.2, nad rámec opatrení stanovených jednotlivými stanoviskami z procesu posúdenia súvisiacich strategických dokumentov podľa zákona č. 24/2006 Z. z.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame jasne zdefinovať politiku štátu v oblasti podpory smart miest a regiónov vrátane definovania potrebných koordinačných podmienok a viazanie podpory na ich splnenie a zároveň vylúčenie smart riešení, ktoré znižujú odolnosť (resilienciu) socio-ekosystémov obcí, miest a regiónov či už v oblasti energetickej, ekonomickej, environmentálnej či bezpečnostnej.

ZHRNUTIE

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO1.2 sú najmä mierne neštruktúralne koncepty. Preferované sú zelené a modré opatrenia, často za podpory sivých konceptov. Samotné rôzne typy technických, projekčných, prieskumných, výskumných, analytických, metodologických a informačných/komunikačných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov. Konečným výsledkom aktivít sú samozrejme ekonomické činnosti, ktoré môžu priniesť aj niektoré negatívne vplyvy na životné prostredie, preto je pri posudzovaní nevyhnutné, aby boli hodnotené aj dopady týchto aktivít v zmysle už existujúcich strategických dokumentov a platných predpisov rezortu Ministerstva životného prostredia SR.

Nie sú identifikované významné kumulatívne vplyvy. Kumulatívne vplyvy sa však môžu prejaviť v tých mestách a regiónoch, v ktorých už v predchádzajúcich rokoch boli zavedené princípy budovania inteligentných miest a regiónov. Synergie sú zrejmé najmä v oblasti obyvateľstva, ochrany ich života, zvýšenie kvality života. Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Účinky sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň regionálna a nadregionálna.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.3: Vplyvy RSO1.2 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
1.2.1	N/P	Sy	+	1	T	L/R
1.2.2	N/P	Sy	+	1	T	L/R
Σ	N/P	Sy	+	1	T	L/R

Špecifický cieľ RSO1.3 Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP, a to aj produktívnymi investíciami bude napĺňaný prostredníctvom nasledujúcich opatrení:

- 1.3.1. Podpora malého a stredného podnikania
- 1.3.2. Internacionalizácia malého a stredného podnikania
- 1.3.3. Podpora sieťovania podnikateľských subjektov

Predinvestičná a projektová príprava bude oprávnenou aktivitou v rámci tohto špecifického cieľa v súlade s pravidlami štátnej pomoci. V rámci špecifického cieľa sa podpora špecificky zameria na inovatívne podniky najmä vo väzbe na domény SK RIS3 2021+ a na prechod na obehové hospodárstvo. Typy opatrení boli vyhodnotené ako zlučiteľné so zásadou "výrazne nenarušiť".

Opatrenie 1.3.1. Podpora malého a stredného podnikania

Súvisiace typy akcií

Podpora prístupu MSP k investíciám prostredníctvom kombinácie grantu a finančných nástrojov ako aj k službám prostredníctvom nefinančnej a voucherovej podpory so zameraním na inkubačné, akceleračné a rastové programy má za cieľ zvýšiť konkurencieschopnosť MSP, podporiť tvorbu a udržanie pracovných miest, prispieť k zvýšeniu exportu a rastu HDP SR. Súvisiace typy akcií ako podpora zavádzania produktových a procesných inovácií, prechod na zelené a obehové hospodárstvo, rozvoj inovatívnych start-upov, zmiernenie dopadov krízových udalostí na MSP sú v súlade so strategickými dokumentami SR a EÚ.

Vplyvy

Účelom opatrenia a súvisiacich akcií je zvýšenie inovatívnosti a konkurencieschopnosti MSP, čo vedie v kontexte akcií ako napr. prechod na zelené a obehové hospodárstvo, efektívnejšie využívanie zdrojov, druhotných surovín, obnoviteľných zdrojov a materiálov, alternatívnych druhov podnikania, zdieľanej ekonomiky, rodinného podnikania, atď. k pozitívnym, výrazne pozitívnym alebo minimálne k neutrálnym vplyvom na životné prostredie.

Vplyvy aktivít môžu byť nepriame, ak ide o projekčnú, výskumnú alebo prieskumnú činnosť, a následne priame po realizácii konkrétnych projektov v určenom území. Účinky budú potom dlhodobé, lokálne až regionálne dosahu. Súvisiace typy akcií majú priaznivý, resp. neutrálny vplyv na ochranu životného prostredia.

Cezhraničné vplyvy

Tematický prienik s Dunajskou stratégiou v Prioritnej oblasti 2 a 7 „Ekologickejšia Európa“ a „Výskum, vývoj inovácie a posilňovanie vedomostnej spoločnosti“ budú mať vplyv aj na ďalšie regióny v EÚ ako aj mimo EÚ.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame opatrenia na podporu malého a stredného podnikania viazať na integrované rozvojové stratégie definujúce priority sociálneho a ekonomického rozvoja jednotlivých regiónov a ich regionálne stratégie inteligentnej špecializácie, čím sa zabezpečia synergie a tým vyššia efektívnosť využitia prostriedkov EÚ, lepšie využitie územného kapitálu a udržateľnosť ekonomických aktivít MSP a eliminujú sa potenciálne strety záujmov v ekonomickom a sociálnom rozvoji.

Opatrenie 1.3.2. Internacionalizácia malého a stredného podnikania

Súvisiace typy akcií

Podpora účasti na prezenčných podujatiach, veľtrhoch, výstavách, obchodných a podnikateľských misiách, konferenciách a pod. Súvisiace typy akcií sú v súlade so strategickými dokumentami SR a EÚ.

Vplyvy

Súvisiace typy akcií majú priaznivý, resp. neutrálny vplyv na ochranu životného prostredia. Prispievajú k zvyšovaniu exportnej schopnosti slovenského hospodárstva, rastu zamestnanosti ako aj HDP.

Cezhraničné vplyvy

Podporované proexportné aktivity majú výrazné cezhraničné vplyvy a súvisia s Dunajskou stratégiou, s Cieľom prioritnej oblasti 7, a realizujú sa v rámci EÚ ako aj mimo EÚ.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame prioritizovať oblasti podpory v zmysle inovatívne orientovaných MSP a v zmysle RIS3.

Opatrenie 1.3.3. Podpora sieťovania podnikateľských subjektov

Súvisiace typy akcií

Podpora klastrových organizácií a platforiem s cieľom rozvoja konkurencieschopnosti MSP, inovačného ekosystému, podpora zapájanie MSP do medzinárodných sietí, partnerstiev a projektov ako aj podpora sieťovania MSP s veľkými podnikmi. Súvisiace typy akcií sú v súlade so strategickými dokumentami SR a EÚ.

Vplyvy

Súvisiace typy akcií majú priaznivý, resp. neutrálny vplyv na ochranu životného prostredia. Prispievajú k zvyšovaniu exportnej schopnosti slovenského hospodárstva, rastu zamestnanosti ako aj HDP.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity majú cezhraničné vplyvy, súvisia s Dunajskou stratégiou Prioritná oblasť 8, konkrétne „Ďalší rozvoj klastrov a regionálny rozvoj“, a to v rámci členských štátov EÚ ako aj mimo EÚ. Cezhraničné vplyvy vzhľadom na otvorenosť slovenskej ekonomiky budú výrazné, sú pozitívne, napr. zvýšenie schopnosti exportu MSP a tým aj národného hospodárstva a nemajú negatívny vplyv na životné prostredie.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu. Nenavrhujú sa žiadne opatrenia nad rámec opatrení stanovených jednotlivými stanoviskami z procesu posúdenia súvisiacich strategických dokumentov podľa zákona č. 24/2006 Z. z.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame osobitnú pozornosť venovať podpore vzniku a rozvoja doménových a územných produkčných klastrov s jasnou väzbou na výskum, vývoj a využitie územného kapitálu, rozvoj regionálnych quadruple helixov, maximalizáciu pridanej hodnoty regionálneho produktu a uzatváranie cyklov vrátane obehovej ekonomiky.

ZHRNUTIE

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO1.3 je predinvestičná a projektová príprava ako implementácia jednotlivých opatrení.

Všetky opatrenia majú priaznivý, resp. neutrálny vplyv na ochranu životného prostredia. Prispievajú k zvyšovaniu exportnej schopnosti slovenského hospodárstva, rastu zamestnanosti ako aj HDP.

Samotné rôzne typy technických, projekčných, prieskumných, výskumných, analytických, metodologických a informačných / komunikačných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov.

Žiadatelia, ktorí chcú realizovať jednotlivé projekty, musia predložiť stanovisko útvaru Životného prostredia, v prípade negatívneho stanoviska takéto projekty podporené nebudú.

V rámci špecifického cieľa RSO1.3 nie sú identifikované žiadne zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný.

Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň lokálna, regionálna, nadregionálna a medzinárodná.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.4: Vplyvy RSO1.3 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
1.3.1	N/P	Sy	+	1	D	L/R
1.3.2	N/P	Sy	+	1	D	L/R
1.3.3	N/P	Sy	+	1	D	L/R
Σ	N/P	Sy	+	1	D	L/R

Špecifický cieľ RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie

Všetky aktivity sa budú vykonávať pre študijné programy, študijné a učebné odbory a odvetvia SK NACE definované v stratégii SK RIS3 2021+.

Špecifický cieľ RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie bude napĺňaný prostredníctvom nasledovných opatrení:

- 1.4.1. Zručnosti pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít pre SK RIS3 2021+.
- 1.4.2. Digitálne zručnosti prispôsobené doménam SK RIS3 2021+ a potrebám priemyselnej a zelenej transformácie.

Predinvestičná a projektová príprava bude oprávnenou aktivitou v rámci tohto špecifického cieľa. Typy opatrení boli vyhodnotené ako zlučiteľné so zásadou "výrazne nenarušiť".

Opatrenie 1.4.1. Zručnosti pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít pre SK RIS3 2021+

Súvisiace typy akcií

Hlavným cieľom podpory je zabezpečenie a rozvoj zručností a kompetencií relevantných pre domény SK RIS3 2021+, a to v úzkej spolupráci vzdelávacích inštitúcií s podnikmi. Opatrenie podporí vytváranie partnerstiev pre rôzne typy projektov v prioritných oblastiach a zvýšenie produktivity, konkurencieschopnosti a inováčnej výkonnosti podnikov. Znalostná ekonomika je postavená na interakcii medzi verejným a súkromným sektorom, kde výskumné inštitúcie tvoria know-how, firmy realizujú inovácie produktov, procesov a služieb a verejný sektor spoluvytvára tento ekosystém, teda napomáha uplatňovať jeho výsledky a stáva sa aj prijímateľom vznikajúcich sociálno-ekonomických benefitov. Cieľom opatrenia je najmä stimulácia spolupráce výskumných inštitúcií a podnikov, ako aj posilnenie výdavkov podnikov do výskumu, vývoja a inovácií. V rámci opatrenia sa budú realizovať najmä tieto aktivity:

- podpora tvorby inovácie a zavádzanie profesijne orientovaných bakalárskych a študijných programov pre 1. až 3. stupeň vysokoškolského štúdia podľa potrieb domén SK RIS3 2021+ (napr.: tvorba/rozvoj ponuky predmetov v slovenskom a/alebo v cudzom jazyku, zavádzanie inovatívnych metód vzdelávania, podpora infraštruktúry a vybavenia pre praktickú výuku v prepojení na špecifické / pokročilé zručnosti, zapájanie expertov z praxe a zahraničia do vzdelávania, praktické vzdelávanie, propagácia a i.), vrátane schém zameraných na zavádzanie prvkov duálneho vzdelávania na vysokých školách;
- poskytovanie motivačných štipendií pre talentovaných domácich a zahraničných študentov za účelom ich štúdia na vysokých školách v SR v súlade s potrebami domén SK RIS3 2021+;
- podpora tvorby a zavádzania krátkych kurzov a programov terciárneho vzdelávania podľa potrieb domén SK RIS3 2021+;
- podpora tvorby a poskytovania profesijných kvalifikácií a mikro certifikátov na základe potrieb domén SK RIS3 2021+;
- podpora realizácie praktického vyučovania žiakov v doménach SK RIS3 2021+;
- podpora tvorby a/alebo inovácie a zavádzanie študijných a učebných odborov odborného vzdelávania a prípravy na základe potrieb domén SK RIS3 2021+ (napr. tvorba/rozvoj ponuky vzdelávania, zavádzanie inovatívnych metód vzdelávania, podpora infraštruktúry a vybavenia pre praktickú výuku v prepojení na špecifické/pokročilé zručnosti zapájanie expertov z praxe do vzdelávania, praktické vzdelávanie, propagácia, spolupráca s podnikmi a i.). Podpora stredného odborného vzdelávania a prípravy bude nadväzovať aj na odporúčania a výstupy iniciatívy Európskej komisie Catching-up Regions.

Vplyvy

Podpora medzisektorovej spolupráce nemá žiadny priamy negatívny vplyv na životné prostredie. Naopak medzirezortná spolupráca má pozitívny vplyv na výsledné inovácie, ich využitie vo výsledných výrobkoch a technologických riešeniach a tým aj na životné prostredie, keďže na trh sú ďalšími opatreniami kladené vysoké nároky z pohľadu ochrany životného prostredia a kvality života. Medzisektorová spolupráca je

cestou k vyrovnávaniu disparity sektorov, čo vedie k zvyšovaniu kvality života ľudských zdrojov pôsobiacich v jednotlivých sektoroch. Výrazne pozitívny vplyv má predkladané opatrenie na celkovú ekonomiku.

Podpora v oblasti vzdelávania má nepriamy vplyv na znižovanie emisií skleníkových plynov. Pri výbere investičných riešení sa bude brať do úvahy spotreba energie a kde je to možné, bude sa podporovať využívanie certifikátov zelenej energie. Pri investíciách do materiálového vybavenia budú vyžadované a plnené podmienky zeleného verejného obstarávania. Prvoradý princíp je nákup energeticky účinných zariadení so zníženým environmentálnym vplyvom, pričom existujú možnosti na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu. Realizácia hodnotených opatrení bude mať pozitívny vplyv na znižovanie rozdielov medzi vyspelými krajinami EÚ a Slovenskom. Zároveň bude mať aj pozitívny vplyv na motiváciu ľudských zdrojov a znižovaniu brain-drainu, keďže sa vytvoria lepšie podmienky na Slovensku a umožní sa aby ľudské zdroje boli zapojené do medzinárodnej spolupráce bez opustenia slovenských inštitúcií. Z uvedeného vyplynie druhotný vplyv na kvalitu života a ekonomiku. Využívanie riešení informatizácie a digitálnej transformácie a rozšírenia medzinárodnej spolupráce bude mať pozitívny vplyv na znižovanie environmentálnych záťaží.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú negatívne cezhraničné vplyvy. Pozitívnym cezhraničným vplyvom je znižovanie cezhraničných disparít a posilnenie medzinárodnej spolupráce subjektov v oblasti vzdelávania a transferu know-how. V rámci tohto špecifického cieľa budú využité synchronizované výzvy, národné synergicko-kapitalizačné výzvy, s využitím výsledkov z projektov v rámci programov EK a programov nadnárodnej spolupráce implementovaných so slovenskou účasťou, ako napr. (INTERREG, Horizont Europe, atď.) ako aj čiastkových výsledkov projektov z aktuálneho programového obdobia. Pre zabezpečenie súladu s Dunajskou stratégiou bude zadefinované hodnotiace kritérium ako príspevok k stratégii, reflektujúce ciele prioritných oblastí DS.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame viazať opatrenia na integrované rozvojové stratégie definujúce priority sociálneho a ekonomického rozvoja jednotlivých regiónov a ich regionálne stratégie inteligentnej špecializácie, čím sa zabezpečia synergie a tým vyššia efektívnosť využitia prostriedkov EU, lepšie využitie územného kapitálu a udržateľnosť ekonomických aktivít MSP a eliminujú sa potenciálne stretý záujmov v ekonomickom a sociálnom rozvoji.

Opatrenie 1.4.2. Digitálne zručnosti prispôbené doménam SK RIS3 2021+ a potrebám priemyselnej a zelenej transformácie

Súvisiace typy akcií

Hlavným cieľom je podpora pokročilých a špecifických digitálnych zručností previazaných na jednotlivé domény SK RIS3 2021+, najmä na doménu 1 (Inovatívny priemysel pre 21. storočie) a doménu 3 (Digitálna transformácia Slovenska) a potreby vyplývajúce z priemyselnej a zelenej transformácie. Opatrenie podporí vytváranie partnerstiev pre rôzne typy vzdelávacích projektov v prioritných oblastiach a zvýšenie produktivity, konkurencieschopnosti a inovačnej výkonnosti podnikov. Znalostná ekonomika je postavená na interakcii medzi verejným a súkromným sektorom, kde výskumné/vzdelávacie inštitúcie tvoria know-how, firmy realizujú inovácie produktov, procesov a služieb a verejný sektor spoluvytvára tento ekosystém, teda napomáha uplatňovať jeho výsledky a stáva sa aj prijímateľom vznikajúcich sociálno-ekonomických benefitov. Cieľom opatrenia je najmä stimulácia spolupráce výskumných/vzdelávacích inštitúcií a podnikov, ako aj posilnenie výdavkov podnikov do výskumu, vývoja a inovácií. V rámci opatrenia sa budú realizovať najmä tieto aktivity:

- programy na rozvoj vzdelávania špecifických cieľových skupín, manažérov spoločností a riadiacich pracovníkov verejného sektora a ich kompetencií v oblasti riadenia, ktoré sú nevyhnutné pre digitálnu transformáciu a inovácie spoločností pre potreby domén SK RIS3 2021+;
- vytvorenie dotačného programu, finančnej podpory vzdelávacích programov a analýzy potrieb najmä pre spoločnosti, ale aj ostatných príjemcov podpory, na podporu vzdelávania zamestnancov, vrátane neformálneho vzdelávania pre zamestnancov podnikov, školiaceho personálu, vrátane aktívnej podpory udržania a rozvoja špecialistov v relevantnom sektore, zameraného na zvyšovanie digitálnych zručností, pre potreby domén SK RIS3 2021+;

- podpora vzdelávania a zvyšovania počtu lektorov v oblasti digitálnych zručností zameraná striktne na plnenie potrieb domén SK RIS3 2021+;
- podpora aktivít, programov a pilotných projektov vzdelávania v oblasti zelenej transformácie, v prepojení na požiadavky digitálnej transformácie vrátane podpory rozvoja zručností a využívanie tzv. dôveryhodných inteligentných technológií a práce s údajmi striktne pre potreby domén SK RIS3 2021+;
- podpora vzdelávacích iniciatív, aktivít a programov (vrátane pilotných aktivít) vychádzajúcej z iniciatívy Európskej komisie Digital Skills and Jobs Coalition striktne pre potreby domén SK RIS3 2021+.

Vplyvy

Podpora vzdelávania a medzisektorovej spolupráce nemá žiadny priamy negatívny vplyv na životné prostredie. Naopak má pozitívny vplyv na výsledné procesy a inovácie a ich využitie vo výsledných výrobkoch a technologických riešeniach. Tým to má vplyv aj na životné prostredie, keďže na trh sú ďalšími opatreniami kladené vysoké nároky z pohľadu ochrany životného prostredia a kvality života. Vzdelávanie je cestou k vyrovnávaniu disparity sektorov, čo vedie k zvyšovaniu kvality života ľudských zdrojov pôsobiacich v jednotlivých sektoroch. Výrazne pozitívny vplyv má predkladané opatrenie na celkovú ekonomiku.

Podpora v oblasti vzdelávania má nepriamy vplyv na znižovanie emisií skleníkových plynov. Pri výbere investičných riešení sa bude brať do úvahy spotreba energie a kde je to možné, bude sa podporovať využívanie certifikátov zelenej energie. Pri investíciách do materiálového vybavenia budú vyžadované a plnené podmienky zeleného verejného obstarávania. Prvoradý princíp je nákup energeticky účinných zariadení so zníženým environmentálnym vplyvom, pričom existujú možnosti na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu. Realizácia hodnotených opatrení bude mať pozitívny vplyv na znižovanie rozdielov medzi vyspelými krajinami EÚ a Slovenskom. Zároveň bude mať aj pozitívny vplyv na motiváciu ľudských zdrojov a znižovaniu brain-drainu, keďže sa vytvoria lepšie podmienky na Slovensku a umožní sa aby ľudské zdroje boli zapojené do medzinárodnej spolupráce bez opustenia slovenských inštitúcií. Z uvedeného vyplynie druhotný vplyv na kvalitu života a ekonomiku. Využívanie riešení informatizácie a digitálnej transformácie a rozšírenia medzinárodnej spolupráce bude mať pozitívny vplyv na znižovanie environmentálnych záťaží.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú negatívne cezhraničné vplyvy. Pozitívnym cezhraničným vplyvom je znižovanie cezhraničných disparít a posilnenie medzinárodnej spolupráce subjektov v oblasti vzdelávania a transferu know-how. V rámci tohto špecifického cieľa budú využité synchronizované výzvy, národné synergicko-kapitalizačné výzvy, s využitím výsledkov z projektov v rámci programov EK a programov nadnárodnej spolupráce implementovaných so slovenskou účasťou, ako napr. (INTERREG, Horizon Europe, atď.) ako aj čiastkových výsledkov projektov z aktuálneho programového obdobia. Pre zabezpečenie súladu s Dunajskou stratégiou bude zadefinované hodnotiace kritérium ako príspevok k stratégii, reflektujúce ciele prioritných oblastí DS.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu. Nenavrhujú sa žiadne opatrenia nad rámec opatrení stanovených jednotlivými stanoviskami z procesu posúdenia súvisiacich strategických dokumentov podľa zákona č. 24/2006 Z. z.

Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame podmieniť podporu aktivít v oblasti rozvoja digitálnych zručností venovať opatreniam na vylúčenie resp. zmiernenie potenciálnych rizík zo zavádzania digitálnych technológií v kontexte globálnych hybridných hrozieb.

ZHRNUTIE

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO1.4 je preinvestičná a projektová príprava, čo predstavuje mierne neštrukturálne koncepty. Preferované sú zelené a modré opatrenia, často za podpory sivých konceptov. Samotné rôzne typy technických, projekčných, prieskumných, vzdelávacích, výskumných, analytických, metodologických a informačných/komunikačných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov. Konečným výsledkom aktivít sú samozrejme ekonomické činnosti, ktoré môžu priniesť aj niektoré negatívne vplyvy na životné prostredie, preto pri posudzovaní nevyhnutné aby boli hodnotené aj dopady týchto aktivít v zmysle už existujúcich strategických dokumentov rezortu Ministerstva životného prostredia SR. Nie sú identifikované

žiadne kumulatívne vplyvy. Synergie sú zrejmé najmä v oblasti obyvateľstva, ochrany ich života, zvýšenie kvality života. Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Účinky sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň regionálna a nadregionálna.

Tematický prienik s Dunajskou stratégiou v špecifickom ciele 1.4 je identifikovaný v opatreniach 1.4.1 a 1.4.2 s prioritnými oblasťami 7, 8 a 9. Opatrenia predpokladajú podporu a zapojenie sa do európskych projektov spoločného významu. Pre dosiahnutie zapracovania cieľov EUSDR do operácií podporených v rámci tohto špecifického cieľa budú využité synchronizované výzvy, národné synergicko-kapitalizačné výzvy, s využitím výsledkov z projektov v rámci programov EK a programov nadnárodnej spolupráce implementovaných so slovenskou účasťou, ako napr. (INTERREG, Horizont Europe, Cost, atď.) ako aj čiastkových výsledkov projektov z aktuálneho programového obdobia. Pre zabezpečenie súladu s Dunajskou stratégiou bude zadefinované hodnotiace kritérium ako príspevok k stratégii, reflektujúce ciele prioritných oblastí DS.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.5: Vplyvy RSO1.4 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
1.4.1	N/P	Sy	+	1	D	L/R
1.4.2	N/P	Sy	+	1	D	L/R
Σ	N/P	Sy	+	1	D	L/R

PRIORITA 1P2 DIGITÁLNA PRIPOJITEĽNOSŤ

Špecifický cieľ RSO1.5 Zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti

Špecifický cieľ RSO1.5 Podpora digitálnej pripojiteľnosti bude napĺňaný prostredníctvom nasledujúceho opatrenia 1.5.1. Podpora digitálnej pripojiteľnosti. Predinvestičná a projektová príprava bude oprávnenou aktivitou v rámci tohto špecifického cieľa. Typy opatrení boli vyhodnotené ako zlučiteľné so zásadou "výrazne nenarušiť".

Opatrenie 1.5.1. Podpora digitálnej pripojiteľnosti

Súvisiace typy akcií

Hlavným cieľom podpory bude zabezpečenie širokopásmového pripojenia s veľmi vysokou kapacitou, ktoré nie je schopný riešiť trh. Toto opatrenie podporí rôzne typy projektov v oblastiach digitálnej pripojiteľnosti a zvýši produktivitu, konkurencieschopnosť a inovačnú výkonnosť najmä podnikov, subjektov verejnej správy, subjektov tretieho sektora, záujmových združení, profesijných organizácií, združení obcí, výchovno-vzdelávacích a zdravotníckych inštitúcií a zariadení sociálnych služieb. V neposlednom rade to bude mať pozitívny vplyv na domácnosti, obyvateľov a samosprávy. V rámci opatrenia sa budú realizovať najmä tieto aktivity:

- rozvoj infraštruktúry – zavádzanie vysokokapacitných širokopásmových sietí v miestach zlyhania trhu,
- podpora zapojenia slovenských subjektov do programu Nástroj na prepájanie Európy pre oblasť konektivity.

V rámci podpory digitálnej pripojiteľnosti sa bude využívať systém poukážok na pripojenie.

Vplyvy

Podpora v oblasti digitálnej pripojiteľnosti, IT a Data riešení majú nepriamy vplyv na znižovanie emisií skleníkových plynov, keďže znižujú náklady na cestovanie, kancelárske priestory a administratívu. Pri výbere riešení sa bude brať do úvahy spotreba energie a kde je to možné, bude sa podporovať využívanie certifikátov zelenej energie. Emisie, ktoré sú súčasťou výroby hardvéru a poskytovania digitálnych služieb sa budú riešiť prostredníctvom prísneho uplatňovania environmentálnych kritérií pre zelené verejné obstarávanie, ako sú definované a odporúčané Pracovným dokumentom zamestnancov Európskej Komisie: Kritériá EÚ pre verejné obstarávanie pre príslušné oblasti.

Očakáva sa, že opatrenie môže viesť k výraznému zvýšeniu tvorby a zneškodňovania odpadov, alebo bude viesť k významným vplyvom v priamom alebo nepriamom využívaní akéhokoľvek prírodného zdroja v ktorejkoľvek fáze jeho životného cyklu, ktoré nie sú minimalizované primeranými opatreniami alebo môže byť v nesúlade s prechodom na obehové hospodárstvo.

Pri investíciách do materiálového vybavenia budú vyžadované a plnené podmienky zeleného verejného obstarávania. Prvoradý princíp je nákup energeticky účinných zariadení so zníženým environmentálnym vplyvom, pričom existujú možnosti na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu. Skutočnosť, že v predchádzajúcich obdobiach bola podpora nedostatočná malo negatívny vplyv na možnosť využívania európskych zdrojov na informatizáciu a digitálnu pripojiteľnosť a to viedlo k zvyšovaniu zaostávania Slovenska v rámci EÚ. Realizácia hodnotených opatrení bude mať pozitívny vplyv na znižovanie rozdielov v oblasti informatizácie a digitálnej pripojiteľnosti medzi vyspelými krajinami EÚ a Slovenskom. Z uvedeného vyplynie druhotný vplyv na kvalitu života a ekonomiku.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú negatívne cezhraničné vplyvy. Pozitívnym cezhraničným vplyvom je znižovanie cezhraničných disparít a posilnenie medzinárodnej spolupráce subjektov.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhuje sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu. Nenavrhuje sa žiadne opatrenia nad rámec opatrení stanovených jednotlivými stanoviskami z procesu posúdenia súvisiacich strategických dokumentov podľa zákona č. 24/2006 Z. z.

ZHRNUTIE

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO1.5 sú najmä mierne neštruktúrne koncepty. Preferované sú zelené a modré opatrenia, často za podpory sivých konceptov. Samotné rôzne typy technických, projekčných, prieskumných, výskumných, analytických, metodologických a informačných / komunikačných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov. Konečným výsledkom aktivít sú samozrejme ekonomické činnosti, ktoré môžu priniesť aj niektoré negatívne vplyvy na životné prostredie, preto pri posudzovaní je nevyhnutné, aby boli hodnotené aj dopady týchto aktivít v zmysle už existujúcich strategických dokumentov rezortu Ministerstva životného prostredia SR.

Nie sú identifikované žiadne kumulatívne vplyvy. Synergie sú zrejmé najmä v oblasti obyvateľstva, ochrany ich života, zvýšenie kvality života. Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Účinky sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty.

Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň regionálna a nadregionálna.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.6: Vplyvy RSO1.5 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
1.5.1	N/P	Sy	+	1	T	L/R
Σ	N/P	Sy	+	1	T	L/R

IV.1.2.2. CIEĽ POLITIKY 2 Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility

(Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia; Priorita 2P2 Životné prostredie, Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita)

Uvedené špecifické ciele v celi politiky 2 sú priemetom už existujúcich národných strategických dokumentov, najmä:

- *Národné priority implementácie Agendy 2030 (2018)*
- *Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (2022)*
- *Plán obnovy a odolnosti SR (2021)*
- *Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030 (2019)*
- *Stratégia nízkouhlíkového rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 (2020)*
- *Dlhodobá stratégia obnovy fondu budov (2021)*
- *Národný politický rámec pre rozvoj trhu s alternatívnymi palivami (2019)*
- *Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030)*
- *Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020 (2014)*
- *Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (2021)*
- *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – aktualizácia (2018)*
- *Národný program znižovania emisií SR (schválený uznesením vlády SR č. 103/2020 zo dňa 5. marca 2020)*
- *Národná stratégia riadenia rizík bezpečnostných hrozieb Slovenskej republiky (schválená uznesením vlády SR č. 65/2022 z dňa 26. januára 2022)*
- *Štátny program sanácie environmentálnych záťaží (2022 – 2027) (2022)*
- *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia (2018)*
- *Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030 (2019)*
- *Prioritný akčný rámec (PAF) pre sústavu Natura 2000 v Slovenskej republike podľa článku 8 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) vo viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027 (2020)*
- *Aktualizovaný Program starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2019 – 2024*
- *Vízia spoločných postupov pri budovaní moderného pôdohospodárstva v horizonte roku 2035 (2022)*
- *Programy záchrany, programy starostlivosti, Programy starostlivosti o ostatné chránené vtáčie územia*
- *Iniciatíva "Catching-up Regions" – rozvoj endogénneho potenciálu z hľadiska cestovného ruchu a dobudovania základnej environmentálnej infraštruktúry (so špecifickým zameraním na okres Snina a oblasť NP Poloniny) (2015)*
- *H2ODNOTA JE VODA - Akčný plán na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody*
- *Vodný plán Slovenska na 2022 – 2027 (VPS): -Plán manažmentu správneho územia povodia Dunaja, - Plán manažmentu správneho územia povodia Visly (2020)*
- *Usmerňovací dokument o požiadavkách na vodnú energiu v súvislosti s právnymi predpismi EÚ o ochrane prírody (2019)*
- *Aktualizácia plánov manažmentu povodňového rizika v SR (2021)*
- *Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021 – 2027 (2019)*
- *Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2021 – 2025 (2021)*
- *Stratégia obmedzovania ukladania biologicky rozložiteľných odpadov na skládky odpadov (2010)*
- *Plány udržateľnej mobility regiónov Slovenska (BSK, 2021, ostatné sú v príprave)*
- *Program prevencie a manažmentu zosuvných rizík 2021 – 2029 (2020)*
- *Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie SR (2019),*
- *Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie SR (2019),*
- *Národný program SR pre vykonávanie Smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd – aktualizácia k 31.12.2012 (2012)*
- *Koncepcia vodnej politiky SR na roky 2021 – 2030, s výhľadom do roku 2050 (2021).*

PRIORITA 2P1 ENERGETICKÁ EFEKTÍVNOSŤ A DEKARBONIZÁCIA

Špecifický cieľ RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov

Špecifický cieľ RSO2.1 bude napĺňaný prostredníctvom opatrení 2.1.1. až 2.1.3. Jednotlivé okruhy opatrení sú rôznorodé, preto ich hodnotíme každé osobitne.

Opatrenie 2.1.1. Zlepšovanie energetickej efektívnosti v podnikoch

Súvisiace typy akcií

Aktivity sú zamerané na zvýšenie energetickej efektívnosti verejných aj súkromných podnikov mimo systému obchodovania s emisiami EÚ ETS, ktoré sú odporúčané v energetických auditoch a zameriavajú sa na budovy (napr. zatepľovanie), technologické zariadenia (napr. zlepšovanie účinnosti existujúcich, resp. náhrada za nové účinnejšie zariadenia na výrobu elektriny/tepla/chladu, zavádzanie systémov monitorovania, optimalizácie a riadenia spotreby energie a zvyšovanie účinnosti distribúcie energie) a dopravné prostriedky (napr. náhrada vozidiel na fosílna palivá za elektromobily).

Vplyvy

Ide o aktivity technického charakteru s cieľom zvýšiť energetickú efektívnosť podnikov, znížiť energetickú potrebu a spotrebu a prispieť k zmene ich palivovej základne v prospech uhlíkovo nízkoemisných alebo bezemisných zdrojov. To sa priamo odrazí v redukcii emisií najmä skleníkových plynov, ale aj znečisťujúcich látok do ovzdušia s veľmi pozitívnym dlhodobým účinkom na vývoj zmeny klímy, synergicky aj na životné prostredie a zdravie ľudí a s bezprostrednými účinkami na ekonomickú stabilizáciu a energetickú bezpečnosť podnikateľských subjektov, najmä MSP, čiastočne subjektov verejnej správy. Ide o priamy typ vplyvu, s lokálnym až regionálnym dosahom, s krátkodobými až dlhodobými účinkami. Na predchádzanie negatívnemu kumulatívne vplyvu aktivít na kvalitu ovzdušia v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia navrhujeme prijať preventívne opatrenie. Na maximalizáciu pozitívnych efektov a tiež vzhľadom na aktuálnu geopolitickú situáciu navrhujeme prijať ďalšie dodatočné opatrenia (podmienky).

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

S cieľom predchádzať suboptimálnej obnove budov odporúčame analogicky uplatňovať kritériá prioritizácie výberu budov podľa Prílohy 3 Správy o hodnotení Programu Slovensko (táto príloha bola pripravená osobitne pre opatrenie 2.1.2., teda obnovy bytových domov a verejných budov). Ďalej odporúčame uplatňovať:

- Podmienku minimálnej hodnoty dosiahnutej úspory energie oproti pôvodnému stavu (táto hodnota sa stanoví v implementačnej fáze), pričom miera spolufinancovania by sa mala odvíjať od dosiahnutej úspory energie.
- Podmienku vylúčenia podpory nákupu zariadení na výrobu energie na báze fosílnych palív.
- Podmienku súhlasného stanoviska k zámerom obnovy príslušným regionálnym centrom udržateľnej energetiky po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región.

S cieľom predchádzať negatívnym vplyvom na kvalitu ovzdušia (aj kumulatívnym), biodiverzitu a životné prostredie a dosiahnuť maximálnu redukcii uhlíkových emisií odporúčame ďalej uplatniť:

- Podmienku posúdenia kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia.
- Podmienka: v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z obnoviteľných zdrojov povinnosť uplatnenia technológií BAT a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy (Príloha 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko).
- Podmienku nákupu vozidiel iba ako náhrady za existujúce staršie vozidlá na fosílna palivá a za predpokladu dosiahnutia stanovenej minimálnej ročnej úspory uhlíkových a ďalších emisií (preukazovanie na základe priemerného ročného počtu najazdených kilometrov za uplynulé 3 roky u nahrádzaného vozidla).
- Podmienku vylúčenia podpory nákupu osobných vozidiel na fosílna palivá; v prípade ťažších úžitkových vozidiel je možný takýto nákup iba vtedy, ak na trhu neexistuje bezemisná alternatíva, pričom v tomto

prípade je oprávnený iba nákup vozidiel s nízkymi emisiami (<50 g CO₂/km), resp. vozidlá LNG/CNG jazdiace na bioplyn/biometán pri uplatnení najlepšej dostupnej technológie v príslušnej kategórii vozidiel.

Vzhľadom na obmedzenú výšku alokácie odporúčame podporu nákupu/náhrady vozidiel obmedziť na subjekty verejnej správy (najmä nemocnice a zdravotnícke zariadenia, Slovenská pošta, a.s., ŽSR, ZSSK, SVP, š.p., NDS, a.s. atď.).

Opatrenie 2.1.2. Znižovanie energetickej náročnosti budov

Súvisiace typy akcií

Aktivity zahŕňajú obnovu verejných aj bytových budov s cieľom znížiť ich konečnú energetickú spotrebu, pričom v opodstatnených prípadoch môže byť súčasťou obnovy aj inštalácia OZE a uplatnenie prvkov na ochranu biodiverzity a na podporu adaptácie na zmenu klímy (napr. zelené strechy, zelené steny, zadržiavanie a využívanie dažďovej vody). Požaduje sa minimálne stredná úroveň obnovy budovy s úsporou primárnej energie 30 – 60 % a intenzita podpory bude zohľadňovať úsporu primárnej energie.

Vplyvy

Ide o aktivity technického charakteru s cieľom dosiahnuť redukcii emisií najmä skleníkových plynov, ale aj znečisťujúcich látok do ovzdušia, a tým významne prispieť k stabilizácii klímy. Podľa odborných analýz budovy majú najvyšší a najrýchlejší dosiahnuteľný potenciál redukcii uhlíkových emisií na Slovensku v porovnaní s inými hlavnými sektormi negatívne ovplyvňujúcimi uhlíkovú bilanciu SR. Redukcia uhlíkových emisií na zmenu klímy v dlhodobom horizonte pozitívne ovplyvní stav životného prostredia, synergicky aj zdravie ľudí a kvalitu života. Obnova bytových domov významne prispieje aj k ekonomickej stabilizácii a energetickej bezpečnosti domácností (analogicky bude obnova verejných budov prínosom pre verejnú správu, obce/mestá a regióny). Bezprostredne výrazne zlepší nielen hygienické podmienky v domácnostiach a na pracoviskách, ale aj funkčnosť a životnosť budov. Ide o priamy typ vplyvu, s lokálnym až regionálnym dosahom, s krátkodobými až dlhodobými účinkami. S cieľom predchádzať suboptimálnej obnove budov (opakovaný a častý prípad v minulosti) a maximalizovať energetický, emisný, zdravotný, ekonomický a sociálny efekt obnovy budov, je potrebné prijať niekoľko opatrení špecifikovaných nižšie. Zároveň je nevyhnutné dôsledne transponovať aktuálne strategicko-politické priority EÚ a SR týkajúce sa energetickej bezpečnosti a nezávislosti od dovozu fosílnych palív z Ruskej federácie do hodnoteného dokumentu a súvisiacich materiálov (napr. metodické príručky k výstavbe a obnove budov v rámci POO a hodnotenia dodržiavania zásady „Výrazne nenarušiť“). Preventívne opatrenie navrhujeme prijať aj na predchádzanie negatívneho kumulatívneho vplyvu aktivít na kvalitu ovzdušia v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia.

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Dôrazne odporúčame uplatňovať najmä kritériá prioritizácie výberu budov podľa Prílohy 3 Správy o hodnotení Programu Slovensko, ktorých dodržiavaním by sa optimalizovali podmienky obnovy budov stanovené v hodnotenom dokumente Program Slovensko. Okrem toho odporúčame uplatňovať podmienky na zabezpečenie súladu so zásadami obehového hospodárstva a predchádzania znečisťovania životného prostredia (a tiež dôvodov uvedených vyššie), najmä:

- Podmienku vylúčenia podpory nákupu zariadení na výrobu energie na báze fosílnych palív a podmienku, že kotly na báze biomasy musia spĺňať kritérium účinnosti premeny palivovej dendromasy a ďalšie kritériá podľa Prílohy 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko.
- Podmienku posúdenia kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia.
- Podmienku, že stavebné komponenty a materiály použité pri obnove budov nebudú obsahovať azbest ani iné nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu EK č. 1907/2006 EP a ER).

- Podmienku súhlasného stanoviska k zámerom obnovy príslušným regionálnym centrom udržateľnej energetiky po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región.

Z hľadiska zmierňovania regionálnych disparít odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch.

Opatrenie 2.1.3. Podpora rozvoja regionálnej a lokálnej energetiky

Súvisiace typy akcií

Aktivity predstavujú zásadný posun od živelnosti k systematickému a plánovitému rozvoju energetiky v širokom význame na úrovni regiónov v kontexte nebezpečne postupujúcej zmeny klímy. Bude sa realizovať prostredníctvom posilnených odborných kapacít štátnej správy (tzv. krajských energetických centier) a vytvorením nových odborných kapacít pre plánovanie, koordináciu a podporu implementácie dekarbonizačného procesu v regiónoch (tzv. regionálnych centier udržateľnej energetiky RCUE).

Vplyvy

Ide o aktivity netechnického a administratívneho charakteru s nepriamym veľmi pozitívnym vplyvom na energetickú a emisnú bilanciu regiónov, ktoré sú nutným predpokladom pre dosiahnutie uhlíkovej neutrality regiónov prostredníctvom systematického plánovania a koordinácie lokálnej a regionálnej politiky zvyšovania energetickej efektívnosti a udržateľného využívania dostupných obnoviteľných energetických zdrojov. Pozitívne dotknutými zložkami bude hlavne ovzdušie a biodiverzita (najmä v dôsledku uplatňovania kritérií udržateľného využívania biomasy na energetické účely), synergicky aj zdravie ľudí, najmä však energetická bezpečnosť a ekonomická stabilizácia regiónov, a teda aj kvalita života. Regionálna koordinácia dekarbonizačného procesu nepriamo významne prispeje k stabilizácii klímy a životného prostredia. Účinky budú strednodobé až dlhodobé, lokálneho, regionálneho až nadregionálneho dosahu.

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií prispeje ku globálnemu zmierňovaniu zmeny klímy. Vznik plánovacej a koordinačnej infraštruktúry pre dekarbonizáciu regiónov bude mať veľmi pozitívny vplyv na transfer dobrej energetickej praxe z iných krajín, realizáciu spoločných projektov atď.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na ich zmiernenie. Je ale potrebné zabezpečiť časovú aj vecnú harmonizáciu činnosti RCUE na celom území SR vrátane priebežnej komunikácie a výmeny skúseností medzi nimi, a to v rámci krajov aj medzi samosprávnymi krajinami. Okrem toho je nevyhnutné zabezpečiť pravidelne odborné vzdelávanie/školenie pracovníkov RCUE vo všetkých relevantných oblastiach mimo ich primárnu odbornú spôsobilosť (napr. v oblasti adaptácie na zmenu klímy, sociálno-ekonomické vplyvy dekarbonizácie, environmentálne aspekty atď.).

ZHRNUTIE

V rámci špecifického cieľa RSO2.1 (2.1.1. a 2.1.2) sú oprávnené technické aktivity zamerané na zvýšenie energetickej efektívnosti s priamymi pozitívnymi vplyvmi na životné prostredie, zatiaľ čo v prípade 2.1.3. sú oprávnené netechnické aktivity s nepriamym pozitívnym vplyvom. Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný, prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú vplyvy lokálne až regionálne (nadregionálne).

V prípade 2.1.1. a 2.1.2. sú identifikované možné kumulatívne vplyvy na kvalitu ovzdušia v najviac znečistených alebo rizikových oblastiach a na ich elimináciu sú navrhnuté preventívne opatrenia. Definované sú synergie najmä medzi klimatickými a environmentálnymi vplyvmi a ich účinkami na zdravie ľudí, kvalitu života, ekonomiku a bezpečnosť.

Aby sa dosiahol maximálny energetický, emisný, zdravotný, ekonomický a sociálny efekt a tiež s cieľom reflektovať strategicko-politické priority EÚ a SR v oblasti energetickej bezpečnosti a nezávislosti od dovozu fosílnych palív z Ruskej federácie najmä v kontexte vojny na Ukrajine navrhujeme prijať ďalšie dodatočné opatrenia, z ktorých niektoré odporujú podmienkam uvedeným v metodologickej príručke k výstavbe a obnove budov v rámci POO a posúdeniu aplikácie zásady „Výrazne nenarušiť“. Zníženie uhlíkových emisií bude mať

pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Aktivity v rámci 2.1.3. môžu navyše iniciovať medzinárodnú spoluprácu.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.7: Vplyvy RSO2.1 na životné prostredie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.1.1.	P	Ku/Sy	+	2	K/S/D	L/R
2.1.2.	P	Ku/Sy	+	2	K/S/D	L/R
2.1.3.	N	Sy	+	2	S/D	L/R
Σ	N/P	Ku/Sy	+	2	K/S/D	L/R

Špecifický cieľ RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené

Špecifický cieľ RSO2.2 bude napĺňaný prostredníctvom opatrení 2.2.1. až 2.2.4, ktoré pre ich rôznorodosť hodnotíme každé osobitne.

Opatrenie 2.2.1. Podpora využívania OZE v podnikoch na báze aktívnych odberateľov elektriny, samospotrebiteľov energie z OZE a komunít vyrábajúcich energiu z OZE

Súvisiace typy akcií

Ide o aktivity technického charakteru, najmä inštaláciu zariadení využívajúcich lokálne OZE (veternú, slnečnú a geotermálnu energiu, energiu z okolia, skládkový plyn, plyn z ČOV, bioplyn a biomasu) najmä pre vlastné použitie vrátane zariadení na skladovanie elektriny. Prioritu dostanú projekty minimálne zaťažujúce ovzdušie znečisťujúcimi látkami. V menšej miere budú podporené aj aktivity neinvestičného charakteru, napr. energetické audity pre MSP.

Vplyvy

Účelom aktivít je nahradiť používanie fosílnych zdrojov v podnikoch nízkoemisnými alebo bezemisnými OZE a tým prispieť k zvýšeniu podielu OZE na hrubej konečnej spotrebe energie podnikov, a tým aj SR. To sa priamo odrazí v znížení emisií najmä skleníkových plynov, ale aj znečisťujúcich látok do ovzdušia s veľmi pozitívnym dlhodobým účinkom na vývoj zmeny klímy, synergicky aj na životné prostredie a zdravie ľudí. Aktivity tiež bezprostredne posilnia ekonomickú stabilitu a energetickú nezávislosť podnikov, najmä MSP ale aj subjektov verejnej správy, komunít vyrábajúcich energiu z obnoviteľných zdrojov a mimovládnych/neziskových organizácií, čím prispievajú aj k decentralizácii energetiky. Ide o priamy typ vplyvu, s lokálnym až regionálnym dosahom a s krátkodobými až dlhodobými účinkami. Podpora energetických zariadení na báze biomasy je podmienená súladom s kritériami udržateľnosti definovanými Smernicou (EÚ) 2018/2001 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov. Vzhľadom na environmentálne problémy spôsobené vysokým/rastúcim dopytom po energetickej biomase v SR a úroveň znečistenia ovzdušia v regiónoch však odporúčame uplatniť dodatočné opatrenia (podmienky) na elimináciu kumulatívnych vplyvov. Ďalšie dodatočné opatrenia (podmienky) navrhujeme preto, aby sa dosiahol maximálny energetický a emisný efekt pri rešpektovaní limitov prírodného prostredia v regiónoch.

Cezhraničné vplyvy a odporúčania

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

- Podmienka súladu s princípom prvoradosti energetickej efektívnosti (t.j. vylúčenie zásobovania neefektívnej spotreby vyrobenou energiou z OZE).
- Podmienka povinného uplatnenia technológií BAT v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z OZE a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy (Príloha 4 Správy o hodnotení programu Slovensko).

- Podmienka: v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.
- Podmienka súhlasného stanoviska k zámerom využívania OZE príslušným RCUE po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región.

Aby sa naplno využil potenciál samospotrebitel'ov energie z OZE a komunit vyrábajúcich energiu z OZE, je potrebné vytvoriť vhodný regulačný rámec, ktorý im umožní vyrábať, spotrebúvať, skladovať a predávať elektrinu bez neprimeranej administratívnej záťaže, vrátane zabezpečenia podmienok aj pre účasť zraniteľných odberateľov a najomníkov.

Opatrenie 2.2.2. Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou

Súvisiace typy akcií

Ide o aktivity výlučne technického charakteru zamerané na teplárenské systémy a diaľkové vykurovanie. Budú zahŕňať najmä prechod na účinné systémy CZT prostredníctvom využívania OZE, prepájanie bioplynových staníc alebo nových zariadení na výrobu zeleného vodíka s existujúcimi systémami CZT, rekonštrukciu a výstavbu zdrojov tepla a zariadení KVET z biomasy, zvyšovanie podielu OZE (napr. biometánu z bioplynu) v energonosičoch, inštaláciu a využívanie systémov monitorovania, optimalizácie a riadenia spotreby energie vrátane uskladňovania energie z OZE a zariadenia na báze OZE mimo sektoru EÚ ETS.

Vplyvy

Účelom aktivít je zvýšiť podiel OZE v energetickom mixe teplárenských systémov a znížiť emisie skleníkových plynov a znečisťujúcich látok do ovzdušia. To bude mať veľmi pozitívny dlhodobý účinok na vývoj zmeny klímy, synergicky aj na životné prostredie a zdravie ľudí. Ide o priamy typ vplyvu, s lokálnym až regionálnym dosahom, so strednodobými až dlhodobými účinkami. Dekarbonizácia teplárenstva je predpokladom ekonomickej stability a energetickej bezpečnosti miest. Vzhľadom na klimatické záväzky, energetické ciele a strategicko-bezpečnostné priority štátu v kontexte vojny na Ukrajine je ďalší rozvoj teplárenstva treba dôsledne harmonizovať s programami obnovy budov v bytovo-komunálnom sektore napojených na systémy CZT (v prípade Programu Slovensko teda ide o komplementaritu s opatrením 2.1.2.). Od kvality tepelno-technických parametrov napojených budov totiž závisí možnosť transformácie súčasných teplárenských systémov (dimenzovaných v minulosti na vysokú energetickú náročnosť budov) na nízkotepelné systémy s podstatne vyššou energetickou účinnosťou, možnosťou širokej integrácie lokálnych OZE a využitia sezónnych úložísk tepla atď. Z tohto dôvodu navrhujeme uplatniť niekoľko dôležitých dodatočných opatrení (podmienok). Ďalšie dodatočné opatrenia (podmienky) navrhujeme s cieľom zabezpečiť ochranu ovzdušia (a predchádzať potenciálnym negatívnym kumulatívnym vplyvom), vody a biodiverzity.

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

- Podmienka prioritizácie projektov smerujúcich k transformácii systémov CZT na nízkotepelné systémy v budúcnosti (napr. prostredníctvom budovania úložísk energie, rozvoja inteligentných systémov merania a regulácie atď.) a prevencie zablokovania/odďaľovania takejto transformácie.
- Podmienka vylúčenia podpory pre spaľovanie fosílnych zdrojov vrátane fosílného plynu.
- Podmienka vylúčenia podpory pre BPS na báze plodín vrátane kukurice, repky, obilnín, energetických plodín a medziplodín. Podpora sa musí sústrediť iba BPS na báze biologických odpadov (zo živočíšnej a rastlinnej výroby, potravinárskeho priemyslu, reštaurácií a jedální a podobne) alebo tekutých komunálnych organických odpadov (kalov a organického odpadu z ČOV).
- Podmienka uplatňovania zariadení na výrobu vodíka a syntetických uhľovodíkových palív s využitím OZE iba tam, kde neexistujú ekonomicky, energeticky a emisne výhodnejšie alternatívy.
- Podmienka: v prípade projektov vyvedenia tepla z BPS do sústav zásobovania teplom resp. do miest spotreby dosiahnutie pozitívnej energetickej a emisnej bilancie projektov v rámci celého ich životného cyklu.

- Podmienka: v prípade podpory výstavby alebo modernizácie BPS sa zabezpečí súlad medzi stavom odpadového hospodárstva BPS a platnými legislatívnymi požiadavkami (napr. s požiadavkami Vyhlášky 200/2018 Z. z. na uskladnenie digestátu v dvojplášťových nádržiach).
- Podmienka: v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z obnoviteľných zdrojov povinnosť uplatnenia technológií BAT a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy (Príloha 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko).
- Podmienka: v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.
- Podmienka súhlasného stanoviska k zámerom modernizácie a rozvoja teplárenských systémov príslušným RCUE po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región.

Z hľadiska zmiernenia regionálnych disparít odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch.

Opatrenie 2.2.3. Podpora využívania OZE v domácnostiach (inovácia projektu "Zelená domácnostiam")

Súvisiace typy akcií

Aktivity majú výlučne technický charakter a zahŕňajú inštalácie zariadení na využívanie OZE (veternej a slnečnej energie, energie z okolia prostredníctvom tepelných čerpadiel a biomasy) na výrobu a akumuláciu tepla/chladu a elektriny, vrátane systémov monitorovania, optimalizácie a riadenia spotreby energie. Podpora sa poskytne len pre taký výkon zariadenia na využívanie OZE, ktorý zohľadní potenciál úspor na budove, ktorá je miestom inštalácie a bude uplatnený princíp prvoradosti energetickej efektívnosti (najmä vylúčenie zásobovania neefektívnej spotreby teplom vyrobeným z OZE). Pri poskytovaní podpory na inštaláciu bezemisných zariadení budú uprednostnené domácnosti z oblasti riadenia kvality ovzdušia.

Vplyvy

Účelom aktivít je maximalizovať využitie potenciálu OZE v mieste výroby a nahrádzať používanie fosílnych zdrojov na krytie potreby energie v obytných budovách nízkoemisnými alebo bezemisnými OZE. To sa prejaví vo zvýšenom podiele OZE na hrubej konečnej spotrebe energie domácností, a tým aj SR a v znížení emisií najmä skleníkových plynov, ale aj znečisťujúcich látok do ovzdušia s veľmi pozitívnym dlhodobým účinkom na vývoj zmeny klímy, synergicky aj na životné prostredie a zdravie ľudí. Aktivity tiež bezprostredne posilnia ekonomickú stabilitu a energetickú bezpečnosť domácností a prispejú k celkovej dekarbonizácii energetiky. Ide o priamy typ vplyvu s lokálnym až regionálnym dosahom a s krátkodobými až strednodobými účinkami. Podpora malých zariadení na spaľovanie biomasy je podmienená súladom s požiadavkami smernice o ekodizajne 2009/125/ES, čím sa zabezpečí pozitívny vplyv na lokálnu kvalitu ovzdušia. Na predchádzanie ich negatívnemu kumulatívne vplyvu v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia navrhujeme prijať preventívne opatrenie.

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Stanovené podmienky navrhujeme rozšíriť o podmienku, že v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia sa vyžaduje posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia. Na zabezpečenie ochrany biodiverzity odporúčame uplatniť podmienku, že v prípade podpory inštalácie zariadení na tuhé palivá z obnoviteľných zdrojov je povinné uplatnenie technológií BAT a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy (Príloha 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko).

Na rozšírenie pozitívneho efektu aktivít na zmiernenie zmeny klímy aj o pozitívny vplyv na adaptáciu na zmenu klímy odporúčame, aby podmienky podpory v opodstatnených prípadoch prioritizovali reverzné tepelné čerpadlá pre vykurovanie aj chladenie (napr. kombinácia tepelného čerpadla s fotovoltickým

zariadením dimenzovaná na optimalizovanú energetickú potrebu a prevádzku budovy) a projekty integrujúce zariadenia na ukladanie energie vyrobenej v OZE.

Z hľadiska zmiernenia regionálnych a sociálnych disparít odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch a podmienku stupňovania intenzity pomoci podľa sociálneho statusu žiadateľa.

Opatrenie 2.2.4. Podpora vyhľadávania a prieskumu zdrojov geotermálnej energie za účelom ich sprístupnenia na energetické účely

Súvisiace typy akcií

Aktivity majú hybridný (technický aj netechnický) charakter a zahŕňajú vyhľadávanie, prieskum a overovanie zdrojov geotermálnej energie využiteľných pre energetické účely (štúdie, geofyzikálne prieskumy, prieskumné vrty, reinjektážne vrty, hydrodynamické skúšky, záverečné správy a ďalšie geologické práce).

Vplyvy

Účelom aktivít je vytvoriť vhodné podmienky pre využívanie geotermálnej energie na energetické účely (t.j. nie podpora realizácie konkrétnych investičných projektov energetického využívania geotermálnej energie), preto nepredpokladáme, že môžu negatívne ovplyvniť životné prostredie, resp. jeho jednotlivé zložky (najmä vodné pomery). V prípade, že potvrdia opodstatnenosť následných investičných projektov, veľmi pozitívne ovplyvnia dekarbonizáciu energetického hospodárstva a prispievajú k redukcii uhlíkových aj ďalších emisií v synergii so zvýšením kvality životného prostredia, ekonomickou stabilizáciou a posilnením energetickej bezpečnosti danej lokality/regiónu. Ide o nepriamy typ vplyvu s lokálnym až regionálnym dosahom, so strednodobými až dlhodobými veľmi pozitívnymi účinkami.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

ZHRNUTIE

V rámci špecifického cieľa RSO2.2 sú oprávnené najmä technické aktivity s priamymi pozitívnymi vplyvmi na životné prostredie, v menšej miere (2.2.1. a 2.2.4.) sú oprávnené netechnické aktivity s nepriamym pozitívnym vplyvom.

Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný, prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú vplyvy lokálne až regionálne (nadregionálne).

Identifikované sú možné kumulatívne vplyvy na kvalitu ovzdušia v najviac znečistených alebo rizikových oblastiach a na ich elimináciu sú navrhnuté preventívne opatrenia. Definované sú synergie najmä medzi klimatickými a environmentálnymi vplyvmi a ich účinkami na zdravie ľudí, kvalitu života, decentralizáciu energetiky, ekonomiku a bezpečnosť.

Aby sa dosiahol maximálny energetický, emisný, zdravotný, ekonomický a sociálny efekt a tiež s cieľom reflektovať strategicko-politické priority EÚ a SR v oblasti energetickej bezpečnosti a nezávislosti od dovozu fosílnych palív z Ruskej federácie najmä v kontexte vojny na Ukrajine navrhujeme prijať ďalšie dodatočné opatrenia, z ktorých niektoré odporujú podmienkam uvedeným v metodologickej príručke k výstavbe a obnove budov v rámci POO a posúdeniu aplikácie zásady „Výrazne nenarušiť“.

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.8: Vplyvy RSO2.2 na životné prostredie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.2.1.	P	Ku/Sy	+	2	K/S/D	L/R
2.2.2.	P	Ku/Sy	+	2	S/D	L/R
2.2.3.	P	Ku/Sy	+	2	K/S	L/R
2.2.4.	N	Sy	+	2	S/D	L/R
Σ	N/P	Ku/Sy	+	2	K/S/D	L/R

Opatrenie 2.3.1. Vývoj inteligentných energetických systémov vrátane uskladňovania energie**Súvisiace typy akcií**

Ide o aktivity technického charakteru zahŕňajúce inštaláciu zariadení na distribúciu a skladovanie energie, vrátane inteligentných energetických systémov, najmä v rámci energetických komunit s cieľom využívania energie v mieste jej výroby.

Vplyvy

Účelom aktivít je zvýšiť efektívnosť zariadení na využívanie energie najmä na báze OZE, čo prispeje k decentralizácii energetiky, zvýši nezávislosť od fosílnych zdrojov a prispeje k redukcii emisií skleníkových plynov, s dlhodobým pozitívnym účinkom na vývoj zmeny klímy, synergicky aj na životné prostredie a zdravie ľudí. Negatívnym vplyvom elektrických akumulátorov na životné prostredie sa bude predchádzať zabezpečením súladu s požiadavkami Smernice EP a Rady 2006/66/ES o batériách a akumulátoroch a použitých batériách a akumulátoroch. Ide o priamy typ vplyvu s lokálnym dosahom, s krátkodobými až dlhodobými účinkami. Nulový variant je pre životné prostredie v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií nepriaznivejší.

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Z hľadiska zmiernenia regionálnych a sociálnych disparít odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch.

Tabuľka IV.9: Vplyvy RSO2.3 na životné prostredie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.3.1.	P	Sy	+	2	K/S/D	L

PRIORITA 2P2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE**Špecifický cieľ RSO2.4 Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy a Špecifický cieľ RSO2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva**

Obidva vyššie uvedené špecifické ciele sú priemetom už existujúcich strategických dokumentov rezortu Ministerstva životného prostredia SR, najmä

- *Koncepcia vodnej politiky SR na roky 2021-2030, s výhľadom do roku 2050 (MŽP SR, 09/2021)*
- *NAP - Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (MŽP SR 01/2021)*
- *Vodný plán Slovenska, Plán manažmentu správneho povodia Dunaja, Aktualizácia (MŽP SR, 12/2020)*
- *Vodný plán Slovenska, Plán manažmentu správneho povodia Visly, Aktualizácia (MŽP SR, 12/2020)*
- *Program prevencie a manažmentu zosuvných rizík 2021-2029 (MŽP SR, 10/2020)*
- *Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie SR (MŽP SR, 12/2019)*

- *Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie SR (MŽP SR, 12/2019)*
- *Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030 (MŽP SR, ŠOP SR, 01/2019)*
- *Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – aktualizácia (MŽP SR, 2017)*
- *Národný program SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd – aktualizácia k 31.12.2012 (MŽP SR)*
- *Štátny program sanácie environmentálnych záťaží (2022-2027) (MŽP SR, 2021)*
- *Plán manažmentu povodňového rizika v čiastkových povodiach SR (MŽP SR, 2015)*

Tieto koncepcie, plány a stratégie už boli podrobené procesu posúdenia vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a boli vydané stanoviská MŽP SR z posudzovania strategického dokumentu. Publikované sú na enviroportáli <https://www.enviroportal.sk/>.

Oba špecifické ciele sú úzko spojené s vodou. Preto sa vo vybraných prípadoch, najmä špecifického cieľa RSO2.4 operuje s vplyvmi na vodu podľa týchto hľadísk v zmysle RSV a ďalších predpisov:

- povrchové vody
 - o ekologický stav / potenciál útvarov povrchových vôd, ktorým sa vyjadruje kvalita štruktúry a funkcie vodných ekosystémov, ktoré sú viazané na povrchové vody. Definovaný je biologickými prvkami kvality, a prvkami podporujúcimi biologické prvky kvality, ktorými sú hydromorfologické prvky kvality (pozdĺžna a laterálna spojitosť), chemické a fyzikálno-chemické prvky kvality a špecifické znečisťujúce látky;
 - o chemický stav útvarov povrchových vôd;
- podzemné vody
 - o kvantitatívny stav útvarov podzemných vôd,
 - o kvalitatívny stav útvarov podzemných vôd;
- vodné hospodárstvo, v zmysle manažmentu/využívania povrchových a podzemných vôd;
- chránené územia podľa vodného zákona (v zmysle § 5 ods. 1 písm. c) zákona č. 364/2004 Z. z. v členení podľa Vodného plánu Slovenska (3. cyklus RSV, kap. 6.1.3)): oblasti určené na odber vody pre ľudskú spotrebu (ochranné pásma vodárenských zdrojov, povodia vodárenských tokov, chránené vodohospodárske oblasti, pásma ochrany prírodných liečivých zdrojov vôd zdrojov minerálnych vôd), vody určené na kúpanie, oblasti citlivé na živiny (citlivé oblasti a zraniteľné oblasti), chránené územia vrátane európskej sústavy chránených území (Natura 2000), mokrade medzinárodného významu, povrchové vody vhodné pre život a reprodukciu pôvodných druhov rýb.

Špecifický cieľ RSO2.4 Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy

Špecifický cieľ RSO2.4 bude napĺňaný prostredníctvom opatrení 2.4.1. až 2.4.9. Jednotlivé okruhy opatrení sú rôznorodé, preto ich hodnotíme každé osobitne.

Opatrenie 2.4.1.A Vodozádržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach a krajine a /alebo ochranu pred povodňami

Súvisiace typy akcií

Vodozádržné opatrenia v sídlach a krajine, vo vzťahu k adaptácii na zmenu klímy a k ochrane pred povodňami majú za cieľ spomaliť odtok z povodí resp. sploštiť priebeh povodní, napr. v sídlach prostredníctvom bioretencií zrážkovej vody (dažďové záhrady, zberné jazierka), ďalej technických opatrení (systémov zadržiavania zrážkovej vody, vsakovacích systémov – podzemné nádrže, suché poldre), resp. ďalších opatrení v zmysle Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy. Preferované sú prírodné opatrenia založené na ekosystémoch (prírodné vodné nádrže, meandrovanie tokov, bezpečné vybrežovanie, remízky, terasovanie svahov). Opatrenia smerujú k eliminácii sucha a povodní v súlade s Plánmi manažmentu povodňových rizík v čiastkových povodiach SR.

Vplyvy

Účelom je zlepšenie kvantitatívnych ukazovateľov hydrologického cyklu s pozitívnym dopadom na vrstvu živej prírody, ale aj dostupnosť vody, riešenie prehlbujúceho sa sucha i povodňových udalostí. Dominantne sú adaptačnými opatreniami zadržiavania vody resp. ochrany pred povodňami dotknuté

povrchové a podzemné vody. Vplyvy na vodné pomery hodnotíme ako významne pozitívne pre ekologický stav/potenciál útvarov povrchových vôd, i pre kvantitatívny stav útvarov podzemných vôd. Lepšia disponibilita a režim vôd bude príspevkom pre vodné hospodárstvo a príslušné chránené územia podľa vodného zákona (napr. oblasti určené na odber pre pitnú vodu, chránené územia prírody a krajiny na národnej a európskej úrovni, vrátane mokradí). Synergické účinky sú pre oblasť pôdy, klímy, bioty, krajiny, obyvateľstva a urbánneho komplexu a využitia zeme. Vplyvy aktivít môžu byť nepriame, ak ide o projekčnú, výskumnú alebo prieskumnú činnosť, a následne priame po realizácii konkrétnych projektov v určenom území. Účinky budú potom dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy by sa mohli nastať napr. v prípade projektov realizovaných v povodí Dunaja. Konceptia vodnej politiky SR tu navrhuje viaceré opatrenia (napr. zlepšenie hydromorfologických podmienok ohľadom laterálnej a pozdĺžnej spojitosti, prirodzenej variability a dynamiky prúdenia, dotácie ramien pre ekosystémy, ohľadom obnovy protipovodňovej ochrany v oblasti starého koryta s adaptáciou na zmenu klímy a antropogénne zmeny; zvýšenie kapacity úsekov a objektov a pod.). Komunikačným orgánom, ale až pre prípad riešenia konkrétneho projektu je Medzinárodná komisia pre ochranu Dunaja – ICPDR.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Opatrenie 2.4.1.B. Adaptácia na zmenu klímy v obciach a mestách

Súvisiace typy akcií

Podporované budú opatrenia v obciach, mestách a v mestských regiónoch budovaním prvkov zelenej (využívanie vegetácie) a modrej infraštruktúry (využívanie vodných prvkov - napr. umelo vytvorené vodné prvky – fontány, pitné fontánky a rosiče vzduchu) s cieľom zníženia efektu teplotných ostrovov v sídlach, zvýšenia estetickej funkcie a posilnenia zelených prvkov. Pozitívnym vedľajším efektom realizovaných aktivít bude adaptácia urbanizovaného prostredia na negatívne dôsledky zmeny klímy. Príkladom sú riešenia zamerané na mestské a obecné parky, verejné priestranstvá a zeleň v sídlach a vnútrobloky sídlisk.

Vplyvy

Očakávajú sa pozitívne vplyvy na životné prostredie. Budovaním prvkov zelenej a modrej infraštruktúry sa v mestách a mestských regiónoch doplnia chýbajúce mestotvorné prvky s viacerými funkciami.

Identifikované vplyvy majú lokálny charakter, ale z dlhodobého hľadiska a z hľadiska rozvoja územného kapitálu predstavujú významné pozitívne vplyvy zvyšujúce klimatický komfort obyvateľov a návštevníkov miest a mestských oblastí. Spolu s inými opatreniami, napr. s prioritnou ochrannou funkciou, vodozádržnou funkciou a pod. môžu vyvolať aj pozitívny synergický dopad.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy sa nepredpokladajú.

Opatrenia a odporúčania

Identifikované boli pozitívne vplyvy. Opatrenia nie sú navrhnuté.

Opatrenie 2.4.2. Hydrogeologický prieskum zameraný na overenie možností využívania podzemnej vody v oblastiach ohrozených jej deficitom

Súvisiace typy akcií

Cieľovými územiaми sú oblasti, kde je už v súčasnosti nedostatok zásob podzemných vôd, a ktorých množstvo môže byť ďalej ohrozované v dôsledku prehlbujúcich a predlžujúcich sa období sucha. Opatrenie je akcentované Stratégiou adaptácie SR na zmenu klímy a jej akčným plánom, a tiež Konceptiou vodnej politiky SR na roky 2021 – 2030.

Vplyvy

Samotným prieskumom sa nezmenia vodné pomery. V prípade kladného výsledku a následného využívania vôd sa budú saturovať nároky na pitnú vodu s pozitívnym impaktom na vodné hospodárstvo v synergii s kvalitou a pohodou života človeka a ekonomickými aspektmi. Z chránených území podľa vodného zákona sú dotknuté oblasti určené na odber vody pre ľudskú spotrebu. Vplyvy opatrenia hodnotíme ako pozitívne,

priame po uplatnení v praxi, lokálneho dosahu, a v rámci optimalizácie sústavy udržateľného hospodárenia s vodou v krajine aj regionálneho dosahu, pritom s dlhodobými a významnými účinkami.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Opatrenie 2.4.3. Podpora prevencie a manažmentu zosuvných rizík súvisiacich s nadmernou zrážkovou činnosťou

Súvisiace typy akcií

So zmenou klímy súvisí zmena prerozdelenia zrážok, s trendom nárastu krátkodobých intenzívnych zrážok, ktoré podmieňujú iniciovanie zosuvných udalostí. Cieľovými územiaми sú zmapované oblasti priamo ohrozené zosuvmi, v zmysle Programu prevencie a manažmentu zosuvných rizík 2021 – 2029. V súvisiacich strategických dokumentoch, najmä NAP, je prevencia a manažment zosuvných rizík jedným z prioritných opatrení, s výzvou pre systém civilnej ochrany pre prípady mimoriadnych udalostí a modernizáciu systému včasného varovania.

Vplyvy

Podpora prevencie a manažmentu zosuvných rizík samotná má nepriame vplyvy na životné prostredie, ale po uplatnení výsledkov (stabilizácii aktívnych zosuvov, napr. aj obnovou ekosystémov – zalesňovanie a pod.) môže mať podstatný priamy prínos hlavne pre ochranu zdravia, života a majetku obyvateľov, a pre ekonomické aspekty urbánneho komplexu a využitia zeme. Prínosy pre vodu sú druhoradé, ale nie nepodstatné, ak je možnosť zabrániť rozsiahlej deštrukcii ciest odvodňovania území. Časové súvislosti môžu byť dlhodobé, územné súvislosti sú na lokálnej alebo aj regionálnej úrovni.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Opatrenie 2.4.4. Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami viazané na vodný tok

Súvisiace typy akcií

Cieľovými územiaми sú oblasti vymedzené plánmi manažmentu povodňového rizika v čiastkových povodiach SR. Predpokladá sa realizácia technických opatrení – vodných stavieb (ochranné hrádze, poldre, úprava tokov a iné) a prírode blízkyh protipovodňových aktivít – revitalizáciou tokov (odstraňovanie bariér, obnova charakteru tokov, výsadba vegetácie na zadržiavanie vody...). Plánovaná je podpora zvýšenia bezpečnosti vodných stavieb ich rekonštrukciou z dôvodu nárastu povodňového zaťaženia kvôli klimatickým zmenám vyvolávajúcich zmenu prerozdelenia zrážok. Podporované budú aj projekty za podmienky ich následnej realizácie.

Vplyvy

Aktivity, technického i prírodného charakteru, odrážajú zvýšené požiadavky na protipovodňové opatrenia – budovanie nových a zvyšovanie odolnosti existujúcich vodných stavieb, kvôli zvýšenému riziku záplav v dôsledku zmien klímy. Opatrenia majú smerovať k splošťovaniu priebehu povodní, ich bezpečnému prevedeniu, k minimalizácii rizík škôd na majetku, poškodenia zdravia a k ochrane života. Dotknutými zložkami sú povrchové toky, v rámci pririečnej zóny aj podzemné vody, ale najmä obyvateľstvo a urbánny komplex, a pri uplatnení zelených konceptov aj biota. Realizáciou preventívnych opatrení pred povodňami na vodných tokoch a ich okolí je možné dosiahnuť významný pozitívny vplyv pre kvantitatívnu i kvalitatívnu stránku povrchových a podzemných vôd, čo má súvis aj s využívaním vôd vo vodnom hospodárstve a ochranou vôd ako takou. Ide o priamy typ opatrenia, s lokálnym až regionálnym dosahom, s dlhodobými účinkami.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Opatrenie 2.4.5. Vytváranie koncepcných východísk pre implementáciu adaptačných opatrení na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

Súvisiace typy akcií

Podporované budú aktivity ako aktualizácia plánov manažmentu povodňového rizika (prehodnocovanie rizík, mapy povodňového rizika, mapy povodňového ohrozenia), regionálne a lokálne adaptačné scenáre, strategické štúdie adaptačných opatrení (povodie Kysuce, dolného Hrona, dolného Ipľa, Východoslovenskej nížiny), metodiky / koncepcie / projekty adaptačných opatrení (za podmienky ich následnej realizácie), zvyšovanie povedomia odbornej a širokej verejnosti / dobrovoľníkov, environmentálne centrá.

Vplyvy

Ako mierne neštruktúrne koncepty hodnotíme uvedené aktivity ako nepriame vo vzťahu k vode, ale s významným dopadom na povrchové a podzemné vody, ako aj vodné hospodárstvo a chránené územia podľa vodného zákona v synergii s ochranou zdravia, života a majetku obyvateľov, ale aj klímou a krajinou. Výsledky plánovacej a projekčnej činnosti budú dlhodobé a budú mať lokálny a regionálny rozmer. Priame dopady je možné očakávať až po uplatnení výsledkov v praxi.

Cezhraničné vplyvy

Adaptačné opatrenia majú všeobecne globálny rozmer, ale priame cezhraničné vplyvy na úseku tvorby koncepcií ich implementácie sa neočakávajú.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Opatrenie 2.4.6. Podpora prevencie a manažmentu rizik vyplývajúcich z porušovania legislatívnych predpisov v životnom prostredí

Súvisiace typy akcií

Podpora smeruje k posilneniu materiálového vybavenia a technického zabezpečenia kontrolných zložiek rezortu životného prostredia a rezortu vnútra, vo vzťahu k pôvodcom znečistenia.

Vplyvy

Ide o mierne neštruktúrne opatrenie, netechnické, administratívneho charakteru, t.j. opatrenie s nepriamymi vplyvmi, smerujúce k eliminácii znečisťovania životného prostredia. Dotknutými zložkami bude hlavne voda a ovzdušie, synergicky aj zdravie ľudí. Eliminácia rizík bude mať priamy významný príspevok k ochrane životného prostredia ako celku. Účinky budú dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy sa nepredpokladajú.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Opatrenie 2.4.7. Identifikácia vývoja rizik, určenie spôsobov prevencie, zavádzanie postupov a opatrení na pripravenosť a reakciu na katastrofy spôsobené zmenou klímy

Súvisiace typy akcií

Podporené budú aktivity na úseku analýz a metodológie (zber a vyhodnotenie dát, modelovanie, monitoring) rizík mimoriadnych udalostí spojených so zmenou klímy.

Zoznam: ▪ analytické aktivity (modelovanie, simulovanie, monitorovanie rizík), ▪ tvorba jednotného integrovaného modelovacieho systému pre krízový manažment, ▪ jednotný informačný systém pre analýzy, pripravenosť, interoperabilitu operačných postupov, agregáciu datasetov, ▪ použitie nových technológií pre

sledovanie klimatických rizík (satelity, software), ▪ aktualizácia metodológie analýzy rizík pre použitie v štátnej a verejnej správe, ▪ zriadenie medzirezortnej pracovnej skupiny a predpisov vo vzťahu k metodológii metriky rizík, ▪ analýza potrieb pre jednotný systém hodnotenia rizík vrátane systému reakcie, ▪ tvorba systému včasného varovania a notifikácie na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni, ▪ tvorba jednotného informačného systému krízového manažmentu na základe dát o zmene klímy, doplnenie kapacít a zdrojov pre riešenie núdze a kríz.

Vplyvy

Predmetom sú analytické a metodologické činnosti (modelovanie, simulovanie a monitorovanie rizík), ako aj tvorba informačných systémov pre účely pripravenosti a reakcie na núdzové a krízové situácie. Uvedené činnosti sú nepriame a samotné nemajú žiadny dopad na životné prostredie. Zlepšením pripravenosti na zásah však bude podstatným prínosom pri predchádzaní napr. deštrukcie horninového prostredia, pôdy, narušenia režimu a kvality vôd, ekosystémov, krajiny, kvality a pohody života človeka vrátane zdravia a dopadov na urbánny komplex a využitie zeme, čo má nadčasový rozmer na lokálnej, regionálnej i národnej úrovni.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy na životné prostredie.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Opatrenie 2.4.8. Posilnenie a modernizácia intervenčných kapacít a infraštruktúry na zvládanie katastrof

Súvisiace typy akcií

Zmena klímy vedie k častejšiemu výskytu extrémnych udalostí, preto je potrebná pripravenosť (technicky i personálne) na zvládnutie mimoriadnych udalostí, vrátane modernizácie technológií na sledovanie, vyhodnocovanie, komunikáciu a pod.

Zoznam: ▪ efektívnosť intervencie – posilnenie intervenčných kapacít všetkých krízových zložiek, ▪ tvorba nových špecifických záchranných modulov (prioritne modulu leteckého hasenia lesných požiarov) v zmysle rozhodnutia a schválených mechanizmov EÚ, ▪ modernizácia zariadení a technológií, ▪ posilnenie personálnych kapacít, ▪ nové formy koordinácie a profesionálnych kvalifikácií pre interoperabilitu, ▪ zvýšiť informovanosť a účasti obyvateľov vo vzťahu k civilnej ochrane a manažmentu rizík katastrof a hrozieb vyvolaných zmenami klímy.

Vplyvy

Predmetom podpory je úsek intervencie a infraštruktúry pre oblasť krízových zložiek – technicky, personálne a komunikačne, a to i vo vzťahu k informovanosti obyvateľov ohľadom civilnej ochrany a krízového manažmentu. Priame vplyvy na životné prostredie nie sú zrejmé, tie nastanú až po uplatnení aktivít v praxi. Organizačne a technicky je možné eliminovať závažné dôsledky mimoriadnych udalostí na geologické a vodné pomery, lesné hospodárstvo a ďalšie zložky životného prostredia vrátane ľudského zdravia a ekonomických aspektov. Uplatnením opatrenia je možné dosiahnuť dlhodobé benefity, na lokálnej až regionálnej úrovni. Význam prínosu bude závisieť od efektivity uplatnenia v praxi, počítame však s optimálnym scenárom.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy na životné prostredie je možné vylúčiť.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Opatrenie 2.4.9. Budovanie a modernizácia systémov včasného varovania a vyzrozumievanie

Súvisiace typy akcií

Aktivity smerujú k modernizácii technológií a adresných systémov predpovedí a výstrah pre obyvateľstvo, vrátane monitorovania rizík.

Vplyvy

Ide o rôzne technické, informačné (komunikačné) a analytické činnosti, preto vplyvy na životné prostredie sú nepriame. Realizáciou týchto činností sa však vytvorí priestor pre zlepšenie ochrany životného prostredia, vrátane obyvateľstva a ekonomických aspektov. Prínosy budú významné, účinky odhadujeme ako dlhodobé, na všetkých územných úrovniach.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

ZHRNUTIE

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO2.4 je predinvestičná a projektová príprava, čo predstavuje mierne neštruktúrne koncepty. Preferované sú zelené a modré opatrenia, často za podpory sivých konceptov.

Samotné rôzne typy technických, projekčných, prieskumných, výskumných, analytických, metodologických a informačných / komunikačných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov.

Nie sú identifikované žiadne kumulatívne vplyvy. Definovaná je len synergia jednotlivých zložiek životného prostredia v schéme odhadu primárne dotknutej zložky alebo zložiek životného prostredia a sekundárne bezprostredne / následne súvisiace zložky životného prostredia. Najviac primárne dotknutou zložkou životného prostredia sú povrchové a podzemné vody a vodné hospodárstvo, čo bude zdôraznené najmä v územiach chránených podľa vodného zákona. Synergie sú zrejmé najmä v oblasti obyvateľstva, ochrany ich života, zdravia a majetku a v oblasti využitia zeme.

Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný.

Z dôvodu dynamiky pôsobenia prírodných javov a procesov a vývoja zmien poznatkov o ich priebehu nie je možné hovoriť o trvalom pôsobení vplyvov. Účinky vplyvy sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty.

Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň lokálna až regionálna (nadregionálna).

Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú, s výnimkou okruhu vodozádržných opatrení v sídlach a krajine, vo vzťahu k adaptácii na zmenu klímy resp. k ochrane pred povodňami (2.4.1.A), v prípade projektov realizovaných v povodí Dunaja. Komunikačným orgánom, ale až pre fázu riešenia konkrétneho projektu je Medzinárodná komisia pre ochranu Dunaja – ICPDR.

Nenavrhujú sa žiadne opatrenia pre hodnotený dokument PSK21-27, špecifický cieľ RSO2.4, nad rámec opatrení stanovených jednotlivými stanoviskami z procesu posúdenia súvisiacich strategických dokumentov podľa zákona č. 24/2006 Z. z.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.10: Vplyvy RSO2.4 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.4.1.A	N/P	Sy	+	2	D	L/R
2.4.1.B	N/P	Sy	+	2	D	L/R
2.4.2.	N/P	Sy	+	2	D	L/R
2.4.3.	N/P	Sy	+	2	D	L/R
2.4.4.	N/P	Sy	+	2	D	L/R
2.4.5.	N/P	Sy	+	2	D	L/R
2.4.6.	N/P	Sy	+	2	D	L/R

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.4.7.	N/P	Sy	+	2	D	R/L
2.4.8.	N/P	Sy	+	2	D	R/L
2.4.9.	N/P	Sy	+	2	D	R/L
Σ	N/P	Sy	+	2	D	L/R

Špecifický cieľ RSO2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva

Špecifický cieľ RSO2.5 bude napĺňaný prostredníctvom opatrení 2.5.1. až 2.5.9. Súvisiace typy akcií sú:

Opatrenie 2.5.1. Výstavba stokovej siete a čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO v zmysle záväzkov SR voči EÚ

Záväzky SR voči EÚ vyplývajú zo Zmluvy o prístupí SR k EÚ, zo Smernice 91/271/EHS a Národného programu SR pre vykonávanie tejto smernice (o čistení komunálnych odpadových vôd). Aglomerácie nad 2 000 EO sú rozdelené na veľkostné kategórie I. nad 10 000 EO, II. 5 000 – 10 000 EO, III. 2 000 – 5 000 EO. Podporované budú tieto aktivity na zlepšenie zberu, čistenia a vypúšťania komunálnych odpadových vôd: - výstavba, rozšírenie a zvýšenie kapacity stokových sietí v aglomeráciách nad 2 000 EO; - výstavba, rozšírenie a zvýšenie kapacity čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO a v aglomeráciách do 2 000 EO v prípade, ak je vybudovaná stoková sieť minimálne na 80%; - v individuálnych prípadoch (domácnosti, obce, marginalizované rómske komunity) aj budovanie decentralizovaných systémov nakladania s komunálnymi odpadovými vodami (IPS).

Opatrenie 2.5.2.A. Podpora infraštruktúry v oblasti nakladania s odpadovými vodami v aglomeráciách do 2 000 EO so zameraním najmä na územia prioritné z environmentálneho hľadiska mimo dobiehajúcich regiónov

V súlade s doplnkovými opatrenia RSV (dosiahnutie dobrého stavu vôd) bude podporená výstavba stokových sietí a čistiarní odpadových vôd (ČOV) v aglomeráciách do 2 000 EO v chránených územiach podľa vodného zákona ako sú: - chránené vodohospodárske oblasti (CHVO) prirodzenej akumulácie vôd, prioritne v CHVO s veľkokapacitnými zdrojmi podzemných vôd, vrátane vybudovania zberačov do kapacitne vyhovujúcich ČOV; - povodia vodárenských tokov; - ochranné pásma existujúcich vodárenských zdrojov; - pásma ochrany prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd; - chránené územia prírody a krajiny; - vrátane IPS (domácnosti, obce), a napr. aj extenzívne prírodné čistenie odpadových vôd, koreňové čistiarne, malé ČOV.

Podporené budú aj informačné (metodické a informačné materiály) aktivity a vzdelávanie (zvyšovanie environmentálneho povedomia v oblasti nakladania s odpadovými vodami, vrátane IPS), s využitím environmentálnych centier.

Opatrenie 2.5.2.B. Podpora infraštruktúry v oblasti nakladania s odpadovými vodami v aglomeráciách do 2 000 EO v dobiehajúcich regiónoch

V súlade s doplnkovými opatrenia RSV (dosiahnutie dobrého stavu vôd) bude podporená výstavba stokových sietí a čistiarní odpadových vôd (ČOV) v aglomeráciách do 2 000 EO, špecificky aj pilotné zavádzanie decentralizovaných riešení prioritne v krajoch zapojených do iniciatívy Catching-up Regions, a s podporou pre marginalizované rómske komunity.

Opatrenie 2.5.3. Výstavba verejných vodovodov v obciach nad 2 000 obyvateľov

V súlade so Smernicou (EÚ) 2020/2184 (o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu) bude podporená výstavba a rozšírenie obecných verejných vodovodov len v prípadoch existencie alebo súbežnej výstavby infraštruktúry nakladania s odpadovými vodami (verejnej kanalizácie alebo IPS) v aglomeráciách nad 2 000 podľa Národného programu SR pre vykonávanie Smernice 91/271/EHS.

Opatrenie 2.5.4.A. Výstavba verejných vodovodných sietí v obciach do 2 000 obyvateľov za podmienky súbežnej výstavby alebo existencie infraštruktúry na nakladanie s komunálnymi odpadovými vodami mimo dobiehajúcich regiónov

V súlade so Smernicou (EÚ) 2020/2184 bude podporená výstavba a rozšírenie verejných vodovodov za podmienky súbežnej výstavby alebo existencie infraštruktúry nakladania s odpadovými vodami v aglomeráciách do 2 000 EO so zameraním prioritne na chránené oblasti podľa vodného zákona.

Opatrenie 2.5.4.B. Zabezpečenie prístupu k pitnej vode a nakladania s komunálnymi odpadovými vodami v obciach do 2 000 EO v dobiehajúcich regiónoch

Opatrenie v súlade so Smernicou 98/83/ES, podmienkami zásobovania bezpečnou pitnou vodou a nakladania s odpadovými vodami v aglomeráciách do 2 000 EO je orientovaná na územia krajov zapojených do iniciatívy Catching-up Regions a/aj na obce s marginalizovanými rómskymi komunitami, ktoré nemajú prístup k pitnej vode.

Opatrenie 2.5.5. Výstavba, intenzifikácia alebo modernizácia úpravní vôd

V súlade so Smernicou 98/83/ES budú podporené aktivity na výstavbu, intenzifikáciu alebo modernizáciu úpravní vôd so zameraním na riešenie problémov s eutrofizáciou vôd, antimónom, mikrobiologickým a biologickým oživením u úpravní povrchových vôd, resp. problémov s kvalitou vody u úpravní podzemných vôd.

Opatrenie 2.5.6. Obnova verejnej stokovej siete a čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO

Podporovaná bude obnova stokovej siete a ČOV (obnova SS alebo zberača, objektov a technológií ČOV) v aglomeráciách nad 2 000 EO situovaných v chránených územiach podľa vodného zákona, podľa priorít Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021 – 2027.

Opatrenie 2.5.7. Obnova verejných vodovodov v obciach nad 2 000 obyvateľov

Cieľom obnovy verejných vodovodov (potrubí, objektov) je zníženie strát vody a zásobovanie bezpečnou vodou, najmä tam, kde je vodovod v zlom až kritickom stave, podľa priorít Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR.

Opatrenie 2.5.8. Komplexné a spoľahlivé monitorovanie a hodnotenie stavu povrchových a podzemných vôd

V súlade s Rámcovým programom monitorovania vôd Slovenska (podľa RSV, vodného zákona a ďalších predpisov) je predmetom podpory zisťovanie a hodnotenie kvantity a kvality povrchových a podzemných vôd a sledovanie vplyvov.

Opatrenie 2.5.9. Podpora (optimalizácia) spracovania dát a informovanosti pre efektívnejšiu vodnú politiku SR

Predmetom je konsolidácia dát a informácií odborných organizácií v oblasti vodného hospodárstva, vytvorenie komplexného informačného systému o vode v súlade s RSV, dostupnosť dát a informácií o vode, informačné aktivity o vodnej politike pre verejnosť.

Vplyvy jednotlivých opatrení 2.5.1. až 2.5.7. sú prevažne kategórie sivého konceptu, a v prípade špecifických decentralizovaných (extenzívnych) spôsobov čistenia odpadových komunálnych vôd aj modrého a zeleného konceptu. Sledovanie stavu vôd a vplyvov (opatrenie 2.5.8.), spracovanie dát a informačné aktivity (opatrenie 2.5.9.) sú kategórie mäkkých konceptov.

Z hľadiska vplyvov súvisiacich typov akcií na životné prostredie, hodnotenia nulového variantu, cezhraničných vplyvov a opatrení je relevantné delenie na opatrenia

- a) pre oblasť nakladania s komunálnymi odpadovými vodami,
- b) pre oblasť verejných vodovodov,
- c) pre oblasť ostatných netechnických aktivít (sledovanie, hodnotenie, informácie).

a) Nakladanie s komunálnymi odpadovými vodami

Vplyvy

Vplyvy nakladania s komunálnymi odpadovými vodami sú podrobne a územne adresne vyhodnotené procesom posúdenia strategického dokumentu „Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie SR (MŽP SR, 12/2019)“ podľa zákona č. 24/2006 Z. z. Z rekapitulácie hodnotenia vplyvov vyplývajú nasledovné poznatky:

Problematika komunálnych odpadových vôd má dopad hlavne na povrchové vody (PvV), menej podzemné vody (PzV). Pri charakteristike vplyvov jednotlivých aktivít na povrchové a podzemné vody je možné vychádzať z tejto základnej schémy:

Budovanie nových stokových sietí a rozširovanie ich kapacít

- Pozitívny vplyv na kvalitu PzV (eliminácia znečistenia zo žúmp)
- Pozitívny vplyv na kvalitu PvV (eliminácia znečistenia tokov)
- Negatívny vplyv na kvantitu PvV (bodové odvody do tokov)

Rekonštrukcie stokových sietí

Eliminácia balastných vôd

- Pozitívny vplyv na kvantitu PvV (nie bodové ale plošné odvodňovanie)
- Pozitívny vplyv na kvalitu PvV (nevyplávajú sa sedimenty pri zrážkových udalostiach)

Eliminácia exfiltrácie odpadových vôd

- Pozitívny vplyv na kvalitu PzV (eliminácia prieniku znečistenia zo stokových sietí)

Budovanie nových ČOV, rekonštrukcie, rozširovanie kapacít

- Pozitívny vplyv na kvalitu PvV (čistenie odpadových vôd)

Pozitívne vplyvy sa prejavujú najviac tam, kde sú vodné útvary povrchových vôd v zlom ekologickom stave/potenciáli. Pri podrobnom riešení konkrétnych projektov na určených lokalitách bude potrebné skúmať tiež potenciálne interakcie vo vzťahu k vodným útvarom povrchových vôd nedosahujúcich dobrý chemický stav, vo vzťahu k vodným útvarom podzemných vôd v zlom chemickom a v zlom kvantitatívnom stave.

Budovanie, rekonštrukcie a rozširovanie infraštruktúry nakladania s komunálnymi odpadovými vodami majú významný pozitívny prínos pre vodné pomery a vodné hospodárstvo, čo je akcentované najmä v chránených územiach podľa vodného zákona, kladná synergia je s oblasťou ľudského zdravia a vodných ekosystémov. Účinky budú dlhodobé na lokálnej až regionálnej úrovni.

Cezhraničné vplyvy

Podporované súvisiace typy akcií nemajú negatívne cezhraničné vplyvy na životné prostredie.

Opatrenia a odporúčania

Súvisiace typy akcií na úseku nakladania s komunálnymi odpadovými vodami sú v súlade Plánom rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR, ktorý bol podporený procesom posúdenia vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. Nad rámec tohto procesu sa preto nenavrhujú žiadne ďalšie opatrenia.

b) Verejné vodovody**Vplyvy**

Súvisiacimi typmi akcií je výstavba a obnova verejných vodovodov a vodovodných sietí, prístup k pitnej vode, a výstavba, intenzifikácia a modernizácia úpravní vôd, ktorých vplyvy na životné prostredie sú podrobne a územne adresne vyhodnotené procesom posúdenia strategického dokumentu „Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie SR (MŽP SR, 12/2019)“ podľa zákona č. 24/2006 Z. z. Z rekapitulácie hodnotenia vplyvov vyplývajú nasledovné poznatky:

Problematika výstavby a obnovy verejných vodovodov, vrátane príslušnej infraštruktúry, napr. úpravní vôd a zdrojov vôd (v rámci prístupu k pitnej vode) má dopad hlavne na podzemné vody (PzV), prípadne na povrchové vody (PvV) ak sa ako zdroje vôd pre vodovody používajú aj povrchové vody.

Pri charakteristike vplyvov jednotlivých aktivít na vodné pomery je možné vychádzať z tejto základnej schémy:

Výstavba nových vodovodných potrubí

- Inertný vplyv z hľadiska kvantity a kvality PzV (stavby mimo kolektorov)

Rekonštrukcie vodovodných potrubí

Eliminácia strát vody

- Pozitívny vplyv na kvantitu PzV (šetrenie zdrojov vôd)

Výmena materiálov nevhodných potrubí

- Pozitívny vplyv na kvalitu PzV

Výstavba, intenzifikácia a modernizácia technických zariadení

- Inertné vplyvy na PzV

Budovanie nových a doplnkových zdrojov vôd, navyšovanie kapacít existujúcich zdrojov vôd

- Vplyvy sú neurčitostou (využiteľné množstvá a kvalita PzV, prípadne PvV, sa overujú postupmi v zmysle geologických predpisov)

Pri podrobnom riešení konkrétnych projektov na určených lokalitách bude potrebné skúmať tiež potenciálne interakcie vo vzťahu k vodným útvarom podzemných vôd v zlom kvantitatívnom a/alebo chemickom stave.

Súvisiacimi javmi v životnom prostredí je kvalita a pohoda života človeka a ľudské zdravie, a to nielen v regiónoch zapojených do iniciatívy Catching-up Regions a pre marginalizované rómske komunity. Identifikované vplyvy na dotknuté zložky životného prostredia hodnotíme ako priame i nepriame, významne pozitívne, dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu. Riadené zabezpečenie pitnej vody resp. jej distribúcia je zvlášť dôležitá v chránených územiach podľa vodného zákona.

Cezhraničné vplyvy

Nepredpokladajú sa žiadne dopady na životné prostredie presahujúce národnú úroveň.

Opatrenia a odporúčania

Text pre vodovodné systémy preformulovať tak, aby súčasťou týchto projektov bola celá súvisiaca infraštruktúra, alebo všeobecne viac zdôrazniť podporu všetkým projektom v zmysle Plánu rozvoja verejnej kanalizácie a verejných vodovodov pre územie SR.

c) Ostatné netechnické aktivity

Vplyvy

Podporovanými súvisiacimi typmi akcií sú mäkké neštruktúrne koncepty:

- zisťovanie a hodnotenie kvantity a kvality povrchových a podzemných vôd a sledovanie vplyvov,
- komplexný informačný systém o vode, dostupnosť dát o vode, informačné aktivity o vodnej politike pre verejnosť.

Zisťovanie a hodnotenie stavu vôd a sledovanie vplyvov podľa požiadaviek RSV je integrované do Vodného plánu Slovenska (3. cyklus RSV) a Koncepcie vodnej politiky SR na roky 2021 – 2030. Samotné monitorovacie aktivity nemajú vplyv na žiadnu zložku životného prostredia, okrem vedomostnej základne, nevyhnutnej pre následnú realizáciu opatrení pri ochrane vôd, čo môže priniesť obmedzenia (t.j. negatívne dopady) pre hospodársku sféru, prípadne komunálne prostredie. Konečným cieľom sú prínosy pre ľudské zdravie, ochranu prírody a krajiny, pohodu a kvalitu života človeka. Vplyvy sú teda nepriame, potenciálne negatívne i potenciálne pozitívne, preto ich význam hodnotíme najviac na úrovni menej významné, hoci samotné monitorovanie vôd má kľúčovú úlohu pre ďalšie scenáre rozvoja. Podporovaná aktivita má dosah na celé územie SR. Časové súvislosti nie sú zrejmé. Aktivity na poli ochrany vôd majú zvláštny význam pre územia chránené podľa vodného zákona.

Aktivity ohľadom komplexného informačného systému o vode, prístup k týmto dátam a informovanie verejnosti o vodnej politike nemajú priamy vplyv na niektorú zo zložiek životného prostredia, okrem vzdelanostného, vedomostného a komunikačného momentu, pre účely rozhodovania. Podporovaná aktivita je jednou z kľúčových oblastí Koncepcie vodnej politiky SR na roky 2021-2030 – Rozumieť vode a Zodpovedné a informované rozhodovanie o vode. Definované sú tu ako podporné činnosti mierneho neštruktúrneho typu. V rámci hodnotenia vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie sú tu

naznačené súvislosti s vodným hospodárstvom, povrchovými a podzemnými vodami, podružne s klímou a biodiverzitou, s podstatným prínosom pre rozvoj a ochranu vôd, s celonárodným dopadom a dlhodobou perspektívou.

Cezhraničné vplyvy

Vplyvy nepresahujú územie SR.

Opatrenia a odporúčania

Podporované aktivity sú v súlade s prepojenými strategickými dokumentmi podporenými procesom posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z., preto sa nenavrhujú žiadne ďalšie opatrenia pre Program Slovensko.

ZHRNUTIE

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO2.5 sú projekty nakladania s komunálnymi odpadovými vodami, budovania verejných vodovodov, ako aj monitorovacie a informačné aktivity.

Sivé koncepty reflektujú aktuálne Plány rozvoja verejných kanalizácií a verejných vodovodov pre územie SR, mäkké koncepty (sledovanie, hodnotenie, informovanie) Koncepciu vodnej politiky SR.

Oblasť budovania, rozširovania a obnovy stokových sietí a súvisiacej infraštruktúry má bezprostredný významný pozitívny vplyv najmä na povrchové vody, výstavba a rekonštrukcie vodovodných potrubí a súvisiacej infraštruktúry vrátane zdrojov zas najmä na podzemné vody. Miera prínosu bude akcentovaná v rámci vodných útvaroch v zhoršenom stave a v chránených územiach podľa vodného zákona, najmä v oblastiach určených na odber vody pre ľudskú spotrebu, ktoré sú preferované. Dominantne dotknutou zložkou je teda voda a vodné hospodárstvo. Nie sú identifikované žiadne kumulatívne vplyvy, len kladná synergia s oblasťou ľudského zdravia a vodných ekosystémov v prípade kanalizácie a súvisiacich zariadení, resp. s oblasťou kvality a pohody života človeka a ľudského zdravia v prípade vodovodov a súvisiacich zariadení, a to nielen v regiónoch zapojených do iniciatívy Catching-up Regions a oblastiach s marginalizovanými rómskymi komunitami. Monitorovacie a informačné aktivity budú prínosom pre poznanie a možnosť následného rozhodovania, v záujme ochrany vôd a podpory súvisiacich zložiek životného prostredia, niekedy na úkor možností rozvoja sociálno-ekonomického prostredia. Prevažuje úroveň lokálna až regionálna (i národná) a dlhodobá perspektíva. Vplyvy nepresahujú územie SR.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Vplyvy nepresahujú územie SR.

Podporované aktivity špecifického cieľa RSO2.5 sú v súlade s prepojenými strategickými dokumentmi podporenými procesom posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z., preto sa nenavrhujú žiadne ďalšie opatrenia pre PSK21-27. Prípadne, v záujme možností lepšieho čerpania zdrojov financií, je vhodné viac zdôrazniť podporu všetkým aktivitám, ktoré kopírujú relevantné strategické dokumenty.

Tabuľka IV.11: Generalizácia vplyvov nakladania s komunálnymi odpadovými vodami na životné prostredie a zdravie

RSO2.5	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.5.1.	P/N	Sy	+	2	D	L/R
2.5.2.A.	P/N	Sy	+	2	D	L/R
2.5.2.B.	P/N	Sy	+	2	D	L/R
2.5.4.B.	P/N	Sy	+	2	D	L/R
2.5.6.	P/N	Sy	+	2	D	L/R

Tabuľka IV.12: Generalizácia vplyvov výstavby a obnovy vodovodov a súvisiacej infraštruktúry na životné prostredie a zdravie

Opatrenia	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.5.3.	P/N	Sy	+	2	D	L/R
2.5.4.A.	P/N	Sy	+	2	D	L/R
2.5.4.B.	P/N	Sy	+	2	D	L/R
2.5.5.	P/N	Sy	+	2	D	L/R
2.5.7.	P/N	Sy	+	2	D	L/R

Tabuľka IV.13: Generalizácia vplyvov netechnických aktivít na životné prostredie a zdravie

Opatrenia	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.5.8.	N	Sy	-/+	1/2	-	R
2.5.9.	N	Sy	+	2	D	R

Špecifický cieľ RS02.6 Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje

Špecifický cieľ RSO2.6 bude napĺňaný prostredníctvom opatrení 2.6.1. až 2.6.5.

Opatrenie 2.6.1. Podpora vybraných aktivít v oblasti predchádzania vzniku odpadov

Súvisiace typy akcií

Jedná sa o podporu obalových technológií znižujúcich produkciu obalov (a následne odpadov z obalov), ku ktorým patria technológie produkujúce obaly opakovane použiteľné, s recyklovanou zložkou, recyklovateľné alebo biodegradovateľné a baliace technológie redukujúce používané obaly. Ďalšou oblasťou podpory je predchádzanie vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov prostredníctvom nákupu kompostérov pre domácnosti alebo komunity napr. bytových domov. Tiež budú podporené projekty zamerané na opätovné použitie výrobkov, napríklad opravy výrobkov a ich upcycling, budovanie centier opätovného používania výrobkov, vytváranie platforiem na opätovné použitie výrobkov, zavádzanie a správa lokálnych zálohových systémov a systémov opätovného plnenia. V rámci tohto opatrenia sa predpokladá podpora aj pre marginalizované rómske komunity.

Vplyvy

Záväznosť hierarchie odpadového hospodárstva a povinnosť vypracovať programy predchádzania vzniku odpadu je ukotvená v právnej úprave odpadového hospodárstva SR. SR má schválený Program predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025. Hlavným cieľom programu je posun od materiálového zhodnocovania ako jedinej priority v odpadovom hospodárstve SR k predchádzaniu vzniku odpadu v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva SR, kde je predchádzaniu vzniku odpadu na prvej priečke. Všetky vybrané podporované aktivity sú v súlade s týmto cieľom a znamenajú prechod na intenzívnejšie obehové hospodárstvo, v ktorom sa **hodnota výrobkov, materiálov a zdrojov uchováva v hospodárstve čo možno najdlhšie a minimalizuje sa vznik odpadu**. Jedná sa o sivý koncept alebo technické opatrenia.

Vplyvy týchto aktivít na životné prostredie (všetky jeho zložky) a zdravie hodnotíme ako významne pozitívne, priame a dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu. V prípade obalových technológií môže ísť až o nadregionálny dosah.

Kumulatívne budú pozitívne pôsobiť s už v súčasnosti realizovanými aktivitami na predchádzanie vzniku odpadov.

Cezhraničné vplyvy

Pre väčšinu podporovaných aktivít sa neočakávajú cezhraničné vplyvy. Tie by mohli nastať v prípade obalových technológií.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu. Zároveň Program predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025 už bol podrobený procesu posúdenia vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a bolo vydané stanovisko MŽP SR z posudzovania strategického dokumentu. Publikované na enviroportáli. Medzi prijímateľov odporúčame zaradiť mimovládne neziskové organizácie.

Opatrenie 2.6.2. Podpora zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov

Súvisiace typy akcií

V oblasti triedeného zberu bude zameranie opatrenia na budovanie zberných dvorov, zefektívňovanie systémov triedeného zberu odpadov, ako aj rozširovanie systémov triedeného zberu o ďalšie zložky. Aktivity budú podporované v súlade s princípom rozšírenej zodpovednosti výrobcov. Podporené bude zavádzanie množstvového zberu ako nástroja na zníženie množstva produkovaného zmesového komunálneho odpadu. V rámci tohto opatrenia sa predpokladá podpora aj pre marginalizované rómske komunity.

Vplyvy

SR má schválený Program odpadového hospodárstva na roky 2021 – 2025. Jeho záväzná časť vychádza z ustanovení zákona o odpadoch a definuje hlavný cieľ odpadového hospodárstva SR a čiastkové ciele zamerané na jednotlivé skupiny a prúdy odpadov. Hlavným cieľom odpadového hospodárstva SR do roku 2025 je **odklonenie odpadov od ich zneškodňovania skládkovaním najmä pre komunálne odpady**. Pre naplnenie hlavného cieľa je nutné realizovať viacero opatrení. Všetky uvedené podporované aktivity sú v súlade s týmto cieľom a sú nevyhnutné na jeho dosiahnutie. Jedná sa o sivý koncept alebo technické opatrenia. Zavádzanie množstvového zberu predstavuje mierny/mäkký koncept alebo netechnické opatrenia.

Vplyvy týchto aktivít na životné prostredie hodnotíme ako významne pozitívne, priame a dlhodobé, lokálneho dosahu až regionálneho dosahu. V prípade zavádzania množstvového zberu pôjde o vplyv nepriamy, významne pozitívny, dlhodobý, lokálneho až regionálneho dosahu.

Kumulatívne budú tieto aktivity pozitívne pôsobiť s už v súčasnosti realizovanými aktivitami zameranými na triedený zber odpadov.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Zároveň Program odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025 už bol podrobený procesu posúdenia vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a bolo vydané stanovisko MŽP SR z posudzovania strategického dokumentu. Publikované na enviroportáli.

Zavádzanie množstvového zberu považujeme za účinný nástroj na zníženie množstva produkovaného zmesového komunálneho odpadu. Nie je však zrejmé, akým spôsobom bude toto zavádzanie uskutočnené, aké aktivity s tým súvisiace budú podporené. V súlade s Programom odpadového hospodárstva odporúčame doplniť zavádzanie elektronickej evidencie na úrovni pôvodcov odpadu/na úrovni zberných nádob a zavádzanie zberu od dverí k dverám.

2.6.3. Podpora prípravy odpadov na opätovné použitie, recyklácie odpadov vrátane anaeróbného a aeróbného spracovania biologicky rozložiteľných odpadov

Súvisiace typy akcií

Pôjde o aktivity ako výstavba nových zariadení alebo rekonštrukcia existujúcich zariadení na prípravu odpadov na opätovné použitie; výstavba nových zariadení alebo rekonštrukcia existujúcich zariadení na recykláciu odpadov vrátane anaeróbného a aeróbného spracovania biologicky rozložiteľných odpadov. V rámci tohto opatrenia sa predpokladá podpora aj pre marginalizované rómske komunity.

Vplyvy

Príprava na opätovné použitie, recyklácia a zhodnocovanie odpadov sú aktivity v súlade s Programom odpadového hospodárstva SR. Akékoľvek činnosti súvisiace s prípravou na opätovné použitie a materiálovým zhodnocovaním vyprodukovaných odpadov sú pozitívnym príspevkom k ochrane a tvorbe životného prostredia. **Hodnota výrobkov, materiálov a zdrojov uchováva v hospodárstve čo možno najdlhšie a minimalizuje sa vznik odpadu.** Jedná sa o sivý koncept alebo technické opatrenia.

Vo všeobecnosti hodnotíme tieto aktivity ako významne pozitívne, priame a dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu.

Podstatná časť projektov v oblasti nakladania s odpadmi, bude podliehať posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z., kde sa detailnejšie identifikujú vplyvy konkrétnych činností.

Kumulatívne budú tieto aktivity pozitívne pôsobiť s už v súčasnosti realizovanými aktivitami zameranými na materiálové zhodnotenie odpadov.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

Na úrovni strategického dokumentu Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

2.6.4. Podpora zvyšovania environmentálneho povedomia a informovanosti spotrebiteľa a širokej verejnosti o obehovom hospodárstve a podpora koncepčných činností v oblasti obehového hospodárstva

Súvisiace typy akcií

Podporené bude: informovanie verejnosti, spotrebiteľov a dotknutých subjektov o predchádzaní vzniku odpadov, o životnom cykle produktov; propagácia dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky, ako aj propagácia zeleného verejného obstarávania; informačné programy pre samosprávy, zamerané najmä na záväznosť hierarchie odpadového hospodárstva; zvyšovanie environmentálneho povedomia a informovanosti v oblasti propagácie materiálov, ktoré budú vyrobené z recyklovaných odpadov; informačné kampane, výchovné a osvetové aktivity a podporné programy, ktorých cieľom bude meniť zaužívané spôsoby správania sa spotrebiteľov v oblasti predchádzania vzniku odpadov, opätovného použitia výrobkov; informačné kampane, výchovné a osvetové aktivity a podporné programy rozširujúce environmentálne povedomie obyvateľstva v oblasti triedeného zberu, zvyšovania miery recyklácie a iných spôsobov zhodnocovania odpadov; koncepčné činnosti v oblasti odpadového a obehového hospodárstva.

Na zvyšovanie environmentálneho povedomia a informovanosti v oblasti obehového hospodárstva budú využívané aj environmentálne centrá.

Vplyvy

V zmysle Programu predchádzania vzniku odpadu je potrebné vytvoriť vhodné prostredie zvyšovaním povedomia, informovanosťou, environmentálnou výchovou a vzdelávaním a presadzovaním základnej filozofie ako nevyhnutnosti posunu od materiálového zhodnocovania odpadu k predchádzaniu vzniku odpadu a vytvorením organizačných, finančných a kvalifikovaných personálnych predpokladov na riešenie problematiky predchádzania vzniku odpadu.

V zmysle Programu odpadového hospodárstva je v oblasti vzdelávania nevyhnutné zlepšiť informovanosť obyvateľov a všetkých subjektov pôsobiacich v odpadovom hospodárstve o zbere, opätovnom používaní a recyklácii odpadov. Podporované akcie sú plne v súlade s uvedeným. **Vzdelávanie, informovanosť a rozhodovanie postavené na dátach je nevyhnutným prvkom na dosahovanie cieľov v oblasti predchádzania vzniku odpadov, triedenia odpadov a recyklácii.** Zvyšovanie environmentálneho povedomia a koncepčné činnosti predstavuje mierny/mäkký koncept alebo netechnické opatrenia.

Vplyvy týchto aktivít na životné prostredie sú nepriame. Hodnotíme ich ako významne pozitívne ovplyvňujúce odpadové a obehové hospodárstvo a tým aj všetky zložky životného prostredia a zdravie, dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Medzi prijímateľov odporúčame zaradiť mimovládne neziskové organizácie.

2.6.5. Podpora elektronického zberu dát v oblasti odpadového hospodárstva

Súvisiace typy akcií

Financované bude rozšírenie informačného systému o ďalšie integrácie a vytvorenie nových modulov s reflektovaním na aktuálny vývoj legislatívy.

Vplyvy

Uvedená činnosť je nepriama a samotná nemá žiadny dopad na životné prostredie. Rozšírenie informačného systému však bude mať podstatný prínos pri zbere aktuálnych a jednotných dát. Prispeje k zefektívneniu a sprehľadneniu tokov odpadov v systémoch zberu, oddeleného zberu a spätného zberu, umožní vysledovať materiálový tok až po koncové zariadenie na spracovanie odpadu a umožní priebežnú kontrolu materiálového toku odpadu a subjektov nakladajúcich s odpadom od jeho vzniku až po stav konca odpadu. Informačný systém odpadového hospodárstva je treba rozvíjať a zlepšovať najmä v súlade s požiadavkami novej legislatívy.

Získavané dáta sú kľúčové pre strategické plánovanie v oblasti odpadového hospodárstva, ktoré bez nich nie je efektívne.

Rozširovanie informačného systému predstavuje mierny/mäkký koncept alebo netechnické opatrenia. Budovanie – tvorba nových modulov a rozširovanie informačného systému má tak významný pozitívny, dlhodobý vplyv na lokálnej, regionálnej i národnej úrovni.

Cezhraničné vplyvy

Podporovaná aktivita má významný pozitívny vplyv na reporting informácií a dát ohľadne odpadového hospodárstva smerom k Európskej únii.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

ZHRNUTIE

Oprávnenými aktivitami sú projekty súvisiace s predchádzaním vzniku odpadov, nakladaním s komunálnymi odpadmi, vzdelávacie a informačné aktivity. Súčasťou oprávnených aktivít v rámci špecifického cieľa RSO2.6 je aj preinvestičná a projektová príprava. Jedná sa najmä o sivé koncepty podporené netechnickými opatreniami.

Všetky aktivity sú v súlade so strategickými dokumentami Program predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025 a Program odpadového hospodárstva na roky 2021 – 2025. Je predpokladom, že synergický efekt implementácie oboch strategických dokumentov, ako POH SR 2021 – 2025, tak aj PPVO SR 2019 – 2025, prinesie pozitívne zmeny nielen v oblasti odpadového hospodárstva, ale prispeje aj k zmenám podstatným pre prechod na obehové hospodárstvo.

Vybrané aktivity v oblasti predchádzania vzniku odpadov, intenzifikácia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov, príprava na opätovné použitie a recyklácia sú aktivity v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva. Smerujú k zníženiu množstva odpadov, uzatváraniu materiálových tokov a tým k zníženiu spotreby primárnych surovín. Predpokladané vplyvy týchto aktivít na životné prostredie budú priame, významne pozitívne, dlhodobé, lokálneho a regionálneho dosahu.

Identifikovaná je kladná synergia s oblasťou ľudského zdravia, s oblasťou kvality a pohody života človeka a so všetkými zložkami životného prostredia.

Informačné aktivity, vzdelávacie aktivity, koncepčné činnosti a podpora elektronického zberu dát v oblasti odpadového hospodárstva a obehového hospodárstva budú prínosom pre poznanie a možnosť následného rozhodovania, v záujme znížovania množstva odpadu (predchádzania jeho vzniku a nakladania s ním). Samotné

rôzne typy aktivít nemajú priamy vplyv na životné prostredie, ich vplyv je nepriamy avšak významne pozitívny a dlhodobý. Vplyvy môžu byť lokálneho aj regionálneho (nadregionálneho) dosahu.

Všetky aktivity špecifického cieľa RSO2.6 budú kumulatívne pozitívne pôsobiť s už v súčasnosti realizovanými obdobnými aktivitami.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú, s výnimkou potencionálneho pozitívneho vplyvu obalových technológií a informačného systému.

Tabuľka IV.14: Vplyvy RSO2.6 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.6.1.	P	Sy	+	2	D	L/R
2.6.2.	P/N	Sy	+	2	D	L/R
2.6.3.	P	Sy	+	2	D	L/R
2.6.4.	N	Sy	+	2	D	L/R
2.6.5.	N	Sy	+	2	D	L/R
Σ	N/P	Sy	+	2	D	L/R

Podporované aktivity špecifického cieľa RSO2.6 sú v súlade s prepojenými strategickými dokumentmi podporenými procesom posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z., preto sa nenavrhujú žiadne ďalšie opatrenia pre PSK21-27.

Zároveň, podstatná časť projektov v oblasti nakladania s odpadmi, bude podliehať posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z., kde sa detailnejšie identifikujú vplyvy konkrétnych činností a navrhnu opatrenia na predchádzanie prípadných negatívnych vplyvov.

Miera podpory pre jednotlivé činnosti by mala byť v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva.

Medzi prijímateľov pre niektoré činnosti odporúčame zaradiť aj mimovládne neziskové organizácie.

Zavádzanie množstvového zberu považujeme za účinný nástroj na zníženie množstva produkovaného zmesového komunálneho odpadu. Nie je však zrejmé, akým spôsobom bude toto zavádzanie uskutočnené, aké aktivity s tým súvisiace budú podporené. V súlade s programom odpadového hospodárstva odporúčame doplniť zavádzanie elektronickej evidencie na úrovni pôvodcov odpadu/na úrovni zberných nádob a zavedenie zberu od dverí k dverám.

Špecifický cieľ RSO2.7 Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia

Opatrenie 2.7.1. Vypracovanie a realizácia schválených dokumentov manažmentu osobitne chránených častí prírody a krajiny

Súvisiace typy akcií

- realizácia manažmentových opatrení zameraných na udržiavanie a zlepšovanie stavu a existenčných podmienok chránených druhov živočíchov a rastlín a tiež akcií zameraných na zabezpečenie ochrany osobitne chránených častí prírody a krajiny, vrátane území, ktoré sú súčasťou európskej siete chránených území (Natura 2000) a územiach medzinárodného významu
- dobudovanie a rozšírenie záchranných staníc pre ohrozené druhy živočíchov
- rekonštrukcia objektov určených na výkon funkcií štátnej ochrany prírody SR v súlade s cieľmi príslušných manažmentových dokumentov
- príprava a/alebo aktualizácia dokumentácie ochrany prírody a krajiny obstarávanej alebo schvaľovanej podľa zákona č. 543/2002 Z. z., resp. iných dokumentov manažmentu chránených území či druhov
- zabezpečenie materiálneho a technického vybavenia strážnej služby ochrany prírody v súlade s cieľmi príslušných manažmentových dokumentov
- plnenie úloh stráže prírody na aktivitách, ktoré budú súčasťou schválených projektov (vrátane samotného výkonu stráže prírody v chránených územiach najmä v územiach patriacich do sústavy Natura 2000),

pričom tieto úlohy budú priamo vyplývať zo schváleného dokumentu starostlivosti pre dané územie alebo druh.

Vplyvy

Účelom aktivít je udržiavať a rozvíjať na Slovensku podmienky pre skvalitnenie osobitne chránených častí prírody a krajiny, vrátane zlepšovania podmienok pre druhovú ochranu. Podpora primárnych podmienok (plnenie schválených manažmentových opatrení v príslušných dokumentoch) a zabezpečovanie sekundárnych podmienok (materiálové zabezpečenie ŠOP SR a stráže prírody, budovanie objektov ŠOP SR, záchranných staníc pre ohrozené druhy živočíchov) predstavujú v rámci dopadových reťazcov aktivít kľúčový smer v plnení záujmov územnej a druhovej ochrany prírody a krajiny. Nepredpokladáme, že plánované aktivity môžu negatívne ovplyvniť zložky životného prostredia. Príprava dokumentácie a plnenie úloh ŠOP SR a stráže prírody sú aktivity, pri plnení ktorých sa predpokladajú pozitívne vplyvy na životné prostredie, najmä na biotické zložky prírody a na krajinu. V prípade potreby realizácie súvisiacich investičných projektov, napr. výstavba objektov pre stráž prírody, pre ŠOP SR (ktoré sú potrebné pre adekvátne plnenie úloh vyplývajúcich zo schválených koncepčných a z manažmentových dokumentácií), výstavba záchranných staníc pre ohrozené druhy živočíchov a pod., môžu vo fáze počas výstavby spôsobiť dočasné priame negatívny krátkodobý a lokálne pôsobiace vplyvy, ktoré bude možné eliminovať napríklad správnym načasovaním prác, použitím vhodnej techniky s minimálnym narúšaním prírodného prostredia, použitím žiaducich materiálov, dobrou organizáciou práce a pod. Tieto vplyvy budú lokálne, budú mať dočasný a pravdepodobne aj krátkodobý charakter.

Priame a nepriame pozitívne vplyvy, ktoré sa pri realizácii aktivít dominantne očakávajú, budú mať lokálny až regionálny dosah, so strednedobými a najmä dlhodobými pozitívnymi účinkami.

Cezhraničné vplyvy

Vypracovanie a realizácia schválených dokumentov manažmentu osobitne chránených území a najmä plnenie navrhnutých manažmentových opatrení za zlepšenia materiálovo-technických podmienok ŠOP SR ako aj stráže prírody sa vo väčšine prípadov neočakávajú cezhraničné vplyvy. Pozitívne cezhraničné vplyvy dobre nastaveného a realizovaného manažmentu predovšetkým druhovej ochrany sa dajú očakávať v pohraničných oblastiach, kde sa nachádzajú veľkoplošné chránené územia (CHKO, NP) a aj chránené územia európskej siete chránených území (NATURA 2000 – územia európskeho významu a chránené vtáčie územia). Mnohé chránené územia sa rozprestierajú aj za hranicami Slovenska, v susedných štátoch. Slovensko má vo všetkých pohraničných oblastiach, s každým susediacim štátom (Česká republika, Rakúsko, Maďarsko, Ukrajina a Poľsko) chránené územia a lokality NATURA 2000. Pozitívne vplyvy, ktoré sa pri realizácii aktivít očakávajú, budú mať regionálny až cezhraničný dosah, so strednedobými a najmä dlhodobými pozitívnymi účinkami.

Opatrenia a odporúčania

Pri realizácii investičných projektov súvisiacich s plánovanými aktivitami je predovšetkým v územiach s vyšším stupňom územnej ochrany a v územiach NATURA 2000 nutné striktne dodržiavať a preferovať záujmy druhovej a územnej ochrany. Práce týkajúce sa realizácie investícií je nutné prispôbiť obmedzeniam vyplývajúcim zo zákona č. 543/2002 Z. z. a z manažmentových plánov dotknutých chránených území. Organizáciu prác (stavebné činnosti, preprava materiálov, pohyb stavebnej a dopravnej techniky, nakladanie s odpadom, nebezpečnými látkami a pod.) je potrebné zosúladiť so záujmami OPK (podľa druhu predmetu ochrany, napr. vykonávanie hlučných prác sústrediť mimo hniezdneho obdobia, minimalizovať výrub drevín, minimalizovať záber chránených biotopov, používať prírode blízke materiály, riešiť odpadové hospodárstvo udržateľným spôsobom, po stavebných prácach okolité územie upraviť do stavu, ktorý bude mať kvázi pôvodný prírodný charakter a pod.).

Iné negatívne vplyvy neboli identifikované, preto nie sú navrhnuté iné opatrenia. V prípade vzniku potenciálnych cezhraničných vplyvov je potrebné zosúladiť manažmentové plány a ciele ochrany prírody s plánmi v príslušných susediacich chránených územiach rozprestierajúcich sa za hranicami SR.

Opatrenie 2.7.2. Mapovanie a monitoring biotopov a druhov a monitoring cieľov ochrany prírody a biodiverzity

Súvisiace typy akcií

- mapovanie a monitoring biotopov a druhov za účelom pravidelného reportingu pre Európsku komisiu, ktorý vyplýva zo smernice o biotopoch (čl. 2 ods. 2, 11, 16, 17) a smernice o ochrane vtáctva (čl. 9, 12), zo zákona č. 543/2002 Z. z. (§ 6, § 56, § 65 ods. 1 písm. o), § 65a ods. 1 písm. t) a i.)

Ide o kontinuálny monitoring biotopov a druhov, ktorý je Slovensko povinné vykonávať a jeho výsledky predkladať Európskej komisii v súlade s jej požiadavkami stanovenými vo vyššie uvedených smerniciach.

- sledovanie parametrov cieľov ochrany pre biotopy a druhy európskeho významu v územiach sústavy Natura 2000, vrátane biotopov hlucháňa hôrneho

Vplyvy

Realizáciou plánovaných aktivít sa neočakávajú negatívne vplyvy na zložky životného prostredia a zdravie obyvateľstva. Monitoring druhov, biotopov a cieľov ochrany prírody je vykonávaný v súlade so záujmami ochrany prírody a krajiny bez predpokladu ohrozovania kvality životného prostredia, a to v akejkoľvek etape.

Očakávať je možné nepriame pozitívne vplyvy lokálneho až regionálneho významu so strednedobými a najmä dlhodobými pozitívnymi účinkami. Nepriamym pozitívnym vplyvom je tvorba a získavanie informácií o stave predmetov ochrany (druhy, biotopy), v akom štádiu a akej kvalite sa predmety ochrany nachádzajú vo vzťahu k cieľom OPK. Na základe takýchto relevantných informácií, získaných zo systematického monitorovania druhov, biotopov a cieľov OPK, je možné aktualizovať príslušné manažmentové plány a navrhovať adresné opatrenia v súlade so záujmami OPK.

Cezhraničné vplyvy

Plánované podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy. Monitoring druhov, biotopov a cieľov ochrany bude realizovaný výlučne na území Slovenska.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, nenavrhujú sa preto žiadne opatrenia.

Opatrenie 2.7.3. Podpora biologickej a krajinej diverzity a kvality ekosystémových služieb prostredníctvom udržovania a budovania zelenej a modrej infraštruktúry a prevencie a manažmentu invázných nepôvodných druhov**Súvisiace typy akcií**

V rámci uvedeného opatrenia sa podporujú opatrenia zamerané na zachovanie a obnovu biodiverzity a ekosystémov najmä mimo chránených území. Opatrenie zahŕňa realizačné opatrenia na zlepšenie stavu biotopov a druhov mimo vodných tokov (ako napr. odstraňovanie a spriechodňovanie bariér a vytváranie migračných koridorov, zachovanie a obnova priaznivého stavu mokradí), na poľnohospodárskej a lesnej pôde tam, kde táto činnosť nebude dostatočne pokrytá Spoločnou poľnohospodárskou politikou (SPP), pri cestných a železničných koridoroch tam, kde to bude potrebné z pohľadu ochrany prírody a biodiverzity, ako aj v oblasti sídiel (najmä pre druhy vyskytujúce sa na budovách).

Súčasťou opatrenia je aj podpora realizácie prvkov zelenej a modrej infraštruktúry na miestnej úrovni, najmä ako súčasť spoločných zariadení a opatrení v projektoch pozemkových úprav (MÚSES). Príkladom sú koridory prepájajúce ekologicky významné územia dôležité aj pre migráciu druhov. Podporované bude aj spracovanie dokumentov pre vybudovanie systému krajinného plánovania a udržania krajinných štruktúr a obnovy ekosystémov a hodnotenia ich služieb.

V prípade invázných nepôvodných druhov je pozornosť venovaná preventívnym opatreniam a tiež realizácii eradikačných a potláčajúcich opatrení, vrátane ich mapovania a monitoringu, v súlade s platnou legislatívou o invázných druhoch, vrátane budovania záchytných staníc pre invázne nepôvodné druhy. Podporované bude aj spracovanie dokumentov pre realizáciu vyššie uvedených opatrení a súvisiace budovanie kapacít.

Doplňkovou oprávnenou aktivitou je zlepšenie ochrany biodiverzity druhov, ktoré sú ohrozené medzinárodným obchodom (CITES) vrátane posilnenia informačného systému.

Vplyvy

Realizáciou opatrenia na podporu biologickej a krajinej diverzity a kvality ekosystémových služieb sa očakávajú pozitívne vplyvy na zložky životného prostredia a na zdravie obyvateľstva (primárny vplyv – zlepšenie kvality životného prostredia = pozitívny dopad na zdravotný stav ľudí, vznik krajinných prvkov s upokojujúcimi účinkami podporujúcich duševné zdravie ľudí). Pozitívne vplyvy sa očakávajú predovšetkým na faunu, flóru, biotopy, krajinu, krajinný obraz/scenériu. Realizovaním aktivít v rámci opatrenia budú vytvorené podmienky pre existenciu a migráciu zveri (terestrické a hydrické migračné koridory), pre rozvoj ekosystémových služieb, vzniknú nové krajinné prvky (prvky ÚSES = prvky zelenej a modrej infraštruktúry) s pozitívnym dopadom na diverzitu krajiny, znižujúce fragmentáciu krajiny a podporujúce rozvoj ekologických sietí v krajine. Monitoringom a systematickým mapovaním invázných druhov sa získajú informácie o ich šírení, čo umožní nastaviť efektívny ochranný manažment vrátane budovania záchytných staníc pre invázne nepôvodné druhy. Dátami z monitoringu sa posilní a rozšíri informačný systém (KIMS), ktorý bude zahŕňať aj informácie o ochrane biodiverzity druhov, ktoré sú ohrozené medzinárodným obchodom (CITES).

Nepriamy pozitívny dopad na životné prostredie predstavuje aj spracovanie dokumentov pre realizáciu rôznorodých opatrení ako aj budovanie kapacít.

Identifikované pozitívne vplyvy budú lokálneho až regionálneho významu so strednedobými a najmä dlhodobými pozitívnymi účinkami. Vzhľadom na polyfunkčnosť mnohých budúcich krajinných prvkov a na súbežné pôsobenie ich účinkov sa predpokladajú aj pozitívne synergické vplyvy.

V prípade potreby realizácie súvisiacich investičných projektov, napr. budovanie záchytných staníc pre invázne nepôvodné druhy, môžu vo fáze počas výstavby vzniknúť dočasné negatívne vplyvy na zložky životného prostredia. Tieto vplyvy budú lokálne, budú mať dočasný a pravdepodobne aj krátkodobý charakter.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy sa nepredpokladajú.

Opatrenia a odporúčania

Identifikované sú takmer výlučne pozitívne vplyvy. Na ich dosiahnutie je však potrebná dobrá koordinácia prác, preto je navrhnuté zásadné organizačné opatrenie zamerané na kvalitnú kooperáciu odborníkov (ŠOP SR, plánovači, spracovatelia komplexných projektov pozemkových úprav, biológovia, ekológovia, krajinní ekológovia) pri tvorbe plánovacích dokumentácií (územné plány, plány manažmentu, územné systémy ekologickej stability, krajinné štúdie, krajinoekologické plány), ktoré obsahujú návrhy na podporu biologickej a krajinej diverzity.

V záujme dosiahnutia očakávaného účinku realizáciou aktivít by sa mali zaviesť monitorovacie systémy a na základe zistení by sa prijímali v prípade potrieb nápravné opatrenia.

Opatrenie 2.7.4. Zabezpečenie kontinuity vodných tokov a ich revitalizácie za účelom podpory biodiverzity

Súvisiace typy akcií

Predmetom podpory sú aktivity:

- odstraňovanie bariér na vodných tokoch
- opatrenia na zabezpečenie revitalizácie vodných tokov, najmä na elimináciu narušenia pozdĺžnej kontinuity tokov a biotopov, ako aj na zabezpečenie laterálnej spojitosti mokradí/inundácií s tokom (napr. prepojenie mŕtvych ramien s tokmi) pri zohľadnení potreby realizácie spojených s prevenciou a manažmentom invázných nepôvodných druhov
- príprava projektovej dokumentácie na prípravu uvedených opatrení, a to za podmienky ich následnej realizácie.

Vplyvy

Očakávajú sa pozitívne vplyvy na životné prostredie, najmä na jeho biotické zložky, a to v súvislosti s podporou biodiverzity, revitalizáciou a zabezpečením kontinuity vodných tokov, ale aj na hydrologický režim, klimatické pomery, geomorfológiu území, krajinu, krajinný obraz a scenériu. Pozitívny vplyv sa prejaví aj v inundačných územiach, na obnove mokradí a na prirodzenom zadržiavaní vody v krajine, ktoré

je žiaduce z hľadiska dopadov zmeny klímy. Revitalizačnými aktivitami sa vytvoria žiaduce podmienky pre obnovou priechodnosti riek, vytvoria sa podmienky pre migráciu rýb. Revitalizovaním brehových porastov sa zníži úhyn rýb, obnovením primeraného premenlivého ekologického prietoku a dynamiky sedimentov sa zlepši štruktúra a fungovanie sladkovodných biotopov. Odstraňovaním bariér na vodných tokoch sa znovu vytvoria hodnotné prírodné riečne biotopy a biotopy pre vzácne a ohrozené druhy, čím sa dosiahne čistý kladný príspevok k zlepšeniu ekologického stavu riek v súlade s cieľmi rámcovej smernice o vode a smerníc o ochrane prírody.

Identifikované pozitívne vplyvy budú mať lokálny a regionálny význam so strednedobými a najmä dlhodobými pozitívnymi účinkami. Vzhľadom na polyfunkčnosť mnohých revitalizovaných krajinných prvkov a na súbežné pôsobenie ich účinkov sa predpokladajú aj pozitívne synergické vplyvy.

Cezhraničné vplyvy

Potenciálne cezhraničné pozitívne vplyvy je možné očakávať na vodných útvaroch povrchovej vody prechádzajúcich hraničnými oblasťami (napr. rieka Morava, Dunaj, Ipel' a pod.). Ide o vodné útvary, ktorých úseky sú už v súčasnosti predmetom ochrany, sú to územia zaradené do európskej sústavy chránených území.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, preto nie sú navrhnuté žiadne opatrenia na zmiernenie dopadov. Je potrebné zabezpečiť časovú harmonizáciu revitalizačných aktivít a zaviesť monitorovacie systémy a na základe zistení by sa prijímali v prípade potrieb nápravné opatrenia. Druh zvoleného opatrenia bude vo veľkej miere závisieť od ekologického stavu daného vodného útvaru,

Opatrenie 2.7.5. Podpora environmentálneho povedomia aj prostredníctvom environmentálnych centier

Súvisiace typy akcií

Aktivity budú zamerané na podporu environmentálnych centier za účelom zvyšovania environmentálneho povedomia, osvetu a informovanosti (napr. budovanie centier vo vhodných lokalitách, realizácia komunikačných kampaní, organizovanie výstav, podujatí zameraných na zlepšenie spolupráce medzi dotknutými subjektmi v oblasti ochrany prírody a krajiny, vrátane vlastníkov pozemkov v chránených územiach). Na realizáciu týchto aktivít bude slúžiť tiež podpora environmentálnych centier aj v chránených územiach, slúžiacich pre odbornú a laickú verejnosť.

Environmentálne centrá budú využívané na zvýšenie environmentálneho povedomia verejnosti taktiež v oblasti adaptácie na zmenu klímy, vodného hospodárstva, prechodu na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo a kvalitu ovzdušia.

Vplyvy

Priame vplyvy na zložky životného prostredia a zdravie obyvateľov sa v dôsledku plnenia aktivít neočakávajú. Edukačné aktivity môžu mať na zložky životného prostredia sekundárne (nepriame) pozitívne vplyvy prejavujúce sa vhodným správaním sa občanov vo vzťahu k ochrane prírody a krajiny, vo vzťahu k odpadovému hospodárstvu a vo vzťahu k ochrane všetkých zložiek životného prostredia. Tieto sekundárne pozitívne vplyvy majú dlhodobé pozitívne účinky s prevažne lokálnym dosahom.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy neboli identifikované.

Opatrenia a odporúčania

Pre zvýšenie kvality plnenia aktivít odporúčame do edukačných aktivít environmentálnych centier zapájať odborníkov z vysokých škôl, univerzít a zo Slovenskej akadémie vied. Spolupráca a kooperácia s odborníkmi a špecialistami v rôznych oblastiach životného prostredia je žiaduca, reprezentuje záruku diseminácie kvalitných, verifikovaných a správne interpretovaných informácií.

Opatrenie 2.7.6. Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží

Súvisiace typy akcií

Opatrenie bude zamerané najmä na sanáciu environmentálnych záťaží (EZ), ako aj realizáciu prieskumu a monitorovania EZ. Sanačné práce budú realizované v súlade s princípom „znečisťovateľ platí“ (teda za

podmienky, že sa v konaní podľa zákona č. 409/2011 Z. z. zistí, že pôvodca EZ zanikol alebo zomrel a nie je možné určiť povinnú osobu, v dôsledku čoho zodpovednosť za sanáciu EZ prechádza na štát) a v súlade s pravidlami pre poskytovanie štátnej pomoci subjektom zúčastňujúcim sa hospodárskej súťaže.

Ďalšími podporovanými aktivitami sú prieskum a monitorovanie EZ. Následne bude realizovaná priebežná aktualizácia Informačného systému environmentálnych záťaží.

Na podporu progresívnych spôsobov riešenia EZ bude slúžiť vytvorenie inovačného a technologického klastra a chemicko-technologického centra.

Vplyvy

Samotná realizácia prieskumu a monitorovania EZ v rámci opatrenia nepredstavuje priame či nepriame negatívne vplyvy na jednotlivé zložky životného prostredia. Naopak, realizáciou sanácií sa očakáva zlepšenie kvality životného prostredia. Ide o priamy významný pozitívny vplyv s pozitívnym sekundárnym dosahom aj na zdravie ľudí. Prejav zlepšenia kvality zložiek životného prostredia sa môže prejavovať už v lokálnom, ale aj regionálnom rozsahu a pozitívne dopady predpokladáme, že budú mať dlhodobý charakter. V spojení s ďalšími opatreniami realizovanými v dotknutých územiach (napr. revitalizačné opatrenia, opatrenia na zmiernenie dopadov meniacej sa klímy) je možné predpokladať aj pozitívne synergické vplyvy.

Ako nepriamy významný pozitívny vplyv je vyhodnotený zber dát z prieskumu EZ a z ich monitoringu ako aj interpretácia zistených informácií o predmetných lokalitách EZ. Tieto nepriame vplyvy majú strednodobý až dlhodobý charakter.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy neboli identifikované.

Opatrenia a odporúčania

- zabezpečiť vypracovanie plánov prác na odstránenie EZ pre lokality, za ktoré zodpovedá štát
- zabezpečiť realizáciu sanačných prác na lokalitách EZ, k riešeniu ktorých je zaviazaný štát
- zabezpečiť realizáciu sanácie na: 1. najrizikovejších lokalitách EZ odporúčaných na riešenie podľa záväznej časti ŠPS EZ (2022 – 2027), 2. lokalitách podľa právoplatného rozhodnutia orgánu štátnej správy, 3. najrizikovejších lokalitách (indikatívny zoznam lokalít) odporúčaných na riešenie podľa smernej časti ŠPS EZ (2022-2027)
- zabezpečiť OGD pri sanácii EZ, pri sanáciách financovaných z verejných zdrojov zabezpečiť realizáciu OGD nezávislou organizáciou zriadenou MŽP SR na výkon štátnej geologickej služby
- zabezpečiť schvaľovanie a aktualizáciu plánov prác na odstránenie EZ poverenými kontrolnými orgánmi
- zabezpečiť pravidelnú kontrolu plnenia schválených plánov prác na odstránenie EZ
- zabezpečiť kontrolu ukončovania plánov prác na odstránenie EZ
- zabezpečiť systematické sanačné a posanačné monitorovanie EZ
- kontrolovať realizáciu monitorovacích prác, vrátane posanačného monitorovania podľa platných právnych predpisov (geologický zákon, vodný zákon)
- zabezpečiť centrálnu systematickú evidenciu výsledkov monitorovania EZ prostredníctvom IS monitorovania EZ (ŠGÚDŠ), ktorý bude prepojený s IS EZ (SAŽP)
- na základe výsledkov sanačného a posanačného monitorovania prijať potrebné opatrenia orgánmi štátnej správy.

Opatrenie 2.7.7. Technické, technologické a ekonomické opatrenia na zníženie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých a stredných stacionárnych zdrojov

Súvisiace typy akcií

Podporované budú opatrenia realizované na stacionárnych zdrojoch znečisťovania ovzdušia, ktorých výsledkom bude zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie v súlade so smernicou o národných emisných stropoch a/alebo smernice o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe. V rámci týchto opatrení bude predmetom podpory najmä inštalovanie a modernizácia technológií na znižovanie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, hlavne odlučovacích zariadení a iných koncových technológií, ako aj realizácia zmien technologických postupov za účelom zníženia emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia.

Pri vymedzení predmetu podpory bude zároveň dôsledne uplatňovaný princíp „znečisťovateľ platí“, čo znamená, že podporované budú opatrenia nad rámec noriem EÚ (napr. nad rámec limitov BAT) alebo na včasné prispôsobenie sa budúcim normám EÚ.

Vplyvy

Nepredpokladajú sa žiadne negatívne vplyvy, pretože akékoľvek odľučovanie zlepši kvalitu ovzdušia.

Cezhraničné vplyvy

Odľučovače na stredných a veľkých stacionárnych zdrojoch budú mať pozitívny cezhraničný vplyv na kvalitu ovzdušia.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú potrebné. Odporúčame, aby boli uprednostnené oblasti s riadenou kvalitou ovzdušia alebo rizikové oblasti kvality ovzdušia.

Opatrenie 2.7.8 Zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie prostredníctvom náhrady kotlov na tuhé a kvapalné palivá v domácnostiach za vykurovacie zariadenia, nízkoemisné z hľadiska produkcie prachových častíc, vrátane informačných aktivít zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia

Súvisiace typy akcií

Ide o aktivity technického aj netechnického charakteru zahŕňajúce najmä výmenu zastaraných/nevhodných kotlov na tuhé palivá za zariadenia na využitie geotermálnej energie (bezemisné z hľadiska produkcie prachových častíc) pre domácnosti v bytových domov, prednostne v zónach s vysokou koncentráciou prachových častíc (PM) v ovzduší a zároveň s potenciálom geotermálnej energie. Podpornou aktivitou bude osвета zameraná na problematiku lokálnych kúrenísk, ktoré sú významným zdrojom znečistenia ovzdušia, v spolupráci s environmentálnymi centrami.

Vplyvy

Účelom aktivít je zníženie emisií prachových častíc (PM) v ovzduší. Pre prekročovanie ich limitných hodnôt v ovzduší čelí SR žalobe EK na Európskom súdnom dvore. Z tohto dôvodu nebudú podporované kotly na biomasu a predmetom podpory nebude ani inštalácia kotlov na zemný plyn. Inštalácie bezemisných zariadení sprevádzané osvetou a vzdelávaním prinesie okrem predchádzania ekonomickým stratám vyplývajúcim z výsledku uvedeného súdneho sporu najmä výrazné zlepšenie kvality ovzdušia v mestách so synergickým efektom na zdravotný stav ľudí a kvalitu života. Ide o kombináciu priameho a nepriameho typu vplyvu s lokálnym dosahom, najmä s krátkodobými až strednodobými účinkami.

Veľmi pozitívny nepriamy dlhodobý vplyv bude mať databáza malých zdrojov (ktoré sa doteraz vôbec nesledovali). alebo ak, tak iba na úrovni štatistických odhadov).

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa teda žiadne opatrenia na ich zmiernenie dopadu. Z hľadiska zmiernenia regionálnych a sociálnych disparít však odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch a podmienku stupňovania intenzity pomoci podľa sociálneho statusu žiadateľa/žiadateľov.

Opatrenie 2.7.9. Zlepšovanie systému monitorovania kvality ovzdušia na národnej, lokálnej/ regionálnej úrovni, monitorovania vplyvu znečistenia ovzdušia na ekosystémy, riadenia kvality ovzdušia, vrátane vybudovania nového informačného systému o emisiách

Súvisiace typy akcií

Aktivity zamerané na aktualizáciu a modernizáciu monitorovacieho systému kvality ovzdušia sú dôležité pre výkon opatrení na zlepšovanie kvality ovzdušia. Súčasťou podporovaných aktivít bude obnova prístrojového vybavenia, ale aj rozšírenie monitorovania o ďalšie znečisťujúce látky (napr. častice black carbon, častice PM_{0,1}) a doplnenie monitorovania vplyvu znečistenia na ekosystémy, t. j. monitorovanie

niektorých ďalších ukazovateľov a zraniteľných ekosystémov v zmysle smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2284. Predmetom podpory bude tiež zriadenie elektronickej databázy o malých zdrojoch znečisťovania ovzdušia a databázy o vykurovacích zariadeniach v domácnostiach.

Vplyvy

Vplyvy sú podobné ako pri opatrení 2.7.7., z princípu tu nemôžu byť negatívne vplyvy. Veľmi pozitívny nepriamy dlhodobý vplyv bude mať databáza malých zdrojov (toto sa doteraz vôbec nesledovalo alebo ak, tak maximálne štatisticky, čiže na základe nepresných čísel).

Cezhraničné vplyvy

Bez cezhraničných vplyvov.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú potrebné

Opatrenie 2.7.10. Eliminácia fragmentácie krajiny rozrastania zastavaných plôch prostredníctvom revitalizácie zanedbaných a nevyužívaných území v intravilánoch sídiel

Súvisiace typy akcií

Cieľom podpory je revitalizácia zanedbaných a nevyužívaných území v intravilánoch sídiel eliminovať rozrastanie zastavaných území a fragmentáciu krajiny. Alarmujúci štatistický údaj, podľa ktorého zastavaná plocha na počet obyvateľov v období rokov 1996 – 2019 vzrástla o 21 % vypovedá o neúmernom rozširovaní zastavaného územia. V intravilánoch sídiel pritom existujú územné rezervy, ktoré sú pripojené na infraštruktúru, pričom mnohé z nich vykazujú environmentálnu kontamináciu a zároveň pôsobia ako bariéra v optimálnom využívaní okolitých území prirodzenej funkčnosti sídiel.

Vplyvy

Primárnym dopadom rozrastajúcej sa fragmentácie krajiny je záber pôdy a výrazná zmena funkčného využitia územia. Revitalizáciou zanedbaných a nevyužívaných území v intravilánoch sídiel by sa tento typ fragmentácie krajiny zmiernil, preto hodnotíme vplyvy ako priame pozitívne so strednodobým a dlhodobým účinkom. Pozitívnosť vplyvov umocňuje predpoklad, že pri revitalizácii nevyužívaných území sa budú aplikovať riešenia na vysokej úrovni environmentálnych kritérií (adaptácia na zmenu klímy, inovatívne architektonické riešenia) a významne dopomôžu k celkovému zapojeniu území do ekonomického, sociálneho a spoločenského kvalitatívneho rastu.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy neboli identifikované.

Opatrenia a odporúčania

Potreba usporiadania majetkových, nájomných a prevádzkových vzťahov k predmetným pozemkom. V niektorých prípadoch bude pravdepodobne potrebná aplikácia jednoduchých pozemkových úprav za účelom vlastníckeho vysporiadania pozemkov a objektov na pozemkoch.

ZHRNUTIE

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO2.7 cieľa politiky 2 sú zamerané na adaptáciu na zmenu klímy, ochranu prírody a krajiny, znižovanie znečistenia a zlepšovaniu stavu jednotlivých zložiek životného prostredia. Jednotlivé aktivity sú plánované v súlade s národnými a európskymi koncepčnými dokumentmi ako aj v súlade s relevantnými právnymi predpismi (zákony, vyhlášky, smernice EÚ). V prípade plnenia podporovaných aktivít v oblasti životného prostredia sa očakávajú pozitívne vplyvy (priame i nepriame), ktoré prispievajú k zlepšovaniu stavu alebo zachovaniu priaznivého stavu životného prostredia. Aktivity a ich dopady budú slúžiť všetkým občanom SR, nezávisle od pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Plnenie aktivít cieľa RSO2.7 prispeje k zabezpečovaniu podmienok pre uplatňovanie práva na priaznivé životné prostredie, ktoré je jedným zo základných ľudských práv, garantovaných Chartou základných práv Európskej únie, pričom na národnej úrovni je právo každého na priaznivé životné prostredie zakotvené priamo v Ústave Slovenskej republiky (čl. 44 ods. 1).

Niektoré oprávnené aktivity (v rámci opatrení 2.7.1 a 2.7.3) budú s vysokou pravdepodobnosťou vyžadovať predinvestičnú a projektovú prípravu, v rámci ktorých budú preferované koncepty zelených a modrých

opatrení. Rôzne aktivity technického, projekčného, monitorovacieho, analytického, informačného a edukačného charakteru nebudú mať priame vplyvy na zložky životného prostredia a na zdravie obyvateľov. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov.

Pri všetkých opatreniach okrem 2.7.2 a 2.7.5 boli identifikované aj synergické pozitívne vplyvy na zložky životného prostredia v schéme odhadu primárne dotknutej zložky alebo zložiek životného prostredia a sekundárne bezprostredne / následne súvisiace zložky životného prostredia. Najviac primárne dotknutými zložkami životného prostredia sú živé organizmy a rastliny, živočíchy), biotopy, chránené územia (na národnej a európskej úrovni). Synergie sú zrejmé najmä v oblasti ochrany prírody a krajiny, v témach týkajúcich sa obyvateľstva – ochrana zdravia obyvateľstva, územný rozvoj, využitie územia.

Nie sú zistené dlhodobé a trvalé negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú významný až veľmi významný stupeň. Účinky vplyvov sa odhadujú najviac na strednodobé až dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň lokálna až regionálna (nadregionálna).

Vo všetkých hodnotených prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Cezhraničné vplyvy sa vo väčšine aktivít neočakávajú, s výnimkou okruhov opatrení 2.7.1 a 2.7.4, kedy sa opatrenia týkajú pohraničných území.

Súhrnne sú predpokladané vplyvy uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka IV.15: Vplyvy RSO2.7 na životné prostredie a zdravie obyvateľov

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.7.1.	N/P	Sy	+	2	S, D, T	L/R
	P	-	-	1	K, Do	L
2.7.2.	N	-	+	2	S, D	L/R
2.7.3.	N/P	Sy	+	2	S, D	L/R
	P	-	-	1	K, Do	L
2.7.4.	N/P	Sy	+	2	D	L/R
2.7.5.	N	-	+	2	D	L
2.7.6.	N/P	Sy	+	2	D	L/R
2.7.7.	P	Sy	+	1-2	S, D	L/R
2.7.8.	P	Sy	+	2	K/S	L
2.7.9.	P	Sy	+	1-2	K/S/D	L/R
2.7.10	P	Sy	+	2	S, D	L
Σ	N/P	Sy/-	+	1-2	S, D, Do, T	L/R

PRIORITA 2P3 UDRŽATEĽNÁ MESTSKÁ MOBILITA

Špecifický cieľ RSO2.8 Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasti prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka

Opatrenie 2.8.1. Rozvoj verejnej dopravy a Opatrenie 2.8.3. Udržateľná mobilita BSK

Súvisiace typy akcií (sú rovnaké pre obe opatrenia)

Ide o aktivity technického charakteru zahŕňajúce najmä výstavbu a modernizáciu tratí a nákup mobilných prostriedkov dráhovej MHD a autobusov na alternatívny pohon pre MHD a prímestskú dopravu vrátane súvisiacej plniacej a nabíjacej infraštruktúry a technickej základne na ich opravu a údržbu, výstavbu a modernizáciu infraštruktúry verejnej osobnej dopravy (napr. prestupných terminálov, zastávok a záchytných parkovísk, zavádzanie opatrení preferencie verejnej osobnej dopravy). Technické aktivity budú doplnené o netechnické prvky, najmä zabezpečenie tarifných, informačných a dispečerských systémov.

Vplyvy

Účelom aktivít je dekarbonizácia a ekologizácia dopravy (doprava je sektor s neustále a rýchlo rastúcimi uhlíkovými emisiami, čo ohrozuje splnenie národných energetických a klimatických cieľov) a stimulácia trhu s ekologickými a energeticky úspornými vozidlami. Prispejú k presunu časti individuálnej automobilovej dopravy do integrovaných verejných dopravných systémov, čo sa veľmi pozitívne prejaví v znížení emisií skleníkových plynov a znečisťujúcich látok v mestách a synergicky aj na zdraví ich obyvateľov a kvalite života. Ide o kombináciu priameho a nepriameho typu vplyvu s lokálnym až regionálnym dosahom, s krátkodobými až dlhodobými účinkami.

V čase realizácie súvisiacich investičných projektov (napr. modernizácia električkových tratí, rozširovanie prestupných terminálov verejnej dopravy, výstavba záchytných parkovísk, atď.) môžu počas stavebných prác vzniknúť dočasné negatívne vplyvy na niektoré zložky životného prostredia. Tieto vplyvy však budú lokálne, dočasné a krátkodobé.

Cezhraničné vplyvy:

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie ich dopadu. Z hľadiska zmiernenia regionálnych disparít však odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch. V prípade obnovy a modernizácie autobusov sa tiež odporúča podporu prioritne smerovať na nákup elektrobuses, pričom plynobusy (podľa § 3 ods. 1 zákona č. 214/2021 Z. z. o podpore ekologických vozidiel cestnej dopravy) by sa mali podporiť iba v prípade, že takáto alternatíva nie je technicky realizovateľná a ekonomicky udržateľná.

Opatrenie 2.8.2. Podpora cyklodopravy

Súvisiace typy akcií

Ide o aktivity technického charakteru zahŕňajúce rozširovanie a modernizáciu siete chodníkov a cyklistických komunikácií, cyklopruhov ciest s upokoženou dopravou, rozvoj systémov zdieľaných bicyklov a drobnej cyklistickej infraštruktúry. Technické aktivity budú doplnené o netechnické prvky, najmä informačné kampane a osvetu, zber údajov pre rozhodovanie a monitoring atď.

Vplyvy

Účelom aktivít je odľahčenie prepravy individuálnou automobilovou dopravou, a teda dekarbonizácia a ekologizácia dopravy. To prispeje k zníženiu emisií skleníkových plynov a znečisťujúcich látok v mestách a obciach, k podpore zdravého životného štýlu s priamym pozitívnym vplyvom na verejné zdravie a kvalitu života. Synergický efekt sa dosiahne previazaním na opatrenia 2.8.1. a 2.8.3., ale tiež 3.2.3 a 3.2.4., aktivitami občianskych iniciatív na podporu rozvoja cyklodopravy a zámermi na rozvoj integrovaných dopravných systémov v SR. Ide o kombináciu priameho a nepriameho typu vplyvu s lokálnym dosahom, s krátkodobými až strednodobými účinkami.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Nenavrhujú sa.

ZHRNUTIE

V rámci špecifického cieľa RSO2.8 sú oprávnené najmä technické aktivity s priamymi pozitívnymi vplyvmi na životné prostredie, v menšej miere aj netechnické aktivity s nepriamym pozitívnym vplyvom.

Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie, a teda nie sú navrhnuté ani opatrenia na ich elimináciu.

V prípade opatrení 2.8.1 a 2.8.3 môže pri väčších investíciách (napr. rekonštrukcia alebo výstavba električkovej trate, dobudovanie terminálu verejnej dopravy) prísť ku krátkodobým (dočasným) negatívnym dopadom lokálneho významu.

Dve opatrenia sú však navrhnuté s cieľom zvýšiť pozitívne emisné a sociálne efekty pomoci. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný, prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú najmä lokálne až regionálne vplyvy.

Nie sú identifikované žiadne kumulatívne vplyvy, synergie sa predpokladajú najmä medzi dekarbonizáciou dopravy, zlepšením stavu ovzdušia, ozdravením životného štýlu a ich účinkami na zdravie ľudí a kvalitu života, ale i opatreniami súvisiacimi s udržateľným priestorovým rozvojom miest a vidieka.

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.16: Vplyvy RSO2.8 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
2.8.1. výstavba	N/P	Sy	+	2	K/S/D	L/R
	P	-	-	1	K/D	L
2.8.2.	N/P	Sy	+	2	K/S	L
2.8.3. výstavba	N/P	Sy	+	2	K/S/D	L/R
	P	-	-	1	K/D	K/D
Σ	N/P	Sy	+	2	K/S/D	L/R

IV.1.2.3. CIEĽ POLITIKY 3 Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility

Priorita 3P1 Doprava

- *Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (2022)*
- *Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 (2017)*
- *Priority vo výstavbe cestnej infraštruktúry (2020)*
- *Harmonogram prípravy a výstavby projektov cestnej infraštruktúry (2021)*
- *Priority v obnove a rozvoji železničnej infraštruktúry (2021)*
- *Koncepcia rozvoja intermodálnej dopravy Slovenskej republiky do roku 2030 (2022 – v schvaľovacom procese)*
- *Akčný plán rozvoja elektromobility v Slovenskej republike (2019)*
- *Národná stratégia cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike (2015)*
- *Národný implementačný plán technickej špecifikácie interoperability týkajúcej sa subsystému „riadenie – zabezpečenie a návštevovanie“ železničného systému Európskej únie (2016)*
- *Koncepcia rozvoja intermodálnej dopravy Slovenskej republiky do roku 2030 (po MPK – pripravený na rokovanie vlády SR)*

Špecifický cieľ RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy

Opatrenie 3.1.1. Odstránenie kľúčových úzkych miest na železničnej infraštruktúre prostredníctvom modernizácie a rozvoja hlavných železničných tratí a uzlov

Súvisiace typy akcií

Ide predovšetkým o aktivity technického charakteru zamerané na modernizáciu a výstavbu infraštruktúry železničnej siete zaradenej do základnej siete TEN-T, s cieľom všeobecne zlepšiť technické parametre hlavných železníc a kľúčových železničných uzlov (hlavne elektrifikácia, implementácia systému riadenia železničnej dopravy ERTMS vrátane staničného a traťového zabezpečovacieho zariadenia, obnova

staničných budov), čo povedie k zvyšovaniu kapacity a bezpečnosti železničných tratí a uzlov. Súčasťou opatrenia je výstavba, resp. modernizácia terminálov intermodálnej nákladnej dopravy prepojených na železničnú sieť. Zároveň je súčasťou opatrenia modernizácia, resp. výstavba údržbovej infraštruktúry na kontrolu a prípravu vozidlového parku osobnej dopravy.

Vplyvy

Implementácia opatrení by mala smerovať k zlepšeniu kapacity a bezpečnosti železničnej infraštruktúry na hlavných tratiach. Predpokladá sa zvýšenie atraktivity železníc hlavne pre diaľkovú osobnú dopravu, ale i pre regionálnu/prímestskú dopravu s jej koncentráciou na kapacitné hlavné trate, čo povedie k očakávanému presunu časti výkonov prepravy osôb z cestnej na železničnú dopravu. Podobne v nákladnej doprave sa očakáva výraznejší presun hlavne diaľkovej nákladnej dopravy na železnice, s výraznejším využitím intermodálnej dopravy vďaka vylepšeným kapacitám terminálov intermodálnej dopravy. Vďaka presunu časti hlavne diaľkovej (vrátane medzinárodnej) dopravy z ciest na ekologickjšie železnice sa očakáva relatívne zníženie uhlíkových a iných emisií z dopravy. Okrem priamych pozitívnych dopadov možno očakávať, že nepriamo to bude mať vplyv na odľahčenie cestnej dopravy, zníženie záťaže ciest individuálnou osobnou, ale i nákladnou dopravou, čo povedie k zníženiu nehodovosti na cestnej sieti. Z časového hľadiska ide o opatrenie s dlhodobým vplyvom. Z priestorového hľadiska možno očakávať priame i nepriame pozitívne vplyvy na všetkých teritoriálnych úrovniach (od lokálnej až po celoštátnu). Nepriame pozitívne vplyvy predpokladáme v súvislosti s prípravou projektovej dokumentácie k jednotlivým investičným akciám v rámci opatrení, rešpektujúcich všetky požiadavky na elimináciu negatívnych vplyvov na životné prostredie a zdravie.

V čase realizácie súvisiacich investičných projektov (napr. modernizácia železničných tratí, rozširovanie terminálov intermodálnej dopravy, atď.) môžu počas stavebných prác vzniknúť dočasné negatívne vplyvy na niektoré zložky životného prostredia a na zdravie (hluk, prašnosť). Tieto vplyvy budú lokálne, dočasné a krátkodobé.

Cezhraničné vplyvy

Vzhľadom na skutočnosť, že opatrenie je zamerané na modernizáciu hlavných železničných tratí a uzlov zaradených v základnej sieti TEN-T, očakáva sa zvýšenie atraktivity železničnej siete SR pre medzinárodnú/transitnú dopravu, takže je možné očakávať významné pozitívne cezhraničné vplyvy. Cezhraničný vplyv sa môže prejaviť len málo významne v blízkom okolí hraníc, a to pozdĺž dopravných trás, ktoré už v súčasnosti existujú. Dôjde iba k málo významnej zmene intenzity dopravy na týchto ťahoch, teda bez významných dopadov na imisnú alebo hlukovú situáciu.

Opatrenia a odporúčania

V rámci modernizácie a zvyšovania kapacity hlavných železničných tratí a uzlov, vrátane modernizácie, príp. výstavby terminálov intermodálnej dopravy je potrebné realizovať posudzovanie vplyvu všetkých opatrení, ktoré majú charakter investičných zámerov, t.j. činnosti uvedené v Prílohe č. 8, podliehajúcich posudzovaniu v zmysle tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z. V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.

Opatrenie 3.1.2. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre prostredníctvom výstavby nových úsekov diaľnic

Súvisiace typy akcií

Ide o aktivity technického charakteru zamerané na výstavbu nových úsekov nadradenej cestnej infraštruktúry (hlavne nových úsekov diaľnic D1 a D3 a vybraných rýchlostných ciest) v zmysle platného harmonogramu (Priority vo výstavbe cestnej infraštruktúry, resp. príslušného dokumentu). Cieľom je dobudovanie diaľničnej siete v trasách základnej siete TEN-T, s dôrazom na odstránenie úzkych miest v cestnej infraštruktúre TEN-T.

Vplyvy

Rozšírením siete diaľnic a rýchlostných ciest bude priamym pozitívnym výsledkom opatrenia zlepšenie prejazdnosti úzkych miest v nadradenej cestnej infraštruktúre. Príde k eliminácii kongescií cestnej dopravy v problematických miestach cestnej siete, k odvedeniu tranzitnej dopravy mimo zastavané územia. Primárne príde v dotknutých miestach v krátkodobom horizonte k zlepšeniu emisnej i bezpečnostnej

situácie (vrátane zníženia hlukových emisií) v lokálnom i regionálnom rozmere. Na lokálnej, príp. regionálnej úrovni tak príde k zníženiu dopravnej nehodovosti na cestách a k uvoľneniu cestnej infraštruktúry (hlavne prieťahov ciest I. triedy) pre ostatné druhy dopravy (vrátane nemotorickej). Všeobecným pozitívnym vplyvom merateľným na národnej a regionálnej úrovni bude zlepšenie dopravnej dostupnosti, v prípade niektorých regiónov môže byť výrazné, čo v dlhodobom horizonte môže priniesť rast regionálnej konkurencieschopnosti, zvýšenie mobility a nepriamo i rozvoj existujúcich, či nástup nových ekonomických aktivít s ťažko predvídateľnými environmentálnymi dopadmi (priemyselná výroba, cestovný ruch, atď.). Nepriame pozitívne vplyvy predpokladáme v súvislosti s prípravou projektovej dokumentácie k jednotlivým investičným akciám v rámci opatrení rešpektujúcich všetky požiadavky na elimináciu negatívnych vplyvov na životné prostredie a zdravie. Negatívnym nepriamym dopadom v dlhodobom horizonte je však očakávaný nárast intenzity cestnej dopravy (tranzitnej nadregionálnej i medzinárodnej) v sieti diaľnic a rýchlostných ciest, a v dôsledku toho je možné očakávať sumárne zhoršenie emisnej situácie v národnom meradle. V súvislosti s opatreniami podporujúcimi alternatívne formy pohonu cestných vozidiel (napr. Akčný plán rozvoja elektromobility definujúci podporu elektromobility v synerгии s balíkom opatrení Fit for 55 a ďalšie opatrenia) je možné očakávať v strednodobom či dlhodobom horizonte len zanedbateľné zmiernenie zhoršovania emisnej situácie z cestnej dopravy. V čase realizácie súvisiacich investičných projektov (budovanie nových úsekov diaľnic a rýchlostných ciest a vyvolaných investícií) môžu počas stavebných prác vzniknúť dočasné negatívne vplyvy na niektoré zložky životného prostredia. Tieto vplyvy budú lokálne, dočasné a krátkodobé.

Cezhraničné vplyvy

Vzhľadom na skutočnosť, že opatrenie je zamerané na výstavbu siete diaľnic a rýchlostných ciest v trasách zaradených v základnej sieti TEN-T, očakáva sa zvýšenie atraktivity cestnej siete SR pre medzinárodnú/tranzitnú dopravu, takže je možné očakávať negatívne cezhraničné vplyvy v dôsledku očakávaného nárastu intenzity cestnej dopravy v susedných štátoch na hlavných cestných trasách (v rámci základnej siete TEN-T) smerujúcich na územie, resp. z územia Slovenska.

Opatrenia a odporúčania

V rámci rozširovania siete diaľnic a rýchlostných ciest je potrebné realizovať posudzovanie vplyvu všetkých opatrení, ktoré majú charakter investičných zámerov, t.j. činnosti uvedené v Prílohe č. 8, podliehajúcich posudzovaniu v zmysle tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z. V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.

Opatrenie 3.1.3. Zlepšenie kvality služieb poskytovaných na dunajskej a vážskej vodnej ceste

Súvisiace typy akcií

Na základe odporúčania MŽP SR, ktoré odznelo v MPK Programu Slovensko je žiaduce súčasne s úpravami pre plavbu a štúdiami splavnosti Dunaja vypracovať štúdie uskutočniteľnosti na zabezpečenie spriechodnosti VD Gabčíkovo s nastavením vhodných parametrov rybovodu pre migráciu všetkých druhov jeseterovitých rýb vyskytujúcich sa v Dunaji. Táto požiadavka odznela v súvislosti s potrebou zosúladenia s návrhom Koncepcie vodnej politiky a viacerými, aj v Programe Slovensko uvedenými, právnymi predpismi a schválenými stratégiami. V prípade preukázania uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov v súlade s požiadavkami národnej a európskej legislatívy a po pridelení dodatočných zdrojov z iných oblastí v ďalšej fáze programového obdobia pôjde o opatrenia nasmerované do zlepšovania plavebnej a prístavnej infraštruktúry, ako aj do podpory využívania alternatívnych typov pohonu plavidiel. Prioritou sú technické riešenia, hlavne zlepšenie plavebných podmienok na Dunaji ako súčasť základnej siete TEN-T, vrátane modernizácie a rozšírenia verejných prístavov v Bratislave a Komárne. Súčasťou opatrení je tiež zavedenie moderných informačných služieb a zabezpečovacích systémov v plavebnej a prístavnej prevádzke spolu s nevyhnutnou infraštruktúrou. Súčasťou opatrenia je tiež modernizácia pohonu plavidiel a zvýšenie podielu alternatívnych energetických zdrojov slúžiacich na pohon plavidiel, vrátane vybudovania nevyhnutnej infraštruktúry.

Na základe odporúčania MŽP SR je budovanie vážskej vodnej cesty otáznou s odôvodnením, že dobudovanie a prevádzka tejto vodnej cesty musia byť podmienené plnením environmentálnych cieľov rámcovej smernice o vode (Smernica 60/2000/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa ustanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva). Budovanie

vodnej dopravy nie je možné realizovať bez posúdenia environmentálnej únosnosti a plnenia environmentálnych cieľov, keďže na investície, ktoré by mohli prispieť k zhoršeniu stavu vodných útvarov je stanovený proces podľa článku 4.7 rámcovej smernice o vode.

Vplyvy

V prípade kladných odporúčaní štúdií uskutočniteľnosti (uvedených vyššie) a v prípade a v prípade implementácie opatrenia je možné očakávať zlepšenie plavebného režimu na Dunaji a zabezpečenie celoročnej splavnosti Dunaja v slovenskom, resp. slovensko-rakúskom a slovensko-maďarskom úseku rieky. Časť opatrenia zameraná na verejné prístavy umožní zvýšenie kapacity prístavov v Bratislave a Komárne. Vzhľadom na medzinárodnej postavenie vodnej cesty Dunaj je možné očakávať, že spolu s rozvojom informačných a zabezpečovacích systémov to v dlhodobom horizonte povedie k zvýšeniu tranzitnej lodnej prepravy po Dunaji v danom úseku a potenciálne tiež k nárastu miery využívania kapacity prístavov Bratislava a Komárno. V rámci nepriamych vplyvov tak môže prísť k nárastu intenzity cestnej, resp. železničnej nákladnej dopravy obsluhujúcej oba prístavy. V prípade pretrvania dopytu po preprave hromadných suchých a kvapalných komodít v stredoeurópskom priestore je možné v dlhodobom horizonte očakávať presun časti diaľkovej nákladnej dopravy z cestnej, resp. železničnej infraštruktúry na lodnú dopravu, avšak vzhľadom na okrajovú geografickú polohu Dunaja a oboch prístavov v rámci SR tento presun bude v národnom meradle len minimálny, skôr sa prejaví v medzinárodnej či tranzitnej nákladnej doprave. Vzhľadom na to je možné očakávať len málo významný dopad na zníženie uhlíkových a iných emisií na národnej, regionálnej či miestnej úrovni. V prípade zvýšenia záujmu o prekládku tovarov v prístavoch Bratislava a Komárno je možné v dlhodobom horizonte na miestnej úrovni očakávať riziko mierneho rastu emisií v blízkosti prístavov a cestných komunikácií vedúcich z/do prístavov. Nepriame pozitívne vplyvy predpokladáme v súvislosti s prípravou projektovej dokumentácie k jednotlivým investičným akciám v rámci opatrenia.

V čase realizácie súvisiacich investičných projektov (najmä rozširovanie kapacity prístavov) môžu počas stavebných prác vzniknúť dočasné negatívne vplyvy na niektoré zložky životného prostredia. Tieto vplyvy budú lokálne, dočasné a krátkodobé.

Vzhľadom na dôvody uvedené vyššie sa neposudzujú vplyvy budovania a prevádzky vážskej vodnej cesty.

Cezhraničné vplyvy

Vzhľadom na medzinárodný charakter vodnej cesty Dunaj je možné po zlepšení plavebného režimu v slovenskom úseku rieky očakávať mierny nárast predovšetkým komerčnej nákladnej dopravy i v úsekoch rieky mimo územie Slovenska. V dlhodobom horizonte a pri zachovaní súčasnej štruktúry ekonomiky EÚ možno očakávať v strednej Európe čiastočný presun diaľkovej prepravy istých segmentov tovarov z cestnej (príp. železničnej) dopravy na lodnú dopravu.

Opatrenia a odporúčania

V rámci rozširovania, resp. výstavby infraštruktúry prístavov je potrebné posudzovanie vplyvu opatrení v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.

ZHRNUTIE

Špecifický cieľ RSO3.1 zahŕňa predovšetkým technické aktivity zamerané na investície do veľkej dopravnej infraštruktúry s priamymi pozitívnymi i negatívnymi vplyvmi na životné prostredie. Vzhľadom na skutočnosť, že ide o prvky infraštruktúry v rámci základnej siete TEN-T, a teda pôjde vo všeobecnosti infraštruktúrne opatrenia väčšieho rozsahu, očakáva sa intenzívna predprípravná projektová činnosť (vrátane posudzovania vplyvu jednotlivých investícií v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z.) s nepriamymi pozitívnymi vplyvmi. Rovnako pri väčšine opatrení sa vzhľadom na veľkosť a povahu investícií berie do úvahy vplyv stavebnej činnosti a z nej vyplývajúcich dopravných obmedzení, ktoré budú mať charakter priamych negatívnych vplyvov, avšak zväčša len lokálne a krátkodobé, resp. dočasne.

V prípade opatrenia 3.1.1. sa počíta všeobecne s prevahou dlhodobo výrazne pozitívnych vplyvov (napriek dočasným stavebným opatreniam s negatívnymi dopadmi). Toto opatrenie obsahuje aj menšie technické zásahy do infraštruktúry (zabezpečovacie zariadenia na železničných tratiach a staniciach, apod.), pri ktorých však nepredpokladáme žiadne priame interakcie vo vzťahu životnému prostrediu.

Opatrenie 3.1.2. predstavuje sumárne rozširovanie siete diaľnic a rýchlostných ciest, preto predpokladáme oba druhy vplyvov (pozitívne aj negatívne) na životné prostredie. Dobudovaním siete diaľnic a rýchlostných ciest v rámci opatrenia príde k eliminácii úzkych (ťažko prejazdnych) miest na dôležitých vnútroštátnych i medzinárodných trasách (s vysokým podielom tranzitnej cestnej dopravy), čo v krátko- či strednodobom horizonte prinesie mierne pozitívny vplyv v podobe zníženia rizík nehodovosti a kongescií a nepriamo mierne zníži množstvo emisií väčšinou len v lokálnom až regionálnom rozsahu. V dlhodobom časovom horizonte však pravdepodobne prevážia významné až veľmi významné negatívne vplyvy v celonárodnom meradle v podobe rastu intenzity cestnej dopravy a s tým súvisiacich uhlíkových a iných emisií, najmä ak pretrvá doterajší trend dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke.

V prípade opatrenia 3.1.3. predpokladáme dlhodobu pozitívne priame i nepriame vplyvy na životné prostredie a zdravie, avšak vzhľadom na periférnu polohu vodnej cesty Dunaj (i oboch verejných prístavov Bratislava a Komárno), ale tiež v súvislosti s veľmi nízkym podielom vnútrozemskej vodnej dopravy na preprave nákladov i osôb budú tieto vplyvy len mierne významné a priestorovo obmedzené. Vzhľadom na polohu oboch prístavov sa neočakáva presun vnútroštátnej nákladnej dopravy na lodnú dopravu, preto tieto efekty bude možné identifikovať len v prípade medzinárodnej (cieľ, resp. zdroj v SR), príp. tranzitnej dopravy. Efektívnosť opatrenia je podmienená zafixovaním podielu hromadných (sypkých, tekutých) komodít na trhu nákladnej dopravy v strednej Európe a SR, čo však znamená udržanie podielu priemyselných aktivít s prevažne negatívnymi dopadmi na životné prostredie (ťažba, spracovanie ropy, výroba stavebných materiálov, atď.).

Nulový variant je z dlhodobého hľadiska nepriaznivejší hlavne v prípade opatrení 3.1.1. a 3.1.3., v prípade opatrenia 3.1.2. je nulový variant nepriaznivý i z krátko- a strednodobého hľadiska v prípade trvalého trendu dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke aj z dlhodobého hľadiska.

Kumulatívne vplyvy nepredpokladáme, pozitívne synergické vplyvy predpokladáme hlavne s opatreniami podporujúcimi zdravý životný štýl a environmentálnu výchovu, udržateľný rozvoj miest a vidieka, udržateľnú energetickú politiku, a manažment ochrany prírody a prírodných zdrojov.

Vzhľadom na to, že špecifický cieľ RSO3.1 rieši predovšetkým dopravnú infraštruktúru celoštátneho a medzinárodného významu, vo všetkých opatreniach očakávame mierne významné cezhraničné vplyvy. V prípade opatrení 3.1.1. a 3.1.3. predpokladáme pozitívne cezhraničné vplyvy (zvýšenie atraktivity pre medzinárodnú železničnú a vnútrozemskú vodnú dopravu ako environmentálne vhodnejšie druhy dopravy), v prípade opatrenia 3.1.2. predpovedáme mierne negatívne cezhraničné vplyvy.

Tabuľka IV.17: Vplyvy RSO3.1 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
3.1.1. výstavba	N/P	Sy	+	2	K/S/D	L/R
	P	-	-	1	K/Do	L
3.1.2. výstavba	N/P	Sy	+/-	2	K/S/D	L/R
	P	-	-	1	K/Do	L
3.1.3. výstavba	N/P	Sy	+	1	K/S/D	L/R
	P	-	-	1	K/Do	L
Σ	N/P	Sy	+/-	1-2	K/S/D/Do	L/R

Špecifický cieľ RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu TEN-T a cezhraničnej mobility

Opatrenie 3.2.1. Odstránenie kľúčových úzkych miest na železničnej infraštruktúre prostredníctvom modernizácie a rozvoja železničných tratí a zvýšenie atraktivity a kvality služieb železničnej verejnej osobnej dopravy prostredníctvom obnovy mobilných prostriedkov

Súvisiace typy akcií

Ide o súbor krokov hlavne technického charakteru zameraných na zlepšovanie technických parametrov regionálnej železničnej siete, zvyšovanie jej kapacity, vrátane elektrifikácie a zabezpečovacích zariadení (dispečerizácia, telematika) na regionálnych tratiach s preukázateľným dopytom po železničnej doprave. Súčasťou opatrenia je zlepšenie bezpečnostnej situácie na problematických železničných priecestiach.

S cieľom podporiť využívanie verejnej dopravy v synergii s vlakovou dopravou budú v nadväznosti na železničnú sieť modernizované budovy staníc. Pre podporu využívania železníc v nákladnej doprave budú budované a rozširované kapacity terminálov intermodálnej dopravy. Súčasťou opatrenia je tiež obnova, resp. modernizácia mobilného parku železničnej verejnej osobnej dopravy a rozširovanie portfólia služieb poskytovaných v rámci železničnej dopravy. Z regionálneho pohľadu opatrenie zdôrazňuje modernizáciu železničnej infraštruktúry špecificky v regióne Horná Nitra.

Vplyvy

Implementácia opatrenia má potenciál preniesť časť prepravných výkonov v osobnej i nákladnej doprave v regiónoch z cestnej siete na železnice. V preprave osôb v regiónoch sa očakáva zvýšenie atraktivity vlakovej dopravy a zvýšenie jej podielu na deľbe dopravných výkonoch v mobilite osôb. V nákladnej doprave sa vytvorí v niektorých regiónoch môže vytvoriť priestor pre presun časti výkonov v ciest na železnice. Toto môže priniesť v dlhodobom horizonte na lokálnej i regionálnej úrovni výrazné odľahčenie cestnej siete, čo povedie k zníženiu negatívnych vplyvov z cestnej dopravy (vrátane zníženia množstva emisií a hluku, miery nehodovosti) a vytvorí priestor pre rozvoj nemotorickej dopravy na lokálnej i regionálnej úrovni. Priamym dopadom opatrenia bude zlepšenie bezpečnostnej situácie na problematických železničných priecestiach. Špecificky v priestore Horná Nitra je možné očakávať významné dlhodobé pozitívne vplyvy v synergii s opatreniami uvedenými v Pláne spravodlivej transformácie územia Slovenskej republiky (2022). Nepriame pozitívne vplyvy predpokladáme v súvislosti s prípravou projektovej dokumentácie k jednotlivým investičným akciám v rámci opatrenia.

V čase realizácie súvisiacich investičných projektov (hlavne modernizácia železničných tratí, rozširovanie terminálov intermodálnej dopravy) môžu počas stavebných prác vzniknúť dočasné negatívne vplyvy na niektoré zložky životného prostredia a zdravie. Tieto vplyvy budú lokálne, dočasné a krátkodobé.

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

V rámci modernizácie a zvyšovania kapacity regionálnych železničných tratí, vrátane modernizácie, príp. výstavby terminálov intermodálnej dopravy je potrebné posudzovanie vplyvu opatrení v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.

Opatrenie 3.2.2. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest I. triedy

Súvisiace typy akcií

Ide o opatrenie technického charakteru, zamerané na výstavbu nových úsekov, resp. rekonštrukciu existujúcich úsekov ciest I. triedy. Súčasťou opatrenia je rekonštrukcia mostných konštrukcií, výstavba obchvatov, modernizácia križovatiek, úprava polomerov zákrut, zlepšenie bezpečnostných pomerov na cestách.

Vplyvy

Opatrenie povedie k zvýšeniu prejazdnosti a bezpečnosti siete ciest I. triedy, priamym pozitívnym vplyvom bude eliminácia kongescií cestnej dopravy v problematických miestach cestnej siete, čo v stredno- a dlhodobom horizonte môže viesť v celonárodnom meradle k miernemu zvýšeniu intenzity cestnej dopravy, v regionálnom či lokálnom meradle môže byť rast intenzity i významnejší. To môže pri pretrvávajúcom trende využívania spaľovacích motorov viesť k negatívnemu miernemu rastu uhlíkových a ostatných emisií v celonárodnej mierke, resp. k ich výraznému rastu selektívne v regionálnej až lokálnej miere. Vzhľadom na to, že súčasťou opatrenia je dobudovanie obchvatov a teda odvedenie tranzitnej dopravy mimo zastavaného územia, je možné v dotknutých územiach na lokálnej úrovni očakávať významné pozitívne vplyvy (zníženie emisií, hluku či nehodovosti v zastavanom území), a uvoľnenie cestnej infraštruktúry pre nemotorické druhy dopravy využívané regionálne či lokálne (cyklistická, pešia doprava). Pozitívnym vplyvom bude zníženie dopravnej nehodovosti na cestách I. triedy (resp. križovatkách s nimi), ktoré bude v dlhodobom horizonte na národnej úrovni mierne, ale na regionálnej či lokálnej úrovni môže byť tento pozitívny priamy vplyv výrazný i v stredno- či krátkodobom horizonte (elimináciou

rizikových/nehodových úsekov). Nepriame pozitívne vplyvy predpokladáme v súvislosti s prípravou projektovej dokumentácie k jednotlivým investičným akciám v rámci opatrenia.

V čase realizácie súvisiacich investičných projektov (hlavne budovanie obchvatov a rekonštrukcia mostov) môžu počas stavebných prác vzniknúť dočasné negatívny vplyvy na niektoré zložky životného prostredia a zdravie. Tieto vplyvy budú lokálne, dočasné a krátkodobé.

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.

Opatrenie 3.2.3. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest II. a III. triedy

Súvisiace typy akcií

Ide o opatrenie technického charakteru, zamerané na výstavbu nových úsekov, resp. rekonštrukciu existujúcich úsekov ciest II. a III. triedy. Súčasťou opatrenia je rekonštrukcia mostných konštrukcií, výstavba obchvatov, úprava polomerov zákrut, prestavba križovatiek a zlepšenie bezpečnostných pomerov na cestách.

Vplyvy

Opatrenie povedie k zvýšeniu prejazdnosti a bezpečnosti siete ciest II. a III. triedy, priamym pozitívnym vplyvom bude zvýšenie kapacity ciest a mierne zníženie časových strát, čo v stredno- a dlhodobom horizonte môže priniesť v celonárodnom meradle k miernemu zvýšeniu intenzity cestnej dopravy. To môže pri pretrvávajúcom trende využívania spaľovacích motorov viesť k negatívnemu miernemu rastu uhlíkových a ostatných emisií v celonárodnej mierke, resp. k ich výraznému rastu selektívne v regionálnej až lokálnej miere. Vzhľadom na to, že súčasťou opatrenia je dobudovanie obchvatov je možné v dotknutých územiach na lokálnej úrovni očakávať významné pozitívne vplyvy (zníženie emisií, hluku či nehodovosti v zastavanom území), a uvoľnenie cestnej infraštruktúry pre nemotorické druhy dopravy využívané regionálne či lokálne (cyklistická, pešia doprava). Pozitívnym vplyvom bude zníženie dopravnej nehodovosti na cestách II. a III. triedy (resp. križovatkách s nimi), ktoré bude v dlhodobom horizonte na národnej úrovni mierne, ale na regionálnej či lokálnej úrovni môže byť tento pozitívny priamy vplyv výrazný i v stredno- či krátkodobom horizonte (elimináciou rizikových/nehodových úsekov). V synergii s opatrením 3.2.1 príde k zlepšeniu bezpečnostnej situácie v miestach križovania ciest II. a III. triedy so železnicou. V osobitých prípadoch môže prísť k zlepšeniu dopravnej dostupnosti MRK.

V čase realizácie súvisiacich investičných projektov (hlavne budovanie obchvatov, rekonštrukcia mostov) môžu počas stavebných prác vzniknúť dočasné negatívny vplyvy na niektoré zložky životného prostredia a zdravie. Tieto vplyvy budú lokálne, dočasné a krátkodobé.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Nenavrhujú sa.

Opatrenie 3.2.4. Miestne komunikácie

Súvisiace typy akcií

Ide o opatrenie technického charakteru, zamerané na výstavbu nových, resp. rekonštrukciu existujúcich miestnych komunikácií. Súčasťou opatrenia je rekonštrukcia mostných konštrukcií, a zlepšenie bezpečnostných pomerov na cestách. Zároveň opatrenie podporuje rozvoj prvkov pešej a cyklistickej infraštruktúry.

Vplyvy

Implementácia opatrenia bude mať priamy pozitívny vplyv na kvalitu miestnych komunikácií a zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky na nich, vrátane nemotorickej dopravy. Očakávaným vplyvom je tiež zníženie miery nehodovosti. Zlepšenie kvality komunikácií bude mať pozitívny vplyv na zníženie miery hlukovej záťaže. Očakávaným pozitívnym vplyvom je zlepšenie dostupnosti pre obyvateľov MRK. Vo všeobecnosti možno očakávať zlepšenie podmienok pre mobilitu obyvateľstva na miestnej úrovni, špecificky zlepšenie podmienok pre mobilitu prostredníctvom nemotorickej dopravy, čo prispeje k zníženiu emisií a hlukovej záťaže z dopravy na lokálnej úrovni a podporí politiky smerujúce k zlepšeniu kvality života a zdravotného stavu obyvateľstva. Zlepšenie prejazdnosti miestnych komunikácií môže v dlhodobom časovom horizonte viesť k nárastu intenzity cestnej dopravy v lokálnom rozmere, čo môže lokálne mierne zvýšiť uhlíkové a hlukové emisie pri pretrvávajúcom trende dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke.

V čase realizácie súvisiacich investičných projektov (rekonštrukcia existujúcich miestnych komunikácií, rekonštrukcia mostov) môžu počas stavebných prác vzniknúť dočasné negatívne vplyvy na niektoré zložky životného prostredia a zdravie. Tieto vplyvy budú lokálne, dočasné a krátkodobé.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia

Nenavrhujú sa.

ZHRNUTIE

Špecifický cieľ RSO3.2 je súborom najmä technicky zameraných opatrení (investície do infraštruktúry), v prípade opatrenia 3.2.1. ide aj o investície do mobilného parku a zlepšovania služieb. Pri infraštruktúrnych investíciách väčšieho rozsahu (obchvaty ciest) sa predpokladá intenzívna predprípravná projektová činnosť (vrátane posudzovania vplyvu v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z.) s nepriamymi pozitívnymi vplyvmi. Rovnako pri väčšine opatrení sa vzhľadom na veľkosť a povahu investícií berie do úvahy vplyv stavebnej činnosti a z nej vyplývajúcich dopravných obmedzení, ktoré budú mať charakter priamych negatívnych vplyvov, avšak zväčša len lokálne a krátkodobo, resp. dočasne.

V rámci opatrenia 3.2.1. sa počíta všeobecne s prevahou dlhodobo výrazne pozitívnych vplyvov (napriek dočasným stavebným opatreniam s negatívnymi dopadmi). Toto opatrenie obsahuje aj menšie technické zásahy do infraštruktúry alebo prevádzky železníc (modernizácia regionálnych železničných tratí, zabezpečovacie zariadenia na železničných tratiach a staniciach, zlepšenie služieb, obmena mobilného parku, apod.), pri ktorých však nepredpokladáme žiadne priame interakcie vo vzťahu životnému prostrediu a zdraviu obyvateľov.

Opatrenia 3.2.2., 3.2.3. a 3.2.4. sú zacielené na rekonštrukciu, príp. výstavbu cestnej siete, preto predpokladáme vo všeobecnosti pozitívne i negatívne dopady na životné prostredie a zdravie, v závislosti od hierarchie príslušného prvku cestnej siete.

V prípade opatrení 3.2.2 a 3.2.3. pôjde o kroky smerujúce k optimalizácii jestvujúcich sietí ciest I., II. a III. triedy, resp. k dostavbe niektorých častí týchto sietí (obchvaty). Rekonštrukciou niektorých problematických úsekov (zlý technický stav, nehodovosť, nevhodné usporiadanie križovatiek, atď.) príde k odstráneniu zle prejazdnych úsekov,lepší sa prejazdnosť a bezpečnosť, zníži sa nehodovosť cestnej premávky, čo v krátko- či strednodobom horizonte prinesie mierne pozitívne dopady v podobe zníženia rizík nehodovosti a kongescií a nepriamo mierne zníži množstvo emisií väčšinou len v lokálnom až regionálnom rozsahu. V dlhodobom časovom horizonte však pravdepodobne prevážia významné až veľmi významné negatívne vplyvy v celonárodnom meradle v podobe rastu intenzity cestnej dopravy a s tým súvisiacich uhlíkových a iných emisií, najmä ak pretrvá doterajší trend dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke.

Opatrenie 3.2.4. je zamerané na obnovu a výstavbu miestnych komunikácií, preto budú dopady z tohto opatrenia (pozitívne i negatívne) len v lokálnom rozmere. Podobne ako pri vyššie uvádzaných opatreniach, i v prípade tohto opatrenia rekonštrukciou, resp. rozširovaním miestnych komunikácií príde k eliminácii problematických úsekov, zlepšeniu prejazdnosti a bezpečnosti, čo povedie k zníženiu nehodovosti a v krátko- a strednodobom horizonte to prinesie mierne pozitívne dopady v podobe zníženia rizík nehodovosti a kongescií a nepriamo mierne zníži množstvo emisií v lokálnom meradle. V tomto opatrení je podporované

zakomponovanie elementov pre rozvoj nemotorickej dopravy v miestnej mobilite obyvateľstva, čo bude mať z dlhodobého hľadiska pozitívny vplyv na zdravý životný štýl obyvateľstva, hlavne urbanizovaných územiach. I tu však je predpoklad, že v dlhodobom časovom horizonte pravdepodobne prevážia významné až veľmi významné negatívne vplyvy v podobe rastu intenzity cestnej dopravy a s tým súvisiacich uhlíkových a iných emisií, najmä ak pretrvá doterajší trend dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke.

Nulový variant je z dlhodobého hľadiska nepriaznivejší hlavne v prípade opatrenia 3.2.1., v prípade ostatných opatrení 3.2.2. až 3.2.4. je nulový variant nepriaznivý i z krátko- a strednodobého hľadiska v prípade trvalého trendu dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke aj z dlhodobého hľadiska.

Kumulatívne vplyvy nepredpokladáme, pozitívne synergické vplyvy predpokladáme hlavne s opatreniami podporujúcimi zdravý životný štýl a environmentálnu výchovu, udržateľný rozvoj miest a vidieka, udržateľnú energetickú politiku, a manažment ochrany prírody a prírodných zdrojov.

Vzhľadom na to, že špecifický cieľ RSO3.2 rieši predovšetkým dopravnú infraštruktúru vnútroštátneho, regionálneho až lokálneho významu, vo všetkých opatreniach očakávame len málo významné až nulové cezhraničné vplyvy.

Tabuľka IV.18: Vplyvy RSO3.2 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
3.2.1. výstavba	N/P	Sy	+	2	K/S/D	L/R
	P	-	-	1	K/Do	L
3.2.2. výstavba	N/P	Sy	+/-	2	K/S/D	L/R
	P	-	-	1	K/Do	L
3.2.3. výstavba	N/P	Sy	+/-	1	K/S/D	L/R
	P	-	-	1	K/Do	L
3.2.4. výstavba	N/P	Sy	+/-	1	K/S/D	L
	P	-	-	1	K/Do	L
Σ	N/P	Sy	+/-	1-2	K/S/D/Do	L/R

IV.1.2.4. CIEĽ POLITIKY 4 Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)

(Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce; Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie; Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu; Priorita 4P4 Záruka pre mladých; Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby; Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komún; Priorita 4P7 Sociálne inovácie a experimenty a Priorita 4P8 Potravinová a materiálna deprivácia)

Cieľ politiky 4 vychádza najmä zo záväzkov Európskeho piliera sociálnych práv a aktuálnych potrieb Slovenska v sociálnej oblasti, v oblasti vzdelávania a výchovy, s dôrazom na inkluzívny prístup vo výchove a vzdelávaní a celoživotné vzdelávanie, starostlivosti o zdravie, sociálneho začlenenia, boja proti chudobe a v ďalších oblastiach, Tieto požiadavky boli premietnuté do nasledujúcich národných strategických dokumentov:

- Akčný plán na ďalšie posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v SR s výhľadom do roku 2030 (2016)
- Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky V. (2019)
- Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021 – 2027 (2021)
- Aktualizácia Národného programu podpory zdravia pre roky 2021 – 2030 (schválená uzn. vlády SR č. 44/2022 zo dňa 19. 1. 2022)
- Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021 – 2027 (2021)
- Implementačný plán Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania 2018 – 2027 (2018)
- Integrovaná politika Slovenskej republiky (2014)
- Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (2015)
- Národná stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti (2021)
- Národná stratégia rozvoja koordinovaných služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti na roky 2021 – 2030 (2021)

- *Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násillia na ženách 2021 – 2027 (2021)*
- *Národný plán posilnenia Záruky pre mladých ľudí v SR s výhľadom do roku 2030 (2014)*
- *Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (2018)*
- *Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Nultý akčný plán stratégie inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní na rok 2021 (2021)*
- *Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (2022)*
- *Plán obnovy a odolnosti SR (2021)*
- *Pripravovaná aktualizácia Strategického rámca starostlivosti o zdravie do roku 2030 (v príprave)*
- *Program informatizácie školstva do roku 2030/Akčný plán informatizácie školstva do roku 2024 (2014)*
- *Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Stratégia dlhodobej starostlivosti v Slovenskej republike, Integrovaná sociálno-zdravotná starostlivosť (2021)*
- *Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní (2021)*
- *Stratégia pracovnej mobility cudzincov v SR (2018)*
- *Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 a jeho akčný plán (2021)*
- *Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2021 – 2028 (2021)*
- *Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030 (2014) a Strategického rámca starostlivosti o zdravie do roku 2030 (2021)*
- *Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030 (2014)*

Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce

Špecifické ciele SO (A) Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva, **SO (B)** Modernizácia inštitúcií a služieb trhu práce s cieľom posúdiť a predvídať potreby v oblasti zručností a zabezpečiť včasnú a cieleňú pomoc a podporu v záujme zosúladenia ponuky s potrebami trhu práce, ako aj pri prechodoch medzi zamestnaniami a mobilitou, **SO (C)** Podpora rodovo vyváženej účasti na trhu práce, rovnakých pracovných podmienok a lepšej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom vrátane prístupu k cenovo dostupnej starostlivosti o deti a odkázané osoby, **SO (D)** Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôsobeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká, **RSO4.1** Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva.

Súvisiace typy akcií

Aktivity sú ťažiskovo netechnického charakteru zahŕňajúce poradenské činnosti, asistenciu, informačné, konzultačné a vzdelávacie činnosti, poskytovanie finančných príspevkov v súvislosti so zamestnávaním ohrozených, znevýhodnených a neaktívnych osôb. Zameranie aktivít smeruje aj ku vytváraniu flexibilných foriem práce pre rodičov malých detí a pre osoby, ktoré poskytujú neformálnu pomoc rodinným príslušníkom odkázaným na pomoc inej osoby pri sebaobsluže, rozširovaní personálnych kapacít v existujúcich zariadeniach starostlivosti o deti do 3 rokov veku a zriaďovaní a prevádzkovaní nových foriem starostlivosti o túto cieľovú skupinu detí. S touto oblasťou súvisia aj osvetové, informačné a poradenské činnosti zamerané na zmenu spoločenského vnímania postavenia žien v zamestnaní. Aktivity obsahujú aj vytváranie flexibilných foriem práce pre seniorov a zavádzanie vekového manažmentu, a tiež posilnenie povedomia o práve na zdravé a prispôsobené pracovné prostredie. Za intervencie technického charakteru je možné považovať investície do sociálnych podnikov, IKT nástrojov, debarierizácie objektov a pracovísk, a tiež výstavby, rekonštrukcie a obnovy zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov.

Vplyvy

Účelom aktivít je podpora zamestnanosti predovšetkým ohrozených, znevýhodnených a neaktívnych osôb. Priame vplyvy na životné prostredie nie sú zrejmé. Negatívny vplyv na životné prostredie môže mať výstavba zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov a rozvoj sociálnych podnikov. Pozitívny vplyv na životné prostredie je možné predpokladať v prípade rekonštrukcie a obnovy zariadení starostlivosti do 3 rokov,

a tiež v prípade rozširovania pracovných miest zameraných na ochranu a podporu životného prostredia. Kumulatívne a synergické vplyvy má prioritizácia 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce s prioritami 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, 4P4 Záruka pre mladých, 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby, 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít a 4P7 Sociálne inovácie a experimenty.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy môžu súvisieť s ohrozenými, znevýhodnenými a neaktívnymi osobami, deťmi do 3 rokov a seniormi prichádzajúcimi aktuálne na územie SR v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine. potenciálne z iných území.

Opatrenia a odporúčania

Na rozširovanie kapacít zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov a vytváranie sociálnych podnikov využiť prioritne už existujúce objekty prostredníctvom ich modernizácie a rekonštrukcie. Podporované aktivity v tejto oblasti majú rešpektovať opatrenia na elimináciu rizík v zmysle procesu posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z.

Špecifický cieľ **SO (D)** Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôsobeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká odporúčame upraviť tak, aby bolo z neho zjavné, že prijímateľmi môžu byť aj cudzinci. Je potrebné, aby sa navrhované nástroje dotýkali aj cudzincov, ktorí začínajú hrať významnú rolu na trhu práce (toto odporúčanie vychádza aj v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine a príchodom utečencov z Ukrajiny na Slovensko). Vo všetkých relevantných opatreniach tak navrhujeme aj taxatívne zaviesť zamestnancov – cudzincov.

Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Špecifické ciele SO (E) Zvýšenie kvality, inkluzívnosti a účinnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj ich relevantnosti z hľadiska trhu práce okrem iného prostredníctvom potvrdzovania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa s cieľom podporiť nadobúdanie kľúčových kompetencií vrátane podnikateľských a digitálnych zručností, a tiež prostredníctvom podpory zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy, **SO (F)** Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím, **RSO4.2** Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.

Súvisiace typy akcií

Aktivity v tejto prioritě sú netechnického aj technického charakteru a ich cieľom je zabezpečenie prístupu znevýhodnených skupín, ako sú MRK, zdravotne znevýhodnení, deti a žiaci so špecifickými potrebami, k inkluzívnemu a vysokokvalitnému personalizovanému vzdelávaniu. Prvá skupina aktivít je zameraná na rozvoj a pôsobenie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení, podporu odborného vzdelávania a prípravy, rozvoj zručností a gramotnosti detí, žiakov a mládeže, rozvoj výchovného poradenstva a prevencie a kariérového poradenstva, pôsobenie podporných tímov v školách a školských zariadeniach, podporu novej kultúry na školách, prepojenie vzdelávania s potrebami trhu práce a reakciu vzdelávacieho systému na neočakávané situácie (napr. pandémie, vojenský konflikt). Aktivity technického charakteru zahŕňajú debarierizáciu škôl a školských zariadení, materiálne vybavenie a technické zabezpečenie škôl a školských zariadení, budovanie alebo modernizáciu učební (vrátane vonkajších), podporu kvality a dostupnosti poskytovanej starostlivosti v systéme poradenstva a prevencie, a tiež výstavbu a rekonštrukciu školských športovísk.

Vplyvy

Účelom aktivít je zvýšenie kvality a inkluzívnosti vzdelávania. Podporou príslušných aktivít je možné dosiahnuť aj nepriame pozitívne vplyvy na životné prostredie, ktoré sa prejavujú s určitým časovým posunom, a to najmä rozvojom zručností a gramotnosti detí, žiakov a mládeže v environmentálnej oblasti. Pozitívny vplyv na životné prostredie je možné očakávať aj v prípade modernizácie škôl a školských

zariadení (napr. v šetrení energie, využívaním OZE a pod.). Kumulatívne a synergické vplyvy má prioritá 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie s prioritami 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce, 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, 4P4 Záruka pre mladých, 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby, 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít a 4P7 Sociálne inovácie a experimenty.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy môžu súvisieť predovšetkým so znevýhodnenými skupinami osôb (deti, žiaci, mládež) prichádzajúcimi aktuálne na územie SR v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine a potenciálne z iných území.

Opatrenia a odporúčania

Osobitnú pozornosť je nevyhnutné venovať environmentálnej výchove na všetkých stupňoch škôl, v predškolských zariadeniach a v celoživotnom vzdelávaní (viac konkretizovať v špecifickom celi SO (E) a v špecifickom celi SO (J) v kontexte aktívneho začlenenia rómskych komunít).

Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu

Špecifické ciele SO (D) Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôbeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká, **SO (G)** Podpora celoživotného vzdelávania, najmä flexibilných príležitostí na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu pre všetkých s prihliadnutím na podnikateľské a digitálne zručnosti, lepšie predvídanie zmien a nových požiadaviek na zručnosti na základe potrieb trhu práce, uľahčovanie kariérnych zmien a podpora profesijnej mobility, **RSO4.2** Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.

Súvisiace typy akcií

Aktivity sú zamerané na poskytovanie finančných príspevkov záujemcom o zamestnanie za účelom nadobudania alebo zmeny zručností potrebných pre zotrvanie na trhu práce a na vzdelávanie organizované zamestnávateľmi pre zamestnancov s cieľom pripraviť ich na zmenené podmienky vykonávania pracovných činností v dôsledku zmeny technologických procesov, automatizácie a robotizácie. Podpora má byť zameraná na ucelený systém celoživotného poradenstva, vytváranie individuálnych vzdelávacích účtov, rozvoj základných a digitálnych zručností, monitorovanie a hodnotenie úrovne kľúčových kompetencií dospelých, rozvoj občianskeho vzdelávania dospelých, vytvorenie komplexného systému trasovania absolventov škôl, poskytovanie menších a malých kvalifikácií a mikrocertifikátov a ďalšie. Aktivity technického charakteru sa v tejto prioritě týkajú vytvárania infraštruktúry k schéme na individuálne vzdelávacie účty a skvalitnenia materiálno-technického a technologického vybavenia nadpodnikových vzdelávacích centier a centier excelentnosti OVP.

Vplyvy

Hlavným cieľom aktivít je posilniť inkluzívnosť, priechodnosť a priestupnosť vzdelávania dospelých a zlepšiť vzdelávacie cesty pre všetkých, vrátane dospelých s nízkou úrovňou základných zručností, zvyšovať účasť na vzdelávaní dospelých, efektívnejšie prepájať vzdelávanie a trh práce s dôrazom na očakávané zmeny štruktúry pracovných miest, zvýšiť efektívnosť a flexibilitu kvalifikačného systému či podporiť rozvoj ďalšieho odborného vzdelávania. Uvedené činnosti sú nepriame a samotné nemajú žiadny dopad na životné prostredie. Kumulatívny a synergický efekt má prioritá 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu s prioritami 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce, 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, 4P4 Záruka pre mladých, 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby, 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít a 4P7 Sociálne inovácie a experimenty. Synergie sú tiež s viacerými špecifickými cieľmi cieľa politiky 1.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy môžu súvisieť so záujemcami o zamestnanie prichádzajúcimi aktuálne na územie SR v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine, ale aj z iných krajín bez kontextu so situáciou na Ukrajine.

Opatrenia

Nie sú navrhované.

Priorita 4P4 Záruka pre mladých

Špecifické ciele SO (A) Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva, **SO (F)** Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím, **SO (L)** Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí.

Súvisiace typy akcií

Aktivity sú v prevažnej miere netechnického charakteru s prioritným zameraním na mladých ľudí v stave, resp. v skupine NEET, konkrétne na zabezpečovanie individualizovaného prístupu, podpory pri samozamestnaní, vytváranie udržateľných pracovných miest, poskytovanie finančných príspevkov na začatie vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti a na vykonávanie absolventskej praxe, podpory nadobúdania a zmeny zručností mladých ľudí v situácii NEET, tvorbu programov na zvyšovanie alebo získavanie digitálnych zručností, zavedenie systému včasného varovania pred predčasným ukončením školskej dochádzky, mentoring a tútoring, podporu F odborov, kariérové poradenstvo a kariérovú výchovu, rôzne preventívne a vzdelávacie programy, vrátane programov vzdelávania druhej šance pre NEET, vytváranie regionálnych partnerstiev, tvorbu analýz a poskytovanie integrovaných informačných a poradenských služieb pre mladých ľudí, tvorbu a implementáciu informačných a osvetových programov pre zraniteľné skupiny mladých ľudí, vrátane online nástrojov.

Vplyvy

Účelom aktivít je zabezpečiť účasť mladých ľudí na trhu práce ich motivovaním pomocou stimulov. Priame vplyvy na životné prostredie nie sú zrejmé. Kumulatívne a synergické vplyvy má priorita 4P4 Záruka pre mladých s prioritami 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce, 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby, 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunit a 4P7 Sociálne inovácie a experimenty.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú navrhované.

Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby

Špecifické ciele SO (H) Podpora aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín, **SO (I)** Podpora sociálno-ekonomickej integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín vrátane migrantov, **SO (K)** Zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a individualizovanú starostlivosť vrátane zdravotnej starostlivosti; modernizácia systémov sociálnej ochrany, vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane, s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny; zlepšovanie prístupnosti, a to aj pre osoby so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti, **SO (L)** Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí, **RSO4.3** Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunit, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb,

RSO4.5 Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšením odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti, a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť, **RSO4.6** Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie.

Súvisiace typy akcií

Aktivity sú netechnického aj technického charakteru. Ide o aktivity zamerané na podporu aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, podporu sociálno-ekonomickej integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín, vrátane migrantov, zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám (služby podporujúce prístup k bývaniu, služby zdravotnej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti), podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunit, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín, zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti, podporu prechodu z inštitucionálnej na rodinnú a komunitnú starostlivosť, posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie. K netechnickým aktivitám je možné zaradiť komunitné programy, poradenské, mediačné a preventívne činnosti, informačné aktivity a mediálne kampane, vznik partnerstiev, sieťovanie, individualizovaná pomoc a podpora, dobrovoľnícke programy, informačné, osvetové a vzdelávacie činnosti, ekonomický rozvoj v kultúre a ďalšie. Technické aktivity predstavujú budovanie, rekonštrukciu a debarierizáciu zariadení SPODaSK (aj na komunitnej úrovni), rozvoj IKT nástrojov na výkon opatrení SPODaSK, dobudovanie zariadení dlhodobej (sociálnej a zdravotnej) a následnej starostlivosti komunitného typu, zabezpečovanie komunitných sociálnych služieb s použitím telekomunikačných technológií, zriaďovanie a/alebo podpora samostatných ambulancií v neatraktívnych regiónoch, doplnenie siete centier integrovanej zdravotnej starostlivosti na základe Optimalizácie siete nemocníc, podpora modernizácie materiálno-technického zabezpečenia, najmä ambulancií vybraných špecializácií, vrátane materiálno-technického zabezpečenia mobilných služieb dlhodobej zdravotnej starostlivosti, budovanie alebo zriaďovanie komunitnej psychiatrickej starostlivosti poskytujúcej dlhodobú starostlivosť a budovanie forenzne-psychiatrickej kliniky poskytujúcej ochranné liečenie.

Vplyvy

Cieľom početných aktivít bude zabezpečiť rovnaké príležitosti pre znevýhodnené skupiny, integráciu štátnych príslušníkov z tretích krajín, zlepšenie prístupu k službám v oblasti bývania, zdravotnej starostlivosti, sociálnej ochrany so zameraním na deti a znevýhodnené skupiny a osoby, ktoré sú ohrozené sociálnym vylúčením a chudobou. Nemenej dôležitá je podpora prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na komunitné alebo rodinné služby pre osoby so zdravotným postihnutím, ako aj pre deti v štátnej inštitucionálnej starostlivosti. Zatraktívnenie kultúrnych objektov má do regiónov prilákať domácich aj zahraničných turistov a investorov, ktorí budú ďalej rozvíjať a posilňovať ekonomický rast, zvyšovať zamestnanosť a konkurencieschopnosť regiónov. Intervencie do kultúry a kultúrnych inštitúcií budú podporovať realizáciu regionálnych stratégií s cieľom smerovať intervencie do oblastí, kde je predpoklad rozvoja aj v iných oblastiach, ktoré sú základom pre využívanie kultúry a kultúrnych aktív, ako napr. budovanie alebo rekonštrukcia cestnej infraštruktúry, existencia dostupnosti dopravy, existencia ubytovacej a stravovacej kapacity a podobne. V týchto intervenciách je evidentný synergický a kumulatívny efekt špecifických cieľov RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie a RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu k TEN-T a cezhraničnej mobility. Negatívny vplyv na životné prostredie môže mať budovanie zdravotníckych a sociálnych zariadení, naopak rekonštrukcia už existujúcich starších budov týchto zariadení môže mať na životné prostredie pozitívny vplyv. Kumulatívny a synergický efekt má priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby s prioritami 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce, 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunit a 4P7 Sociálne inovácie a experimenty.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy na životné prostredie je možné predpokladať pri napĺňaní špecifického cieľa RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie.

Opatrenia a odporúčania

V rámci tejto priority sú navrhované opatrenia a odporúčania, ktoré môžu mať pozitívny vplyv na životné prostredie a zdravie:

- Je potrebné doplniť informáciu, či má ísť v prípade "budovania/zriaďovania komunitnej psychiatrickej starostlivosti poskytujúcej dlhodobú starostlivosť" "... denných psychiatrických stacionárov a centier pre poruchy autistického centra..." o sociálnu alebo zdravotnícku službu.
- Na rozširovanie kapacít a budovanie centier integrovanej zdravotnej starostlivosti, budovanie alebo zriaďovanie komunitnej psychiatrickej starostlivosti poskytujúcej dlhodobú starostlivosť a budovanie forenzne-psychiatrickej kliniky využiť prioritne už existujúce objekty prostredníctvom ich modernizácie a rekonštrukcie. Podporované aktivity v tejto oblasti majú rešpektovať opatrenia na elimináciu rizík v zmysle procesu posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z.
- Vo zvýšenej miere sa zamerať na prevenciu sociálno-patologických javov. Osobitnú pozornosť je nutné venovať prevencii závislostí (aj nelátkových) – táto oblasť je zakomponovaná iba v rámci aktivity zameranej na poskytovanie integrovaných informačných a poradenských služieb pre mladých ľudí a poskytovanie bezplatných poradensko-psychologických služieb pre jednotlivcov, páry a rodiny v špecifickom ciele SO (L). S expanziou informačno-komunikačných technológií, podporou digitalizácie a digitálnych zručností sú nevyhnutné aj intervencie zamerané na prevenciu závislostí od digitálnych technológií a internetu, a tiež prevenciu somatických a sociálnych dôsledkov ich nadlimitného používania (poruchy zraku, nesprávne držanie tela, obmedzenie pohybovej aktivity s následnou obezitou, poruchy správania, kyberšikana a ďalšie problémy). Cieľovou skupinou by mali byť najmä deti a mládež – viac konkretizovať v špecifických cieľoch SO (J), SO (L) a RSO4.5.
- V rámci aktívneho začlenenia absentujú aktivity zamerané na záujmové vzdelávanie seniorov a voľnočasové aktivity seniorov; osobitne aj intervencie zamerané na bezpečnosť seniorov a gramotnosť nevyhnutnú pre každodenný život (napr. digitálna, finančná a podobne) – viac konkretizovať v špecifickom ciele SO (H).
- Väčšia pozornosť by mala byť venovaná výchove k zdraviu a podpore zdravotnej gramotnosti – intervenciami zameranými na prevenciu a správnu starostlivosť o zdravie bude znížený nápor na zdravotnícke zariadenia aj ekonomická záťaž štátu – viac konkretizovať v špecifickom ciele SO (K).
- V oblasti podpory duševného zdravia absentujú voľnočasové, rekreačné a relaxačné aktivity (podpora duševného zdravia nie je iba psychiatrická starostlivosť) – viac konkretizovať v špecifickom ciele SO (K).

Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít

Špecifické ciele SO (J) Podpora sociálno-ekonomickej integrácie marginalizovaných komunít, ako sú napríklad Rómovia, **RSO4.3** Podpora sociálno-ekonomickeho začlenenia marginalizovaných komunít, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb.

Súvisiace typy akcií

Aktivity sú technického aj netechnického charakteru. Z netechnických aktivít ide o zabezpečovanie integrovaného komplexného prístupu so zameraním na zlepšovanie životných podmienok a s dôrazom na charakter potrieb a špecifických problémov lokalít, ktoré sú uvedené v Atlase rómskych komunít 2019, podporu preventívno-informačných programov smerujúcich k zvýšeniu občianskej zodpovednosti a zlepšeniu občianskeho spolunažívania, poskytovanie právnej, konzultačnej a koordinačnej podpory obciam s prítomnosťou MRK v procese vysporiadania pozemkov a legalizácie obydľí, aktivizáciu rómskych dievčat a žien k ich vyššej účasti vo vzdelávaní, na trhu práce, ako aj v programoch zameraných na lepšie podmienky ich bývania a zdravia, aktivizáciu mladých ľudí z MRK s uplatnením inkluzívneho prístupu pre úspešné začlenenie do spoločnosti, inštitucionálnu podporu a rozvoj rómskych a pro-rómskych MNO, podporu vzájomného učenia, desegregácie a súdržnosti (opatrenia proti rómskemu rasizmu), zber a aktualizáciu údajov o životných podmienkach v MRK, budovanie kapacít poskytovaním odbornej pomoci samosprávam s cieľom posilniť synergický efekt s inými intervenciami na úrovni obce, podporu aktivizácie a rozvoja pracovných zručností obyvateľov MRK. Medzi aktivity technického charakteru patrí rozvoj technickej infraštruktúry v obciach zapojených do projektu rozvojových tímov, svojpomocná výstavba obydľí a iné zlepšené formy bývania, rekonštrukcia a výstavba vyhovujúcich foriem bývania pre sociálne odkázané skupiny obyvateľstva s dôrazom na MRK.

Vplyvy

Účelom aktivít je podpora komplexných riešení výziev a problémov, ktorým čelia MRK, najmä zlepšenie sociálno-ekonomickej situácie obyvateľov MRK a podpora zlepšenia života celej rómskej populácie. Pôjde predovšetkým o rozvoj infraštruktúry v obciach s prítomnosťou MRK, zlepšenie prístupu k pitnej vode a kanalizácii, rozvoj vyhovujúcich foriem bývania a vysporiadanie pozemkového vlastníctva. Vo

všeobecnosti je možné očakávať pozitívny vplyv na životné prostredie, ale predovšetkým veľmi pozitívny priamy vplyv sa prejaví na zdraví a kvalite života v súvislosti so zlepšením bývania MRK. Priamy významný pozitívny vplyv sa prejaví aj vo väzbe na zlepšenie nakladania s odpadmi a ekologickejšími formami vykurovania. Kumulatívne a synergické vplyvy má prioritá 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít s prioritami 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce, 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, 4P4 Záruka pre mladých, 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby a 4P7 Sociálne inovácie a experimenty.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

V rámci aktívneho začlenenia rómskych komunít implementovať aktivity na správne nakladanie s odpadmi a ekologickejšie spôsoby vykurovania. Tiež je nutné vo väčšej miere zamerať pozornosť na determinanty, ktoré zhoršujú exklúziu MRK (limitácia vzdelávania a integrácie na trh práce, schopnosti postarať sa o seba, vychovávať deti a podobne) so sekundárnymi negatívnymi vplyvmi na životné prostredie – problematika závislostí, včasného nástupu sexuálneho života, nízkeho veku matiek, rodičovstva v pokrvnom príbuzenstve, kriminálnej činnosti – viac konkretizovať v špecifickom celi SO (J).

Priorita 4P7 Sociálne inovácie a experimenty

Špecifické ciele SO (A) Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva, **SO (F)** Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím, **SO (H)** Podpora aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín.

Súvisiace typy akcií

Aktivity sú zamerané na rozvíjanie inovačných ekosystémov a vytváranie nástrojov na podporu sociálnych inovácií v regiónoch, inovatívne projekty v oblasti podpory vstupu znevýhodnených a neaktívnych osôb na trh práce, cezhraničnú pracovnú a vzdelávaciu mobilitu pre mladých ľudí v situácii NEET, rozvíjanie inovačných ekosystémov a vytváranie nástrojov na podporu sociálnych inovácií v regiónoch, inovatívne projekty v oblasti výchovy a vzdelávania, rozvíjanie inovačných ekosystémov a vytváranie nástrojov na podporu sociálnych inovácií v regiónoch a inovatívne projekty v oblasti aktívneho začlenenia.

Vplyvy

Účelom aktivít je podpora zavedenia inovácií, ich pilotné testovanie a overovanie, ako aj šírenie inovatívnych riešení s preukázaným pozitívnym dopadom a ich možný prenos do príslušného systému. Dôležitou súčasťou bude meranie a monitorovanie dopadov inovácií a experimentov, ako aj vytváranie a rozvoj kapacít pre vývoj a šírenie inovácií a vzdelávanie aktérov v regiónoch. Podporí sa tiež rozvíjanie inovačných ekosystémov v regiónoch na základe zmapovaných potrieb, a to prostredníctvom budovania a podpory inovativej infraštruktúry s využívaním kapacít obyvateľov a zapájaním partnerov z rôznych sektorov. Uvedené činnosti sú nepriame a samotné nemajú žiadny dopad na životné prostredie. Vplyv na životné prostredie závisí od typu sociálnej inovácie alebo experimentu. Aktivity budú mať pozitívny priamy vplyv na kvalitu života. Priorita 4P7 Sociálne inovácie a experimenty má kumulatívny a synergický efekt s prioritami 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce, 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, 4P4 Záruka pre mladých a 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít.

Cezhraničné vplyvy

Podporované aktivity nemajú cezhraničné vplyvy na životné prostredie.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, ale je vhodné, aby v rámci súvisiacich typov akcií boli prioritované tie, ktoré môžu mať pozitívny vplyv na životné prostredie a zdravie, tzn. malo by ísť predovšetkým o podporu sociálnych inovácií a experimentov, ktoré prinášajú posilnenie zamestnanosti v tzv. zelených profesiách.

Priorita 4P8 Potravinová a materiálna deprivácia

Špecifický cieľ SO (M) Riešenie materiálnej deprivácie prostredníctvom potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci pre najodkázanejšie osoby vrátane detí a zabezpečenie sprievodných opatrení podporujúcich ich sociálne začlenenie.

Súvisiace typy akcií

Aktivity sú materiálneho charakteru. Ich zameranie súvisí s distribúciou potravinovej pomoci ako nástroja riešenia potravinovej deprivácie a s distribúciou materiálnej pomoci na zabezpečenie hygieny ako nástroja riešenia materiálnej deprivácie. Patrí sem aj poskytovanie teplého jedla a distribúcia základnej materiálnej pomoci.

Vplyvy

Cieľom aktivít je poskytovanie bezplatnej priamej alebo nepriamej pomoci so sprievodnými opatreniami konečným prijímateľom v prípadnej spolupráci s partnerskými organizáciami, pričom konečným príjemcom potravinovej a materiálnej pomoci na zabezpečenie hygieny je primárne príjemca pomoci v hmotnej núdzi a sekundárne iná osoba v mimoriadne nepriaznivej alebo krízovej životnej situácii. Priame vplyvy na životné prostredie nie sú zrejmé. Tieto môžu súvisieť najmä s transportom, resp. distribúciou potravinovej a materiálnej pomoci konečným prijímateľom. Priorita 4P8 Potravinová a materiálna deprivácia má iba čiastočné kumulatívne a synergické vplyvy s prioritou 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby. Ide však o prioritu, ktorej súvisiace typy akcií by nemali mať trvalý charakter a u prijímateľov potravinovej a materiálnej pomoci by sa mali hľadať iné optimálnejšie nástroje na riešenie ich nepriaznivej situácie s dlhodobým efektom.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy môžu súvisieť s prijímateľmi potravinovej a/alebo materiálnej pomoci prichádzajúcimi na územie SR predovšetkým v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine a potenciálne z iných území.

Opatrenia a odporúčania

Nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

ZHRNUTIE

V rámci priorít cieľa politiky 4 sú navrhované súvisiace typy akcií technického a netechnického charakteru. Tieto aktivity majú priame i nepriame pozitívne vplyvy na životné prostredie, zdravie, spokojnosť a kvalitu života obyvateľov. Cieľom početných aktivít bude zabezpečiť rovnaké príležitosti pre znevýhodnené skupiny, integráciu štátnych príslušníkov z tretích krajín, zlepšenie prístupu k službám v oblasti bývania, zdravotnej starostlivosti, sociálnej ochrany so zameraním na deti a znevýhodnené skupiny a osoby, ktoré sú ohrozené sociálnym vylúčením a chudobou. Nemenej dôležitá je podpora prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na komunitné alebo rodinné služby pre osoby so zdravotným postihnutím, ako aj pre deti v štátnej inštitucionálnej starostlivosti. Účelom aktivít je aj podpora zamestnanosti predovšetkým ohrozených, znevýhodnených a neaktívnych osôb.

Účelom aktivít je tiež zvýšenie kvality a inkluzívnosti vzdelávania. Podporou príslušných aktivít je možné dosiahnuť aj nepriame pozitívne vplyvy na životné prostredie, ktoré sa prejavia s určitým časovým posunom, a to najmä rozvojom zručností a gramotnosti detí, žiakov a mládeže v environmentálnej oblasti. Pozitívny vplyv na životné prostredie je možné očakávať aj v prípade modernizácie škôl a školských zariadení (napr. v šetrení energie, využívaním OZE a pod.).

Negatívne vplyvy na životné prostredie sa môžu vyskytnúť iba v niektorých aktivitách napr. pri výstavbe a investíciách do sociálnych podnikov, debarierizácii objektov a pracovísk, a tiež výstavby, rekonštrukcii a obnove zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov, škôl, školských zariadení a sociálnych zariadení, pričom v príslušných prioritách sú navrhnuté opatrenia na ich elimináciu. Prínosy pre životné prostredie dosahujú významný stupeň,

prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú lokálne aj celoštátne vplyvy.

Zároveň je možné vnímať silné väzby medzi špecifickými cieľmi jednotlivých priorít cieľa politiky 4, pričom je možné konštatovať, že súvisiace typy akcií v rámci jednotlivých cieľov môžu mať kumulatívne aj synergické vplyvy. Súvisiace typy akcií môžu pozitívne determinovať riešenie nepriaznivej situácie najmä ohrozených, znevýhodnených a neaktívnych osôb. Synergické vplyvy môžu nastať aj vo väzbe na špecifické ciele a opatrenia politických cieľov 1, 2 a 5. Významné kumulatívne a synergické vplyvy má priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunit s prioritami 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce, 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, 4P4 Záruka pre mladých, 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby a 4P7 Sociálne inovácie a experimenty.

Cezhraničné vplyvy súvisia predovšetkým s ľuďmi prichádzajúcimi na územie SR aktuálne v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine a potenciálne z iných území.

Nepriaznivé kumulatívne a synergické vplyvy jednotlivých špecifických cieľov a súvisiacich typov akcií v cieľi politiky 4 na životné prostredie a zdravie neboli identifikované.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie, spokojnosť a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.19: Generalizácia vplyvov na životné prostredie a zdravie obyvateľov za opatrenia v cieľi politiky 4

Priorita/Špecifické ciele	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
Priorita 4P1	P/N	Sy/Ku	+	2	K/D	L/R
Priorita 4P2	P/N	Sy/Ku	+	2	K/D	L/R
Priorita 4P3	P/N	Sy/Ku	+	2	K/D	L/R
Priorita 4P4	P/N	Sy/Ku	+	2	K/D	L/R
Priorita 4P5	P/N	Sy/Ku	+	2	K/D	L/R
Priorita 4P6	P/N	Sy/Ku	+	2	K/D	L/R
Priorita 4P7	P/N	Sy/Ku	+	2	K/D	L/R
priorita 4P8	P/N	Sy/Ku	+	1	K/D	L/R
Σ	P/N	Sy/Ku	+	1-2	K/D	L/R

IV.1.2.5. CIEĽ POLITIKY 5 Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív

Priorita 5P1 Moderné regióny

Špecifické ciele RS05.1 a RS05.2 a ich navrhované opatrenia sú priemetom záväzkov existujúcich alebo aktuálne pripravovaných strategických dokumentov na národnej úrovni, najmä:

- *Národné priority implementácie Agendy 2030 (2018)*
- *Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (2022)*
- *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska 2030 – Národná stratégia regionálneho rozvoja (2020)*
- *Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS, 2001, novelizácia 2006)*
- *Stratégie integrovaného územného rozvoja pre 8 samosprávnych krajov a 16 koncepcie udržateľného mestského rozvoja (v etape prípravy, 2022)*
- *Koncepcia mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 (2018)*
- *Akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie na roky 2020 – 2021 (2019)*
- *Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2021 – 2030 (2021)*
- *Akčný plán Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2021 – 2024 (2021)*
- *Stratégia ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022 (2017)*
- *Akčný plán na roky 2021 – 2022 ku Stratégii ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022 (2021)*
- *Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 (2013)*

- *Stratégia rozvoja udržateľného cestovného ruchu do roku 2030 (2020)*

Niektoré z nich boli podrobené procesu posúdenia vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a boli vydané stanoviská MŽP SR z posudzovania strategického dokumentu. Zverejnené sú na enviroportáli <https://www.enviroportal.sk/sk/eia>.

Okrem toho navrhované opatrenia týchto dvoch špecifických cieľov priamo súvisia s pripravovanými Stratégiami integrovaného územného rozvoja pre 8 samosprávnych krajov a 18 koncepciami udržateľného mestského rozvoja, ktoré sú v etape prípravy (2022). Pre ich tvorbu boli vytvorené metodické usmernenia:

Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja pre programové obdobie po roku 2020 (2020)

- *Príloha 1 Vstupná správa pre spracovanie/aktualizáciu strategického dokumentu PHRSR (2020)*
- *Príloha 2 program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja / program rozvoja obce / Spoločný program rozvoja obcí/ samosprávnych krajov (2020)*
- *Príloha 3 Námety pre zoznam ukazovateľov pre monitorovanie implementácie PHRSR po roku 2020 (2020)*
- *Príloha 4 Jednotný metodický rámec pre prípravu integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021 – 2027 (2020)*
- *Príloha 5 Integrované územné investície a integrované projektové balíčky ako kľúčový nástroj synergie opatrení a aktivít implementácie rozvojových stratégií (2020)*
- *Príloha 6 Smart udržateľný rozvoj ako cieľová kvalita rozvojových stratégií (2020)*
- *Príloha 7 Bezpečnosť ako integrálna súčasť Programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí (2020)*
- *Príloha 8 Problematika energetiky v Programoch hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí (2020).*

Špecifický cieľ RSO5.1 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch *Špecifický cieľ RSO5.1 je napĺňaný prostredníctvom opatrení 5.1.1 až 5.1.6.*

Špecifický cieľ RSO5.2 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných ako mestských regiónoch *Špecifický cieľ RSO5.2 je napĺňaný prostredníctvom opatrení 5.2.1 až 5.2.5.*

Opatrenia 5.1.1 a 5.2.1 Investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite, na základe skúseností s podporou analytických kapacít na úrovni ústrednej štátnej správy

Súvisiace typy akcií (sú rovnaké pre opatrenia 5.1.1 a 5.2.1)

Investície do rozvoja a skvalitnenia miestnych a regionálnych samospráv by mali výraznou mierou pomôcť v nedokončenej komunálnej reforme a optimalizácii doterajšieho fungovania regionálnej samosprávy. Od roku 2003 až doteraz fungujú spoločné obecné úrady (SOÚ) na princípe dobrovoľnosti, čo spôsobuje ich nestabilitu, viaceré neoptimálne centrá, nevyužitý potenciál výkonu vybraných kompetencií. Komunálna reforma sa riešila naposledy v roku 2005 za splnomocnenca Vlády SR pre decentralizáciu verejnej správy V. Nižňanského, ktorý dal na diskusiu materiál Komunálna reforma (2005) a objednal si návrh municipalít ako jeden z variantov komunálnej reformy (Slavík, V. a kol., 2005).

V týchto opatreniach ide predovšetkým o akcie neinvestičného charakteru: analyticko-strategické činnosti územnej samosprávy, budovanie a udržanie kapacít regiónov určených na implementáciu iniciatívy Catching up Regions, rovnako aj na implementáciu IÚI a UMR; celoživotné vzdelávanie pracovníkov na všetkých úrovniach verejnej správy potrebnými zručnosťami a ich adekvátne ohodnotenie; tvorba politik a implementácia prístupov k tvorbe politik na základe princípov otvoreného vládnutia na miestnej

a regionálnej úrovni, začleňovanie princípov politik udržateľného rozvoja z centrálnej na regionálnu a miestnu úroveň. Investičný charakter má zriadenie centier zdieľaných služieb v pilotných okresoch, kde by mali byť integrované najmä originálne kompetencie samosprávy. Súvisiace opatrenie je navrhnuté aj v Pláne obnovy a odolnosti SR, kde by mali byť integrované najmä prenesené kompetencie samosprávy. Oprávnenou aktivitou je aj **príprava projektovej dokumentácie**.

Navrhované opatrenia sú v súlade s Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030, ktorá plní aj funkciu Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR a ďalšími súvisiacimi strategickými dokumentami.

Vplyvy

Účelom opatrení je zlepšenie kvality života obyvateľov vo všetkých regiónoch, zvýšenie udržateľnosti ich konkurencieschopnosti a rozvoj environmentálne a inovačne orientovaného hospodárstva, harmonizácie regionálneho a územného rozvoja a rozvoj komunit. Súčasne by sa využil špecifický rozvojový potenciál dotknutých regiónov prostredníctvom nástroja Integrovaných územných investícií (IÚI) realizáciou Integrovaných územných stratégií (IÚS). Opatrenia majú prispieť k rozvoju schopností a zlepšeniu technického vybavenia personálnych kapacít územných samospráv, vrátane kapacít ich partnerov.

Vypracovanie politik podporujúcich udržateľný rozvoj a ich následná realizácia bude mať významné pozitívne vplyvy na zlepšenie kvality života obyvateľov. Skvalitnenie plánovania pomocou nástrojov IÚI a IÚS bude mať nepriamy veľmi pozitívny vplyv aj na životné prostredie, ochranu jeho zložiek, prírodné lokality a kultúrne dedičstvo. Nové dva zákony o územnom plánovaní a výstavbe výraznou mierou ovplyvnia územnoplánovací proces. Orgánmi územného plánovania sú Úrad pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky a orgány územnej samosprávy (obec a samosprávny kraj). Novou právnou úpravou zákona o výstavbe sa mení rozhodovacia právomoc pri povoľovaní stavieb. Zásadnou zmenou je prechod tejto doteraz prenesenej kompetencie územnej samosprávy opäť na štátnu správu. S výkonom tejto kompetencie mali obce spravidla najväčšie problémy, preto ich vykonávala sieť spoločných obecných úradov (SOÚ). Centrálne bude povoľovanie stavieb riadiť novozriadený ostatný ústredný orgán štátnej správy. Právomoc doterajších stavebných úradov (obcí) prejde na stavebné úrady, ktoré budú pracoviskami novozriadeného úradu s vymedzenou územnou pôsobnosťou.

Možno tiež očakávať veľmi významné pozitívne synergické vplyvy v prepojení na ďalšie súvisiace opatrenia realizované v cieľoch politik 1 až 4 (*prehľad synergických vplyvov s cieľmi politik 1, 2, 3 a 4 uvádzame v záverečnom zhrnutí*). Pri zriadení centier zdieľaných služieb v pilotných 24 okresoch môže dôjsť k zvýšeniu emisií skleníkových plynov a k výraznému zvýšeniu tvorby a zneškodňovania odpadov. Tieto aktivity si preto vyžadujú realizovať ochranné opatrenia.

Cezhraničné vplyvy

Skvalitnenie analyticko-strategických činností územnej samosprávy môže mať nepriamy veľmi pozitívny vplyv na zlepšenie cezhraničnej spolupráce a môže prispieť k realizácii spoločných projektov napr. v programoch Interreg. V prípade pohraničných regiónov možno predpokladať zvýšenú mieru zapojenosti vidieckych obcí (doteraz slabú) a aplikovanie výhodnej kombinácie cezhraničnej a zahraničnej partnerskej spolupráce pohraničných miest a obcí, v novej formujúcej sa sieti Európskeho zoskupenia územnej spolupráce (EZÚS) väčšiu zapojenosť a angažovanosť samosprávnych krajov (v sieti euroregiónov ich participácia absentovala).

Opatrenia a odporúčania:

Navrhované opatrenia bude možné efektívne realizovať iba za predpokladu, ak sa bude paralelne pokračovať aj v reforme verejnej správy. V prípade územnej samosprávy sa to týka tak nedokončenej komunálnej reformy (centrá zdieľaných služieb sú len jednou z možností zlepšenia súčasného stavu) ako aj potrebnej optimalizácie fungovania regionálnej samosprávy. Nové zákony by mali zjednodušiť a urýchliť celý proces územného plánovania a zvýšiť profesionalizáciu výkonu. Zavedie sa jednotný informačný systém územného plánovania a výstavby. Urýchli sa celý proces výstavby, nové pravidlá budú znamenať koniec doteraz problematických čiernych stavieb. Doterajšie stupne jednotlivých územnoplánovacích dokumentácií zostávajú zachované, dopĺňa sa nový typ územnoplánovacej dokumentácie, a to územný plán mikroregiónu, ktorý by mal uľahčiť realizáciu viacerých plánovaných investičných aktivít miest a obcí.

- Pri plánovaní nových úprav krajiny odporúčame uplatniť nový zákon o krajinom plánovaní¹⁹. Na jeho základe sa užšie prepojí územné a krajinné plánovanie a výraznejšie sa podporia adaptačné oparenia na zmenu klímy v krajine mimo chránených území. Spolu s nadväzujúcimi metodickými dokumentami a mapovými podkladmi bude zákon dôležitým odborným podkladom pre územnoplánovaciú dokumentáciu a následné schvaľovacie procesy pre povoľovanie stavieb a činnosti.
- V prílohe Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko je uvedený konkrétny postup opatrení pre zriaďovanie centier zdieľaných služieb, ktorý sa bude podľa typu a zamerania investície a podľa technických účelov stavieb pri výzvach uplatňovať tak, aby sa všetky uvedené negatívne vplyvy na životné prostredie eliminovali (podrobne je uvedené v Prílohe 5 Správy o hodnotení Programu Slovensko).

Opatrenia 5.1.2 a 5.2.2 Investície zvyšujúce kvalitu verejných politík a odolnosť demokracie prostredníctvom projektov spolupráce v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy, prípadne intervenčné projekty v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy na zvýšenie kvality verejných politík a odolnosť demokracie

Súvisiace typy akcií (sú rovnaké pre opatrenia 5.1.2 a 5.2.2)

Budú sa realizovať aktivity neinvestičného charakteru podporujúce vytváranie podmienok pre rozvoj silných, funkčných, udržateľných komunit, rozvoj spolupráce (vnútroštátnej aj zahraničnej), podporu participácie a medzisektorové partnerstvá pri tvorbe, implementácii a hodnotení verejných politík, pri strategickom plánovaní a pri príprave a realizácii projektov na regionálnej a miestnej úrovni. Oprávnenou aktivitou je aj príprava projektovej dokumentácie.

Vplyvy

Opatrenia posilnia integrovaný prístup k sociálnemu, hospodárskemu a environmentálnemu rozvoju na regionálnej a miestnej úrovni, a to prostredníctvom integrovaných územných investícií. Predpokladá sa tiež zvýšenie účasti verejnosti (za predpokladu zvýšenia dôveryhodnosti v inštitúcie verejnej správy) a socioekonomických partnerov, zástupcov občianskej spoločnosti a zástupcov marginalizovaných a zraniteľných skupín na rozhodovacích procesoch verejnej správy. Realizácia podpory bude centrálné koordinovaná tak, aby budovanie strategicko-analytických kapacít v subjektoch regionálnej a územnej samosprávy a v komunite pôsobiach mimovládnych neziskových organizácií alebo v komunite pôsobiach partnerov prebiehalo plne v súlade s platným právnym a kompetenčným rámcom za využitia know-how z budovania príslušných útvarov na úrovni štátu. Budovanie strategicko-analytických kapacít bude vychádzať z územného prístupu „zdola nahor“ a existujúcich územných štruktúr. Opatrenia majú priamy veľmi pozitívny vplyv na kvalitu života najmä tým, že podporia rozvoj komunity, medziľudské vzťahy a rozvoj občianskej spoločnosti. Hlavnými nástrojmi riešenia bude predovšetkým osвета, vzdelávanie, budovanie kapacít k participácii a pozitívneho imidžu. Opatrenia budú mať veľmi pozitívny vplyv na kvalitu života, a to na znižovanie sociálneho vylúčenia prostredníctvom nového využitia mestských a vidieckych objektov v prospech komunit a aktívneho trávenia voľného času. Skvalitnenie verejných politík bude mať nepriamy pozitívny vplyv aj na životné prostredie, ochranu jeho zložiek, prírodné lokality a kultúrne dedičstvo. Podobne sa očakáva aj nepriamy pozitívny vplyv na životné prostredie ako výsledok environmentálnej osvety, výchovy a vzdelávania.

Cezhraničné vplyvy

Opatrenia môžu mať významný pozitívny vplyv a môžu prispieť k zlepšeniu cezhraničnej spolupráce a zintenzívneniu zahraničnej partnerskej spolupráce a k realizácii spoločných projektov napr. v programoch Interreg.

Opatrenia a odporúčania:

- Plánované aktivity nespôsobia žiadne negatívne vplyvy na životné prostredie, verejné zdravie a kvalitu života, ktoré by vyžadovali osobitné opatrenia.
- Na zlepšenie odolnosti komunit vo vidieckych regiónoch a ich hospodárskych, sociálnych a environmentálnych podmienok by sa podpora z EFRR mala využívať na rozvoj projektov, ako sú inteligentné vidiecke obce, ako sa uvádza v Uznesení Európskeho parlamentu z 3. októbra 2018 o

¹⁹ Návrh zákona je v súčasnosti pripravený na predloženie na MPK.

riešení osobitných potrieb vidieckych, horských a vzdialených oblastí, a to najmä rozvíjaním nových príležitostí, ako sú decentralizované služby a energetické riešenia, digitálne technológie a inovácie.

Opatrenia 5.1.3. a 5.2.3 Investície do bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov

Súvisiace typy akcií a opatrení (sú rovnaké pre opatrenie 5.1.3 a 5.2.3)

(inštalácia nových svetelných bodov verejného osvetlenia, príp. ich rekonštrukcia a budovanie kamerových systémov v rizikových lokalitách a odporúčame aj vo verejných priestoroch (definovaných v novele zákona o obecnom zriadení až v roku 2018), posilnenie pomáhajúcich profesií, adresná podpora aktivít zameraných na primárnu prevenciu, osвета a scitlivovanie bezpečnostných zložiek, ...), aktivity neinvestičného charakteru zabezpečujúce promptný prístup k poradenstvu a pomoci pre obeť trestných činov; aktivity na podporu špecifických skupín v komunitách, terénnu a dobrovoľnícku prácu s rizikovými zložkami populácie. Ďalšia skupina aktivít sa zameria na analyticko-strategické činnosti v oblasti bezpečnosti a predchádzania vzniku a prehlbovania sociálno-patologických javov. V rámci tohto opatrenia sa plánuje podpora (ale odporúčame aj vyššiu kontrolu a monitoring) pre marginalizované rómske komunity. Významnú úlohu v dodržiavaní verejného poriadku a bezpečnosti v mestách a obciach zohráva mestská a obecná polícia. Jej doterajšia sieť je nepostačujúca, dokonca sme svedkami ich zrušenia v niektorých mestách a obciach. Absenciu alebo nepostačujúcu aktivitu mestských a obecných polícií sa rieši vo vvráňaných rizikových lokalitách rómskou domobranou, hliadkami, atď. Oprávnenou aktivitou je aj príprava projektovej dokumentácie.

Vplyvy

Aktivity zamerané na zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov budú mať priamy veľmi pozitívny vplyv na kvalitu života a verejné zdravie obyvateľov v mestách a obciach, keďže ich cieľom je prispieť k prevencii kriminality, predchádzaniu problémových javov a napätia z rôznych sociálno-patologických javov, k pomoci pre obeť trestných činov, zabezpečovaniu verejného poriadku a ochrany majetku v komunitách obcí a regiónov. Pozitívny nepriamy vplyv môžu mať tieto opatrenia aj na životné prostredie, flóru, faunu, biodiverzitu a prírodné lokality, keďže sa dá predpokladať zníženie environmentálnej kriminality. Zníženie kriminality môže mať nepriamy pozitívny vplyv aj na kultúrne dedičstvo.

Cezhraničné vplyvy

Nepredpokladajú sa cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

- Plánované aktivity nespôsobia žiadne negatívne vplyvy na životné prostredie, verejné zdravie a kvalitu života, ktoré by vyžadovali osobitné opatrenia.
- Bude potrebné zlepšiť preventívnu informovanosť, kontrolu a aj monitoring v prípade marginalizovaných rómskych komunit a rizikových skupín obyvateľstva, vypracovať analýzy bezpečnostnej situácie a venovať zvýšenú pozornosť vzdelávaniu odborných zamestnancov v oblasti prevencie kriminality, vrátane environmentálnej kriminality.

Opatrenia 5.1.4 a 5.2.4 Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku

Súvisiace typy akcií (sú rovnaké pre opatrenie 5.1.4 a 5.2.4)

Na zabezpečenie opatrenia sa budú realizovať rekonštrukcie a výstavba ihrísk, viacúčelových športových areálov a športových a telovýchovných objektov, rekonštrukciu a výstavbu športovej infraštruktúry a rekreačných cyklotrás, rekonštrukcia a tvorba športovo oddychových zón v obciach a mestách, revitalizácia regionálnej športovej infraštruktúry a rekreačných cyklotrás, vodných ciest na pohraničných riekach a kanáloch (Baťov kanál) s cieľom aktívneho komunitného trávenia voľného času vrátane tvorby architektonických štúdií. Súčasťou aktivít bude aj propagácia zdravého životného štýlu obyvateľov, vrátane hodnotenia previazanosti pohybových aktivít so znížením nákladov na zdravotnú starostlivosť, znížením kriminality, zvýšením pracovného nasadenia a zlepšením študijných výsledkov detí a mládeže. Pôjde o prepojenie regionálnych aktív cestovného ruchu na existujúce alebo pripravované cykloturistické trasy; a tiež aj o podporu aktivít vychádzajúcich z iniciatívy Catching-up Regions, ktoré sú zamerané na rozvoj cykloturizmu. Oprávnenou aktivitou je aj príprava projektovej dokumentácie.

Vplyvy

Aktivity budú mať významný priamy pozitívny vplyv na verejné zdravie a kvalitu života a prispievajú k podpore zdravého životného štýlu, k aktívnemu tráveniu voľného času a znižovaniu sociálneho vylúčenia. Kvalitná regionálna a miestna infraštruktúra viacúčelových športových areálov a športovísk pre pohybové aktivity a cykloturistiku určite významne zvýši záujem o pravidelné pohybové, športové a voľnočasové aktivity obyvateľov v regiónoch. Nepriamy pozitívny vplyv bude mať aj podpora medzigeneračného stretávania sa a trávenia voľného času komunit žijúcich v blízkosti športovísk, vrátane seniorov, či zdravotne postihnutých obyvateľov. Synergický efekt sa dosiahne aj tým, že sa budovanie regionálnej športovej infraštruktúry prepojí s výstavbou školskej športovej infraštruktúry v celi politiky 4 a bude v maximálnej miere zohľadňovať štandardy debarierizácie, energetickej efektívnosti a trvalej udržateľnosti. Dôležitým pozitívnym nepriamym vplyvom bude aj tvorba lokálnych pracovných miest najmä v sektore služieb.

Pri budovaní a rekonštrukcii miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity a pre cykloturistiku môže dôjsť k zvýšeniu emisií skleníkových plynov a k výraznému zvýšeniu tvorby a zneškodňovania odpadov. Tieto aktivity si preto vyžadujú realizovať ochranné opatrenia.

Cezhraničné vplyvy

Rozvoj turistickej infraštruktúry a cykloturistických trás môže veľmi pozitívne prispieť aj k posilneniu cezhraničného turizmu. Pozitívnym príkladom sú doteraz vybudované cyklocesty, zatiaľ najviac aplikované na pohraničnej rieke Morava (istým spôsobom je to náhrada za nepostačujúcu sieť pohraničných mostov na tejto rieke, v ich budovaní sa bude pokračovať. Ďalšími významnými aktivitami je budovanie vodných ciest a prístavov na pohraničných riekach a kanáloch.

Opatrenia a odporúčania:

- V prílohe Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko je uvedený konkrétny postup opatrení pre budovanie a rekonštrukciu miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity a pre cykloturistiku, ktorý sa bude podľa typu a zamerania investície a podľa technických účelov stavieb pri výzvach uplatňovať tak, aby sa všetky uvedené negatívne vplyvy na životné prostredie eliminovali (výber opatrení je v Prílohe 5 Správy o hodnotení Programu Slovensko).
- Pre efektívne a účinné implementovanie navrhovaných opatrení je dôležité, aby budovaná infraštruktúra pre pohybové aktivity bola dobre využiteľná pre všetky cieľové skupiny obyvateľov, t.j. nielen pre miestne športové organizácie a športovcov ale aj pre širokú verejnosť, vrátane seniorov a obyvateľov so zdravotným postihnutím.

Opatrenia 5.1.5 a 5.2.5 Investície do kultúrneho dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch

Súvisiace typy akcií (sú rovnaké pre opatrenie 5.1.5 a 5.2.5)

Realizácia opatrení 5.1.5 a 5.2.5 výraznou mierou ovplyvní uvedené oblasti kultúry a cestovného ruchu, možno konštatovať, že dlhodobo finančne poddimenzovanej zo strany štátu, ale aj málo zakomponovanej v prvých strategických dokumentoch SR (KURS 1994, 1997, atď.). Až v ďalších dokumentoch bola postupne táto problematika pridávaná a viac zakomponovaná do strategických materiálov (KURS 2001, atď.). Napriek takejto situácii zaznamenala Slovenská republika úspechy v oblasti kultúrneho dedičstva prijatím ďalších nových lokalít hmotného dedičstva, ale aj predovšetkým v poslednej dekáde viacerých prvkov nehmotného dedičstva, ktoré sú príkladom vysokého potenciálu tradícií, folklóru a miestnej kultúry doteraz málo využívaného aj v oblasti cestovného ruchu.

Na zabezpečenie opatrenia sa plánuje obnova národných kultúrnych pamiatok, kultúrnych pamiatok, pamiatkových objektov, existujúcich kultúrnych inštitúcií a zariadení, expozícií a zbierok, ostatnej kultúrnej infraštruktúry, vrátane sakrálnych objektov; Zvýšiť by sa mala interaktivita a digitalizácia expozícií kultúrnych a prírodných aktivít cestovného ruchu. Posilní sa rozvoj kultúry mestských a vidieckych regiónov cez moderné typy múzeí – múzeá v prírode, in situ múzeá, tematické múzea. Aj v tomto opatrení sa plánuje rekonštrukcia, budovanie a rozvoj lokalít pre stretávanie a rozvoj lokálnych komunit vrátane MRK a národnostných menšín. Plánuje sa obnoviť a budovať infraštruktúra v okolí národných kultúrnych pamiatok, kultúrnych pamiatok a ostatnej kultúrnej infraštruktúry, modernizovať technickú infraštruktúru kultúrnych zariadení v zriaďovanej a nezriaďovanej kultúre a podporiť aktivity vychádzajúce z iniciatívy Catching-up Regions zamerané na rozvoj udržateľného cestovného ruchu. Oprávnenou aktivitou je aj príprava projektovej dokumentácie.

Vplyvy

Opatrenie prispeje predovšetkým k zvyšovaniu kvality života v regiónoch prostredníctvom podpory zachovania, ochrany udržateľného rozvoja potenciálu kultúrnych, prírodných a iných aktív regiónov priamo spojených s aktívnym budovaním súdržných komunít, rozvojom kreatívneho priemyslu alebo cestovného ruchu a spoluprácou v regiónoch. Priamy pozitívny vplyv bude mať opatrenie na kultúrne dedičstvo (hmotné aj nehmotné) a hmotný majetok. Budovanie moderných typov múzeí bude mať priamy pozitívny vplyv aj na krajinu. Rozvoj udržateľného cestovného ruchu prinesie aj nové pracovné príležitosti.

Pri obnove kultúrnych pamiatok a kultúrnej infraštruktúry môže dôjsť k zvýšeniu emisií skleníkových plynov a k výraznému zvýšeniu tvorby a zneškodňovania odpadov. Tieto aktivity si preto vyžadujú realizovať ochranné opatrenia.

V týchto opatreniach bude veľmi významný synergický vplyv s akciami plánovanými v špecifickom ciele RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej motivácie (cieľ politiky 4, priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby). V špecifickom ciele RSO4.6 sa bude podporovať predovšetkým kultúrna infraštruktúra vo vlastníctve štátu, ktorá je v kompetencii MK SR. V ciele politiky 5 v opatreniach 5.1.5 a 5.2.5 pôjde najmä o podporu mimo štátnej kultúrnej infraštruktúry.

Cezhraničné vplyvy

Rozvoj udržateľného cestovného ruchu a investície do kultúrneho dedičstva môžu veľmi pozitívne prispieť aj k posilneniu cezhraničného turizmu.

Opatrenia a odporúčania:

- V prílohe Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko je uvedený konkrétny postup opatrení pre obnovu a budovanie kultúrnej infraštruktúry, ktorý sa bude podľa typu a zamerania investície a podľa technických účelov stavieb pri výzvach uplatňovať tak, aby sa všetky uvedené negatívne vplyvy na životné prostredie eliminovali (výber opatrení je v Prílohe 5 Správy o hodnotení Programu Slovensko).
- Pri plánovaní nových úprav krajiny odporúčame uplatniť pripravovaný zákon o krajinnom plánovaní²⁰, ktorého uplatnenie môže prispieť k zlepšeniu ochrany existujúcich krajinných štruktúr, ktoré významným spôsobom prispievajú k mitigácii a adaptácii na zmenu klímy.

Opatrenie 5.1.6. Európske hlavné mesto kultúry 2026

Súvisiace typy akcií

Opatrenie sa zameriava na podporu vlajkových projektov a ostatných predpokladaných infraštruktúrnych investícií, ktoré sú identifikované v rámci integrovanej územnej stratégie Mestskej funkčnej oblasti (MFO) Trenčín v strategickom investičnom balíčku ako kľúčové – nosné projekty s cieľom napomôcť realizácii akcie ÚNIE na základe Rozhodnutia EP a Rady č. 445/2014/EÚ v znení Rozhodnutia (EÚ) 2017/1545 na roky 2020 až 2033, ktorým sa ustanovuje akcia EÚ s názvom Európske hlavné mestá kultúry na roky 2020 až 2033. Investície budú prioritne zamerané na transformáciu verejných priestorov a budov prístupných verejnosti na pestovanie zvedavosti, ktoré sú súčasťou programov Európskeho hlavného mesta kultúry 2026 (EHMK2026) obsiahnutého v Bid booku mesta Trenčín PESTOVANIE ZVEDAVOSTI v zmysle Správy o výbere vydané Skupinou odborníkov v súlade s Rozhodnutím EP a Rady č. 445/2014/EÚ. Ciele akcie ustanovenej týmto rozhodnutím by mali byť v úplnom súlade s cieľmi programu Kreatívna Európa.

Vplyvy

Cieľom akcie je zdôrazniť bohatstvo a rozmanitosť kultúr v Európe, ako aj osláviť spoločné kultúrne aspekty v Európe s cieľom prispieť k zblíženiu európskych národov a zlepšeniu vzájomného porozumenia. Akcia zvyšuje medzinárodnú popularitu miest prostredníctvom kultúry a posilňuje kapacitu kultúrneho sektora a jeho prepojenia s ostatnými sektormi. Predpokladajú sa významné priame pozitívne vplyvy na kvalitu života obyvateľov nielen mesta ale aj mestského regiónu Trenčín a jeho návštevníkov. Priamy pozitívny vplyv bude mať opatrenie na kultúrne dedičstvo (hmotné aj nehmotné) a hmotný majetok mesta Trenčín. Je predpoklad, že navrhované aktivity prispejú ku skvalitneniu služieb v oblasti cestovného ruchu a vytvoria aj nové pracovné miesta. Projekt EHMK predpokladá vplyv na všetky typy podnikov v regióne vzhľadom na

²⁰ Návrh zákona je v súčasnosti pripravený na predloženie na MPK.

predpokladané stavebné investície a nárast dopytu po službách návštevníkov podujatia. Predpokladajú sa lokálne významné nepriaznivé vplyvy na životné prostredie, ktoré súvisia s činnosťami, ktorých súčasťou sú aj plánované aktivity investičného charakteru. Realizáciou opatrenia môže dôjsť k zvýšeniu emisií skleníkových plynov a k výraznému zvýšeniu tvorby a zneškodňovania odpadov. Tieto aktivity si preto vyžadujú realizovať ochranné opatrenia. Predpokladané vplyvy boli vyhodnotené v prílohe Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko podľa zásady EK „výrazne nenarušiť“ (výber opatrení je v Prílohe 5 Správy o hodnotení Programu Slovensko).

Cezhraničné vplyvy

Stať sa hostiteľom titulu EHMK predstavuje pre mesto jedinečnú príležitosť, ktorá môže byť nositeľom pozitívneho kultúrneho, spoločenského a hospodárskeho vplyvu presahujúceho štátne hranice. Môže významne prispieť k zvýšeniu počtu zahraničných návštevníkov z okolitých štátov. Trenčín je kľúčovým centrom od začiatku cezhraničnej spolupráce s Českou republikou (v rámci Euroregiónu Biele-Bílé Karpaty), môže čerpať z doterajších skúseností a dobrej spolupráce a dá sa predpokladať, že aktivity súvisiace s funkciou EHMK prilákajú najviac návštevníkov práve z najbližších moravských miest, obcí a regiónov.

Opatrenia a odporúčania:

- Titul Európske hlavné mesto kultúry sa každý rok udeľuje dvojici, respektíve trojici európskych miest. Partnerské mestá a vlády partnerských krajín svoje projekty často navzájom prepájajú, čím vytvárajú nové medzinárodné spolupráce, na ktorých môžu obe strany stavať i do budúcnosti. Odporúčame, aby mesto Trenčín intenzívne spolupracovalo s fínskym mestom Oulu, ktoré bude druhým s titulom EHMK v roku 2026.
- Odporúčame, aby mesto Trenčín využilo skúsenosti z celého procesu tak prípravy ako aj realizácie a pozitívnych výsledkov, ktoré už má Slovenská republika s EHMK, pretože takúto funkciu plnilo v roku 2013 mesto Košice. Skúsenosti mesta Košice z celého procesu tak prípravy ako aj realizácie a pozitívnych výsledkov sú využiteľné.
- Odporúčame mestu Trenčín využiť dlhodobé skúsenosti v organizovaní veľtržných (Trenčín – mesto módy, Beauty Slovakia, atď.), kultúrnych (Festival Pohoda, atď.) a spoločenských podujatí, existenciu viacerých kultúrnych telies (hudobné skupiny, folklórne súbory, atď.) a možnosť využitia doterajšej infraštruktúry (výstavný areál).

ZHRNUTIE

V cieľi politiky 5 ide predovšetkým o akcie neinvestičného charakteru do rozvoja a skvalitnenia miestnych a regionálnych samospráv, ktoré by mali výraznou mierou pomôcť v nedokončenej komunálnej reforme a optimalizácii doterajšieho fungovania regionálnej a miestnej samosprávy. Budú sa realizovať aktivity neinvestičného charakteru podporujúce vytváranie podmienok pre rozvoj silných, funkčných, udržateľných komunit, rozvoj spolupráce, aktivity na prevenciu kriminality investičného a neinvestičného charakteru a investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku, kultúrneho dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch.

Všetky navrhované opatrenia budú mať významný až veľmi významný priamy alebo nepriamy pozitívny vplyv na regionálnu a miestnu úroveň až s celoštátnym dosahom. Opatrenia by mali pomôcť zlepšiť situáciu v územnej samospráve, samozrejme pri predpokladanom pokračovaní komunálnej reformy. Nové dva zákony o územnom plánovaní a výstavbe výraznou mierou ovplyvnia územnoplánovací proces. Nové zákony by mali zjednodušiť a urýchliť celý proces územného plánovania a zvýšiť profesionalizáciu výkonu. Zavedie sa jednotný informačný systém územného plánovania a výstavby. Urýchli sa celý proces výstavby, nové pravidlá budú znamenať koniec doteraz problematických čiernych staviieb.

Zlepšenie **kvality riadenia a zvýšenia kapacít** miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite by mohlo významne prispieť aj k **vyrovňaniu regionálnych rozdielov a kvalite životného prostredia, zníženiu nezamestnanosti a zníženiu miery chudoby. Významné pozitívne priame a nepriame vplyvy opatrení by sa mali prejavovať vo zvýšení kvality života, ochrany zdravia, života a majetku obyvateľov, prevencii kriminality. Komplementarity a synergie budú zabezpečené realizáciou spoločných cezhraničných projektov zameraných na riešenie spoločných cezhraničných problémov a výziev, tvorbu nových spoločných produktov a nástrojov s ich využitím pre cieľové skupiny na oboch stranách hranice. Programy cezhraničnej spolupráce a zahraničnej partnerskej spolupráce tak**

budú vytvárať priaznivé podmienky pre zintenzívnenie a rozšírenie cezhraničných väzieb, čo poukazuje na jasnú doplnkovosť k národnému programu.

Predpokladajú sa tiež významné synergické vplyvy vo väzbe na podporu regionálnej a miestnej úrovne pomocou viacerých oblastí v rámci cieľov politik 1 až 4 prostredníctvom integrovaného územného prístupu. Synergia s cieľom politiky 1 by mohla zvýšiť kvalitu poskytovaných verejných služieb a zabezpečenie kybernetickej bezpečnosti v súlade so Stratégiou digitálnej transformácie Slovenska 2030 a zavádzaním inovácií inteligentnej špecializácie v miestnej a regionálnej samospráve. Priamy významný pozitívny synergický vplyv sa očakáva s opatrením 1.2.2. Podpora budovania inteligentných miest a regiónov špecifického cieľa RS01.2. Osobitne významné budú synergické vplyvy s cieľom politiky 2, kde sa predpokladá ochrana obyvateľov žijúcich v územiach s významnou existenciou povodňového rizika, podpora zelenej a modrej infraštruktúry, ako aj iných prírode blízkych riešení, s pozitívnym vplyvom na zadržiavanie vody v krajine, ako aj na vytváranie prvkov tienenia v sídlach, zvýšenie efektívnosti manažmentu mimoriadnych udalostí prostredníctvom posilnenia intervenčných kapacít záchranných zložiek, vybudovaním špecializovaných záchranných modulov, prioritne modulu leteckého hasenia lesných požiarov a podpory ďalších opatrení nevyhnutných pre včasnú a efektívnu intervenciu, zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd, zvyšovanie povedomia spotrebiteľov a zainteresovaných subjektov o predchádzaní vzniku odpadu, jeho opätovnom použití a opraviteľnosti výrobkov a udržateľnej výroby a spotrebe, vrátane podpory dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky. V mestských a priemyselných aglomeráciách sa predpokladá riešenie problémov emisií skleníkových plynov, kvality ovzdušia a dopravy, ale aj adaptácie na zmenu klímy v sídelnom prostredí. Vo vidieckych regiónoch bude zameranie hlavne na ochranu prírodných zdrojov, biodiverzity a podporu udržateľného manažmentu krajiny. Pozitívne sa na regionálnom a miestnom rozvoji prejavujú plánované opatrenia cieľa politiky 2 v prioritě 2P3 Udržateľná mestská doprava a aj opatrenia cieľa politiky 3, prioritě 3P1 Doprava (podpora cyklo dopravy, rekonštrukcia, modernizácia a výstavba regionálnych ciest a budovanie parkovísk).

Veľmi významné pozitívne priame alebo nepriame synergické vplyvy budú s väčšinou akcií špecifických cieľov politiky 4 (napr. v rámci priority 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, priority 4P4 Záruky pre mladých, priority 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby a priority 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít). Priamy pozitívny synergický vplyv sa predpokladá s akciami plánovanými v špecifickom ciele RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej motivácie (cieľ politiky 4, prioritě 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby).

Pri navrhovaných opatreniach v ciele politiky 5 sa predpokladajú lokálne významné nepriaznivé vplyvy na životné prostredie. Tieto vplyvy súvisia najmä opatreniami navrhovanými v špecifických cieľoch, ktorých súčasťou sú plánované aktivity investičného charakteru. Boli už vyhodnotené v prílohe Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko. Pri týchto opatreniach sa predpokladajú aj požiadavky na vstupy (súvisia najmä so záberom pôdy, potrebou vody), potrebou energie (napr. elektrina, plyn, teplo, pohonné hmoty), potrebou surovín, s nárokmi na dopravu a inú infraštruktúru a s nárokmi na pracovnú silu). V tejto etape však nie sú známe a dostupné informácie, na základe ktorých by sa dali požiadavky na vstupy podrobnejšie vyhodnotiť.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie, spokojnosť a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

Tabuľka IV.20: Generalizácia vplyvov na životné prostredie a zdravie obyvateľov za opatrenia v ciele politiky 5

RSO5.1 a RSO5.2	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
5.1.1. a 5.2.2	P/N	Sy	+	2	K/D	L/R
5.1.2. a 5.2.2.	P/N	Sy	+	2	K/D	L/R
5.1.3 a 5.2.3	P/N	Sy	+	2	K/D	L/R
5.1.4 a 5.2.4	P/N	Sy	+	2	K/D	L/R
5.1.5 a 5.2.5	P/N	Sy	+	2	K/D	L/R
5.1.6	P/N	Sy	+	2	K/D	L/R
Σ	P/N	Sy	+	2	K/D	L/R

IV.1.2.6. Priorita 6P1 Fond na spravodlivú transformáciu

ŠPECIFICKÝ CIEĽ FST je umožniť regiónom a obyvateľom riešiť sociálne, hospodárske a environmentálne dôsledky spôsobené transformáciou v rámci plnenia energetického a klimatického cieľa únie do roku 2030 a dosahovania klimaticky neutrálneho hospodárstva únie do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Intervencie z FST sú navrhované pre územia Región Horná Nitra (Trenčiansky samosprávny kraj), Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj. Špecifický cieľ sleduje zmiernenie dopadov transformácie hospodárstva vo vybraných regiónoch troch samosprávnych krajov (TSK, KSK a BBSK) pre účely ústupu od ťažby a používania fosílnych palív (uhlia) a ústupu od priemyselnej výroby produkujúcej skleníkové plyny a látky znečisťujúce ovzdušie, s cieľom dosiahnuť klimatickú neutralitu. Navrhované opatrenia sú priemetom záväzkov existujúcich alebo aktuálne pripravovaných strategických dokumentov na národnej úrovni, najmä:

- *Plán spravodlivej transformácie územia Slovenskej republiky (2022)*
- *Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (2022)*
- *Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky SR do roku 2030 schválená uznesením vlády SR č. 87/2019 z 27. februára 2019*
- *Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030 schválený uznesením vlády SR č. 606/2019 z 11. decembra 2019*
- *Koncepcia geologického výskumu a geologického prieskumu územia Slovenskej republiky (schválená uznesením vlády SR č. 549/2017 zo dňa 21.11.2017)*
- *Moderné a úspešné Slovensko – Národný program reforiem SR (2020)*
- *Národná vodíková stratégia schválená uznesením vlády SR č. 356/2021 z 23. júna 2021*
- *Národný program znižovania emisií (schválený uznesením vlády SR č. 103/2020 zo dňa 5. marca 2020)*
- *Nízkouhlíková stratégia rozvoja SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 schválená uznesením vlády SR č. 104/2020 z 5. marca 2020*
- *Program odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025 (schválený uznesením vlády SR č. 676/2021 zo dňa 24. 11. 2021)*
- *Program predchádzania vzniku odpadov SR na roky 2019 – 2025 a na ďalšie obdobie (schválený uznesením vlády SR č. 86/2019 zo dňa 27. 2. 2019)*
- *Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy – aktualizácia 2018 (schválená uznesením vlády SR č. 478/2018 zo dňa 17. 10. 2018) a Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (2021)*
- *Stratégia dlhodobej starostlivosti v Slovenskej republike (Integrovaná sociálno-zdravotná starostlivosť) (2021)*
- *Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 schválená uznesením vlády SR č. 300/2018 z 27.júna 2018*
- *Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky 2021 – 2027 (SK RIS3 2021+) schválená uznesením vlády SR č. 726/2021 z 8. decembra 2021.*
- *Iniciatíva "Catching-up Regions" – rozvoj endogénneho potenciálu z hľadiska cestovného ruchu a dobudovania základnej environmentálnej infraštruktúry (so špecifickým zameraním na okres Snina a oblasť NP Poloniny) (2015)*
- *Štátny program sanácie environmentálnych záťaží (2022 – 2027) (2022)*
- *Program prevencie a manažmentu zosuvných rizík (2021 – 2029) (2020)*
- *Národný program znižovania emisií SR (schválený uznesením vlády SR č. 103/2020 zo dňa 5. marca 2020)*
- *Národný program reforiem SR na rok 2020 (v etape schvaľovania je už Národný program reforiem SR na rok 2022).*

Niektoré z vyššie uvedených strategických dokumentov boli podrobené procesu posúdenia vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a boli vydané stanoviská MŽP SR z posudzovania strategického dokumentu. Zverejnené sú na enviroportáli <https://www.enviroportal.sk/sk/eia>. Dôležité sú aj strategické dokumenty na regionálnej úrovni:

- *Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra schválený uznesením vlády SR č. 336/2019 z 3. júla 2019 a aktualizovaný plán schválený v roku 2021*
- *Integrovaná územná stratégia pre oblasť udržateľného mestského rozvoja Prievidza-Nováky na roky 2021 – 2027 (2021)*

- *Integrovaná územná stratégia Košického samosprávneho kraja na roky 2021 – 2027 (2021)*
- *Vodíková stratégia pre KSK*
- *Regionálna inovačná stratégia KSK*
- *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja 2021 – 2027*
- *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja 2021 – 2027*
- *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja 2021 – 2027*
- *Podporný dokument k určaniu rozsahu podpory z Fondu na spravodlivú transformáciu (2021).*

Štruktúra pilierov a opatrení platná pre všetky tri územia (TSK – Región horná Nitra, KSK a BBSK)

Intervencie z fondov podporia pre všetky územia (TSK – Región Horná Nitra, KSK a BBSK) oparenia v rámci troch pilierov:

Pilier I: Hospodárska diverzifikácia

- Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest
- Opatrenie 1.2. Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov
- Opatrenie 1.3. Podpora výskumu, vývoja a inovácií
- Podpora pre veľké podniky

Pilier II: Udržateľné životné prostredie

- Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu
- Opatrenie 2.2. Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území
- Opatrenie 2.3. Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra

- Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie
- Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny

Identifikované priority v záujmových územiach

Na základe analýzy boli identifikované dopady prechodu na klimatickú neutralitu najmä na území Trenčianskeho samosprávneho kraja (Región horná Nitra), v Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji. Pre územie Regiónu horná Nitra a Košický samosprávny kraj je kľúčové zamerať sa na podporu investícií do nových sektorov, podporu vytvárania nových pracovných miest a transformáciu výrobných procesov s cieľom dosiahnutia zvýšenia energetickej efektívnosti. V tejto súvislosti je dôležité zamerať sa na vývoj nových inovatívnych produktov a technológií, opätovné využitie území, najmä brownfieldov, na nové účely, podporu MSP a začínajúcich podnikov, preškolenie pracovnej sily alebo zlepšenie zručností pri riešení ich nesúladu s požiadavkami na trhu práce. Územie Banskobystrického samosprávneho kraja je poznačené dlhoročnou závislosťou na ťažkom priemysle a priemysle intenzívnom na skleníkové plyny s negatívnym dopadom na životné prostredie a nedostatočnou diverzifikáciou miestnej ekonomiky. Región čelí vyľudňovaniu územia, starnutiu obyvateľstva a globálnemu znižovaniu atraktivity regiónu. Pre Banskobystrický samosprávny kraj je kľúčové podporiť rozvoj nových hospodárskych sektorov s cieľom zvýšiť diverzifikáciu miestnej ekonomiky a znížiť tak závislosť vybraných okresov od energeticke náročného priemyslu. Podpora by mala zahŕňať vytváranie pracovných miest v nových odvetviach hospodárstva, podporu začínajúcich podnikov a rozvoj MSP. Spoločným cieľom pre všetky dotknuté regióny je dosiahnuť zatraktívnenie regiónov skvalitnením systému formálneho a neformálneho vzdelávania a vytvorením nových pracovných príležitostí s vyššou pridanou hodnotou v nových odvetviach hospodárstva, ktoré sú založené na princípe Európskej zelenej dohody.

PILIER I: HOSPODÁRSKA DIVERZIFIKÁCIA

Pilier I sa zameriava na tvorbu nových udržateľných pracovných miest, podporu podnikania a rozvoj MSP, VVal a podporu digitalizácie. Opatrenia sú zamerané na potrebu vytvoriť nové príležitosti pre ľudí, ktorí prídu o zamestnanie v dôsledku transformácie. Rovnako dôležité je vytvoriť nové príležitosti pre mladú generáciu s cieľom predchádzania odlivu mozgov z území. Opatrenia prispievajú k podpore miestneho

hospodárstva a zabezpečia jeho dlhodobú udržateľnosť s ohľadom na ciele Európskej zelenej dohody. Navrhované opatrenia sú zamerané na podporu investícií do nových, rozvíjajúcich sa a transformovaných odvetví, zefektívnenie výrobných procesov, vývoj nových inovatívnych produktov, podporu MSP a začínajúcich podnikov.

Región horná Nitra

Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest

Súvisiace typy akcií:

- vytváranie nových pracovných miest pre ľudí, ktorí prídu o zamestnanie v dôsledku transformačných procesov ťažobného priemyslu a výroby energie založenej na uhlí
- vytváranie nových pracovných miest pre mladú generáciu v nových odvetviach rýchlo rastúceho hospodárstva, v rozvíjajúcich sa a v transformovaných odvetviach
- podpora vzniku nových a rozvoj existujúcich aktivít v sociálnom podnikaní
- vytváranie a udržanie pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou v oblasti VVal a zelených inovácií

Opatrenie 1.2. Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov

Súvisiace typy akcií:

- produktívne investície do MSP vrátane mikropodnikov a začínajúcich podnikov, ktoré vedú k hospodárskej diverzifikácii, modernizácii a rekonverzii
- podpora vytvárania nových firiem, okrem iného aj prostredníctvom podnikateľských inkubátorov, coworkingových centier, technologických centier a hubov
- digitalizácia vrátane analýzy postupov, procesov a následnej investičnej podpory na uplatňovanie digitálnych riešení

Opatrenie 1.3. Podpora výskumu, vývoja a inovácií

Súvisiace typy akcií:

- podpora podnikového výskumu s osobitným zameraním na nové trendy v oblasti priemyselnej transformácie
- rozvoj VVal potenciálu v regióne, zavádzanie inovácií v oblasti produktov, procesov a služieb vrátane transferu pokročilých technológií do praxe

Košický samosprávny kraj

Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest

Súvisiace typy akcií:

- vytváranie a udržanie pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou v oblasti VVal a zelených inovácií
- vytváranie nových pracovných miest pre mladú generáciu v nových odvetviach rýchlo rastúceho hospodárstva, v rozvíjajúcich sa a v transformovaných odvetviach
- podpora vzniku nových a rozvoj existujúcich aktivít v sociálnom podnikaní

Opatrenie 1.2. Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov

Súvisiace typy akcií:

- produktívne investície do MSP vrátane mikropodnikov a začínajúcich podnikov, ktoré vedú k hospodárskej diverzifikácii, modernizácii a rekonverzii
- rozvoj inovačných činností MSP
- podpora vytvárania nových firiem, okrem iného aj prostredníctvom podnikateľských inkubátorov, coworkingových centier, technologických centier a hubov
- digitalizácia vrátane analýzy postupov, procesov a následnej investičnej podpory na uplatňovanie digitálnych riešení

Opatrenie 1.3. Podpora výskumu, vývoja a inovácií

Súvisiace typy akcií:

- podpora činností v oblasti VVal so zameraním na zelenú ekonomiku
- podpora spolupráce v oblasti VVal zameraná na nové pokročilé / prelomové technológie
- rozvoj VVal potenciálu v regióne, zavádzanie inovácií v oblasti produktov, procesov a služieb vrátane transferu pokročilých technológií do praxe

Banskobystrický samosprávny kraj**Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest****Súvisiace typy akcií:**

- vytváranie nových pracovných miest pre mladú generáciu v nových odvetviach rýchlo rastúceho hospodárstva a v rozvíjajúcich sa a v transformujúcich odvetviach
- podpora vzniku nových a rozvoj existujúcich aktivít v sociálnom podnikaní
- vytváranie a udržanie pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou v oblasti VVal a zelených inovácií

Opatrenie 1.2. Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov**Súvisiace typy akcií:**

- produktívne investície do MSP vrátane mikropodnikov a začínajúcich podnikov, ktoré vedú k hospodárskej diverzifikácii, modernizácii a rekonverzii
- podpora vytvárania nových firiem, okrem iného aj prostredníctvom podnikateľských inkubátorov, coworkingových centier, technologických centier a hubov
- digitalizácia vrátane analýzy postupov, procesov a následnej investičnej podpory na uplatňovanie digitálnych riešení

Opatrenie 1.3. Podpora výskumu, vývoja a inovácií**Súvisiace typy akcií:**

- podpora činností a spolupráce v oblasti VVal so zameraním na zelenú ekonomiku
- rozvoj VVal potenciálu v regióne, zavádzanie inovácií v oblasti produktov, procesov a služieb vrátane transferu pokročilých technológií do praxe

Podpora pre veľké podniky

Produktívne investície do podnikov, ktoré nie sú MSP (veľké podniky), možno podporiť za predpokladu, že táto investícia bola schválená v rámci PST na základe informácií požadovaných podľa článku 11 ods. 2 písm. h) Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu. Takéto investície sú oprávnené len vtedy, ak sú potrebné na vykonávanie PST, a ak prispievajú k prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo EÚ do roku 2050 a súčasne aj k dosiahnutiu súvisiacich environmentálnych cieľov, v prípade ak sú potrebné na vytvorenie pracovných miest v danej oblasti a nevedú k premiestňovaniu, ako sa vymedzuje v článku 2 ods. 27 nariadenia (EÚ) 2021/1060.

ZHRNUTIE

Opatrenia v Pilieri I Hospodárska diverzifikácia budú mať veľmi podobné predpokladané vplyvy na životné prostredie a zdravie, aké už boli posúdené vo vybraných špecifických cieľoch a ich opatreniach (najmä v cieľoch politiky 1 a 4). Uvádžame v prehľade priradenie relevantných špecifických cieľov (ŠC) k jednotlivým opatreniam pilierov FST:

Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest

- **ŠC RSO1.3** Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP, a to aj produktívnymi investíciami
- **Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce:** ŠC RSO4.1 Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva

Opatrenie 1.2. Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov

- **ŠC RSO1.3** Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP, a to aj produktívnymi investíciami

Opatrenie 1.3. Podpora výskumu, vývoja a inovácií

- **ŠC RSO1.1** Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií

PILIER II: UDRŽATEĽNÉ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Nevyhnutným krokom k dosiahnutiu klimatickej neutrality je zníženie závislosti lokálnej ekonomiky od priemyslu intenzívneho na skleníkové plyny a zmiernenie negatívnych dopadov na životné prostredie. Kľúčové aktivity sú zamerané na zavádzanie čistej energie, podporu inovácií s cieľom dekarbonizácie a zvyšovania energetickej efektívnosti. Podpora je nasmerovaná na prepojenie ekonomiky a čistého životného prostredia, inovatívne riešenia v zelenej a obehovej ekonomike, čistej energetiky a nízkoemisných technológií. Zároveň je cieľom zvýšiť využívanie OZE a nových pokročilých / prelomových technológií. Nevyhnutnosťou je revitalizácia území po priemyselnej a ťažobnej činnosti a opätovné využitie brownfieldov vzniknutých dôsledkom transformácie.

Pilier II Udržateľné životné prostredie je zameraný na: ▫ výroba čistej energie, ▫ podpora obehového hospodárstva, dekarbonizácie, revitalizácie, ▫ rekonverzia priemyselných území, ▫ podpora udržateľnej miestnej mobility. **Ciele sú:** ▫ riešenie negatívnych environmentálnych vplyvov ťažby, výroby energie a tepla z uhlia a fosílnych palív (oživenie energetiky po postupnom vyradení uhoľných elektrární, využitie potenciálu OZE – geotermálnych a solárnych); ▫ projekty na podporu dekarbonizácie a podpora nových odvetví a technológií (výroba zeleného vodíka, uskladňovanie energie) v ex. priemyselnej infraštruktúre; ▫ transformácia odvetví = príležitosť pre revitalizáciu priemyselných území v ťažobnom, priemyselnom a energetickom sektore a premena na nové využitie vrátane OZE na brownfieldoch; ▫ integrovaná doprava, alternatívne druhy mobility, infraštruktúra pre alternatívne palivá.

Región horná Nitra

Životné prostredie hornej Nitry je znečistené ťažbou a spaľovaním uhlia, a iným priemyslom napr. chemickým. Identifikovaných je 7 priemyselných oblastí s plánom opätovného využitia pre OZE za podpory sanácie a revitalizácie kontaminovanej pôdy.

Je tu potenciál pre zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov ako prvý krok pre OZE v systémoch centrálného vykurovania (zníženie závislosti od fosílnych palív) s dôrazom na využitie geotermálnej energie a fotovoltaiiku na odkaliskách.

Preferuje sa rozvoj inteligentnej mobility, alternatívnych foriem mobility (elektromobilita, vodíková doprava).

Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu**Súvisiace typy akcií**

- výstavba zariadení na výrobu OZE a zeleného vodíka a ich využívanie v energetických systémoch vrátane diaľkového vykurovania a chladenia, podpora zavádzania inteligentných energetických systémov vrátane uskladňovania OZE
- zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov a bytových domov, vrátane podpory inteligentných opatrení a inovatívnych riešení
- rozvoj energetických služieb na regionálnej a miestnej úrovni, zavedenie systémov energetického a environmentálneho manažérstva vrátane energetických auditov
- zavádzanie nových technológií v oblasti obehového hospodárstva vrátane rozvoja nových spracovateľských kapacít
- zavádzanie nových technológií v oblasti obehového hospodárstva vrátane rozvoja nových spracovateľských kapacít

Vplyvy

Ide o kombináciu aktivít technického a netechnického charakteru.

Účelom výstavby zariadení na výrobu energie z OZE je prispieť k zvýšeniu podielu OZE na hrubej konečnej spotrebe energie, čo sa priamo odrazí v znížení emisií najmä skleníkových plynov, ale aj znečisťujúcich látok do ovzdušia s veľmi pozitívnym dlhodobým účinkom na vývoj zmeny klímy, synergicky aj na životné prostredie a zdravie ľudí. Vzhľadom na environmentálne problémy spôsobené vysokým/rastúcim dopytom po energetickej biomase a úroveň znečistenia ovzdušia v niektorých regiónoch však odporúčame uplatniť dodatočné opatrenia (podmienky) na elimináciu kumulatívnych vplyvov. Na základe merania v rokoch 2018 – 2020 bol celý okres Prievidza pre rok 2021 vymedzený ako oblasť s riadenou kvalitou ovzdušia (BaP), na základe matematického modelovania bol ako ORKO vymedzený okres Prievidza (PM10, PM2,5) aj okres Partizánske (PM10, PM2,5). Realizáciou aktivít sa posilní ekonomická stabilita, energetická nezávislosť regiónu a decentralizácia energetiky. Ide o priamy typ vplyvu, s lokálnym až regionálnym dosahom a s krátkodobými až dlhodobými účinkami.

Obnova budov prispeje k zlepšeniu ich energetickej hospodárnosti a tým aj k redukcii emisií najmä skleníkových plynov, ale aj znečisťujúcich látok do ovzdušia, čím sa významne prispeje k stabilizácii klímy. Obnova bytových domov významne prispeje aj k ekonomickej stabilizácii a energetickej bezpečnosti domácností (obnova verejných budov bude analogicky prínosom pre verejnú správu v regióne). Bezprostredne zlepši nielen hygienické podmienky v domácnostiach a na pracoviskách, ale aj funkčnosť a životnosť budov. Zároveň je nevyhnutné dôsledne transponovať aktuálne strategicko-politické priority EÚ a SR týkajúce sa energetickej bezpečnosti a nezávislosti od dovozu fosílnych palív z Ruskej federácie do hodnoteného dokumentu a súvisiacich materiálov. Ide o priamy typ vplyvu, s lokálnym až regionálnym dosahom, s krátkodobými až dlhodobými účinkami.

Podpora energetických služieb na regionálnej a miestnej úrovni a zavedenie systémov energetického a environmentálneho manažérstva sú netechnické opatrenia s nepriamym pozitívnym vplyvom najmä na energetickú efektívnosť, zmenu klímy a tiež na ekonomickú a energetickú stabilitu a bezpečnosť subjektov, s lokálnym dosahom a krátkodobými až strednodobými účinkami.

Nové technológie na predchádzanie vzniku odpadov a na spracovanie odpadov ako aj nové spracovateľské kapacity sú aktivity nevyhnutné na naplnenie cieľov stanovených v Programe predchádzania vzniku odpadu Slovenskej republiky na roky 2019 – 2025 a v Programe odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025.

Akékoľvek činnosti súvisiace s predchádzaním vzniku odpadu a materiálovým zhodnocovaním vyprodukovaných odpadov sú pozitívnym príspevkom k ochrane a tvorbe životného prostredia. **Hodnota výrobkov, materiálov a zdrojov uchováva v hospodárstve čo možno najdlhšie a minimalizuje sa vznik odpadu.** Jedná sa o sivý koncept alebo technické opatrenia.

Vo všeobecnosti hodnotíme tieto aktivity ako pozitívne, priame a dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu.

Podstatná časť projektov v oblasti nakladania s odpadmi, bude podliehať posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z., kde sa detailnejšie identifikujú vplyvy konkrétnych činností.

Kumulatívne budú tieto aktivity pozitívne pôsobiť s už v súčasnosti realizovanými aktivitami zameranými na predchádzanie vzniku odpadov a materiálové zhodnotenie odpadov.

Cezhraničné vplyvy

Z hľadiska zmeny klímy očakávame pozitívne cezhraničné vplyvy vďaka zníženiu uhlíkových emisií.

Opatrenia a odporúčania

S cieľom predchádzať suboptimálnej obnove budov (opakovaný a častý prípad v minulosti) a maximalizovať emisný, zdravotný, energetický, ekonomický a sociálny efekt odporúčame uplatňovať:

- Podmienka súladu s princípom prvoradosti energetickej efektívnosti (t.j. vylúčenie zásobovania neefektívnej spotreby vyrobenou energiou z OZE).
- Podmienku vylúčenia podpory nákupu zariadení na výrobu energie na báze fosílnych palív.
- Podmienku povinného uplatnenia technológií BAT v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z OZE a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetickeho využívania dendromasy (Príloha 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko).

- Podmienka: v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.
- Podmienka uplatňovania zariadení na výrobu vodíka a syntetických uhľovodíkových palív s využitím OZE iba tam, kde neexistujú ekonomicky, energeticky a emisne výhodnejšie alternatívy.
- Podmienka vylúčenia podpory pre BPS na báze plodín vrátane kukurice, repky, obilnín, energetických plodín a medziplodín. Podpora sa musí sústrediť iba BPS na báze biologických odpadov (zo živočíšnej a rastlinnej výroby, potravinárskeho priemyslu, reštaurácií a jedální a podobne) alebo tekutých komunálnych organických odpadov (kalov a organického odpadu z ČOV).
- Podmienka uplatňovania kritérií pre prioritizáciu výberu budov podľa Prílohy 3 Správy o hodnotení Programu Slovensko.
- Podmienku, že stavebné komponenty a materiály použité pri obnove budov nebudú obsahovať azbest ani iné nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu EK č. 1907/2006 EP a ER).
- Podmienka súhlasného stanoviska k zámerom využívania OZE príslušným regionálnym centrom udržateľnej energetiky (RCUE) po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región.
- Z hľadiska odpadového hospodárstva nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu. Zároveň Program predchádzania vzniku odpadu Slovenskej republiky na roky 2019 – 2025a Program odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025 už bol podrobený procesu posúdenia vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a bolo vydané stanovisko MŽP SR z posudzovania strategického dokumentu. Je zverejnené na enviroportáli.

Opatrenie 2.2. Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území

Súvisiace typy akcií

- zmena účelu a opätovné využitie opustených priemyselných území a obnova pôdy
- mapovanie opustených priemyselných území z činností ťažobného a energetického sektora

Vplyvy

Proces spravodlivej transformácie na úseku revitalizácie a rekonverzie priemyselných území preferuje intervencie v okresoch Prievidza a Partizánske, v 7 priemyselných oblastiach. Preferovaná je oblasť ťažobného a energetického sektora. Pri zmene a využití priemyselných území sa akcentujú OZE, využitie pre centrálnu vykurovanie, dôraz na geotermálnu energiu a fotovoltaiku, podpora sanácii environmentálnych záťaží.

Pre oblasť environmentálnych záťaží sa vypracúva a aktualizuje Štátny program sanácie environmentálnych záťaží pod gesciou MŽP SR. Posledný publikovaný je na roky 2022 – 2027 (MŽP SR, 2022). Zhromažďovanie a poskytovanie informácií zabezpečuje informačný systém environmentálnych záťaží (EZ). Tento má tri registre: časť A – pravdepodobné EZ, časť B – evidencia EZ, časť C – sanované a rekultivované lokality, ktoré sú prepojené s registrami verejnej správy. Aktuálny zoznam EZ je publikovaný na enviroportáli.sk. Aktivity sanácie EZ podporuje Vodný plán Slovenska, 3. cyklus RSV.

Zatiaľ nesanované EZ priamo spojené s ťažobným a energetickým priemyslom (na báze uhlia) sú v okrese Prievidza predpokladané a potvrdené na lokalitách Bystričany, Nováky, Veľká Lehôtka, Zemianske Kostolány. V okrese Partizánske nie sú takéto lokality zaznamenané.

Revitalizácia pôdy je predpokladom pre následné iné využitie priemyselných areálov, dominantne pre výrobu energie a tepla z OZE (geotermálnej a slnečnej).

Podporované súvisiace typy akcií majú charakter sivého (technického) konceptu, mapovacie aktivity sú miernym neštruktúrnym (netechnickým) konceptom.

Príčinou znečisťovania, predovšetkým podkladu, sú v minulosti environmentálne nezabezpečené napr. sklady, skládky, alebo technologické úseky, s transportom kontaminantov rôzneho typu a rizikovosti do horninového prostredia a vôd. Šírenie znečistenia následne obmedzuje ďalšie využívanie aj širšieho územia napr. pre výrobu potravín a spôsobuje riziká pre ľudské zdravie a ekosystémy. Realizáciou podporovaných aktivít sa zlepší stav životného prostredia s priamym pozitívnym vplyvom na horninové prostredie a podzemné a povrchové vody, prípadne na ovzdušie, pôdu a ekosystémy. Premena a obnova

environmentálne znečistených území, priamo prispeje k zlepšeniu ekologickej stability krajiny, využitia zeme, obmedzí alebo aj eliminuje riziká pre ľudské zdravie. Ďalším priamym príspevkom k adaptácii na zmenu klímy je podpora inštalácií zariadení OZE, s priamym dopadom na ovzdušie, a tým aj na zdravie ľudí a klímu. Je zrejmé, že podporou súvisiacich aktivít sa dosiahne širokospektrálna synergia pre všetky abiotické a biotické zložky životného prostredia, s dlhodobým účinkom, lokálneho až regionálneho dosahu.

Útlm ťažby uhlia na hornej Nitre môže spôsobiť aj stratu unikátneho biotopu Košských mokradí, ktoré vznikli ako dôsledok podpovrchovej ťažby hnedého uhlia. Z Banského zákona totiž vyplýva Hornonitrianskym baniam povinnosť poddolované územie rekultivovať na ornú pôdu. To znamená mokrade zasypať a zabezpečiť ich využitie na poľnohospodárske účely. Tým by však došlo k priamemu veľmi negatívnemu a nezvratnému vplyvu na prírodovedne hodnotnú lokalitu, hlavne z ornitologického hľadiska ale aj z hľadiska výskytu vzácných druhov rastlín, ktorá sa tu vytvorila za vyše 45 rokov.

Cezhraničné vplyvy

Súvisiace typy akcií nemajú cezhraničné vplyvy.

Opatrenia a odporúčania

Podporované aktivity majú na životné prostredie pozitívne účinky, preto sa nenavrhujú žiadne environmentálne opatrenia. Je dôležité zabezpečiť, aby sa pri realizácii tohto opatrenia dôsledne rešpektoval princíp „znečisťovateľ platí“.

Podporujeme záujem štátnej ochrany prírody, aby nedošlo k rekultivácii unikátneho biotopu Košských mokradí, ale aby tieto dve Košské mokrade zostali zachované. Tento zámer podporujú aj Hornonitrianske bane, ktoré už listom oslovili aj ministra životného prostredia a príslušné štátne inštitúcie a žiadali v tejto veci o pomoc. Aktuálne sa už hľadá riešenie, aby sa nemuseli mokrade rekultivovať, ale aby sa zabezpečilo ich zachovanie.

Opatrenie 2.3. Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Súvisiace typy akcií

- rozvoj infraštruktúry pre alternatívne palivá, vrátane pilotných riešení
- rozvoj a podpora udržateľnej verejnej osobnej dopravy s nulovými emisiami a mikromobility pri uplatňovaní zásad inteligentnej mobility
- zvyšovanie povedomia verejnosti s cieľom zvýšiť atraktivnosť verejnej osobnej dopravy a mikromobility

Vplyvy

V synergii s výrazne infraštruktúrnymi opatreniami v špecifickom ciele RSO3.2 Programu Slovensko bude mať podpora udržateľnej verejnej osobnej dopravy a mikromobility, vrátane rozvoja infraštruktúry pre alternatívne palivá v stredno- a dlhodobom horizonte významný pozitívny vplyv na životné prostredie. Opatrenie 2.3 v rámci FST má charakter prevažne neinfraštruktúrnych intervencií a je zamerané na zvýšenie podielu verejnej osobnej dopravy, resp. alternatívnych druhov dopravy na mobilite osôb na regionálnej i lokálnej úrovni. Z tohto dôvodu nepredpokladáme ani v prípravnej fáze žiadne negatívne vplyvy

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Podporované aktivity majú na životné prostredie pozitívne účinky, preto sa nenavrhujú žiadne environmentálne opatrenia.

Košický samosprávny kraj

Košický kraj má vysoký potenciál na zníženie emisií CO₂ v energetike a priemysle.

Energetická efektívnosť verejných budov je zdôraznená v okresoch Košice a Michalovce.

Akcentuje sa potenciál na využívanie OZE (geotermálnej a slnečnej), zavádzanie nových technológií, rozvoja spracovateľských kapacít.

Environmentálne zaťaženie regiónu je výsledkom výroby energie v elektrárni Vojany, ako aj výroby ocele; kontext opatrení je v revitalizácii a rekonverzii (opätovného využitia) týchto priemyselných území (pozn.: rekonverzia pre účely OZE nie je tak zrejímavá ako v prípade hornej Nitry).

Je prvým krajom na Slovensku, ktorý má vodíkovú stratégiu (investície do vodíkových technológií – využívanie vodíka v doprave a priemysle). Výzvou je udržateľná doprava s nulovými emisiami a prepojenie s inými druhmi dopravy.

Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu

Súvisiace typy akcií

- inovácie na podporu dekarbonizácie priemyslu
- všetky ďalšie akcie sú identické so súvisiacimi typmi akcií uvedenými v rámci opatrenia 2.1 pre Región hornej Nitry

Vplyvy

Vplyvy inovácií na podporu dekarbonizácie priemyslu budú závisieť od konkretizácie týchto inovácií v implementačnej fáze.

Vplyvy ostatných aktivít sú identické s vplyvmi uvedenými v rámci opatrenia 2.1 pre región hornej Nitry. Vzhľadom na environmentálne problémy spôsobené vysokým/rastúcim dopytom po energetickej biomase a úroveň znečistenia ovzdušia odporúčame uplatniť dodatočné opatrenia (podmienky) na elimináciu kumulatívnych vplyvov v okresoch Košice I – IV a Košice-okolie, ktoré boli pre rok 2021 vymedzené ako oblasti s riadenou kvalitou ovzdušia (PM10, PM2,5 a BaP).

Cezhraničné vplyvy

Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Sú identické s opatreniami uvedenými v rámci 2.1 pre Región hornej Nitry.

Opatrenie 2.2. Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území

Súvisiace typy akcií

- zmena účelu a opätovné využitie opustených priemyselných území a obnova pôdy
- mapovanie opustených priemyselných území z energetického sektora

Vplyvy

Charakter súvisiacich typov akcií predstavuje sivý (technický) koncept, mapovanie opustených priemyselných území energetického sektora mäkký neštruktúrálly koncept (netechnický).

Podporované aktivity sledujú riešenie environmentálnych záťaží a znečistených území, ako aj obnovu a opätovné využitie opustených priemyselných areálov/území, ide najmä o okresy Košice I – IV, Košice-okolie a Michalovce.

V registri EZ sa na území Košického samosprávneho kraja eviduje okolo 300 EZ, vo všetkých jeho okresoch, z toho asi tretina sú už sanované. S priemyslom spojených EZ je najviac v okresoch Gelnica, Michalovce a Spišská Nová ves, ale aj Košice vidiek a Rožňava. Priamo uhoľnej elektrárne Vojany sa týka 5 zatiaľ neriešených EZ. Vplyvy aktivít podporovaných v Košickom kraji Fondom na spravodlivú transformáciu, akcentujúc priemyselné a energetické odvetvia, vrátane inštalácie OZE, sú z hľadiska životného prostredia obdobné ako v prípade hornej Nitry.

Cezhraničné vplyvy

Podporované súvisiace typy akcií nepresahujú územie SR.

Opatrenia a odporúčania

Podporované aktivity majú environmentálne prínosy, preto sa opatrenia z hľadiska životného prostredia nenavrhuje. Je dôležité zabezpečiť, aby sa pri realizácii tohto opatrenia dôsledne rešpektoval princíp „znečisťovateľ platí“.

Opatrenie 2.3. Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Súvisiace typy akcií

- rozvoj infraštruktúry pre alternatívne palivá, vrátane pilotných riešení
- rozvoj a podpora udržateľnej verejnej osobnej dopravy s nulovými emisiami a mikromobility pri uplatňovaní zásad inteligentnej mobility

Vplyvy

V synergii s výrazne infraštruktúrnymi opatreniami v špecifickom ciele RSO3.2 Programu Slovensko 2021 – 2027 bude mať podpora udržateľnej verejnej osobnej dopravy a mikromobility, vrátane rozvoja infraštruktúry pre alternatívne palivá v stredno- a dlhodobom horizonte významný pozitívny vplyv na životné prostredie. Opatrenie 2.3 v rámci FST má charakter prevažne neinfraštruktúrnych intervencií a je zamerané na zvýšenie podielu verejnej osobnej dopravy, resp. alternatívnych druhov dopravy na mobilite osôb na regionálnej i lokálnej úrovni. Z tohto dôvodu nepredpokladáme ani v prípravnej fáze žiadne negatívne vplyvy.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Podporované aktivity majú na životné prostredie pozitívne účinky, preto sa nenavrhuje žiadne environmentálne opatrenia.

Banskobystrický samosprávny kraj

Hospodárstvo Banskobystrického samosprávneho kraja je závislé od priemyslu a ďalších odvetví s vysokou produkciou skleníkových plynov.

Čelí energetickej chudobe.

Kraj má potenciál zníženia spotreby tepla vo verejných budovách až o 70% a vysoký potenciál na zvýšenie energetickej efektívnosti budov.

Významné sú možnosti zavádzania OZE zo zdrojov geotermálnej alebo slnečnej energie.

Proces transformácie vytvára príležitosti na zmenu účelu priemyselných lokalít v zanikajúcich odvetviach.

Je tu potenciál znížiť emisie CO₂ v odvetví dopravy.

Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu

Súvisiace typy akcií

Sú identické so súvisiacimi typmi akcií uvedenými v rámci opatrenia 2.1 pre Košický samosprávny kraj, s výnimkou podpory inovatívnych aktivít zameraných na predchádzanie vzniku odpadu.

Vplyvy

Sú identické s vplyvmi uvedenými v rámci opatrenia 2.1 pre Košický samosprávny kraj. Vzhľadom na environmentálne problémy spôsobené vysokým/rastúcim dopytom po energetickej biomase a úroveň znečistenia ovzdušia odporúčame uplatniť dodatočné opatrenia (podmienky) na elimináciu kumulatívnych vplyvov v nasledujúcich okresoch vymedzených pre rok 2021 ako oblasti s riadenou kvalitou ovzdušia: okres Revúca (PM₁₀ a PM_{2,5} – celý okres, BaP - čiastočne), Banská Štiavnica (PM₁₀, PM_{2,5} - čiastočne), Brezno, Rimavská Sobota, Zvolen, Žarnovica a Žiar nad Hronom (PM₁₀, PM_{2,5} – celé okresy).

Záväznosť hierarchie odpadového hospodárstva a povinnosť vypracovať programy predchádzania vzniku odpadu je ukotvená v právnej úprave odpadového hospodárstva SR. SR má schválený Program predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025. Hlavným cieľom programu je posun od materiálového zhodnocovania ako jedinej priority v odpadovom hospodárstve SR k predchádzaniu vzniku odpadu v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva SR, kde je predchádzaniu vzniku odpadu na prvej priečke. Inovatívne aktivity zamerané na predchádzanie odpadu znamenajú prechod na intenzívnejšie obehové hospodárstvo, v ktorom sa **hodnota výrobkov, materiálov a zdrojov uchováva v hospodárstve čo možno najdlhšie a minimalizuje sa vznik odpadu**. Jedná sa o sivý koncept alebo technické opatrenia. Vplyvy týchto aktivít na životné prostredie (všetky jeho zložky) a zdravie hodnotíme ako významne pozitívne, priame a dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu. V prípade obalových technológií môže ísť až o nadregionálny dosah. Kumulatívne budú pozitívne pôsobiť s už v súčasnosti realizovanými aktivitami na predchádzanie vzniku odpadov.

Cezhraničné vplyvy

Z hľadiska zmeny klímy očakávame pozitívne cezhraničné vplyvy vďaka zníženiu uhlíkových emisií.

Opatrenia a odporúčania

Identické s vplyvmi uvedenými v rámci opatrenia 2.1 pre Košický samosprávny kraj.

Na úrovni strategického dokumentu nie sú identifikované žiadne negatívne vplyvy, a nenavrhujú sa žiadne opatrenia na zmiernenie dopadu.

Zároveň Program predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025 už bol podrobený procesu posúdenia vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a bolo vydané stanovisko MŽP SR z posudzovania strategického dokumentu. Je zverejnené na enviroportáli.

Opatrenie 2.2. Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území

Súvisiace typy akcií

- zmena účelu a opätovné využitie opustených priemyselných území a obnova pôdy

Vplyvy

Revitalizácia a obnova pôdy v zmysle riešenia environmentálne zaťažených území nie je až tak výrazná. Prioritná je zmena účelu a opätovné využitie priemyselných areálov zanikajúcich odvetví. Vypichnuté sú okresy Brezno, Revúca, Rimavská Sobota, Žarnovica, a vo väzbe na hornú Nitru aj okresy Žiar nad Hronom a Banská Štiavnica, spomenutý je okres Veľký Krtíš. Spôsob rekonverzie je otvorený. Predpokladá sa uprednostnenie ekologickej energetiky alebo výroby v súlade s klimatickými cieľmi.

Charakter súvisiacich typov akcií predstavuje sivý (technický) koncept.

V rámci revitalizácie a obnovy pôdy sa očakáva priamy, významne pozitívny a dlhodobý vplyv na horninové prostredie a vodu lokálneho dosahu, v synergii s ďalšími zložkami a javmi ako je krajina, obyvateľstvo, ľudské zdravie.

Zmena účelu resp. opätovné využitie opustených priemyselných areálov s orientáciou na ekologické hospodárske aktivity budú priamo i nepriamo synergickými prínosmi pre ovzdušie, klímu, sociálno-ekonomické aspekty - zamestnanosť, pohodu a kvalitu života človeka. Vplyvy budú významné, dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu.

Cezhraničné vplyvy

Nie sú identifikované cezhraničné vplyvy na životné prostredie.

Opatrenia a odporúčania

Z hľadiska životného prostredia sa nenavrhujú žiadne opatrenia pre uvedené súvisiace typy akcií. Je dôležité zabezpečiť, aby sa pri realizácii tohto opatrenia dôsledne rešpektoval princíp „znečisťovateľ platí“.

Opatrenie 2.3. Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Súvisiace typy akcií

- modernizácia existujúcich a zavádzanie nových integrovaných dopravných systémov, uplatňovanie inteligentných riešení mobility
- zvyšovanie povedomia verejnosti s cieľom zvýšiť atraktivnosť verejnej osobnej dopravy a mikromobility

Vplyvy

V synergii s výrazne infraštruktúrnymi opatreniami v špecifickom ciele RSO3.2 Programu Slovensko 2021 – 2027 bude mať podpora udržateľnej verejnej osobnej dopravy a mikromobility v stredno- a dlhodobom horizonte významný pozitívny vplyv na životné prostredie. Opatrenie 2.3 v rámci FST má charakter prevažne neinfraštruktúrnych intervencií a je zamerané na zvýšenie podielu verejnej osobnej dopravy, resp. alternatívnych druhov dopravy na mobilite osôb na regionálnej i lokálnej úrovni. Z tohto dôvodu nepredpokladáme ani v prípravnej fáze žiadne negatívne vplyvy.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Podporované aktivity majú na životné prostredie pozitívne účinky, preto sa nenavrhuje žiadne environmentálne opatrenia.

ZHRNUTIE za opatrenie 2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu

Súvisiace typy akcií vo všetkých troch oprávnených regiónoch sú takmer identické a predstavujú najmä technické aktivity s priamymi pozitívnymi vplyvmi na životné prostredie, v menšej miere sú oprávnené netechnické aktivity s nepriamym pozitívnym vplyvom. Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie s výnimkou možných kumulatívnych vplyvov na kvalitu ovzdušia v najviac znečistených alebo rizikových oblastiach (na ich elimináciu sú navrhnuté preventívne opatrenia). Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný, prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú vplyvy lokálne až regionálne.

Definované sú synergie najmä medzi klimatickými a environmentálnymi vplyvmi a ich účinkami na zdravie ľudí, kvalitu života, decentralizáciu energetiky, ekonomiku a bezpečnosť. Aby sa dosiahol maximálny energetický, emisný, zdravotný, ekonomický a sociálny efekt navrhujeme prijať ďalšie dodatočné opatrenia.

Oprávnenými aktivitami sú projekty súvisiace s predchádzaním vzniku odpadov a nakladaním s komunálnymi odpadmi. Jedná sa o sivé koncepty.

Všetky aktivity sú v súlade so strategickými dokumentami Program predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025 a Program odpadového hospodárstva na roky 2021 – 2025. Je predpokladom, že synergický efekt implementácie oboch strategických dokumentov, ako POH SR 2021 – 2025, tak aj PPVO SR 2019 – 2025, prinesie pozitívne zmeny nielen v oblasti odpadového hospodárstva, ale prispeje aj k zmenám podstatným pre prechod na obehové hospodárstvo.

Aktivity v oblasti predchádzania vzniku odpadov a recyklácie sú aktivity v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva. Smerujú k znižovaniu množstva odpadov, uzatváraniu materiálových tokov a tým k znižovaniu spotreby primárnych surovín. Predpokladané vplyvy týchto aktivít na životné prostredie budú priame, významne pozitívne, dlhodobé, lokálneho a regionálneho dosahu.

Identifikovaná je kladná synergia s oblasťou ľudského zdravia, s oblasťou kvality a pohody života človeka a so všetkými zložkami životného prostredia.

Tieto aktivity budú kumulatívne pozitívne pôsobiť s už v súčasnosti realizovanými obdobnými aktivitami.

Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú, s výnimkou potencionálneho pozitívneho vplyvu obalových technológií.

Podporované aktivity sú v súlade s prepojenými strategickými dokumentmi podporenými procesom posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z., preto sa nenavrhuje žiadne ďalšie opatrenia.

Zároveň, podstatná časť projektov v oblasti nakladania s odpadmi, bude podliehať posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z., kde sa detailnejšie identifikujú vplyvy konkrétnych činností a navrhnu opatrenia na predchádzanie prípadných negatívnych vplyvov.

Miera podpory pre jednotlivé činnosti by mala byť v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva.

Tabuľka IV.21: FST – vplyvy opatrenia 2.1 v rámci piliera II na životné prostredie

Región	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
Horná Nitra	P/N	Ku/Sy	+	2	D	L/R
Košický kraj	P/N	Ku/Sy	+	2	D	L/R
Banskobystrický kraj	P/N	Ku/Sy	+	2	D	L/R

ZHRNUTIE za opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území

Fond na spravodlivú transformáciu podporuje aktivity pre vybrané regióny (Horná Nitra, Košický kraj, Banskobystrický kraj) postihnuté transformáciou hospodárskych aktivít v záujme cieľov klimatickej neutrality v troch pilieroch. V pilieri II – Udržateľné životné prostredie sú súvisiacimi typmi akcií

- zmena účelu a opätovné využitie opustených priemyselných území a obnova pôdy,
- mapovanie opustených priemyselných území z ťažobného (Horná Nitra) a energetického sektora (Horná Nitra, Košický kraj).

Cieľovými územiami sú priemyselné podniky a energetika (na báze uhlia), kde sú environmentálne zaťažené územia identifikované, hlavne v zmysle Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží resp. informačného systému (enviroportal.sk). Fond na spravodlivú transformáciu identifikuje okresy vybraných regiónov, kde bude zmena účelu a opätovného využitia priemyselných areálov preferovaná.

Charakter súvisiacich typov akcií predstavuje sivý (technický) koncept a mapovacie typy akcií mäkký neštrukturálny koncept (netechnický).

Príčinou znečisťovania, predovšetkým podkladu, sú v minulosti environmentálne nezabezpečené napr. sklady, skládky, alebo technologické úseky, s transportom kontaminantov rôzneho typu a rizikovosti do horninového prostredia a vôd. Šírenie znečistenia následne obmedzuje ďalšie využívanie aj širšieho územia napr. pre výrobu potravín a spôsobuje riziká pre ľudské zdravie a ekosystémy. Realizáciou podporovaných aktivít salepší stav životného prostredia s priamym pozitívnym vplyvom na horninové prostredie a podzemné a povrchové vody, prípadne na ovzdušie, pôdu a ekosystémy, čo následne prispeje k zlepšeniu ekologickej stability krajiny, využitia zeme, obmedzí alebo aj eliminuje riziká pre ľudské zdravie. Ďalším priamym príspevkom k adaptácii na zmenu klímy je podpora inštalácií zariadení OZE, s priamym dopadom na ovzdušie, a tým aj na zdravie ľudí a klímu. Je zrejmé, že podporou súvisiacich aktivít sa dosiahne širokospektrálna synergia pre všetky abiotické a biotické zložky životného prostredia, s významným a dlhodobým účinkom, lokálneho až regionálneho dosahu.

Zmena účelu resp. opätovné využitie opustených priemyselných areálov s orientáciou na ekologické hospodárske aktivity budú priamo i nepriamo synergickými prínosmi pre ovzdušie, klímu, sociálno-ekonomické aspekty - zamestnanosť, pohodu a kvalitu života človeka. Vplyvy budú významné, dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu. Je dôležité zabezpečiť, aby sa pri realizácii tohto opatrenia dôsledne rešpektoval princíp „znečisťovateľ platí“.

Podporované súvisiace typy akcií nepresahujú územie SR.

Tabuľka IV.22: FST – Pilier II, vplyvy opatrenia 2.2 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
revitalizácia priemyselných území	P/N	Sy	+	2	D	L/R
rekonverzia priemyselných území	P/N	Sy	+	2	D	L/R

ZHRNUTIE za opatrenie 2.3. Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Opatrenie 2.3 v rámci Fondu na spravodlivú transformáciu je skôr súborom doplnkových krokov ku kľúčovým opatreniam, ktoré sú namierené na revitalizáciu ekonomiky v dotknutých regiónoch. Opatrenie má prispieť k podpore verejnej osobnej dopravy, resp. iných druhov mobility osôb alternatívnych k individuálnej

automobilovej doprave, čo v synergii s výrazne infraštruktúrnymi opatreniami v špecifickom celi RSO3.2 Programu Slovensko 2021 – 2027 prispeje k zníženiu záťaže životného prostredia uhlíkovými a ďalšími emisiami z dopravy. Výsledné zvýšenie podielu verejnej dopravy a alternatívnych druhov mobility s nízkymi emisiami bude mať v stredno- až dlhodobom horizonte významné pozitívne vplyvy na lokálnej až regionálnej úrovni. V prípade Hornej Nitry a Košického samosprávneho kraja sa uvažuje s razantnejším zavádzaním alternatívnych palív a s postupným zavádzaním verejnej osobnej dopravy s nulovými emisiami (napr. vodíkový pohon), čo v dlhodobom horizonte môže pozitívny efekt opatrenia ešte zvýšiť. Mäkké opatrenia zacielené na propagáciu verejnej dopravy a efektívnych alternatívnych druhov mikromobility celkové pozitívne dopady podporia najmä na lokálnej úrovni. V synergii s ostatnými opatreniami bude mať toto opatrenie dlhodobý pozitívny vplyv tiež na zdravie obyvateľstva a kvalitu života.

Dopravné riešenia v rámci opatrenia 2.3 sú v súlade s Plánom udržateľnej mobility Trenčianskeho samosprávneho kraja (2020), Regionálneho plánu udržateľnej mobility Banskobystrického samosprávneho kraja (2019) a Plánu udržateľnej mobility Košického samosprávneho kraja (2020). Cezhraničné vplyvy v tomto prípade nepredpokladáme.

Tabuľka IV.23: FST – Pilier II, vplyvy opatrenia 2.3 na životné prostredie

Región	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
Horná Nitra	P/N	Sy	+	2	D	L/R
Košický kraj	P/N	Sy	+	2	D	L/R
Banskobystrický kraj	P/N	Sy	+	1	D	L/R

Opatrenia v Pilieri II Udržateľné životné prostredie budú mať veľmi podobné predpokladané vplyvy na životné prostredie a zdravie, aké už boli posúdené vo vybraných špecifických cieľoch a ich opatreniach v celi politiky 2. Uvádzame v prehľade priradenie relevantných špecifických cieľoch (ŠC) k jednotlivým opatreniam Piliera II:

Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu

- **ŠC RSO2.1** Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov
- **ŠC RSO2.2** Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené
- **ŠC RSO2.3** Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E)
- **ŠC RSO2.6** Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje

Opatrenie 2.2. Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území

- **ŠC RSO2.7** Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia (opatrenie 2.7.6 Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží)

Opatrenie 2.3. Podpora udržateľnej miestnej dopravy

- **ŠC RSO2.8** Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka

PILIER III: KVALITA ŽIVOTA A SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

Cieľom piliera III je reagovať na výzvy spojené s očakávaným zánikom pracovných miest v dôsledku dekarbonizačných projektov. Jedným z kľúčových problémov transformujúcich sa regiónov je nízka pripravenosť pracovníkov a nesúlad zručností pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s budúcimi potrebami trhu práce, ako aj nedostatočná úroveň vzdelania s ohľadom na potenciál v nových technológiách a rozvíjajúcich sa odvetviach v regióne. S ohľadom na proces transformácie je nevyhnutné dosiahnuť, aby všetky tri regióny reagovali na dopady prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo podporou tvorby nových

udržateľných pracovných miest pre všetky úrovne vzdelania a kvalifikácie, so špeciálnym zameraním sa na mladých ľudí. Cieľom je dosiahnuť zosúladenie dopytu a ponuky na trhu práce, podporiť vzdelávanie, zvyšovať kvalifikáciu, prípadne rekvalifikovať pracovnú silu, ale aj podporiť zamestnanosť v oblasti VVal, digitalizácie a v nových odvetviach hospodárstva. Kľúčové bude získavanie nových zručností, ktoré budú nevyhnutné pre rozvoj a podporu rýchlo rastúcich sektorov. Zároveň je nevyhnutné zatriktívniť pracovné príležitosti a vytvoriť pracovné miesta s pridanou hodnotou. Cieľom navrhnutých aktivít je zmiernenie negatívnych demografických zmien, odlivu mozgov, vyľudňovania území a starnutia obyvateľstva pre dosiahnutie celkového zatriktívnenia území, vyššej kvality života zlepšením sociálnych služieb a vzdelávania.

Región horná Nitra

Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie

Súvisiace typy akcií

- podpora celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie
- podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania
- kariérové poradenstvo a súvisiace odborné poradenské služby pre zamestnancov a uchádzačov o zamestnanie, ktorí prišli o zamestnanie v dôsledku transformácie
- spolupráca medzi MSP a strednými odbornými školami na podporu praktického vzdelávania študentov a ich prípravy na zamestnanie
- sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi akademickým sektorom a podnikmi s dôrazom na praktické vzdelávanie
- sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktickú odbornú prípravu

Vplyvy opatrenia

Transformácia doterajších hospodárskych činností v dôsledku ukončenia ťažby a spaľovania uhlia bude mať dopad na stratu zamestnania s možnými nepriaznivými sociálnymi vplyvmi, vrátane dopadu na zdravie a kvalitu života. Preto veľmi pozitívne hodnotíme, že vytváranie nových pracovných miest pre ľudí, ktorí prídu o zamestnanie v dôsledku transformačných procesov ťažobného priemyslu a výroby energie, založenej na uhlí, a vytváranie nových pracovných miest pre mladú generáciu v nových odvetviach rýchlo rastúceho hospodárstva, v rozvíjajúcich sa a v transformovaných odvetviach, má vysokú prioritu. Pozitívne tiež hodnotíme, že podpora celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie, podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania a kariérové poradenstvo a súvisiace odborné poradenské služby pre zamestnancov a uchádzačov o zamestnanie, ktorí prišli o zamestnanie v dôsledku transformácie, majú navrhovanú vysokú prioritu. Tieto navrhované aktivity budú mať významný regionálny vplyv na kvalitu života. Veľmi pozitívny vplyv sa očakáva od tých opatrení, ktoré budú riešiť aj celkovú atraktivitu regiónu z pohľadu kvality života, najmä pre mladú generáciu. Pozitívny vplyv na životné prostredie, ale aj na zdravie a kvalitu života napr. poskytovaním kvalitnejších verejných služieb bude mať zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov, vrátane podpory inteligentných opatrení a inovatívnych riešení.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

- Aj napriek pripraveným opatreniam hrozí negatívny sociálny vplyv ako dôsledok rizika, že súčasné vyľudňovanie územia, najmä mladých ľudí, môže pokračovať. Už dnes v regióne ponúkajú pracovné príležitosti rôzne firmy z iných regiónov Slovenska. Preto je veľmi dôležité, aby sa navrhované opatrenia realizovali čo najrýchlejšie a bol kladený veľký dôraz na zvýšenie atraktivity regiónu – tak ako to navrhuje aj Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra schválený uznesením vlády SR č. 336/2019 z 3. júla 2019 a aktualizovaný plán schválený v roku 2021.

- Jednou z možností, ako zvýšiť atraktivitu regiónu, je aj rozvoj verejných služieb a zavádzanie moderných konceptov v miestnej samospráve, ako napríklad tzv. „digitálne mesto“, alebo širší koncept smart city. Podobné iniciatívy sú súčasťou akčných plánov a stratégií aj v iných uhoľných regiónoch, ako napríklad Lužice v Nemecku alebo Limburg v Holandsku, ktoré sa snažia zatraktívniť svoje regióny zameraním sa na moderné technológie, pokrytie miest sieťami vysokorychlostného internetu a wi-fi, maximalizáciu digitálnych služieb mesta a vytváranie podmienok pre rozvoj digitálnej ekonomiky. Je tiež dôležité podporovať synergiu aj s navrhovanými súvisiacimi opatreniami v celi politiky 1 a celi politiky 5.
- Skorším ukončením ťažby (útlmom) bude dochádzať k predčasnému odchodu baníkov, ktorí nebudú najmä vzhľadom na vek schopní adaptácie na nový druh povolania. Z týchto príčin bude nutné pripraviť právnu úpravu týkajúcu sa sociálneho zabezpečenia baníkov a možností pre vytvorenie podmienok skoršieho odchodu zo zamestnania. V rámci riešenia tohto problému budú preto osobitne dôležité posilnené sociálne a vzdelávacie služby s cieľom vyrovnáť sa so sociálnymi výzvami transformácie a výzvami v oblasti vzdelávania súvisiacimi s rozvojom nových zručností a rekvalifikáciou pracovnej sily.

Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny

Súvisiace typy akcií:

- investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí
- participatívne projekty neformálnych skupín, iniciatív mladých ľudí alebo mládežníckych organizácií
- posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov postupného ukončenia ťažby uhlia a procesov dekarbonizácie
- rozvoj nájomného bývania, najmä pre mladú generáciu

Vplyvy

Ako sme už uviedli vyššie, transformácia doterajších hospodárskych činností bude mať dopad na stratu zamestnania s možnými nepriaznivými sociálnymi vplyvmi, vrátane dopadu na zdravie a kvalitu života. Na základe zahraničnej praxe v niektorých prípadoch môžu tieto sociálne problémy vyvolať aj problémy s nárastom rôznych druhov závislostí (alkoholizmu, nelátkové závislosti, ako napríklad patologické hráčstvo), rodinných problémov, ktoré môžu viesť až k existenčným problémom.

Z tohto pohľadu je tento región veľmi zraniteľný, keďže podľa vekovej štruktúry súčasných zamestnancov podniku Hornonitrianske bane Prievidza, a.s. (HBP, a.s.) je približne 49 % z nich vo veku viac ako 50 rokov a veľká časť z nich bude mať nárok na odchod do dôchodku alebo predčasného dôchodku. U starších zamestnancov, ktorí navyše pracujú v ťažobnom priemysle dlhodobo, sa dá predpokladať absencia skúseností so zmenou zamestnania a skúseností s procesmi súvisiacimi s nezamestnanosťou, komunikáciou s úradmi a zamestnávateľmi a aktívnym hľadaním si nového zamestnania. Tieto skutočnosti môžu mať negatívny vplyv na psychické prežívanie a vznik stresových situácií s následným vznikom problémov psychosomatického pôvodu.

Oceňujeme, že vysokú prioritu majú investície práve do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí, pretože bude potrebné nevyhnutne riešiť zvýšený dopyt po službách sociálnej starostlivosti. Akcie navrhované v tomto opatrení budú mať významný priamy pozitívny vplyv na zdravie a na kvalitu života v rámci celého regiónu. Osobitný význam a vysoký priamy pozitívny vplyv na kvalitu života a zdravie budú mať aktivity zamerané na posilnenie sociálnych služieb pre zraniteľné skupiny ľudí, ktorí budú najviac postihnutí dopadmi transformácie.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

- Veľké množstvo uchádzačov o zamestnanie sa bude musieť rekvalifikovať a bude potrebovať pomoc pri hľadaní nového zamestnania. V niektorých prípadoch bude potrebná podpora sociálneho zabezpečenia, podpora sociálnych služieb či podpora na trhu práce, aby sa predišlo negatívnym sociálnym dôsledkom hromadného prepúšťania.
- Pre túto skupinu obyvateľstva je potrebné vytvoriť efektívnu záchytnú sociálnu sieť, a to najmä pre tých, ktorí si nebudú vedieť nájsť nové uplatnenie na trhu práce a môžu sa u nich rozvinúť tieto

negatívne sociálne javy. Takáto sociálna sieť im pomôže s návratom do bežného života. V regióne už dnes fungujú organizácie, ktoré sa tejto činnosti venujú (ako napríklad nezisková organizácia Jazmín v Handlovej), ktoré sa venujú sociálnym službám zameraným na riešenie problémov súvisiacich s nezamestnanosťou, ako napríklad rast kriminality, drogových závislostí a prípadov predčasného ukončenia života. Takúto infraštruktúru bude potrebné v súvislosti s transformáciou regiónu ďalej rozvíjať. Súčasťou efektívnej záchytnej sociálnej siete by mali byť psychologické aj zdravotnícke služby, resp. malo by medzi nimi fungovať prepojenie, aby mohli byť vzniknuté problémy riešené komplexne.

- Odporúčame dať vysokú prioritu aj posilneniu kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov postupného ukončenia ťažby uhlia a procesov dekarbonizácie a rozvoju nájomného bývania, najmä pre mladú generáciu. V Pláne spravodlivej transformácie územia SR majú tieto aktivity iba strednú prioritu.

Košický samosprávny kraj

Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie

Súvisiace typy akcií

- podpora celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie
- spolupráca medzi MSP a strednými odbornými školami na podporu praktického vzdelávania študentov a ich prípravy na zamestnanie
- sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi akademickým sektorom a podnikmi s dôrazom na praktické vzdelávanie
- podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania
- kariérové poradenstvo a súvisiace odborné poradenské služby pre zamestnancov a uchádzačov o zamestnanie, ktorí prišli o zamestnanie v dôsledku transformácie
- sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktickú odbornú prípravu

Vplyvy

Aj región KSK čelí migrácii a odlivu mozgov, čo je spôsobené nedostatkom žiadanych zručností v regióne. Jedným z dôvodov je nízky dôraz kladený na sekundárne odborné vzdelávanie, prípravu a systém terciárneho vzdelávania, ktorý prispel k nedostatku zručností a nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Zároveň, až 9,9 % všetkých maturantov v KSK odchádza za štúdiom do zahraničia. Navrhované akcie v tomto opatrení budú mať v celom regióne významný priamy pozitívny vplyv na kvalitu života a zdravie. Osobitne dôležité je, že sa plánujú vytvoriť atraktívne pracovné príležitosti pre mladú generáciu. Z navrhovaných zmien je zrejmé, že by sa vzhľadom na potenciál územia mali v regióne podporovať najmä zručnosti potrebné vo vyspelých technológiách (napr. pre oblasť vodíkových technológií, batériových technológií) so zameraním na digitálnu inováciu, prechod na ekologické hospodárstvo, energetickejšiu efektívnosť a obehové hospodárstvo alebo zručnosti potrebné pre zavádzanie alternatívnych pohonov a dekarbonizáciu dopravnej infraštruktúry. Všetky tieto nové technológie môžu mať významný priamy alebo nepriamy pozitívny vplyv aj na životné prostredie. Pozitívny vplyv na životné prostredie, ale aj na zdravie a kvalitu života (napr. poskytovaním kvalitnejších verejných služieb), bude mať zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov, vrátane podpory inteligentných opatrení a inovatívnych riešení.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

- Vysokú prioritu majú v tomto regióne podpora činností v oblasti VVal so zameraním na zelenú ekonomiku, podpora spolupráce v oblasti VVal zameraná na nové pokročilé / prelomové technológie a rozvoj VVal potenciálu v regióne, zavádzanie inovácií v oblasti produktov, procesov a služieb vrátane transferu pokročilých technológií do praxe. Efektívne naplnenie tejto aktivity si však vyžiada posilniť spoluprácu všetkých zainteresovaných partnerov. Preto odporúčame, aby sa aj súvisiacim aktivitám opatrenia 3.1 dala vyššia priorita – ide napr. o sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi

výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktickú odbornú prípravu, ktoré majú určenú iba nízku prioritu.

Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny

Súvisiace typy akcií

- posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov procesov dekarbonizácie
- investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí

Vplyvy

V regióne KSK môže mať dopad straty zamestnania v dôsledku procesov dekarbonizácie nepriaznivé sociálne vplyvy, vrátane dopadu na zdravie a kvalitu života. Týka sa to najmä starších zamestnancov a tých zamestnancov, ktorí nemajú skúsenosti so zmenou zamestnania a skúseností s procesmi súvisiacimi s nezamestnanosťou, komunikáciou s úradmi a zamestnávateľmi a aktívnym hľadaním si nového zamestnania.

Obidve navrhované opatrenia budú mať v celom regióne priamy pozitívny vplyv na zmiernenie dopadu straty zamestnania. Akcie navrhované v tomto opatrení budú mať významný priamy pozitívny vplyv na zdravie a na kvalitu života v rámci celého regiónu. Osobitný význam a vysoký priamy pozitívny vplyv na kvalitu života a zdravie budú investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

- Odporúčame posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov procesov dekarbonizácie a investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí, ktoré v PST majú iba strednú prioritu.
- V neposlednom rade bude potrebné poskytnúť sociálnu podporu aj pre zraniteľné skupiny ohrozené procesom transformácie.

Banskobystrický samosprávny kraj

Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie

Súvisiace typy akcií

- podpora celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie
- spolupráca medzi MSP a strednými odbornými školami na podporu praktického vzdelávania študentov a ich prípravy na zamestnanie
- sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi akademickým sektorom a podnikmi s dôrazom na praktické vzdelávanie
- kariérové poradenstvo a súvisiace odborné poradenské služby pre zamestnancov a uchádzačov o zamestnanie
- podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania
- sieťovanie, spolupráca, podpora vzdelávacej činnosti za účelom zvyšovania environmentálneho povedomia a podpora a poradenstvo v oblasti manažmentu životného prostredia pre samosprávy a iných aktérov súkromného a verejného sektora
- sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktickú odbornú prípravu

Vplyvy

Hoci sa do roku 2030 očakávajú len obmedzené straty pracovných miest, okresy vybrané do FST v tomto regióne sú ohrozené z hľadiska iných ukazovateľov transformácie, ako je nízka hospodárska diverzifikácia,

nadmerná ponuka nízko kvalifikovaných pracovných miest na pracovnom trhu, nízky podiel MSP na zamestnanosti a v neposlednom rade aj vysoké riziko vyľudňovania. Ďalšie negatívne trendy, ktorým región čelí, sú nepriaznivý demografický vývoj, migrácia a odliv mozgov (až 8,9 % všetkých maturantov z BBSK odchádza za štúdiom do zahraničia), pričom dopady transformácie regiónu môžu tento aspekt ešte prehĺbiť.

Navrhované opatrenie podporujúce vzdelávanie, odbornú prípravu, zručnosti a rekvalifikáciu bude mať veľmi pozitívny priamy vplyv na zdravie a kvalitu života. Opatrenie umožní rozvoj nových zručností a podporí nové odvetvia hospodárstva, ktoré by mohli pomôcť diverzifikovať miestne hospodárstvo a dlhodobo prispieť k vytvoreniu atraktívnejších pracovných príležitostí v regióne. Zatraktívnenie okresov najviac postihnutých transformáciou na klimatickú neutralitu môže prispieť k zmierneniu vyľudňovania a stabilizáciu mladej generácie v tomto regióne. Opatrenie sa špecificky zameriava aj na rozvoj nových technológií v obehovom hospodárstve, na poradenstvo v oblasti manažmentu životného prostredia pre samosprávy a iných aktérov súkromného a verejného sektora a na zvyšovanie environmentálneho povedomia. Bude mať teda pozitívny priamy a nepriamy vplyv na životné prostredie. Pozitívny vplyv na životné prostredie, ale aj na zdravie a kvalitu života (napr. poskytovaním kvalitnejších verejných služieb), bude mať zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov, vrátane podpory inteligentných opatrení a inovatívnych riešení. V PST má priradenú vysokú prioritu.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Aj v tomto regióne priradili aktivite sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktickú odbornú prípravu iba nízku prioritu. Vzhľadom na veľmi dôležité prepojenie zainteresovaných subjektov, ktorí sa budú podieľať na aktivitách vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie odporúčame posilniť prioritu tejto aktivity. Je potrebné, aby sa aj formou sieťovania zlepšilo prepojenie a spolupráca medzi MSP, univerzitami a strednými odbornými školami.

Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny

Súvisiace typy akcií

- posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov procesov dekarbonizácie
- investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí

Vplyvy

Okresy Žarnovica, Žiar nad Hronom a Banská Štiavnica budú do istej miery zasiahnuté dopadmi transformácie, ktorá sa uskutoční na hornej Nitre. To znamená, že transformácia v banskom sektore v regióne hornej Nitry bude mať za následok aj stratu pracovných miest zamestnancov s trvalým pobytom v BBSK. Preto aj viaceré priaznivé, ale aj nepriaznivé vplyvy, ktoré sme už vyššie uviedli pre región horná Nitra možno očakávať aj v týchto okresoch BBSK.

Cezhraničné vplyvy

Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Opatrenia a odporúčania

Obidve súvisiace aktivity v opatrení 3.2 (posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov procesov dekarbonizácie a investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí) majú aj v tomto regióne iba strednú prioritu. Treba zvážiť posilnenie významu a priority týchto opatrení, aj s prihliadnutím na požiadavky podpory zraniteľných skupín dotknutým procesom transformácie na klimatickú neutralitu. Vzhľadom na to, že okresy Žarnovica, Žiar nad Hronom a Banská Štiavnica budú do istej miery zasiahnuté dopadmi transformácie, ktorá sa uskutoční na hornej Nitre, bude potrebné aj v týchto okresoch realizovať podobné opatrenia, aké sú uvedené pre Región horná Nitra.

Tabuľka IV.24: FST – Pilier III, vplyvy opatrení 3.1 a 3.2 na životné prostredie a zdravie

Opatrenie	Typ	Interakcia	Druh	Význam	Čas	Dosah
3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie	P	Sy/Ku	+	2	D	L/R
3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny	P	Sy/Ku	+	2	D	L/R

ZHRNUTIE

Súvisiace typy aktivít vo všetkých troch regiónoch sú orientované na podporu celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie a súvisiacej infraštruktúry, poradenstvo, sieťovanie medzi akademickým sektorom a podnikmi s dôrazom na praktické vzdelávanie. Ďalšie akcie sú zamerané na investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí a posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby.

Pozitívne vplyvy budú mať aktivity zamerané na vytváranie nových pracovných miest vo všetkých troch regiónoch pre ľudí, ktorí prídu o zamestnanie v dôsledku transformačných procesov ťažobného priemyslu a výroby energie, založenej na uhli. Rozvoj regiónov pozitívne ovplyvní aj vytváranie nových pracovných miest pre mladú generáciu v nových odvetviach rýchlo rastúceho hospodárstva. Pozitívny vplyv sa očakáva aj od opatrení, ktoré budú riešiť celkovú atraktivitu regiónu z pohľadu kvality života, najmä pre mladú generáciu a skvalitnenie verejných služieb. Investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí budú mať významný priamy pozitívny vplyv na zdravie a na kvalitu života v rámci všetkých troch regiónov. Osobitný význam a vysoký priamy pozitívny vplyv na kvalitu života a zdravie budú mať aktivity zamerané na posilnenie sociálnych služieb pre zraniteľné skupiny ľudí, ktorí budú najviac postihnutí dopadmi transformácie. V rámci riešenia transformácie regiónov budú osobitne dôležité posilnené sociálne a vzdelávacie služby s cieľom vyrovnáť sa so sociálnymi výzvami transformácie a výzvami v oblasti vzdelávania súvisiacimi s rozvojom nových zručností a rekvalifikáciou pracovnej sily.

Navrhované aktivity budú mať významný pozitívny regionálny a lokálny vplyv na kvalitu života vo všetkých troch regiónoch. Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Vo všetkých prípadoch je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie, zdravie, spokojnosť a kvalitu života obyvateľov v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov navrhovaných akcií.

Opatrenia v Pilieri III Kvalita života a sociálna infraštruktúra budú mať veľmi podobné predpokladané vplyvy na životné prostredie a zdravie, aké už boli posúdené vo vybraných prioritách a špecifických cieľoch v celi politiky 4. Uvádžame v prehľade priradenie relevantných špecifických cieľov (ŠC) k jednotlivým opatreniam Piliera III:

Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie

- **ŠC RSO1.4** Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie
- **Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu:** ŠC RS04.2 Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry

Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny

- **Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby:** ŠC RSO4.3 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komún, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb
- **Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby:** ŠC RSO4.5 Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšenie odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti, a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť
- **Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komún:** ŠC RSO4.6 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komún, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb.

IV.1.3. Hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na verejné zdravie, dlhodobú sociálno-zdravotnú starostlivosť, environmentálne zdravie a kvalitu života

V strategickom environmentálnom hodnotení sa odporúča použiť komplexný prístup k zdraviu, ktorý sa opiera o definíciu zdravia Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO). Ústava WHO²¹ uvádza, že: „Zdravie je stav úplnej fyzickej, duševnej a sociálnej pohody a nie iba neprítomnosť choroby alebo telenej poruchy“.

Táto definícia WHO má dve časti:

a) Prvá časť zdôrazňuje, ako ľudské zdravie zahŕňa duševné a fyzické zdravie a sociálnu pohodu. Zdravie ovplyvňuje a je ovplyvnené environmentálnymi, sociálnymi a ekonomickými faktormi. Tieto faktory sú výrazne ovplyvnené činnosťami v nezdravotníckych sektoroch;

(b) Druhá časť zdôrazňuje dôležitosť riešenia a liečby chorôb a porúch. Toto je úloha rezortu zdravotníctva.

Definícia WHO zdôrazňuje pozitívne aspekty zdravia, pričom naznačuje, že strategické environmentálne hodnotenie by sa nemalo zameriavať len na nepriaznivé aspekty zlého zdravia, ako sa to často stáva.

Ťažisko zdravia v strategickom environmentálnom hodnotení bude zamerané na ľudské zdravie zvyčajne na populáciu orientovanú na hodnotenie očakávanej zmeny stavu ľudského zdravia. Je možné definovať populácie a príspevok hodnotenej činnosti k tejto zmene. To si vyžaduje opis postihnutých populácií geograficky alebo podľa spoločných charakteristík, napríklad pohlavia, etnickej príslušnosti, veku a sexuality.

Verejné zdravie je úroveň zdravia spoločnosti, ktorá zodpovedá úrovni poskytovanej zdravotnej starostlivosti, ochrany a podpory zdravia a ekonomickej úrovni spoločnosti. Determinanty zdravia sú faktory určujúce zdravie, ktorými sú životné prostredie, pracovné prostredie, genetické faktory, zdravotná starostlivosť, ochrana a podpora zdravia a spôsob života.²² Verejné zdravie obyvateľstva je teda určené nielen kvalitou zdravotníckych služieb, ale aj ekonomickými, sociálnymi, psychologickými a environmentálnymi faktormi.

Hodnotenie vplyvov na verejné zdravie je súbor nástrojov a metód, ktorých cieľom je posúdiť predpokladané priame a nepriame vplyvy politík, stratégií, programov, projektov a navrhovaných činností na zdravie populácie. Napomáha identifikovať možné priame aj nepriame dopady prijímaných politík, programov a projektov na zdravie populácie. Na Slovensku je od roku 2014 posilnený právny systém v otázkach hodnotenia vplyvov na verejné zdravie, pretože do platnosti vstúpila vyhláška Ministerstva zdravotníctva SR č. 233/2014 Z. z. o podrobnostiach hodnotenia vplyvov na verejné zdravie.

Ohrozenie verejného zdravia môže byť nepredvídané a nekontrolované napríklad v prípade ohrozenia verejného zdravia chemickými, biologickými alebo fyzikálnymi faktormi vrátane takého ohrozenia verejného zdravia, ktoré má medzinárodný dosah. Rizikom v ochrane verejného zdravia môžu byť napr. závažné problémy pri zásobovaní pitnou vodou, ktorá je procesom identifikujúcim pravdepodobnosť výskytu a závažnosť nežiaducich následkov nebezpečných udalostí. Ďalšími faktormi môže byť obmedzený prístup k sanitácii a hygiene pre všetkých a vo všetkých oblastiach alebo pôsobenie nepriaznivých účinkov chemických látok na ľudské zdravie.

Pri posudzovaní zdravia v strategickom environmentálnom hodnotení je dôležité poznamenať, že za veľkú časť záťaže chorobami v Európe²³ je zodpovedná relatívne malá skupina zdravotných stavov. Obzvlášť dôležité sú neprenosné choroby – vrátane cukrovky, kardiovaskulárnych chorôb, rakoviny, chronických respiračných chorôb a duševných porúch. Mnohé z hybných síl ovplyvňujúcich takéto neprenosné choroby sú výsledkom zmien životného prostredia a sociálno-ekonomických podmienok, pochádzajú mimo sektora zdravotníctva a súvisia s plánmi a programami pripravenými v iných sektoroch, ktoré patria do pôsobnosti protokolu. Táto situácia poukazuje na dôležitosť medzisektorovej spolupráce pri realizácii aktivít na znižovanie environmentálnej zdravotnej záťaže.

V súvislosti s hodnotením predpokladaných vplyvov na verejné zdravie je dôležité posudzovať aj environmentálne zdravie, s ktorým úzko súvisí aj pojem kvalitu života. Podľa odborníkov WHO je kvalita života definovaná ako vnímanie vlastnej pozície v živote v kontexte kultúry a hodnotových súdov so zreteľom na svoje životné ciele, očakávania, štandardy a záujmy. Ide o individuálne vnímanie vlastnej životnej situácie vo väzbe na

²¹ WHO, Constitution of the World Health Organization.

²² § 2 zákona č. 355 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

²³ World Health Organization (WHO) Regional Office for Europe, “Non-communicable diseases”, available at www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases.

určitú kultúru, hodnotový systém, očakávania, záujmy. Kvalita života je výsledkom vzájomného pôsobenia sociálnych, zdravotných, ekonomických a environmentálnych podmienok, týkajúcich sa ľudského a spoločenského rozvoja. Na jednej strane predstavuje objektívne podmienky na dobrý život a na strane druhej subjektívne prežívanie dobrého života. Objektívna stránka kvality života je o napĺňaní sociálnych a kultúrnych potrieb v závislosti od materiálneho dostatku, spoločenskej akceptácie jednotlivca a fyzického zdravia. V rámci zisťovania stavu objektívnej kvality života sa tak uplatňujú indikátory z oblasti demokracie a participatívneho, ekonomickej spravodlivosti, zdravia a vzdelania a bezpečnosti. Kvalita života je ovplyvňovaná telesným zdravím, psychickým stavom, stupňom nezávislosti, sociálnymi vzťahmi a životným prostredím.

Na hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na verejné zdravie (pod ktorým chápeme priority ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia, dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti), environmentálne zdravie a kvalitu života sme zostavili tri kontrolné zoznamy, ktoré experti vyplnili pre všetky relevantné predpokladané vplyvy opatrení alebo súvisiacich typov akcií špecifických cieľov.

Prvým kontrolným zoznamom (tabuľka IV.25) sme identifikovali a vyhodnotili predpokladané významné vplyvy špecifických cieľov (opatrení) politik Programu Slovensko na ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti. Tento kontrolný zoznam sme zostavili na základe priorit Agendy 2030 (Program OSN udržateľného rozvoja do roku 2030, prijatý v roku 2015 – cieľov udržateľného rozvoja v oblasti zdravia), Akčného programu EÚ v oblasti zdravia („Program EU4Health“) na obdobie rokov 2021 – 2027 a Aktualizácie Národného programu podpory zdravia pre roky 2021 – 2030 (schválená uzn. vlády SR č. 44/2022 zo dňa 19. 1. 2022).

Druhým kontrolným zoznamom (tabuľka IV.26) sme identifikovali a vyhodnotili predpokladané významné vplyvy špecifických cieľov (opatrení) politik Programu Slovensko na environmentálne zdravie. Pri jeho zostavení sme vychádzali z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR V. (NEHAP V.). V kontrolnom zozname sme využili súbor priorit definovaných v Ostravskej deklarácii, ktoré tvoria základ nového Akčného plánu (NEHAP V.), a ktoré sú výsledkom sedemročného úsilia členských štátov WHO/EURO o nastavenie nových priorit v oblasti environmentálneho zdravia.

Tretím kontrolným zoznamom (tabuľka IV.27) sme identifikovali a vyhodnotili predpokladané významné vplyvy špecifických cieľov (opatrení) politik Programu Slovensko na kvalitu života. Pri zostavení tretieho kontrolného zoznamu sme vychádzali zo súboru indikátorov kvality života, zverejneného na portáli Štatistického úradu SR. Súbor zahŕňa 9 dimenzií a 38 indikátorov, ktoré sa týkajú kvality života jednotlivca. Indikátory pokrývajú objektívnu aj subjektívnu stránku kvality života. Zároveň zabezpečujú meranie blahobytu ľudí za nasledujúcich 9 oblastí (dimenzií): (1) Materiálne životné podmienky, (2) Produktivita, (3) Zdravie, (4) Vzdelanie, (5) Voľný čas a sociálne vzťahy, (6) Fyzická a ekonomická bezpečnosť, (7) Vládnutie a ľudské práva, (8) Prírodné a životné podmienky a (9) Celková životná skúsenosť.²⁴ Ide o súbor indikátorov, ktorý Slovensko prevzalo zo systému indikátorov Eurostatu, len s niekoľkými indikátormi prispôbenými na naše podmienky.

Jedným z významných projektov, ktoré hodnotia kvalitu života, je databáza Numbeo. Je to globálna databáza s informáciami o kvalite života, vrátane ukazovateľov bývania, vnímanej miery kriminality, kvality zdravotnej starostlivosti a mnohých iných štatistík. Prieskum pozostáva z tzv. indexu kvality života, ktorý je stanovený pomocou empirického vzorca. Započítava sa doň napríklad miera znečistenia danej krajiny, finančný príjem na domácnosť v porovnaní s jej výdajmi alebo bezpečnosť krajiny. Interpretovanie výsledkov je veľmi jednoduché – čím vyššie číslo, tým lepší život. Najnovší prieskum spoločnosti Numbeo²⁵ ukazuje, že Slovensko na tom vôbec nie je tak zle. Vo výsledku sme na tom lepšie ako väčšina krajín sveta. Na prvom mieste sa v prieskume umiestnilo Švajčiarsko a tesne za ním Dánsko a Holandsko. Tieto krajiny mali index kvality života vyšší ako 180. Slovensko sa umiestnila na 30. mieste s hodnotou indexu 147. Keď sa pozrieme len na krajiny Európy, tak je Slovensko na 22. mieste (obr. IV.1).

²⁴ <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/>

²⁵ https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp

Tabuľka IV.25: Identifikácia a vyhodnotenie vplyvov špecifických cieľov (opatrení alebo súvisiacich typov akcií) politík Programu Slovensko na zabezpečenie priorít starostlivosti o verejné zdravie (ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti)

Priority ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov/opatrení, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít starostlivosti o verejné zdravie (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a či ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
Zabezpečenie modernej a dostupnej zdravotnej starostlivosti, starostlivosti o duševné zdravie s cieľom zlepšiť zdravie obyvateľstva a dĺžku aktívneho života.	<p>PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/Špecifický cieľ SO (k), Špecifický cieľ RSO4.5</p> <p>FST/Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra Opatrenie 3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny</p>	Súvisiace typy akcií v uvedených špecifických cieľoch sú navrhnuté primerane na to, aby bola zabezpečená komunitná osвета na podporu zdravia a prevenciu ochorení rôznych cieľových skupín, personálne kapacity všeobecných ambulancií a dlhodobej starostlivosti, dobudovanie zariadení dlhodobej (sociálnej a zdravotnej) a následnej starostlivosti komunitného typu a doplnenie siete centier integrovanej zdravotnej starostlivosti. Implementácia uvedených opatrení môže byť do istej miery limitovaná z dôvodu nedostatku kvalifikovaných zdravotníckych pracovníkov v podmienkach SR.	
Znižovanie rizikových faktorov správania a environmentálnych rizikových faktorov, ktoré sú zodpovedné za takmer polovicu všetkých úmrtí	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť as dekarbonizácia/Špecifické ciele RSO2.1 a RSO2 Priorita 2P2 Životné prostredie/Špecifický cieľ RSO2.4, Špecifický cieľ RSO2.5, Špecifický cieľ RSO2.6, Špecifický cieľ RSO 2.7</p> <p>PS/Cieľ politiky 3 Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita/Špecifický cieľ RSO2.8</p> <p>PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce/Špecifický cieľ SO (d)</p> <p>Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/ Špecifický cieľ SO (k), Špecifický cieľ RSO4.5</p> <p>PS/Cieľ politiky 5 Priorita 5P1 Moderné regióny Špecifické ciele RSO5.1 a RSO5.2, najmä opatrenia 5.1.2 a 5.2.2 a opatrenia 5.1.2 a 5.2.2</p>	<p>Opatrenia týkajúce sa znižovania environmentálnych rizikových faktorov sú zamerané na podporu prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje, posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry a podporu udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka. Ďalšie dôležité ciele súvisia energetickou efektívnosťou a dekarbonizáciou.</p> <p>Na znižovanie rizikových faktorov pracovného prostredia je zamerané opatrenie: posilnenie povedomia o práve na zdravé a prispôsobené pracovné prostredie. Znižovanie rizikových faktorov správania odrážajú opatrenia na vykonávanie komunitnej osvetly na podporu zdravia a prevenciu ochorení rôznych cieľových skupín, a tiež podporu zdravého životného štýlu a zlepšenie prevencie ochorení. Implementácia týchto opatrení je v prevažnej miere reálna, aj keď ju môže determinovať množstvo faktorov; v prípade znižovania rizikových faktorov správania je to napr.</p>	<p>Odporúčania pre opatrenia v rámci špecifických cieľov RSO2.1 a RSO2.2: Uplatňovanie kritérií prioritácie výberu budov analogicky podľa Prílohy 3 Správy o hodnotení Programu Slovensko.</p> <p>V prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z obnoviteľných zdrojov povinnosť uplatnenie technológií BAT a dodržanie kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy (Príloha 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko); v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.</p> <p>Dodržiavanie princípu prvoradosti energetickej efektívnosti (t.j. vylúčenie zásobovania neefektívnej spotreby</p>

Priority ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov/opatrení, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít starostlivosti o verejné zdravie (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a či ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
		<p>multidisciplinárna alebo nadrezortná spolupráca. Bude potrebné využiť zaškolenie pracovníkov Regionálnych centier udržateľnej energetiky (RCUE) v tejto oblasti, RCUE budú vydávať stanoviská k energetickým zámerom v rámci svojej územnej pôsobnosti.</p>	<p>vyrobenou energiou z OZE). Vylúčenie podpory nákupu zariadení na výrobu energie na báze fosílnych palív. Vylúčenie podpory nákupu osobných vozidiel na fosílnu palivá; v prípade ťažších úžitkových vozidiel je možný takýto nákup iba vtedy, ak na trhu neexistuje bezemisná alternatíva, pričom v tomto prípade je oprávnený iba nákup vozidiel s nízkymi emisiami (<50 g CO₂/km), resp. vozidlá LNG/CNG jazdiace na bioplyn/biometán pri uplatnení najlepšej dostupnej technológie v príslušnej kategórii vozidiel. Podmienka nákupu vozidiel iba ako náhrady za existujúce staršie vozidlá na fosílnu palivá a za predpokladu dosiahnutia stanovenej minimálnej ročnej úspory uhlíkových a ďalších emisií (preukazovanie na základe priemerného ročného počtu najjazdených kilometrov za uplynulé 3 roky u nahrádzaného vozidla). Vylúčenie podpory pre spaľovanie fosílnych zdrojov vrátane fosílného plynu a pre bioplynové stanice na báze plodín vrátane kukurice, repky, obilnín, energetických plodín a medziplodín; v prípade modernizácie existujúcich BPS zabezpečenia súladu celej prevádzky BPS s požiadavkami Vyhlášky 200/2018 Z.z. (napr. uskladnenie digestátu v dvojplášťových nádržiach).</p>
Posilnenie kapacity zdravotníctva a pripravenosti, dohľadu a schopnosti reagovať na núdzové	PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/Špecifický cieľ SO (k) Priorita 4P2	Zabezpečenie dostatočných odborných kapacít personálu v zdravotníctve môže byť nereálne, pričom pandémia COVID-19 prehĺbila problém v oblasti	

Priority ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov/opatrení, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít starostlivosti o verejné zdravie (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a či ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
situácie.	Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie/Špecifický cieľ SO (e) FST/Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra Opatrenie 3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny	nedostatočného personálneho zabezpečenia zdravotníckych zariadení, ale na druhej strane poukázala na nevyhnutnosť dostatočných kapacít zdravotníctva, nielen verejného. S problematikou úzko súvisí aj opatrenie zamerané na rozvoj výchovného poradenstva a kariérového poradenstva, aby bol už počas stredoškolského štúdia podporovaný záujem mladých ľudí o štúdium v zdravotníckych študijných programoch.	
Podporovanie modernizácie a digitalizácie zdravotníckych systémov a infraštruktúry a zabezpečenie ich vplyvu na celý životný cyklus problémov v oblasti zdravia, od prevencie cez diagnostiku až po liečbu, monitorovanie a riadenie zdravia a životného štýlu.	PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/ Špecifický cieľ SO (k), Špecifický cieľ RSO4.5 PS/Cieľ politiky 1 Špecifický cieľ RO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy, Špecifický cieľ RSO1.5 Zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti	Súvisiace typy akcií sú navrhnuté dostatočne efektívne a účinne, ale zabezpečenie dostatočných personálnych kapacít všeobecných ambulancií pre dospelých, dorast a deti v záujme ich lepšej dostupnosti, zabezpečenie dostatočných personálnych kapacít v dlhodobej starostlivosti o osoby odkázané na pomoc inej osoby a zabezpečenie dostatočných odborných kapacít personálu v zdravotníctve môže byť nereálne z dôvodu dlhšie trvajúceho nedostatku personálu v zdravotníctve. To isté platí pre doplnenie siete centier integrovanej zdravotnej starostlivosti, budovanie komunitných centier poskytujúcich dlhodobú starostlivosť komunitného typu a zriaďovanie zariadení komunitnej psychiatrickej starostlivosti.	
Zníženie zaťaženia prenosnými a neprenosnými ochoreniami podporou zdravia a prevencie chorôb.	PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/ Špecifický cieľ SO (k), Špecifický cieľ RSO4.5 FST/Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra Opatrenie 3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny	Opatrenia v kontexte tejto priority verejného zdravia sú koncipované vhodne a správne. Komunitná osвета na podporu zdravia a prevenciu ochorení, podpora zdravého životného štýlu a zlepšenie prevencie ochorení však závisia od efektívnej spolupráce možných participantov na ich napĺňaní (zdravotnícke zariadenia, školy, vrátane vysokých škôl, samosprávy, neziskové organizácie a iné). To isté platí pre zriaďovanie zariadení komunitnej starostlivosti so zameraním na duševné zdravie.	
Znižovanie nerovnosti v oblasti	PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné	Efektívnymi opatreniami v tejto prioritě ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia sú najmä zaistenie	

Priority ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov/opatrení, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít starostlivosti o verejné zdravie (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a či ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
zdravia a v prístupe k zdravotnej starostlivosti zdravotnej postihnutých alebo sociálne znevýhodnených občanov.	služby/Špecifický cieľ SO (h) Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunit/Špecifický cieľ SO (j) FST/Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra Opatrenie 3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny	odborných kapacít pre subjekty v oblasti sociálneho začlenenia, rozvoj komunit prostredníctvom činnosti komunitných centier a aktivizácia rómskych dievčat a žien k vyššej účasti na vzdelávaní, trhu práce a v programoch zameraných na lepšie podmienky ich bývania a zdravia. Napĺňanie týchto opatrení je reálne, vyžaduje si však intenzívnu a dlhodobú participáciu účastníkov.	
Vytváranie podmienok a možností pre posilňovanie zodpovednosti občanov za zdravie a posilnenie komunitnej osvetu na podporu zdravia a prevencie ochorení rôznych cieľových skupín.	PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/ Špecifický cieľ SO (k), Špecifický cieľ RSO4.5 PS/Cieľ politiky 5 Priorita 5P1 Moderné regióny špecifické ciele RSO5.4, opatrenie 5.1.4. a špecifický cieľ RSO5.2, opatrenie 5.2.4.	Súvisiace typy akcií sú v tejto oblasti reálne a splniteľné. Ide o vykonávanie komunitnej osvetu na podporu zdravia a prevenciu ochorení rôznych cieľových skupín, podporu zdravého životného štýlu, zlepšenie prevencie ochorení a zriaďovanie zariadení komunitnej starostlivosti v oblasti starostlivosti o duševné zdravie. Dôležitým determinantom efektivity navrhovaných opatrení je multidisciplinárna a multirezortná kooperácia. Bude potrebné využiť zaškolenie pracovníkov Regionálnych centier udržateľnej energetiky (napr. v oblasti správnej techniky kúrenia v lokálnych kúreniskách)	
Prepojenie zdravotnej a sociálnej starostlivosti, a dobudovanie zariadení dlhodobej (sociálnej a zdravotnej) a následnej starostlivosti komunitného typu	PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/ Špecifický cieľ SO (k), Špecifický cieľ RSO4.5 FST/Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra Opatrenie 3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny	Zabezpečenie dostatočných personálnych kapacít v dlhodobej starostlivosti o osoby odkázané na pomoc inej osoby, dobudovanie zariadení dlhodobej (sociálnej a zdravotnej) a následnej starostlivosti komunitného typu a tiež zriaďovanie komunitných centier poskytujúcich dlhodobú starostlivosť komunitného typu sú najdôležitejšie súvisiace typy akcií v tejto oblasti. Ich implementácia bude reálna iba v prípade dostatočných personálnych kapacít a vhodných priestorových kapacít.	
Podpora spolupráce so vzdelávacími inštitúciami, zvyšovanie sústavného	PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/Špecifický cieľ SO (k)	Medzi významné a efektívne opatrenia v tejto priorite ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia patrí podpora rezidentského programu a štipendijného programu pre vybrané zdravotnícke povolania, vrátane	

Priority ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov/opatrení, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít starostlivosti o verejné zdravie (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a či ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
vzdelávania pracovníkov v zdravotníctve a v oblasti zdravotnej starostlivosti.		podpory celoživotného vzdelávania pracovníkov v zdravotníctve s cieľom rozvíjať a prehĺbovať vedomosti a zručnosti zdravotníckych pracovníkov, čím sa zlepší kvalita a bezpečnosť poskytovanej zdravotnej starostlivosti. Ich implementácia v uvedenom rozsahu je reálna.	

Vysvetlivky: PS – Program Slovensko, FST – Fond na spravodlivú transformáciu

Tabuľka IV.26: Identifikácia a vyhodnotenie významných pozitívnych vplyvov špecifických cieľov (opatrení alebo súvisiacich typov akcií) politik Programu Slovensko na zabezpečenie plnenia Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR V. (NEHAP V.)

Priority Ostravskej deklarácie v podmienkach SR	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít Ostravskej deklarácie v podmienkach SR (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a či ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
Zlepšenie kvality vnútorného a vonkajšieho ovzdušia pre všetkých, ako jedného z najdôležitejších faktorov ohrozujúcich životné prostredie v tomto regióne, prostredníctvom opatrení smerujúcich k plneniu usmerňujúcich hodnôt kvality WHO v neustálom procese zlepšovania.	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifické ciele RSO2.1 a RSO2.2 Priorita 2P2 Životné prostredie/Špecifický cieľ RSO2.1, Špecifický cieľ RSO2.2, RSO2.6, Špecifický cieľ RSO 2.7</p> <p>PS/Cieľ politiky 3 Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita/Špecifický cieľ RSO2.8</p>	Uvedené opatrenia sú koncipované reálne, ale až úroveň ich implementácie ukáže, do akej miery bude podporené zlepšenie ovzdušia prechodom na obehové hospodárstvo s efektívnym využitím zdrojov, posilnením ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry a podporou udržateľnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka. Veľmi dôležité ciele súvisia energetickou efektívnosťou a dekarbonizáciou.	<p>Odporúčania (podmienky) pre opatrenia v rámci špecifických cieľov RSO2.1 a RSO2.2:</p> <p>V prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z obnoviteľných zdrojov povinnosť uplatnenie technológií BAT a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy (Príloha 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko).</p> <p>V prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu</p>

Priority Ostravskej deklarácie v podmienkach SR	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít Ostravskej deklarácie v podmienkach SR (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
			<p>ovzdušia.</p> <p>Vylúčenie podpory nákupu osobných vozidiel na fosílné palivá; v prípade ťažších úžitkových vozidiel je možný takýto nákup iba vtedy, ak na trhu neexistuje bezemisná alternatíva, pričom v tomto prípade je oprávnený iba nákup vozidiel s nízkymi emisiami (<50 g CO₂/km), resp. vozidlá LNG/CNG jazdiace na bioplyn/biometán pri uplatnení najlepšej dostupnej technológie v príslušnej kategórii vozidiel.</p> <p>Umožnenie nákupu vozidiel iba ako náhrady za existujúce staršie vozidlá na fosílné palivá a za predpokladu dosiahnutia stanovenej minimálnej ročnej úspory uhlíkových a ďalších emisií (preukazovanie na základe priemerného ročného počtu najazdených kilometrov za uplynulé 3 roky u nahrádzaného vozidla).</p>
<p>Zabezpečenie všeobecného, spravodlivého a trvalo udržateľného prístupu k bezpečnej pitnej vode, sanitácii a hygiene pre všetkých a vo všetkých oblastiach, pričom sa podporí integrované riadenie vodných zdrojov a bezpečné používanie odpadových vôd.</p>	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifický cieľ RSO2.2 Priorita 2P2 Životné prostredie/Špecifický cieľ RSO2.5</p>	<p>Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva prostredníctvom konkrétneho špecifického cieľa a príslušných opatrení je navrhnutá dostatočne efektívne a účinne s reálnou implementáciou.</p>	<p>Odporúčanie pre opatrenie v rámci špecifického cieľa RSO2.2: V prípade podpory výstavby alebo modernizácie BPS zabezpečiť súlad medzi stavom odpadového hospodárstva BPS a platnými legislatívnymi požiadavkami (napr. s požiadavkami Vyhlášky 200/2018 Z.z. na uskladnenie digestátu v dvojplášťových nádržiach).</p>
<p>Minimalizácia nepriaznivých účinkov chemických látok na ľudské zdravie a životné prostredie: nahradením nebezpečných chemikálií</p>	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifický cieľ RSO2.1 Priorita 2P2 Životné prostredie/ Špecifický cieľ RSO2.1, Špecifický cieľ RSO2.6</p>	<p>Minimalizáciu nepriaznivých účinkov chemických látok na zdravie človeka a životné prostredie je možné dosiahnuť opatreniami zameranými na podporu prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje, a tiež podporou adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho</p>	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifický cieľ RSO2.1 Odporúčania pre opatrenia v rámci špecifického cieľa RSO2.1: Vylúčiť nákup osobných vozidiel na fosílné</p>

Priority Ostravskej deklarácie v podmienkach SR	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít Ostravskej deklarácie v podmienkach SR (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
<p>bezpečnejšími alternatívami vrátane nechemických; znižovanie vystavenia zraniteľných skupín rizikovým chemikáliám, najmä počas skorého vývoja; posilnenie kapacít na hodnotenie rizík a výskum s cieľom lepšie porozumieť vystaveniu ľudí účinkom chemických látok a súvisiacemu zaťaženiu chorobami; podľa potreby uplatniť zásadu predbežnej opatrnosti.</p>	<p>PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce/Špecifický cieľ SO (d)</p> <p>FST/Pilier II Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu a 2.2 revitalizácia a rekonverzia priemyselných území</p>	<p>a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôbeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká. Ďalšie dôležité ciele súvisia energetickou efektívnosťou a dekarbonizáciou. Navrhované opatrenia sú efektívne a realizovateľné.</p>	<p>palivá; v prípade ťažších úžitkových vozidiel je možný takýto nákup iba vtedy, ak na trhu neexistuje bezemisná alternatíva, pričom v tomto prípade je oprávnený iba nákup vozidiel s nízkymi emisiami (<50 g CO₂/km), resp. vozidlá LNG/CNG jazdiace na bioplyn/biometán pri uplatnení najlepšej dostupnej technológie v príslušnej kategórii vozidiel. Podmienka nákupu vozidiel iba ako náhrady za existujúce staršie vozidlá na fosílnu palivá a za predpokladu dosiahnutia stanovenej minimálnej ročnej úspory uhlíkových a ďalších emisií (preukazovanie na základe priemerného ročného počtu najjazdených kilometrov za uplynulé 3 roky u nahradzaného vozidla).</p>
<p>Predchádzanie a odstraňovanie nepriaznivých vplyvov na životné prostredie a zdravie, nákladov a nerovností súvisiacich s odpadovým hospodárstvom a kontaminovanými lokalitami prostredníctvom pokroku smerom k odstráneniu nekontrolovaného a nelegálneho zneškodňovania a obchodovania s odpadmi a riadneho nakladania s odpadmi a kontaminovanými lokalitami v kontexte prechodu na obehové hospodárstvo.</p>	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifický cieľ RSO2.1 Opatrenie 2.1.2. Priorita 2P2 Životné prostredie/Špecifický cieľ RSO2.6, Špecifický cieľ RSO 2.7</p> <p>FST/Pilier II Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu a 2.2 revitalizácia a rekonverzia priemyselných území</p>	<p>Prevenia a eliminácia nepriaznivých vplyvov na životné prostredie a zdravie v súvislosti s odpadovým hospodárstvom a kontaminovanými lokalitami je možná prechodom na obehové hospodárstvo s efektívnym využitím zdrojov, a tiež posilnením ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry. Ďalšie dôležité ciele súvisia energetickou efektívnosťou a dekarbonizáciou. Opatrenia sú navrhnuté efektívne, ale vo výraznej miere sú závislé od ich implementácie a dôsledného dodržiavania.</p>	<p>Odporúčanie pre opatrenie 2.1.2. v rámci špecifického cieľa RSO2.1: Zabezpečiť odstránenie a bezpečnú manipuláciu s nebezpečnými látkami (napr. azbest) a opätovné použitie materiálov ich selektívnym odstraňovaním s využitím dostupných triediacich systémov pre stavebný a demolačný odpad.</p>
<p>Posilnenie adaptačných schopností a odolnosti voči zdravotným rizikám súvisiacich so zmenou klímy a podporné</p>	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifický cieľ RSO2.1 Priorita 2P2 Životné prostredie/Špecifický cieľ</p>	<p>Opatrenia v kontexte tejto priority sú koncipované efektívne, účinne a ich implementácia je reálna. V prvom špecifickom celi ide o podporu adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof. Druhý</p>	

Priority Ostravskej deklarácie v podmienkach SR	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít Ostravskej deklarácie v podmienkach SR (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
opatrenia na zmiernenie zmeny klímy a dosiahnutie spoluúčasti na zdraví v súlade s Parížskou dohodou.	RSO2.4 PS/Cieľ politiky 3 Priorita 3P1 Doprava/Špecifický cieľ RSO3.1	špecifický cieľ zahŕňa opatrenia zamerané na rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy. . Ďalšie dôležité ciele súvisia s energetickou efektívnosťou a dekarbonizáciou.	
Podpora úsilia európskych miest a regiónov o to, aby sa stali zdravšími, inkluzívnejšími, bezpečnejšími, odolnejšími a udržateľnejšími prostredníctvom integrovaného, inteligentného a zdravotne podporovaného prístupu k mestskému a územnému plánovaniu, riadeniu mobility, implementácii účinných a súdržných politík na viacerých úrovniach riadenia, posilnenia mechanizmov zodpovednosti a výmeny skúseností a osvedčených postupov v súlade so spoločnou víziou stanovenou novou mestskou agendou.	PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifické ciele RSO2.1 a RSO2.2 Priorita 2P2 Životné prostredie/Špecifický cieľ RSO2.7 PS/Cieľ politiky 3 Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita/Špecifický cieľ RSO2.8 Cieľ politiky 5 Priorita 5P1 Moderné regióny Špecifické ciele RSO5.1 a RS5.2	Uvedená priorita Ostravskej deklarácie môže byť napĺňaná prostredníctvom viacerých špecifických cieľov. Prvý je zameraný na posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia. Druhým cieľom je podpora udržateľnej multimodálnejestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka. Súvisiace opatrenia sú efektívne a realizovateľné. Ďalšie dôležité ciele súvisia s energetickou efektívnosťou a dekarbonizáciou.	Odporúčania pre opatrenia v rámci špecifických cieľov RSO2.1 a RSO2.2: Podmienka minimálnej hodnoty dosiahnutej úspory energie oproti pôvodnému stavu, pričom miera spolufinancovania sa odvíja od dosiahnutej úspory energie. Vylúčenie podpory nákupu zariadení na výrobu energie na báze fosílnych palív. V rámci obnovy budov – tam kde je to ekonomicky, funkčne a technicky možné a žiadúce - uplatňovať také prvky na zvýšenie odolnosti proti možným negatívnym klimatickým vplyvom realizovaných na obnovovanej budove alebo v jej okolí, ktoré podporujú zamedzovanie prílišného prehrievania stavieb a ich okolia a udržateľné hospodárenie s vodou (napr. zelené strechy, zelené steny, zadržiavanie a využívanie dažďovej vody). Dodržiavanie kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy (Príloha 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko). Priorizácia projektov smerujúcich k transformácii systémov CZT na nízkoenergetické systémy v budúcnosti (napr. prostredníctvom budovania úložísk energie, rozvoja inteligentných systémov merania a regulácie atď.) a prevencie

Priority Ostravskej deklarácie v podmienkach SR	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie priorít Ostravskej deklarácie v podmienkach SR (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia bude v požadovanom rozsahu reálna	Spôsob zavedenia a implementácie opatrení v prípade potenciálneho negatívneho vplyvu (príklady)
			zablokovania/odďaľovania takejto transformácie. Uplatňovanie zariadení na výrobu vodíka a syntetických uhľovodíkových palív s využitím OZE iba tam, kde neexistujú ekonomicky, energeticky a emisne výhodnejšie alternatívy.
Budovanie environmentálnej udržateľnosti zdravotníckych systémov a znižovanie ich vplyvu na životné prostredie okrem iného prostredníctvom efektívnosti využívania energie a zdrojov, riadneho riadenia zdravotníckych výrobkov a chemických látok počas ich životného cyklu a zníženia znečistenia prostredníctvom bezpečne riadeného odpadu a odpadových vôd bez ohrozenia sanitárnej misie zdravotníckych služieb.	PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifický cieľ RSO2.1 Priorita 2P2 Životné prostredie/Špecifický cieľ RSO2.6 Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby, Špecifický cieľ SO (k) a Špecifický cieľ RSO4.5	Budovania environmentálnej udržateľnosti zdravotníckych zariadení sa týkajú opatrenia zamerané na podporu energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov a na podporu prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje. Opatrenia sú navrhnuté ako efektívne a účinné, ale vo výraznej miere sú determinované zodpovednou implementáciou a dôsledným dodržiavaním. Modernizácia a rozširovanie kapacít zdravotníckych zariadení a zariadení sociálnych služieb, resp. zariadení integrovanej starostlivosti môže mať negatívny vplyv na environmentálnu udržateľnosť. Negatívny vplyv je možné eliminovať uplatňovaním princípov zeleného verejného obstarávania a zabezpečením udržateľných modelov spotreby a výroby.	Odporúčanie pre opatrenie 2.1.1 v rámci špecifického cieľa RSO2.1 (okrem vyššie spomenutých odporúčaní týkajúcich sa ostatných opatrení): Prioritná podpora náhrady vozidiel u subjektov verejnej správy (najmä nemocnice a zdravotnícke zariadenia).

Vysvetlivky: PS – Program Slovensko, FST – Fond na spravodlivú transformáciu

Tabuľka IV.27: Identifikácia a vyhodnotenie významných pozitívnych vplyvov špecifických cieľov (opatrení alebo súvisiacich typov akcií) politík Programu Slovensko na zabezpečenie zlepšovania indikátorov kvality života

Indikátory kvality života ²⁶	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie indikátorov kvality života (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia reálne prispeje k zlepšeniu kvality života	Príklady ďalších odporúčaní na zlepšenie efektívnosti implementácie opatrení
Materiálne životné podmienky (príjem, materiálne podmienky / miera rizika chudoby / materiálna deprivácia / podmienky bývania)	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifický cieľ RSO2.1 Opatrenie 2.1.1. 2.1.2., 2.1.3., ., Špecifický cieľ RSO2.2 Opatrenie 2.2.1., 2.2.2., 2.2.3., Špecifický cieľ RSO2.3 Opatrenie 2.3.1.</p> <p>PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce/Špecifický cieľ SO (a), Špecifický cieľ SO (b), Špecifický cieľ SO (c) Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/Špecifický cieľ SO (h), Špecifický cieľ SO (i), Špecifický cieľ SO (l), Špecifický cieľ RSO4.3 Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunit/Špecifický cieľ SO (j), Špecifický cieľ RSO4.3</p> <p>PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P7 Sociálne inovácie a experimenty/Špecifický cieľ SO (a), Špecifický cieľ SO (f), Špecifický cieľ SO (h) Priorita 4P8 Potravinová a materiálna deprivácia/Špecifický cieľ SO (m)</p> <p>FST/Pilier I Opatrenie 1.1 Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest</p>	<p>Dôsledná implementácia efektívne navrhnutých súvisiacich typov akcií v rámci uvedených priorít a špecifických cieľov môže mať pozitívny vplyv na zlepšenie kvality života, konkrétne materiálnych životných podmienok aj u ohrozených, znevýhodnených a neaktívnych osôb, a to nielen zlepšením prístupu k zamestnaniu, ale aj zosúladiť ponuky s potrebami trhu práce a podporou rodovo vyváženej účasti na trhu práce. Pozitívny vplyv bude mať aj podpora obnovy verejných budov a bytových domov s vysokou energetickou náročnosťou</p> <p>Pozitívny vplyv na túto oblasť môže mať aj podpora aktívneho začlenenia, podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnou exklúziou, a tiež podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunit. Výrazný potenciál môžu mať sociálne inovácie a experimenty, ako aj riešenie materiálnej deprivácie so súčasným zabezpečením sprievodných opatrení podporujúcich sociálnu inklúziu najodkázanejších osôb.</p>	<p>PS/Cieľ politiky 2 Odporúčania (podmienky) pre uvedené opatrenia: Uplatňovanie kritérií prioritizácie výberu budov podľa Prílohy 3 Správy o hodnotení Programu Slovensko. Zvýhodnenie projektov v najmenej rozvinutých okresoch a stupňovania intenzity pomoci podľa sociálneho statusu žiadateľa. Posúdenie energetických zámerov zo strany RCUE. Existencia regulačného rámca, ktorý umožní samospotrebiteľom energie z OZE vyrábať, spotrebúvať, skladovať a predávať elektrinu bez neprimeranej administratívnej záťaže, vrátane vytvorenia podmienok pre účasť aj zraniteľných odberateľov a nájomníkov. Uplatňovanie princípu prvoradosti energetickej efektívnosti (t.j. vylúčenie zásobovania neefektívnej spotreby energiou z OZE).</p>
Produktívna alebo hlavná činnosť (miera ekonomickej aktivity, zamestnanosť a nezamestnanosť)	<p>PS/Cieľ politiky 1 Priorita 1P1 Veda, výskum, inovácie Špecifický cieľ RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie</p> <p>PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce/Špecifický</p>	<p>Implementácia súvisiacich typov akcií v tejto prioritě a príslušných špecifických cieľoch môže pozitívne ovplyvniť kvalitu života ľudí, lebo sú zamerané nielen na uchádzačov o zamestnanie, osobitne na ohrozené, neaktívne a znevýhodnené osoby, ale aj na rozvoj kompetencií v súlade s potrebami trhu práce,</p>	

²⁶ Použili sme zoznam indikátorov kvality života, ktorý je zverejnený na stránke Štatistického úradu SR. <https://slovak.statistics.sk>

Indikátory kvality života ²⁶	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie indikátorov kvality života (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia reálne prispeje k zlepšeniu kvality života	Príklady ďalších odporúčaní na zlepšenie efektívnosti implementácie opatrení
	cieľ SO (a), Špecifický cieľ SO (b), Špecifický cieľ SO (c) Viaceré navrhované opatrenia v celi politiky 5 Priorita 5P1 Moderné regióny priamo alebo nepriamo podporujú tento indikátor kvality života. FST/Pilier I Opatrenie 1.1 Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest	prechodom medzi zamestnaniami a mobilitou. Pri efektívnej implementácii je možné znížiť aj rozdiely v zamestnanosti žien a mužov. Opatrenia sú navrhnuté dostatočne efektívne a účinne.	
Zdravie (zdravotný stav/zdravé roky života, faktory: zdravé a nezdravé správanie)	PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce/Špecifický cieľ SO (d) Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/Špecifický cieľ SO (k), Špecifický cieľ RSO4.5 PS/Cieľ politiky 5 Priorita 5P1 Moderné regióny špecifické ciele RSO5.1, opatrenie 5.1.4. a špecifický cieľ RSO5.2, opatrenie 5.2.4. FST/Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra Opatrenie 3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny	V prípade, že budú súvisiace typy akcií týchto priorít implementované v dostatočnej miere, bude zabezpečená podpora adaptácie pracovníkov na zmeny, podpora aktívneho a zdravého starnutia a podpora zdravého, vhodne prispôsobeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká. Významné sú aj súvisiace typy akcií zamerané na podporu zdravého životného štýlu a zlepšenie prevencie ochorení s cieľom zníženia nákladov na liečbu, a tiež na podporu duševného zdravia. Všetky tieto opatrenia sú navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia môže pomôcť k výraznému zlepšeniu kvality života ľudí.	
Vzdelanie (schopnosti a zručnosti, dosiahnuté vzdelanie, miera účasti na formálnom a neformálnom vzdelávaní)	PS/Cieľ politiky 1 Priorita 1P1 Veda, výskum, inovácie Špecifický cieľ RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie/Špecifický cieľ SO (e), Špecifický cieľ SO (f), Špecifický cieľ RSO4.2, Špecifický cieľ SO (g) Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu/Špecifický cieľ SO (d), Špecifický cieľ SO (g), Špecifický cieľ RSO4.2 FST/Pilier III	Súvisiace typy akcií v rámci špecifických cieľov uvedených priorít môžu byť efektívne z hľadiska získavania kompetencií, schopností a zručností v rámci kvalitných, inkluzívnych a účinných systémov vzdelávania a odbornej prípravy relevantných z hľadiska trhu práce, a tiež potvrdzovaním výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa. Osobitne významnou oblasťou je podpora znevýhodnených skupín a zlepšovanie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania. Implementácia uvedených opatrení môže pozitívne determinovať kvalitu života ľudí, ale pri	

Indikátory kvality života ²⁶	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie indikátorov kvality života (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia reálne prispeje k zlepšeniu kvality života	Príklady ďalších odporúčaní na zlepšenie efektívnosti implementácie opatrení
	Opatrenie 3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie	súčasnom riešení aj ďalších súvisiacich problémov, najmä v prípade MRK.	
Voľný čas a sociálne interakcie (množstvo voľného času, vzťahy s ľuďmi, aktivity pre ľudí, sociálna podpora/pomoc od ostatných, sociálna kohézia/dôvera k ostatným)	PS/Cieľ politiky 3 Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita/Špecifický cieľ RSO2.8 Navrhované opatrenia v celi politiky 5 Priorita 5P1 Moderné regióny priamo alebo nepriamo podporujú tento indikátor kvality života.	Tohto indikátora kvality života sa sekundárne týka iba uvedená priorita s príslušným špecifickým cieľom, konkrétne v opatrení 2.8.2 Podpora cyklo dopravy. Jeho implementáciou je možné podporiť aj rekreačnú cyklistiku, čím môže byť ovplyvnení aj kvalita života obyvateľov žijúcich v dotknutých územiach.	
Ekonomická a fyzická bezpečnosť (ekonomická istota, finančná záťaž domácností, trestná činnosť, násilie a vandalizmus)	PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifické ciele RSO2.1 a RSO2.2 Opatrenie 2.1.2 a 2.2.3. Priorita 2P2 Životné prostredie/Špecifický cieľ RSO2.4 Cieľ politiky 3 Priorita 3P1 Doprava/Špecifický cieľ RSO3.1, Špecifický cieľ RSO3.2 Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/Špecifický cieľ SO (h), Špecifický cieľ SO (i), Špecifický cieľ SO (l), Špecifický cieľ RSO4.3, Špecifický cieľ RSO4.5 Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunit/Špecifický cieľ SO (j) Viaceré navrhované opatrenia v celi politiky 5 Priorita 5P1 Moderné regióny priamo alebo nepriamo podporujú tento indikátor kvality života.	Účinné zavedenie opatrení v prioritě týkajúcej sa životného prostredia je možné podporiť bezpečnosť ľudí najmä z hľadiska prevencie živelných katastrof a ich dôsledkov. V prioritě Doprava sa uplatnením príslušných opatrení pozitívne ovplyvní bezpečnosť na cestách, resp. v doprave. Prioritou zameranou na aktívne začlenenie a dostupné služby je možné zlepšiť prevenciu domáceho násillia, násillia na deťoch a ženách, posilňovať porozumenie medzi miestnou spoločnosťou a cudzincami, zvyšovať občiansku zodpovednosť a zlepšovať občianske spolunažívanie. Na ekonomickú a fyzickú bezpečnosť ľudí budú mať pozitívny vplyv aj intervencie zamerané na oblasť riadenia dlhov osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením, riešenia zložitých životných situácií a riadenia osobných financií, a tiež vytváranie sociálnych podnikov na výrobu vhodného nízkoemisného paliva pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva. V tejto oblasti má veľký význam aj budovanie zariadení SPODaSK, zariadení komunitnej psychiatrickej starostlivosti a forenzne-psychiatrických ústavných zariadení. Podpora vzájomného učenia, desegregácie	PS/Cieľ politiky 2 Odporúčania (podmienky) pre uvedené opatrenia: Zvýhodnenie projektov v najmenej rozvinutých okresoch a stupňovania intenzity pomoci podľa sociálneho statusu žiadateľa. Uplatňovanie princípu prvoradosti energetickej efektívnosti (t.j. vylúčenie zásobovania neefektívnej spotreby energiou z OZE).

Indikátory kvality života ²⁶	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie indikátorov kvality života (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia reálne prispeje k zlepšeniu kvality života	Príklady ďalších odporúčaní na zlepšenie efektívnosti implementácie opatrení
		a súdržnosti (opatrenia proti rómskemu rasizmu) sú tiež významnými oblasťami z hľadiska bezpečnosti. Efektívnou implementáciou uvedených opatrení alebo súvisiacich typov akcií je možné predikovať výrazné zlepšenie kvality života ľudí v tomto indikátora.	
Vládnutie a základné práva (dôvera v inštitúcie a verejné služby, diskriminácia a rovnosť príležitostí, aktívne občianstvo)	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia/Špecifický cieľ RSO2.1 Opatrenie 2.1.3</p> <p>PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunit/Špecifický cieľ SO (j) Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/Špecifický cieľ SO (h), Špecifický cieľ SO (k)</p> <p>PS/Cieľ politiky 5 Priorita 5P1 Moderné regióny Najmä navrhované opatrenia 5.1.1, 5.2.1 a 5.1.2, 5.2.2. cieľa politiky 5 (jeho špecifických cieľov ROS5.1 a ROS5.2 priamo alebo nepriamo podporujú tento indikátor kvality života.</p>	Dostatočná miera napĺňania špecifických cieľov v týchto prioritách môže pozitívne ovplyvniť kvalitu života prostredníctvom deinštitucionalizácie sociálnych služieb, rozvojom komunit prostredníctvom činnosti komunitných centier, vytvorením dostupnej a funkčnej siete odbornej pomoci deťom a rodinám, nastavením pravidiel integrácie a inklúzie detí so zdravotným znevýhodnením a skvalitňovaním podmienok výkonu profesionálnej náhradnej starostlivosti. Zlepšeniu kvality života v tomto indikátore môže napomôcť aj podpora preventívno-informačných programov smerujúcich k zvýšeniu občianskej zodpovednosti a aktivizácia rómskych žien a dievčat k vyššej účasti na vzdelávaní, trhu práce a v programoch zameraných na lepšie podmienky ich bývania a zdravia.	Odporúčanie pre opatrenie 2.1.3.: Zabezpečiť jednotné metodické riadenie všetkých regionálnych centier udržateľnej energetiky v SR a uplatňovanie štandardizovaných metód pre regionálne energetické plánovanie.
Prírodné a životné prostredie (znečistenie, vrátane hluku, iné environmentálne problémy)	<p>PS/Cieľ politiky 2 Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia – všetky opatrenia</p> <p>Priorita 2P2 Životné prostredie/Špecifický cieľ RSO2.6, Špecifický cieľ RSO2.7</p> <p>PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby/Špecifický cieľ RSO4.3</p>	Táto dimenzia kvality života môže byť pozitívne ovplyvnená opatreniami zameranými na podporu prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje, a posilnením ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a zníženia všetkých foriem znečistenia. Realizáciou opatrení v prioritě aktívneho začlenenia a dostupných služieb je možné zlepšiť situáciu v kvalite ovzdušia a znížiť emisie znečisťujúcich látok, najmä v najmenej rozvinutých okresoch s nízkou kúpnu silou obyvateľstva.	Platia všetky podmienky a poznámky v Tab. IV.26 (vyššie) týkajúce sa jednotlivých opatrení v rámci priority 2P1 vo vzťahu k potrebe zlepšiť kvalitu ovzdušia, zabezpečiť prístup k pitnej vode, minimalizácii nepriaznivých účinkov chemických látok na ľudské zdravie a životné prostredie a zmiernenia zmeny klímy.
Celková životná skúsenosť (celková)	PS/Cieľ politiky 4 Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce/Špecifický cieľ SO (c)	K celkovej spokojnosti so životom môžu prispieť implementované súvisiace typy akcií zamerané na podporu rodovo vyváženej účasti na trhu práce,	

Indikátory kvality života ²⁶	Identifikácia tých priorít/špecifických cieľov, ktoré majú významný vplyv na zabezpečenie indikátorov kvality života (príklady)	V prípade pozitívneho vplyvu vyjadrenie, či sú špecifické ciele a ich opatrenia navrhnuté dostatočne efektívne a účinne a ich implementácia reálne prispeje k zlepšeniu kvality života	Príklady ďalších odporúčaní na zlepšenie efektívnosti implementácie opatrení
spokojnosť zo životom, zmysel života)	Priorita 4P7 Sociálne inovácie a experimenty/Špecifický cieľ SO (a), Špecifický cieľ SO (f) PS/Cieľ politiky 5 Moderné regióny Najmä navrhované opatrenia 5.1.1., 5.2.1. a 5.1.2., 5.2.2.. cieľa politiky 5 (jeho špecifických cieľov ROS5.1 a ROS5.2 priamo alebo nepriamo podporujú tento indikátor kvality života.	rovnakých pracovných podmienok a lepšej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom, vrátane prístupu k cenovo dostupnej starostlivosti o deti a odkázané osoby. V tejto oblasti môžu byť efektívne aj inovatívne projekty zamerané na podporu vstupu znevýhodnených a neaktívnych osôb na trh práce, ako aj inovatívne projekty zamerané na podporu rovného prístupu, najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave.	

Vysvetlivky: PS – Program Slovensko, FST – Fond na spravodlivú transformáciu

V. NAVRHOVANÉ OPATRENIA NA PREVENCIU, ELIMINÁCIU, MINIMALIZÁCIU A KOMPENZÁCIU VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE

V.1. Návrhy na odvrátenie, zníženie alebo zmiernenie prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia, ktoré by mohli vyplývať z realizácie strategického dokumentu

Pri vypracovaní Správy o hodnotení Programu Slovensko sme identifikovali predpokladané negatívne vplyvy na životné prostredie, zdravie a kvalitu života, ktoré si vyžadujú realizovať opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu negatívnych vplyvov. Ide o vybrané špecifické ciele a ich opatrenia v celi politiky 2 a vybrané opatrenia v špecifickom celi Fondu na spravodlivú transformáciu.

CIEĽ POLITIKY 2 Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmiernovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility

PRIORITA 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia

Špecifický cieľ RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov

Návrhy na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.1.1. Zlepšovanie energetickej efektívnosti a opatrenia 2.1.2. Znižovanie energetickej náročnosti budov:

S cieľom predchádzať negatívnym vplyvom na kvalitu ovzdušia (aj kumulatívnym), biodiverzitu a životné prostredie a dosiahnuť maximálnu redukciu uhlíkových emisií je potrebné ďalej uplatniť:

- Podmienku posúdenia kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia.
- Podmienku v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z obnoviteľných zdrojov povinnosť uplatnenia technológií BAT a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetickeho využívania dendromasy podľa Prílohy 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko.
- Podmienku vylúčenia podpory nákupu osobných vozidiel na fosílnu palivá; v prípade ťažších úžitkových vozidiel je možný takýto nákup iba vtedy, ak na trhu neexistuje bezemisná alternatíva, pričom v tomto prípade je oprávnený iba nákup vozidiel s nízkymi emisiami (<50 g CO₂/km), resp. vozidlá LNG/CNG jazdiace na bioplyn/biometán pri uplatnení najlepšej dostupnej technológie v príslušnej kategórii vozidiel.

Okrem toho na zabezpečenie súladu so zásadami obehového hospodárstva požadujeme uplatňovať podmienku, že stavebné komponenty a materiály použité pri obnove budov nebudú obsahovať azbest ani iné nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu EK č. 1907/2006 EP a ER).

Špecifický cieľ RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené

Návrh na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.2.1. Podpora využívania OZE v podnikoch na báze aktívnych odberateľov elektriny, samospotrebitel'ov energie z OZE a komunít vyrábajúcich energiu z OZE:

- V prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia, je potrebné uplatniť podmienku posúdenia kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.

Návrhy na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.2.2. Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou:

- Uplatniť podmienku vylúčenia podpory pre spaľovanie fosílnych zdrojov vrátane fosílného plynu.
- Uplatniť podmienku vylúčenia podpory pre BPS na báze plodín vrátane kukurice, repky, obilnín, energetických plodín a medziplodín. Podpora sa musí sústrediť iba BPS na báze biologických odpadov (zo živočíšnej a rastlinnej výroby, potravinárskeho priemyslu, reštaurácií a jedální a podobne) alebo tekutých komunálnych organických odpadov (kalov a organického odpadu z ČOV).
- Uplatniť ako podmienku v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia

Návrh na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.2.3. Podpora využívania OZE v domácnostiach (inovácia projektu "Zelená domácnostiam")

- Stanovené podmienky navrhujeme rozšíriť o podmienku, že v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia sa vyžaduje posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.

Fond na spravodlivú transformáciu

Pilier II Udržateľné životné prostredie

Návrhy na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu v územiach Regiónu horná Nitra, Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji

- 1) S cieľom predchádzať suboptimálnej obnove budov (opakovaný a častý prípad v minulosti) a maximalizovať emisný, zdravotný, energetický, ekonomický a sociálny efekt opatrení, je potrebné uplatniť:
 - Podmienku vylúčenia podpory nákupu zariadení na výrobu energie na báze fosílnych palív.
 - Podmienku, že v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia sa vyžaduje posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.
 - Podmienku vylúčenia podpory pre BPS na báze plodín vrátane kukurice, repky, obilnín, energetických plodín a medziplodín. Podpora sa musí sústrediť iba BPS na báze biologických odpadov (zo živočíšnej a rastlinnej výroby, potravinárskeho priemyslu, reštaurácií a jedální a podobne) alebo tekutých komunálnych organických odpadov (kalov a organického odpadu z ČOV).
 - Podmienku, že stavebné komponenty a materiály použité pri obnove budov, nebudú obsahovať azbest ani iné nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu EK č. 1907/2006 EP a ER).

Návrh na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.2. Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území v územiach Regiónu horná Nitra, Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji

- Podporujeme návrh opatrenia štátnej ochrany prírody, aby nedošlo k rekultivácii unikátneho biotopu Košských mokradí, ale aby tieto dve Košské mokrade zostali zachované. Tento zámer podporujú aj Hornonitrianske bane, ktoré už listom oslovili ministra životného prostredia a príslušné štátne inštitúcie a žiadali v tejto veci o pomoc. Aktuálne sa hľadá riešenie, aby sa nemuseli mokrade rekultivovať, ale aby sa zabezpečilo ich zachovanie.

Zdôvodnenie: Útlm ťažby uhlia na hornej Nitre môže spôsobiť aj stratu unikátneho biotopu Košských mokradí, ktoré vznikli ako dôsledok podpovrchovej ťažby hnedého uhlia. Z Banského zákona totiž vyplýva Hornonitrianskym baniam povinnosť poddolované územie rekultivovať na ornú pôdu. To znamená mokrade zasypať a zabezpečiť ich využitie na poľnohospodárske účely. Tým by však došlo k

priamemu veľmi negatívnemu a nezvratnému vplyvu na prírodovedne hodnotnú lokalitu, hlavne z ornitologického hľadiska ale aj z hľadiska výskytu vzácnych druhov rastlín, ktorá sa tu vytvorila za vyše 45 rokov.

Fond na spravodlivú transformáciu

Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra

Návrhy na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie v územiach Regiónu horná Nitra, Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji

- Navrhované opatrenia 3.1 na posilnenie sociálnych a vzdelávacích služieb s cieľom vyrovnáť sa so sociálnymi výzvami transformácie a výzvami v oblasti vzdelávania súvisiacimi s rozvojom nových zručností a rekvalifikáciou pracovnej sily treba vo všetkých územiach realizovať čo najrýchlejšie. Treba klásť veľký dôraz na zvýšenie atraktivity regiónu (tak ako to navrhuje napr. pre Región horná Nitra Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra schválený uznesením vlády SR č. 336/2019 z 3. júla 2019 a aktualizovaný plán schválený v roku 2021).

Zdôvodnenie: Aj napriek opatreniam navrhovaných v programe Slovensko hrozí negatívny sociálny vplyv ako dôsledok rizika, že súčasné vyludňovania územia, najmä mladých ľudí, môže pokračovať. Už dnes v regióne ponúkajú pracovné príležitosti rôzne firmy z iných regiónov Slovenska.

- Pripraviť právnu úpravu týkajúcej sa sociálneho zabezpečenia baníkov v Regióne horná Nitra) (bude potrebné právnu úpravu rozšíriť podľa potreby aj na iné pracovné odvetvia v Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji) a možností pre vytvorenie podmienok skoršieho odchodu zo zamestnania.

Zdôvodnenie: Skorším ukončením ťažby (útlmom) bude dochádzať v Regióne horná Nitra k predčasnemu odchodu baníkov (ale môže sa to dotknúť aj zamestnancov z iných odvetví), ktorí nebudú najmä vzhľadom na vek schopní adaptácie na nový druh povolania, čo môže mať nepriaznivý vplyv na ich zdravie a kvalitu života. Transformácia v banskom sektore v Regióne hornej Nitry bude mať za následok aj stratu pracovných miest zamestnancov s trvalým pobytom v BBSK (najmä z okresov Žarnovica, Žiar nad Hronom a Banská Štiavnica), ktorí v banskom sektore pracovali. Preto bude potrebné aj v týchto dotknutých okresoch Žarnovica, Žiar nad Hronom a Banská Štiavnica realizovať podobné opatrenia, aké sú uvedené pre Región horná Nitra.

Návrh na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny v územiach Regiónu horná Nitra, Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji

- Veľké množstvo uchádzačov o zamestnanie sa bude musieť rekvalifikovať a bude potrebovať pomoc pri hľadaní nového zamestnania. Bude potrebné pripraviť kvalitnú podporu sociálneho zabezpečenia, podporu sociálnych služieb či podporu na trhu práce, aby sa predišlo negatívnym sociálnym dôsledkom hromadného prepúšťania a nepriaznivým vplyvom na ich zdravie a kvalitu života. Pre túto skupinu obyvateľov je potrebné vytvoriť efektívnu záchytnú sociálnu sieť, s dôrazom na tých, ktorí si nebudú vedieť nájsť nové uplatnenie na trhu práce a môžu sa u nich rozvinúť negatívne sociálne javy.

Zdôvodnenie: Zo skúseností z iných transformujúcich sa regiónov je známe, že transformácia doterajších hospodárskych činností môže mať dopad nielen na stratu zamestnania, ale aj na možné nepriaznivé sociálne vplyvy, vrátane dopadu na zdravie a kvalitu života. Na základe zahraničnej praxe v niektorých prípadoch môžu tieto sociálne problémy vyvolať aj problémy s nárastom rôznych druhov závislostí (alkoholizmu, nelátkové závislosti, ako napríklad patologické hráčstvo), rodinných problémov, ktoré môžu viesť až k existenčným problémom.

V.2. Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie navrhovaných opatrení a akcií

Pri vypracovaní Správy o hodnotení Programu Slovensko v kapitole IV. sme identifikovali pozitívne vplyvy na životné prostredie, zdravie a kvalitu života, ktoré by bolo možné implementovať tak, aby sa efektívnosť a účinnosť pozitívnych vplyvov zvýšila. V tejto kapitole je spracovaný prehľad odporúčaní ku prioritám a špecifickým cieľom politik 1, 2, 3, 4 a 5 a tiež k opatreniam v jednotlivých pilieroch Fondu na spravodlivú transformáciu.

CIEĽ POLITIKY 1 Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT**PRIORITA 1P1 VEDA, VÝSKUM A INOVÁCIE****Špecifický cieľ RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií****Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:****Opatrenie 1.1.1. Podpora medzisektorovej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch**

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame prioritizáciu podpory spolupráce tam, kde sú výskum, vývoj a inovácie zamerané na zhodnotenie špecifického regionálneho územného kapitálu v rámci regionálneho quadruple helixu (t.j. spolupráce medzi verejným sektorom, univerzitami, podnikmi a neziskovým sektorom resp. verejnosťou), čím sa podporí prínos aktivít pre zmierňovanie negatívnych regionálnych disparít. Osobitnú pozornosť venovať synergii týchto opatrení s aktivitami ekonomickej transformácie podporovanými programom spravodlivej transformácie.

Opatrenie 1.1.2. Podpora ľudských zdrojov v oblasti výskumu, vývoja a inovácií

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame koncentrovať podporu ľudských zdrojov a podmieniť ju existenciou regionálnej inteligentnej špecializácie v danom kraji a súladom aktivít s ňou. Zároveň odporúčame realizovať aktivity tohto opatrenia v synergii s opatreniami na stabilizáciu mladej kvalifikovanej pracovnej sily v regiónoch SR v rámci iných priorít. Zároveň odporúčame v rámci tohto opatrenia koncentrovať podporu na rozvoj talentov a rozšíriť o ďalších pracovníkov kreatívneho sektora tvoriacich inovácie mimo vlastnej vedy. Je nevyhnutné sa zamerať na podporu vedeckého dorastu už na základných a stredných školách, podchytenie technicky a inovačne založených vzdelávacích aktivít, ale rovnako aj na podporu kvalitného celoživotného vzdelávania poskytovaného systémom vysokého školstva.

Opatrenie 1.1.3. Podpora medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame osobitnú pozornosť venovať špičkovým tvorivým pracoviskám a pracoviskám zapojeným do medzinárodného výskumu a zabezpečiť stabilizáciu ekonomických a infraštrukturálnych podmienok výskumu v nich.

Opatrenie 1.1.4. Podpora optimalizácie, rozvoja a modernizácie výskumnej infraštruktúry

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame optimalizáciu a prioritizáciu podpory modernizácie a rozvoja výskumnej infraštruktúry tam, kde sú výskum, vývoj a inovácie zamerané na zhodnotenie špecifického regionálneho územného kapitálu v rámci regionálneho quadruple helixu, čím sa podporí vznik synergií s aktivitami rozvoja regionálnej ekonomiky v súlade s PHRSR samosprávnych krajov, ich smart rozvojovými koncepciami, stratégiami inteligentnej špecializácie a aktivitami ekonomickej transformácie podporovanými programom spravodlivej transformácie.

Špecifický cieľ RSO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy bude napĺňaný prostredníctvom nasledujúcich opatrení:**Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:****Opatrenie 1.2.1. Podpora v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie**

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame podmieniť podporu aktivít v oblasti digitalizácie a informatizácie opatreniami na vylúčenie resp. zmiernenie potenciálnych rizík efektov sociálnej exklúzie a sociopadogénnych javov v digitálnom priestore, osobitne z pohľadu zraniteľných skupín obyvateľstva, ako sú starší ľudia, deti a sociálne slabšie vrstvy obyvateľstva.

Opatrenie 1.2.2. Podpora budovania inteligentných miest a regiónov

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame jasne zadefinovať politiku štátu v oblasti podpory smart miest a regiónov vrátane definovania potrebných koordinačných podmienok a viazanie podpory na ich splnenie a zároveň vylúčenie smart riešení, ktoré znižujú odolnosť (resilienciu) socio-ekosystémov obcí, miest a regiónov či už v oblasti energetickej, ekonomickej, environmentálnej či bezpečnostnej.

Špecifický cieľ RSO1.3 Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Opatrenie 1.3.1. Podpora malého a stredného podnikania

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame opatrenia na podporu malého a stredného podnikania viazať na integrované rozvojové stratégie definujúce priority sociálneho a ekonomického rozvoja jednotlivých regiónov a ich regionálne stratégie inteligentnej špecializácie, čím sa zabezpečia synergie a tým vyššia efektívnosť využitia prostriedkov EU, lepšie využitie územného kapitálu a udržateľnosť ekonomických aktivít MSP a eliminujú sa potenciálne strety záujmov v ekonomickom a sociálnom rozvoji.

Opatrenie 1.3.2. Internacionalizácia malého a stredného podnikania

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame prioritizovať oblasti podpory v zmysle inovatívne orientovaných MSP a v zmysle RIS3.

Opatrenie 1.3.3. Podpora sieťovania podnikateľských subjektov

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame osobitnú pozornosť venovať podpore vzniku a rozvoja doménových a územných produkčných klastrov s jasnou väzbou na výskum, vývoj a využitie územného kapitálu, rozvoj regionálnych quadruple helixov maximalizáciu pridanej hodnoty regionálneho produktu a uzatváranie cyklov vrátane obehovej ekonomiky.

Špecifický cieľ RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Opatrenie 1.4.1. Zručnosti pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít pre SK RIS3 2021+

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame viazať opatrenia na integrované rozvojové stratégie definujúce priority sociálneho a ekonomického rozvoja jednotlivých regiónov a ich regionálne stratégie inteligentnej špecializácie, čím sa zabezpečia synergie a tým vyššia efektívnosť využitia prostriedkov EU, lepšie využitie územného kapitálu a udržateľnosť ekonomických aktivít MSP a eliminujú sa potenciálne strety záujmov v ekonomickom a sociálnom rozvoji.

Opatrenie 1.4.2. Digitálne zručnosti prispôbené doménam SK RIS3 2021+ a potrebám priemyselnej a zelenej transformácie

- Pre zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti navrhovaného opatrenia odporúčame podmieniť podporu aktivít v oblasti rozvoja digitálnych zručností venovať opatreniam na vylúčenie resp. zmiernenie potenciálnych rizík zo zavádzania digitálnych technológií v kontexte globálnych hybridných hrozieb.

CIEĽ POLITIKY 2 Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmiernovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility

PRIORITA 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia

Špecifický cieľ RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Opatrenie 2.1.1. Zlepšovanie energetickej efektívnosti:

Odporúčame uplatňovať nasledovné podmienky:

- Podmienku minimálnej hodnoty dosiahnutej úspory energie oproti pôvodnému stavu (táto hodnota sa stanoví v implementačnej fáze), pričom miera spolufinancovania by sa mala odvíjať od dosiahnutej úspory energie.
- Podmienku súhlasného stanoviska k zámerom obnovy príslušným regionálnym centrom udržateľnej energetiky (RCUE) po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región.
Podmienku nákupu vozidiel iba ako náhrady za existujúce staršie vozidlá na fosilne palivá a za predpokladu dosiahnutia stanovenej minimálnej ročnej úspory uhlíkových a ďalších emisií (preukazovanie na základe priemerného ročného počtu najazdených kilometrov za uplynulé 3 roky u nahrádzaného vozidla).
- Vzhľadom na obmedzenú výšku alokácie odporúčame podporu nákupu/náhrady vozidiel obmedziť na subjekty verejnej správy (najmä nemocnice a zdravotnícke zariadenia, Slovenská pošta, a.s., ŽSR, ZSSK, SVP, š.p., NDS, a.s. atď.).

Opatrenie 2.1.2. Znižovanie energetickej náročnosti budov

- Odporúčame uplatňovať podmienku súhlasného stanoviska k zámerom obnovy príslušným regionálnym centrom udržateľnej energetiky (RCUE) po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región a z hľadiska zmiernenia regionálnych disparít odporúčame zvýhodniť projekty v najmenej rozvinutých okresoch.

Opatrenie 2.1.3. Podpora rozvoja regionálnej a lokálnej energetiky

- Je potrebné zabezpečiť časovú aj vecnú harmonizáciu činnosti Regionálnych centier udržateľnej energetiky (RCUE) na celom území SR vrátane priebežnej komunikácie a výmeny skúseností medzi nimi, a to v rámci krajov aj medzi samosprávnymi krajinami. Okrem toho je nevyhnutné zabezpečiť pravidelne odborné vzdelávanie/školenie pracovníkov RCUE vo všetkých relevantných oblastiach mimo ich primárnu odbornú spôsobilosť (napr. v oblasti adaptácie na zmenu klímy, sociálno-ekonomické vplyvy dekarbonizácie, environmentálne aspekty atď.).

Špecifický cieľ RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Opatrenie 2.2.1. Podpora využívania OZE v podnikoch na báze aktívnych odberateľov elektriny, samospotrebitel'ov energie z OZE a komunít vyrábajúcich energiu z OZE

Je potrebné dôsledne dodržať:

- Podmienku súladu s princípom prvoradosti energetickej efektívnosti (t.j. vylúčenie zásobovania neefektívnej spotreby vyrobenou energiou z OZE).
- Podmienku povinného uplatnenia technológií BAT v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z OZE a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy²⁷.
- Podmienku súhlasného stanoviska k zámerom využívania OZE príslušným regionálnym centrom udržateľnej energetiky (RCUE) po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región.

Aby sa naplno využil potenciál samospotrebitel'ov energie z OZE a komunít vyrábajúcich energiu z OZE, je potrebné vytvoriť:

²⁷ Príloha 4 Vymedzenie rozsahu a obsahu kritérií udržateľného využívania drevnej biomasy na energetické účely pre Program Slovensko 2021 – 2027 (návrhy a odporúčania)

- vhodný regulačný rámec, ktorý im umožní vyrábať, spotrebúvať, skladovať a predávať elektrinu bez neprimeranej administratívnej záťaže, vrátane zabezpečenia podmienok aj pre účasť zraniteľných odberateľov a nájomníkov.

Opatrenie 2.2.2. Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou

Je potrebné dôsledne dodržať:

- Podmienku prioritizácie projektov smerujúcich k transformácii systémov CZT na nízko teplotné systémy v budúcnosti (napr. prostredníctvom budovania úložísk energie, rozvoja inteligentných systémov merania a regulácie atď.) a prevencie zablokovania/odďaľovania takejto transformácie.
- Podmienku uplatňovania zariadení na výrobu vodíka a syntetických uhľovodíkových palív s využitím OZE iba tam, kde neexistujú ekonomicky, energeticky a emisne výhodnejšie alternatívy.
- Podmienku, že v prípade projektov vyvedenia tepla z BPS do sústav zásobovania teplom resp. do miest spotreby, sa zabezpečí dosiahnutie pozitívnej energetickej a emisnej bilancie projektov v rámci celého ich životného cyklu.
- Podmienku, že v prípade podpory výstavby alebo modernizácie BPS sa zabezpečí súlad medzi stavom odpadového hospodárstva BPS a platnými legislatívnymi požiadavkami (napr. s požiadavkami Vyhlášky 200/2018 Z. z. na uskladnenie digestátu v dvojplášťových nádržiach).
- Podmienku, že v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z obnoviteľných zdrojov sa zabezpečí povinnosť uplatnenia technológií BAT a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy²⁸.
- Podmienka súhlasného stanoviska k zámerom modernizácie a rozvoja teplárenských systémov príslušným regionálnym centrom udržateľnej energetiky (RCUE) po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región.

Z hľadiska zmiernenia regionálnych disparít odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch.

Opatrenie 2.2.3. Podpora využívania OZE v domácnostiach (inovácia projektu "Zelená domácnosti")

- Na zabezpečenie ochrany biodiverzity odporúčame uplatniť podmienku, že v prípade podpory inštalácie zariadení na tuhé palivá z obnoviteľných zdrojov je povinné uplatnenie technológií BAT a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy²⁹.
- Na rozšírenie pozitívneho efektu aktivít na zmiernenie zmeny klímy aj o pozitívny vplyv na adaptáciu na zmenu klímy odporúčame, aby podmienky podpory v opodstatnených prípadoch prioritizovali reverzné tepelné čerpadlá pre vykurovanie aj chladenie (napr. kombinácia tepelného čerpadla s fotovoltickým zariadením dimenzovaná na optimalizovanú energetickú potrebu a prevádzku budovy) a projekty integrujúce zariadenia na ukladanie energie vyrobenej v OZE.
- Z hľadiska zmiernenia regionálnych a sociálnych disparít odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch a podmienku stupňovania intenzity pomoci podľa sociálneho statusu žiadateľa.

Špecifický cieľ RSO2.3 Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E)

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

- Z hľadiska zmiernenia regionálnych a sociálnych disparít odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch.

PRIORITA 2P2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Špecifický cieľ RSO2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Verejné vodovody

²⁸ Príloha 4 Vymedzenie rozsahu a obsahu kritérií udržateľného využívania drevnej biomasy ...

²⁹ Príloha 4 Vymedzenie rozsahu a obsahu kritérií udržateľného využívania drevnej biomasy ...

- Text pre vodovodné systémy preformulovať tak, aby súčasťou týchto projektov bola celá súvisiaca infraštruktúra, alebo všeobecne viac zdôrazniť podporu všetkým projektom v zmysle Plánu rozvoja verejnej kanalizácie a verejných vodovodov pre územie SR.
- Na zvýšenie pozitívnych sociálnych efektov opatrení v rámci špecifického cieľa RSO2.5 a synergií s CP4 odporúčame prioritizovať projekty výstavby, rekonštrukcie a rozširovania vodárenskej a prírode blízkej sanitačnej infraštruktúry s minimálnou energetickou náročnosťou v najmenej rozvinutých okresoch, realizované s účasťou obecných sociálnych podnikov s maximálnym využitím manuálnej práce zabezpečovanej nízkokvalifikovanými alebo nekvalifikovanými pracovníkmi. Odporúčame tiež prioritizovať také projekty vodárenskej a sanitačnej infraštruktúry, ktoré po dokončení budú prevádzkované obecnými sociálnymi podnikmi.
- Odporúčanie platí aj pre nakladanie s komunálnymi vodami a tiež aj v ostatných netechnických aktivitách.

Špecifický cieľ RSO2.6 Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje

Opatrenie 2.6.2. Podpora zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov

- Zavádzanie množstvového zberu) považujeme za účinný nástroj na zníženie množstva produkovaného zmesového komunálneho odpadu. Nie je však zrejmé, akým spôsobom bude toto zavádzanie uskutočnené, aké aktivity s tým súvisiace budú podporené. V súlade s Programom odpadového hospodárstva odporúčame doplniť zavádzanie elektronickej evidencie na úrovni pôvodcov odpadu/na úrovni zberných nádob a zavádzanie zberu od dverí k dverám.

Špecifický cieľ RSO2.7 Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

- V tomto špecifickom ciele je veľmi dôležité aj plnenie záväzkov a odporúčaní, tak ako sú definované v politicko-legislatívnom rámci“ doplniť nový bod: „Dohovor o krajine Rady Európy (ETS č. 176 zo dňa 20. októbra 2000)“ Z dôvodnenie: Dohovor o krajine Rady Európy znamená celkové posilnenie významu krajiny, jej ochrany, manažmentu, plánovania a starostlivosti v celom rozhodovacom procese a v medzinárodnej spolupráci, čo priamo súvisí práve s vybudovaním systému krajinného plánovania a podporou udržania krajinných štruktúr.
- Na účely sledovania a vyhodnocovania vplyvov posudzovaného strategického dokumentu, s cieľom predísť duplicitám v monitorovaní, je možné použiť výsledky existujúceho systému monitorovania. Za účelom monitorovania vplyvov z hľadiska prírodného prostredia, sa odporúča využiť existujúcu monitorovaciu sieť najmä monitoring druhov a biotopov európskeho významu, ktorý organizuje Štátna ochrana prírody SR od roku 2013. Ide o komplexný monitorovací systém, ktorý sa pravidelne obnovuje. Systém však pokrýva iba druhy a biotopy európskeho významu, bolo by preto potrebné dobudovať obdobný systém aj pre druhy a biotopy národného významu. Minimálne by bol potrebný monitoring vlajkových druhov a biotopov národného významu.
- Veľmi dôležitou súčasťou monitorovania environmentálnych vplyvov je monitorovanie stavu jednotlivých lokalít environmentálnych záťaží (EZ). Tento stav bude priebežne aktualizovaný v IS EZ na základe záverečných správ z prieskumov, sanácií a monitorovania EZ. K špecifickému cieľu RSO 2.7 Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia, kde je zaradené aj opatrenie 2.7.6. Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží navrhujeme, aby sa zväzila možnosť rozšíriť financovanie monitoringu a sanácie starých EZ, ktoré vznikli pred rokom 1989, aj na podniky, ktoré zodpovednosť za tieto aktivity prijali ako pokračovatelia bývalých štátnych podnikov, prípadne ich ďalších právnych nástupcov.

Opatrenie 2.7.1. Vypracovanie a realizácia schválených dokumentov manažmentu osobitne chránených častí prírody a krajiny

- Pri realizácii investičných projektov súvisiacich s plánovanými aktivitami je predovšetkým v územiach s vyšším stupňom územnej ochrany a v územiach NATURA 2000 nutné striktne dodržiavať a preferovať záujmy druhovej a územnej ochrany. Práce týkajúce sa realizácie investícií je nutné prispôbiť

obmedzeniam vyplývajúcim zo zákona č. 543/2002 Z. z. a z manažmentových plánov dotknutých chránených území. Organizáciu prác (stavebné činnosti, preprava materiálov, pohyb stavebnej a dopravnej techniky, nakladanie s odpadom, nebezpečnými látkami a pod.) je potrebné zosúladiť so záujmami OPK (podľa druhu predmetu ochrany, napr. vykonávanie hlučných prác sústrediť mimo hniezdneho obdobia, minimalizovať výrub drevín, minimalizovať záber chránených biotopov, používať prírode blízke materiály, riešiť odpadové hospodárstvo udržateľným spôsobom, po stavebných prácach okolité územie upraviť do stavu, ktorý bude mať kvázi pôvodný prírodný charakter a pod.).

Opatrenie 2.7.3. Podpora biologickej a krajinnej diverzity a kvality ekosystémových služieb prostredníctvom udržovania a budovania zelenej a modrej infraštruktúry a prevencie a manažmentu invázných nepôvodných druhov

- Identifikované sú takmer výlučne pozitívne vplyvy. Na ich dosiahnutie je však potrebná dobrá koordinácia prác, preto je navrhnuté zásadné organizačné opatrenie zamerané na kvalitnú kooperáciu odborníkov (ŠOP SR, plánovači, spracovatelia komplexných projektov pozemkových úprav, biológovia, ekológovia, krajinní ekológovia) pri tvorbe plánovacích dokumentácií (územné plány, plány manažmentu, územné systémy ekologickej stability, krajinné štúdie, krajinoekologické plány), ktoré obsahujú návrhy na podporu biologickej a krajinnej diverzity.
- V záujme dosiahnutia očakávaného účinku realizáciou aktivít by sa mali zaviesť monitorovacie systémy a na základe zistení by sa prijímali v prípade potrieb nápravné opatrenia.

Opatrenie 2.7.4. Zabezpečenie kontinuity vodných tokov a ich revitalizácie za účelom podpory biodiverzity

- Je potrebné zabezpečiť časovú harmonizáciu revitalizačných aktivít a zaviesť monitorovacie systémy a na základe zistení by sa prijímali v prípade potrieb nápravné opatrenia. Druh zvoleného opatrenia bude vo veľkej miere závisieť od ekologického stavu daného vodného útvaru,

Opatrenie 2.7.5. Podpora environmentálneho povedomia aj prostredníctvom environmentálnych centier

- Pre zvýšenie kvality plnenia aktivít odporúčame do edukačných aktivít environmentálnych centier zapájať odborníkov z vysokých škôl, univerzít a zo Slovenskej akadémie vied. Spolupráca a kooperácia s odborníkmi a špecialistami v rôznorodých oblastiach životného prostredia je žiaduca, reprezentuje záruku diseminácie kvalitných, verifikovaných a správne interpretovaných informácií.

Opatrenie 2.7.6. Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží

- zabezpečiť vypracovanie plánov prác na odstránenie EZ pre lokality, za ktoré zodpovedá štát
- zabezpečiť realizáciu sanačných prác na lokalitách EZ, k riešeniu ktorých je zaviazaný štát
- zabezpečiť realizáciu sanácie na: 1. najrizikovejších lokalitách EZ odporúčaných na riešenie podľa záväznej časti ŠPS EZ (2022 – 2027), 2. lokalitách podľa právoplatného rozhodnutia orgánu štátnej správy, 3. najrizikovejších lokalitách (indikatívny zoznam lokalít) odporúčaných na riešenie podľa smernej časti ŠPS EZ (2022-2027)
- zabezpečiť OGD pri sanácii EZ, pri sanáciách financovaných z verejných zdrojov zabezpečiť realizáciu OGD nezávislou organizáciou zriadenou MŽP SR na výkon štátnej geologickej služby
- zabezpečiť schvaľovanie a aktualizáciu plánov prác na odstránenie EZ poverenými kontrolnými orgánmi
- zabezpečiť pravidelnú kontrolu plnenia schválených plánov prác na odstránenie EZ
- zabezpečiť kontrolu ukončovania plánov prác na odstránenie EZ
- zabezpečiť systematické sanačné a posanačné monitorovanie EZ
- kontrolovať realizáciu monitorovacích prác, vrátane posanačného monitorovania podľa platných právnych predpisov (geologický zákon, vodný zákon)
- zabezpečiť centrálnu systematickú evidenciu výsledkov monitorovania EZ prostredníctvom IS monitorovania EZ (ŠGÚDŠ), ktorý bude prepojený s IS EZ (SAŽP)
- na základe výsledkov sanačného a posanačného monitorovania prijať potrebné opatrenia orgánmi štátnej správy.

Opatrenie 2.7.7. Technické, technologické a ekonomické opatrenia na zníženie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých a stredných stacionárnych zdrojov

- Odporúčame, aby boli uprednostnené oblasti s riadenou kvalitou ovzdušia alebo rizikové oblasti kvality ovzdušia.

Opatrenie 2.7.8 Zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie prostredníctvom náhrady kotlov na tuhé a kvapalné palivá v domácnostiach za vykurovacie zariadenia, nízkoemisné z hľadiska produkcie prachových častíc, vrátane informačných aktivít zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia

- Z hľadiska zmiernenia regionálnych a sociálnych disparít odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch a podmienku stupňovania intenzity pomoci podľa sociálneho statusu žiadateľa/žiadateľov.

Opatrenie 2.7.10. Eliminácia fragmentácie krajiny rozrastania zastavaných plôch prostredníctvom revitalizácie zanedbaných a nevyužívaných území v intravilánoch sídiel

- Potreba usporiadania majetkových, nájomných a prevádzkových vzťahov k predmetným pozemkom. V niektorých prípadoch bude pravdepodobne potrebná aplikácia jednoduchých pozemkových úprav za účelom vlastníckeho vysporiadania pozemkov a objektov na pozemkoch.

PRIORITA 2P3 UDRŽATEĽNÁ MESTSKÁ MOBILITA

Špecifický cieľ RSO2.8 Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Opatrenie 2.8.1. Rozvoj verejnej dopravy a Opatrenie 2.8.3. Udržateľná mobilita BSK

- Z hľadiska zmiernenia regionálnych disparít odporúčame uplatniť podmienku zvýhodnenej podpory v najmenej rozvinutých okresoch. V prípade obnovy a modernizácie autobusov sa tiež odporúča podporu prioritne smerovať na nákup elektrobuses, pričom plynobusy (podľa § 3 ods. 1 zákona č. 214/2021 Z. z. o podpore ekologických vozidiel cestnej dopravy) by sa mali podporiť iba v prípade, že takáto alternatíva nie je technicky realizovateľná a ekonomicky udržateľná.

CIEĽ POLITIKY 3 Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility

PRIORITA 3P1 DOPRAVA

Špecifický cieľ RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Opatrenie 3.1.1. Odstránenie kľúčových úzkych miest na železničnej infraštruktúre prostredníctvom modernizácie a rozvoja hlavných železničných tratí a uzlov

- V rámci modernizácie a zvyšovania kapacity hlavných železničných tratí a uzlov, vrátane modernizácie, príp. výstavby terminálov intermodálnej dopravy je potrebné realizovať posudzovanie vplyvu všetkých opatrení, ktoré majú charakter investičných zámerov, t.j. činnosti uvedené v Prílohe č. 8, podliehajúcich posudzovaniu v zmysle tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z. V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.

Opatrenie 3.1.2. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre prostredníctvom výstavby nových úsekov diaľnic

- V rámci rozširovania siete diaľnic a rýchlostných ciest je potrebné realizovať posudzovanie vplyvu všetkých opatrení, ktoré majú charakter investičných zámerov, t.j. činnosti uvedené v Prílohe č. 8, podliehajúcich posudzovaniu v zmysle tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z. V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.
- V rámci rozširovania, resp. výstavby infraštruktúry prístavov je potrebné posudzovanie vplyvu opatrení v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.

Špecifický cieľ RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu TEN-T a cezhraničnej mobility

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Opatrenie 3.2.1. Odstránenie kľúčových úzkych miest na železničnej infraštruktúre prostredníctvom modernizácie a rozvoja železničných tratí a zvýšenie atraktivity a kvality služieb železničnej verejnej osobnej dopravy prostredníctvom obnovy mobilných prostriedkov

- V rámci modernizácie a zvyšovania kapacity regionálnych železničných tratí, vrátane modernizácie, príp. výstavby terminálov intermodálnej dopravy je potrebné posudzovanie vplyvu opatrení v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.

Opatrenie 3.2.2. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest I. triedy

- V prípade veľkých investícií je implementácia opatrení podmienená preukázaním uskutočniteľnosti, ekonomickej efektívnosti a environmentálnej udržateľnosti projektov.

CIEĽ POLITIKY 4 Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce

- Na rozširovanie kapacít zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov a vytváranie sociálnych podnikov využiť prioritne už existujúce objekty prostredníctvom ich modernizácie a rekonštrukcie. Podporované aktivity v tejto oblasti majú rešpektovať opatrenia na elimináciu rizík v zmysle procesu posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z.
- Špecifický cieľ SO (A) Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva explicitne doplniť o podporu pracovných príležitostí primeraných kvalifikačnej úrovni ľudí zo znevýhodneného prostredia (dlhodobo nezamestnaní a nekvalifikovaní), aby boli pripravovaní na pracovné pozície založené napr. na manuálnej práci v exteriéri (terénne a výkopové práce, kosenie, realizácia protipovodňových úprav a vodozádržných opatrení, práce v poľnohospodárstve a lesníctve, atď.).
- Špecifický cieľ SO (D) Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôsobeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká odporúčame upraviť tak, aby bolo z neho zjavné, že prijímateľmi môžu byť aj cudzinci. Je potrebné, aby sa navrhované nástroje dotýkali aj cudzincov, ktorí začínajú hrať významnú rolu na trhu práce (toto odporúčanie vychádza aj v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine a príchodom utečencov z Ukrajiny na Slovensko). Vo všetkých relevantných opatreniach tak navrhujeme aj taxatívne zaviesť zamestnancov – cudzincov.

Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

- Osobitnú pozornosť je nevyhnutné venovať environmentálnej výchove na všetkých stupňoch škôl, v predškolských zariadeniach a v celoživotnom vzdelávaní (viac konkretizovať v špecifickom ciele SO (E) a v špecifickom ciele SO (J) v kontexte aktívneho začlenenia rómskych komunít).

Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby

V rámci tejto priority sú navrhované opatrenia a odporúčania, ktoré môžu mať pozitívny vplyv na životné prostredie a zdravie:

- Je potrebné doplniť, informáciu, či má ísť v prípade "budovania/zriaďovania komunitnej psychiatrickej starostlivosti poskytujúcej dlhodobú starostlivosť" "... denných psychiatrických stacionárov a centier pre poruchy autistického centra..." o sociálnu alebo zdravotnícku službu.
- Na rozširovanie kapacít a budovanie centier integrovanej zdravotnej starostlivosti, budovanie alebo zriaďovanie komunitnej psychiatrickej starostlivosti poskytujúcej dlhodobú starostlivosť a budovanie forenzne-psychiatrickej kliniky využiť prioritne už existujúce objekty prostredníctvom ich modernizácie a rekonštrukcie. Podporované aktivity v tejto oblasti majú rešpektovať opatrenia na elimináciu rizík v zmysle procesu posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z.
- Vo zvýšenej miere sa zamerať na prevenciu sociálno-patologických javov. Osobitnú pozornosť je nutné venovať prevencii závislostí (aj nelátkových) – táto oblasť je zakomponovaná iba v rámci aktivity zameranej na poskytovanie integrovaných informačných a poradenských služieb pre mladých ľudí a poskytovanie bezplatných poradensko-psychologických služieb pre jednotlivcov, páry a rodiny v špecifickom ciele SO (L). S expanziou informačno-komunikačných technológií, podporou digitalizácie a digitálnych zručností sú nevyhnutné aj intervencie zamerané na prevenciu závislostí od digitálnych technológií a internetu, a tiež prevenciu somatických a sociálnych dôsledkov ich nadlimitného používania (poruchy zraku, nesprávne držanie tela, obmedzenie pohybovej aktivity s následnou obezitou, poruchy správania, kyberšikana a ďalšie problémy). Cieľovou skupinou by mali byť najmä deti a mládež – viac konkretizovať v špecifických cieľoch SO (J), SO (L) a RSO4.5.
- V rámci aktívneho začlenenia absentujú aktivity zamerané na záujmové vzdelávanie seniorov a voľnočasové aktivity seniorov; osobitne aj intervencie zamerané na bezpečnosť seniorov a gramotnosť nevyhnutnú pre každodenný život (napr. digitálna, finančná a podobne) – viac konkretizovať v špecifickom ciele SO (H).
- Väčšia pozornosť by mala byť venovaná výchove k zdraviu a podpore zdravotnej gramotnosti – intervenciami zameranými na prevenciu a správnu starostlivosť o zdravie bude znížený nápor na zdravotnícke zariadenia aj ekonomická záťaž štátu – viac konkretizovať v špecifickom ciele SO (K).
- V oblasti podpory duševného zdravia absentujú voľnočasové, rekreačné a relaxačné aktivity (podpora duševného zdravia nie je iba psychiatrická starostlivosť) – viac konkretizovať v špecifickom ciele SO (K).

Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít

- V rámci aktívneho začlenenia rómskych komunít implementovať aktivity na správne nakladanie s odpadmi a ekologickejšie spôsoby vykurovania. Tiež je nutné vo väčšej miere zamerať pozornosť na determinanty, ktoré zhoršujú exklúziu MRK (limitácia vzdelávania a integrácie na trh práce, schopnosti postarať sa o seba, vychovávať deti a podobne) so sekundárnymi negatívnymi vplyvmi na životné prostredie – problematika závislostí, včasného nástupu sexuálneho života, nízkeho veku matiek, rodičovstva v pokrvnom príbuzenstve, kriminálnej činnosti – viac konkretizovať v špecifickom ciele SO (J).

CIEĽ POLITIKY 5 Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív

Priorita 5P1 Moderné regióny

Špecifický cieľ RSO5.1 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch

Špecifický cieľ RSO5.2 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných ako mestských regiónoch

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení:

Opatrenia 5.1.1 a 5.2.1 Investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite, na základe skúseností s podporou analytických kapacít na úrovni ústrednej štátnej správy

- Navrhované opatrenia bude možné efektívne realizovať iba za predpokladu, ak sa bude paralelne pokračovať aj v reforme verejnej správy. V prípade územnej samosprávy sa to týka tak nedokončenej komunálnej reformy (centrá zdieľaných služieb je len jedna z možností zlepšenia súčasného stavu) ako aj potrebnej optimalizácie fungovania regionálnej samosprávy. Nové stavebné zákony by mali zjednodušiť a urýchliť celý proces územného plánovania a zvýšiť profesionalizáciu výkonu. Zavedie sa jednotný informačný systém územného plánovania a výstavby. Urýchli sa celý proces výstavby, nové pravidlá budú znamenať koniec doteraz problematických čiernych stavieb. Doterajšie stupne jednotlivých územnoplánovacích dokumentácií zostávajú zachované, dopĺňa sa nový typ územnoplánovacej dokumentácie, a to územný plán mikroregiónu, ktorý by mal uľahčiť realizáciu viacerých plánovaných investičných aktivít miest a obcí.
- Pri plánovaní nových úprav krajiny odporúčame uplatniť nový zákon o krajinom plánovaní³⁰. Na jeho základe sa užšie prepojí územné a krajinné plánovanie a výraznejšie sa podporia adaptačné opatrenia na zmenu klímy v krajine mimo chránených území. Spolu s nadväzujúcimi metodickými dokumentami a mapovými podkladmi bude zákon dôležitým odborným podkladom pre územnoplánovaciu dokumentáciu a následné schvaľovacie procesy pre povoľovanie stavieb a činnosti.
- V prílohe Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko je uvedený konkrétny postup opatrení pre zriaďovanie centier zdieľaných služieb, ktorý sa bude podľa typu a zamerania investície a podľa technických účelov stavieb pri výzvach uplatňovať tak, aby sa všetky uvedené negatívne vplyvy na životné prostredie eliminovali (podrobne je uvedené v Prílohe 5 Správy o hodnotení programu Slovensko).
- V Programe Slovensko sa navrhuje v rámci jednotlivých politických cieľov zriadenie rôznych centier v regiónoch, ktoré budú pôsobiť v súčinnosti s centrami zdieľaných služieb navrhovanými v ciele politiky 5 v pilotných okresoch (sú navrhované v opatreniach 5.1.1. a 5.1.2.). V ciele politiky 2 sú to: Regionálne inovačné centrá, Krajské energetické centrá, Centrá udržateľnej energetiky, Environmentálne centrá, v ciele politiky 5 sú to Regionálne centrá MIRRI SR a centrá MRK v regiónoch. V záujme prehľadnosti a úlohy týchto centier v území požadujeme dopracovanie prehľadnej a sumarizačnej informácie, aké centrá budú vytvorené, v gescii, ktorých rezortov a ich úloha voči príjmom a verejnosti v území. Dôležité je tiež jasne vysvetliť, aké bude prepojenie týchto centier s orgánmi štátnej správy na miestnej a regionálnej úrovni, ktoré vykonávajú kompetencie štátu v daných oblastiach v území.
- Pri zakladaní centier ide tiež o komplementárnu aktivitu s Plánom obnovy a odolnosti SR (Komponent 16: Zriadenie Centier zdieľaných služieb), kde sa predpokladajú kapitálové investície do pilotovania navrhovaného zámeru na zefektívnenie výkonu verejnej správy v miestnej územnej samospráve. V Programe Slovensko v týchto dvoch opatreniach 5.1.1. a 5.1.2. cieľa politiky 5 bude zabezpečená komplementarita investíciami do administratívnych a analyticko-strategických kapacít centier zdieľaných služieb s cieľom posilňovania analyticko-strategickej kapacity miestnych samospráv. Je potrebné jasne vymedziť, o aký typ aktivity pôjde a kam to bude smerovať,

Opatrenia 5.1.2 a 5.2. 2 Investície zvyšujúce kvalitu verejných politík a odolnosť demokracie prostredníctvom projektov spolupráce v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy, prípadne intervenčné projekty v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy na zvýšenie kvality verejných politík a odolnosť demokracie

- Na zlepšenie odolnosti komunít vo vidieckych regiónoch a ich hospodárskych, sociálnych a environmentálnych podmienok by sa podpora z EFRR mala využívať na rozvoj projektov, ako sú inteligentné vidiecke obce, ako sa uvádza v Uznesení Európskeho parlamentu z 3. októbra 2018 o riešení osobitných potrieb vidieckych, horských a vzdialených oblastí, a to najmä rozvíjaním nových príležitostí, ako sú decentralizované služby a energetické riešenia, digitálne technológie a inovácie.

Opatrenia 5.1.3. a 5. 2. 3 Investície do bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov

- Bude potrebné zlepšiť preventívnu informovanosť, kontrolu a aj monitoring v prípade marginalizovaných rómskych komunít rizikových skupín obyvateľstva, vypracovať analýzy bezpečnostnej situácie a venovať zvýšenú pozornosť vzdelávaniu odborných zamestnancov v oblasti prevencie kriminality, vrátane environmentálnej kriminality.

³⁰ Návrh zákona je v súčasnosti pripravený na predloženie na medzirezortné pripomienkové konanie.

Opatrenia 5.1.4 a 5.2.4 Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku

- V prílohe Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko je uvedený konkrétny postup opatrení pre budovanie a rekonštrukciu miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity a pre cykloturistiku, ktorý sa bude podľa typu a zamerania investície a podľa technických účelov stavieb pri výzvach uplatňovať tak, aby sa všetky uvedené negatívne vplyvy na životné prostredie eliminovali. (výber opatrení je v Prílohe 5 Správy o hodnotení programu Slovensko).
- Pre efektívne a účinné implementovanie navrhovaných opatrení je dôležité, aby budovaná infraštruktúra pre pohybové aktivity bola dobre využiteľná pre všetky cieľové skupiny obyvateľov, t.j. nielen pre miestne športové organizácie a športovcov ale aj širokej verejnosti, vrátane seniorov a obyvateľov so zdravotným postihnutím.

Opatrenia 5.1.5 a 5.2.5 Investície do kultúrneho dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch

- Vo väzbe na názvy špecifických cieľov RSO5.1 a RSO5.2 odporúčame doplniť aj do názvov opatrení 5.1.5 a 5.2.5 ...**prírodné dedičstvo**... (...do kultúrneho a **prírodného** dedičstva).
- V prílohe Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko je uvedený konkrétny postup opatrení pre obnovu a budovanie kultúrnej infraštruktúry, ktorý sa bude podľa typu a zamerania investície a podľa technických účelov stavieb pri výzvach uplatňovať tak, aby sa všetky uvedené negatívne vplyvy na životné prostredie eliminovali (výber opatrení je v Prílohe 5 Správy o hodnotení Programu Slovensko).
- Pri plánovaní nových úprav krajiny odporúčame uplatniť nový zákon o krajinom plánovaní³¹, ktorého uplatnenie môže prispieť k zlepšeniu ochrany existujúcich krajinných štruktúr, ktoré významným spôsobom prispievajú k mitigácii a adaptácii na zmenu klímy.

5.1.6. Európske hlavné mesto kultúry 2026

- Titul Európske hlavné mesto kultúry sa každý rok udeľuje dvojici, respektíve trojici európskych miest. Partnerské mestá a vlády partnerských krajín svoje projekty často navzájom prepájajú, čím vytvárajú nové medzinárodné spolupráce, na ktorých môžu obe strany stavať i do budúcnosti. Odporúčame, aby mesto Trenčín intenzívne spolupracovalo s fínskym mestom Oulu, ktoré bude druhým s titulom EHMK v roku 2026.
- Odporúčame, aby mesto Trenčín využilo skúsenosti z celého procesu tak prípravy ako aj realizácie a pozitívnych výsledkov, ktoré už má Slovenská republika s EHMK, pretože takúto funkciu plnilo v roku 2013 mesto Košice a skúsenosti z celého procesu tak prípravy ako aj realizácie a pozitívnych výsledkov sú využiteľné. Odporúčame využiť všetky skúsenosti mesta Košice.

Fond na spravodlivú transformáciu: Pilier I: Hospodárska diverzifikácia

- Opatrenie 1.1. Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest
- Opatrenie 1.2. Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov
- Opatrenie 1.3. Podpora výskumu, vývoja a inovácií
- Podpora pre veľké podniky

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení v územiach Regiónu horná Nitra, Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji:

Platia tie odporúčania, ktoré sú uvedené vyššie k opatreniam cieľa politiky 1.

Fond na spravodlivú transformáciu: Pilier II Udržateľné životné prostredie

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení v územiach Regiónu horná Nitra, Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji

³¹ Návrh zákona je v súčasnosti pripravený na predloženie na medzirezortné pripomienkové konanie (MPK).

Opatrenie 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu

S cieľom predchádzať suboptimálnej obnove budov (opakovaný a častý prípad v minulosti) a maximalizovať emisný, zdravotný, energetický, ekonomický a sociálny efekt obnovy budov, je potrebné prijať niekoľko opatrení.

- Podmienka súladu s princípom prvoradosti energetickej efektívnosti (t.j. vylúčenie zásobovania neefektívnej spotreby vyrobenou energiou z OZE).
- Podmienka povinného uplatnenia technológií BAT v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z OZE a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetického využívania dendromasy (Príloha 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko)³².
- Podmienka uplatňovania zariadení na výrobu vodíka a syntetických uhľovodíkových palív s využitím OZE iba tam, kde neexistujú ekonomicky, energeticky a emisne výhodnejšie alternatívy.
- Podmienka uplatňovania kritérií pre prioritizáciu výberu budov podľa prílohy 3 Správy o hodnotení Programu Slovensko. Prílohy 3 Správy o hodnotení Programu Slovensko.³³
- Podmienka súhlasného stanoviska k zámerom využívania OZE príslušným regionálnym centrom udržateľnej energetiky (RCUE) po jeho etablovaní a po vypracovaní nízkouhlíkovej (dekarbonizačnej) stratégie pre príslušný región.

Fond na spravodlivú transformáciu: Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra

Návrhy odporúčaní na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie opatrení v územiach Regiónu horná Nitra, Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji

Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie v územiach Regiónu horná Nitra, Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji

- Jednou z možností, ako zvýšiť atraktivitu regiónov, je rozvoj verejných služieb a zavádzanie moderných konceptov v miestnej samospráve, ako napríklad tzv. „digitálne mesto“, alebo širší koncept smart city. Podobné iniciatívy sú súčasťou akčných plánov a stratégií aj v iných uhoľných regiónoch, ako napríklad Lužice v Nemecku alebo Limburg v Holandsku, ktoré sa snažia zatraktívniť svoje regióny zameraním sa na moderné technológie, pokrytie miest sieťami vysokorychlostného internetu a wi-fi, maximalizáciu digitálnych služieb mesta a vytváranie podmienok pre rozvoj digitálnej ekonomiky. Je tiež dôležité podporovať synergiu aj s navrhovanými súvisiacimi opatreniami v celi politiky 1 a celi politiky 5.
- Vysokú prioritu má v regiónoch podpora činností v oblasti VVal so zameraním na zelenú ekonomiku, podpora spolupráce v oblasti VVal zameraná na nové pokročilé / prelomové technológie a rozvoj VVal potenciálu v regióne, zavádzanie inovácií v oblasti produktov, procesov a služieb vrátane transferu pokročilých technológií do praxe. Efektívne naplnenie tejto aktivity si však vyžiada posilniť spoluprácu všetkých zainteresovaných partnerov. Preto odporúčame, aby sa aj súvisiacim aktivitám opatrenia 3.1 dala vyššia priorita – ide napr. o sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktickú odbornú prípravu, ktoré majú určenú iba nízku prioritu.

Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny

- Odporúčame dať vysokú prioritu aj posilneniu kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov postupného ukončenia ťažby uhlia a procesov dekarbonizácie a rozvoju nájomného bývania najmä pre mladú generáciu. V Pláne spravodlivej transformácie územia SR pre Región horná Nitra majú tieto aktivity iba strednú prioritu.
- Aj v Košickom samosprávnom kraji odporúčame posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov procesov dekarbonizácie a Investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí, v PST majú iba strednú

³² Príloha 4 Vymedzenie rozsahu a obsahu kritérií udržateľného využívania drevnej biomasy na energetické účely pre Program Slovensko 2021 – 2027 (návrhy a odporúčania)

³³ Príloha 3 Kritériá prioritizácie financovania obnovy budov v rámci opatrenia 2.1.2. „Znižovanie energetickej náročnosti budov“ Programu Slovensko 2021 – 2027 (návrhy a odporúčania)

prioritu. V neposlednom rade bude potrebné poskytnúť sociálnu podporu aj pre zraniteľné skupiny ohrozené procesom transformácie.

- Obidve súvisiace aktivity v opatrení 3.2 (posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby na zmiernenie negatívnych sociálnych dôsledkov procesov dekarbonizácie a investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí) majú Banskobystrickom samosprávnom kraji iba strednú prioritu. Treba zvážiť posilnenie významu a priority týchto opatrení, aj s prihliadnutím na požiadavky podpory zraniteľných skupín dotknutým procesom transformácie na klimatickú neutralitu.

VI. DÔVODY VÝBERU ZVAŽOVANÝCH ALTERNATÍV ZOHĽADŇUJÚCICH CIELE A GEOGRAFICKÝ ROZMER STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A OPIS TOHO, AKO BOLO VYKONANÉ VYHODNOTENIE VRÁTANE ŤAŽKOSTÍ S POSKYTOVANÍM POTREBNÝCH INFORMÁCIÍ, AKO NAPR. TECHNICKÉ NEDOSTATKY ALEBO NEURČITOSTI

VI.1. Dôvody výberu zvažovaných alternatív zohľadňujúcich ciele a geografický rozmer strategického dokumentu

Návrh Programu Slovensko svojim charakterom predstavuje strategický dokument s celoštátnym dosahom podľa § 3 písm. e) zákona o posudzovaní vplyvov a podlieha povinnému posudzovaniu podľa § 4 ods. 1 zákona o posudzovaní vplyvov. Jeho implementácia a schválenie sa tak týka celého územia Slovenska. Program Slovensko nahradí v novom programovom období 2021 – 2027 doterajších šesť operačných programov (v programovom období 2014 – 2020). Vzhľadom na charakter Programu Slovensko ako aj vzhľadom k procesu jeho spracovávania na princípe partnerstva a vo väzbe na Partnerskú dohodu SR na roky 2021 – 2027, bol návrh Programu Slovensko vypracovaný v jednom variante pri zapracovaní prevažnej väčšiny doručených pripomienok a stanovísk ako aj pripomienok vznesených počas partnerských dialógov a konzultácií.

V rozsahu hodnotenia Programu Slovensko určenom podľa § 8 zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie sa preto určilo posudzovať realizačný variant a nulový variant. Program Slovensko sa bude predkladať v jednom variante so zapracovaním, resp. posúdením pripomienok.

Predpokladané vplyvy Programu Slovensko na jednotlivé zložky životného prostredia vrátane zdravia boli posudzované pre jeden variant riešenia strategického dokumentu. Hodnotenie sa zameralo predovšetkým na identifikáciu a posúdenie predpokladaných významných vplyvov (negatívnych a pozitívnych) na životné prostredie, jeho jednotlivé zložky relevantné z hľadiska charakteru strategického dokumentu, zdravie obyvateľov a kvalitu života. Ako nulový variant sa bral do úvahy stav, ktorý by nastal v prípade, že by nedošlo k schváleniu návrhu Programu Slovensko pri zohľadnení pravdepodobného vývoja v riešenej oblasti a trendov vývoja. V ďalšom riešení a implementácii Programu Slovensko sa alternatívne resp. variantné riešenia môžu uplatniť na úrovni výberu a lokalizácie konkrétnych investičných zámerov a projektov.

V kapitole V. Navrhované opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie a v prílohách 3 a 4 uvádzame návrhy, ktoré by mohli prispieť k odvráteniu, zníženiu alebo zmierneniu prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia, ktoré by mohli vyplývať z realizácie strategického dokumentu. Zároveň v kapitole V. uvádzame odporúčania na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie navrhovaných opatrení.

Z vykonaných hodnotení vplyvov strategického dokumentu Program Slovensko na životné prostredie vrátane zdravia, v ktorom sa porovnal vývoj s nulovým variantom, zväžil sa stav prostredia, trendy vývoja, existujúce environmentálne problémy a ciele, význam očakávaných vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie z hľadiska ich druhu, dosahu, doby pôsobenia, významnosti očakávaných vplyvov a rizík, s ktorými sa spája, vyplýva, že **neboli identifikované také negatívne vplyvy, ktoré by znemožňovali odporučiť strategický dokument Program Slovensko na schválenie v navrhovanom variante riešenia strategického dokumentu, v ktorom bol predložený na posudzovanie vplyvov na životné prostredie, za predpokladu dodržania návrhov a odporúčaní na úpravu Programu Slovensko.**

2. Identifikovanie nedostatkov v znalostiach a neurčitostí, zistených pri zhromažďovaní požadovaných informácií

K posudzovaniu strategického dokumentu Program Slovensko a vypracovaniu Správy o hodnotení Programu Slovensko boli k dispozícii všetky potrebné podklady a informácií. V prvej etape hodnotenia vo februári a marci 2022 bol na posudzovanie predložený návrh Programu Slovensko – verzia zo 4. februára 2022. Po zapracovaní

pripomienok EK a úprave strategického dokumentu aj v kontexte udalostí súvisiacich s vojnou na Ukrajine, bol strategický dokument Program Slovensko, vrátane jeho prílohy, Plánu spravodlivej transformácie územia Slovenska, výrazne upravený. Táto verzia bola predložená dňa 11. apríla 2022 na medzirezortné pripomienkové konanie a tento návrh Programu Slovensko hodnotíme aj v Správe o hodnotení Programu Slovensko. Prácu s textom strategického dokumentu čiastočne sťažoval chýbajúci zoznam skratiek a rôzna forma štruktúry jednotlivých častí Programu Slovensko. Mali sme však možnosť všetky otázky a nejasnosti priebežne konzultovať s pracovníkmi MIRRI SR, ktorý zodpovedajú za jednotlivé ciele politik, a za špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu. Prínosom k posúdeniu strategického dokumentu bola aj možnosť pre spracovateľov Správy o hodnotení Programu Slovensko zúčastniť sa v priebehu apríla 2022 na 2. kole partnerských dialógoch so zameraním na alokácie, ukazovatele a na reakciu, resp. odpovede Slovenska na podnety a pripomienky Európskej komisie.

VII. NÁVRH MONITOROVANIA ENVIRONMENTÁLNYCH VPLYVOV VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

V súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie je obstarávateľ a rezortný orgán povinný zabezpečiť sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov schváleného strategického dokumentu na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia, prípadne použiť na tento účel existujúci monitoring, aby sa predišlo zdvojovaniu monitorovania. Monitorovanie environmentálnych vplyvov a vplyvov na zdravie spočíva v systematickom sledovaní a vyhodnocovaní vplyvov, vyhodnocovaní jeho účinnosti a zabezpečení odborného porovnania predpokladaných vplyvov uvedených v Správe o hodnotení strategického dokumentu so skutočným stavom.

Na účely sledovania a vyhodnocovania vplyvov posudzovaného strategického dokumentu, s cieľom predísť duplicitám v monitorovaní, je možné použiť výsledky existujúceho systému monitorovania. Za účelom monitorovania vplyvov z hľadiska prírodného prostredia, sa odporúča využiť existujúcu monitorovaciu sieť najmä monitoring druhov a biotopov európskeho významu, ktorý organizuje Štátna ochrana prírody SR od roku 2013. Ide o komplexný monitorovací systém, ktorý sa pravidelne obnovuje. Systém však pokrýva iba druhy a biotopy európskeho významu, bolo by preto potrebné dobudovať obdobný systém aj pre druhy a biotopy národného významu. Minimálne by bol potrebný monitoring vlajkových druhov a biotopov národného významu.

Veľmi dôležitou súčasťou monitorovania environmentálnych vplyvov je monitorovanie stavu jednotlivých lokalít environmentálnych záťaží (EZ). Tento stav bude priebežne aktualizovaný v IS EZ na základe záverečných správ z prieskumov, sanácií a monitorovania EZ.

Monitorovanie plnenia všetkých navrhovaných opatrení a akcií, vrátane tých, ktoré majú významný dopad na životné prostredie, vrátane zdravia a kvality života, je dôležité aj z dôvodu potreby sledovania a vyhodnocovania ich plnenia. Hlavné ťažisko monitoringu a hodnotenia bude na úrovni strategických priorít, špecifických cieľov a konkrétnych úloh a aktivít. Pre všetky špecifické ciele jednotlivých politik ako aj pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu sú navrhnuté ukazovatele výstupu, ukazovatele výsledku. Ukazovatele výstupu sú vyjadrené mernou jednotkou, čiastkovým cieľom pre rok a 2024 a cieľovou hodnotou pre rok 2029. Ukazovatele výsledku sú vyjadrené mernou jednotkou, východiskovou alebo referenčnou hodnotou, referenčným rokom a cieľovou hodnotou pre rok 2029.

V záujme kontinuity a efektívneho vynakladania verejných financií považujeme za dôležité priebežne počas implementácie Programu Slovensko nadväzovať na osvedčené projekty, ich výsledky a výstupy projektov, najmä v podobe dát a analýz. Uvedené databázy by mali dopomôcť aj v rámci monitoringu ku sledovaniu dopadov v priebehu realizácie projektov a aj po ich ukončení. Zhromaždené údaje z databáz by sa mali premietnuť napr. aj do tvorby ďalších opatrení.

Medzi priority technickej pomoci patrí aj zabezpečenie jednotného IT monitorovacieho systému a ostatných informačných systémov, vrátane jednotného platobného a účtovného systému, nevyhnutných na realizáciu prierezových činností, ktoré tvoria efektívny nástroj na podporu implementácie Programu Slovensko. MIRRI SR na základe analýzy rozhodlo, že pre programové obdobie 2021 – 2027 v záujme hospodárnosti a efektívnosti vyvinie samostatný, nový informačný monitorovací systém. Podpora z technickej asistencie bude zameraná na nevyhnutný vývoj, prevádzku a údržbu existujúcich informačných systémov v oblasti riadenia a implementácie

fondov EÚ, ako aj na zabezpečenie vývoja nevyhnutných inovácií. Monitorovací systém zabezpečí v čo najvyššej možnej miere elektronizáciu implementačných procesov. Cieľom vývoja monitorovacieho systému je jeho prepojenie s relevantnými existujúcimi zdrojmi administratívnych dát s dôrazom na zjednodušenie činností na strane žiadateľov, resp. prijímateľov, a tiež skrátenie časových nárokov, na strane žiadateľov a subjektov implementujúcich fondy EÚ. Cieľom je zabezpečenie plynulého a efektívneho chodu pre organizácie využívajúce tieto systémy a umožniť ich rozvoj tak, aby reflektovali zmeny v legislatívne a metodické zmeny právnych aktov, metodických postupov SR a EÚ a najnovších poznatkov.

VIII. PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNÉ CEZHRANIČNÉ ENVIRONMENTÁLNE VPLYVY VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

Viaceré špecifické ciele a ich opatrenia navrhované v Programe Slovensko súvisia so strategickými dokumentmi, ktoré už boli prietom strategických dokumentov rezortu Ministerstva životného prostredia SR (MŽP SR), Ministerstva hospodárstva SR (MH SR), Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI SR) alebo rezortu Ministerstva dopravy a výstavby SR (MDV SR), ktoré boli podrobené procesu posúdenia vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie podľa druhej časti zákona č. 24/2006 Z. z., vrátane hodnotenia cezhraničných environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie, a boli vydané stanoviská MŽP SR z posudzovania strategického dokumentu.

Zverejnené sú na enviroportáli https://www.enviroportal.sk/sk/eia,_ resp. na stránkach príslušných ministerstiev.

Ako príklady môžeme uviesť:

- *Národný program SR na vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd – aktualizácia k 31. 12. 2012 (2012, MŽP SR)*
- *Plán manažmentu povodňového rizika v čiastkových povodiach SR (MŽP SR, 2015)*
- *Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – aktualizácia (MŽP SR, 2018)*
- *Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie SR (MŽP SR, 12/2019)*
- *Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie SR (MŽP SR, 12/2019)*
- *Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030 (MŽP SR, ŠOP SR, 01/2019)*
- *Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (MŽP SR, 2019)*
- *Vodný plán Slovenska, Plán manažmentu správneho povodia Dunaja, Aktualizácia (MŽP SR, 12/2020)*
- *Vodný plán Slovenska, Plán manažmentu správneho povodia Visly, Aktualizácia (MŽP SR, 12/2020)*
- *Program prevencie a manažmentu zosuvných rizík 2021-2029 (MŽP SR, 10/2020)*
- *Nízkouhlíková stratégia rozvoja SR do roku 2030, s výhľadom do roku 2050 (MŽP SR, 2020)*
- *Koncepcia vodnej politiky SR na roky 2021-2030, s výhľadom do roku 2050 (MŽP SR, 09/2021)*
- *Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (MŽP SR 01/2021)*
- *Program odpadového hospodárstva SR na roky 2021 – 2025 (2021, MŽP SR)*
- *Štátny program sanácie environmentálnych záťaží 2022 – 2027 (MŽP SR, 2022)*
- *Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030 (MH SR, 12/2019)*
- *Stratégia hospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (MH SR, 2018)*
- *Národný investičný plán Slovenskej republiky na roky 2018 - 2030 (MIRRI SR, 2018)*
- *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 (MIRRI SR, 2020)*
- *Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 - 2027 (MIRRI SR, 2022)*
- *Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 (II. FÁZA) (MDV SR, 2017)*
- *Dlhodobá stratégia obnovy fondu budov (MDV SR, 2021)*

Pri posudzovaní žiadneho z vyššie uvedených strategických dokumentov neboli potvrdené pravdepodobné významné nepriaznivé cezhraničné vplyvy na životné prostredie a na zdravie. Viaceré z nich majú preukázateľný pozitívny cezhraničný vplyv na životné prostredie a na zdravie.

V kapitole IV. tejto správy sme na úrovni opatrení pre ciele politik 1, 2, 3, 5 a špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu a pre cieľ politiky 4 na úrovni priorit a špecifických cieľov posúdili predpokladané významné pozitívne a negatívne cezhraničné vplyvy. V tejto kapitole VIII. uvádzame zhrnutie z posúdenia cezhraničných vplyvov postupne podľa jednotlivých politických cieľov. Uvádzame iba tie špecifické ciele a opatrenia, pre ktoré boli identifikované významné cezhraničné vplyvy. Osobitnú pozornosť venujeme predpokladaným cezhraničným vplyvov opatrení, ktoré sú navrhované v rámci cieľa politiky 2, Priorita 2P3 Udržateľná mestská doprava a cieľa politiky 3 Doprava.

VIII.1. Identifikácia predpokladaných významných nepriaznivých cezhraničných vplyvov na životné prostredie a zdravie

Opatrenia týkajúce sa dopravy, dopravnej infraštruktúry a mobility, uvádzané v Programe Slovensko v cieľi politiky 3 Doprava a čiastočne v cieľi politiky 2 (Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita), neprekračujú rámec dokumentov *Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 – Fáza II. (2017)* a *Regionálny plán udržateľnej mobility Bratislavského samosprávneho kraja (2021)*, ktoré boli posudzované z hľadiska cezhraničných vplyvov v rámci riadneho procesu SEA (sumarizácia hodnotení je v prílohe 6 Správa o hodnotení programu Slovensko). To znamená, že nepredpokladáme cezhraničné vplyvy na životné prostredie a zdravie nad rámec hodnotení, ktoré už boli vykonané v súvislosti s uvedenými dokumentmi. Napriek tomu z posúdenia vplyvov súvisiacich opatrení, ktoré je uvedené v kap. IV, vyplývajú niektoré zistenia, na ktoré upozorňujeme v nasledujúcom texte s tým, že v prípade implementácie týchto opatrení bude hodnotenie cezhraničných vplyvov riešené ad hoc podľa posúdenia rozsahu a povahy investície. podľa zákona č. 24/2006 Z. z.

Zároveň upozorňujeme na to, že významné potenciálne nepriaznivé cezhraničné vplyvy predpokladáme len v prípade špecifického cieľa RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy, keďže v tomto špecifickom cieľi ide o opatrenia zamerané na investície do dopravnej infraštruktúry nadnárodného významu. V uvedenom špecifickom cieľi predpokladáme potenciálne nepriaznivé cezhraničné vplyvy iba pri opatrení 3.1.2., ktoré sa týka nadnárodnej tranzitnej cestnej infraštruktúry (diaľnice a rýchlostné cesty medzinárodného významu). V prípade ostatných špecifických cieľov zameraných na sektor dopravy, dopravnej infraštruktúry a mobility ide implementáciu opatrení so zanedbateľnými, alebo nulovými cezhraničnými vplyvmi.

CIEĽ POLITIKY 3 Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility

Špecifický cieľ RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy

Vzhľadom na skutočnosť, že **opatrenie 3.1.2.** Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre prostredníctvom výstavby nových úsekov diaľnic je zamerané na výstavbu siete diaľnic a rýchlostných ciest v trasách zaradených v základnej sieti TEN-T, očakáva sa zvýšenie atraktivity cestnej siete SR pre medzinárodnú/transitnú dopravu, takže je možné očakávať **negatívne cezhraničné vplyvy** v dôsledku očakávaného nárastu intenzity cestnej dopravy v susedných štátoch na hlavných cestných trasách (v rámci základnej siete TEN-T) smerujúcich na územie, resp. z územia Slovenska. Odporúčame preto v rámci posudzovania EIA pri jednotlivých projektoch opatrenia aj posúdenie cezhraničných vplyvov podľa zákona č. 24/2006 Z. z..

VIII.2. Identifikácia predpokladaných významných pozitívnych cezhraničných vplyvov na životné prostredie a zdravie

CIEĽ POLITIKY 1 Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT

Fond na spravodlivú transformáciu: Pilier I Hospodárska diverzifikácia

Z posudzovania vplyvov všetkých navrhovaných opatrení a aktivít v celi politiky 1 je možné potvrdiť, že **nemajú žiadne významné negatívne environmentálne cezhraničné vplyvy, vplyvy na zdravie a kvalitu života**. Tieto závery z posúdenia sa primerane vzťahujú aj k opatreniam v Pilieri I Hospodárska diverzifikácia (Opatrenie 1.1 Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest, Opatrenie 1.2 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov, Opatrenie 1.3 Podpora výskumu, vývoja a inovácií, Podpora pre veľké podniky) v rámci špecifického Fondu na spravodlivú transformáciu.

Špecifický cieľ RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií

Viaceré opatrenia (napr. **opatrenie 1.1.2.** Podpora ľudských zdrojov v oblasti výskumu, vývoja a inovácií, **opatrenie 1.1.3.** Podpora medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a **opatrenie 1.2.1.** Podpora v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie) posilnia cezhraničné zapájanie sa do medzinárodného výskumu a medzinárodných výskumných tímov, čo bude mať významný pozitívny vplyv na vyrovnávanie existujúcich cezhraničných disparít. Významným vplyvom bude aj podpora zapojenia slovenských subjektov do priamo riadených programov EÚ: Digitálna Európa, Horizont Európa a pod. a priama medzinárodná spolupráca vytvorených európskych centier digitálnych inovácií, čo prinesie vyššiu dostupnosť kvalitnejších služieb klientom.

Špecifický cieľ RSO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy bude napĺňaný prostredníctvom nasledujúcich opatrení

Opatrenie 1.2.2. Podpora budovania inteligentných miest a regiónov, ktoré podporí skvalitnenie analyticko-strategických činností územnej samosprávy, môže mať veľmi pozitívny vplyv na zlepšenie cezhraničnej spolupráce a zahraničnej partnerskej spolupráce na realizáciu aktivít v spoločných medzinárodných sieťach, platformách, partnerstvách, či v projektoch napr. v programoch INTERREG. Podporované budú aktivity cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja inteligentných miest a regiónov, (napr. v synergii s implementáciou konceptov Smart Village a pod.), experimentovania s novými technológiami, pilotovania inovatívnych riešení, ich škálovanie či replikácie, zdieľanie a budovanie administratívnych a technických kapacít.

Špecifický cieľ RSO1.3 Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP

Opatrenie 1.3.1. Podpora malého a stredného podnikania v tomto politickom celi má tematický prienik s Dunajskou stratégiou v Prioritnej oblasti 2 a 7 „Ekologickejšia Európa“ a „Výskum, vývoj inovácie a posilňovanie vedomostnej spoločnosti“ a pomocou realizácie tohto opatrenia sa dosiahne pozitívny vplyv aj na ďalšie regióny v EÚ ako aj mimo EÚ. **Opatrenie 1.3.2.** Internacionalizácia malého a stredného podnikania, ktoré podporuje aj proexportné aktivity, tiež súvisí s Dunajskou stratégiou a bude mať výrazný pozitívny cezhraničný vplyv. Súvisí s cieľom prioritnej oblasti 7, ktorého aktivity sa realizujú v rámci EÚ ako aj mimo EÚ. Aj ďalšie opatrenie 1.3.3. Podpora sieťovania podnikateľských subjektov súvisí s Dunajskou stratégiou, a to s Prioritnou oblasťou 8, konkrétne s aktivitou „Ďalší rozvoj klastrov a regionálny rozvoj“, a to v rámci členských štátov EÚ ako aj mimo EÚ. Cezhraničné vplyvy uvedených opatrení nemajú negatívny vplyv na životné prostredie. Vzhľadom na otvorenosť slovenskej ekonomiky budú výrazné a pozitívne a môžu prispieť k zvýšeniu schopnosti exportu MSP a tým aj národného hospodárstva.

Špecifický cieľ RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie a Špecifický cieľ RSO1.5 Zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti

Navrhované **opatrenia 1.4.1.** Zručnosti pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít pre SK RIS3 2021+, **opatrenie 1.4.2.** Digitálne zručnosti prispôbené doménam SK RIS3 2021+ a potrebám priemyselnej a zelenej transformácie a **opatrenie 1.5.1.** Podpora digitálnej pripojiteľnosti nemajú žiadne negatívne predpokladané vplyvy na životné prostredie a zdravie. Pozitívnym cezhraničným vplyvom je znižovanie cezhraničných disparít a posilnenie medzinárodnej spolupráce subjektov v oblasti vzdelávania a transferu know-how. V rámci tohto špecifického cieľa budú využité synchronizované výzvy, národné synergicko-kapitalizačné výzvy, s využitím výsledkov z projektov v rámci programov EK a programov nadnárodnej spolupráce implementovaných so slovenskou účasťou, ako napr. (INTERREG, Horizon Europe, atď.) ako aj čiastkových výsledkov projektov z aktuálneho programového obdobia. Pre zabezpečenie súladu s Dunajskou stratégiou bude zadané hodnotiace kritérium ako príspevok k stratégii, reflektujúce ciele prioritných oblastí DS.

CIEĽ POLITIKY 2 Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmiernenia zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility

Fond na spravodlivú transformáciu: Pilier II Udržateľné životné prostredie, opatrenia 2.1 a 2.2

Z posúdenia vplyvov navrhovaných opatrení v cieľi politiky 2 a opatrení v špecifickom cieľi Fondu na spravodlivú transformáciu (Pilier II Udržateľné životné prostredie, Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu a Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území), ktoré je uvedené v kap. IV, vyplýva, že **nemajú žiadne významné negatívne environmentálne cezhraničné vplyvy, vplyvy na zdravie a kvalitu života.**

V ďalšom texte uvádzame konkrétne zistenia predpokladaných pozitívnych cezhraničných vplyvov na životné prostredie, zdravie a kvalitu života:

Špecifický cieľ RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov

Realizáciou **opatrenia 2.1.1.** Zlepšovanie energetickej efektívnosti v podnikoch, **opatrenia 2.1.2.** Znižovanie energetickej náročnosti budov a **opatrenia 2.2.1.** Podpora využívania OZE v podnikoch na báze aktívnych odberateľov elektriny, samospotrebiteľov energie z OZE a komunit vyrábajúcich energiu z OZE sa dosiahne zníženie uhlíkových emisií, čo bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy sa nepredpokladajú.

Špecifický cieľ RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené

Realizáciou **opatrenia 2.2.2.** Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou a **opatrenia 2.2.3.** Podpora využívania OZE v domácnostiach (inovácia projektu "Zelená domácnostiam") sa dosiahne zníženie uhlíkových emisií, čo bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Špecifický cieľ RSO2.3 Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E)

Realizáciou **opatrenia 2.3.1.** Vývoj inteligentných energetických systémov vrátane uskladňovania energie sa dosiahne zníženie uhlíkových emisií, čo bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Špecifický cieľ RSO2.4 Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy

Pri realizácii súvisiacich aktivít **opatrenia 2.4.1.A** Vodozádržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach a krajine a /alebo ochranu pred povodňami **by mohli nastať cezhraničné vplyvy** napr. v prípade projektov realizovaných v povodí Dunaja. Koncepcia vodnej politiky SR tu navrhuje viaceré opatrenia (napr. zlepšenie hydromorfologických podmienok ohľadom laterálnej a pozdĺžnej spojitosti, prirodzenej variability a dynamiky prúdenia, dotácie ramien pre ekosystémy, ohľadom obnovy protipovodňovej ochrany v oblasti starého koryta s adaptáciou na zmenu klímy a antropogénne zmeny; zvýšenie kapacity úsekov a objektov a pod.). Komunikačným orgánom, ale až pre prípad riešenia konkrétneho projektu je Medzinárodná komisia pre ochranu Dunaja – ICPDR.

Špecifický cieľ RSO2.6 Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje

Opatrenie 2.6.5. Podpora elektronického zberu dát v oblasti odpadového hospodárstva má významný pozitívny vplyv na reporting informácií a dát ohľadne odpadového hospodárstva smerom k Európskej únii.

Špecifický cieľ RSO2.7 Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia

Vypracovanie a realizácia **opatrenia 2.7.1.** Vypracovanie a realizácia schválených dokumentov manažmentu osobitne chránených častí prírody a krajiny, a najmä plnenie navrhnutých manažmentových opatrení za

zlepšenia materiálovo-technických podmienok ŠOP SR ako aj stráže prírody sa vo väčšine prípadov neočakávajú cezhraničné vplyvy. Pozitívne cezhraničné vplyvy dobre nastaveného a realizovaného manažmentu predovšetkým druhovej ochrany sa dajú očakávať v pohraničných oblastiach, kde sa nachádzajú veľkoplošné chránené územia (CHKO, NP) a aj chránené územia európskej siete chránených území (NATURA 2000 – územia európskeho významu a chránené vtáčie územia). Mnohé chránené územia sa rozprestierajú aj za hranicami Slovenska, v susedných štátoch. Slovensko má vo všetkých pohraničných oblastiach, s každým susediacim štátom (Česká republika, Rakúsko, Maďarsko, Ukrajina a Poľsko) chránené územia a lokality NATURA 2000. Pozitívne vplyvy, ktoré sa pri realizácii aktivít očakávajú, budú mať regionálny až cezhraničný dosah, so strednedobými a najmä dlhodobými pozitívnymi účinkami.

Realizáciou **opatrenie 2.7.4.** Zabezpečenie kontinuity vodných tokov a ich revitalizácie za účelom podpory biodiverzity je možné očakávať potenciálne cezhraničné pozitívne vplyvy na vodných útvaroch povrchovej vody prechádzajúcich hraničnými oblasťami (napr. rieka Morava, Dunaj, Ipeľ a pod.). Ide o vodné útvary, ktorých úseky sú už v súčasnosti predmetom ochrany, sú to územia zaradené do európskej sústavy chránených území.

Realizáciou **opatrenia 2.7.7.** Technické, technologické a ekonomické opatrenia na zníženie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých a stredných stacionárnych zdrojov, napr. inštaláciou odlučovačov na stredných a veľkých stacionárnych zdrojoch, sa dosiahne pozitívny cezhraničný vplyv na kvalitu ovzdušia.

Realizáciou **opatrenie 2.7.8** Zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie prostredníctvom náhrady kotlov na tuhé a kvapalné palivá v domácnostiach za vykurovacie zariadenia, nízkoemisné z hľadiska produkcie prachových častíc, vrátane informačných aktivít zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia sa dosiahne zníženie uhlíkových emisií, čo bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

CIEĽ POLITIKY 2 Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility

PRIORITA 2P3 Udržateľná mestská mobilita

CIEĽ POLITIKY 3 Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility, Priorita 3P1 Doprava

Fond na spravodlivú transformáciu: Pilier II Udržateľné životné prostredie

Z posúdenia vplyvov navrhovaných opatrení v cieľi politiky 3, cieľa politiky 2 (opatrenia v špecifickom cieľi RSO2.8) a opatrení v špecifickom cieľi Fondu na spravodlivú transformáciu (Pilier II Udržateľné životné prostredie, Opatrenie 2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy), ktoré je uvedené v kap. IV, vyplýva, že okrem uvedeného opatrenia vyššie (v kap. VIII.1) na elimináciu nepriaznivých vplyvov v cieľi politiky 3, **nemajú opatrenia a akcie v cieľi politike 3 ďalšie významné negatívne environmentálne cezhraničné vplyvy, vplyvy na zdravie a kvalitu života.**

Z posúdenia vplyvov navrhovaných opatrení v cieľi politiky 3 a cieľi politiky 2, Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita, ktoré je uvedené v kap. IV, vyplývajú nasledujúce zistenia významných pozitívnych vplyvov:

Cieľ politiky 2, Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita

Špecifický cieľ RSO2.8 Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasti prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka

Opatrenie 2.8.1. Rozvoj verejnej dopravy a **opatrenie 2.8.3.** Udržateľná mobilita BSK prispievajú k zníženiu uhlíkových emisií, čo bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy.

CIEĽ POLITIKY 3 Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility

Špecifický cieľ RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy

Vzhľadom na skutočnosť, že **opatrenie 3.1.1** Odstránenie kľúčových úzkych miest na železničnej infraštruktúre prostredníctvom modernizácie a rozvoja hlavných železničných tratí a uzlov je zamerané na modernizáciu hlavných železničných tratí a uzlov zaradených v základnej sieti TEN-T, očakáva sa zvýšenie atraktivity železničnej siete SR pre medzinárodnú/tranzitnú dopravu, takže je možné očakávať významné pozitívne cezhraničné vplyvy. Cezhraničný vplyv sa môže prejavovať len málo významne v blízkom okolí hraníc, a to pozdĺž dopravných trás, ktoré už v súčasnosti existujú. Dôjde iba k málo významnej zmene intenzity dopravy na týchto ťahoch, teda bez významných dopadov na imisnú alebo hlukovú situáciu. **Opatrenie 3.1.3.** Zlepšenie kvality služieb poskytovaných na dunajskej a vážskej vodnej ceste vzhľadom na medzinárodný charakter vodnej cesty Dunaj je možné po zlepšení plavebného režimu v slovenskom úseku rieky očakávať mierny nárast predovšetkým komerčnej nákladnej dopravy i v úsekoch rieky mimo územie Slovenska. V dlhodobom horizonte a pri zachovaní súčasnej štruktúry ekonomiky EÚ možno očakávať v strednej Európe čiastočný presun diaľkovej prepravy istých segmentov tovarov z cestnej (príp. železničnej) dopravy na lodnú dopravu.

Špecifický cieľ RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu TEN-T a cezhraničnej mobility

Opatrenie 3.2.1. Odstránenie kľúčových úzkych miest na železničnej infraštruktúre prostredníctvom modernizácie a rozvoja železničných tratí a zvýšenie atraktivity a kvality služieb železničnej verejnej osobnej dopravy prostredníctvom obnovy mobilných prostriedkov a **opatrenie 3.2.2.** Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest I. triedy prispievajú k zníženiu uhlíkových emisií, čo bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy sa nepredpokladajú.

CIEĽ POLITIKY 4 Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv Fond na spravodlivú transformáciu – Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra

Z posúdenia vplyvov priorít, špecifických cieľov a navrhovaných aktivít v cieľi politiky 4 a opatrení v špecifickom cieľi Fondu na spravodlivú transformáciu (Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra Opatrenie 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie a Opatrenie 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny, ktoré je uvedené v kap. IV, vyplývajú nasledujúce zistenia:

- Pre Fond na spravodlivú transformáciu – Pilier III Kvalita života a sociálna infraštruktúra sa nepredpokladajú žiadne významné cezhraničné vplyvy.
- Pre cieľ politiky 4 sa predpokladajú pozitívne, príp. iba mierne negatívne krátkodobé vplyvy, ktoré podrobnejšie uvádzame nižšie.

Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce, Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie a Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu

Cezhraničné vplyvy môžu súvisieť s ohrozenými, znevýhodnenými a neaktívnymi osobami, deťmi do 3 rokov a seniormi prichádzajúcimi aktuálne na územie SR v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine. potenciálne z iných území. Cezhraničné vplyvy môžu súvisieť so záujemcami o zamestnanie prichádzajúcimi aktuálne na územie SR v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine, ale aj z iných krajín bez kontextu so situáciou na Ukrajine.

Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby

Cezhraničné pozitívne vplyvy na životné prostredie je možné predpokladať pri naplňaní špecifického cieľa RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie.

CIEĽ POLITIKY 5 Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív

Špecifický cieľ RSO5.1 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch *Špecifický cieľ RSO5.1 je napĺňaný prostredníctvom opatrení 5.1.1. až 5.1.6.*

Špecifický cieľ RSO5.2 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných ako mestských regiónoch *Špecifický cieľ RSO5.2 je napĺňaný prostredníctvom opatrení 5.2.1. až 5.2.5.*

Navrhované opatrenia v špecifických cieľoch RSO5.1 a RSO5.2 (s výnimkou opatrenia Opatrenie 5.1.6. Európske hlavné mesto kultúry 2026) sú rovnako zamerané. Preto ich vyhodnocuje spoločne.

Navrhované **opatrenia 5.1.1. a 5.2.1.** Investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite, na základe skúseností s podporou analytických kapacít na úrovni ústrednej štátnej správy významne prispievajú ku skvalitneniu analyticko-strategických činností územnej samosprávy, čo môže mať veľmi pozitívny vplyv k zlepšeniu cezhraničnej spolupráce a k realizácii spoločných projektov napr. v programoch Interreg. V prípade pohraničných regiónov možno predpokladať zvýšenú mieru zapojenosti vidieckych obcí (doteraz slabú) a aplikovanie výhodnej kombinácie cezhraničnej a zahraničnej partnerskej spolupráce pohraničných miest a obcí, v novej formujúcej sa sieti EZÚS väčšiu zapojenosť a angažovanosť samosprávnych krajov (v sieti euroregiónov ich participácia absentovala).

Podobne aj **opatrenia 5.1.2. a 5.2.2.** Investície zvyšujúce kvalitu verejných politík a odolnosť demokracie prostredníctvom projektov spolupráce v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy, prípadne intervenčné projekty v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy na zvýšenie kvality verejných politík a odolnosť demokracie **môžu mať významný pozitívny vplyv k zlepšeniu cezhraničnej spolupráce a zintenzívneniu zahraničnej partnerskej spolupráce a k realizácii spoločných projektov napr. v programoch Interreg.**

Opatrenia 5.1.4. a 5.2.4. Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku **môžu významne podporiť rozvoj turistického infraštruktúry a cykloturistických trás a veľmi pozitívne prispieť aj k posilneniu cezhraničného turizmu.** Pozitívnym príkladom sú doteraz vybudované cyklocesty, zatiaľ najviac aplikované na pohraničnej rieke Morava (istým spôsobom je to náhrada za nepostačujúcu sieť pohraničných mostov na tejto rieke, v ich budovaní sa bude pokračovať. Ďalšími významnými aktivitami je budovanie vodných ciest a prístavov na pohraničných riekach a kanáloch. Podobne aj **opatrenia 5.1.5. a 5.2.5.** Investície do kultúrneho dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch podporia rozvoj udržateľného cestovného ruchu a investície do kultúrneho dedičstva **môžu veľmi pozitívne prispieť aj k posilneniu cezhraničného turizmu.**

Osobitným je **opatrenie 5.1.6.** Európske hlavné mesto kultúry 2026. Stať sa hostiteľom titulu EHMK predstavuje pre mesto jedinečnú príležitosť, ktorá **môže byť nositeľom pozitívneho kultúrneho, spoločenského a hospodárskeho vplyvu presahujúceho štátne hranice.** Môže významne prispieť k zvýšeniu počtu zahraničných návštevníkov z okolitých štátov. Trenčín je kľúčovým centrom od začiatku cezhraničnej spolupráce s Českou republikou (v rámci Euroregiónu Biele-Bíle Karpaty), môže čerpať z doterajších skúseností a dobrej spolupráce a dá sa predpokladať, že aktivity súvisiace s funkciou EHMK prilákajú najviac návštevníkov práve z najbližších moravských miest, obcí a regiónov.

IX. NETECHNICKÉ ZHRNUTIE POSKYTNUTÝCH INFORMÁCIÍ

Netechnické zhrnutie je uvedené v prílohe 7.

X. INFORMÁCIA O EKONOMICKEJ NÁROČNOSTI (AK TO CHARAKTER A ROZSAH STRATEGICKÉHO DOKUMENTU UMOŽŇUJE)

Program Slovensko sa opiera o návrh dokumentu Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027. Ekonomická analýza je podrobne rozpracovaná v strategickom dokumente Program Slovensko. Celkový finančný odhad výdavkov do roku 2027 prezentuje Tabuľka 11: Celkové finančné rozpočtové prostriedky podľa fondu a spolufinancovania z národných zdrojov (kapitola: Celkové finančné rozpočtové prostriedky podľa fondu a spolufinancovania z národných zdrojov).

Nový viacročný finančný rámec (VFR) predpokladá výrazné zníženie celkovej alokácie pre Kohézny fond (KF) na úrovni EÚ. Zníženie alokácie pre KF na úrovni SR je ešte výraznejšie (1,613 mld. EUR na PO 2021 – 2027 v porovnaní so 4,168 mld. EUR v rokoch 2014 – 2020 predstavuje 61 %-ný pokles).

Vzhľadom na potreby v oblasti životného prostredia a dopravy identifikované národnými stratégiami a záväzkami, je alokácia KF pre SR výrazne nedostatočná. Preto s cieľom podporiť plnenie záväzkov a požiadaviek, ktoré vyplývajú z právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia a v oblasti dopravy **SR plánuje využiť možnosť transferu zdrojov z EFRR vo výške 10 % a transfer zdrojov z ESF+ vo výške 2 % do KF.** Zdroje KF po transfere sú rovnomerne rozdelené medzi investície do TEN-T infraštruktúry a oblasti životného prostredia. Celkové zdroje KF po transfere dosiahnu len 61,96 % alokácie KF v PO 2014 – 2020, zatiaľ čo zdroje EFRR a ESF+ zostanú aj po transferoch na rovnakej úrovni ako v PO 2014 – 2020. V prípade transferu z ESF+ bolo brané do úvahy výrazné navýšenie zdrojov do tejto oblasti v rámci PO 2014 – 2020 – využitie realokovaných zdrojov na COVID-19 vo výške **391 mil. EUR** (tzn. 53 % z presunov išlo na navýšenie ESF), ako aj dodatočných zdrojov z REACT-EU na obdobie 2014 – 2020 vo výške **509 mil. EUR** priamo do ESF (65 % celkovej alokácie React EU) a tiež **24 mil. EUR** do FEAD. Zároveň bolo brané do úvahy aj plánované využitie flexibilit, ktoré boli schválené v rámci iniciatívy CARE, a to využitie zdrojov EFRR najmä na aktivity spadajúce pod oprávnenosť ESF. Objem zdrojov ESF+ na úrovni rokov 2014 – 2020, nebude mať negatívny vplyv na ostatné špecifické ciele ESF+, najmä vzdelávanie a sociálnu inklúziu (najmä MRK), ktoré budú významne podporené aj z POO a budú sa využívať v období s nižšou úrovňou nezamestnanosti ako v rokoch 2014 – 2020.

KF je možné využiť na celom území SR, avšak presunuté zdroje sa použijú na zvýšenie intenzity podpory predovšetkým na území menej rozvinutých regiónov (MRR). Investície z KF budú pokrývať 5 špecifických cieľov CP 2. Opatrenia zamerané na zníženie energetickej náročnosti budov (RSO 2.1) budú umiestnené prevažne v MRR (viac ako 65 % v obytných budovách a viac ako 90 % vo verejných budovách). V oblasti adaptácie na zmenu klímy (RSO 2.4) ide o opatrenia na zadržiavanie vody na účely adaptácie na zmenu klímy v sídlach a na vidieku a/alebo ochranu pred povodňami, ktoré budú zamerané predovšetkým (96 % investícií) na MRR. V oblasti udržateľného hospodárenia s vodou (RSO 2.5) sa investície zamerajú primárne na čistenie komunálnych odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 ekvivalentných obyvateľov (EO), kde sa 97,9 % zdrojov poskytne na MRR, pre splnenie záväzku vyplývajúceho zo zmluvy o pristúpení do EÚ. V rámci ochrany prírody, biodiverzity a krajiny vrátane ochrany sústavy Natura 2000 (RSO 2.7) bude 95 % investícií umiestnených do MRR. V rámci RSO 2.8 (Udržateľná mobilita v Bratislavskom regióne) bude 100 % investícií KF alokovaných vo VRR.

Investície KF v sektore dopravy (CP 3) budú v súlade s národnou stratégiou „Strategický plán rozvoja dopravy Slovenskej republiky do roku 2030“ prijatou v roku 2017. Investície sa sústreďia najmä do Žilinského, Prešovského a Banskobystrického samosprávneho kraja.

Realizácia veľkých infraštruktúrnych projektov podľa viacerých štúdií a hodnotení výraznou mierou prispieva k tvorbe pracovných miest, k podpore rastu hospodárstva a zvyšovaniu konkurencieschopnosti slovenských regiónov. Investície do environmentálnej infraštruktúry prispievajú k rozvoju regiónov (t. j. aj k plneniu cieľov EFRR) a sekundárne vytvoria podmienky na tvorbu nových podnikov, pracovných miest a zlepšenie životných podmienok obyvateľov (t. j. prispievajú aj k plneniu cieľov ESF+). Navýšenie zdrojov KF umožní vo väčšej miere financovať aktivity, ktoré zlepšia kvalitu životného prostredia a prispievajú k zelenej transformácii Slovenska. Na obr. X.1 sú vyjadrené zmeny v alokáciách v návrhu Programu Slovensko 2021 – 2027 z dňa 6. 4. 2022.

Obrazok X.1: Zmeny v alokáciách v návrhu Programu Slovensko 2021 – 2027 z dňa 6. 4. 2022 (verzia Programu Slovensko 2021 – 2027, ktorá bola predložená do medzirezortného pripomienkového konania), zdroj: sekcia Operačný program Slovensko MIRRI SR)

Program Slovensko v oblasti životného prostredia a energetiky vytvára synergie s cieľmi reforiem a investícií, ktoré definuje Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky. V rámci financovania opatrení ďalej buduje synergie s využitím finančných nástrojov, zdrojov štátneho rozpočtu a samospráv, programov LIFE+ a grantov Finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu. Komplementárne zdroje predstavuje napr. Environmentálny fond, Modernizačný fond, príjmy zo systému obchodovania s emisnými kvótami EÚ ETS a v neposlednom rade privátne náklady firiem a domácností. V oblasti adaptácie na zmenu klímy a ochrany biodiverzity bude kľúčové prepájanie opatrení Programu Slovensko s financovaním v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ.

V oblasti životného prostredia sa budú financovať aj špecifické potreby dobiehajúcich regiónov iniciatívy Catching-up Regions – Rozvoj endogénneho potenciálu z hľadiska cestovného ruchu a dobudovania základnej environmentálnej infraštruktúry (so špecifickým zameraním na okres Snina a oblasť Národného parku Poloniny).

V prioritě **Kvalitné inkluzívne vzdelávanie** sa podpora vzdelávania vrátane infraštruktúry v rámci špecifických cieľov SO (e), SO (f) a RSO4.2 zabezpečí v synergii s Plánom obnovy a odolnosti SR (komponent 6 Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch a komponent 7 Vzdelávanie pre 21. storočie).

V prioritě **Aktívne začlenenie a dostupné služby** sa v rámci špecifického cieľa SO (i) podpora sociálno-ekonomickej integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín vrátane migrantov podporí aktivita typu „integrácia vysokokvalifikovaných cudzincov na trh práce“ až po skončení podpory tejto aktivity z Plánu obnovy a odolnosti SR, t. j. od konca roka 2026. Všetky ostatné typy aktivít v tomto špecifickom ciele sa budú zabezpečovať v synergii z AMIF, pričom podporované aktivity budú vzájomne komplementárne a aktivity podporované z ESF+ sa zamerajú na podporu dlhodobej sociálno-ekonomickej integrácie cudzincov a na zabezpečenie dlhodobých podporných opatrení pre najodkázanejšie osoby.

Zdrojmi z FST sú dopĺňané zdroje dostupné v rámci politiky súdržnosti s cieľom komplexného riešenia dôsledkov transformácie hospodárstva. FST zároveň komplementárne a synergicky dopĺňa zdroje Modernizačného fondu, a to najmä pri riešení sociálno-ekonomických a zamestnaneckých dopadov modernizácie energetických systémov a zlepšenia energetickej efektívnosti, ako aj Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, konkrétne: komponent 1 – Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra; komponent 2 – Obnova budov; komponent 4 – Dekarbonizácia priemyslu; komponent 7 – Vzdelávanie pre 21. storočie; komponent 13 – Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť. Kľúčové vymedzenie synergie a komplementárnosti s inými relevantnými programami EÚ na riešenie identifikovaných rozvojových potrieb s plánovanou podporou z ostatných pilierov Mechanizmu spravodlivej transformácie je definované v PST.

XI. DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE

Použité zdroje

- Environmentálny akčný program do roku 2030 (schválený Radou EÚ 29. marca 2022).
- Agenda 2030. Program udržateľného rozvoja do roku 2030 (United Nations, 2015, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development).
- Akčný plán digitálnej transformácie Slovenska na roky 2019 – 2022 (ÚPPVII, 2019).
- Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv – ciele do roku 2030 (EK, 2021).
- Akčný plán na roky 2021 – 2022 ku Stratégii ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022 (MK SR, 2021).
- Akčný program EÚ v oblasti zdravia („Program EU4Health“) na obdobie rokov 2021 – 2027 (Nariadenie (EÚ) 2021/522).
- Aktualizácia Národného programu podpory zdravia pre roky 2021 – 2030 (schválená uzn. vlády SR č. 44/2022 zo dňa 19. 1. 2022).
- Aktualizácia Stratégie obnovy fondu bytových a nebytových budov v Slovenskej republike. Ministerstvo dopravy a výstavby SR. Apríl 2017.
- Cestovná mapa výskumných infraštruktúr (SK VI Roadmap 2020 – 2030) (MŠVVaŠ SR, aktualizované znenie, marec 2022).
- Dlhodobá stratégia obnovy fondu budov. Ministerstvo dopravy a výstavby SR. Január 2021.
- EEA, 2016: Air quality in Europe — 2016 report . European Environmental Agency.
- Energia z obnoviteľných zdrojov pre udržateľný rozvoj vidieka: významný potenciál synergií, avšak zväčša nezrealizovaný. Európsky dvor auditorov. 2018.
- EU Data Strategy: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_sk
- Európska zelená dohoda (European Green Deal) publikovaná v decembri 2019, ktorá stanovuje plán opatrení s cieľom prechodu na plne klimaticky neutrálne hospodárstvo EÚ.
- Európsky rámec pre interoperabilitu (EIF).
- Haluš, M., Dráb, J., 2017: Tri výzvy životného prostredia na Slovensku. Medzinárodné porovnanie kľúčových indikátorov. Ministerstvo životného prostredia, Inštitút environmentálnej politiky.
- Akčný plán implementácie Cestovnej mapy výskumných infraštruktúr na obdobie rokov 2021 – 2025 (MŠVVaŠ SR, v etape schvaľovania, 2022).
- Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030. Ministerstvo hospodárstva SR. November 2019.
- Izakovičová, Z., Pauditšová, E., Petrovič, F., 2022: The impacts of urbanisation on landscape and environment: The case of Slovakia. Sustainability, Vol. 14(1): 1-18.
- Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 – v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001 (MDV SR)
- Konceptia vodnej politiky SR na roky 2021 – 2030, s výhľadom do roku 2050 (MŽP SR, 2021).
- Kozová, M., Huba, M., 2012: Sustainability Assessment Approaches and Strategic Environmental Assessment Practice: The Development and the Present Situation in Slovakia. In: Sustainability Assessment: Method, practice and emerging socio-cultural issues for sustainable development. Saarbrücken : Südwestdeutscher Verlag für Hochschulschriften. s. 14-29.
- Kritériá udržateľného využívania biomasy v regiónoch Slovenska pre programy SR na obdobie 2014 – 2020 spolufinancované z EŠIF – so zameraním na drevnú biomasu. Ministerstvo životného prostredia SR. Jún 2017.
- Kým nie je neskoro. Emisie CO₂ z cestnej dopravy a možnosti ich mitigácie (2021). Inštitút dopravnej politiky (MDaV SR).
- Long-term renovation strategies as key instruments to guide local renovation. BPIE. Február 2021.
- Mederly, P. 2022. Ako chrániť hodnoty prírody a neobmedziť ľudský rozvoj. Inauguračná prednáška. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta prírodných vied a informatiky. 52 str.
- Metodická príručka k výstavbe a obnove budov. Úrad vlády SR. 2021.
- Metodika hodnotenia významnosti vplyvov plánov a projektov na územia sústavy Natura 2000 v Slovenskej republike. Aktualizované znenie. Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky. Slovenská agentúra životného prostredia. 2016.
- Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja pre programové obdobie po roku 2020 (MIRRI SR, 2020).
- Moderné a úspešné Slovensko. Národný integrovaný reformný plán (MF SR, 2020).

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu (Ú. v. EÚ L 231, 30. 6. 2021, s. 1 - 20).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013 (Ú. v. EÚ L 231, 30. 6. 2021, s. 21 - 59).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1058 z 24. júna 2021 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde (Ú. v. EÚ L 231, 30. 6. 2021, s. 60 - 93).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1059 z 24. júna 2021 o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Európska územná spolupráca (Interreg) podporovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a vonkajších finančných nástrojov (Ú. v. EÚ L 231, 30. 6. 2021, s. 94 - 158).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku (Ú. v. EÚ L 231, 30. 6. 2021, s. 159 - 706).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1119 z 30. júna 2021, ktorým sa stanovuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality a menia nariadenia (ES) č. 401/2009 a (EÚ) 2018/1999 (európsky právny predpis v oblasti klímy). (Ú. v. EÚ L 243, 9. 7. 2021, s. 11 – 17).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti. (Ú. v. EÚ L 57, 18. 2. 2021. s. 17 – 75).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/522 z 24. marca 2021, ktorým sa zriaďuje akčný program Únie v oblasti zdravia („Program EU4Health“) na obdobie rokov 2021 – 2027 a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 282/2014 (Text s významom pre EHP). (Ú. v. EÚ L 107, 26. 3. 2021. s. 1 – 29).
- Nariadenie Komisie (EÚ) 2015/1185 z 24. apríla 2015, ktorým sa vykonáva smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/125/ES, pokiaľ ide o požiadavky na ekodizajn lokálnych ohrievačov priestoru na tuhé palivo. (Ú. v. EÚ L 193, 21. 7. 2015, s. 9 – 10).
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 167/2015 Z. z. o environmentálnych normách kvality v oblasti vodnej politiky.
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 174 /2017 Z. z. ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti.
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 269/2010 Z. z. ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd.
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 398/2012 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 269/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd.
- Národné priority implementácie Agendy 2030 (Slovensko schválilo v roku 2018 šesť prioritných oblastí Agendy 2030, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce).
- Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030 (MPSVaR SR, 2021).
- Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030 (2021).
- Národný program reforiem Slovenskej republiky 2019 (schválený uznesením vlády SR č.195 z 24. 4. 2019).
- Národný program reforiem Slovenskej republiky 2020 (schválený uznesením vlády SR č. 298 z 18. 5. 2020).
- Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania 2018 – 2027 (MŠVVaŠ SR, 2018).
- Národný program SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd – aktualizácia k 31.12.2012 (MŽP SR, 2012).
- Návrh na určenie orgánov zodpovedných za koordináciu, riadenie, kontrolu a audit Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho sociálneho fondu plus, Kohézneho fondu, Európskeho námorného a rybárskeho fondu, Fondu pre azyl a migráciu, Fondu pre vnútornú bezpečnosť a Nástroja na riadenie hraníc a víza v programovom období 2021- 2027 (schválený uznesením vlády SR č. 329 z 27. 5. 2020).
- Návrh Programu Slovensko 2021 – 2027 (MIRRI SR, 2022, návrh predložený na MPK dňa 11. 4. 2022).
- Nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050. Ministerstvo životného prostredia SR. Marec 2020.
- Open Data Directive (Directive (EU) 2019/1024).
- Osobitná správa Energia z obnoviteľných zdrojov pre udržateľný rozvoj vidieka: významný potenciál synergií, avšak zväčša nezrealizovaný (podľa článku 287 ods. 4 druhého pododseku ZFEÚ), Európska únia, 2018.
- Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – „Fit for 55“: plnenie cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2030 na ceste ku klimatickej neutralite [COM(2021) 550 final zo 14. júla 2021].
- Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 – Prinavrátanie prírody do našich životov [COM(2020) 380 final z 20. mája 2020].
- Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stratégia „z farmy na stôl“ v záujme spravodlivého, zdravého potravinového systému šetrného k životnému prostrediu [COM(2020) 381 final z 20. mája 2020].

- Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Naše životné poistenie, náš prírodný kapitál: stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020 [COM(2011) 244 v konečnom znení z 3. mája 2011].
- Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Nový akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo. Za čistejšiu a konkurencieschopnejšiu Európu. V Bruseli 11. 3. 2020 COM(2020) 98 final.
- OZNÁMENIE KOMISIE Technické usmernenie k zabezpečeniu odolnosti infraštruktúry proti zmene klímy v období 2021 – 2027 (2021/C 373/01). (Ú. v. EÚ, C 373, 16. 9. 2021. s. 1 – 92).
- OZNÁMENIE KOMISIE. Technické usmernenie týkajúce sa uplatňovania zásady „výrazne nenarušiť“ podľa nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti. V Bruseli 12. 2. 2021 C(2021) 1054 final.
- Parížska dohoda, rozhodnutie 1/CP.21, 21. konferenciu zmluvných strán UNFCCC (COP21) a 11. konferenciu zmluvných strán, ktorá sa konala od 30. novembra do 11. decembra 2015 v Paríži a slúžila ako zasadnutie zmluvných strán Kjótskeho protokolu (CMP11).
- Partnerská dohoda SR na roky 2021 – 2027 (MIRRI SR, 2022).
- Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (MF SR, 2021).
- Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021 –2027 (MŽP SR, 2019a)
- Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie SR (MŽP SR, 2019b).
- Príručka pre integrovanie zmeny klímy a biodiverzity v rámci SEA. Hlavní riešitelia: Jennifer McGuinn a Guillermo Hernandez za Milieu Ltd. Európska komisia. 2013.
- Program Erasmus+ na roky 2021 - 2027 (oblasť rozvoja vzdelávania a odbornej prípravy zameraného na inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie.
- Program Horizont Európa na roky 2021 – 2027 (9. Rámcový program).
- Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2021 – 2025 (MŽP SR, 2021).
- Program predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025 (MŽP SR, 2019).
- Program prevencie a manažmentu zosuvných rizík 2021-2029 (MŽP SR, 2020).
- Promoting ratification and application of the Convention and the Protocol: draft guidance on assessing health impacts in strategic environmental assessment. Working Group on Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment. Ninth meeting Geneva, 9–11 June 2020 Item 5 (b) of the provisional agenda. United Nations. ECE/MP.EIA/WG.2/2020/7. 25 March 2020.
- Protokol o strategickom environmentálnom hodnotení k Dohovoru o hodnotení vplyvu na životné prostredie presahujúceho štátne hranice (oznámenie č. 162/2000 Z. z.).
- Report of the Working Group on Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment on its tenth meeting. Tenth meeting Geneva, 1–3 December 2021. Working Group on Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment. United Nations ECE/MP.EIA/WG.2/2021/2. 12 January 2022.
- Rozvoj elektromobility a jej vplyv na spotrebu pohonných hmôt a elektrickej energie v cestnej doprave v Slovenskej republike (2019). Centrum pre hospodárske otázky (MH SR).
- Slavík, V., Bačík, V., Kožuch, M., Ragačová, M. 2005. Analýza mikroregiónov Slovenskej republiky. Projekt riešený pre Splnomocnenca vlády SR pre decentralizáciu verejnej správy. Bratislava : Prírodovedecká fakulta UK : 2005. 40 s., 15 mapových príloh, 15 tabuľkových príloh.
- Slovenský hydrometeorologický ústav (2021): Správa o kvalite ovzdušia v Slovenskej republike 2020. – Online <https://www.shmu.sk/sk/?page=997>.
- Smernica 60/2000/ES Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) z 23. októbra 2000, ktorou sa ustanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva.
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 82).
- Spôsob uplatnenia základných podmienok pri príprave implementačného mechanizmu politiky súdržnosti EÚ po roku 2020 v podmienkach SR (schválený uznesením vlády SR č. 324 z 3. 7. 2019).
- Správa o hodnotení: Partnerská dohoda SR na roky 2021 – 2027. (MIRRI SR, 2021).
- Správa o Slovensku 2019 (príloha D) (dokument Komisie č. SWD(2019) 1024 final z 27. 2. 2018).
- Správa o Slovensku 2020 (dokument Komisie č. SWD(2020) 524 final z 26. 2. 2020).
- Správa o hodnotení strategického dokumentu. OP Ľudské zdroje pre obdobie 2014 – 2020. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. 27. február 2014.
- Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2020 (MŽP SR a SAŽP, Online <https://www.enviroportal.sk/spravy/kat21>
- Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – aktualizácia (MŽP SR, 2018) a Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (MŽP SR, 2021).
- Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030 (ÚPPVII, 2019).
- Stratégia EÚ pre podunajskú oblasť (2014) a Akčný plán Stratégia EÚ pre dunajský región (júl 2019).
- Stratégia obmedzovania ukladania biologicky rozložiteľných odpadov na skládky odpadov (MŽP SR, 2010)
- Stratégia ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022 (MK SR, 2017).

- Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 (2021).
- Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR 2021 – 2027 (SK RIS3 2021+) (MIRRI SR, 2021).
- Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030 (MZ SR, 2014).
- Štátny program sanácie environmentálnych záťaží (MŽP SR, 2022 – 2027).
- Účelné a efektívne využívanie biomasy. Priatelia Zeme-CEPA. 2016.
- Monitoring kontaminácie poľnohospodárskych pôd v Slovenskej republike Rok 2016, Odbor laboratórnych činností, testovacie pracovisko životného prostredia, ÚKSÚP, 25 s. (ÚKSÚP, 2017)
- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 (Vláda SR, 2021).
- Vodný plán Slovenska na 2022 – 2027 (VPS): Plán manažmentu správneho územia povodia Dunaja, -Plán manažmentu správneho územia povodia Visly (MŽP SR, 2020).
- Vyhláška Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky z 12. novembra 2012, ktorou sa vykonáva zákon č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- VYHLÁŠKA Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 233/2014 Z. z. z 11. augusta 2014 o podrobnostiach hodnotenia vplyvov na verejné zdravie.
- Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 97/2018 Z. z. ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 247/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalite pitnej vody, kontrole kvality pitnej vody, programe monitorovania a manažmente rizík pri zásobovaní pitnou vodou.
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 51/2008 Z. z. ktorou sa vykonáva geologický zákon.
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 244/2016 Z. z. o kvalite ovzdušia.
- Východisková pozícia Slovenskej republiky k politike súdržnosti Európskej únie po roku 2020 (schválený uznesením vlády SR č. 25 z 17. 1. 2018).
- Web Accessibility Directive (EU) 2016/2102.
- WHO, Constitution of the World Health Organization.
- Wolf, J., Corvalán, C., Bos, R., Neira, M., 2016: Preventing disease through healthy environments. A global assessment of the burden of disease from environmental risks A Prüss-Ustün, WHO, 176 s.
- World Health Organization (WHO) Regional Office for Europe, “Non-communicable diseases”, available at www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases.
- Zákon č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 355/2007 Z. z. z 21. júna 2007 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 364/2004 o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon).
- Zákon č. 409/2011 Z. z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 49/2018 Z. z.
- Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov.
- Zákon o územnom plánovaní (platný od 1. 4. 2023)
- Zákon o výstavbe (platný od 1. 4. 2024)
- Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030, MŽP SR, 2019).

Zoznam pojmov a skratiek

AP EPSP	Akčný plán Európskeho piliera sociálnych práv
BaP	Benzo(a)pyrén; látka znečisťujúca ovzdušie
BAT technológie	Najlepšia dostupná technológia
BBSK	Banskobystrický samosprávny kraj
BPS	Bioplynová stanica
BR	Biosférická rezervácia
brain-drain	„Odliv mozgov“ – emigráciu najmä vysokokvalifikovaných ľudí do zahraničia za lepšími pracovnými príležitosťami alebo životnou úrovňou.
brownfield	Nevyužívané priemyselné zóny
BSK	Bratislavský samosprávny kraj
Catching-up regions	Iniciatíva Catching-up Regions predstavuje finančnú aj administratívnu podporu, ktorú zabezpečuje Európska komisia pre tzv. dobiehajúce regióny. Na Slovensku sa do nej zapojili Prešovský, Košický a Banskobystrický samosprávny kraj.
CITES	Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín
CP	Cieľ politiky
CURI	Iniciatíva „Catching-up Regions“ (dobiehajúce regióny)
CZT	Centrálne zásobovanie teplom
ČOV	Čistiareň odpadových vôd
DS	Dunajská stratégia
ECDI	Európske centrá digitálnych inovácií
EDIH	European Digital Innovation Hubs
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EHB	Energetická hospodárnosť budov
EHMK	Európske hlavné mesto kultúry
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
EIA	Posudzovanie vplyvov na životné prostredie
EK	Európska komisia
EO	Ekvivalentný obyvateľ
EP	Európsky parlament
ER	Európska rada
ES	Európske spoločenstvo
ESF	Európsky sociálny fond
ESF+	Európsky sociálny fond plus
ESFRI	Európske strategické fórum o výskumných infraštruktúrach
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ ETS	Európsky systém obchodovania s emisiami
EÚ	Európska únia
EUSDR	Stratégia EÚ pre dunajský región (EU Strategy for the Danube Region)
EZ	Environmentálna záťaž
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce
FEAD	Fond Európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby
Fit for 55	Súčasť Európskej zelenej dohody, ktorého cieľom je posilniť pozíciu EÚ ako globálneho lídra v oblasti klímy
FST	Fond na spravodlivú transformáciu
GHG	Emisie skleníkových plynov
HDP	Hrubý domáci produkt
CHKO	Chránená krajinná oblasť
CHÚ	Chránené územie
CHVO	Chránené vodohospodárskej oblasti
CHVÚ	Chránené vtáčie územie
ICPDR	Medzinárodná komisia pre ochranu Dunaja
IDS	Integrované dopravné systémy
IKT	Informačné a komunikačné technológie

Industry 4.0	Štvrtá priemyselná revolúcia, postavená na dvoch hlavných pilieroch: digitalizácii – výrobkov, procesov, zariadení, služieb a aplikácii exponenciálnych technológií
INEKP	Integrovaný národný energetický a klimatický plán
INSPIRE	Infraštruktúra pre priestorové informácie v Európskom spoločenstve
INTERREG	Hlavný program EÚ pre cezhraničnú spoluprácu na regionálnej a národnej úrovni v prospech všetkých občanov Únie
IPCEI	Important Projects of Common European Interest
IPS	Iné primerané systémy (čistenia odpadových vôd, decentralizované)
IS EZ	Informačný systém environmentálnych záťaží
IT	informačné technológie
IÚI	Integrovaná územná investícia
IÚS	Integrovaná územná stratégia
KSK	Košický samosprávny kraj
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska
KVET	Kombinovaná výroba elektriny a tepla
LGBTIQ	lesbický, gejský, bisexuálny, transrodový, intersexuálny a queer
LNG/CNG	Skvapalnený zemný plyn alebo kvapalný zemný plyn (druh paliva)
MDV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky
MFO Trenčín	Mestská funkčná oblasť Trenčín
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MHD	Mestská hromadná doprava
MCHÚ	Maloplošné chránené územie
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MNO	Mimovládne neziskové organizácie
MPK	Medzirezortné pripomienkové konanie
MRK	Marginalizované rómske komunity
MSP	Mikro, malé a stredné podniky
MŠVVŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability
MW	Megawatt; jednotka výkonu (1 MW = 10 ⁶ wattov)
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NAP	Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy
NATURA 2000	Európska sústava chránených území
NDS	Národná diaľničná spoločnosť
NEET	„Not in Education, Employment or Training“ (mladí ľudia, ktorí nie sú zamestnaní ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy)
NEHAP V.	Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR V.
NIKA	Národná implementačná a koordinačná autorita
NP	Národný park
NPP	Národná prírodná pamiatka
NPR	Národná prírodná rezervácia
NUS	Nízkouhlíková stratégia Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050
NUTS	Nomenklatúra územných štatistických jednotiek
NZEB	Budovy s takmer nulovou potrebou energie
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OGD	Odborný geologický dohľad
OP	Ochranné pásmo
OP KŽP	Operačný program Kvalita životného prostredia
OP KŽP	Operačný program Kvalita životného prostredia
OP LŽ	Operačný program Ľudské zdroje
OP	Operačný program
OPK	Ochrana prírody a krajiny
ORKO	Oblasť s riadenou kvalitou ovzdušia
OrP	Orná pôda
OSN	Organizácia Spojených národov
OVP	Odborné vzdelávanie a príprava

OZE	Obnoviteľné zdroje energie
PAYT	Zavádzanie množstevného zberu komunálneho odpadu
PEF	Faktor primárnej energie
PHRSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
PM10, PM2,5	Častice s aerodynamickým priemerom menším ako 10 µm, resp. 2,5 µm
POO	Plán obnovy a odolnosti SR
PP	Prírodná pamiatka
PR	Prírodná rezervácia
PRV	Program rozvoja vidieka
PSK21-27	Program Slovensko 2021 - 2027
PST	Plán spravodlivej transformácie územia SR
PvV	Povrchové vody
PzV	Podzemné vody
quadruple helix	Spolupráca medzi verejným sektorom, univerzitami, podnikmi a neziskovým sektorom resp. verejnosťou
RCUE	Regionálne centrum udržateľnej energetiky
RIS	Regionálne inovačné stratégie
RSO	Špecifický cieľ vo vzťahu k EFRR (s podporou EFRR)
RSV	Rámcová smernica o vode
RÚSES	Regionálne územné systémy ekologickej stability
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
scale-up	Spoločnosť s priemerným ročným výnosom najmenej 20% za posledné 3 roky a s najmenej 10 zamestnancami na začiatku obdobia
SEA	Strategické environmentálne hodnotenie
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SK RIS3	Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky
SK/SR	Slovenská republika
SK8	Dobrovoľné, záujmové, na štáte i politických stranách nezávislé združenie samosprávnych krajov Slovenskej republiky; bolo založené 16. mája 2006
SMART stratégia	Analytická technika pre navrhovanie cieľov v riadení a plánovaní podporujúca inovatívne riešenia
SO	Špecifický cieľ vo vzťahu k ESF+ (s podporou ESF+)
SOÚ	Spoločný obecný úrad
SPODaSK	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
SPP	Spoločná poľnohospodárska politika
SR	Slovenská republika
SS	Subsystem
SSC	Slovenská správa ciest
start-up	Novo vznikajúci projekt či začínajúca firma často ešte vo fáze tvorby podnikateľského zámeru
SÚP	Správne územie povodia
SVP, š.p.	Slovenský plynárenský podnik, š.p.
ŠC	Špecifický cieľ
ŠGÚDŠ	Štátny geologický ústav Dionýza Štúra
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
ŠPSEZ	Štátny program sanácie environmentálnych záťaží
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TA	Technická asistencia (podpora technických kapacít na zefektívnenie administrácie EŠIF, projektového manažmentu, prípravy projektov a pod.
TEN-E	Transeurópske energetické siete
TEN-T	Transeurópske dopravné siete
TRL	Úroveň pripravenosti technológie (Technology readiness level)
TSK	Trenčiansky samosprávny kraj
TTP	Trvalé trávne porasty
ÚEV	Územie európskeho významu
UMR	Udržateľný mestský rozvoj
UNESCO	Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru

UPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
VaI	Výskum a inovácie
VaK	Vodárne a kanalizácie
VaV	Výskum a vývoj
VCHÚ	Veľkoplošné chránené územie
VS	Vodárenská spoločnosť
VVaI	Výskum, vývoj a inovácie
WHO	Svetová zdravotnícka organizácia
Z. z.	Zbierka zákonov
ZEB	Budova s nulovými emisiami
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie
ZKO	Zmesový komunálny odpad
ZSSK	Železničná spoločnosť Slovensko
ŽSR	Železnice Slovenskej republiky

Zoznam tabuliek

Tabuľka III.1:	Počet obyvateľov v krajských mestách a funkčných mestských regiónoch (ŠÚ SR).....	29
Tabuľka III.2:	Štruktúra obyvateľstva SR podľa vzdelania (ŠÚ SR, 2022)	30
Tabuľka III.3:	Úmrtnosť pri cestných dopravných nehodách v krajských mestách a funkčných mestských regiónoch Slovenska (Prezídium policajného zboru Ministerstva vnútra SR, databáza DATAcube).....	32
Tabuľka III.4:	Charakteristika krajov Slovenska k 31. 12. 2020 (ŠÚ SR)	34
Tabuľka III.5:	Množstvo komunálneho odpadu v krajských mestách a funkčných mestských regiónoch (ŠÚ SR).....	35
Tabuľka III.6:	Vývoj triedeného zberu biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov v SR (t) (ŠÚ SR, 2020)	36
Tabuľka III.7:	Oblasti riadenia kvality ovzdušia v roku 2020 (SHMÚ, stav k 31. 12. 2020)	37
Tabuľka III.8:	Zásoby ložísk vyhradených nerastov v SR (stav k 1. 1. 2021, ŠGÚDŠ).....	43
Tabuľka III.9:	Zásoby ložísk nevyhradených nerastov v SR (stav k 1. 1. 2021, ŠGÚDŠ).....	44
Tabuľka III.10:	Ťažba nerastných surovín (Hlavný banský úrad, 2020).....	44
Tabuľka III.11:	Počet útvarov povrchových vôd v 3. plánovacom cykle Vodného plánu Slovenska (2021)	46
Tabuľka III.12:	Celková vodná bilancia vodných zdrojov (MŽP SR, 2018).....	46
Tabuľka III.13:	Užívanie povrchovej vody (mil./m3) (SHMÚ).....	47
Tabuľka III.14:	Počet útvarov podzemných vôd v 3. plánovacom cykle Vodného plánu Slovenska (2021)	47
Tabuľka III.15:	Verejné vodovody a kanalizácie k 31. 12. príslušného roku (ŠÚ SR, DATAcube)	48
Tabuľka III.16:	Stav v odvádzaní a čistení komunálnych odpadových vôd na Slovensku v r. 2018 (MŽP SR, 2021)	50
Tabuľka III.17:	Vybrané základné štatistické údaje charakterizujúce verejné kanalizácie v SR v roku 2018	50
Tabuľka III.18:	Celoeurópske a národné ciele v oblasti energetiky (MH SR)	52
Tabuľka III.19:	Spotreba vybraných druhov palív, elektriny a tepla v rokoch 2016-2020 (ŠÚ SR).....	53
Tabuľka III.20:	Výmera kategórií potenciálnej vodnej erózie na území Slovenska (www.podnemapy.sk)	55
Tabuľka III.21:	Rozloha chránených území v SR podľa kategórií CHÚ (ŠOP SR).....	59
Tabuľka III.22:	Zoznam ramsarských lokalít na Slovensku CHÚ (ŠOP SR)	60
Tabuľka III.23:	Dĺžka a štruktúra železničnej siete Slovenska (Štatistický úrad SR)	63
Tabuľka III.24:	Vývoj cestnej infraštruktúry Slovenska – dĺžka siete v km (Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky)	63
Tabuľka III.25:	Vývoj počtu registrovaných motorových vozidiel na Slovensku (Ministerstvo dopravy a výstavby SR)	66
Tabuľka III.26:	Odhadované celkové finančné výdavky na riešenie problematiky EZ do roku 2027 (MŽP SR, 2021b)	68
Tabuľka III.27:	Vyhodnotenie nulového variantu (nerealizácie Programu Slovensko) pre ciele politik 1, 2, 3, 4 a 5 a špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu	69
Tabuľka III.28:	Vzťah cieľov strategického dokumentu Program Slovensko 2021 – 2027 k environmentálne obzvlášť dôležitým tematickým oblastiam z hľadiska ich potenciálnych pozitívnych alebo negatívnych vplyvov	95
Tabuľka III.29:	Diferenciácia územia Slovenska podľa environmentálnej kvality (MŽP SR, 2021).....	101
Tabuľka III.30:	Prehľad významných záväzkov pre oblasť udržateľného rozvoja, ochrany a tvorby životného prostredia, ochrany verejného zdravia a kvality života relevantných pre Program Slovensko prijatých na medzinárodnej úrovni, v rámci EÚ a na národnej úrovni....	106

Tabuľka III.31:	Posúdenie súladu cieľov politik Programu Slovensko 2021 – 2027 z hľadiska so šiestimi národnými prioritami (a im zodpovedajúcim cieľom udržateľného rozvoja) implementácie Agendy 2030	118
Tabuľka III.32:	Príklady komentárov z hodnotenia očakávaného účinku vybraným opatreniam pre oblasť dopravy a energetiky k podpore národných priorit Agendy 2030	120
Tabuľka IV.1:	Prehľad aplikácie zásady „výrazne nenarušiť“ na úrovni špecifických cieľov politik Programu Slovensko a opatrení Pilierov I, II a III pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu pre Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj	124
Tabuľka IV.2:	Vplyvy RSO1.1 na životné prostredie a zdravie.....	136
Tabuľka IV.3:	Vplyvy RSO1.2 na životné prostredie a zdravie.....	139
Tabuľka IV.4:	Vplyvy RSO1.3 na životné prostredie a zdravie.....	141
Tabuľka IV.5:	Vplyvy RSO1.4 na životné prostredie a zdravie.....	145
Tabuľka IV.6:	Vplyvy RSO1.5 na životné prostredie a zdravie.....	146
Tabuľka IV.7:	Vplyvy RSO2.1 na životné prostredie	151
Tabuľka IV.8:	Vplyvy RSO2.2 na životné prostredie	155
Tabuľka IV.9:	Vplyvy RSO2.3 na životné prostredie	155
Tabuľka IV.10:	Vplyvy RSO2.4 na životné prostredie a zdravie.....	161
Tabuľka IV.11:	Generalizácia vplyvov nakladania s komunálnymi odpadovými vodami na životné prostredie a zdravie	166
Tabuľka IV.12:	Generalizácia vplyvov výstavby a obnovy vodovodov a súvisiacej infraštruktúry na životné prostredie a zdravie.....	167
Tabuľka IV.13:	Generalizácia vplyvov netechnických aktivít na životné prostredie a zdravie	167
Tabuľka IV.14:	Vplyvy RSO2.6 na životné prostredie a zdravie.....	171
Tabuľka IV.15:	Vplyvy RSO2.7 na životné prostredie a zdravie obyvateľov.....	179
Tabuľka IV.16:	Vplyvy RSO2.8 na životné prostredie a zdravie.....	181
Tabuľka IV.17:	Vplyvy RSO3.1 na životné prostredie a zdravie.....	185
Tabuľka IV.18:	Vplyvy RSO3.2 na životné prostredie a zdravie.....	189
Tabuľka IV.19:	Generalizácia vplyvov na životné prostredie a zdravie obyvateľov za opatrenia v celi politiky 4.....	198
Tabuľka IV.20:	Generalizácia vplyvov na životné prostredie a zdravie obyvateľov za opatrenia v celi politiky 5.....	206
Tabuľka IV.21:	FST – vplyvy opatrenia 2.1 v rámci piliera II na životné prostredie.....	219
Tabuľka IV.22:	FST – Pilier II, vplyvy opatrenia 2.2 na životné prostredie a zdravie.....	219
Tabuľka IV.23:	FST – Pilier II, vplyvy opatrenia 2.3 na životné prostredie	220
Tabuľka IV.24:	FST – Pilier III, vplyvy opatrení 3.1 a 3.2 na životné prostredie a zdravie	225
Tabuľka IV.25:	Identifikácia a vyhodnotenie vplyvov špecifických cieľov (opatrení alebo súvisiacich typov akcií) politik Programu Slovensko na zabezpečenie priorit starostlivosti o verejné zdravie (ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti)	230
Tabuľka IV.26:	Identifikácia a vyhodnotenie významných pozitívnych vplyvov špecifických cieľov (opatrení alebo súvisiacich typov akcií) politik Programu Slovensko na zabezpečenie plnenia Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR V. (NEHAP V.).....	234
Tabuľka IV.27:	Identifikácia a vyhodnotenie významných pozitívnych vplyvov špecifických cieľov (opatrení alebo súvisiacich typov akcií) politik Programu Slovensko na zabezpečenie zlepšovania indikátorov kvality života	239

Zoznam obrázkov

Obrázok III.1:	Vývoj miery nezamestnanosti na prelome rokov 2019-2020 (ÚPSVaR, 2021)	30
Obrázok III.2:	Miera nezamestnanosti na Slovensku v % (r. 2010)	31
Obrázok III.3:	Stredná dĺžka života v období rokov 2010-2020 v krajinách EÚ a na Slovensku (OECD, 2021)	32
Obrázok III.4:	Vývoj triedeného odpadu zberu zložiek komunálnych odpadov v SR do r. 2018 (www.enviroportal.sk)	35
Obrázok III.5:	Podiel foriem nakladania s komunálnym odpadom v krajinách Európy v r. 2017 (www.nulaodpadu.sk)	36
Obrázok III.6:	Priemerné ročné koncentrácie SO ₂ zo stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia, z dopravy a pozadia (SAŽP, 2016)	38
Obrázok III.7:	Najvýznamnejšie stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia v SR (SAŽP, 2016)	38
Obrázok III.8:	Syntéza zaťaženia ovzdušia základnými znečisťujúcimi látkami (SAŽP, 2016)	38
Obrázok III.9:	Územia Slovenska s predispozíciou svahových pohybov (ŠGÚDŠ in MŽP SR, 2021)	43
Obrázok III.10:	Vývoj ťažby nerastných surovín na povrchu v období rokov 2010-2020 (MŽP SR, 2021)	44
Obrázok III.11:	Štruktúra a percentuálne zastúpenie lesov osobitného určenia v SR podľa plnenia funkcie (NLC, 2021)	45
Obrázok III.12:	Vývoj porastovej zásoby dreva v lesoch SR (MŽP SR, 2021)	45
Obrázok III.13:	Útvary podzemných vôd – štruktúry geotermálnych vôd na Slovensku (ŠGÚDŠ, 2014)	48
Obrázok III.14:	Energetická náročnosť členských štátov EÚ v roku 2017 (Eurostat (2019))	52
Obrázok III.15:	Percentuálny podiel zisteného výskytu akejkoľvek nájdenej nadlimitnej kontaminácie pôd v SR (2014, ÚKSÚP, 2017)	54
Obrázok III.16:	Potenciálna vodná erózia pôd v SR (www.podnemapy.sk)	55
Obrázok III.17:	Veterná erózia pôd v SR (www.podnemapy.sk)	56
Obrázok III.18:	Vývoj výmery lesných pozemkov (ÚGKK)	56
Obrázok III.19:	Poškodenie ihličnatých a listnatých drevín abiotickými činiteľmi (NLC, 2020)	57
Obrázok III.20:	Poškodenie ihličnatých a listnatých drevín biotickými činiteľmi (NLC, 2020)	57
Obrázok III.21:	Vývoj priemernej defoliácie drevín ihličnatých, listnatých a spolu	58
Obrázok III.22:	Veľkoplošné chránené územia Slovenska (ŠOP SR, 2017)	59
Obrázok III.23:	Chránené vtáčie územia v SR (www.biomonitoring.sk)	60
Obrázok III.24:	Územia európskeho významu v SR (webgis.biomonitoring.sk)	60
Obrázok III.25:	Vývoj výkonov nákladnej dopravy Slovenska (Ministerstvo dopravy a výstavby SR, 2021)	64
Obrázok III.26:	Vývoj výkonov verejnej osobnej dopravy SR (Ministerstvo dopravy a výstavby SR) (Pozn.: údaje o MHD za roky 1990 a 1991 nie sú dostupné)	65
Obrázok III.27:	Výkony pozemnej verejnej prepravy osôb (cestná a železničná doprava) v porovnaní s individuálnym motorizmom na území SR (Ministerstvo dopravy a výstavby SR)	65
Obrázok III.28:	Pravdepodobné environmentálne záťažové zariadenia evidované v IS EZ, REZ – časť A (MŽP SR, 2021b)	67
Obrázok III.29:	Kvalita životného prostredia s vymedzením zaťažených oblastí a okrskov so značne narušeným prostredím (MŽP SR, 2021)	101
Obrázok III.30:	Regióny environmentálnej kvality Slovenska (MŽP SR, 2021)	102

Zoznam príloh

- PRÍLOHA 1 Vyhodnotenie pripomienok predložených k oznámeniu a rozsahu hodnotenia strategického dokumentu „Program Slovensko 2021 – 2027“³⁴
- PRÍLOHA 2 Vyhodnotenie požiadaviek z rozsahu hodnotenia strategického dokumentu s celoštátnym dosahom „Program Slovensko 2021 – 2027“ určeného podľa § 8 zákona č. 24/2006 Z. z.
- PRÍLOHA 3 Kritériá prioritizácie financovania obnovy budov v rámci opatrenia 2.1.2. „Znižovanie energetickej náročnosti budov“³⁵ Programu Slovensko 2021 – 2027 (návrhy a odporúčania)
- PRÍLOHA 4 Vymedzenie rozsahu a obsahu kritérií udržateľného využívania drevnej biomasy na energetické účely pre Program Slovensko 2021 – 2027 (návrhy a odporúčania)
- PRÍLOHA 5 Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“) na úrovni špecifických cieľov návrhu Programu Slovensko 2021 – 2027³⁶
- PRÍLOHA 6 Sumarizácia hodnotenia cezhraničných vplyvov strategických dokumentov súvisiacich so špecifickými cieľmi a opatreniami cieľa politiky 2, Priorita 2P3 Udržateľná mestská doprava (opatrenie 2.8.3. Udržateľná mobilita BSK) a cieľa politiky 3, Priorita 3P1 Doprava
- PRÍLOHA 7 Kapitola IX. Netechnické zhrnutie poskytnutých informácií

³⁴ Pôvodný názov strategického dokumentu (uvádzaný aj v Oznámení o strategickom dokumente) bol „Operačný program Slovensko“.

³⁵ Cieľ politiky 2, PRIORITA 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia; špecifický cieľ RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov.

³⁶ Zdroj: Metodická príručka k výstavbe a obnove budov, Príloha č. 3.1 – 4. a jej príloha: Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“) (vypracovaná pre MIRRI SR v rámci prípravy Plánu obnovy a odolnosti, 2021)

XII. ZOZNAM SPRACOVATEĽOV

Program Slovensko 2021 – 2027: Správa o hodnotení strategického dokumentu podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Koordinátorka úlohy: prof. RNDr. Mária KOZOVÁ, CSc.

Riešitelia:

Mgr. Katarína BEDNÁRIKOVÁ	obehové hospodárstvo
doc. Mgr. Marcel HORŇÁK, PhD.	doprava, dopravná infraštruktúra a mobilita
Ing. Peter KOPKÁŠ, PhD.	veda, výskum, inovácie, transfer technológií, digitalizácia
Ing. Roman LINCZÉNYI	veda, výskum, inovácie, transfer technológií, digitalizácia
PhDr. Mgr. Mariana MAGERČIAKOVÁ, PhD., MPH, MBA	vzdelávanie, zdravotníctvo, sociálna starostlivosť
RNDr. Iveta MOCIKOVÁ, PhD.	adaptácia na zmenu klímy, vodný režim a vodné hospodárstvo
doc. RNDr. Eva PAUDITŠOVÁ, PhD.	ochrana prírody a krajiny, biodiverzita a zelená infraštruktúra, kvalita životného prostredia
doc. RNDr. Eva RAJČÁKOVÁ, PhD.	trh práce, sociálna inklúzia, regionálny rozvoj, regionálna politika
doc. RNDr. Vladimír SLAVÍK, CSc.	sídelná problematika, verejná správa, cezhraničná spolupráca
Dr. Ing. Štefan VRÁTNY	veda, výskum, inovácie, transfer technológií, digitalizácia
Juraj ZAMKOVSKÝ	energetická efektívnosť, obnoviteľné zdroje energie a dekarbonizácia